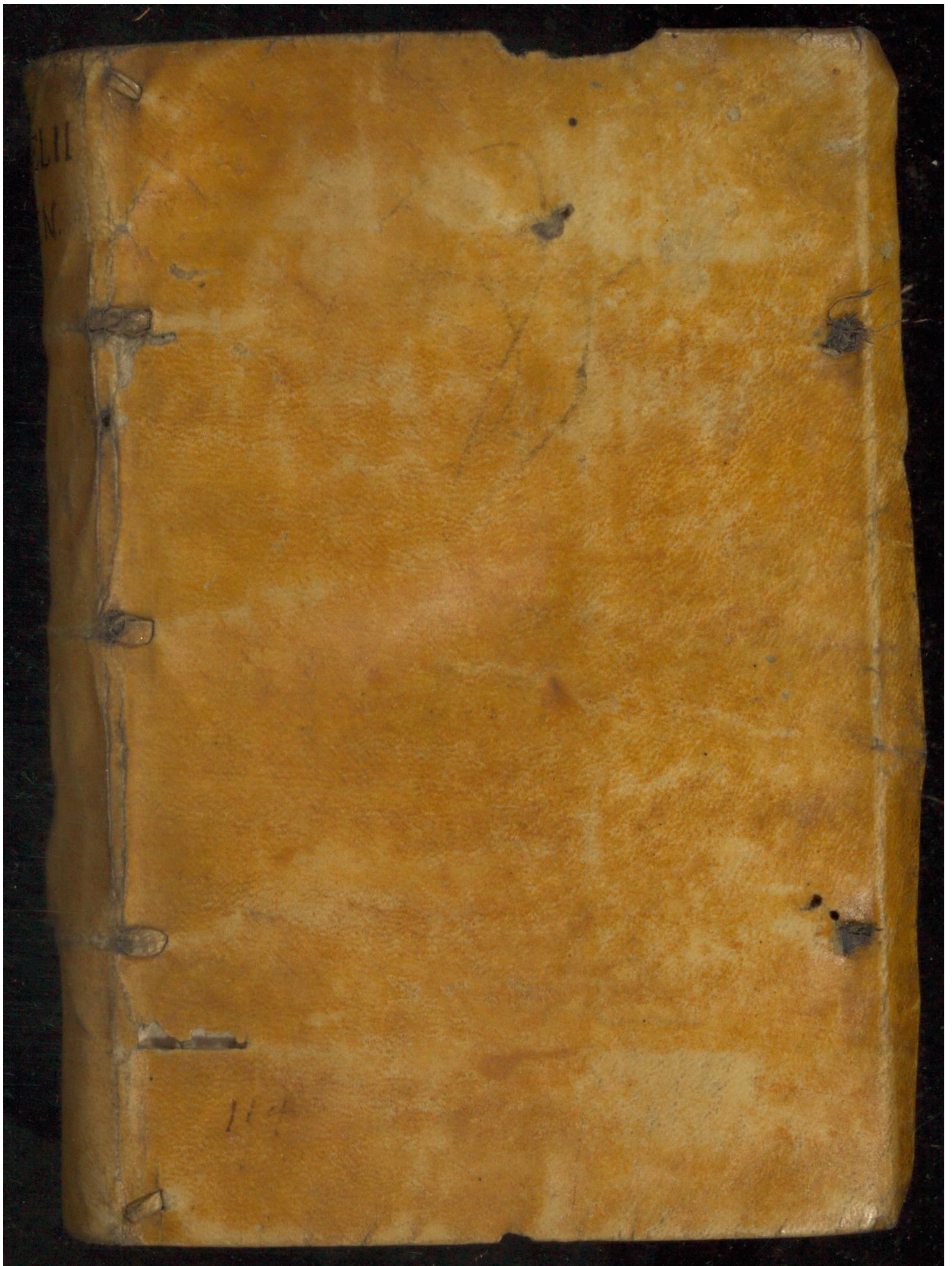
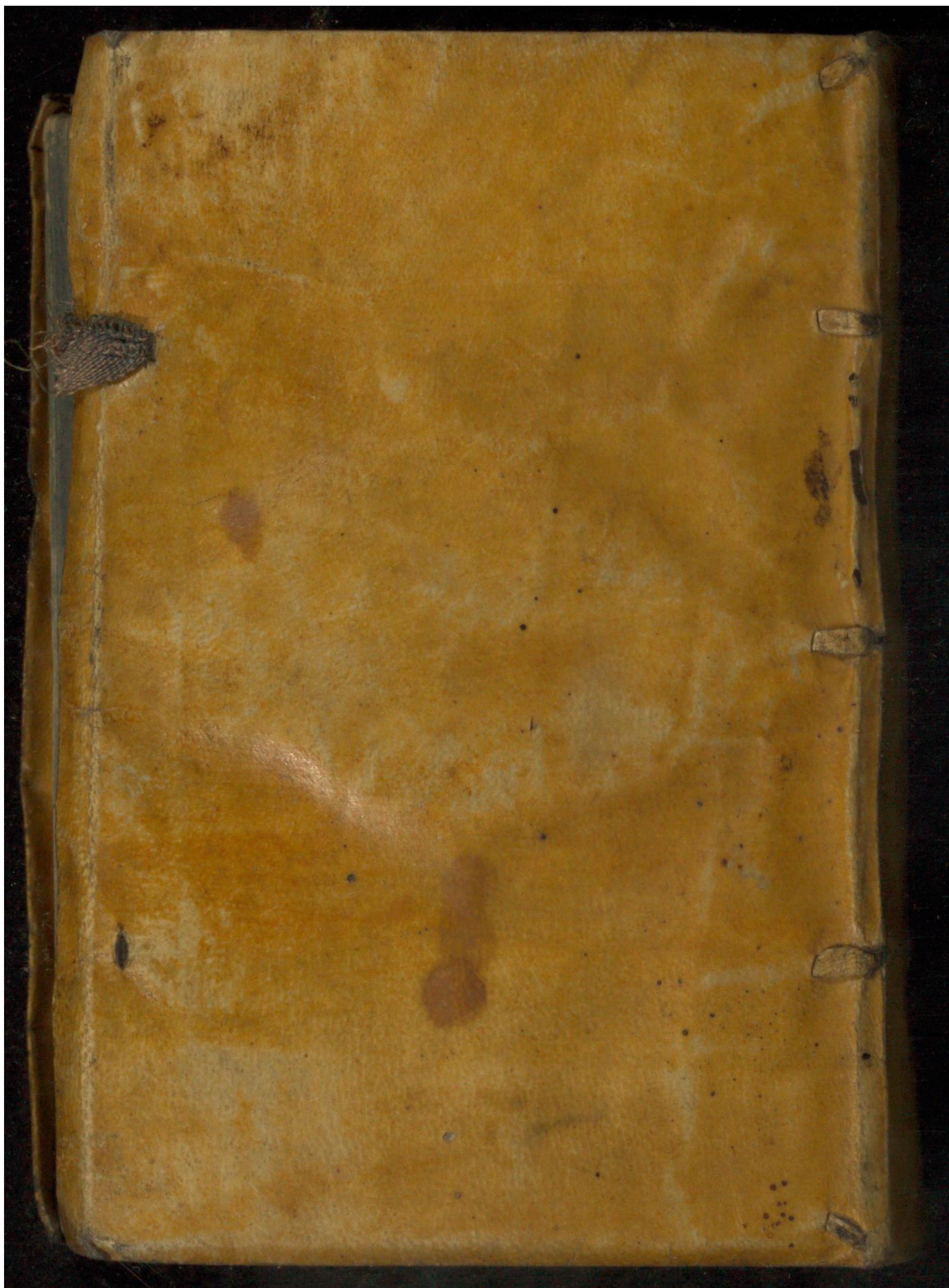

BACCANELII
DE CONSEN.
MED

1556.

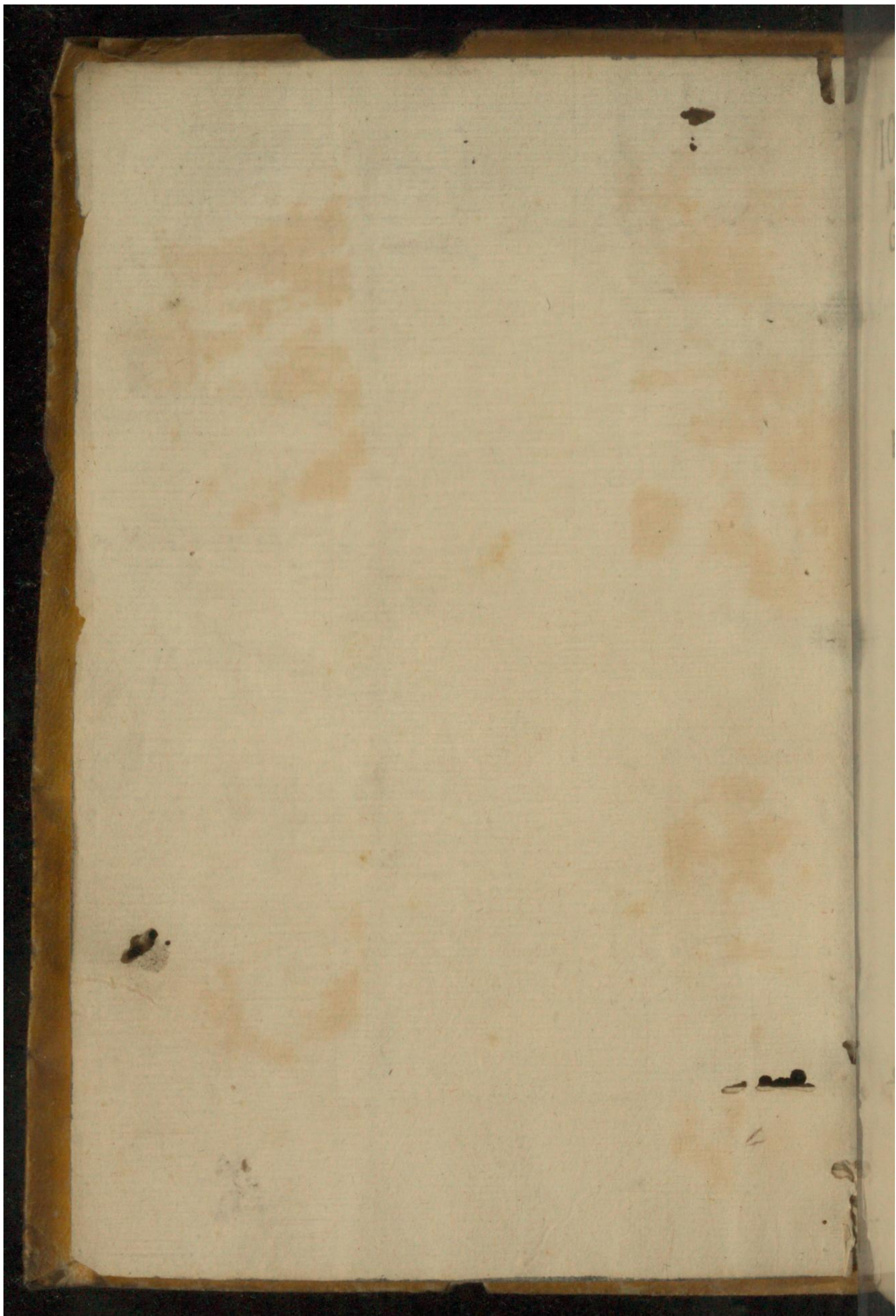

£100

IOANNIS BACCA-NELII MEDICI RE-GIENSIS, DE CON-SENSV MEDICO-RVM, IN CVRAN-*dis morbis*, Libri *quatuor*.

Eiusdem de consensu Medicorum in co-gnoscendis simplicibus Liber.

Beatus uir cuius est dominus spes eius

& non respexit

in uanitates & insanias falsas.

VENETIIS IN VICO SANCTAE
Mariæ Formosæ ad signum Spei.
M D L V I.

IOANNES BACCANELLIVS AD LECTORES.

EAS lucubrationes, quas prælo excudendas olim tradideram, adeo lectores candidi Typographus deturpauit, ut uix scirem tam fœdas ac mutilas, cum ad me redirent, agnoscere. Ego uero tametsi rudis primum, non adeo tamen obtusi sum pectoris, ut quæ in eis supersunt ac desint non aperte intelligam, nec me adhuc decipit, quæ plerosque infatuat φιλαυτία, *ut pudenter ignorem, minus satis fuisse eas in tenebris delituisse, quàm inscitia tam ignaui in publicum prodeuntes damnari, Quare nunc ne chorœbo siue licio qui* χρυσεα χαλκείων *commutabat, stultior uidear. Rursus ut candidæ simplices & sine labe ad uos redeant, denuo eas resarcire coactus sum, Pleraque etiam his adneximus, ut si quid frugi uobis attulerint, non rugosa fronte tandem legantur.*

Valete.

IOANNES BACCANELLIVS EXCELLENTISSIMO MEDICO

Ioanni ſcutellario ex ordine equeſtri dignißimo ac uiro unde= cunque doctißimo.

S. P. D.

*

ERTVM eſt mi doctißime Io= annes quòd olim elegeram, quæ= dam medicorum dogmata, ad me= dendi normam ſatis(meo iudicio) oportuna, tum ut inde labili memo riæ quandoque alijs in rebus occu= patæ, ſuccurrerem, cum etiam illis ſatisfacerem, qui non niſi authoritatibus etiam ſi mille rationes proba tißimæ adducerentur, acquieſcere nolunt. Certe ut in= genuæ fatear. Quod ex mea inuentione non poteram, ut græce loquar συλλεξάμενος γὰρ πολλὰς τῶν παλαιῶν ἐχέ ντων βίβλους ἀνδρῶν, ἐν μέσῳ τούτων ἐμαυτῶν ἐμαυτὸν ἵδρυσα, ac flores uarios ueluti ex pratis relegēs ita effeci, ut quod= prima nauigatione non poteram, πρὸς τὸ ν δεύτερον ἀπή δον me contulerim ac expediuerim. Sed opus adeo uti= le ac gratum eſſe non poteſt, ut tuo excellenti ingenio poßit ſatisfacere, Quanquam(ni fallor) nihil in eo di ctum uel excogitatum eſt, quod authoritate non com= probetur, quod planum non ſit, quod non remedijs ful citum, quod breuitatem etiam non amplectatur: in quo multa uno intuitu uiſuntur ac comprobantur, quæ ſic= co pede(ut aiunt) forte intacta dimitterentur. Non au

derem tamen (quod expostulas) ut formis excussum istud opus in publicum prodiret, Ne mihi nouo homini & uix intra proprios lares cognito, id mihi uitij daretur quod scilicet plura uoluerim amplecti & exprimere, quæ semidocto cuiuis homini nota ac uulgata sunt. Et ita trita ac explosa ut uix de illis mentio fieri debeat. Vrget tamen me tua quotidie humanitas & potissimis præcipue rationibus adhortatur, ut illud iam iam in lucem pariam, & alios iuuenes huiusce mei laboris participes efficiam. Certe uereor ego, Si tuæ uoluntati obtemperare uoluero, Ne uelut inter olores anser primum obstrepere uidear. Et quum plurimi nominis apud te sim. Ne deinceps de me id fiat, ut est apud Theocritum quòd τοσσον ἔχεις λαθας οσσον ποκα θυσεα φαντι ενδια λαθημεν ἐυπλοκάμον ἀριάδνας. *Nosti enim (ita uaria sunt hominum ingenia.) Quod uni placere solet multis non placere posse, Nec te præterit, quòd in diuino illo Platone confusionem criminantur, in Aristotele tenebrosam obscuritatem, in Plinio turbulentam quandam congeriem, In Paulo Aegyneta miram breuitatem, In Auicenna etiam nuper emendato quandam nominum barbariem, In Galeno nimiam prolixitatem & ad praxim non desyderatum ordinem, In aliis confusionem potius quàm compositionem, Qui dum latini uideri non possunt, interdum ita loquuntur, ut uix a paucis quid uelint intelligantur, Quid dicam de Hippocrate? Qui modo laudatur, modo à Galeno damnatur ac reprehenditur, Hunc deinde Auerrois pluribus in locis, alioqui doctißimum, etiam redarguit. Postremo Thessalus omnium placita Medico-*

rum renuit, ac confutat, adeo, ut nihil ſit in ſcientijs ab omni parte beatum, Quare ſi uera hæc tibi eſſe uiden tur, exiſtimare poteris, puxilla hæc mea, quæ nec no- mine digna ſunt, Si in lucem exierint, quo tandem ap pullerint, ac peruenerint, ut τιμιώτερα, ſicuti dici ſolet, πολλῶν γραφησομένων τὰ χαρτία εἰσί. Verum ſi his rationi bus acquieſcere nolueris, ecce mitto tibi librum, ut tuo arbitratu eo utaris ac abutaris, Expunge ac reſeca, Quod eſt ſuperfluum, Quod uero deficit adiunge, Fac, ut lubet, modo id intelligas animi noſtri pignus apud te eſſe, & tenax noſtri amoris intimi quoddam uincu- lum, Vale & ut facis me ama, Ex ædibus noſtris. 5. Ca lendas Maij, Anno 1550.

IOANNES BACCANELLIVS STVDIOSIS IVVENIBVS REGIENSIBVS

χαίρειν.

AEPENVMERO *ac diu cogitaui doctißimi iuuenes, quo pacto hanc mei animi in uos obseruantiam, qua semper eruditißimos quosque homines amplecti soleo, possem attestari ac palàm demonstrare, sed hucusque nunquam mihi datum est, Vt aliqua mei ingenij industria, uos insigni encomio, aut aliquo magno munere ornare potuerim. Quum nec ornatißima sermonis integritas, neque rerum locupletißima suppellectilis mihi adfuerit, Sed alij ĩgenio doctrina, & rebus longe inferior, nil tandem præstare posse cognoscebam, quàm meram & insignem mei ignorantiam, In qua cum diu immersus sim, nec à tam innolucri scirpo me absoluere sciam, Id certe agere tentaui, ut quod de proprio & peculiari non possum, alieno ære soluere procurauerim: Extãt enim apud me quædam ex Galeno & Hipocrate alijsque doctißimis Medicis excerpta dogmata mirum in modum ad πρᾶξιν facientia, atque in ordinem redacta. Quæ & si uobis condigna nec fœcunda munera esse uideantur, Ne tamen meæ in uos obseruantiæ desertor uidear, Vobis dicare, donare, & consecrare constitui, Id existimans quod si alicui uestrum non pla-*

ceuerint, Saltem fore aliquem inter uos, Qui meum hunc animum, ne dicam laborem, interdum laudauerit ac contra æmulos ſiquid ſecus ac ſcripſi, ſenſerint, uel publice blaterare uoluerint ualidiſsimis rationibus propugnauerit. Accipite igitur hæc qualiacunque ſint hilari animo, Et ueſtro iure fruimini. Scio enim quòd ſi quid eritis θηρώμενοι παρ' αὐτῶν non niſi gratiſsima eſſe poterunt. Vos interim illius apophthegmatis ne obliuiſcimini, quòd ὡς ἡ μὲν ὅρασις ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἀέρος λαμβάνει τὸ φῶς, ἡ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων.

Valete.

Dies

FINIS.

AVTHORES QVORVM PRAECIPVE Authoritates in hoc opere citantur sunt Infrascripti uidelicet

Hippocrates
Plato
Aristoteles
Galenus
Aetius
Paulus œgyneta
Alexander tral.
Cornelius Celsus
Oribasius
Dioscorides
Teophrastus
Theophilus
Plinius
Phylaretus
Platearius
Auicennas
Auerois
Razes
Serapio
Haly abbas
Azarauius
Nicolus florentinus
Conciliator
Mesues
Gordonius
Michael sauonarola
Marcus catinarius
Arculanus
Guielnus Placentinus
Ioannes Manardus

Epigrama eiusdem Authoris
Ad lectorem.

Scripsimus in numeros Medicorum in codice sensus
Lusimus, Hæc tibi sint seria dicta loco
Vale.

IOANNIS BACCANELLI MEDICI REGIENSIS, DE CONSENSV MEDICORVM In curandis morbis.

Lib. primus.

Quid sit Medicina.

EDICINA est scientia corporis humani sanitatem reficiens uel conseruans; uel, Medicina est adiectio & ablatio, uel Medicina est scientia sanitatis conseruatrix morborumq; repultrix, uel, Medicina est quæ sanis uictus rationem præscribit & ægrotos curat. Quæ definitiones ueræ non sunt medicinæ. Non.n. hæc ipsa efficit, Sed ex illis quæ efficit, hæc proueniunt, idq; non semper. Quare medicina erit scientia salubrium insalubrium & neutrorum.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Galenus und. Meth cap. 12. Medicina appositio est & detractio, deficientium quidem appositio redundantium detractio; Et hæc intelliguntur de 1. 2. & 3. descriptione. De 4. loquitur Gal. lib. finitionum med. in principio; Sed quod hæ non sint ueræ definitiones ex sequentibus locis mostratur: Gal. in lib. de sectis ad eos qui introducuntur. Propositum artis medice est sanitas finis uero eius adeptio, quibus autem quis absentem sanitatem recuperet uel præsentem conseruet, medicis cognoscere est necessarium. Porro quæ absentem sanitatem restituunt curationes & auxilia uocantur, quæ præsentem conseruant salubris uictus est ratio. Quod si ita est, medicina igitur non erit conseruans uel reficiens sed salubrium in

salubrium & neutrorum scientia. Quod probatur ex Gal. p art. med. cap. 2. Auic. medicina est scientia qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanantur uel ab ea remouentur, ut habita sanitas conseruetur & amissa recuperetur. Si scientia est qua noscuntur humani corporis dispositiones. Id igitur non erit, Quod adijcit uel aufert, quod reficit uel conseruat, nec quod ægros ad sanitatem perducit.

Quot sint partes Medicinæ.

Partes medicinæ sunt quinque. Prima est φυσιολογικη. i. rerum naturæ contemplatio. Secunda est αιτιολογικη και παθολογικη. i. causarum et affectuum consideratio. Tertia est quam υγιεινον sanitatis tuende ratio. Quarta est σημεωτικη. i. signorum obseruatio. Quinta est θεραπευτικη. i. medendi modus Physiologica naturam hominis consyderat & elementa quibus componitur & generationem eius, & partes corporis tam intrinsecas quam extrinsecas: αιτιολογικη unius cuiusque morbi causas & effectus inquirit. υγιεινη sanitatem tuetur præcauendo ne corpora in morbos incidant, & ubi inciderint ad sanitatem reducit. σημειωτικη signorum notitiã. Præteritorum cognitionem, Præsentiam inspectionem & futurorum presagia nobis declarat. θεραπευτικη tres in partes diuisa est, una que uictu curat, altera quæ medicamentis, tertia quæ manum admouet.

Loci consentientes de naturæ contemplatione.

Gal. lib. de constit. art. med. cap. 13. φυσιολογικη non est inter minimas naturalis contẽplationis partes recesenda, imo opus erit illum in ea esse probe exercitatum. Et primo de elemen. Naturalis scientia corpora quæ generantur ac intereunt, quæque prorsus sunt exposita transmutationi contemplatur. Quibus deinde ablatis pariter & medicina tollitur. Primum quidem ob id, ꝗ ea sit quasi generationis & interitus mi

nistra, & meth. tertio cap. quarto. Nihil posse medicū inquit de ulla similiarium partium agitare sine naturali scientia. Et tertio meth. cap. 7. in eius modi sermonis nostri de cursu per spicuum planè; fit tum ægri nostram esse considerandam tum cuius q; hominis esse propriam curationē &c. Et in lib. quod optimus sit medicus & phy. hæc ars docet corporis nosse naturam tum eam quæ ex primis constat elementis tumq; constat ex secundis: De cæteris medicinæ partibus deinceps suis locis loquemur.

Quid sit Natura.

Natura phylosophice sumpta est, quæ deorum hominum syderum plurimorumque corporum essentiam potentiam uires que complectitur.

Natura humana est temperies uel quædam facultas qua animal regitur.

Loci consentientes de Natura philos.

Plato loquens de natura deorum. uim quandam esse dixit rationis atq; ordinis participem, cuius solertiam inquit Cicero de natura deorum. Nulla ars nulla manus nemo opifex consequi potest imitando: Gal. lib. finit. med. de mente platonis, natura est uis quæ ex seipsa mouetur, auctor formationis generationis & perfectionis. Aris. sec. physic. Natura est principium motus & quietis in quo est primo & per se.

Loci consentientes de natura humana.

Gal. tert. de temper. & secun. aphor. com. 34. Natura humana nihil aliud est quam ex primis quatuor elementis conflata temperies, uel facultas quædā uniuersi corporis rectrix. Et quin. de Simpto. cau. in principio. Natura est omnis illa facultas qua animal regitur. siue illa pendeat a uoluntatis nostre imperio siue secus; & sext. de simpto. cau. cap. pri. Natura est aggregatio omnium uirtutum. quæ totum corpus re-

git, & lib. fini: med. Nam est spiritus calidus, qui ex sese pro seminarijs rationibus mouetur, ac certis temporibus homines generat perficit & conseruat.

Quot modis accipitur natura.

Accipitur natura quadrifariam. primo pro facultate naturali, secundo pro consuetudine, tertio pro temperie & cõpositione naturali: quarto pro naturali calore.

Locis consentientes ex uera Medicina.

Quod pro naturali facultate natura accipiatur hi sequentes loci attestantur. Gal. quinto de sym. cau. cap. 2. Nam si morbus facultatem uicerit. i. naturam, membrum haudquaquam poterit transferre. Si superior manserit facultas. i. natura nihil eam impediet & paulo inferius, Natura facultas attollit & sustinet. i. natura hoc efficit, & quarto de uic. in mor. ac. scire oportet naturã haud quamq; quiescere sed interdum contentos humores ita aggredi ut a bonis eos seperet &c. i. Naturam esse facultatem qua boni humores retinentur & praui reijciuntur. Pro secundo de consuetudine Gal. 2. de temp. consuetudo est natura acquisita & Hip. lib. de Aere & aqua, itẽ auerois pri. phy. & Arist. in predicamentis consuetudo est altera natura. Pro tertio de temperie: Gal. 2. de temp. hæc in nostra regione, que utiq; est temperata, subiectarum partium naturam prodit. i. temperiem demostrat. Nam temperaturas iuxta regiones ibi consyderat. & Auic. humor & natura mutant animam. i. humor & temperies pro compositione sic. & intelligitur de natura medicinarum. unde citatur poeta in lib. de natura humana ita loquens:

Sic ait a Maia genitus, medicamen & offert.

Euulsum terra, naturamq; edocet eius. i. compositionem eius Explanat. Pro quarto de naturali calore, Gal. lib. de tre. & pal. cap. 6. Natura et anima nihil aliud quam calidum est,

q semper mobile est. Distinguit autē naturam ab ipsa anima primo de potentijs naturalibus, dum dicit, & motor in corpore. aut est natura aut anima. hic pro calido intellige calorem innatum qui teste Gal. aphor. pri. comm. 15. est facultatis nos gubernantis robur & omniū naturalium operum causa.

Quid est elementum.

Elementum philosophice sumptum ita describitur. Elementum dicitur id ex quo quidpiam primo componitur & est in eo, indiuisibileq; existit spetie in aliam spetiem. Medice sic, elementum est minima rei particula cuius est elementum.

Loci consentientes de elemento phy.

Aristo. 5. met. tex. 4. στοιχεῖον λέγεται ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει εἰς ἕτερον εἶδος. Similiter secundo de generatione a principio, & ter. cœli, & de sensu & sensato tex. 20.

Loci consentientes de elemento Med.

Gal. 8. de plac. Hip. & plat. Nominatur utiq; elementum quodcunque minima sit pars illius rei cuius fuerit elemētum, similis sententia est pri. elementorum cap. pri. item primo elementorum ad medium. si elementum sit minima & simplicißima rei particula, atq; hoc si sensu metiri oporteat profecto os & similaria omnia erunt humanorum corporum elementa, & Auic. pri. can. cap. 3. elemēta sunt corpora, & sunt primæ partes humani corporis & aliorum, que in partes diuersarum formarum diuidi minime posunt, intellige quatuor elementa sub ratione elementi hic definiri, nam dixit sunt corpora, ut primam materiam facultates & id genus alia excluderet. Dixit primæ partes ut ne quis de humoribus membris ue simplicibus ut caroos &c. que in componendo non sunt prima intelligeret, Cætera in descriptione sunt nota.

Quot sunt elementa.

Vniuersalia elementa sunt quatuor a prima materia ut Ignis Aqua Terra Aër; particularia erunt duo Membra simplicia & humores.

Loci consentientes de uniuers.ele. & de particular.

Arist. secundo de generatione probat per quatuor qualitates esse quatuor elementa, nam sicut sunt quatuor qualitates ut calida frigi. humi. sicc. ita erunt quatuor coniugationes ut cal. cum hum. uñ Aër, cal. cum. sicc. uñ gnis, frigi. cum hum. uñ Aqua, frig. cum sicc. uñ Terra. Probat etiam hæc esse quatuor per binas essentiales formas elementorum quæ sunt grauitas & leuitas; Auic. et Auer. similiter iisdem et & argumentis hoc probant: De particularibus elementis Gale. secundo elementorum Hominis uero propria elementa sunt ipsæ particulæ minimæ, quæ similares appellãtur de quibus inquit paulopost in dissectionum pertractationibus sermo erit, & secundo element. in primo sanguis.n. pituita & utraque bilis sunt non modo generationis hominum sed cæterorum animaliũ sanguine prædictorum elemẽta, probatur etiam tali ratione, id esse elementum dicitur q, est principium omnium corporis particularum sed sanguis cũ aliis humoribus in utero matris est huius modi, igitur sanguis & cæteri humores erunt elementa.

Authores erronei dissentientes circa elementa.

1 Adserere elementa esse unum ut plerique phylosophi,
2 Adserere duas qualitates in sumo in elementis dari.
3 Adserere idem esse principium & elementum.
4 Adserere elementorum doctrinam esse medico inutilem ac superfluam.

Confutatio dissentientium ex uera Med.

Confutat eos Gal. primo de elementis, si unum est, uel erit patibile uel impatibile, non patibile, quia unum quatenus unũ

non habet in quod transmutari, uel a quo pati posit, non impatibile, quia tunc id alteratione & sensu careret igitur plura quam unũ. Arist. primo phys. contra hos inquit, Quicunq; ens unum esse pronuntiant. naturalis phylosophiæ principia tollunt. Quum maxime in physica contemplentur corpora que generantur & intereunt & transmutationi sunt exposita; Que si auferantur tunc medicina tollitur. Ad secundum. Arist. secundo de generatione inquit q, ignis est magis calidus quam siccus Aër magis humidus quam calidus. Igitur duæ qualitates non sunt in sumo in elementis. Obiectio.
Quomodo dicis hoc; Nam Gal. quem tantopere sequeris: dari has qualitates in sumo docet primo elementorum?
Responsio. Quod in igne sit sumus calor & suma siccitas, uerum est, ut Gal. asserit, si modo intellexeris in superlatiuo gradu has qualitates reponi non debere, sed quod sint duæ qualitates in sumo .i. simplices & sine ulla admixtione. Ad tertium Gal. pri. de elementis. principia sunt eiusdem generis quorum sunt principia, sed elementa non sunt huius modi. Igitur sunt diuersa. Quod principia sint eiusdem generis. probatur ab ipso, nam simplex qualitas ita qualitatis compositæ sicut simplex corpus corporis compositi est principium. Differunt etiam quia elementum dicitur de causa materiali intrinseca; At principium de causa finali & efficiente extrinseca ut Arist. 12. meth. Quod uero elementum dicatur de causa materiali probatur ex Arist. 8. metha. dum inquit elementum est materia cuius est elementum.

Ad quar. quod hæc doctrina elementorum non sit inutilis neque superflua probatur a Galeno primo de elementis, tribus medijs; primo quia omne quod nostris corporibus offertur non impermixtum est, sed cum altero semper mixtum, secũdo quia omnibus elemẽtis ut Aqua Aëre Terra Igne sem-

per utimur. tertio quia hæ qualitates possunt omnem substantiam transmutare, unde fit si quid in qualitatibus modum excesserit, comprimi indigeat, & si quid defluit restituatur, igitur nec inutilis uel superflua, de elementorum utilitate lege uberius Auic. cap. de elementis.

De temperaturis & primo de earum descriptione.

Temperies quæ a græcis κρασεις dicitur duplex, est quarum altera qualitas est. quæ ex elementorum qualitatibus cõficitur. Altera quæ ex mixtorum etiam inuicem actione & passione resultat.

Loci consentientes ex uera Medicina.

De utraque loquutus est Auic. pri. pri. cap. de complexionibus Complexio est qualitas, quæ ex actione & passione diuersarum qualitatum in elementis inuentarum prouenit quorum partes ad tantam paruitatem sunt redacte, ut plurimum cuiusque earum plurimum alterius contingat. Ac si dicat tẽperies est quoddam aggregatum non ex actione & passione mixtorum, sed ex qualitatibus elementorum ut res naturales & corporeas excluderet, Nam dictum est etiam alibi ab ipso quod ex primis elementorum qualitatibus remissis quædam media qualitas constituitur quæ corporis mixti est propria qualitas constituitur quæ corporis mixti est propria qualitas, uide fusius de his. Arist. quar. Methe.

Quot sunt temperaturæ.

Nouem sunt temperaturæ, octo inæquales, & una equalis, unde inæqualium quatuor sunt simplices, ut calida, frigida, humida, & sicca, quatuor ex his compositæ, ut calida & humida, calida & sicca, frigida humida. frigida & sicca æqualis est qua corpus incolume cun moderatione quadam seruatur.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Quod nouem sint, probatur ex Auic. pri. pri. cap. de com

plex. dum inquit postquam de complexione temperata diximus, ad loquendum de distemperatis redeamus; igitur datur temperata complexio, quod uero distemperatæ sint octo, paulo inferius dicta resumens inquit unaquæque ante harum octo complexionũ, aut est cum materia aut sine materia & c. Gal. pri de temper. cap. pri unum igitur & primum id est, q̃ temperatam naturam dicimus, quæ tamen non uirtute modo, sed etiam uiribus reliquis præstat. Et pri. de temper. probat etiã q̃ detur ista temperata natura tali ratione, caliditas stat cum excellenti siccitate & cum excellenti humiditate, igitur cum medio inter eas, & sic datur natura media contra philosophos. Quod uero sint nouem temperaturæ probatur rursus ex Gal. pri. de temp. cap. 8. dum inquit. Et siquidem hæc sic se habẽt, sicut certe se habẽt, cur nouem dicere uniuersas temperamentorum differentias dubitemus, temperatã quidem unã, non temperatas octo, Quarum quatuor simplices sint cal. fri. hum. sic. quatuor compositæ ut cal. hum. & c. Quid uero sit temperies æqualis, Gal. pri. de temper. cap 6. æqualis siue temperata ea est que ex contrarijs æqua prorsus inter se portione coeuntibus constat.

Authores erronei dissentientes circa temperamenta.

1 Adserere cum antiquis non esse nisi quatuor temperamentorum coniugationes duas humidas, & duas siccas atque has à calore & frigore diuisas,

2 Adserere cum aueroistis simplices non dari temperaturas,

3 Aserere temperatam naturam esse calidam & humidam,

4 Adserere humiditatem non posse cum abundanti calore cõsistere aut siccitatem cum uehementi frigide.

5 Adserere temperiem & mixtionem esse idem.

Confutatio dissentientium ex uera Med.

Confutant antiquorum opiniones loci superius citati de

nouem temperaturis ex Auic. et Gal. Confutat etiam eos Gal. primo de temper. cap. 3. Inquiens q, antiqui; Quum de sanitatis tuendæ uictum inuestigant, calidius iusto corpus iubent refrigerare, ut omnes exuberãs æquent sed quomodo inquit hoc fieri potest, nisi temperatam quãdam naturam constituant ad quam sunt intenti, quam si constituerint, tunc erunt quinq; & non quatuor &c.

Ad secund. Auerois suismet uerbis uincitur, Quum tertio colliget species octo morborum enumerat, inter quas quatuor simplices reponit, erunt igitur per ipsum quatuor simplices a compositis separatæ: Gal. pri. de temper. cap. 8. hanc etiam opinionem improbat hoc modo concedis alteram esse temperiem humidam & calidam, & alteram siccam, & calidam, si non erit igitur necesse siccam esse, quæ calida est, quoniam & eam esse humidam licet: tunc igitur eam esse mediam licebit; & sic calida tantum: Quod etiam de frigida et de alijs similiter est ratiocinandum: Igitur quatuor erunt simplices temperaturæ.

Ad tert. hipp. ter. Epidimion, si totus inquit annus calidus & humidus fuerit tunc necesse est q magna succedat pestilentia: Igitur q, erit calidum & humidum non erit temperatum: Preterea Gal. pri. de temper. cap. 4. ad hoc probandum tali utitur raciocinio, Quod est putredine aptum, idest pessimum temperamentum; Sed natura calida & humida est putredini apta, igitur erit pessima: unde optimam esse concludit temperiem, quæ in quatuor qualitatum mixtionis æqualitate consistet.

Ad quar. Impugnat Gal. pri. de temper. & omnis scola medicorum, nec non & ipsa experientia; Nam aqua ex calore feruenti humida manet; Verum num calida magis uel humida dicatur, ab eo q, in mixtura pollet inquit Gal. appellatio

ſumitur , ut ſi maior erit portio humiditatis quam calidita= tis , humida dicetur & c.

Ad *Quint. lege Ariſt. ſecũdo de gene. cap. de mixtione ubi omnes dicunt temperiem eſſe mixtionem , ſed non econtra: Item mixtio ſignificat motum unde complexio peruenit et ſic idem non ſunt & c.*

Quot modis aliquid dicatur eſſe calidum uel fri.

Bifariam *calidum dici poteſt, Abſolute, & ſic omnes qua litates abſoluto ſermone inueniuntur in elementis, aut per col lationem, & ſic trifariam, aut per collationem ad medium , ſiue ad pondus ſiue ad iuſtitiam, aut ad ſeipſum, aut ad extra= neum medium , ad iuſtitiam rurſus duplici modo ſumitur. ſ. ſecundum genus, ut animal in genere animalis dicitur calidũ; uel ſecundum ſpetiem, ut homo in ſpetie hominis eſt tempera tus.* Calid*um etiam dupliciter intelligitur , energia, quum id ſit actu; uel poteſtate quũ id nondũ ſit, ſed id fieri facile poßit.*

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Gal. *Primo de temper. cap. 6. Calidum dicitur per collatio nem , uel per abſolutum ſermonẽ, et hoc ſimpliciter, uel per= mixtionem , uel ſecundum genus uel ſecundum ſpeciem , ut Animal in genere animalis eſt calidum . Secundum ſpeciem, ut bos leo canis unde medium temperie in toto genere anima lium, homo eſt, medium in temperie in hominum ſpetie eſt, quem græci* ἄκρατον*. i. bene temperatum uocant & c. Quod uero detur temperies ad* Iu*ſtitiam, in hoc capite ad finem ita inquit Gal. temperies ad* Iu*ſtitiam eſt. quæ eo quod pro digni tate cõuenit, æqualitatem explorat; Auic. latius de his omni= bus pertracta cap. de complexionibus.*

De membrorum temperaturis.

Calidiora *in corpore membra uicißim ſe comitantia ſunt ſpiritus cor ſanguis, hepar, caro, muſculi, ſplen, renes tunicæ*

arteriarum uenarumq;, & cutis.

Frigidia sunt, Pituita. pilli, Os, cartilago, ligamentum, tendones membranæ, Nerui, nuca, cerebrum, adeps, pinguedo.

Humidiora sunt Pituita, sanguis, adeps, pinguedo, Cerebrum, nuca caro mamillaris, testiumq;, pulmo, hepar, renes, musculi, cutis.

Sicciora sunt, pilli, os, cartilago, ligamentum, tendones membranæ, arteriæ, uenæ, nerui motrices, cor, nerui sensus.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. pri. de temp. cap. ult. cor, tum natura, tum omniũ animalis particularum maxime sanguineum, tum uero calidissimum, proximum illi iecur, & sic ibi de singularum partium temperie membratim pertractat; Auic. pri. pri. cap. 2. de complex. hæc diffusius enarrat.

De notis temperaturarum in genere.

Cognoscuntur temperaturæ ex: habitu totius corporis, ex operationibus, ex regione, ex colore, ex tactus ratione, & ex ætatibus.

Loci consentientes ex uera medicina.

Gal. secun. de temperamentis cap. 4. Pinguiores omnes sunt frigidi, sicut mari fœmina. Si quidem adeps ex habitus frigiditate gignitur, corpulenti calidiores quia carnis abundantia, a multa sanguinis abundantia oritur, Mediocritas uero quæ inter hæc reperitur, temperatæ naturæ est nota, & sic ex habitu totius corporis cognoscuntur, tẽperamenta, Auic. prima pri. cap. de complexio. inuestigat etiam ipse notas temperamentorũ ibi fœminæ frigidiores secũdũ diuersitatẽ &c.

Ex operationibus sic. Gal. sec. de temper. cap. 6. At ubi uaria partium temperies est ex una earum pronunciare de toto corpore non licet, sed adeundæ singulæ, sunt, æstimandumq; quo temperamento, uentriculus, quo, pulmo, quo, cerebrum

ac reliquarum per se unaquæq; seorsum fit, atq; hæc ex functio nibus &c. & pri. temperaturarum cap. 6. optime se habere aliquid pro sua natura, ex ipsis functionibus intelligitur, quip pe animal & stirpem optime se habere dicimus quum opti= me suam functionem obeunt, igitur ex operationibus tẽperi es agnoscitur.

Ex regione. Gal. 2. de temper. cap. 6. Pensitandus & conti= nentium partium affectus est quarum omnium extrema cutis est; Sed corporis temperies in his regionibus quæ a temperie recesserunt, inæqualis uisitur, externis. s. & internis partibus non adeundem modum se habentibus, Gallis. n. & Germanis & omni thracio & scythico generi, frigida & humida cutis est, Ideoq; etiam mollis alba & pillis nuda, Aethiopibus ue= ro & Arabibus qui ad meridiem incolunt, natura cutis exam bientis æstu, & naturali calore foras acto, usta, dura, sicca, ni gra, redditur, toto corpore, naturalis quidem caloris exiguũ obtinente portionem, sed alieno atq; a scititio incalescente. Hoc etiam probatur ex Auic. cap. allegato ibi Septentriona= les sunt humidiores & sciniliter nautæ &c.

Ex colore; Gal. de tuenda sanitate, succorum corporis color est certißima nota, nam rubeus, croceus, luteus, ac pallidus ca= liditatem demostrant Liuens Plubeus albus frigiditatem, Ae= tius ser. pri cap. de uiribus simpl. Amplius uero nihilo magis ex coloribus conijcere poßumus de ijsdem, In singulis. n. colo= ribus inueniuntur & calida & frigida & sicca & humida &c. Ex tactus ratione: Gale. secundo de temper. cap. 3. ergo calidi frigidiq; corporis, solus tactus est iudex, humidi & sic ci, una cũ tactu ratio &c. Et sec. de tẽp. cap. 2. calidũ q; in æta tibus cognoscere cupimus primũ et maxime, tactu iudicemus.

De notis temperaturæ optimæ.

Temperaturæ optimæ signa sunt quum corpus, neque den

ſum, neq; rarum neq; duarum neq; molle neq; hirſutum, neque glabrum, ſed medio quodamodo ſe habeat, de temperamento calido frigido humido ſicco in particulari non me extendã neq; de ſingulis partibus corporis loquendo, Nam Gal. in arte med. cap. 52. & Aet. ſer. quar. cap. 77. & Paul Aegy. lib. ſecun. cap. 63. uſque ad. 73. De his fuſius loquuntur Notato tamen q. non ex temperie unius particulæ tantum, eſt pronuntiandum de toto corpore, ſed ſingulæ partes per ſe conſiderandæ ſunt.

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Gal. pri. de temper. cap. 9. quod omnium extremorum calidi. ſ. frigidi hum. ſicci medium eſt quod induritie mollitieq; medio ſtatu conſiſtit id corpus erit temperatum. & in lib. de opt. corp conſt. cap. 4. Porro corpus etiam, quod conſpicimus neque denſum, neque rarum neq; durum neq; molle &c. optime temperatum eſt: &c. Vide etiam de his Aetium ſerm. quar. cap. 59. diffuſius loquentem.

De Aetatum temperaturis & de earum deſcrip.

Aetas ſiue αἰών eſt, ſpatium in quo animal creſcit ſtat decreſcit & manifeſte declinat, & diuiditur in quatuor partes, In adoleſcentiam quæ eſt calida & humida. In iuuentutem quæ eſt calida & ſicca; In ſenectutem quæ eſt frigida & ſicca; & in ultimum ſenium quod eſt frigidum & ſiccum.

Loci conſentientes ex uera medicina.

Quod ita deſcribatur Aetas habes ex Alberto Magno in lib. de ſenectute & iuuentute, dum inquit Aetas eſt ſpatium tẽporis in uiuente derelictum in quo uirtus uitæ, ſecundum omnem ſuæ operationis modum perficitur. Gal. quar. de ſalub. dieta tex. 7. Aetatum temperamenta ſunt quatuor humida & calida puerorum ſicca & calida adultorum, ſicca & frigida eorum qui in ætate inclinata ſunt, humida & frigida ſenum, & Aui. prima pri. cap. 3. de complex. ætatũ. Aetates omnes ſunt

quatuor ætas adoleſcentiæ quæ durat uſque ad. 30. annum Aetas conſiſtendi quæ durat uſq; ad. 40. Aetas minuendi cum uirtus non amittitur quæ eſt uſque ad. 60. annum, & Aetas minuendi cum manifeſta uirtutis imbecilitate quæ durat uſque ad finem uitæ. Obiectio. Plures uidentur eſſe ætates quam quatuor ſiquidem Auic. octo. Gal. & Hipp. plures etiam enumerant. Reſponſio. Aetates in genere ſunt quatuor, ſed in ſpetie plures, Nam Hip. teſte Gal. Aphoriſ. 3. Aphoriſ. 26. Mentionem facit de recens natis puerulis, deinde de illis qui dentire incipiunt, deinceps de his qui mediam ætatem habent, quæ ad duodecimum & tertiumdecimum annum progreditur; & eſt ætas proxima pubertati. Nam pubertatis tempus incipit poſt quartumdecimum annũ & durat uſq; ad uigeſimumquintum teſte Gal. aphor. 5. apho. 7. Adoleſcentia igitur comprehendit ſub ſe infantiam pueritiam & pubertatem. ſic iuuentus ac ſenectus, alias ætates ſub ſe habet quæ tandẽ ad capita redacta in genere ſunt quatuor, poſſent etiam reduci ad duo capita, ut phyloſophi ad profectum. ſ. & defectum, uel ad trinam diuiſionem ſi his addam ſtatum, ſed nos ad quaternam diuiſionem ætates reduximus, eo q; temperamenta ſunt quatuor.

Autores erronei diſſentientes circa ætates.

1 Adſerere ætatem per quandam qualitatem deſcribi debere & non per quantitatem.

2 Adſerere ſenium eſſe frigidum & humidum ſimpliciter.

3 Adſerere Aetates poſſe præfiniri.

4 Adſerere in ætatibus fundari temperaturas. ſeu dicere ætates temperatas uel diſtemperatas abſque ullius ſubiecti intelligentia.

5 Adſerere ætatum doctrinam eſſe inutilem.

Cunfutatio diſſentientium ex uera Medicina.

Quod non per qualitatem probatur ratione: quia interrogatus, quotennis es respondetur per numerum ut biennis triennis, qui est quantitas discreta, non qualitas Præterea Aetas nihil aliud est, quam distantia a primordio uitæ usque ad finem quæ distantia quantitate non qualitate determinatur. Hanc tamen dico non esse ueram deffinitionem, sed quandam descriptionem necessitate datam. Nam quod loco generis ponitur, non conuenit rei descriptæ.

Ad secundum Gal. 2. de tempera. cap 2. Senum inquit temperies est frigidissima & siccissima, non autẽ humida. Quod probatur tali ratione ab ipso: Omne id siccum dicitur, quod nutrimentum intra se trahere non potest. Senum autem temperies ob excrementa superflua, nutrimentum intra se trahere non potest. Igitur senum temperies erit sicca. Pro exemplo sint Arbores nam quotiens senescunt magis exiccantur. Et Auic. prima pri. cap. de complex. ætatum inquit Senes et decrepiti præter hoc quod sunt frigidiores adhuc etiam sunt sicciores.

Obiectio.

Dictum est superius ex Gal. temperiem senum esse frigidam & humidam. Quomodo nunc probas esse siccam.

Responsio. Gal. non iuxta propriam opinionem loquutus est, sed id de mente aliorum disseruisse uoluit, sicuti uberius per totum illud commentum demostratur. Ad tertium Gal. 3. pronosticorum commen. 28. Ob id igitur Hippoc. quandoq; inquit trigesimum commemorat, sæpe etiam trigesimũ quintum, quia aliæ alijs accidunt mutationes, fieri nõ potest, ut una mensura firma, ac cunctis promiscua finiatur.

Ad quartum Gal. 2. de tempera. ca. 2. Intelligamus inquit recens formatum animal in utero matris, quo sciamus, qua ratione humidissimum callidissimumq; sit. Nam prima eius cõstitutio ex semine & sanguine est, que humidæ & calidæ res

sunt

sunt igitur hic de complexione subiecti, non autẽ de ipsa æta-te calida & humida loquitur. Dicitur.n. ætas calida & hu-mida prout est in corpore calido & humido, posset probari hoc ex mille locis, sed tantum hic locus ad probandũ sat sit.

Ad quintum Gal. 2 de tempera. ca. 2. *Verum quum ad eam quæ nunc sunt proposita magis urgeat ætatum consideratio. Quæ etiam maximam nobis ad causarum inuentionem, fa-cultatem suggerit, huic nunc insistamus &c.* Ex *quibus uer-bis doctrinam ætatum non inutilem esse nobis demostrat.*

Obiectio. *Quos putas esse calidiores puerulos an iuuenes?*

Responsio. *In calore tria considerantur, quantitas.s. natiuæ humiditatis & sanguinis influentis, qualitas.i. ipsa caliditas, & fomes ipsius caliditatis, quæ est caloris essentia.* Dico *igi-tur si iuxta humiditatem natiuam quantitas caloris conside-retur, q̃ pueruli sunt iuuenibus calidiores. At si iuxta sangui-nem influentem q̃ iuuenes sunt puerulis calidiores quia san-guine magis abundant. Sic etiam* Gal. 3. *de tempera. ca. 4. con siderat.* In *calore qualitatem & substantiam, quem legere po teris, aduerte tamen has diuisiones, quoniam omne dubium remouere circa hæc poteris.*

De Humorum definitione & diuisione.

Quoniam humores ex primis elementis orti, sunt causa generationis & corruptionis hominum idcirco duplicẽ eti-am definitionem sortiuntur uniuersalem.s. & particularem, uniuersaliter sic, Humores sunt corpora, quæ ex prima cibo-rum mixtione generantur. Particulariter *sic, Humor est cor-pus humidum currens, quod ad membra conuertitur. Generan tur humores ex alimento quod ab innato calore alteratur.*

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. 2. de elemẽ. *Quatuor humores ex primis elementis ortos constat, materiamq́; esse generationis hominis, causam.*

q; eße corruptionis omnimodam ſi quid in generatione animalis deeßet, quoniam uno quidem deficiente humore totum animal interit ac deperditur. Auic. prima.1.ca. de Membris, Membra ſunt corpora, quæ ex prima humorum commixtione generantur. Quemadmodum humores ſunt corpora, quæ ex primo ciborum commixtione generantur. Et ca. de humoribus. Humor eſt corpus humidum fluidũ liquidum, in quod in primis nutriens cõuertitur. Ac ſi diceret, eſt corpus humidum.i. actu fluens.i. ſubſtantia fluida. Nam aliquid eße humidum dupliciter intelligitur, natura, uel ſubſtantia. Nam quedam res dicuntur in ſubſtantia humidæ, quæ natura & poteſtate ſunt ſiccæ & ſic econuerſo, quedam uero utroq; modo tã natura quam ſubſtantia humidæ dicũtur. Idcirco dixit humidum fluidum. Gal. aphor.5. aphor.39. Superfluum id quod ex alimento relinquitur humor exiſtit naturæ partis ſimilis. Et ſecundo de facul. naturalibus cap.8. Demoſtratum eſt inquit, Alimentum dum inuenis ab innato calore alteratur. Sanguinem quidem ex mediocri calore fieri reliquos uero ſuccos ex eodem modum non ſeruante: & ſic habes quomodo generentur humores.

De alia diuiſione de his qui nutriunt humoribus.

Ex his qui nutriunt humoribus. Quædam ſunt primæ & ſecundæ humiditates, Quarum prĩmæ ſunt humores, Seceundæ rurſus bipartiuntur. Nam quedam ſunt ſuperfluæ quedã non: Non ſuperfluæ erunt quæ a principali diſpoſitione conuerſæ ad membra relegantur & iuxta Auic. placitum erunt quatuor. ſ. nomen non habens, Ros, Cambium, Glutem, Humorum uero, a quibus hæ humiditates proueniunt, ſunt quatuor genera, ut genus ſanguinis, pituitæ, bilis, Melancholiæ.

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Auic. pri. pri. cap. de humi. Humiditates quedam ſunt pri

mæ quedam secundæ, Primæ sunt quatuor humores, Secunda uero que non sunt superfluitates sunt humores, quia dispositione principali conuersi ad membra relegantur & sunt nomen non habens, ros, cambium, gluten. Et Gal. 10. Meth. ad finem, loquens de hectica de his mentionem facit, primam, uocans natiuam humiditatem, alteram nomen non habens similiter de diff. feb. Et Auic. prima quarti & dicitur. 12. de animalibus, De his etiam uide de hectica. Quod uero humorum genera sint quatuor probatur ex Gal. 2. de elemen. dum inquit conabor ea explicare, unde adductus est Hippoc. ut sentiret humores quatuor, materiam esse generando homini. Et lib. finit. Med. Humores quatuor sunt ex quibus animal consistit, Sanguis pituita & duæ biles flaua. s. & atra & sic sunt quatuor humorum genera.

De humoribus in particulari & primo de sanguine.

Αἷμα .i. sanguis humor est calidus & humidus ex ipsius chyli temperatiori parte progrediens: Qui naturalis est & non naturalis: Naturalis qui mediocris substantia, rubido colore, malo carens odore. sapore dulci, mitis ac benignus existit: Nõ naturalis, qui ab isto degenerat, et hæc bifariã, uel sui, uel alterius ratione. Ratione sui dum mutatur propria substantia, & hæc dupliciter, uel quia nimis crassa, aut nimis tenuis, uel quia aduritur, & sic pars tenuior in flauã bilem uertitur, Crassior in atram, Ratione alterius, quum alius humor illi permiscetur, & tunc uario modo hoc contingere potest, prout uariæ bilis species & pituitæ & melancholiæ sanguini admiscentur, locus in quo consistit est cor, in quo perficitur hæpar, in quod influit uenæ & Arteriæ.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Quod sit calidus & humidus probatur ex Gal. 2. de Mor. caus. cap. 4. quum dicat, Nempe quod flaua bilis potestate cali-

da est & sicca. Atra uero sicca & frigida, Sanguis calidus & humidus pituita frigida & humida. Et primo de naturalibus facul. cap. 9. idem aßerit. Auic. prima pri. cap. de humor. Sanguis uero natura calidus & humidus existit, cuius duæ sunt species naturalis & non naturalis &c. Gal. lib. de Atrabile ca. 2. Igitur magna ex parte rubeus color in hoc humore exuperat & talis exacte optimus sanguis existit, & paulo inferius, sanguis maiori, ex parte dulcis apparet. Et secundo de tẽpera. ca. 3. Succorum optimus & maxime proprius ac domesticus sanguis est, igitur a temperantiori parte progreditur. Et secundo de facul. naturali cap. 8. Sanguis fit a mediocri calore, bilis ab immodico. Igitur sanguis a parte temperata oritur, & hæc de naturali sanguine. De non naturali, dum mutatur propria substantia, ut pars tenuior in bilẽ, habes ex Gal. 2. de diff. feb. cap. 9. ubi inquit pars sanguinis subtilior ac pinguior omnino inflauam conuertitur bilem, quæ autem crassior in atram. Itidem ait. 2. de cris. ca. 12. Quod uero sanguini alius humor misceatur, habes ex Gale. lib. de plenit. ad medium. Quum tumor inquit præter naturã ad quam cunq; substantiam pertinere poßit siue is sincerus sanguis sit, siue biliosus, siue serosus siue pituitosus &c. i. quum bilis aut pituita sanguini miscetur. De loco sanguinis, Gale. 1. de temper. cap. ult. sanguis ipse a corde suum accipit calorem. Et. 6. de plac. Hip. & Plat. At qui in dextro sinu continetur sanguis, eandem speciem habet, quam omnis alius, et is qui in Iecore habetur &c. hic etiam ab ipso probatur cor et Iecur eße sedem sanguinis, ipsumq; Iecur, uniuersam sanguinis spetiẽ absoluere & ꝙ sanguis humidi, temperamento, rubri, colore, cuius sane in Iecore est prima generatio. Riui autem & uenæ id toti corpori traducunt, distribuuntq;. At sanguinis flaui tenuis spumosi prima in sinistro cordis sinu est origo, uerum talem Arteriæ di=

ſpenſant & intotum corpus deducunt &c. Vide de his etiam Gal. de facul. natural. diffuſius.

De pituitæ diuiſione & deſcriptione.

φλεγμα. i. pituita duplex eſt naturalis & non naturalis. Naturalis eſt humor frigidus humidus ſubſtantia crudus, colore ad albedinem, ſapore interdum dulci, quandoq; omnis qualitatis expers: Non naturalis eſt qui a ſui natura degenerat, & hoc bifariam efficitur per ſe. ſ. & per admixtionem. Per ſe quum a propria ſubſtantia egreditur, nam in ſubſtantiam aquoſam uel flatuoſam, uel admodum tenuem cõuertitur, unde pituita aquoſa flatuoſa & tenuis dicitur, Si uero craſſior ac uiſcoſior reddatur, tunc pituita erit craſſa uiſcoſa & mucilaginoſa. Quæ ſi magis indureſcat, Gypſea & uitrea dicetur pituita. Quæ ſi ultra putreſcat & alteretur, fiet ſalſa uitroſa & corroſiua. Per admixtionem, quum illi alius miſceatur humor. Nam ſanguine admixto dulcis efficitur. flaua bile, ſalſa, Melancholia, pontica acida.

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Auic. prima pri. ca. de humor. phlegmatis aliud naturale, aliud non naturale: Naturale eſt quod aptum eſt in aliquo tẽpore fieri ſanguis, quoniam eſt ſanguis non plene concoctus. Vnde ariſt. 6. topic. inquit phlegma eſſe primum indigeſtorũ a cibis proueniens. Gal. 2. de diff. feb. ca. 6. Quicunq; humor in corpore frigidus atq; humidus fuerit, hunc nos pituitã appellamus & ſic erit humor frig. & humi. Et de Atrabile ca. 2. apparet pituita omnis qualitatis expers ueluti aqua. Verum, naturali qualitate mutata non modo ſalſa, ſed acida etiã fit, quin & non raro dulcem qualitatem acquirit. Hunc itaq; humorẽ, qualiſcunq; fuerit pituitam appellant, ſi modo albus extiterit. Et. 2. de diff. feb. ca. 6. alia eſt pituitæ ſpecies, quam pleriq; cum creatu e xpuunt ſenſibilem habens dulcedinem &c. Auic. pri.

primi cap. allegato octo speties phlegmatis non naturalis enu merat, ut uidere poteris. Obiectio.

Quomodo octo enumerat, quum iuxta Gal. sentētiam ad summum tres tantum sint, ut salsa, dulcis, acida.

Responsio. Certum est Gal. non nisi tres enumerasse differentias pituitæ, ut. 2. de diff. feb. ca. 6. Item. 3. de loc. aff. ca. 7. Veruntamen pituitam possumus dupliciter considerare, uel in ratione saporis, uel in ratione suæ substantiæ si ratione saporis tunc erunt tres differentiæ, ut salsa, dulcis, acida, quāquā & insipida addi posset, sed ratione substantiæ erunt etiam quatuor, quæ primis copulatæ, erunt octo. Quod Gal. etiam non negaret, nam in lib. de plenit. ad finem, humorem crudum inter pituitæ speties esse reponendum ait, qui crassior ac minus flatuosus est &c. Præterea. 14. Meth. ca. 17. dixit euacuationem bilis esse facilem, sed pituitæ crassioris & glutinosioris esse difficilem, Ergo datur pituita crassa, que & mucilaginosa esse potest. Rursus. 3. de loc. aff. ca. 7. mentionē facit de uitrea a proraxagora appellata. Item de aquosa, que nulla qualitate infecta, dici potest insipida & sic ratione substantiæ erunt aliæ speties. Item. 3. de loc. aff. ca. citato, atrā bilē differre facit, ob substantiæ uarietatem, igitur a simili pituita etiam in substantia uariabit. Obiectio.

Quomodo concordabis Auic. Gale. in ijs admixtionibus, Nam Gal. salsam fieri pituitam asserit, aut pp putredinem, aut pp salsæ serosæ humiditatis miscellam, Auic. uero ex miscella bilis cum pituita. Responsio.

Quod fiat pp putredinem ut dixit Gal. 2. de diff. feb. cap. 6. etiam Auic. concedit inquiens, Et nos quidem dicimus putredinem, ipsum phlegma salsum efficere, ideo q; in ipso adustionem facit &c. Nec in humiditate serosa e Distat à Gale. Nam ipse sola inquit aquositas non facit salsum, quod uerū

est. Sed Gale. non solam sed salsam & serosam dixit, quod Auic. non negaßet. Quod uero a bilis miscella fiat phlegma salsum, uerũ est, Nam Arist. in lib. de sen. sensa. & .2. meth. salsum saporẽ affirmat eße eiusdem speciei cum amaro, Nã terreæ partes adustæ & amari saporis, si insipidæ humiditati, æqualiter misceantur fit salsedo, si uero humiditatem superent, amaritudo, Quare cum bilis amara quidem natura ac sicca sit, & pituitæ misceatur. fieri potest, ut inde pituita salsa euadat.

De bilis definitione & diuisione.

χολὴ. i. bilis est humor calidus & siccus ex tenuiori et calidiori parte chyli, uel ex sanguine tenui & ferueſcente proueniens: Hæc duplex est, naturalis & non naturalis: Naturalis est humor calidus & siccus potestate, substantia tenui, flauo colore, aut rubro ad flauitiem declinante, sapore amaro: Non naturalis est que à iam dicta degenerat, Et hoc dupliciter per se & per admixtionem. Per se adhuc bifariam quum putrescit & aduritur & tunc dicitur adusta per putredinem. Altero modo quum non naturalis uitellina dicta, colore quodam igneo, in hepate, aut uentriculo, aut inuenis concoquitur & tunc fit porracea, quæ et praßina dicitur et eruginosa: Per admixtionem non naturalis efficitur, quum illi alius humor admiscetur, et hoc multifariam. Nam si phlegma tenue & aquosum admisceatur, citrina siue crocea efficitur, si craßum & uiscosum uitellina, si adusta melancholia, fit bilis adusta & sic erunt sex species.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Quod bilis sit calida & sicca potestate probatur ex Gal. 2. de natu. fac. ca. 9. Bilis inquit flaua calida et sicca est, quantũuis sit ab aspectu humida. Quod uero sint sex bilis speties habes ex Gal. lib. de atrabile ca. 2. ubi inquit Bilis. n. flaua fit pal

lida ex ſeroſa, & tenui humiditate, Quæ ubi reſoluitur λευκυτωδης .i.uitellina appellatur, eſt & bilis inquit ipſe πρασειδης.i.porracea alia ιωδης i.eruginea, alia ισατωδη i.glauca, alia rubra ſanguini tenuiori proxima & ſic erunt ſex ſpeties. Auic.prima primi cap.de humor.hanc totam diuiſionem habet, lege eum uberius.

De melancholiæ definitione & diuiſione.

Melancholia duplex naturalis & non naturalis: Naturalis eſt boni ſanguinis fex ac ueluti limoſa quedam ſuperfluitas, ſiue craßior quidam ſanguis, cuius color niger eſt, ſapor uero acerbus uel acidus in maßa ſanguinaria exiſtẽs ad alendas partes melancholicas progenitus. Non naturalis que a naturali degenerat, definiturq; in uniuerſum. Quod ſit humor frigidus & ſiccus ex craßiori portione chyli proueniẽs, Cuius ſpeties ſunt quatuor: Prima quum Melancholicus humor naturalis dictus in ſua propria ſubſtantia aduritur & putreſcit, fitq; bilis exquiſite nigra quæ acida eſt et in terram effuſa uelut Acetum feruet & terram attolit:Secunda eſt bilis atra ex aduſtione aliorum humorum. Que.n. fit ex flaua bile uehementer aduſta. Non aliter ac exquiſita atra terram radit ac attolit. Tertia ſpeties Melancholiæ non naturalis eſt quæ a lapidoſa concretione oritur. Quarta ſpeties quum alius humor ipſi melancholiæ naturali permiſcetur, dumq; hoc fit dulcoratur & miteſcit, modo neutra bilis aduſta admiſceatur, quia tunc uel aceſcit uel amareſcit & eroſionis fit particeps.

Loci conſentientes ex uera medicina.

Gal.2.de temper. ca.3. Sanguis optimus ſuccorum ac proprius, huius ueluti ſedimentũ ac fex atrabilis eſt. Quæ id circo tum frigidior tum craßior ſanguine est, ſicuti flaua bilis longe calidior. Et.3.pronost.comen.29.Atræ bilis generatio

duplex, Altera a sanguine craßiore, qui proportione in uenis subsidenti in dolio uini feculæ respondet, Altera a flaua bile uehementer assata, quæ atrabilis alioqui malefica est ac derodit partes in quibus abunde collecta est, Altera mitior, quã hæc est, maxime quoties nondum traxit in animali moram, cum aliquo calore abundanti præter naturam. Et. 3. de loc. aff. ca. 7. Melancholicos inquit esse in quibus siccitas & frigiditas dominatur & paulo inferius: Atrabilis ob substantiæ uarietatem, non obscuras habet differentias: Nam alia est ueluti fex sanguinis, quẽadmodum spissa & fecibus uini non absimilis. Alia uero quam superior essentiæ est multo tenuioris atq; uomentibus causa & olfacientibus acida uidetur quæ etiam terram radit attollit & fermentat, sed ea quam crassæ feci similem esse dixi in terram effusa nõ inducit feruorem nisi forte in ardente febre ipsam præassari contingat. Hanc nominare consueui succum melancholicum aut sanguinem melancholicum. Vide etiam de his plura iuxta Gal. de atra bile ca. 2. & 2. de naturalib. facul. ca. 9. ad finem. Auice. prima pri. cap. de humor. Choleræ nigræ alia naturalis alia non naturalis. Naturalis est boni sanguinis fex & turbulentia & superfluitas in comparatione ad sanguinem. Melancholia non naturalis non est admodum hypostasis & fecis, imo est admodum adustionis & cinereitatis, & tunc est multiplex uel est phlegmatis, uel choleræ uel sanguinis uel melancholiæ cinis & sic erunt quinq; species. Obiectio.

Quomodo dici potest cinis phlegmatis quum Manardus dicat nõ posse ex pituita tantã assationẽ fieri ut nigra euadat. Responsio. Dico quod pituita, si aduritur, Melancholia in qualitate si non in colore fieri potest. Obiectio.

Quid est frigidior pituita, an atra bilis? Responsio. Si considerentur iuxta earum essentiam frigidior est pituita,

Si uero iuxta earum Impreſsionem, atrabilis, quia pituita eſt denſior.

Authores erronei diſſentientes circa humores.

1 *Adſerere cum Ariſt. ſolum ſanguinem nutrire & cæteros humores eſſe ſuperfluitates.*

2 *Adſerere humorem naturalem eſſe malum, quum nutrire non poſsit.*

3 *Adſerere ſanguinem dari ab alijs humoribus in aggregatione diſtinctum.*

4 *Adſerere uirium Robur ſequi ad ſanguinis copiam & ad eius paucitatem minui.*

5 *Adſerere non dari quartam temperiem in ſuccis quæ eſt frigida & ſicca.*

6 *Adſerere humorum generationem eſſe reciprocam ita ut ex ſanguine fiat pituita.*

7 *Adſerere humorum cognitionem eſſe inutilem cum Eraſiſtrato.*

Confutatio diſſentientium circa humores.

Confutat primum Gale. 3. de Tempera. cap. 2. dum inquit, Omne animal conueniente ſibi nutritur alimento, conueniēs cuiq; alimentum eſt, quicquid aſsimillari poteſt corpori quod nutritur. Et primo de natur. fac. ca. 2. Nutritio eſt ad id quod nutritur eius quod nutrit aſsimilatio. Igitur Melancholica membra, Melancholia, Pituitoſa, ipſa pituita in nutritione indigebunt, & ſic ſolus ſanguis non nutrit. Auic. prima pri. cap. de humor. Qui ſolum ſanguinem dicit nutrire mentitur, ſi. n. ſolus ſanguis eſſet humor qui membra nutrit, omnia in ſuis complexionibus & eſſentijs ſimilia forent &c. Igitur ſolus ſanguis non nutrit.

Ad ſecundum probatur tali ratione, Humor malus poteſt nutrire, ergo bonus & naturalis, q. malus nutrire poſsit pro

batur, quia ad benignum poteſt reduci.

Ad tertiũ Gal. lib. de plenit. ad finem. Nam neq; fieri alio-qui poteſt, ut adeo ſincerus in uenis reperiatur ſanguis, quin illi aliquid aut bilis aut pituitæ aut ſeroſi humoris permix-tum ſit, ſiquidem ſyncerus ab alio humore ſanguis & imper mixtus inuenis nuſquam habetur. Et lib. de Atrabile cap. 5. Quod igitur in uenis & in arterijs humores omnes unà cũ ſanguine continentur, oſtendit ipſius uarietas tum in colore tum in conſiſtentia &c. probatur & ex Hippoc. lib. de na-tura humana, quem citat hoc in loco Gale. igitur ſanguis ab alijs humoribus non diſtinguitur.

Ad quartum Auic. pri. pri. cap. de humor. Sunt quidam in quit qui opinantur corporis uirtutẽ ſequi ad ſanguinis mul-titudinem, et ipſius debilitatem ſequi eius paucitatem, ſed nõ eſt ita, Quod uero attenditur eſt diſpoſitio eius quantitatis quæ de eo corpus ingreditur.

Ad quintum Gale. 2. de natural. fac. ca. 9. contra Eraſiſtra tum hoc probat authoritate Medicorum et philoſophorum, qui humores quatuor anni temporibus compararunt. Vnde inquit ſicut quatuor ſunt anni tempora ita quatuor erunt hu morum temperaturæ. Præterea ſicut dantur Morbi frigidi et ſicci ita in humoribus quarta tẽperies quæ eſt frigida et ſicca.

Ad ſæxtum Gal. 2. de uic. in mor. ac. comen. 31. Pituita pro-ceſſu temporis coquitur & ſanguis efficitur. ſed nec flaua bi-lis, nec atra in ſanguinis ſubſtantiam redeunt, igitur eorum generatio non erit reciproca, uel tali ratione, frigidum a ca-lido fieri non poteſt regulatis a natura humoribus igitur nec a ſanguine fiet pituita & ſic non erit reciproca generatio.

Ad ſeptimũ Gal. 2. de nat. fac. ca. 8. Nunquid queſo quemad modum cibi concoquuntur in uentre eſt utile ſciuiſſe, ita nõne paris momenti eſt, uel ſanguinem bonum gigni uel nutrimen

tum in uentre probe in chylum uerti, & paulo inferius. Non ne generandi hydropis causa ex sanguificationis deffectu pro uenit. sicuti ex ciborum coctionis deffectu diarrhea, ac si diceret, quomodo hæc capi possunt nisi humorum cognitione con templatus fueris &c. & sic humorum cognitio non erit inutilis.

De diuisione Membrorum in genere.

Membrorum alia sunt homæomera. i. similaria, alia organica. i. instrumentaria: Homæomera dicuntur, quæ communicant cum suis partibus in nomine & ratione, ut os, caro, Organica uero sunt, quorum nulla pars nec in nomine nec in ratione cum toto communicat, quum manus siue capitis pars, nec manus sit nec caput. Quæ diuisio a naturali operatione sumitur: Naturalis. n. operatio his tribus perficitur. s. temperie, compositione & unitate, quarum temperies simplicibus membris attribuitur, compositio instrumentarijs, & horum utrisq; unitas. Compositorum igitur quedam sunt principalia, quorum unum ad spetiem conseruandam, ut testiculi, Reliqua ad indiuiduum seruandum attribuuntur, his seruiunt, ut cerebro nerui, cordi arteriæ, hepati uenæ, testiculis uasa spermatica, ab his quoq; tanquã a principio dependent, stomachus; renes, intestina omnesq; musculi, quæ præter propri as uirtutes sensu & uita cum uoluntario motu fruuntur.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gale. de cõsti. art. Med. cap. 4. Nimirũ quum corpora quæ similaria appellantur ex dissectione apprehenderimus, compositorum pariter membrorum quæ instrumentaria nonnunquam nominare solemus, scientiam assequemur & sic duplicia sunt membra simplicia & composita. Auic. pri. pri. cap. de memb. Membrorum alia sunt simplicia, alia composita, simplicia sunt, quorum quancunque sensibilem partẽ assumpse

ris in nomine & definitione erit toti communicans, composita sunt illa, quorum quancunq; partem acceperis in nomine & definitione communicans non erit sicut manus & facies. Gal. in lib. art. med. ca. 9. Vniuersæ partium differentiæ sunt quatuor, nonnullæ earum principia, aliquæ ab his originem habent, aliquæ nec aliarum gubernationi præsunt neq; aliunde gubernantur, quum insitas habeant a natura potentias a quibus reguntur. Quædam sunt quæ insitas simul & aliunde emanantes habent. Principia igitur sunt cerebrum cor hepar testiculi, ab his oriuntur & subministrant nerui & spinalis medulla cerebro, cordi arteriæ, hæpati uenæ testiculis uasa seminaria. Et ca. 8. ar. med. Vitiorum genera eadem sunt his, quæ uirtutem perficiunt. Temperies quidem in consimilibus numerus formatio magnitudo & situs in instrumentarijs, utrisq; uero cõmunis unitas. Et de tot. morb. temp. ca. 7. Tria facultatum totum corpus gubernantium principia sunt cor, hepar, cerebrum, ex quibus oriuntur nerui uenæ arteriæ, hi & similes loci ea quæ dicta sunt probant.

De facult. naturalibus & de earum definitione.

Potentia siue facultas est cuiusuis operis & actionis causa & hæc duplex ενεργεια. i. actu, altera potestate, hæc potentia siue facultas etiam dicitur uirtus & tunc quadrifariã describi potest. Primo q̃ uirtus sit habitus penes quem aliquis dicitur bonus. Secundo quod sit quedam actiua qualitas, sicut dicimus elemẽta habere quatuor uirtutes. i. quatuor qualitates. s. calidas frig. &c. Tertio describitur q̃ uirtus sit quedam forma specifica, sicut dicimus eupatorium habere uirtutem ad iecoris morbos. Quarto describitur q̃ uirtus sit animæ facultas qua suas peragit operationes.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Arist. 2. ethic. uirtus est dispositio quedã animæ, per quã in

ter duo extrema tenemus medium, & hæc ſpectat ad moralem philoſophum. Gale. 1. de cau. pulſuum, *loquens de generibus pulſuum, inquit, Quando eßentia incognita nobis eſt, hoc nomine facultatis eam appellamus.* Alicuius. n. *eſt facultas, & eius notio eſt relationi ſubiecta, ac ſi diceret eam facultatem dici de omnibus ad quæ referri poteſt & ſic de habitu & de qualitate actiua dicitur.* Gale. 1. de fac. ſimp. ca. 1. *facultas cauſa quæ eſt effectrix, eaq; partim actu ut calefaciẽdi in igne, partim in futuro tempore ut calefaciendi pyretro, uel ſic in animalibus deſcribitur. Virtus ſiue facultas eſt anime potentia membris eßentialiter attributa ad ſuas operationes peragendas.*

De facultatum alia diuiſione.

Facultas etiam triplex eſt, Naturalis, *uitalis & animalis, triplex inquam in ratione non in ſubſtantia.* Nam *ſicut in citro, color, odor, & ſapor inueniuntur diuerſi in ratione ijdẽ in ſubſtantia, ita in his facultatibus, naturalis locatur in hæpate & eſt facultas, quæ nutriens in ſimilitudinẽ nutriti trãſmutat. Hæc duo præſupponit. generationem. ſ. & auctionem. Nam generatio ita alterationem & formationem ſicuti auctrix habet alteratricem & nutricem auxiliatrices, auctrix facultas eſt potentia, qua corpus in omnem dimenſionem augetur, uſq; ad augmenti finem, uocatur ab Auic. creſcitiua,* Naturalis *ſiue nutrix facultas ſimiliter agglutinationem & appoſitionem præſupponit.* Aßimilatio *quæ in nutrice reponitur, quatuor has facultates ſupponit attractricem. ſ. retentricem alteratricem ſiue concoctricem, & expultricem.* Facultas *uitalis ſiue animoſa eſt quæ uiuificat, & locatur in corde, a quo procedit uita ad ſingula corporis membra uiuificanda.* Facultas *animalis eſt potentia ipſius animæ in cerebro locata quæ in motricem & ſenſibilem aut in quaternas cerebri faculta-*

tes diuiditur, quæ sunt sensus communis imaginatrix ratiocinatrix quam cogitatiuam etiam dicunt, & memoratrix. Sensus communis est qui solus omnium aliorum sensuum sensata percipit. Imaginatrix quam Græci φανταστικὴν uocant, dicta est eo q; nobis uisa proueniant. Ratiocinatrix est quæ reuocat species subsensum ad iudicium, atq; rerum imagines de potentia abstrahit. Memoratrix est quæ omne a cæteris facultatibus elaboratum est & receptum ueluti tutrix conseruat & fouet.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. 9. meth. ca. 10. Gubernant animal tres diuersi inter se generis facultates toti corpori ex suo ueluti fonte quæq; distributa (eas Plato uocat animas) Est.n. earum quedam ad nutriendum animal necessaria, ac, cum stirpibus communis quæ Iecur pro fonte habet, hanc appetitricem seu naturalem seu altricem appellare licet sicuti & animam aut facultatem. Altera est quæ non modo ut stirpibus, aut uita præditis sed etiam ut animalibus est anima insita, hæc in corde collocatur ceu insiti caloris fonte. Tertia anima ratiocinatrix in cerebro domicilium habet, ea uoluntarijs actionibus unà cum sensibus præsidet.

Loci de uirtute uutrice.

Aristo. 2. de anima uirtus nutritiua est potentia saluare suscipiens ipsum secundum quod est eius, Gale. 1. de naturalibus fac. cap. 11. At quod necesse sit nutritionem esse assimilationē nutrientis ei quod nutritur dare liquet. Auic. pri. pri. cap. de uirt. Virtus nutritiua est illa quæ nutriens in nutriti similitudinem conuertit, ideo ut per ipsum restaurationem eius recuperet quod dissolutum fuit. Quod primum in naturæ operibus sit generatio probatur ex Gale. 1. de fac. nat. cap. 5. Generatio simplex quædam actio naturæ non est sed ex formatione

alterationeq; composita, & cap. 8 ubi animal magnitudinem perfectam adeptum est, usq; ad ætatis uigorem nutrix uirtus dominatur, cui auxiliatrices & ministræ sunt alteratrix & nutrix. Et ca. 11. Ad hoc ut fiat nutritio siuẽ adhærẽtia præcedat oportet, Sicuti etiam ut illa fiat appositio, exemplum habes de uitiligine quæ nutrimenti est adhærentia sed non est assimilatio.

Loci de quatuor facul. nutritiuæ minist.

Auice. pri. pri. cap. de uirt. minist. Virtute nutritiuæ ministrantes sunt quatuor uirtutes attractiua retentiua digestiua et expulsiua, quæ uero sit unaquæq; poteris ab ipso ediscere. Gal. 3. de temper. ca. 1. Quatuor nimirum dicimus totius corporis proprias facultates esse, attractricem alteratricem retẽtricem & quartam quæ alieni sit segregatrix, easdemq; facultates effectus esse totius in quouis corpore substantia &c.

Loci de uirtute auctrice.

Arist. 2. de anima uirtus augmẽtatiua est uirtus factiua quã anti. Gal. 1. de fac. nat. cap. 7. Auctio est solius naturæ opus, ut corpus quod continuitatem suam & speciem quam prius habuit uniuersam seruet, in omnem partem extendere, quæ sine nutrimento affluente adhærenteq; fieri nequit. Auice. pri. pri. cap. de uirt. minist. Virtus augmentatiua est uirtus quæ addit in diametris totius corporis secundum proportionalitatem, quousq; corpus ad augmenti finem perducatur per illud quod ipsum ingreditur ex nutrimenta, itidem ait in sexto de naturalibus.

Loci de facul. uitali.

Gal. 5. de locis aff. cap. 1. Cor. innati caloris ueluti fontẽ esse, neque animal mori posse nisi cor afficiatur, iam declaratũ est igitur cor est membrum uiuificans.

Auic pri. pri. cap. allegato. Virtus uitalis est quæ cum re-

cepta

cepta fuerit in membris præparat ea ad recipiendum uirtutem sensus & motus & operationes uitæ &c.

Loci de facultate animali.

Gale.5.de loc.aff.ca.1. Ostensum est sensum & motum uniuersis corporis partibus a cerebro suppeditari &c. Et tertio de loc.aff.ca.7.Rationi consonum uidebatur animam in cerebri corpore sedem obtinere atq; in ipso & rationis uim & sensibilium imaginum memoriam residere &c. & sic animæ facultas in motricem & sensibilem potentiam diuiditur. Aristo. tertio de anima cap.2. sensus communis est qui solus sensata aliorum sensuum percipit. Auic.primo can.ca.de uir. animali. Phantasia.i.imaginatiua est uirtus quæ formas perceptas a sensu communi custodit, & retinet eas post sensus absentiam. Themist.una cum Arist. Imaginatiuam esse potentiam animæ a sensibus ortam dicunt, Arist.primo ethic.facit differre uirtutem ratiocinatricem ab intellectu, eo q, causas cum effectibus conferre poßit, sed intellectus causas tantum comprehendat. Gal.lib.fin.med. Sensus est affectus animæ per corpus nuntius rei quæ mouere idonea est. Aristo. lib.de memoria & reminiscem. Memoria inquit est habitus phantasmatis.i.imaginis. Auero.ibi memoria est reuersio in præsenti, intentionis iam in præterito comprehensæ. Auice. primo can. Memoria est thesaurus eius quod peruenit ad extimationem de intentionibus perceptis a sensu extra formas perceptas a sensu.Gal.lib fin.med.Memoria est preteriti comprehensio,cuius presens fuit ex sensu perceptum.

Dissentientes circa facultates dictas.

1 Adserere facultates naturales non esse in qualibet parte corporis.
2 Adserere facultates esse remediorum indices.

3 Adſerere facultatem nutricem & auctricem eſſe idem.
4 Adſerere facultates non alibi, quam in animato corpore poſſe reperiri.
5 Adſerere facultatum cognitionem eſſe medico inutilem.
6 Adſerere facultatem uitalem non eſſe naturali priorem.

Confutatio diſſentientium circa facul. naturales.

Ad primum Gale. 5. de loc. aff. cap. ult. Eſt igitur communis ſermo quem inuenire propoſui de naturalibus facultatibus, quas in qualibet parte, quatuor generatim eſſe didiciſtis, primam uoco attractricem quæ parti peculiares ſuccos alendi ipſos gratia & appetere & attrahere poteſt. Altera eſt quæ alteratrix dicitur, qua ſuccus attractus ſimilis euadit parti, quæ aliter, huic duæ aliæ miniſtrant retentrix & expultrix &c. & ſic in qualibet parte erunt facultates, ſimilis ſententia eſt in lib. de plenit. circa medium.

Ad ſecundum Gal. de opt. ſecta ad Thraſybu. cap. 42. ſi conſtans uis remedium indicat. In ſanis quoq; quoniam conſtat, remedium indicabit, ſed in ſanis remedium non indicat, ergo nec in ægris conſtans remedium indicabit.

Ad tertium Gale. primo de natural. facul. ca. 9. Quippe ſumma rei ſic habet, generatio auctio & nutritio, prima naturæ operum ac ueluti capita ſunt, ubi diſtinguit auctionem a nutritione, igitur idem non ſunt. Præterea tali ratione probatur, Quæcunque in fine & in quantitate materiæ differūt, non ſunt idem. ſed auctrix & nutrix ſunt huiuſcemodi, igitur idem non ſunt, Quod differant in fine & in quantitate materiæ probatur ex hoc quia nutrix indiuiduum tātum conſeruat, Auctrix uero auget. Veruntamen dicimus unam & eandem ſubſtantiam eſſe, quæ duo hæc efficit.

Ad quartum Gale. primo de natu. fac. cap. 13. probat in magnete & in ſuccino eſſe uim attractoriā, ſicuti & in purganti

bus medicamentis & in stirpibus & in similibus esse alias facultates, igitur alibi quam in animato corpore reperiuntur.

Ad quintũ Gal. 2. de naturali fac. ca. 3. Nisi. n. a natura facultas quædam naturalis unicuiq; instrumento statim ab initio sit tributa, durare animalia non poterunt, non modo tantum annorum sed nec paucißimorum dierum, igitur scire has facultates, non erit inutile. Præterea probat Gale. citra facultatẽ attractoriam de urinæ secretione neque de alimenti distributione, aut de nutritione non medico licere loqui igitur harum cognitio, non erit inutilis. Rursus quinto de loc. aff. ca. ult. has facultates inquit in qualibet affecta parte, utrum ualidæ sint, an infirmæ consideretis, hortor, & sic earum cognitio non erit inutilis.

Ad sextum Auice. prima primi cap. de uirt. uit. inquit q̃ præparat ad recipiendum alias uirtutes, igitur erit prior, Præterea id prius est, cuius instrumentum est primum sed instrumentum. s. cor uirtutis uitalis est prius factum quam hepar, igitur erit prius.

De sanitatis ac Morbi definitione.

Sanitas est harmonia siue cõcinnitas quatuor primorum elementorum qui secundum naturam in nobis sunt, uel sanitas est omnium nostri corporis partium naturalis quædam constitutio ex qua actiones naturales edimus, uel est naturalium uirium actio minime impedita, ad sanitatem requiruntur pulchritudo bonus habitus integritas, Pulchritudo erit si proportio membrorum cum coloris probitate adsit, Bonus habitus sit non qualis exercitatorum nam ne salubris quippe hic habitus est, sed sicut superius a nobis descriptus. Integritas erit sine quid circa animum mores & robur ac symetriã corporis desit. Morbus uero cum ex diametro sanitati opponatur, erit inconcinnitas, siue intemperies primorum elemen

torum qui in nobis sunt, uel erit partium præter naturã constitutio ex qua actio uitiata prouenit, uel erit naturalium uirium præpeditio.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Quod sanitas sit harmonia &c. probatur ex Gale. 1. de *tempe. cap. 1. Nam indicium inquit sani hominis ac temperatim est elementorum portionis æqualitas.* Et tertio de Mor. *diff. ca. 1. Sanitas est affectus secundum naturam ad faciendam actionem idoneus, nec refert si dixeris constitutionem siue affectum sicut nec actionem, nec actionis causam.* Et primo *meth. cap. 9. Sanitatem inquit esse ipsarum functionum constantiam aut affectum siue constitutionem partium, cuius ope functiones secundum naturam edimus.* Et tertio meth. ca. 3. *Quippe mostratum est sanitatem in similaribus corporibus ipsarum quatuor qualitatum esse iustam temperiem.* Auice. *secunda primi cap. de diuisione dispositionum corporis. Sanitas inquit est dispositio, per quam corpus hominis in sui complexione & compositione tale existit, ut ex eo operationes eius omnes proueniant in columes.* Quod uero pulchritudo *requiratur &c.* Gale. *in art. med. cap. 8. Signa optimæ constitutionis sumuntur a commensuratione pulchritudine ab optimo colore, ac præterea ab earum quæ ipsis insunt uirtute operationum.* De morbo uero sic. Gale. de constitutione art. *med. ca. 12.* Id quod excellenter *sanum est, sit modo illud similare uel instrumentarium, omni ex parte moderatum existet, ægrum uero immoderatum, siquidem morbus immoderatio quædam est.* Et secundo de natu. hum. commen. 1. Morbus *est affectio quædam in animantis corpore, quæ primum actionem lædit.* Et. 3. de *sympt. diff. cap. 1.* Morbus est constitutio *quædam præter naturam a qua primo actio uitiatur, quin si affectum dixeris a quo actio uitiatur, idem est &c.* Et meth.

2.cap.1. & .3. Nam contrarium sanitati affectum a quo lædi actionem diximus, morbum tantum appellamus, & similiter cap.ult. Quicunq; affectus functioni officit, is est morbus.

De sex morborum generibus.

Sicuti naturalis operatio in his tribus consistit .s. in temperie compositione & unitate ut dictum est, ita morbus erit in triplici diuisione, nempe in complexione compositione & unitate soluta. In complexione ut calidus frigidus humidus & siccus, aut cal sicc. cal. hum. frigidus, siccus frigidus humidus. In compositione quadrupliciter in positione magnitudine figura & numero. In unitate simpliciter nempe in similaribus & instrumentarijs simul, & sic sex erunt in uniuersum morborum genera, unum quippe in similarium partium intemperantia, in organicis quatuor, in utrisq; unum, quod est soluta continuitas, læditur etiam operatio tripliciter debiliter uitiose aut quia nullo modo fit operatio.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Auice. secunda primi cap. 2. dicimus quod ægritudinum genera sunt tria loquendo de simplicibus ægritudinibus, Primum est similarium & est species malæ complexionis, Secundum est membrorum officialium, quæ sunt ægritudines compositionis, Tertium est ægritudinum communium, quæ ægritudines accidunt membris similaribus & instrumentarijs &c. Gale. 1. de diff. mor. cap. ult. Nempe dictum est quod alij sunt primorum similariumque corporum morbi, alij instrumentorum compositorumque, alij utrorumq; ut phlegmone &c. Et lib. de opt. corp. constitutione inquit quod temperamentū ex calido frigido humido sicco cōgmenti mensura definitum, similariū membrorū est sanitas & quod constructio par

tium ex positione magnitudine & figura & numero constituitur &c. Si igitur sanitas in ijs consistit, simili modo & morbus in his erit, quum in eodem genere ambo constituantur teste Gale. meth. 1. cap. 7.

Quod uero sex sint morborum genera probatur ex Gal. 2. meth. cap. 6. dum inquit, Ergo sunt sex in uniuersum morborum genera, unum ipsorum similarium proprium nempe intemperies, quatuor ut modo dictum est instrumentorum cuiusq; & cum his sextum, quod tum similaribus tum instrumentalibus est commune ipsius unitatis solutio.

De causis salubribus & insalubribus.

Causarum aliæ sunt conseruatrices, aliæ effectrices, conseruatrices sunt quæ corpus in optima constitutione præseruant, Sed quia corpus alteratur et corrumpitur, idcirco quot modis alteretur dicamus. Alteratur corpus sextupliciter, primo ex aere ambiente, secundo ex motu & quiete, tertio ex somno & uigilia, quarto ex cibo & potu, quinto ex his quæ excernuntur & retinentur, sexto ex affectibus animi. In his causæ salubres & insalubres conseruatricesq; consistunt, Nã in his si modus seruetur conseruatrices sunt, sed ubi a modo recesserint insalubres redduntur, de his sex rebus non naturalibus in morbis a capite usque ad pedes de inceps pertractabimus, causa etiam dispositionum corporis rursus alteratur ex frigore calore siccitate humiditate. Causæ uero morbi effectrices sunt tres procatarcticæ & antecedentes & coniunctæ quæ diuiduntur per se uel per accidens.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. in art. med. cap. 84. Quia salubrium nonnullæ sunt cõseruatrices, nonnullæ effectrices & Paulo infra. si corpus eßet impatibile & inalterabile semper optima constitutio perduraret, sed quia corrumpitur et alteratur idcirco eundem prio

ris ſtatus tenorem non ſeruat, &c. Et cap. 85. *eiuſdem lib. Quot igitur numero ſint ea quæ ex neceſsitate corpus alterāt, diſtinguentes proprium in ſingulis eorum cauſarum salubrium genus inueniemus. Vnum igitur erit ex ambientis aeris adhæſu ſecundum ex motu & quiete &c. ubi ſex res non naturales enumerat. Auic. ſecunda primi doc. ſecunda, cap. 1. cauſæ diſpoſitionum corporis &c. ſunt tres antecedentes primitiuæ & coniunctæ, et paulo inferius dicemus q̄ cauſæ quæ mutant diſpoſitiones corporis & quæ conſeruant, aut ſunt neceſſariæ a quibus impoſsibile eſt hominem egredi in toto tempore uitæ ſuæ, aut non neceſſariæ, neceſſariarum ſunt ſex genera, genus aeris circundantis, genus motus & quietis &c.* Gale. in art. med. ca. 80. *Alteratur uero ſubſtantia a caliditate frigiditate humiditate & ſiccitate.*

De cauſis morborum partium inſtrumentalium.

Dictum eſt q̄ ad compoſita membra quatuor ſpectant, poſitus ſiue ſitus formatio magnitudo & numerus. Primum ſitus uel eſt optimus, uel parū uariat, uel a modo recedit, uel ægrū plurimo receſſu reddit. Formatio quoq; tripliciter læditur, uel in figura quum a curſu naturali mutatur in meatu uel orificio & hoc ratione obſtructionis aut dilatationis, in membrorum ſuperficie quum adeſt aſperitas et lenitas, magnitudo dupliciter exceſſu & defectu, numerus ſimiliter aut deficit aut ſuperabundat, ut ſextus digitus in manu, hæ omnes cauſæ, ſi modum excederint inſalubres dicuntur, ſi uero a mediocritate non receſſerint, erunt ſalubres de ſoluta unitate quū de chyrurgia tractabimus fuſius loquemur.

Loci conſentientes ex uera medicina.

Auic. ſecunda primi cap. 3. Compoſitionis ægritudines quatuor comprehenduntur generibus, ut ægritudines creaturæ, ægritudines quantitatis, ægritudines numeri & ægritudines

situs, ægritudines creaturæ. i. formationis uel sunt in figura uel in uijs uel in receptaculis & uentriculis, uel insuperficie &c. Gale. in art. med. cap. 87. Instrumentarium partium causæ salubres; aliæ sunt salubres erroribus qui in foramine consistunt, aliæ his qui in magnitudine uel numero uel positu &c. quæ fusius uidere poteris, lege etiam de his Gale. 1. de diff. morb. cap. 7. exempla in omni morbo afferentem.

De Morborum calid. frig. sic. & humid. causis.

Causæ morborum calidorum sunt quinque putredo, uicinitas ad corpus calidum, obstructio, cibus & potus calidus et motus uehemens, Causæ frigidorum sunt quatuor uicinitas frigidorum cibi potusque qualitas & quantitas, obstructio & raritas, otium & motus immodicus: Causæ siccorum sunt sex plurima transpiratio & pauca nutritio, alimenta siccantia, solicitudo & uigiliæ, aeris constitutio sicca, aquæ nitrosæ & sulphurosæ aluminosæ, & medicamenta exiccantia, Causæ humidorum sunt his, econtrario oppositæ, ut alimenta humida, quies somnus potus plurimus &c. ex quibus facile morborum compositorum causæ intælliguntur.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gale. 2. de morb. cau. cap. 2. Corpora quæ plus satis incalescunt, ita uidētur affici, uel ob motum aliquem aucto calore, uel ob putredinem, uel ob calidiori corpori uicinitatem &c. redditq; rationem de unoquoque. Et cap. 3. eiusdem lib. frigidi morbi causæ sunt ut frigidorum uicinitas cibi potusq; quantitas & qualitas, constipatio & raritas &c. reddens de singulis rationem. Et cap. 4. & 5. similiter de sicci & humidi morbi causa etiam rationem reddit. Auice. secunda primi doc. secunda. summa secunda cap. 2. 3. & 4. idem asserit ut Galenus, quæ longum eßet recensere, uide tu si lubeat eum fusius. Vide etiam Galenum primo de diff. feb. cap. 3. & 2. eius-

dem cap.9.

Autores erronei dissentientes circa sanitatẽ & morbũ.

1 *Adserere sanitatis cognitionem non eſse medico neceſſariam.*

2 *Adserere morbos poſse cognoſci non cognito affectu ſecundum naturam.*

3 *Adserere morbos ſimilarium partium, non diſtingui ab inſtrumentarium morbis.*

4 *Adserere, ſcire morborum numerum non eſse neceſſariũ.*

5 *Adserere morbum in numero ab eo quod eſt in quantitate non differre.*

6 *Adserere cauſas morborum non eſſe ſemper conſiderãdas.*

Confutatio diſſentiẽtium circa ſanitatem & morbũ.

Confutat primum Gale. *meth.2. cap.3. inquiens q. ſanitatis egemus omnes ob actionem quæ eſt ſecundum naturam. Nam ſine ſanitate actionem integram habere non poſſumus. Et nono meth. cap.9. ſicut primum propoſitum eſt in methodo, morbi ſublatio, ita in opere de ſanitate tuenda, eſt ſanitatis tuitio, igitur erit neceſſaria.*

Ad ſecundum Gale. *meth.2. cap.4.* Ne*ceſſe tibi erit eo quod ſecundum naturam eſt prius præſumpto, ita quod eſt præter naturam inquirere.* Nam *ſi ipſum quod ſecundum naturam eſt, non noſti, nec quod egreſſum eſt a natura noſti, igitur primum ſanitatem cognoſces antequã morbum cognoſcas.*

Ad tertium Gale. *2. meth. cap.6. exemplo probat.* Nam *quum chriſtallinus humor ex intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio.* Cæ*terum non eſt ut eorum organa ſint morbus.* Præ*terea* Hippoc. *conſtituit aliud eſſe in corporibus ſimilaribus morbi genus, aliud in inſtrumentarijs igitur diſtinguntur.*

Ad quartum Gal.meth.1.cap.5. Quoniam omnis morbi curationem inuenire propositum est, necesse est, morborum numerum prius sciri.

Ad quintum Gal.de consti.art.med.cap.12. Differt numeri morbus a quantitatis morbo, ex eo quod in hoc morbi genere particula nonnunquam integra, in illo uero portio quæpiam alicuius particulæ, aut amputanda est aut adijcienda.

Ad sextum Gale.pri. meth. cap.8. tria rerum genera enumerans, primum genus corporum, alterum actionum, tertium inquit essa genus causarum quæ hos affectus creant, quæ ad medendi artem incipiendam primum sunt noscenda.

De cura singulorum sex morborum in genere.

Morbus in complexione per sui contrarium aufertur. Nã si calidus sit frigido, si frigidus calido si humidus sicco & ecõuerso remouebitur, si ex utroque sit compositus utroque contrario indigebit, Si quidem contraria contrarijs curantur, Morbi informatione, in nuper nato animali ad habitum naturalem tantum reducuntur, post hac emendari non possunt, similiter morbi in cauitate parui, quum adhuc augetur animal per quietem & alligationem redduntur. Magni uero per partium operationem & spiritus retentionem, Morbi in numero si ex aliqua particula deficiente fiant, eam efficere studebimus subministrando naturæ, si ex superabundanti hanc resecabimus, hæc omnia sanare possumus, sed q̃ omnia generentur, non æque possumus: morbis in magnitudine similiter excedentibus naturæ modum, ablatio & abolitio conuenit, deficientibus, refectio uel generatio, morbos insitu, si quæ particulæ a suo situ dimoueantur, ad suum locum reducendo, sanabimus.

Locis consentientes ex uera Medicina.

Gale.in art.med.cap.89. Curatio unam præcipuam accom

munißimam habet intentionem, ad id, quod est dispositioni cō trarium auferendæ Calido enim affectui causa frigida contraria est, frigido calida, eademq; in cæteris proportione seruata. Et cap. 93. eiusdem libri, in ijs igitur qui adhuc crescunt, poßibile est plurium partium figuram emendare, in his autem qui iam aucti sunt minime. Et cap. 96. quum morborum in numero duplex sit differentia, quibus aliqua particula deficit, his intentio alteram efficere sub ministrando naturæ, At quibus superabūdat, hanc resecare oportet aut scalpello, aut igne, aut medicamento quod urendi uim habeat, de alijs morbis lege cap. 97. & 98. eiusdem libri. Gal. 8. meth. cap. 3. illud eße uerissimum omnium inquit q contraria contrariorum sunt remedia, & cap. primo eiusdem libri omnis exceßus per contrarium exceßum sanatur, similiter lib. 7. cap. tertio. & lib. 4. cap. 2. curabis inquit calidum refrigerando frigidum calefaciē do &c. similis sententia est aphor. 2. aphoris. 22. & in mille alijs locis.

Obiectio.

Obstructio ad quem horum morborum referenda erit?

Responsio.

Obstructio est compositionis morbus in meatu siue in orificio, fitque ex lentis ac craßis humoribus, curaturq; per apertionem quæ fieri solet per abstergentia atq; incidentia medicamina.

Obiectio.

Intelligis ne per apertionem uulgarem medicorum digestionem, an aliud ab hac distinctum. Nam digestio Auic. est tenuis materiæ incrassatio, uel craße & lentæ extenuatio.

Responsio.

Intelligo per apertionem humorum ac meatuum præparationem. Nam humores oportet eße non tantum fluxui paratos, quam etiam aperta eße foramina per quæ debet purgatio fieri, ut Gal. aphoris. primo, comm. 24. Et secundo aphorismo. commen. 9. Nam tunc fluidum eße corpus pronunciat, quum tam in humoribus quam etiam in meatibus reseratis,

fuerit apertum.

De Morborum indicijs in genere.

Indicia morborum uel a ratione temporis sumuntur, & sunt tria præsentia præterita & futura. Nam uel morbum præsentem indicant, uel futurum esse prænunciant, aut memoriæ subijciunt, hæc omnia interdum a medicis prænunciatiua uocantur, uel summuntur a rationæ suæ essentiæ & sic erunt quatuor. Primum ab exeuntibus in quantitate & qualitate mutatis & cognoscuntur a multitudine excrementorum siue per urinam per sudorem per uomitum per sputum & per secessum & per qualitatem mutatam sicut est totius corporis rubor uel pallor uenarum ac membrorum tumor &c. Secundum ab operatione læsa & cognoscitur a grauitate, a pigritia, a sensuum imbecillitate, a pulsu magno & pleno, ab hanelitu, a corporis extenuatione &c. Tertiũ a proprijs morborum accidentibus sicut in pleuritide a tussi, a dolore, a febre. Quartum a membrorum positu ut a capite, a uentre, & ab alijs locis affectis. Vel sumuntur indicia a uiribus corporis & hoc trifariam, uel a uirtute animali & cognoscitur ex motu ex ratione & sensibus, uel a uirtute uitali & cognoscitur ex pulsu & ex spiratione, uel a uirtute naturali, & cognoscitur ex urinis & ex egestionibus. Horũ quædam sunt salubria q̃ salutem, quædã insalubria q̃ mortẽ prædicere solent.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gale. in art. med. cap. 7. Signa sunt salubria & insalubria quæ præsentem indicant ægritudinem & futuram prænunciant, atque præteritam memoriæ subijciunt, & paulo inferius, Hæc quoq; secundum tria tempora salubria & insalubria dicuntur, quorũ usus maior est de indicatiuis, quã ex his quæ memoriæ subijciunt. Gale. in art. med. cap. 81. quæcunq; excernũtur, nonnulla quidẽ sunt ueluti partes patiẽtium locorum.

non nulla tanquam excrementa, quæ uero in ipsis continētur singula propriā faciunt iudicationem, et sic ab exeuntibus sumitur indiciū. Gal. pri. de loc. aff. cap. 5. locorū notæ, ab actione læsa & excrementis & positu & doloris proprietate & a proprijs accidentibus sumuntur. Affectuum uero ab excrementorū specie, a loci natura & doloris proprietate & proprijs accidentibus, sane actio læsa affectam partem indicare potest &c. similiter. 3. de Symptomatum diff. ca. 3. de his indicia habentur. Gal. meth. 9. cap. 13. hæc itaq; cum uires indicēt, maxima harum erit dignitas. Nam uiuere ipsum nobis ex harum custodia constat, ut pote quum uitā, aut ipsas esse uires, aut earū actiones sit necesse &c. Hippo. aphoris. 2. apho. 33. In quouis morbo mēte cōstare et bene si habere ad oblata bonū, cōtra uero se habere, malum, & Gale. in hoc commen. ex his constare mente cognosces, quæ ad cerebrum & omnes membranas, sicuti ad uentrem attinet hepar & cor ubi adest prōptitudo ad ea quæ offeruntur &c. Gal. 1. de art. curat. ad glauc. Virtus uitalis, quam ex corde prodire ostendimus expulsuum debilitate cognoscitur, at quæ ex hepate oritur, naturalis dicta, ex sanguineis egestionibus aquosis & tenuibus, & quæ ex cerebro originem ducit, animalis dicta, ex motuum uoluntariorum imbecillitate deprehenditur &c.

De alia signorum diuisione.

Sumuntur etiam indicia a complexione, ab humorum dominio ab ætate, a tempore consuetudine & uictu præterito complexiones cognoscuntur per decem genera. Primo ex tactu ut si cali. frig. Secundo ex adipe & carne addita nam multa caro caliditatem, Pauca cum multo adipe frigiditatē. Tertio ex celeri ac tardo capillorum ortu, nam celer cali. tardus frig. Quarto ex corporis colore, nā color croceus rubeus luteus ac pallidus caliditatē, albus liuens plumbeus frigiditatē.

Quinto ex membrorum forma, nã ampla lata caliditatem. Angusta uero frig. Sexto ex membrorum sensu, nam cito sentiens cali. tarde frig. Septimo a cogitatione hominum. Octauo ab operationibus, nam celeres operationes caliditatem & econtra frig. Nono ex superfluitatibus corporis, nam siquid egrediens acutum habeat odorem, caliditatem indicat, si minus frigiditatem. Decimo ex accidentibus animi ut ira audatia inquietudo impietas & similia caliditatem, contra uero frigiditatem. De ætate, id dictum est pueros & iuuenes esse calidos, senes & decrepitos frigidos, similiter ex tempore & consuetudine & uictu præterito iudicandum est.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. lib. de sectis ad eos qui introducuntur ca. 4. & 5. Hoc igitur modo illi ab ipso affectu eius quod confert indicationem eliciunt, similiter ab ægrotantis uiribus ab ætate, ab anni tempore & regione &c.

Auic. secunda primi cap. 3. signorum genera quibus complexionum dispositiones cognoscuntur sunt decem & ea enumerat exempla singulorum afferens ut dictum est supra.

De urinæ definitione & diuisione.

Lotium est sanguinis aliorumq; humorum serea quædam redundantia. Id tamen existimandum est optimum lotium in quo residet candidum leue & æquale per omne tempus, uel id optimum est quod urinæ sanorum est simillimum. Tria in lotio considerantur substantia, color & hypostasis. Substantia si tenuis, crassa, nam si tenuis & alba sit uel uirtutis imbecillitatem, uel renum obstructionem significat, si tenuis et pallida, uel tenuis & rufa uirtutis imbecillitatem, & quo ad substantiam cruditatem significat, tenus uero & flaua incoctionem, et alimenti defectum, uigilias ac animi pathemata significat, tenuis rubra sanguinem incoctum, tenuis & nigra melancho

liam, uel nimiam frigiditatem, aut ſanguinis aduſtionem indicat. Craſſa uero & alba maximam crudorum humorum copiam demoſtrat, ſi craſſa & rubea plenitudinem ſanguinis, ſi craſſa nigra euacuationem atræbilis ſignificat. Color flauus rubeus caliditatem, albus, liuens, ater, frigiditatem denotant. Hypoſtaſis uero diuiditur ſecundum ſitum, nam ſi in fundo, non diuulſa reſidet, ſed pyramidalis, bonam indicat concoctionem, ſi in ſupremo loco, diuulſa & inæqualis, imbecillitatem uirtutis, ſi in medio loco, malum portendit, maxime ſi diuulſa ſit, nam naturam defeciſſe in concoctione obdiſtrationem ſignificat. Conſideratur etiam urina iuxta ſuum colorẽ, nam rubea ſanguinis incocti copiam & morbi cruditatem indicat. Idcirco morbum facit diuturnum, nigra cui anteceſſit liuiditas, frigiditatem, cui uero croceitas, calorem, liuida frigiditatem, & uirtutis interitum, oleoſa, totius corporis adipis coliquationem indicat. Rurſus ſi ſedimentum cito craſſum fiat, cito morbum ſolutum iri ſignificat. Si reſidet craſſum, aſſiſtente uirium robore longum fore morbum, ſi uero imbecillitas adſit ægri mortem pronunciat.

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Theoph. de urinis cap. 1. lotium eſt ſanguinis aliorumq́; humorum aquea quædam colatura. Gal. lib. finit. med. Vrina eſt ſuperfluitas ex colatu ſanguinis in magna uena quæ per renes & ureteras in ueſicam delabitur. Hippocra. pronoſt. 2. tex. 26. τοδ᾽ε ουγον ἄριστονεστι εἰκλεν κητε, ἡυποστασις καὶ λέιη, καὶ ὁμαλη ἐπὶ παντατῶν χρονον. Gale. 1. de criſ. cap. 12. ex his igitur illa optima eſt quæ urine ſanorum eſt ſimillima, quæ uero non eſt talis ſimpliciter, uel incocta eſt, uel præter hoc pernitioſa. Gale. 1. de criſ. cap. 12. oportet urinam optimam diſcedere tantum ſua craſſitudine ab aquoſa, quantum colore, ſi bene concoqui debeat ponens differentiã in ſub

ſtantia & colore &c. Gal. loco citato praua autem ſufficienter eſt, quæ tenuis & alba eſt, ſicuti aqua, nam ſimplex quidem diſpoſitio eſt, ſed ultimæ imbecillitatis eſt indicium, huic proxima eſt altera urina uini tenuis albi colore, quæ in multis apparet morbis, poſt hanc eſt ſub pallida &c. Hippo. 2. pronoſt. tex. 30. Dum urina tenuis fuerit ac rufa crudam eſſe ſignificat ægritudinem. De lotij colore Hippo. 2. prono. tex. 32. Exitior urina eſt ſi aquoſa fætida nigra craſſaq; eſt, uide in hoc latius Galeni cõmen. Quod ſitus hypoſtaſis conſideretur & eius color lege Hippo. 2. prono. tex. 36. Conſideranda inquit in urina nebecula utrum ſurſum fuerit an deorſum, item color quem obtinet &c. De oleaginoſa urina Hippoc. 2. pronoſt. tex. 35. ſi pingue de ſuper natet araneorum ſpeciem referens, damnandum. Indicat enim conſumptionem. Et Gale. de criſ. cap. 12. Quod ſi ueluti oleum mingatur colliquationis eſt ſignum. De colore Hippoc. 2. pronoſt. tex. 27. Vrina ſubrubra cum ſedimento ſubrubro admodum ſalutaris, ſed morbũ diuturnum fore indicat, & tex. 33. eiuſdem lib. In mulieribus & uiris urina nigra, in pueris aquoſa, deterrima eſt: lege fuſius Galenum. De urinis quæ uel turbidæ minguntur et paulo poſt reſident, uel quæ ſemper turbidæ mictæ permanent, aut quæ puræ minguntur & poſtea conturbantur habes plura ex Gal. 1. de criſ. cap. 12. & aphoriſ. 4. commen. 7. & 4. ſuper primam epidemiam.

Authores erronei diſſentientes circa urinam.

1 Adſerere renum nutritionis excrementum tantum eſſe lotium.

2 Adſerere, per urinam cognoſci poſſe morbos ex ſuccis ortos qui in uenis non continentur.

3 Adſerere ſedimen in urina eſſe ſemper bonum indicium.

4 Adſerere ex Galeno non poſſe per urinarum coniecturam

in sectionis uenæ cognitionem peruenire.

Confutatio dissentientium ex uera Med.

Confutat primam opinionem Gal. 1. de nat. fac. cap. ult. cōtra lupum quendam dum inquit, Quod autem soli renes tantilla corpora, quatuor interim totos uel etiam plures habeant excrementi congios, id nec confessum, nec rationi consentiens est.

Ad secundum Gale. 4. de sanit. tuend. circa principium, Quoniam laßitudo uitio acrium excrementorum oritur, ante omnia considerandum, in solidis ne tantum corporibus, an intra uenarum sinus succus contineatur, de his quæ intra uenas sunt, nullum planæ, nec manifestum, nec euidens signum, præter solam urinam conijcere licet, in reliquis, quonam qui affligitur, usus sit uictu, existimandum. i. per alia signa quam per urinam coniecturandum, quum urina in hoc casu sit exiguum signum, & quarto de uic. ratione in morb. ac. Non tuto inquit Gale. commen. 83. morbi facilitas ex urinarum concoctione prænoscitur, nam et si febris cruditates per urinas manifeste indicentur, Morborum tamen musculos infestantium, non secura est per urinas significatio &c.

Ad tertium Gale. aphoris. 4. commen. 69. contigit aliquando uel per initia morbi, uel paulo post urinas factas crassas, propter grauitatem habere sedimen, quod bonum signum nō est, sicuti in alijs quæ ab initio tenues existentes, ratione coctionis totius morbi sedimen capiunt.

Ad quartum Gal. 2. pronost. commen. 27. Quoties serum sanguinis pariter cum urina excernitur, colore subrubra apparet, indicat enim exuperantiam sanguinis non exquisita ratione confecti & sic sectionem uenæ. Et meth. 9. cap. 4. Mittendus est sanguis etiam si nec in lotio, aut in ipsa caloris qualitate humorum putrescentium signum apparuerit, interdum

igitur signum in urina de mittendo sanguine apparet.

De pulsuum definitione diuisione.

Σφυγμὸς.i.pulsus est cordis arteriarumq; dilatatio ac contractio, consideratur pulsus uel ratione uirium, & tunc est triplex, uehemens quando.s.tangentis manus, ualide repellitur, lãguidus, quum inualide imbecillum ictum edit mediocris mediam seruans proportionem. Vel ratione arteriæ, & est duplex durus & mollis, uel ratione diastoles, & est trinus ut altus longus latus, uel ratione plenitudinis & euacuationis & est duplex plenus & uacuus plenus qui arteriam solidiorem undosamq; in compreßione ostendit, uacuus qui inanitatem suo digito representat, uel ratione rhythmi, in quo proportiones temporis metiuntur & sic est duplex deficiens uel intercidens, uel ratione temperaturarum ætatum, anni temporum regionum sexuum de quibus satis loquuti sumus infra ubi Gale. loca citauimus, uel ratione somni & uigiliæ uel aliarum causarum non naturalium, nam in somno languidiores minoresq; sunt. Quum a somno expergiscuntur uehementes & crebriores sunt.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. 4. de diff. puls. Pulsus est distentio & contractio cordis & arteriarum ubi uarias pulsuum descriptiones ex antiquis recitat. Quod uero ratione uirium consideretur pulsus habetur ex Gale. 4. de præsag. ex puls. cap. ult. Quũ inquit pulsus per se sint languidi, infirma est facultas, ubi earum arteriarum languidus nunc pulsus sit, nunc uehemens, facultas nõ est per se imbecilla, sed ex copia humorum degrauatur &c. & ibi omnia ad uirtutẽ spectantia per pulsum declarat. Et. 3. de diff. puls. Pulsus qui cum renisu quodam pulsat uehemens uocatur, cuius causa est facultatis robur. Quod uero ratione arteriæ pulsus consideretur, habes ex Gal. primo de cau. puls.

Reliqua inquit & tertia gignendorum pulsuum continens causa ipsum est arteriarum corpus &c. & cap. de puls. causis ex diff. instrumentorum, Quum durius aut mollius euaserit corpus arteriæ, ipsos pulsus duros uel molles reddit, similis sensus est primo de diff. puls. & in lib. finit. med. Gale. pri. de diff. pul. Iam quia arteria tres dimensiones obtinet longitudinem latitudinem & profunditatem non potest in singulis dimensionibus non fieri quantitas aliqua distentionis & contractionis.

Gale. primo de diff. pulsuum cap. de reliquorum diff. generum plenus est pulsus qui pleniorem arteriam ostendit, uacuus qui arteriæ eleuationem facit bullosam ut digitorum impreßioni greßus per uacua occurrat, & sic plenitudinis & euacuationis pulsus datur. De rhythmo genere pulsuum habes Gal. 1. de diff. puls. ca. de. diff. quietis & rhythmi, dum plures species rhythmorum pulsuum enumerat quem fusius leges, omnibus. n. naturis locis anni temporibus omnibusq; aliis suũ rhythmum tribuit & inter omnes rhythmos, alios pari proportione, alios impari constare inquit. De temperie. Gale. 3. præsag. puls. ex intemperie cordis calida fiunt pulsus imbecilles, ex intemperie uero frigida plane efficiuntur contrarij parui tardi & rari de intẽperie sicca & humida cordis tractat eodem lib. cap. ult. & lib. de introductione puls. calidiores natura pulsuum habent maiorem celeriorem ac longe frequentiorem non multo tamen uehementiorem, Graciliores uero maiorem ac longe rariorem, uerum non multo uehementiorem, uide de his similiter de usu pulsuum circa finem. De pulsibus ætatum Gal. in introduct. puls. cap. 9. Mutantur per ætates, sic puerulo nuper nato pulsus est frequentissimus, Senum rarißimus, qui uero in media ætate sunt inter hos, ijs pulsus ad proportionem respondent. De pulsu anni

temporum Gale. loco nuper citato per anni tempora pulsus mutantur, nam in medio uere maximi ac uehementißimi celeritate uero ac frequentia moderati, similiter medio autumno habentur progrediente uere magnitudo ac uehementia ipsius minuuntur, augentur autem celeritate ac frequentia, Autumno progrediente, omnia minuuntur magnitudo. s. uehemẽtia celeritas ac frequentia, adueniente uero æstate fiunt langui di & parui celeres & frequentes, contra uero in hyeme in paruitatem langorem tarditatem ac raritatem mutãtur &c. De regione, Gal. loco citato per regiones mutantur, si quidem in calidis, pulsus sunt quales in æstate media, in frigidis ualde, quales hyeme media, in medijs ad proportionem se habẽt &c. Quod pulsus uirorum a feminarum pulsu differat, habes Gale. loco citato, uiri. n. inquit mulieribus pulsum habent multo maiorem & uehementiorem, paulo tamen tardiorem ac longe rariorem. De somni pulsibus ac de expergefacto a somno, similiter de mutatione pulsuum per exercitium, balnea, cibos & potus aerem ac accidentia animi, nam ab ira pulsus fiunt alti magni uehementes cæleres ac frequentes, a mæstitia parui tardi languidi rari, a metu celeres turbulenti inordinati inæquales &c. habes in hoc loco citato plura ex Galeno.

Autho. erronei dissentientes circa pulsuum doctrinã.

1 *Adserere utilitatem pulsuum esse magis necessariam quam respirationis.*

2 *Adserere certius esse indicium ab urina sumptum quam a pulsu.*

3 *Adserere cor & arterias moueri tantum ex motu pulsus.*

4 *Adserere pulsuum genera esse quam decem pauciora cum Auerroe.*

5 *Adserere, ex repletione pulsum dilatari & nõ econuerso.*

Confutatio dissentientium circa pulsuum doctrinam.

Ad primum Gale. de usu puls. si respirationẽ cuipiam adẽmes, illico mortem afferes, at pulsu, si per multas particulas priues, non magnopere lædes, & sic maior erit respirationis utilitas, quam pulsuum, Præterea ex Hippocra. totum corpus est conspirabile atq; confluxile, Quare si non per arterias saltem certe per alia & potißimum per uenas &c.

Ad secundum Haly Abbas. 7. suæ practices inquit quod pulsus est præco uerus qui multa refert, Præterea id certius est quod ab operatione sumitur, quam quod ab exeuntibus, sed pulsus sumitur ab operatione igitur certior, Probatur etiam ex uulgari quodam carmine sic dicto. Vrinæ fraudes aperit discretio pulsus. Gale primo de diff. respirationis, ca. 18. plus indicat pulsus quam ipsa respiratio & lib. de const. art. med. cap. 18. hoc idem affirmat &c.

Ad tertium Gale. 4. de difficul. puls. probat de mente antiquorum non solum cor & arterias moueri motu pulsus, sed etiam per se sicuti etiam cerebrum, unde. 8. de usu partiũ cap. de usu instrumenti odoratus, probat cerebri interiores uentriculos aerẽ se dilatando attrahere, & se constringendo expellere &c.

Ad quartum Phylar. de puls. ca. 9. habentur genera pulsuũ decem, quorum primum &c. & Gal. 1. de differen. puls. decem etiam enumerat, igitur non pauciora quam decem.

Ad quintum Gale. de usu puls. Inquit neq;.n. eo ꝙ impletur, idcirco dilatatur, uerum ex eo ꝙ dilatatur, impletur contra Erasistratum.

De signis repletionem indicantibus.

Plethora est succorum æqualiter se habentium exuperantia, Differtq; a cacochymia quum hæc uitiosorum humorum repletionem non referat, sicuti cacochymia, Plethora igitur

duplex est quo ad uires. s. altera quo ad capacitatem uasorũ, cuius signa sunt uasorum distentio, rubor, totiusq; corporis grauitas & in mouendis membris pigritia, cutis extensio, pulsuum plenitudo, uisus debilitas & somnia quæ grauitatem portendunt, Hæc nisi sanguinis mißione curetur, calorem natiuum strangulat.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. 13. meth. ca. 6. ubi autem æqualiter inter se succi adaucti sunt, id & plethos & plethoram Græci uocant, nos succorum plenitudinẽ siue redundantiam dicimus, ubi uero flaua bile uel nigra uel pituita, uel serosis humoribus refertum corpus fuerit cacochymiam .i. succorum uitium dicimus, & lib. de plenit. ad finem, Plenitudo est copia humorum in uniuerso animalis corpore, & paulo post, Quid intersit inter cacochymiam & plethoram apertiori sermone demostrat.

Gal. lib. de plenit. inter indicia, uenarum tumorem, ac earũ tensionem, ruborem corporisq; grauitatem & in mouendis membris pigritiam, memorat, itidem meth. 9. cap. 5. obstructione distentionem tumorem ruborem, in ea que ad uasa refertur repletione recenset. Auice. secunda primi doct. tertia, cap. 6. Repletio secundum duos modos existit, est. n. repletio secundum foramina, & est repletio secundum uirtutem, repletio secundum foramina est ut sint humores & spiritus in qualitate boni, sæd in quantitate sui sint superflui, ita ut foramina impleant & extendant, repletio secundum uirtutem, est ut humores sui quantitate non noceant, sed sui qualitate, de duplici hac plenitudine habes ex Gale. lib. de plenit. & meth. 9. cap. 5. & . 10. eiusdem lib cap. ult.

Hippoc. aphoris. 1. aphor. 3. Habitus exercitatorum qui ad summum bonitatis attingunt &c. ibi in commen. Gal. Nimia repletio inquit calorem natiuum extinguit &c.

Gale.meth.13.cap.6.Ergo plethora tum ſanguinis mißione curatur: tum frequenti balneo, exercitatione frictione & digerentibus medicamentis, uide fuſius.3.& .6.de ſan.tuend.

Aut. erronei diſſentientes circa plenit.indicia.

1 *Adſerere plenitudinem menſurari poſſe tantummodo ex ipſis uiribus.*

2 *Adſerere plenitudinem tantum eſſe quo ad uaſa non quo ad uires.*

Confutatio diſſentium circa plenit. indicia.

Confutat primum Gale.lib.de plenit.circa principiū dum inquit, qui ex ipſis tantum uiribus plenitudinem metiuntur hi uidentur nunquam utres præter modum repletos uidiſſe, nec ſe etiam pluſquam par eſt unquam impleuiſſe cibo ita ut uentriculus inde diſtenderetur &c.

Ad ſecundum Gale.loco nuper citato, itaque inquit ſubiecimus duas eſſe tum notiones tum relationes multititudinis, alteram ad robur uireſq; illius qui defert alteram ad eius qui ſuſcipit capacitatem &c.

De ſignorum notitia uniuſcuiuſque humoris.

Sanguinis ſuperabundātiam indicāt, repletio grauitas capitis circa oculos oſcitatio nauſea laßitudo abſq; labore, dulcedo in ore, rubor, & ſanguinis a quocunq; loco facilis fluxus, indicant & temperies, uictus præcedens ætas conſuetudo & inſomnia circa res rubeas. Pituitæ indicia albedo, mollities frigiditas, ſputi copia, ſitis pauca, ſomnus multus, otium pigritia pulſus tarditas & quæcunq; de uictu & ætate & conſuetudine indicare poſſunt. Bilis indicia ſunt color flauus ſiue citrinus oris amaritudo, ſitis copioſa narium ac linguæ ſiccitas pulſus crebritas nauſea & uomitus bilioſus & quæcūq; dici poſſunt de ætate temperie uictus ratione. Atræ bilis indicia ſūt corporis macies, uigiliæ multæ, craßities ac nigra

do sanguinis, multa sollicitudo corpus nigrum fuscum pilosum insomnia terrorem inducentia in tenebris timor, similiter ætas consuetudo ars tempus, & uictus ratio præterita de atrabile indicant.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Faciunt ad sanguinis signorum probationem quæcunq; dicta sunt ex Galeno lib. de plenit. circa principium, ut uasorũ distentio rubor, grauitas uniuersi corporis pigritia ad motũ membrorum tentio lassitudo, prior uita in otio, uictus ratio transacta & suppressæ euacuationes solitæ. Auic. secun. pri. cap. 7. sanguinis significationes cum dominantur, significationibus repletionis secundum foramina uicinæ existunt &c. Nam de singulis humorum signis ibi diffusæ per tractat. Dictum est etiam de his fusius de febribus, & ubi de humoribus pertractauimus, & de morbis a capite usq; ad pedes, nã ibi non solum de his sed de obstructionum flatuum abscessuumque signis aperte declarauimus.

De artis curatoriæ diuisione.

Ars curatoria trifariam diuisa est, in διαιτητικὴν *.i. in uictus rationem in* φαρμακευτικὴν*.i. medicamentorum rationem, & in* χειρουργικὴν*.i. in eam quæ manu medetur. Prima, auxiliorum quæ digerendi apponendi & concoquendi facultatem habent, est administratio, confertq; non solum sanis, sed etiam omnibus ægris & maxime febricitantibus. Secunda est* φαρμακεία *.i. medicatio dicta, quæ nudis medicamentis interiores affectus & exteriores, in corporum cognitionẽ, et remediorũ naturam, diuisa, sanat. Tertia est quæ incisionibus ustionibus et ossiũ instauratione homines curat.*

Loci consentientes ex uera Medicina.

Cor. Cels. lib. 1. cap. 1. Medicina in tres partes diducta est, ut una esset quæ uictu, altera quæ medicamẽtis tertia quæ ma

nu medetur &c. Auice. quarta primi, Res medicationis ex unotrium rerum completur regimine potione & chirurgia. Gale. primo de uic in morb ac. commen. 6. de triplici hac diuisione etiam ipse loquitur .s. de dieta chyrurgia quæ per sectiones adustiones perficitur, & de pharmaceutica quæ per medicamenta perficitur, accusans priscos qui nihil de uictus ratione scripserint. Gal lib. finit. med. Medicina uictus institutrix est quæ in sanis atquæ ægrotis rationi uictus instituendi studet. Gale. de art curat. ad glauc. cap. 1. Ars curatiua qualitate & quantitate singulorum medicaminum perficitur. Et lib. de constitu. artis med hæc ars in duo capita redacta est, in corporum nempe cognitionem atque ipsam remediorum naturam. Gal 4 meth. cap. 1. unum esse morborum genus ipsam quoque continuitatis solutionem diximus, hæc in animalis fe omnibus partibus incidit &c. ubi docet quibus curandum sit intentionibus &c. de hac plura quum de chirurgia dicemus.

De uictus diuisione in genere.

Victus ratio sumitur uel a ratione morbi tantum, uel a ratione uirium ægrotantis & materiæ morbi simul, uel a ratione temporum anni, ætatum, uel a ratione suæ quantitatis uel qualitatis, aut in uniuersali, uel in particulari.

De uictus ratione in morbis.

Morbus uel per acutus est, uel acutus uel longus, in peracuto qui in quatuor diebus iudicatur, uti oportet tenuißimo uictu, sicuti melicrato, ratio est quia totus hic morbus status est, Idcirco in statu tenuißimo uictu utendum est, præcipue si uires consentiant, in longo pleniori uictu ut ouis alica piscibus, sed non eodem quo in sanis modo utendum, in acuto uero tenui, ut ptisanæ succo, Quare duo in uictu duo extrema dantur, Primum ꝙ sit uictus tenuißimus, Secundum ꝙ

sit craßißimus, mediat uero inter hæc tenuis, ratione igitur status morbi semper uictus ratio instituenda est.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. *aphoris. 1. commen. 12.* Nam *morbus uel est acutus uel per acutus uel longus & quando maxime &c.* Hippoc. *aphoris. 1. aphoris. 4. Victus tenuis atq; exquisitus, in morbis quidem longis semper, in acutis uero in quibus nõ conuenit, periculosus.* Gal. *in commen. nunc dixiße sufficit, ut in omnibus morbis, quibus morbi uigor & iudicatio primis quatuor diebus futura sit, modo natura sit fortior, integram inediam seruare debemus, in quibus uero non ultra primam septimanã protahantur, forti existente natura solo utendum est melicrato, solus autem hic tenuißimus uictus eßet, non tamen in extremo &c. & post hæc uictum tenuem appellat ptissanæ hordeaceæ succum, & plenum uictum qualis qui fit per oua & alicam & pisces. Quod uero morbus per acutus totus sit status, Probatur ex aphoris. 7. primi lib. ubi inquit* Hippoc. *ubi morbus per acutus est, statim extremos habet labores, & extreme tenuißimo uictu utendum est ex quo aphoris. probatur etiam* ꝙ *ratione status morbi instituendo sit uictus ratio. Si uires cõsentiant notanter dictum est, nam* Gal. *aphoris. 1. commen. 9. inquit, Quod si in ipso morbi uigore aliquis casus interuenerit, naturæ robur dißoluens, nutrire cogimur. Quod uero in longo morbo, pleniori uictu utendum.* Gal. *loco nuper citato, cum morbus consistit uictu tenuißimo oportet uti, in alijs morbis qui suum uigorem sunt posterius accepturi non licet afferre statim ab initio tenuißimum uictum, nam prius homo morietur quam morbus in uigore consistat, &c. Auic. 4. can. de cib. feb. si uideris ægritudinem cronicam, aut propinquam cronicæ non subtilies regimen &c.*

Obiectio.

Quum morbus non poßit cognosci, an statum habere de

beat, in quarta, uel in septima. Quomodo instituendus erit uictus?

Responsio.

Vera præcognitione status morbi non cognoscitur, sed iuxta æstimationem, quæ proxima est ueritati præcognoscitur ex qua tunc uictum ordinamus. Nam Gal. de uirium robore primo aphoris. commen. 12. idem refert esse coniecturandum.

De ratione uictus a uiribus & à materiæ morbi.

Victus uel respicit uires tantum, uel materiam morbi tantum, si solum uires tunc uictus plenus conuenit, si solam morbi materiam tunc nullus cibus conuenit, quia cibare prohibet naturam in morbum agere, Hac ratione duo erunt uictus extrema, quorum alterum solam uirtutem conseruat & auget, & talis uictus erit sanorum, alterum solum uirium robur in materiam excitat & talis uictus erit morbi per acutissimi, in quo pene nihil datur, Medium uero inter hæc extrema duplex erit, uel maiorem uirium partem seruabit & minorem partem in morbum excitabit, & talis erit uictus crassus qui in longis morbis conuenit, aut minorem uirium partem seruans, maiorem in morbum reijcit & talis erit uictus tenuis qui in morbis peracutis instituitur, Aut tantum uirtuti quantum morbo tribuit, & talis uictus est mediocris qui in morbo acuto exhibetur, Si igitur uires sint debiles & humores pauci & corrupti, parum & sæpe cibandum, si uires debiles & humores temperati uel abundantes parum & raro, si uires multæ humores pauci non corrupti, multũ sæpe, si uires multæ & corpus plethoricum, paucum raro.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gale. aphorismorum primo commen. 11. Totius morbi uictus rationem in unoquoq; morbo, a duabus intentionibus iussit assumere, ex futuro totius morbi uigore et ex uiribus ægro

tantis &c. Hippocra. aphoris. 1. aphoris. 9. coniectari autem oportet an æger cum uictu sufficiat perdurare, ubi de uictu quo ad uires intelligit Hippocra. Gale. in eodem commen. est autem hæc intẽtio uis ipsa ægrotantis, cuius gratia nutrimus, neq; enim morbi causa: igitur ratione morbi nullus cibus cõuenit. Auic. prima quarti, cap. 8. et scias quod si non esset illud quod pertinet uirtuti, esset magis necessarium, ut subtiliaretur cibus ultima subtiliatione, sed uirtus nõ suffert &c. Gal. aphorismo. 1. commen. 4. In sanis corporibus semper oportet naturæ robur seruare, uel augere alimentis non demoliri, est autem augere potens alimentum quod plenum uocatur, conseruans quod modicum existit, quod uero cominuit tenue, igitur dantur duo uictus extrema, alterum augens uires, alterum in quo nihil datur. Et in eodem commen. Magna uero ex parte properamus in longis quidem morbis fouere uires in acutis uero parũ debilitatas conseruare, igitur si fouere uires uolumus uictu crasso utemur, & sic partem maiorẽ uiribus condonabimus & minorem in morbum concitabimus, & sequitur in textu, in acutis si uires sint parum imbecilles conseruamus, igitur non minus uiribus quam morbo dabimus. Auic. cap. citato, nam si ægritudo fuerit ualde acuta & uirtus non deficiat usque ad statum, tunc eam incitabis super materiam, & non facias eam occupari in cibo spisso, imo subtilia regimen statim cum dimißione cibi omnino, igitur minus dandum est uirtutis, & talis uictus erit tenuißimus. Gale. aphorismo. 1. commen. 17. Nam si sæpius aut raro siue omnino nutrire oporteat ab ægritudine & uiribus primum maxime accipitur, post hæc autem singula recitat quæ a me prius enarrata sunt, ut si humores corrupti et uires debiles sint, parum & sæpius cibandum &c.

De ratione uictus per ætates.

Aetas puerili minus inter alias ætates inediam ſuſtinet, Deinde qui in ætate conſiſtente ſunt, poſt hos decrepiti, Senes uero qui nondum ad extremam ſenectutem peruenerunt facillime inediam tollerant. Nam pueri ob id quod creſcunt, plurimum innati caloris obtinent idcirco plurimo indigent cibo, ſenibus uero parum caloris ineſt quam ob rem paucis egent fomitibus, medio modo ſe habent qui inter has ætates conſiſtunt.

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Hippocra. aphoriſ. primo, aphoriſmo. 13. Senes facillime ieiunium ferunt, ſecundo loco qui ætatem coſiſtentem habent, minus adoleſcentes, omnium minime pueri præſertim qui inter ipſos ſunt uiuidiores, & hoc probans inquit, Qui creſcunt plurimum habent calidi innati plurimo igitur agẽt alimento alioqui corpus abſumitur &c. Auice. quarta pri. cap. de cib. febri. omnis cuius calor innatus fortis eſt ualde, aut plurimus, aut calor innatus eſt debilis ualde, non poteſt dimittere cibum &c. Gale. primo aphoriſ. commen. 14. Omne id eget alimento, cui plurimum ex corpore defluit, ſed humidioribus & plus aeris participantibus plurimum defluit, igitur plurimo egent alimento, quare pueri quum humidiores & aerei ſint, plurimum cibum expoſtulent. Senes uero et iuuenes ſicci & terreſtres non ſic reſoluuntur idcirco ieiunium facile ferunt.

De ratione uictus ex temporibus anni ſumpta.

Conducunt anni tempora mirum in modum ad uictus rationem inſtituendam, nam in hyeme plus dare expedit quam in æſtate, ſiquidem hyeme calore innato ad interiora ſe recipiente cibi facilius concoquuntur, cõtra uero in æſtate ad exteriora ſe protendente non fit tam ualida concoctio, Quare

minus dare conueniet, in æstate igitur sæpe & pauca exhibeantur, in hyeme raro & multa, in uere, raro & pauca, in autumno similiter sumpta a roboris uirium indicatione, si uires ualidæ sæpe & multa, si uero imbecilles, pauca & sæpius offerimus.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Hippoc. pri. aphoris. aphoris. 15. *Ventres hyeme & uere, natura calidißimi sunt, & somni longißimi, Quare per ea tempora, alimenta copiosiora sunt exhibenda. Et enim tunc calor innatus plurimus est, unde & pluribus egeat alimentis indicio sunt ætates & Athletæ.* Gal. in commẽ. huius aphoris. *Non parum inquit conducunt anni tempora ad uictus rationem inueniendam.* Nam *hyberno tempore plus appetunt homines, & cibum facilius concoquunt, contra in æstate &c.* Hippoc. aphoris. 1. aphoris. 18. *Aestate & Autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime secundum locum uer habet &c.* Hippocra. aphorism. 1. aphoris. 17. *Et quibus semel & bis, & quibus plura ne cur pauciora particulatim oporteat afferre considerandum, condonandũ est aliquid tempori ætati & consuetudini.* Gal. in commen. huius aphorismi, *a tempore & ætate & alijs quæ sunt proportionalia uictus accipitur hoc modo æstiuo tempore, quantum ad temporis rationem attinet sæpius & pauca danda sunt.* Hyberno tempore *ob uirium robur multa sed raro &c.*

De uictus ratione a ciborum qualitate sumpta.

Quæcunq; præter naturam sunt, contrarias in uictus ratione indicationes expostulant. Quæ uero secundum naturã sunt, similes. nam morbus calidus & siccus, cibum frigidum & humidum expostulat, calidus & humidus frigidum siccũ frigidus & siccus calidum & humidum & sic de reliquis, similiter similia similibus conseruantur seruata tamen quanti=

tate & qualitate eadem inter ſe.

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Hippo.apho.1. aph.16. Victus humidus omnibus febricitātibus confert, maxime uero pueris & alijs qui tali uictu uti conſueuerunt. Gal.in commen. primum qualis ſit adhibendus uictus febricitantibus moſtrat, Deinde q᷑ uictuū υγιαινοντων *indicationem ijs quæ præter naturam ſunt contrarias, in ijs uero quæ ſunt ſecundum naturā ſimiles facere oporteat &c.*

Gal.8.meth.cap.9. Dictum ſæpe numero eſt, id quod ſecundum naturam eſt ſimilis ſemper poſtulare, quod præter naturam eſt, contraria, ſiquidem quod naturaliter ſe habet, cuſtodire, quod præter naturam eſt tollere oportet, Porro febris præter naturam eſt, ideoq; uictus rationem frigidam & humidam exigit &c.

De uniuerſali ac particulari uictus ratione.

Vniuerſalis totius uictus ratio eſt quæ ad duos medēdi ſcopos ad morbi ſ.uigorem & ad ægrotantis uires reſpicit, ſed particularis eſt quæ morborum acceßiones in cibando cauere ſtudet, ita ut nec quando acceßiones adſunt, nec futuræ ſunt, quicquā exhibeatur, cauendo tamen ea interim quæ inediam ferre non poſſunt, corpora, nam et in ipſo febris principio cibanda ſunt.

Loci conſentientes ex uera medicina.

Gal.aphor.1.aphoriſ.11. Totius uictus rationem a duabus intentionibus ex totius morbi uigore & ex uiribus ægrotātis aſſumere iußit, Quod autem quiſpiam particulatim cibū afferat conuenienter, in hoc docet ſermone, caueri iubēs morborum acceßiones. Et commen.12. Totius uictus figuram ad duas reſpiciens intentiones faciebat, quarum altera uis ægrotantis, altera conſtitutio morbi, particulares autem oblationes ex acceßionibus coniecturabatur &c.

Hippocra. aphoriſ. 1. aphoriſ. 11. In acceßionibus abſtinere oportet, nam cibum dare, nocuum & quibus per circuitus fiunt acceßiones, in ipſo acceßione abſtinere oportet.

Auice. quarta primi, cap. de cib. feb. Et de corporibus ſunt corpora cholerica, quæ requirunt regimen diuerſum ab illo quod diximus. Ipſi. n. quum non cibantur in ipſo febris principio, aut in hora ſtatus quæ eſt prauior, tunc non uacuæ ſunt diſpoſitiones eorum a duabus rebus, nam ſi ſunt debilium uirium, ſuperuenit ſyncopis, & moriuntur in paroxyſmo, ſi uero fortium uirium cadunt in extenuationẽ igitur hæc corpora cauenda ſunt, quæ ferre inediam non poſſunt. Gale. meth. 10. cap. 5. Al quos uero eorum cibabis et quum inuaſura adhuc eſt febris & quum incipit, ſint porro hi ſicco ac calido temperamento &c.

Autores erronei diſſentientes circa rationẽ uictus.

1 Adſerere, plenum uictum in omnibus morbis conuenire.

2 Adſerere, tenuem uictum in omnibus morbis eſſe pleno præferendum.

3 Adſerere, uictum plenum ut craſſum in diuturnis morbis non eſſe neceſſarium.

4 Adſerere, uictum tenuißimum in nullis morbis eſſe exhibendum.

5 Adſerere, uictus ſcopum, ſummi tantum debere a uiribus non a morbo.

6 Adſerere, eſſe incipiendum a tenuiori uictu in principio morbi & procedere ad pleniorem.

7 Adſerere, qualitatem & non quantitatem eſſe tantum modo conſiderandam, & e conuerſo.

8 Adſerere, in febribus, carnem præſertim delicatis non eſſe præbendam.

Confutatio diſſentientium circa rationem uictus.

Ad primum, Hippoc. aphoris. 1 aphor. 7. Vbi morbus per acutus est, statim extremos, habet labores, & extreme tenuissimo uictu utendum, igitur plenus uictus in omnibus morbis non conuenit, Gal. præterea hoc ipsum attestatur in cõmen.

Ad secundum Hippo. aphor. 1. aphor. 4. Victus tenuis atq; exquisitus in morbis quidem longis semper, in acutis uero in quibus nõ conuenit periculosus, igitur in omnibus morbis pleno non est præferendum. Præterea Gal. in hoc comẽ. In sanis seruandum robur uel augendum monet, in ægris raro augendum, in longis morbis conseruandum, in acutis mediocriter debile seruandum, Quare sicuti in acutis tenues, ita in longis plenus erit præferendus.

Ad tertium Hippoc. aphor. 1. aphor. 7. tantum cibi indulgendum est quanto morbus extremis mollior est, Gale. in commen. præcipit tantum a uictus tenuitate declinare, quantum morbus ab extremis recedit, igitur quanto tardiorẽ fere morbi statum iudicabimus tanto magis craßiori uictu utemur.

Ad quartum Hippoc. aphor. 1. aphor. 6. extremis morbis extrema exquisite remedia optima sunt, ubi Gale. inquit Hippocra. præcipere exquisitißimam curationem & uictum pariter adhiberi tenuissimum, igitur uictus tenuis in his morbis erit exhibendus.

Ad quintum Gal. 1. aphor. commen. 12. Cum igitur tres essent intentiones ad perfectam & indeficientem uictus rationem. Prima quidem sumpta ex uiribus ægrotantis. Secunda ex morbi constitutione. Tertia ex particularibus acceßionibus assumi debet, &c. igitur non tantum a uiribus quantum a morbi constitutione, scopus rationis uictus assumi debet.

Ad sextum Gale. aphoris. 1. commen. 7. In morbis qui sunt suum uigorem posterius accepturi, non licet ab initio afferre tenuißimum uictum. Nam prius homo e uita migraret, quam

morbus in suo uigore consistat.

Ad septimum Hippoc. *aphor.* 1. *aphor.* 9. *Coniectari oportet an æger cum uictu sufficiat perdurare &c. & aphoris.* 13. *Senes facillime ieiuniunt tollerant &c. & aphoris.* 15. *Ventus hyeme & uere natura calidissimi &c. In omnibus his locis loquitur de quantitate uictus instituendi, quæ a uirtute ab ætate a tempore sumenda est, igitur quantitas est consideranda. Et particulariter* Gale. 1. *de art. cur. cap.* 9. *quantitas cibi tanta sit, ut bene concoqui ualeat, de qualitate iam dictum est superius.*

Ad octauum Gal. 1. *de art. cur. ad glau. cap. de feb. tertiana concedit ex piscibus saxatiles ex uolatilibus quæ molli carne consistunt, ita & gallorum testiculos & suum pedes & cerebra præsertim delitiosis.*

De parte Pharmaceutica.

Medicatio bifariam diuisa est in euacuationem & in alterationem euacuatio fit multifariam uel per sectionem uenæ per clysteres per urinas per secessum per sudores per diuersionem & deriuationem per menstrua per hæmorrhoidas per nares per palatum. Alteratio uero erit duplex uel secundum qualitatem uel secundum locum, alteratio secundum qualitatem nihil aliud est quam mutatio eius quæ prius fuit qualitatis, mutatio uero secundum locum non alteratio dicitur, sed potius latio, quæ est prioris loci mutatio, alterationis uero species concoctio existit.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Indicatio huiuscemodi est euacuatio & alteratio inquit Gale. *in art. med. cap.* 89. *Euacuationes uero fiunt & per sanguinis missionem & clysteris usum & per urinæ uias atque eam quæ fit per cutem transpirationem, ac per eam quæ fit ad partes oppositas attractionem & ad alias propinquas deri=*

uationem &c. Gale. primo de naturalibus fac. cap. 1. Nec ea modo quæ in colore & sapore motantur alterari dicimus, sed si quid ex calidiore fit frigidius & e contra, nam commune nomen alteratio est, at genus aliud est in corporibus quæ situm mutant cui latio nomẽ est, hi duo motus sunt simplices. s. alteratio & latio sed compositi, ex quibus alteratur substantia, sunt diminutio auctio generatio & corruptio &c. Vide etiam de his secundo meth. & primo de loc. aff. Quod uero alterationis species sit concoctio uide Galenum in arte. med. cap. 89. & fusius secundo, & tertio de nat. fac.

Quomodo alteratio concoctio & humorum præparatio ac digestio inter se differant.

Quid sit alteratio iam dictum est, Concoctio uero duplex est, altera quæ penes alimẽta perficitur, & est mutatio in propriam eius quod mutatur qualitatem, altera, quæ impropriæ maturatio dicitur, est quedam in concoquentis substantiam eius, quod concoquitur deductio, unde concocta etiam dicuntur, quæcunq; a natura euicta sunt, cruda uero quæ nondũ euicta. Digestio uero est ueluti quædam alimenti distributio. Nam Græci ἀνάδοσιν .i. cibi distributionem per totum corpus a natiuo calore facti dicũt, interdum sumitur digestio pro discußione excrementorum seu pro segregatione, quæ a facultate expulsoria & attractoria perficitur, unde a concoctione differt in particula. Differt etiam quia concoctio ad digestionem præ ire solet, uel quia a diuersis facultatibus utraq; fit. Alteratio autem quum sit humorum in qualitate mutatio quo modo ab his differat, iam notum est. Solum enim in ijs morbis alteratio conuenit, qui non amplius ab aliqua causa fouentur, sed tantum contrarijs remedijs indigent ut hæctica et diaria febris, & hæc perficiuntur absq; concoctione digestione

& præparatione, quid autem sit præparatio uide de obstru-ctione superius.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Gal. 2. de fac. nat. ca. 4. Concoctio est alteratio quædā ac nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur mutatio similiter. 1. de nat. fac cap. 4. & . 7. & . 8. eiusdem libri asserit. Quod uero concoctio significet maturationem uideri potest aphoris 1 commen. 12. unde Gale: si aliqua fuerit inflammatio cum tanta meatuum angustatione, ut nihil extra effundatur, necesse est illam esse & concoctu difficilem & longo tempore perdurare, ubi terminos concoctionis paulu inferius docet. Nam crudißimus inquit morbus est in quo nihil expuitur, Secundus in quo sanies tenuis est, Tertius in quo craßior, Quartus in quo perfectam habet concoctionem. i. maturationem, Vide tamen etiam Gal. de hac maturatione, Secundo de uictu in morb. ac. commen. 45. fusius loquentem. De digestione Gale. 6. de sympt. cau. cap. 2. Igitur alimenti per corpus digestio Græci anadosim uocant, inter naturalia opera numeratur quum ex uētriculo in iecur, atq; ex hoc in uniuersum corpus, alimentum digeritur & sic digestio sumitur pro distributione. Gal. 3. pronost. commē. 23. in fine commen. humores tenuiores, ac calidiores ad excretionem parati sunt, craßi uero & crudi ad abscessum uel ad digestionem. porro idipsum ut per concoctionem medeatur, excretio quædam est, quæ ex urina plerunq; raroq; per aluum efficiatur. Quod concoctio præcedat digestionem siue segregationem hoc habes ex primo aphoris. commen. 22. siquidem inquit Gale. ante concoctionem non medicari oportet, nam post concoctionem, natura euacuationi adminiculans humores discernit & superfluitates expellit, quare concoctio ad digestionem præcedit præterea Gale. aphor. 4. commen. 22. Quando aliquis morbus inci-

pit si quid excernitur, nihil excernitur tunc naturæ rationæ, quia tunc a causis morbum facientibus grauatur, & cruditas humorum adest, tunc aliquid bene euacuari est impossibile, si quidem oportet concoctionem præire subsequi uero discretionem deinde euacuationem &c. Gale.meth.11.cap.9. *Quum dictum sit contrariorum contraria esse remedia, Quid uetat omnibus febricitantibus, frigidam uno ordine exhibere, nam ostensum est ipsius febris prout febris est aquam frigidã semper esse remedium, quod uero ad alia spectat, non semper.i. febris prout calor est frigido indiget.i. alterari ad frigidum, sed ubi alia fuerit causa quam calor, non alteratione, sed & præparatione indigebit &c.* Obiectio.

Quum quis dixerit excrementum crudum uel concoctum de qua concoctione intelliget, præsertim si tale excrementum mutatum, nutrire non ualeat? Responsio.

De *uniuersaliori significato intelliget, nam* Gale.2. *de uic. in morb.ac.commẽ.45.Generali inquit concoctionis significato utimur, quum uel catarrhum uel coryzam, uel fluentes ex his humiditates, uel eas quæ ex oculis manant aut crudas aut coctas esse dicimus, quæ concoctio est, quum natura humores euincit.*

Aut. erronei dissentientes circa digest. concoc. & humorum præparationem.

1 *Adserere digestionem esse humorum alterationem.*
2 *Adserere concoctionem a frigidis fieri.*
3 *Adserere præparationem a digestione & a concoctione nõ esse alienam.*
4 *Adserere humores calidos ac tenues nõ præparatione prius indigere quam euacuentur.*
5 *Adserere humores crassos cum extenuantibus ac incidentibus esse maturandos & concoquendos.*

Confutatio dissentientium circa concoct. & digest.

Gale. lib. finit. med. Digestio est concocti ac confecti & in sanguinem conuersi alimenti in corporis particulas omnes attractio quam natiuus calor molitur, igitur non humorum est alteratio.

Obiectio.

Quum duplex sit digestio, altera alimentorum, altera humorum siue excrementorum, cur exemplum tantum affers de digestione alimentorum.

Responsio.

Exemplum tantum adduxi de alimentis, quoniam digestio etiam excrementorum est ueluti segregatio, quæ non minus quam prima a calore innato perficitur, nec per alterationem, ut nonnulli putarunt conficitur, sed per ea quæ calorem innatum roborant.

Ad secundũ Gale. 3. de ratione uic. in morb. ac. commẽ. 29. concoctioni perpetuo calidum opitulatur confertq;, frigidum uero renititur & aduersatur.

Obiectio.

Ergo biliosi humoris concoctio non fiet a frigidis.

Responsio.

Circa nomen deciperis, nam biliosi humoris non dicitur concoctio, sed potius alteratio quæ nullo pacto uel concoctio uel digestio dicitur, nam flaua bilis nec atra in sanguinis substantiam redire possunt teste Gale. 2. de uictu. in morb. ac. commen. 31. sed in contrarium alterari, nisi forte pro digestione uel concoctione intellexeris a natura euinci, quæ euinctio dici potest maturatio siue imperfecta concoctio.

Ad tertium, Quæcunq; fiunt a diuersis causis inter se sunt aliena, sed præparatio concoctio & digestio fiunt a diuersis causis, ergo sunt inter se aliena, quod uero fiant a diuersis causis probatur, nam concoctio & digestio fiunt a natura, Præparatio autem tantum ab arte.

Ad quartum Gale. 1. de sanit. tuend. circa finem, Quod si

uel craßitudinis uel abundantiæ, uel lentoris excrementorũ uitio meatus obstructi sũt tenuatoria uictus ratio his cõpetit.

Obiectio.

Non possum capere quo pacto in humore tenui præparatio fieri debeat, quum huic humori nec incisio nec alia præparatio competat, sed ratione sui poßit euacuari?

Responsio.

Præparatio quatuor in partes diuisa, est Quarum prima est crassorum humorum præuisio siue extenuatio, Secunda est meatuum obstructorum reseratio, Tertia est quæ humectãtibus ac laxantibus, ut puta quiete & alimentis & balneis perficitur de qua loquitur Hippocra. *aphor.* 4 *aphor.* 13. *ubi iubet ante epotum ueratrum corpus præhumectandum esse cibis balneis & quiete, Quarta est humorum multitudinis obstruentis ac omnia uasa replentis apertio. Quare dicimus si non ratione humoris crassi, uel ratione meatuum obstructorum siue a craßitie siue a copia, saltem ob eam quam nobis mostrauit* Hippocra. *ut mollius corpus reddamus, præparationem molimur.*

Ad quintum, Quæcunq; maturantur coguntur ac incrassantur, teste Gale. 4. *de ratione uict. in mor. ac ubi inquit, Necesse est, quæcunque concoquuntur ac euincuntur, cogi ac incrassari, igitur non extenuari nec incidi debent.* Prætærea Gale. *lib. de totius morbi temporibus adserit, urinam, sputum, lippitudines & omnes humores qui a cerebro per palatum et neruos defluunt esse ab initio aqueos tenuasque quum uero temporis processu concoctionem adsumunt, craßiores euadere & pauciores & sic quæcunque maturantur craßiora euadunt, similis sententia habetur ab ipso* Hippoc. pronost. 2.

De euacuatione per sectionem uenæ.

Venæ sectio, est uniuersalis euacuatio, quæ auctionem hu

morum super æqualitatem uenis exuberantium euacuat, uerũ est q; plenitudo non semper de sectione uene indicat, nam hæc ipsa ab humoribus crudis fieri potest, qui sectionem uenæ haudquaquam exposcunt. Indicatio sectionis uenæ sumitur a magnitudine morbi, a uirium robore, considerata tamen ætate puerili uel senili, & aere nos ambiente calido uel frigido. Sumiturque indicatio ab ipsa patientis temperie, ab habitu totius corporis, a loco habitationis ab anni temporibus. Fit sectio uenæ, ob duas causas, aut quia sanguis inutilis est & suam qualitatem non seruans nutrire non ualet, aut quia uires præmit aut uenas & arterias distendit findit & obstruit. Tempus incisionis erit, si fieri potest, a principio morbi, si minus, dummodo morbus sectionem requirat, nullus dierum numerus erit considerandus, sed usque ad quatuor dies erit factitanda sectio. Quantitas extrahendi sanguinis erit quousq; color mutabitur, aut uirium robur sustinebit, & in uirium imbecillitate aut dimittenda est, aut partiri expediet. Venæ secandæ sunt in capitis paßionibus exteriores, a collo infra interiores, a renibus infra quæ per malleolos ac poplites decurrunt.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Auice. quarta primi, cap. de phlebot. Phlebotomia est euacuatio uniuersalis quæ multitudinem euacuat, multitudo est augmentum humorum super æqualitatem ipsorum in uenis. Gale. de cur. rationem per sang. mißionem si infesta sit degrauans plenitudo, haud semper sanguinis mollienda detractio est, cuius rationem paulo inferius reddit. Auic. loco allegato itidem asserit, inquiens & debes scire q; quotienscunque fuerit plethora non debes phlebotamare, quoniam repletio quãdoque ex humoribus crudis fieri potest, quod si minueris non maturabis eos & timebitur ne æger perdatur &c.

Gale. de cur. ratione per sang. miss. cap. 20. Scopi in mittendo sanguine sunt morbus ingens roburque uirium excepta ætate puerili, & aere nos ambiente ualde calido. Et cap. 13. eiusdem lib. Morbi itaque magnitudo cum uirium robore primi erant mittendi sanguinis scopi. Idemq; asserit meth. 4. cap. 6. & meth. 9. cap. 5. Itidem quarto de ratione uict. in mor. ac. commen. 24. similiter Hippoc. eodem lib. cap. 19. attestatur. Gale. de cur. ratione per sang. miss. cap. 13. Deinde considerandum quæ sit naturalis hominis temperies, nam quibus amplæ sunt uenæ, quiq; modice graciles sunt nec candidi nec tenera carne præditi copiosius euacuabis &c. & meth. 9. cap. 17. enumerat consuetudinem ætatem locum habitationis anni tempus & laborantis uires. De tempore sectionis habetur Galeni textus de opt. secta ad Thrasyb. cap. 37. Plerunque inquit remedia, ut purgationem & sanguinis mißionem adhibemus quum morbus quidem non adest, sed futurus timeatur, & paulo inferius, age enim inquit in decremento inunctio cataplasma & cibus adhibetur, & istorum cuiusque est proprium tempus, sed in initio ac morbi incremento sanguis mittitur. Et de cur. ratione per sang. miss. non numero tantum animaduertes, quod quidam faciunt, sed & corporis habitui, nam sunt qui septuaginta annos nati sunt & sectionem perferant. Gale. 9. meth. cap. 11. Sanguis inquit naturæ inutilis fieri potest bifariam uel sui qualitatem non seruans ut amplius nutrire non poßit, aut uires premat aut uenas & arterias distendat findat & obstruat. Gale. de cur. ratione per sang. miss. cap. 20. Igitur uniuersim hoc sciendum in sanguinis mißione dierum numero haud attendendum & cæte. & paulo inferius, Quocunque die mittendi sanguinis scopos in laborante inueneris, in eo auxilium illud adhibeto etiam si is uel uigesimus ab initio extiterit.

Et Auice. quarta primi cap. de phleboto. non attendas quod quidam dicunt q, non est bonum post quartum diem, ut fiat phlebotomia, quoniam bonum est, ut fiat etiam si fuerit post quadraginta dies. Hippocra. 2. de ratione uict. in morb ac ca. 10. eo usque auferendus est sanguis donec rubidior multo, uel pro puro rubidoq; liuidus fluxerit. Similiter Auice. quarta primi, cap. de phleb. a coloris mutatione & a leuitate & laxitate pulsuum signum ponit, Almansor lib. 7 cap. de phleb. & Haly Abbas lib. 9. cap. de phleb. dicunt quod non debemus cõsiderare mutationem sanguinis nisi in calidis apostematibus ut in pleuresi, quod uerum est. Nam Gale. lib. de curandi ratione per sang. miss cap. 14. inquit, In quibus iuxta sectam uenam phlegmone est ingens, optimum est sanguinis & in colore & consistentia mutationem expectare & cæt. Et paulo inferius non semper hæc expectanda est, sed antequam mutatio fiat, cessare conuenit tum ob infirmas uires tum ob phlegmones paruitatem. Gal. de curandi ratione per sang. miss. ca. 12. ubi multa euacuatione est opus, & uires sunt imbecilliores, in his euacuationem partiri expedit. Et Auicen. cap. de phleb. cum phlebotomia fuerit necessaria cum debilitate uirtutis, partire phlebotomiam sicuti diximus. Gale loco allegato cap. 16. Igitur interior utilis est in his quibus inferiores collo partes patiuntur. Exterior uero in ijs quibus, quæ his superiores sunt ut facies & caput &c.

Aut. dissentientes circa sectionem uenæ.

1 Adserere sectionem uenæ, non nisi mane esse committendam.

2 Adserere obstructionem & putredinem esse causam mittendi sanguinem.

3 Adserere sectionem uenæ non competere, morbo non assistente.

4 Adſerere, in die iudicatoria ſectionem uenæ fieri debere.
5 Adſerere ſanguinis detractionem uiſum hebetare.
6 Adſerere in plenitudinem ſectionem uenæ ſemper eſſe perpetrandam.
7 Adſerere fluente aluo eſſe mittendum ſanguinem.
8 Adſerere, nullum eſſe temporum anni diſcrimen in ſecanda uena.

Confutatio diſsentientium circa ſectionem uenæ.

Ad primum Gale. de cura. ratione per ſang. miſſ. cap. 12. Quamobrem nec per noctem ſanguinem mittere uerearis, ſiquidem ridiculum eſt quod quidam facti tanta ſecunda diei hora ad quintam aut ſextam ſolum modo ſanguinem mittentes, haud alio quouis tempore &c.

Ad ſecundum Gale. 2. meth. cap. 14. Nec obſtructio nec putredo cauſa eſt mittendi ſanguinem, ſed ſuccorum redundantia, nam nec obſtructio nec putredo per ſanguinis miſsionem curari poſſunt, ut quæ alia remedia deſiderent.

Ad tertium Gale. de opt. ſect. ad Thraſyb. cap. 37. plerunq; inquit remedia ut purgationem et ſanguinis miſsionem adhibemus quum morbus quidem nō adeſt, ſed futurus timeatur.

Ad quartum Auic. quarta primi, cap. de phleb. Neque phlebotomia, neq; uentris ſolutio fieri debet in die motus ægritudinis, nec quum ægritudo eſt criſim habitura, ſed ſi poſsibile fuerit quies eſt habenda, habes etiam in hoc aphoriſmum uigeſimum pri. lib. ibi quæ iudicantur uel iudicata ſunt &c.

Ad quintum Gale. de cur. ratione per ſang. miſſ. ca. 7. ſunt quidam imbecillioribus oculis aut ſcotomacis in quibus ſanguis abundare dicitur, hos omnes euacuabis, uel medicamento purgante, ſi alij a ſanguine humores ſint, aut diminutione ſanguinis & ſic ſanguinis detractio conuenit, nec hebetat, ſed uiuidiores reddit.

Ad ſextum Gale.4. de uict. in morb. ac. commen.19. Plethoria non ſemper ſanguis miſsione curanda, ſed & frictione balneis multis abſtinentia, faciunt etiam quæcunq; recitata ſunt ſuperius ex Galeno & Auic. ad hoc probandum.

Ad ſeptimum Hippocra.4. de uict. in morb. ac. cap.118. ſi cuipiam ſanguinem auferre confert, Ventrem confirmare oportet, & ita auferre &c. Et Gale. hoc in loco fluente aluo inquit ſanguinem ne detrahes, ne perſeuerando fluore uirtus proſternatur.

Ad octauum Gal. ad Glau. cap.14 Qui omnino de temporum ſtatu nihil cogitantes ſanguinem abſtulerunt medici, hos omnes interierunt, & quarto de uict. in mor. ac. commen.19. ſi abunde aer calidus & ſiccus fuerit tunc a ſanguinis miſſione abſtinemus, etiam ſi morbus magnus fuerit & ætas florens.

De purgatione per medicamenta ſoluentia.

Purgatio eſt humorum qui ſua qualitate moleſtant, euacuatio, ob id; purgans dicitur quia ſanguinem ab excrementis purgat. Hæc purgatio ab ipſo Hippoc. uocatur uaſorum inanitio, ab euentu, nam omnia uaſa inaniri euenit in omni euacuatione. Intentio euacuationis non ſolum humorem ſuperabundantem reſpicit, ſed & uires & naturam illius qui debet euacuari. Ad euacuationem quatuor requiruntur, Primum robur uirium, Secundum q; materia non ſit craſſa nec uiſcoſa, Tertium q; meatus non ſint obſtructi, ſed aperti, Quartum q; nullum adſit apoſtema intrinſecum, nec illa ſint extenſa, nec materia ſit in aliqua parte firmata, ſed a natura ſit euicta. Quantitatem purgantis medicamenti, quæ præberi debeat, ignoramus. Verum tantum medicamenti erit propinandum, quantum in plurimis mediocriter euacuari noueris,

non fiat igitur euacuatio nimia quoniam periculoſa eſt. Qua litas uero medicamenti ea ſit eligenda prout natura redundantis ſucci expoſcit, nam ſi flaua bilis uel pituita abundet quæ flauam bilem uel pituitam educat. Tempus purgandi erit ab initio morbi ſi humores turgeant, ſi uero in aliqua parte firmentur uel crudi ſint, eo uſq; morandum in purgando donec a natura euincantur ſiue concoquantur, uel eo tempore euacuandum quo ſuperfluitates natura expellere conatur, nam tunc ad id in quo natura deficit, ſupplere debet medicus. Tempus uero particulare erit ut purgationes in acceſsionibus morbi fiant per ſuperiora & in remiſsionibus per inferiora. Si multa ſimul purgantia pharmaca miſcueris fac ſint congenera ut ſimul eodem tempore ſoluant, Vitandaq; eſt medicamenti inſuauitas et eius uehementia moderanda, quãquã decem ſint quæ in purgatione ſunt conſideranda, ut repletio uirtus complexio accidentia figura ætas tempus diſpoſitio aeris & regionis conſuetudo euacuandi & cæt.

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Gale. aphoriſ. 1. commen. 2. Euacuatio eſt humorum qui ſua qualitate moleſtant purgatio. Et in lib. de purg. med. fac. purgans pharmacum ob id dicitur, quia a recrementis purum ſanguinem reddat. Gale. aphoriſ. 1. commen. 3. Intentio quantitatis euacuationis non ſolum humorem reſpicit ſuperabundantem, ſed & uires hominis qui debet euacuari. Nam alij minus alij magis perferunt euacuationes. Idem etiam aſſerit aphoriſ. 4. commen. 2. Gale. aphoriſ. 1. commen. 24. conſiderare oportet, nunquid æger idonee ſe habeat ad purgationem. Nam quicunque multa cruditate laborant, uel qui tenaces ac craſſos cibos aſſumpſerunt, & quibus, υποχονδρια extenta atque inflata ſunt, aut aliqua uiſcerum adeſt inflammatio, omnes ij non ſunt apti ad purgatio-

nem. Et aphoris. 1. commẽ. 3. in omni euacuatione uires ægro ti oportet attendere, & donec laborans tollerat humorẽ exuberantem educere, quum uero dissoluuntur, etiam si remaneant superfluitates cauere oportet eorum euacuationem. Itidẽ Auice. quarta pri. cap. 5. asserit, Adiungit etiam q. fastidium habentibus molestæ sint purgationes. Gale. de cur. ratione per sang. miss. cap. 12. Quod laboranti præbendum sit medicamẽ, aut bilem tum flauam tum atram, aut pituitam aut serosum excrementum euacuans exacte nouimus. Cæterum quantum præberi debeat nescimus, similiter in lib. de sect. ad eos qui introducuntur, cap. 5. asserit. Et aphoris. 1. commẽ. 23. quantitatis euacuationis nullum habemus indicium nisi ex tollerantiæ facilitate. Gale. aphoris. 2. commen. 22. Euacuatio nimia morbum parit. Et Hippocra. aphor. 1. aphor. 3. sic & euacuationes quæ ad extremum deducunt periculosæ. Et Auice. quarta primi, cap. 3. & scito inquit quod residuum materiæ dimittere, quod necesse erat euacuare, est minus nocuum quam exquisite euacuare, ibi etiam omnis euacuatio superflua secundum plurimum febres generat. De qualitate euacuationis Hippoc. aphoris. 1. aphor. 2. si talia purgentur, qualia purgari oportet confert & leuiter ferunt. Gal. in commẽ. sermo est de eorum qualitate quæ euacuantur, si igitur pituita superabundet, hanc omnino oportet euacuari, flaua autem bile uel atra infestante, demissa pituita, bilem euacuandum & c. Hippoc. aphor. 1. aphor. 22. concocta medicari atq; mouere non cruda, modo non turgeant, plurima uero non turgent. Et Gale. in commẽ. tales humores euacuare conuenit qui agitantur & de loco ad locum mouentur ac transfluunt, qui uero in aliqua parte firmati sunt, neque alio auxilio mouere oportet neq; medicari ante concoctionem, & paulo post, si natura mediocrius atq; imbecillius agat, id quod deficit oportet supplere, nam natura

expellente & medicamento attrahente humoris noxij euacuatio fiet. Et Auic. quarta primi, cap. 3. In acutis ægritudinibus maturationem expectare melius est quam euacuare præcipue si quietæ fuerint, Quod si moueantur ad euacuandum festina, nam impedimentum eius motus est maius quam suæ euacuationis. Gal. in lib. quos purg. oportet, Purgandi occasio a temporibus morbi sumuntur, ut puta purgationes in accessionibus per superiores partes, in remissionibus per inferiores conueniunt. Gal. in lib. quos purg. oportet. Purgantia medicamenta si simul misceantur congenera esse debent. i. eiusdē naturæ ut eodem tempore soluant. Gal. lib de comp. med. per genera purgantis medicamenti in suauitas ac eius uehementia moderanda est. Auice. quarta primi, cap. 3. Decem sunt in euacuando consideranda & enumerat omnia quæ dicta sunt. Primum est repletio nam nisi repletio supponatur nulla opus esset euacuatione robur uirtutis, nam ubi uirtus deficeret inanis esset euacuatio, cōplexio, nam ubi nimis calida uel frigida foret non competeret euacuatio. Similiter accidentia uehementia prohibent euacuationem, sic figura si sit raræ texturæ, ne spiritus resoluantur, sic ætas nondum parata, sic hora regioq; nimis calida uel frigida, ut septentrionalis & meridionalis, sic ars laboriosa euacuationem non admittunt. Et Gal. lib. de sect. ad eos qui introducuntur, cap. 5. Euacuatio est plenitudini contraria & contraria contrariorum sunt remedia, uerum uires ætatem tempus anni & regionem, & alia ante enumerata prius considerare oportet &c. & de feb. ad glau. cap. 14. ubi fuerint uigiliæ uehemētes aut dolor intensus ægrotū infestans, cauendæ sunt subitæ ac malæ euacuationes &c.

Aut. erronei dissentientes circa purgationem.

1 Adserere pharmaca non proprios humores attrahere.

2 Adserere purgantia medicamēta a nutrimento nō differre.

3 *Adserere nullo modo purgantia pharmaca in principio morbi esse exhibenda nisi materia turgeat.*
4 *Adserere purgantium pharmacorum usum etiam non ualde indigentibus esse proficuum.*
5 *Adserere in die cretica nullo modo pharmacum esse præbendum.*
6 *Adserere, pharmacum nulla habita de temporis anni ratione posse exhiberi.*
7 *Adserere ob igneam caliditatem inferium principio esse uerenda pharmaca etiam si materiæ copia adsit.*
8 *Adserere pharmaca purgantia æque omnes indifferenter humores purgare.*
9 *Adserere, euacuationem optimam esse, si copia humorum peccantium extracta sit.*

Confutatio dissentientium circa purgationem.

Ad primum Gal. de elemen. 2. circa finem, Exeuntia ostendunt quam proprium humorem quodlibet pharmacum attrahat, Quotiescunq;.n. quis medicamentum hauserit quod uim habeat bilem euacuandi, uomitu huiuscemodi humorem eijciet, & paulo infra, Ex quibus licet manifeste inferre q, unumquodq; medicamentum, cui uis purgatoria inest proprium attrahere humorem, hoc idem etiam aßerit primo de fac. nat. cap. 14. & de atrabile cap. 6. & 9.

Ad secundum Gal. 3. de nat. fac. cap. 7. Porro in hoc desidet medicamentum a nutrimento, nam medicamentum uim corporis uincit, nutrimentum uero ab hac uincitur. Et. 3. de temper. cap. 2. At quæ quidem aßimilantur omnia nutrimenta uocantur, reliqua omnia medicamenta unde quatuor species medicamentorum enumerat. Prima quæ non mutatur a corpore, sed corpus mutat ac uincit. Secunda quæ initium mutationis habet a corpore deinceps putrescit & putrescendo corpus

pus corrumpit ac putrefacit, & hæ duæ species medicamentorum uenenosorum sunt. Tertia est quæ corpus alterari facit, sed mali nihil infert. Quarta species eorum est quæ agunt & patiuntur aliquid, sed per spatium temporis uincuntur & aßimilantur & hæc sunt tam medicamenta quā nutrimenta &c.

Ad tertium Hippoc. aphor. 2. aphor. 29. Cum morbi incohant si quid uidetur mouendum moue, cum uero consistunt ac uigent melius est quiescere. Vnde Gal. in commē. ut mēlius hoc eueniat melius est circa principium euacuare, quo minorem factam materiam, natura poßit facilius concoquere, unde hic de multitudine loquitur Gale. quæ euacuari in principio expostulat, Verum est q, etiam euacuatur in principio si humorum mala qualitas adsit, ut in pestilenti morbo uidetur. Nam Gal. 9. meth. præcipit in corruptela humorum cum uiribus imbecillis paulatim quod uitiosum est euacuare. Similiter quarto de sanit. tuend. sin inquit uires imbecilliores dehortantur sanguis haud mittendus est, sed deiectio mediocris adhibenda. Euacuatur quoq; in principio morbi si locus læsus urgeat, ut pleuritis aut si in aliquo alio principe loco materia decumbat. Nam Hippocra. 2. & 4. de uict. in morb. ac. tex. 76. si dolor sub thorace fuerit, & ualde infestauerit, pleuritico uentrem subpurgabis. Similiter Gale. in commen. si uehemens febris non sit hominisq; naturam noueris ad medicamenti purgantis potum te conferes &c. Euacuatur etiam maxime si uehemens dolor alicubi fuerit. Nam Gal. aphor. 1. commē. 23. In maximis doloribus nullum maius inueni remedium, quā usq; ad animi defectum euacuare &c.

Ad quartum Gal. aphor. 3. commē. 15. Euacuatio per purgātia pharmaca ualde indigentibus & ex longo interuallo uix utilis est. Nam si quis uti uoluerit bis uel semel in mense, ueri

tus ne ſuperfluitatum multitudo aggregetur, præter id quod nocebit, corpora etiam in malam trahet conſuetudinem. Quãquam Gale. de pharmaco ualde purgatorio intelligat, ſed uti ſolutiuis quæ ſunt ueluti ſyliquæ ægyptiæ Manna Dactili indi quos tamarindos uocant, ſuccus roſarum uiolarum Myrobalani Rheubarbarum & ſimilia, non eſſet tam grande peccatum, Maxime ſi morbus fieret factus uel faciendus hoc Expoſceret.

Ad quintum Hippoc. 4. de uict. in morb. ac. tex. 76. pharmacum exhiberi in quarta iubet, unde inquit ſi dolor ualde infeſtauerit, pleuritico uentrem ſubpurgabis, ueruntamen purgans medicamentum quarta die miniſtrabis & tribus primis diebus clyſteres exhibebis. Et Gale. in commen. non tantum in prima, ſed in tertia, & quarta ſe præbuiſſe pharmacum ait, uerum id nota quod ipſe inquit, ſi minus dies iudicatorius expectetur quocunq; die hæc tuto præbebuntur &c.

Ad ſextum Hippoc. aphor. 4. aphor. 5. ſub cane & ante canem difficiles ſunt medicationes. Vnde Gale. reddens rationem inquit, nam purgatio praua fiet quum calor aeris ambientis in partem trahat extrinſecam, contrariam ei ad quam medicina ducit humores, ex quibus dictis Galeni collige duos motus contrarios eſſe in medicina uerendos.

Ad ſeptimum Gale. 9. met. cap. 5. In quo morbo adeſt humorum abundantia & calor uehemens ibi eſt inter ipſa ſanandi remedia diſcrimen, ut ſi abundantiam euacuare uelis febrem augeas, ſi febrem refrigerare abundantiam moreris & in hac conſilij inopia deuenerunt qui ſtatim ab initio non euacuarunt &c.

Ad octauum Gale. de atrabile cap. 6. At ſi uerum eſſet omnes humores qui in uaſis continentur, alteratos quidem a medicamento pro illius facultate æque euacuari, ſimile utique

fuerit auxilium ab aliquo horum medicamentorum purgari & secta uena exinaniri, Cur igitur ὑδραγωγα, hydericis exhibemus, quum liceat uena secta sanguinem euacuare, similis quoq; sententia habetur eodem in lib. cap. 9.

Ad nonum Hippocra. aphoris. 1. aphor. 23. Deiectiones nō multitudine sunt exstimandæ, sed si talia deijciantur qualia cōueniunt, & ægri facile tollerant. Vnde Gale. in cōmen. Quare non promptam eorum quæ euacuantur quantitatem oportet attendere, sed duas quæ dictæ sunt significationes si qualia oportet euacuentur, & si facile tollerant.

Obiectio.

Antequam pharmacum soluat erit ne dormiendum? Aut si solutionem tardauerit, erit ne aliquid ultra exhibendum?

Responsio.

Auic. quarta primi, cap. 5. respondet tuæ obiectioni inquiens, si medicina sit fortis super eam dormiat, alioquin natura medicinam digeret nec illico se mouere debet, sed cum sedata fuerit anima ambulet & moueatur.

Ad secundam Auic. si solutionem prolongauerit bibat hydromel uel supponatur clystere, cauendo tamen ne duas medicinas uentrem soluentes in una die coniungas quoniam timorosum æst & extra rectitudinem iudicij & cætera.

De Reuulsione Deriuatione & euacuatione & quæ earum præcedat in curatione.

Tria sunt eductionis genera ac immodicæ uacuationis communia remedia reuulsio scilicet deriuatio ac euacuatio, reuulsio quam Græci αντισπασιν dicunt, est in ijs præsertim, quæ adhuc influunt semper in contrariam partem auersio, cuius differentiæ locales sunt octo prout in capite de cephalea & hemicrania demostrabimus, at deriuatio siue παροχετευσις est in his præcipue fluxionibus quæ sibi aliquam se-

dem occuparunt, in partem uicinam deductio, Vacuatio uero quam κένωσιν *dicunt, est humorum qui in aliqua sede, seu in toto corpore molestant, inanitio, in materia igitur fluēte primum est molienda reuulsio, in iam fluxa & in certa sede contenta, deriuatio, sed ubi in aliquo membro iam dudum firmata est, corpore primum plene expurgato, ipsa uacuatio perpetranda est, reuulsio igitur fiet* κατ' ἴξιν *ex loco remoto. Deriuatio ex proximo, uacuatio ab ipsa patiente particula, at ubi cum materia fluente, dolor magnus contingerit, tunc primum factitanda est deriuatio, mox stante plenitudine, reuulsio, demum ipsa uacuatio &c.*

Loci consentien. de reuulsione deriuat, & uacuatione.

Quod tria sint eductionis genera satis expresse ad sensum patet, Qđ autē sint remedia immodicæ uacuationis comunia, hoc habes ex Gal. 5. meth. cap. 3. ibi Nam hæc quoq; Hippocratis inuenta sunt, omnis scilicet immodicæ uacuationis comunia remedia &c. Ex hoc loco etiam reuulsionis & deriuationis definitiones eliciuntur, nec non & differentiæ earum locales, uide etiam in lib. de reuulsione & .4. meth. cap. 6. ubi nos docuit ad contraria reuellere, & deriuare ad latera Auic. 4. pri. cap. 3. Et scias inquit ꝙ materiei euacuatio, & ipsius de suo loco eradicatio est secundum unum duorum modorum unus eorum est propter attractionem, quæ fit ad longinquam diuersitatem, & alter propter eam quæ ad propinquā, & docet utriusq; modum si fusius eum legeris, Hoc idem attestatur Gale. 2. ad Glau. cap. 2. ibi, Fluentium igitur adhuc humorum reuulsio, eorum autem qui iam membrum obsederunt deriuatio medella est &c. ibiq; docet quonā modo utraq; molienda sit, Quod autem fluente materia primum molienda sit reuulsio, moxq; deriuatio, satis apte docuit Gale. 4. meth. cap. 6. ibi quare si fluxio ualenter irruat, reuellere ad

contraria studebimus, at si iam fluxio restitit atq; membro inhæsit, deriuare per uicina, magis expedit, ex eo rationem reddens, quod in propinquiora translatio sit, et purganti medicamento promptior tum accessus tum attractus, e, uicino detur &c. Quod reuulsio fieri debeat κατ' ἴξιν idest in rectum, non solum in his omnibus locis testatum relinquit Gale. sed etiam in libro de curandi ratione per sanguinis mißionem cap. 15. & .16. ubi inquit sed reuulsio quibus in directum adhibetur, euidentem utilitatem celeriter ostendit, quibus contra, haud etiam &c. Quod autem existente dolore primum incohandum sit, à, deriuatione & non, à, reuulsione testatur Hipo. in. 6. epidimiorum. 2. part. dicens deriuationem debere tanquã absolutißimum remedium ad reuulsionem præcedere, cuius ratio esse potest, quia dolor attrahendo materiam, fit ualidior, & inflammatio ipsa augetur, quod si deriuatione utaris materiam una cum dolore minues, unde Auice. 4. pri. cap. cit. Cũq; materiam ad longinquum attrahere uolueris, loci dolorem prius sedabis, ac si dicat dolorem loci prius deriuatione minues, antequã reuulsionem moliaris &c.

Obiectio.

Quomodo post ponere uacuationem reuulsioni ac deriuationi iubes, si Auicenas dicat quod suarum quidem horarum dignior est, quũ in corpore nullo modo est alicuius materiei repletio, idest, cum corpus fuerit plene euacuatum?

Responsio.

Hic locus Auicenæ ita intelligendus est, ac si diceret, Dum reuulsionem uel deriuationem moliri paramus satius esset, si nec repletio, nec aliqua materia in corpore, idest in membro ad quod fit attractio, incubuerit, quoniam talis repletio forte impediret, ne reuulsionem, uel deriuationem integre, faceremus, adisti pulaturque meæ huic opinioni correctio

Andreæ bellunensis quam post hac uidere poteris, Quod autem euacuatio materiæ iam fluxæ & firmatæ postremo sit adhibenda, omnes norunt qui obscessus aliquos uel tumores iam diu curarunt &c.

De Clysteribus.

Clyster est instrumentum ad euacuãda intestina præcipue craßiora inuẽtum, craßiora inquã cum certum sit, clysterem non eo usque posse ascendere, ut ad ieiunum intestinum tandem perueniat, Hic ex uaria ac multiplici materia, prout uarius corporis affectus requirit, componi potest, Nam horum aliqui acres, aliqui molles & frigidi parari poßunt, quorum usus adeo frequens est apud practicantes medicos ut suis clysteribus quandoq; opus naturæ ex abrupto interrunpant, Faciunt tamen clysteres ad expellenda intestinorum excrementa, ad renum & uesicæ dolores, ad colicam iliacamq; paßionem extrahunt etiam quæcunq; a pharmaco exoluente relicta sunt, & ex accidenti intemperiem calidam sanant, uerum requiritur indicatio posituræ ac figuræ loci dum per anum uel supra curare cupimus, itidem & patientis situs, ut supine cruribus demißis potius iaceat, quam aliter quoquo uersus &c.

Loci consentientes de Clysteribus.

Gale. 5. meth. cap. 5. siquidem instrumentis aliquando utimur pro partis ipsius proprietate, alijs ad uterum, alijs ad uesicam, alijs ad intestina crassa per clysterem &c. Itidem ait cap. 7. eiusdem libri, ubi inquit clysterem ea præcipue desyderant quæ in recto intestino sunt ulcera &c. & sic clyster est instrumentum craßis intestinis dicatum. Quod uero clyster non ascendat ad ieiunum intestinum satis aperte demostrauit Gale. 13. meth. cap. 17. ibi quandoquidem quæ eduntur ac bibuntur, eorum uis antequã ad inferiores partes perueniat,

resoluitur, quæ uero infusa sunt, ea omnino ad ieiunum usq; ascendere non possunt, imo etiam si admodum nitaris, fortasse tantum tenue intestinum contingent &c.

Obiectio.

Quomodo fieri potest, quod Gale. sibi ipsi nõ repugnet? siquidem. 6. de sympt. cau. cap. 2. inquit, quippe nonnullis clysteres adeo ascenderunt, ut uomitione reijcerentur,

Responsio.

Si uerba Gal. recte perpenderis facile intelliges nec eum sibi ipsi repugnare nec ueram esse, quam captiose facis obiectionem, loquens. n. Gale. de uentriculo inquit, quando secundum naturam se habuerit, tunc, e, supernis partibus attrahit atq; per inferiores deijcit, quum uero præter naturam affectus est, tunc ab infernis partibus aliquid assumit, & per uomitum illud expellit, et exemplum affert de clysteribus etiam ab ipso attractis & reiectis, non quod clysteris facultas eo ascendat, quo per uomitum possit reijci. sed id facit uentriculus quum male affectus est, Hic tamen aduerte q, quicquid fieri per se non potest, id certo per accidens aliquando efficitur, onde clysteri imposito uacuatur quandoq; uentriculus, non quod ad ipsum clyster perueniat, sed reiecto inferiori excremento, nec locus detur uacuus, natura ex se quod super, est, deijcit, & sic à uentriculo euacuat &c. Quod autem clysteres ex uaria ac multiplici materia componantur, quodq; diuersi generis sint, lege Aetium ser. 3. cap. 159. ubi de infusionibus sedis loquitur, ibiq; habet, quod ex infusionibus, quæ inijciuntur, aliæ simplices sunt & teneræ, aliæ acres, aliæ uero alium usum ac uim habent, hoc totum caput si legeris plura ac diuersa enemata intelliges ut puta ad febres ad inflammationem, dolores, ad uteri morsus & cætera ex diuersis rebus composita, Quod uero ex frequenti usu clysteris naturæ opus

interrũpatur, uide Gale. prim. de diebus decretorijs cap. 2 ubi probat crisim ex eo non posse fieri in septimo die, quod medici cum impositione clysteris tum ex incisione uenarum ex appositione cucurbitularum frictione & cæteris intempestiue patratis, totiens peccantes quotiens ad ægrotantem accedunt, non sinunt iudicium in septimo die adquod paratũ erat fieri, Auic. 4. pri. cap. 19. enema est medicamen nobile in expellendo superfluitates intestinorum in sedando dolores renum & uesicæ et apostemata ipsorum & ægritudines colicæ &c. deinde subdit ex enematibus fit iuuamen in expellendo reliquias, quas inanientia relinquunt &c. Gal. 10. meth. cap. 10. sicut mißio sanguis non primum, sed ex accidẽti, calidam aliquando intemperiem sanat, ad eundem modum & clyster & purgatio &c. Gal. 4. meth. cap. 7. sicut ne deligare ægram particulã poßis, nisi prius uel ex figura uel positura uel utrisq; indicationem sumpseris, sic nec immittere in sedem clysteris fistulam comode queas absque eius generis indicatione &c. uide latius. 13. meth. cap. 17. ibi, illud ex positura partium didicimus nempe inferioribus intestinorum aliquid esse per clysterem infundẽdum, superioribus uero atq; etiam ipsi uentriculo lieni & stomacho superne aliquid exhibendum &c. Auic. loco. cit. Situs clysterizati melior est, ut supinus iaceat, deinde uoluat se ad latus dolens &c.

Aut. dissentientes circa Clysteris dicta.

1 Adserere nõ multum refere si horam in imponendis clysteribus non serues.

2 Adserere clysteres in uẽtris suppreßione frequẽtari posse.

3 Adserere, balneũ ualde præstare ante clysteris impositionẽ.

4 Adserere ex clysteri nullã penitus læsionẽ prouenire posse.

Confutatio dissentientium circa clysteris dicta.

Ad primũ Auic. 4. pri. cap. 17. & hora clysterizandi me

lior est, cum aeris est frigiditas, & rationem reddit dicens, quod inde fit ne grauitas dolor æstuatio & nausea augeātur, Bac. Gentilis in hoc loco notat clysteres non esse imponendos statim à cibo ne indigesta extrahāt, Nec in hora magni æstus ne fiat magna cōmotio, sed tempore frigidiori, et ita multum refert si horam non seruaueris &c. de clysteribus loquens Hippocra. 4. de morb. ac. tex. 43. & 44. palam docuit quando & quomodo & quibus congruant, quem si legeris plurima etiam ex Gale. comento adisces. Ad secundum Paul. æg. lib. pri. cap. 44. dixit et si enema abunde proficiat, non tamē continue id faciendum est, ne natura his irritata spontaneæ excretionis obliuiscatur &c. Ad tertiū Auic. loc. cit. & secundum plurimū non est bonum ut balneum enemati præmittas &c. Bac. Ratio est, quia duo motus contrarij, si possibile est in patiente debili semper uitandi sunt, sed balneum cum à centro ad circunferentiam trahat, fieri non potest quin clysteri, qui à circunferentia ad centrum humores euocat, aduersetur uide tamen rationes Auicennæ si lubeat. Ad quartum respondet ipse Aetius ser. 3. cap. 159. dicens plures esse clysteres quibus caput & stomachus male afficiuntur enarrans decoctiones quibus hæc fiant, Auic. loc. cit. Quæ uero ex eis sunt acuta debilitant hepar & perducunt ægrum ad febrem, & sic ex clysteribus noxa quandoq; non parua contingit, ut illos nunc sileam qui dolores ēt quā immanissimos generant &c.

De cucurbitularum, usu & differentia.

Cucurbitularū aliquæ sunt uitreæ, aliquæ aeneæ, aliquæ uero ex cornibus paratæ, utimur quidē uitreis, ut sanguis quem attrahunt, an in mensura satis sit pellucescat, Aeneis uero quia cum maiorem flamam retineant, multo sunt inattrahendo uitreis efficatiores, Corneis, eo, quod non ita inaniunt nec siccant, ac illæ quæ cum maiori flamma adhibentur,

Sunt ẽt nõnullæ aliæ cucurbitularũ differentiæ à paruitate magnitudine earũ decerptæ, quemadmodũ & aliquæ aliæ ſunt ore latiores et anguſtiores aliæ uero collo breuiores ac proxiores quæ plus minus ue attrahunt, pro ut effectus rei poſtea indicat, eſt igitur cucurbitula inſtrumentum quod uiolenter attrahit à medicis excogitatum, cuius usus maxime præſtat in reuulſionibus ac deriuationibus, nam ſanguine ex naribus fluente, ſi in præcordijs cucurbitæ defigantur, ſumopere iuuant, dummodo à dextra nare ipſo fluente ſuper iocinore, & a ſiniſtra ſuper liene, uel ab utraq; ſuper utroq; uiſcere imponantur, ſi uero ſanguis ab utero defluxerit, ſub mammis etiam cucurbitulæ defixæ, ab imo ſurſum reuellunt, ac ſanguinem retinet, & fluxiones oculorum in occipite fixæ efficaciter remorantur, ſub mento etiam applicitæ dentibus faciei et gutturi poſunt, ſimiliter abſceſſibus coxarum, podagræ, hæmorrhoidibus, elephantiæ, & inflationibus ueſicæ & uteri, modo renibus admoueantur, unice ſuccurrunt, et quemadmodum in anteriori parte coxarum poſitæ, teſticulorum apoſtemati crurium ac coxarum exituris conferunt, ita etiam ſuper nates à toto corpore præſertimq; à capite extrahũt, inteſtinis etiam male affectis obſequium præſtant, & menſtruorum curant corruptionem, ſunt igitur ad ſumum hæ cucurbitularum utilitates, membrum in primis cui adnectuntur, euacuant, ſpiritum ne una cum ſanguine inaniatur, prohibent, iuuantq; quum nihil ex principali oribus membris euacuari deſyderamus, calorem etiam membri excitant, humores à centro ad circunferentiam attrahunt ac euacuant, uacuatio tamẽ nõ uſq; adeo memorabilis eſt, ac ipſa attractio, ſiquidem plus ſatis attrahitur, quam foras eijciatur ſpiritum inſuper flatuoſum in doloribus ita diſcutiunt, ut incantamenti quid ſimile uideatur Faciunt etiam ad euocanda menſtrua, ſi in pube &

in inguine defigantur, & ad alia multa, quæ longum esset recensere, Maioris tamen efficatiæ sunt si cum scarificatione admoueantur, quā non scarificatæ, Nec te prætereat, quod scarificationes, quæ profunde penetrant, sanguinem crassiorem, quæ suma tantum attingunt, tenuiorem euacuant, afferūt & plures secum noxas cucurbitulæ si intempestiue quis uti illis uoluerit, nam in febribus cōtinuis, & ubi præsertim mēs egri turbata sit, uel sensus sit obtusus, præcordijs admotæ, statim ægrum strangulant, uel mortem eadem die inducunt, simili modo si intempestiue capiti applicentur, lethargos ac mentis stuporem pariunt, à quibus si quis forte euaserit, effugere non potest, quin in longum capitis affectum incidat &c.

Loci consentientes de cucurbitulis.

De differentijs tum à materia cucurbitularum tum ab earum paruitate & magnitudine sumptis, satis lucide tractauit Paul. lib. 6. cap. 41. ibi alij cucurbitulis usi sunt uitreis, ut sanguinis qui euacuatur mensura in extractione pellucescat &c. uide illum latius & omnes differentias, quas super adduximus, inuenies, Gal. 4. meth. cap. ult. exponens quid sit cucurbitula, est inquit, instrumentum ad uiolentum attractum à medicis excogitatum, & in lib. 5. eiusdem methodi cap. 3. loquens de deriuatione et reuulsione laudat cucurbitulā sub mā mis defixam, si uel mentes confertim eruperint, uel sanguis ab utero quoquomodo profluxerit, eamq; ob causam, cum, e, naribus sanguis defluat, id retinent inquit maxime in præcordijs defixæ cucurbitæ, infigendæ autem sunt, si à dextra nare profluit super iocinere, sin ex sinistra super liene, si ab utraq; nare super utroq; sunt imponendæ uiscere &c. Hipp. aph. 5. apho. 50. Mulieri si uis menstrua cohibere, cucurbitulam quā maximam ad mammas appone Bac. Non intelligit cucurbitulam ad mammas proprie sed ad partes quæ sub mammis,

ubi maximæ uenæ desubter ueniunt, esse apponendam, alioqui illabentes in cucurbitulam mammæ & tumescentes, non sinent eam amplius tolli, hæc met sententia repetitur ab ipso Gale. 13. meth. cap. 19. ibi cucurbita imponi debebit auellendi in contrarium causa, sic nanq; ad mamillas cucurbitam imponimus &c. ibiq; habet quod cucurbita in occipite defixa, efficax est remedium ad oculorum fluxiones &c. uide in hoc Auicennam. 4. pri. cap. 21. ibi, uentosæ sub mento positæ prosunt dentibus faciei & guturi, & mundant caput & mandibulas, & renibus superpositæ conferunt apostematibus coxarum & earũ scabiei & bothor & podagræ & hæmorrhoidibus &c. quibus etiam subiungit quod in uentosis cum scarificatione tria existunt iuuamenta, primum eorum est euacuationis ex ipso membro, secundum est remanentis substantiæ spiritus ne euacuationem humoris qui educitur, sequẽdo euacuetur, Tertiuum est quum non curatur, ut ex principalibus membris fiat euacuatio &c. uide in hoc latius Gal. in lib. de reuulsione, Nam satis plures cucurbitularum usus comemorat, quã Auicennas, Aet. ser. 3. ca. 20. cucurbita tum impetu affixionibus uiolenter naturam attrahens, tum multum locum occupans, attrahit quidem memorabilem materiam, non euacuat autem pro ratione attractæ &c. Quod autem spiritum flatuosum cucurbita discutiat, lege Gal. 12. meth. cap. ult. ubi ad flatuosum inquit spiritum cucurbita cum maxima flãma subinde admota facit, uidebiturq; tibi præsidiũ hoc in huiuscemodi affectibus incantamenti cuiusdam simile quid efficere, siue hi intestinis siue in quauis corporis particula sunt excitati &c. & 13. meth. cap. 19. siquidem cum menses euocare in animo est in pube & in inguine cucurbitam figimus &c. & sic etiam in deriuatione prodest. itidem habet Paul. lib. 6. cap. 41. ibi leuis cucurbita inflationes discutit destillatio

nes in stomachum suspendit &c. mox subdit. at quæ cũ scarificatu adhibetur, efficatius ipsos per halitũ digerit. Auic.loc. cit. scarificatio uero est profundanda, ut ex profundo trahatur. Paul.loc.cit. si tenuiorem qui continetur sanguinẽ acceperimus, suma scarificari, si craßiorẽ alta debent &c. de noxis cucurbitularũ intempestiue admotarũ lege Aeti.loc.cit.ibi cucurbita præcordijs intempestiue affixa &c. & plura cucurbitularũ incõmoda, si eius uerba recte perpẽderis, inuenies &c.

Obseruatio in admouendis cucurbitulis.

Auic.4.pri.cap.21. oportet quidẽ ut à uentosis sibi quilibet caueat post balneũ, nisi cuius sanguis fuerit craßus, quoniam ipse se prius balneari debet & una hora morari ante earum applicationem &c.

Authores dissentientes circa cucurbitulas.

1 Adserere cucurbitulas in omnibus ferè morborum principijs posse admoueri.

2 Adserere in corporibus etiã repletis nulla facta uacuatione cucurbitas conuenire.

3 Adserere cucurbitulas utiliter puerulis unius anni esse applicãdas.

4 Adserere ĩ cucurbitularũ incisione statutũ nõ esse terminũ.

5 Adserre post cucurbitularum appositionem non esse determinatum cibandi horam.

Confutatio dissentium circa cucurbitulas.

Ad primũ respondet Gale.11.meth.cap.18 ubi inquit, quod nec in cerebri & eius membranarum phlegmonis in morbi initio cucurbitulis utimur, uerum ubi nec influit adhuc quicquã & totũ corpus est euacuatũ, qđ itidẽ, sed uniuersalius cõfirmat ipse Paul lib.6.cap.41.ibi cucurbitulis neq; p affectuũ initia neq; cũ corpora sunt pletorica, utemur, & sic in nullo morborũ principio regulariter possunt admoueri cõtra illos qui quacunq; leui de causa cucurbitas affigi iubent.

Ad ſecundum Aet.ſer.3.cap. 20. Neq; in corporibus replẽtis cucurbitis utimur, ſed cum euacuatum fuerit totum &c. Gale.in lib. de reuulſ. cucurbitulæ ijs qui ante uacuati ſunt, conueniunt, nam inplethoricis illis haud utimur &c.

Obiectio.

Si daretur occaſio, quod incidere uenam, uel aliter purgare uires non paterentur, eſſet ne periculoſum in ipſo febris impetu & ubi maximæ cruditas adſit, cucurbitulas adhibere?

Reſponſio.

Huic tuæ obiectioni ſatisfacit Celſus lib. 2. cap. 11. dicens hoc auxilium neq; unquã periculoſum eſſe etiam ſi in medio febris impetu, etiam ſi in cruditate adhibeatur, ideoq; ubi ſanguinem mitti opus eſt, ſi inciſa uena præceps periculum ſit, aut ſi in parte corporis etiam uitium eſt, huc potius confugiendum eſt, rationem reddens quia ut nullum periculum, ita leuius præſidium eſſe, uerum nec poſſe uehementi modo ſuccurrere, niſi æque uehemens fuerit auxilium &c.

Obiectio.

Videtur Celſus quaſi in primis uerbis à Gal. diſſentire, ſiquidem concedit cucurbitulas in repleto corpore, quæ ab Aetio & Gal. ſumopere damnantur?

Reſponſio.

Tantum abeſt, quod Celſus à Gal. ſententia differat, ut propemodum idem unum uelle uideatur, ſed rem adhuc non percipis, Quum dicat cucurbitulas in medio febris impetu poſſe adhiberi, id ita ſane intelligitur, quod ſi uires non patiantur ſectionem uenæ, & imbecilles fuerint, ſatius eſſe aliquod adhibere auxilium per cucurbitulas quam nullum, & ubi præſertim in aliqua parte corporis uitium aliquod firmatũ fuerit, quod autem idem ſentiat cum Gale. lege in eodem capite eum dicentem, quod uſus cucurbitulæ precipuus eſt, ubi non

in toto corpore, ſed in parte aliqua uitium eſt &c. ideſt ubi non fuerit totius repletio ſed alicuius partis &c.

Ad tertium reſpondet Auic. 4. pri. cap. 21. quod infans in tertio anno debet uentoſari & poſt, tranſactis ſcilicet duobus annis, quoniam non prorſus debet uentoſari cum eſt unius anni &c. Bac. Nota quod hic in additionibus Andreæ Bellunenſis legitur etiam cucurbitulas poſt ſexaginta annos non eſſe omnino admouendas, ſed cum rationem huiuſce rei non reddat, ſuſpicor haud illi eſſe credendum quum Gale. in lib. de curatione per ſanguinis miſsionem cap. 13. etiam ſeptuagenarijs modo uires ualeant boniq; habitus ſint, uenarum ſectionẽ morbo urgente imperat, quod plus ſatis eſt, quam cucurbitulas applicare &c.

Ad quartam Paul. loc. cit. reſpondet dicẽs ὅρος δὲ τοῦ συμμέτρου τοῦτο διαιρέσεως ἐστι βάθους τὸ πάχος μόνον τοῦ δέρματος *ideſt terminus moderatæ altitudinis diuiſionum eſt ſola cutis craſsitudo, & ſic non multum infra cutem, quũ cutis ipſa ſit terminus, fieri debet inciſio, ſi uero pro termino horam incidendi & apponendi intelligant, reſpondet Auicen. loc. cit. quod ex ſuis horis in die melior eſt hora ſecunda & tertia & ſic omnino terminus ẽt incidẽdi ſtatuetur &c.*

Ad quintum Auic. loco cit. dixit & oportet quidem ut uẽtoſatus poſt unam horam cibetur uerum ſi fuerit cholericus ſtatim poſt uentoſas comedere debet grana mali granati, aut lactucas cũ aceto aut bibere aquam endiuiæ cũ ſaccharo &c.

Obiectio.

Cõueniũt ne in frigida & arida diſpoſitione cucurbitulæ.

Reſponſio.

Non conueniunt niſi caloris excitandi gratia, alioqui ſicuti ſectio uenæ ualde nocua eſt, ita & cucurbitulæ, hocq; teſtatum reliquit Gal. 3. de loc. aff. cap. 4. quum dicat, ſi forte for=

tuna ut nonnunquã euenire solet, frigida aridaq; fuerit dispo sitio, sanguinis quidem detractio ad extremum ducit periculum. solæ uero cucurbitulæ non alio nomine, quã caloris excitandi gratia utiles esse censentur &c.

De hirudinibus.

Hirudines quas Græci βδέλλας nuncupant, non feræ, sed cum pauculo sanguine cicuratæ, partibus corporis admoueri debent, uerum illæ partes, quibus hirudines applicandas censueris, si nitro perfricētur, aut unguibus scalpantur, facilius inhærebunt, facit & ad hoc summopere lutus & sanguis circa locum illitus, Desinesq; eas tãtisper pasci, donec dimidiam sanguinis partem, quam desyderas, extractam conijeceris, eas uero prohibebis decidere, si quod satis sit, non plene exhauserint, quod si parum depascantur, tunc caudam forfice præcidito, nam sanguine semper affluente non eum exhaurire desinent, quo ad uel salem uel cinerem ori ipsarum inspergas nã iuxta illud Horatij, non missura cutem nisi plena cruoris hirudo at ubi sponte deciderint, statim cucurbitulam ad euellendum si quod remanserit uenenum, applicabis, uel spongia locum fouebis, quod si sanguis erumpat, nec ullo modo cohiberi poßit, tunc lintea ex aceto, aut gallam ustã inijcito, conferũt ualde hirudines cutis impetigini, ac eius pustulis, siquidem non alium sanguinem quam cutaneum, uel quo imbuta est caro, exugunt, eum omnino demittentes qui in profundo residet &c.

Loci consentientes de hirudinibus.

Aet. ser. 3 cap. 22. Sanguisugas captas una die seruare oportet, easq; pauco sanguine alere, usus autem tempore pars cui admouendæ sunt, nitro præparetur, & aqua dulcißima ex acte abluatur &c. Itidem ait Auic. 4 pri. cap. 22. ibi, & ipsæ antequã ponantur, quasi per unam diem colligendæ sunt, &

constrictione faciendum est, ut euomant, & tunc ipsis parum sanguinis agni proijciatur &c. Gal. in lib. de reuuls. Detrahimus inquit eas, ubi dimidiam partem sanguinis extractam conijcimus prohibemus uero decidere, donec quod satis sit excretum fuerit &c. lege hoc caput totum Gale. & quæcunq; à me dicta sunt, quasi ad unguem inuenies, quod itidem habet Auicennas & Aetius locis supra citatis, Auic. tamen eodem in loco habet, quod sanguisugæ conferunt ægritudinibus sub cutaneis sicut sahaf & alcuabe & eis similibus &c. Bac. Alcuabe nomen arabicum, idem significat ac si diceres ulcera maligna & ad sanandũ difficilia, sahaf uero quid sit uix ad huc potui ab Arabibus intelligere, nisi forte pro sahaf nõ inepte legatur sahafati, qđ exponitur bothor humida quæ emittit uirus, & ne tibi ignotum per quid ignotius interpretari uidear Bothor idẽ est, ac si dicatur pustula parua in cute eminens &c. Quod autem hirudines non alium sanguinem quã cutaneum exugant, hoc attestatus est Gal. in lib. de Reuuls. ubi inquit sciendum est sanguisugas haud eum qui in profundo est, sanguinem extrahere sed tãtum quo caro imbuta est exugere &c.

Obiectio.

Quæ nam extractio magis profunda est, sanguisugarum an cucurbitularum.

Responsio.

Si Auicennæ textum legeris, hãc tuam soluit obiectionem, dicens & extractio sanguinis à sanguisugis facta profundior est extractione, quæ fit cum uentosis &c.

De cauterijs.

Cauterium ex quo fit conbustio, quæ a Græcis καῦσις uocatur, duplex est, alterum quod actu inurit, alterum quod energia, non id tantum per se operando sed ui naturæ opitulante, hoc dicunt potentiale, illud uero actuale, cauterium igitur potentiale est id, quod ex medicinis urentibus siue causticis in,

quarto gradu calidis & siccis componi solet, Ex eoq; dicitur potentiale, quum materia ex qua ipsum constat, à naturali calore alterata, de potentia ad actum deducitur, & fit ex arsenico calce sublimato nitro sapone, tapsia oleo uitrioli &c. cauterium uero actuale illud est in quod ignis calor actu imprimitur, & fit ex auro & ferro, raro ex ære & argento, cuius usus est prohibere ne corruptio de uno inalium locum diffundatur, membra roborare, id quod iam corruptum est, resoluere & sanguinem cohibere, quod itidem non agit potentiale, dũmodo tempore debito, congruenti temperaturam & morbo adhibeatur, caueat tamẽ chirurgus dum inurit ne neruos tendones & ligamenta cauterio tangat, fiatq; potentior inustio sanguine fluente quam in putri carne remouenda, siquidem sanguinis fluor maiorem ac firmiorem requirit crustam, quam aliud, ad quoduis, parata inustio, & supra craneum si qua demum inustio molienda sit, tenuiter te operari consulo, ne membranæ uel cerebrum tuo opere maculẽtur, Fit etiam ustio in purulentis & in iecore ubi in eius tunica pus collectum fuerit, sic in liene & in longis destillationibus stomachi & in cæteris pluribus quæ nunc recensere nostri instituti non est &c.

Loci consentientes de cauterijs.

De duplici cauterio potentiali & actuali loquutus est albucasis lib. pri. cap. pri. & conciliator diff. 208. quos uidere poteris, nam utriusq; cauterij rationes adducunt, quod autem potentiale componatur ex causticis medicamentis lege Gal. 5. de facult. simp. cap. 14. ubi multa habet de causticis medicinis, quas ipse σηπτικὰ, uocat, ibiq; enumerat ἀρσενικοῦ idest auripigmentum, sandaracam chrysocollam dryopterim aconitum &c. ex quibus potentiale cauterium componitur Aui ce. 4. pri. cap. 29. inquit quod cauterizatio est medicamen ual

de utile, iuuans ad prohibendum ne corruptio ſpargatur, & ad confortandum membrum, cuius complexionem retificare uolumus & ad reſoluendum materias corruptas in membro retentas & ad ſtringendum ſanguinis fluxum &c. albucaſis loc.cit. & ſcitote filij q. ex ſecreto curationis per cauterium cum igne & bonitate eius ſuper cauteriũ cum medicina comburente eſt, quoniam ignis ſimplex eſt cuius actio non peruenit niſi ad membrum quod cauterizatur, & non nocet membro alijs coniuncto cum eo niſi nocumento paruo &c. Et loquens de tempore & complexione, dixit, omittendo calidam & ſiccam temperiem, conuenire in omni fere complexione & tempore.

Obiectio.

Si cauterium in omni tempore fieri poteſt, ſicuti albucaſis inquit ſequetur hoc quaſi inconueniens, quod abſq; alia purgatione præcedente & in diebus canicularibus, quum natura à calore exhauſta eſt, poßit admoueri, quod reuera longe à medicorum dogmate alienum eſt e,

Reſpontio.

Duo tempora in unum cõfundis alterum in quo fiunt cauteria, alterum in quo morbus decernitur, primum tempus duplex eſt electum & neceſſarium, tempus electum adhuc poteſt eſſe uniuerſale & particulare, tempus igitur uniuerſale & electum eſt, uer, mox ipſe autumnus, particulare ſunt dies & hora quibus hoc agitur, dico igitur quod ſi fieri poßit, ut tempus electum expectetur, multo fore ſatius quam ſi æſtiuo uel urente canicula fiat, uerum ſi neceßitate compulſi, uel ob fluxum ſanguinis uirtutem proſternentem uel ob feſtinum et inopinatum dolorem id facere conemur, non eſt ut putes cõtra rationis dogma, quod neceßitati ſuccure ſtudet, id factum iri, in ſecũdo tempore morbi albucaſis etiã particulares præ=

supponit et uniuersales iam factas purgationes ita ut alijs nõ iuuantibus cauteria sint tanquã extrema medicinæ subsidia et sic tua obiectio nulla est, Auic. loc. cit. cauterizator cauere debet ne fortitudo cauterizationis ipsius pueniat ad neruos neq; ad chordas, neq; ad ligamenta &c. Bac. intillge tu si putrefactio fuerit tantum in carne, nam si in osse uel neruis consistat penitius penetrandum est, donec quod computruit, remoueatur, Gal. 5. meth. cap. 4. maximam autem necessitatem uel crustificis medicamentis uel ignitis ferramentis utendi animaduerti, ubi ex erosione putrescentis alicuius profluuium sanguinis concitatur, quin etiam in talli affectu ubi cotum quod conputruit est sublatum, tutius est uel ipsius ueluti radicem adurere uel certe crustificis medicamentis uti & cæt. Et sic in fluxione sanguinis eo utimur eum non alia nobis crustifica medicamenta suppetant, Quod autem in fluente sanguinẽ maior crusta fieri debeat, habes Auicennæ textum quum dicat, quod si propter sanguinem qui fluit, quispiam cauterizauerit, oportebit ut cauterizatio sit fortis adeo ut crustæ grossitiem habeant et spissitudinem, ne cito cadat, uide in hoc latius Auicennam & plura ex his intelliges quæ à me dudum exarata sunt in cæteris consule Paulum lib. 6. ubi περὶ καύσεως ἐμπύου, *& de ustione hepatis & lienis agit &c.*

Aut. dissentientes circa cauteria.

1 *Adserere satius esse uti potentiali cauterio quã actuali,*

2 *Adserere cauterium ferri esse illi præponendum, quod ex auro conficitur,*

3 *Adserere cauterium actuale circa caput ob mollitiem cerebri non esse applicandum,*

4 *Adserere incorruptione remouenda non dari signum quousq; liceat comburere,*

5 *Adserere cauterium ex aere conflatum non esse ad ipsam ustionem efficax.*

Confutatio dissentientium circa cauteria.

Confutat primum conciliator diff. 208. uarijs rationibus, pri. quia actuale cauterium omni ferè complexioni conuenit sed frigidæ tantum & humidæ potentiale. 2. quia hoc plus, illud minus lædit, itemq; dolorem plus satis longum efficit potentiale quã actuale quum citißime quiescat, facitq; ebullitionem in spiritibus & humoribus potentiale quod actuale nequaquã, sed uide tu rationes ipsius, quibus certo concludere posthac poteris multo melius ac præstantius fore uti actuali cauterio, quã potentiali &c.

Ad secundum Auice. 4. pri. cap. 29. Res uero inquit qua cauterium fit, melius est aurũ itidem concludit Albucasis loc. cit. ibi antiqui dixerunt, quod caterium cum auro est melius &c. ratio est quia plus præstat in temperie hominis aurum quã ferrum idcirco est illi præponendum &c.

Ad tertium respondet Aet. ser. 6. cap. 50. quod ad inueteratam & ægre solubilem cephaleam adhiberi debent cauteria nucleo formia ubi magis dolor hæret, & licet inquit usq; ad os urere, quo squamæ discedant, hocq; ex Archigene & Gal. recitat præterea Auicennas laudat cauterium supra crãcum, adeo tum tenuiter factum ne cerebrum ebulliat, Demum ratio ipsa ad hoc suadet, quum maxime cauterium intemperie frigida et humida, qualis est cerebri conueniat, & sic capiti erit applicandum &c.

Ad quartum inquit Auicennas loc. cita. Cumq; cauterizaueris propterea ut carnem corruptam proijcias, & terminum sani scire uolueris, erit ubi dolet, idest terminus erit, ne amplius comburas, ubi cauterium protinus dolorem,

intulerit, & sic dolor est signum ne ultra limites urendo progrediaris &c.

Ad quintum Aristo in problem. prim. problemate. 35. querens cursi quis ære incisus sit, facilius, quam si ferro, sanescat. Respondet quia æs uim medicamenti obtinet, Nam facit ut uulnus celerius coeat, quod si sic est, uidere nescio quur non tam efficax sit ex ære cauterium quã ex ferro paratum, præsertim cum non minus ignis impreßionem suscipiat retineat ue ac ipsum aurum & cæt.

Finis Libri Primi.

IOANNIS BACCANELLII MEDICI REGIENSIS,

De consensu Medicorum, in curandis morbis.

LIBER SECVNDVS

De Cephaleæ descriptione.

Cephalea est dolor diuturnus difficulterq; solubilis, qui per quosdam circuitus intollerabilem capitis paßionem affert.

Loci consentientes de cephaleæ descriptione.

Gal. 3. de loc. aff. cap. 9. est. n. affectus hic, dolor diuturnus difficulterq; solubilis, qui a parua occasione uehemẽtes habet acceßiones, ut neq; strepitũ neque uocem neque luminis splendorem, neque motum tollerare poßit infirmus, sed tranquillitatem obscurumq; cubiculum quærat &c. Similis sententia est in Gale. 2. de comp. med. per loc. ca. 2. Hanc paßionem uocat Auice. prima tertij, cap. 35. Ouum & cauthati siue alchude quod interpretatur galea ut in correctione ex Andrea belunensi uel potius ex suis Auice. commentatoribus apparet. Nã huic illa omnia tribuit, quæ a Galeno de cephalea recitantur. Aet. ser. 6. cap. 48. ita belle immittari Gale. uidetur, ut nil aliud quam mæra Galeni uerba exprimat, quod identidem sed breuiuscule agit Paulus Aeg. lib. 3. cap. 5. Cornelius Cels. lib. 4. Cap. 2. In capite interdum acutus ac pestifer morbus est, quẽ κεφαλαιαν Græci uocant, Dolorq; est intollerabilis, circa tẽpora uel occipitium &c.

De loco affecto.

Cerebrũ afficitur aut eius mẽbranæ quas Græci μήνιγγας uocant, interdum dolor intra caluariam se continet, interdũ

extra. Loci consentientes de loco affecto.

Gal. 3. de loc. aff. cap. 9. quæ cephalea a medicis nominatur nemo dubitat quin cerebri sit morbus. Alex. lib. 1. cap. 17. fit ab inflammatione in caluariæ membranis ac cerebri pelliculis orta. Paulus lib. 3. cap. 5. Quibus intra caluariam morbus cõsistit, his dolor ad oculorum radices porrigitur, quibus extra est, circa caluariam dolent, idem Gale. 2. de comp. med. per loc. cap. 2. asserit. Auic. prima tertij, cap. 35. fit ab ipso phlegmone in cerebro, aut eius uelaminibus existente &c.

De causis cephaleæ.

Causæ sunt uel per se uel per consensum, si per se, uel erit primitiua a Græcis προκαταρτικη dicta, uelut est ardor frigiditas ebrietas plaga &c. Antecedens a Græcis προηγουμενη dicta erit sextuplex, Prima humorum multitudo, Secũda partium capitis imbecillitas, Tertia obstructio meatuum, Quarta humorum mala qualitas, Quinta intemperies simplex, Sexta sensus exuberantia, uel causa erit coniuncta a Græcis συνεκτικά. i. concausa cephaleam actu efficiens, & erit triplex mala complexio soluta continuitas uel utraq; simul. Rursus mala complexio uel erit calida uel frig. sic. uel hum. causæ malæ complexionis calidæ sunt sanguis bilis pituita salsa, Causæ malæ complex. frig. sunt humores & uapores frigidi, Causæ malæ complex. siccæ sunt dies caniculares, motus corporei & animales, De causis humidis nulla fit mentio ex eo quod dolorem nõ pariunt, nisi cum aliqua acrimonia, uel alia mala qualitate coniuncta sint &c. Solutæ continuitatis causæ sunt omnia q̃ cõtinuitatẽ dissoluunt &c. Si uero causa sit ꝑ cõsensum tũc uel erit ab aliquo mẽbro mittente sicut a uẽtriculo uteroue aut ab hepate & reliquis aut a præcedẽtibus morbis.

Loci consentientes de causis cephaleæ.

Gal. 2. de compos. med. per loc. ca. 1. Causæ producẽtes sunt

quinq; prima est iuxta intemperiem simplicem citra humorũ complexum, alia iuxta humorum qualitatem, alia iuxta multitudinem tantum ipsorũ humorum contingit. Quarta quum multitudo hæc trãsitus humorum ac uaporũ obturat, Quinta quũ in quibusdã capitis partibus ob imbecillitatẽ spiritus flatuosus innascitur, Sexta quã adiũximus habetur ex Gale.3. de loc.aff.ca.9. ibi neq; absurdũ est ĩquit ut quosdã ob sensus exuperãtiã dolor infestet, quemadmodũ in ore stomachi accidit &c. Auic. similiter prima tertij.ca.35. huius ægritudinis causam ponit cerebri ĩbecillitatẽ & fortitudinẽ sensus eius &c.

De causa procatarctica loquitur Gale.2.de cõpos.med.per loc.ca 1. ibi quandoq; etiã ob causam aliquã externã procatarcticẽ lacessentẽ, uelut est ardor frigiditas ebrietas plaga capitis dolor contingit. Auic. prima tertij, de uniuers. ser. sodæ, causæ primitiuæ calefacientes sunt sicut sol ignis uinum potus et crapula &c. De causa coniuncta ibi etiam loquitur Auic. loc. citato dicens qđ causa doloris immediata, aut est mala cõplexio; aut solutio cõtinui, aut utraq; sicut in apostemate &c. De mala cõplexione loqitur Gal.2 de cõpo.med p loc.ca.1. ibi uehementissimi dolores fiunt iuxta caliditatẽ et frigiditatẽ, moderati iuxta siccitatẽ, ad humiditatẽ nullus cõsequitr dolor &c. Gal. aphor.4. cõm.70. fiunt.n. dolores capitis ẽt ex calore solo, nõnunquã ex flaua bile q̃ uel in capite uel in uentriculo cõtinetur ut ex abundãtia humorũ caput opprimente, uel propter aliquã loci obstructionẽ, uel a spiritu flatuoso habente in parte ipsa generationem. De causa per consensum loquitur Auic. pri. tertij, cap.35. ibi & multotiens contingit a morbis antecedentibus qui substantiam cerebri et eius uelamina tam intrinseca quam extrinseca debilitarunt fit etiam ex uaporibus stomachi ad caput elatis &c. Alex. lib.1. de dol. cap. Dolor inquit capitis nõ semper primario affectu efficitur, sed p

consensum nonnunquã alterius membri, unde si ad nimium iocinoris calorem dolores capitis oriantur multo uehementiori crutiatu laborantem adfligunt ob fumos eiusdem uisceris caput petentes &c.

De signis cephaleæ.

Primum si dolor fuerit a causa procatarctica cognoscitur ex affectu derelicto, Si dolor fuerit per essentiam in capite, dolor continuo ægrum lædet, lesionemq; in aliqua cerebri parte comprehendemus, & cum reliquis cerebri operationibus manifesta læsio apparebit, sicuti in sensu uisus uel alijs sensibus, Quod si dolor capitis per consensum fieri contingerit, tunc per consentiendi membri læsionem magis uel minus intensam, dolor magis ac minus crescet minuetqúe. Cognoscitur etiam a primordio ipsius læsionis, nam quod primum læditur, alteri læsionem infert, At si ab intemperie fiat dolor citra humorum complexum, tunc manifestus calor uel frigus absq; ulla in capite grauitate sentietur, quod si ab intemperie humorali, tunc uniuscuiusq; humoris aderunt particularia signa, nam sanguinis sunt septem, rubedo, tensio, grauitas, tactus calidus, pulsus magnus, somnus ob uaporum copiam, urina crassa rubea, Bilis signa sunt sex dolor acutus mordicans punctorius in anteriori & dextra capitis parte, uigiliæ, coloris flauities, parua grauitas, tactus acris calidus, pulsus uelox, & sitis. Pituitæ signa sunt quatuor color albus, dolor obtusus & pseuerans in occipite somnus profundus et pigritia. Melãcholiæ signa sunt liuor in facie nigrities, sensuũ corruptio dolor obtusus perseuerans in parte occipitis sinistra. Flatus signa sunt, loci extensio, nulla adest grauitas interdum fit cum sonitu & tinnitu permutatur dolor de loco ad locum, & multiplicato uapore maior fit in capite pulsus, imaginatio interdum corrumpitur & sequitur uertigo. Do-

lorem qui fit a soluta continuitate, ipsa solutio indicat, quæ nisi extrinsecus appareat per puris ac sanguinis excretionẽ cognoscitur. Si fiat dolor ab aliquo abscessu aderunt signa lethargi uel phrenitidis, si fiat a febre tunc ipsa crescente dolor augebitur, & declinante minuetur.

Loci consentientes de signis cephaleæ.

Gale. 2. de comp. med. per loc. cap. 2. habet hæc affectio interdum continuos dolores, interdum exacerbationes & interualla siue ordinata siue inordinata, intermittunt exacerbationes ueluti in commitiali morbo correptis. Dolores igitur cum grauitate humorum multitudinem significant, cum mordacitate aut humorum uel uaporum acredinem, cum pulsu inflammationem, cum tensione citra grauitatem ac pulsum tenuis ac uentosi flatus multitudinem demostrant, si uero cũ pulsu membranosi corporis inflammationem, si uero cum grauitate distentio fiat humorum multitudinem intra membranas contentã. Et eodem in lib. cap. 1. Qui ex ardore caput dolent cutis tactui aridior oculosq; rubros habent, frigidisq; tum perfusionibus, tum illinitionibus gaudent, quod si ob biliosum humorem caput doleat, accedit maior mortus et faciei pallor & aliquando oris amaritudo contingere solet. Porro signa dolentium caput ob frigiditatem contraria sunt eis quæ ex ardore oriuntur &c. lege de his Paulũ lib. 3. ca. 5.

Obiectio.

Ob quam rationem hæc affectio dolores per interualla habet uelut morbus commitialis?

Responsio.

Hac ratione quia hoc contingere potest ex specifica proprietate in humoribus inuenta, nam ex bile extra uasa mota fit dolor tertianarius, & in uenis contenta mota & alterata prouenit dolor continuus & hoc contingit ex specifica bilis proprietate, uel hoc euenit ob quantitatem auctam aut

diminutam humorũ, uel pp eorum craßitiẽ tenuitatẽ fluxibilitatẽ & uiscositatem & hoc habetur ex Gal. 2. de diff. feb. de febre sextana & ab Auic. pri. quarti, tra 4. ca de feb. apostematũ &c. Auice. pri. quar. de feb. ephimeris causa primitiua cognoscitur p eius præsentiã & ablationẽ & ab effectu derelicto &c. Et pri. 3. ca. de signis ostẽdentibus species sodæ habet omnia q̃ ante recitata sunt &c. lege etiam Aet. ser. 6. cap. 48.

De cura cephaleæ ob humore calido.

Eliciuntur ex Gal. quinque ad curandum intentiones, Prima est uniuersalis euacuatio quũ a multitudine dolor fiat, Secũda est reuulsio, Tertia malæ qualitatis repulsio, Quarta capitis particularis purgatio, Quinta capitis roboratio & siquid derelictũ est resolutio &c. Vniuersalis euacuatio fit p sectionẽ uenæ, primo p sapheanã si in causa sint hemorrhoides uel mẽstrua retẽta, uel p uenã basilicam uel cõmunẽ, si adhuc sanguis abũdare uideatur, deinde p cephalicã, postremo p uenas frõtis, aut eius loco applicẽtur naribus sanguisugæ. Reuulsio fit pluribus modis sicut p enemata p extremarũ partium frictiones ligaturas, p sanguinis detractionẽ per cucurbitulas per hirundines ad hemorrhoidas et ad nares applicitas psuppositoria. Nam interdũ sub reuulsione etiã deriuatio cõuenit quæ ad uicina loca tantũ fieri solet, unde per ἔρρινα. i. p nares euacuantia ut sternutatoria gargarismata masticatoria aurifusoria & simlia fiunt. Repulsio malæ qualitatis fit dupliciter p exteriora & p interiora. Exteriora fiunt per repellentia epithemata, inunctiones, cerata, cataplasmata, odoramenta, suffumigia, instillationes, lotiones, et similia ita tamẽ ut repellentia sint adstrigentia & frigefaciencia primũ, deinde repulsoria, quibus addendũ est aliquid ex mitigatorijs ac cõcoctorijs medicamẽtis, deinceps ad discussoria paulatim accedẽdũ detractis omnino repellẽtibus. Interiora malã qualitatem

remouentia sunt Syrupi, Zulapia siue Iuleb, ecclegmata Apozemata siue decocta pulueres &c. Syrupi sunt Acetosus simplex Violaceus de Endiuia, Rosaceus de succo acetosæ, de agresta de granatis de limonibus de acetositate citri &c. Zulapia uaria sunt, ut uiolacea Nenupharina, fiunt etiam cum ptisana & uino granatorum cydoniorum malorum uel cum Iuleb rosaceo aqua hordei & aqua coriandrorũ præparatorum &c. Electuaria sunt diarhodon abb. Triasandali, Conserua uiolacea Rosacea cõfectio de prunis mes. Manuschristi diacorali &c. Decocta fiunt ex rebus frigidis ad caput spectãtibus ut sunt uiola Nenuphar Rosa salix cucurbita, Mala granata lactuca sandali, Mirtus plantago semperuiua portulaca & similia. Capitis purgatio multifariam fieri põt, sicut p simplicia medicamina, uel per composita. Simplicia sunt Rheubarbarum Aloes Agaricus, succus rosarum Diagridiũ Myrobalani citrini Casia siliqua, succus uiolarum, Manna, succus Iridis, Tamarindi, succus fumi terræ et similia. Cõposita sunt uaria sicuti electuaria cõfectiones pillulæ Trochisci potiones boli pulueres. Electuaria sunt electuarium de suc. ros. nic. el'm ros. mes. Diaprunis sol. nic. Diaphinicon mes. el'm de psylio sol. mes. Cassia et mãna cum rheubarbaro, cũ agarico, cũ scamonio præparato. Cõfectiones sunt cydoniata solutiua, nebulæ solutiue & mille cõfectiones quæ parari possunt, sicuti passulæ cũ diagridio &c. Pillulæ sunt aureæ nic. de hiera simpl. Gal. pillulæ lucis mes. de hiera cõposita nic. De Rheubarbaro mes. Aggregatiuæ mes aleophanginæ mes. Trochisci sunt Tro. de diarhodon de Rheub. de camphora addendo aliquid rheub. uel diagridij. Potiones fiunt ex elæctuarijs ac decoctis suprascriptis similiter boli cum electuarijs et sacharo. Pulueres sunt ex rheubar. Aloe agarico cucumere syluestri & cæt. Capitis roboratio perficitur cum stypticis infrigidantibus

ac constringentibus ut oleo rosaceo myrtino &c. Residui re solutio fiet cum resoluẽtibus modice calefaciẽtibus sicut sunt semina Altheæ, fœnugræci, lini, Melliloti camomilla anetho, aut cum oleis camomillæ Anethi &c. uel cum pulmone agni uel arietis catulorum & pullorum columbarum &c.

Loci consentientes de cura cephaleæ.

Auic. prima tertij, tra. 4. ca. 36. Si causa est sanguis phlebo toma & si tu in principio administrasti id quod repellit, deinde mum utere embrocis ex aquis in quibus resoluentia sint mo dice calefacientia cum repercußione modica & stipticitate ut flos squinanti camomilla &c. De inde euacua cum eis quæ eueniunt & scias quod quum purgasti superest ut confortes cerebrum & eius uelamina &c. ex quibus uerbis omnes in tentiones a me iam dictæ eliciuntur. Præterea Paulus æg. lib. 3. cap. 5. & Aet. ser. 6. cap. 50. & mes. cap. de soda, & Arcul. de cura cephaleæ similiter Michael Sauonarola de cura sodæ cal. Gerardus de solo Gordonius ac ipse Marcus Catinarius omnes in has intentiones curandi concurrunt. De reuulsione loquitur Gal. 2. de compos. med. per loc. ca. 2. inquiens re uulsio itaq; fit per clysteres per extremitatum ligaturas, & per plures infernarum partium frictiones, interdum per san guinis ex cubito detractione & ex naribus aperta uena & apophlegmatismis & medicamentis quæ naribus induntur &c. Similiter Hippo. 3. de morbis circa principium si dolor capitis permanet ut sternutet curato, lenibusq; ac odoratis ca put & uentrem purgato, ptisanæ succum sorbeto uinum ne potato &c. De repulsione malæ qualitatis loquitur etiam Ga le. loco cita. ibi repellit oleum rosaceum omphacinum per se & cum aceto ex capitibus papaueris &c. Et. 2. de compos. med. per loc. cap. 1. Quod si in capite ipsa affectio calida existat in primis repellendum cum refrigerantibus, deinde ex

mittigatorijs ac concoctorijs aliquid admiscere ad repulsoria oportet, deinde discussoria adhibenda ita ut paulatim repulsoria pharmaca detrahantur. De interioribus exhibendis cõsule Neotericos authores. De purgatione capitis tetigit Gale. 2. de compos. med. per loc. cap. 2. ibi dabimus hieram exacutã &c. quomodo uero hiera exacuatur docuit Gale. eodem in lib. cap. de Alopetia dicens se ueratrum nigrum addere si atra bilis sit expurganda aut scamonium, si amarabilis sit euacuanda, unde Græce habetur τὴν ἱερὰν ὀξύναντας δοτέον. Et. 2. de compos. med. per loc. cap. 1. euacuandus est biliosus humor per absinthij cremorem aut per Aloen & per ipsam picram antidotum aut modica addita scamonia, aut per catapotia ex Aloe confecta &c. De capitis roboratione, & residui resolutione satis habes ex Auic. Mes. & Almans. capite de soda calida. Gale. cap. cit. Discutit oleum dulcißimum calidum & magis inueteratum, itemq; sycionium. Nota non dici sycionium ἀπὸ σικύου. i. a cucumere ut nonnulli putant, sed potius a sycionia patria ubi parabatur, nam Diosco. 1. lib. de oleo sycionio loquens nullam de cucumere mentionem facit, & hoc prius annotauit Cornarius in suis annotationibus. Discutiunt etiam inquit Arcul. pulmo arietis agni, item catuli lactentes ac pulli columbarum &c.

Obseruationes de uenæ sectione.

Auic. prima tertij, de cura sodæ calidæ absq; materia, in sectione uenæ primum caue ne uenter sit stypticus ibi tu ad curandas ægritudines capitis lenificatione multum naturæ indiges &c. Similiter Razes, lib. diuis. cap. 3. asserit. Secundo caue ne adeo uehemens sit dolor ut curandi ordinem permutet & hoc uoluit Mes. & Auic. quarta primi cap. 3. ibi quunq; ad diuersum trahere uolueris dolorem illius membri prius seda. Gal. meth. 12. ca. 1. Qui dolori negleta curatione tãtum est

intentus, non id ex topicis artis ratione, sed in ægri gratiam facit, at si ex dolore uires resoluātur atque ex eo periculū impendet & mitigari prius dolor & uires roborari debent, similis sensus est eodem in lib. cap. 7.

Obseruationes de repulsione.

Gal. 2. de compos. med. per loc. ca. 1. Aptissimus locus est ad applicanda remedia iuxta capitis sinciput siquidem ob laxitatem coarticulationis iuxta coronalem sutturam & ob ossium tenuitatem & raritatem facile tum caliditatem cum frigiditatem omniumque adhibeatur, intro distribuit.

Auic. de uniuers. cur. sod. Alienanda sunt hæc frigida a posteriori cerebro quod est origo neruorum. Gale. loco citato a papaueris succo & mandragoræ est abstinendum, non enim citra damnum refrigerant. Vitandaq; quæ cum refrigeratione manifesta adstringunt ut solani succus mali punici cotonei & Mespili & si quando necessitas expostulat parum ex eis admiscere oportet.

Mesues cap. de cur. sod. cal. quum topicis usus fueris fac ne priuentur his tribus uirtutibus, Prima quod in gradu alterationis competant, Secunda quod membri uirtutem coadunent ne superfluitates caput recipiat, Tertia quod sua proprietate caput roborent &c. ursus idem Mesues adhibenda sunt alterantia frigida exceptis in quatuor casibus. Primo quum soda calida fit in febribus materialibus, nā sodam multiplicant usus epithematum uapores exire non permittentium, ut testatur Auic. prima tertij, cap. 11. Secundo quum soda fit propter uapores acutos qui ex totius corporis consensu uel partis ad caput perueniunt etiam caput eos recipit, nam diuersio ad oppositū ex una parte competit & ex alia receptorum resolutio, non autem alteratio. Tertio quum soda fit a multitudine materiæ & tunc euacuatio sedat. Quarto quum

fit a multitudine uaporum existentium in capite per consensum totius uel partis tunc resolutio & particularis euacuatio conuenit & non alteratio.

Gal. 2. de compos. med. per loc. cap. 1. notat q. ubi frigidior & crudior fuerit humorum multitudo tepida applicentur ubi calidior & biliosior, frigida Arcul. præsente rheumate fomentationes sternutatoria & gargarismata & lotiones pedum & capitis non sunt omnino nisi post perfectam euacuationem admittenda. Auic. prima tertij, cap. de can. uniuers. cur. Cauendum est in cerebri inflammationibus ne maturantia adhibeamus &c.

Obseruationes de purgatione capitis.

Auic. prima tertij, de euacu. cur. a facilioribus est incohandum similiter Mes. cap. de sod. cal. Auic. prima quarti, cap. de cura putridarum in genere, Ad euacuationem præcedat digestio & Hippoc. aphor. 1. aphor. 22. concocta medicari atq; mouere nõ cruda modo nõ turgeãt &c. de his uide de purg. sup.

De cura cephaleæ ex humore frigido.

Curationis scopi erũt quinq;, Primus modus regiminis, Secundus materiæ præparatio, Tertius humoris præparati euacuatio, Quartus diuersio, Quintus cerebri roboratio ac residui resolutio.

Modus regiminis si materia sit pituitosa frigi. s. & humida, erit circa sex res non naturales calefaciens & exiccans. Materiæ præparatio fiet si pituita fuerit crassa ac uiscosa, p incidentia ac attenuantia capiti cõferentia, ut est Rhodomel oxymel simplex compositum & scilliti cum Sy. de duabus radicibus, Sy. de quinq; rad. Sy. de stechade, de betonica, cum decoctis incidentibus ut ex hyssopo origano pulegio saluia maiorana betonica ruta peonia saturegia stechade sileri mõtano ex chamedrio chamepithi, castorio cinnamomo ligno Aloes

laudano melliloto calamo aromatico uerbena fæniculo folijs lauri cum mosco ambra nuce myristica rosmarino, quæ omnia summopere capiti oportuna esse uidentur. Si uero materia fuerit tenuis & fluens calidis stypticis quæ craßiorem materiam reddant, utemur, sicuti est mastiche nux mosch. lignum aloes &c. Posset etiam fieri materiæ præparatio cum cataplasmate ex rebus prædictis, minus calido & frigido prout expedire uidebitur. Euacuatio fiet ut supra dictum est per simplicia ac composita pharmaca. Simplicia sunt colocynthis agaricus aloes uebuli sarcacola turbit chartamus esula polypodium hermodactilus scilla radices ireos ciclamẽ &c. Composita sunt confectiones electuaria pillulæ & pulueres. Confectiones sunt diarob diaturbit & mille aliæ quæ per te cum melle & saccharo poteris componere. Electuaria sunt diaphinicon mes. el'm indum mes. Diacartami magist. egetea mes el'm elescoph mes. Diarob cum turbit & rebubarbaro & similia. Pillulæ sunt chochiæ Almans. pillulæ fetidæ mes. de serapino mes. de rheub. mes. de sarcacola mes. Hieralogodion nic. pillulæ aggregatiuæ mes. sine quibus nic. Pillulæ de hiera magna Gale. de hiera cum agarico magist. pillulæ aleophanginæ mes. pillulæ de agarico & de hermodactilis mes. &c. Pulueres componi posunt ad libitum sicut puluis turbit præparati rheub. Agarici cartami &c. Diuersio & deriuatio quæ est alteræ euacuatio fit per extremarum partium ligaturas per, suppositoria enemata cucurbitulas lotiones frictiones, Deriuatio fit per gargarismata sternutatoria & masticatoria caput purgantia. Ligationes fient ualidiores quam in calida cephalea. Suppositoria parantur exempli gratiarũ ex specierum hieræ compositæ. ʒ. ij, salis gemei. ʒ. i. cum melle fiant supposita quibus addi potest colocynthis agaricus fel tauri stercus muris euphorbium esula diagridium &c. Ene-

mata parari possunt ex decocto saluiæ stæchados mercuria-
lis maluæ furfuris lib. prim. caßiæ hieræ logodionis an̄.℥.s.
Rhodomellis olei communis an̄.℥.iij. salis.℥.s. Validiora fiũt
cum colocynthide agarico centaurio cartamo &c. Cucurbi-
tulæ applicantur cum scarificatione prout tibi uidebitur. Fri
cationes fiunt manibus oleis mandili aspero uel leni uino al
bo & decocto asparagorum & herbarum calidarum &c.
Gargarismata fiunt cum oxymelle simp. & compos. & scilli-
tico cum decocto origani hyssopi, cui addi potest ut sit ualidi-
us synapis piretrum cortices thuris ac piper &c. Sternuta-
toria cum pipere condisi eleboro albo fiunt. Caput purgia cũ
nigella per.24. horas infusa in aceto & exiccata & in pul-
uerem redacta fiunt, aut ex felle taurino aut caprimo cũ mo-
dico castorei & parte una croci, cum aqua maioranæ fiat col
lirium, Masticatoria fiunt simpliciter cum mastice addito pi
pere uel piretro uel radice capparorum &c. Capitis robora
tio fiet cum calidis stypticis residui resolutio fieri potest per
linimenta epithemata attractiones sacculos instillationes con
fectiones & suffumigia & cerata. Linimenta fiunt ex oleo
camomillino rutaceo laurino de spica liliorum alborum de
cheiri nardino sansucino de amygdalis amaris de croco qui
bus addi possunt oleum ros. uiol. & similia uel si calidiora
desiderantur cum oleo de castorio de euphorbio de piperi-
bus. Epithemata fiunt ex aquis maioranæ uel oleis aut ex de
cocto stæchados foliorum lauri camomillæ rosarum cum ole-
is ad caput spectantibus. Attractio per nares fiet cum aqua
maioranæ muscho addito uel ambra, quãuis odorifera in
mulieribus sint uitanda ob conuersionem uteri ad superiora,
uel cum alijs aquis capitalibus addendo calamum aromaticũ
& nucem myristicam. Sacculi fiunt ex camomilla maiorana
stæchade folijs lauri, pulegio origano corticibus cedri cinna

mo spica mace gallia muschata &c. Instillationes fiunt ex lau dano storace cal. cum oleo camomillino rutaceo &c. Confe= ctiones fiunt ex diambra diamargaritone diamuscho dul. con fectiones de gemis aromatico ros. moschato electuario regũ mytridato theriaca diacoro &c. Suffumigia fiunt ex thure sandaraca ligno aloes laudano muscho storace calamitæ gra= ryophillis &c. Cerata fiunt ex camomillæ maioranæ stecha des rotarum ana p. i. corticum citri garyophillorũ cinnamo mi nucis muscha. ana. p. s. galliæ muschatæ ladauni parũ cum oleo de spica & resina pini ad libitum fiat ceratum &c.

Loci consentientes de cura cephaleæ ab humore frigido.

Gale. 2. de comp. med per loc. cap. 1. si uiscosus aut crassus humor aut flatus uaporosus in angustijs meatuum infarcitur, ita ut multo tempore opus sit ad curationem tunc quæ sic in= farcta sunt, attenuare oportet, meatusq; dilatare per quos ex cernantur habita prouidentia, ne quid humoris uel flatus am plius infarciatur. Et ad hæc corroborãdum est affectum mem brum, ex quibus uerbis curandi intentiones elici possunt, con sule tamen in ijs omnes neotericos practicantes. De sex re= bus non naturalibus loquitur Paulus lib. 3. ca. 4. ibi uinum in quit subtilius propinandum corporis motio adhibẽda, item balneum prodest &c. Quod materiæ præparatio fiat per in cidentia ac extenuantia habes in. 9. aphor. 2. libri nam in fine commẽ. Gal. erit fluidum corpus omnibus reseratis meatibus humoribus uero incisis abstersis atq; extenuatis, siquis fuerit humor in corpore crassus ac glutinosus. Quod uero tales sy= rupi iam enarrati sint ad propositum lege ex Mesue, uel ex Gale. 2. de comp. med. per loc. ca. 1. ubi acetum mulsum in po= tu aut simplex aut Iulianicum appellatum ex origano hyssopo commendat Auicen. prima tertij, de cura sodæ frigidæ & ad

ministrentur subtiliatiua uel maturatiua & euacuatiua determinata &c.

De diuersione loquitur Auic. loc. cit. ubi eam fieri in principio imperat si humor in eo fuerit communicans, quod uero hæc tot modis quot iam diximus fiat expresse habetur ab Arcul. Marco Catinario & ab omnibus practicantibus, de roborando capite lege Gale. loco nuper citato. Item Auic. prima tertij, ubi modos epithematum caput purgiorum oleorũ ac herbarum docet. Inde enim omnia ex me dicta intelliges. Auicen. de cur. sodæ frigidæ, omnes qui habent sodam ex frigore post purgationem, si ea in digent, iuuãt unctiones caput purgia suctiones narium odoramenta embrocæ & emplã calefacientia &c. Habes similia ex Gal. 2. de compos. med. ca. 2. de cura cephaleæ ex Archigene & Asclepiade & plurimis alijs ut apophlegmatismos sternutatoria & amuleta quæ capiti circumponuntur, similiter irrigationes masticatoria pastillos &c.

Obseruationes de regimine in cephalea.

Auicen. prima tertij, de uniuers. regimine in soda, Tu scis q̃ soda est exemplum reliquis ægritudinibus in necessitate abscissionis suæ causæ & oppositione ei cum contrario, et post hæc scis q̃ ex rebus in rememoratione sodæ iuuantibus est paucitas comestionis, & potus proprie uini & multitudo somni, uerum nimia paucitas comestionis in soda calida nocumentum affert, augmentum in ipsa faciens, & in uniuersali can. & scias q̃ qui conqueritur de ægritudine frigida in capite nocetur a uino, & qui habet ægritudinem in uelaminibus nocetur ab aqua frigida. Arcul. fercula sint facilis concoctionis & paucarum superfluitatum, item comedantur aliqua styptica post cibum uapores reprimentia, sicut cydoniata cum speciebus uel pira uel fructus styptici, somnus sit

minor quã in alijs ſodæ ſpeciebus, dormiat leuato capite, loco exercitij fricationes uicem ſuppleant: animi accidentia uitentur exceſſiua &c.

Obſeruationes de materiæ præparatione.

Marcus Catinarius de cura ſodæ phlegmaticæ ab imbecillioribus inquit incohãndum ad ualidiora procedendo, Ratio eſt quia ualde extenuantia in principio exhibita magis naturam dilatant quam in digerendo adiuuent &c.

Obſeruationes de euacuatione.

Meſues de ſod. frig. ab humore melancholico. Tria conſideranda ſunt in euacuatione, Primum q; non ſemel & multã & ſubitam faciamus euacuationem, ſed per interualla habẽtem temperiem, ut natura euacuationem, non autem euacuatio naturam regulet, nam ex ſubita ac uiolenta euacuatione uix natura regulariter operatur, ſicut impetus flammæ quæ ſubito agit in ſubtile & prætergreditur craſſum, Secundum eſt q; euacuatio ſit commenſurata non excedens mediocritatem, ſed ſit extenſio eius eleuationis non recedens a gradu medicinarum incolumnium, Tertium eſt, q; non expolientur ſolutiua a rebus lenificatiuis & humectantibus, nam hæc operationem beatificant. Itidem aſſerit Auice. prima tertij, de can. uniuerſ. curat. Adde tamen his tu quartum quoniã quum phlegmagoga indifferenter ab omnibus partibus euacuant, idcirco aliquid quod membrum euacuandum reſpiciat his ſemper addere cõuenit, ut uirtus pharmaci ad id tendat quod euacuare intendis, ut ſi caput capitalia, ſi pectus pectoralia &c.

Obſeruationes de topicis applicandis.

Gale. 2. de compoſ. med per loc. cap. 1. In inueteratis capitis Affectionibus ac doloribus ualidis ac frigidis neceſſario capillos radimus aut ualde uſq; ad cutem reſecamus. Paulus lib. 3. cap. 4. Topica mutentur ſingula continue, nam uetuſtate fiunt

inefficatia. Gale. 2. de compos. med. per loc. cap. 2. inquit q; in principio morbi a debilioribus est auspicandum, quum statim efficacissima adhiberi nõ conueniat, ut supra dictum est.

De Hemicrania.

Ημικρανία siue ἑτεροκρανία est ubi uel in parte sinistra uel dextra dolor capitis accidit qui interdum intensionẽ quãdoq; remissionem infert, locus doloris interdum extra caluariam percipitur, aliquibus ad capitis usq; profunditatem penetrat, quibusdam uero temporum musculos uehementer infestat &c.

Loci consentientes de hemicrania.

Gal. 2. de compos. med per loc. cap. 3. Hemicrania est affectio dolorosa circa dimidiam capitis partem aliquando dextram aliquando sinistram, quæ iuxta sutturam secundum eius longitudinem terminatur & ut plurimum exacerbatur.

Auic. prima tertij, hemicrania est dolor in una medietate capitis excitatus &c.

Razes quem multi sequuntur nullum agit de hemicrania caput, uolens fortasse pharmaca quæ inueterato capitis dolori medentur, hemicranicis etiam affectionibus auxiliari, sed non mirum, quum nec Apollonius Archigenes & Asclepiades una cum Critone ut refert Gale. scripserint. De loco affecto loquitur Gale. loc. cit. ibi quidam circa temporum musculos dolitant & pleraq; sane ipsorum pars hoc modo affligitur, quidam uero dolorem longe ulterius progredientem habent & quidam adeo uehementer dolent ut neq; manus contactum facile ferant.

Aet. ser. 6. cap. 49. & aliquibus contingit ut extra caluariam doloris sensum perceptent, quibusdam in capitis profunditatem penetrant &c. Similiter Paulus lib. 3. cap. 5. Quanquã unum idem caput de cephalea & hemicrania ipse faciat.

De causa hemicraniæ.

Causa est plenitudo uel humorum aut uaporum influxus. Fieri nonnunquam etiam potest hemicrania ab intemperie nuda absq; humorum complexu, sæpius tamen sit ex aliarum corporis partium consensu & deniq; ab his omnibus quæ dicta sunt superius de cephalea.

Loci consentientes de causis hemicraniæ.

Gale. 2. de compos. med. per loc. cap. 3. *hemicrania fit ex influxu humorum siue multorum siue calidorum siue frigidorũ causam doloris suggerente.* Hoc idẽ asserit Aet. ser. 6. cap. 49. *itidem* Paulus. Alex. lib. 1. cap. 18. *nonnunquam fieri inquit ex solo temperamento sæpius ex consensu aliarum corporis partium &c. negat tamen* Auicen. *posse fieri hemicraniam a malitia complexionis singularis. i. ab intemperie nuda, sed quum nullam adducat euidentem de hac re rationem, plus tribuendum esse* Alex. *authoritati assererẽ in hac re quàm* Auicẽnæ.

De hemicraniæ indicijs.

Quanuis uberius de indicijs supra dictum sit quum de Cephalea uerba fecimus nihilominus ut in summa referã, Grauitas molesta plenitudinem indicat, dolores cum erosione humorum uel uaporum acrimoniam, dolores cum pulsibus inflammationem, dolores uero ad radices oculorum se extendẽtes, intra caluariam morbum denotant, si uero circa caluariã doleat, dolores extra sunt, de humorum qualitate summi potest indicium, a iuuantibus & nocentibus applicitis &c.

Loci consentientes de hemicraniæ indicijs.

Aet. ser. 6. cap. 48. *Dolores cum grauitate humorum multitudinem indicant, cum mordacitate, humorum uel uaporum acredinem, cum pulsu inflammationem &c. & paulo inferius, Dolores quidem in superficie hærentes membranæos*

caluæ ambientis affectionē significat, quibus uero affectio inter caluariam est, dolores usq; ad radices oculorum procedunt &c. Hoc idem asserit Gal.2. de compo.med.per loc.cap. 2. & Paulus ægi.lib.3.cap.5. Auic. prima tertij, cap.37. quum fiat hemicrania modo a frigidis modo a calidis, frigidos esse dices si cum calefactione quietem inueneris, calidos si quietē cum infrigidantibus &c. Vide etiam de his latius Gale.3.de loc. aff. cap.9.

De cura hemicraniæ.

Tres sunt in cura hemicraniæ intentiones medendi, Prima est euacuatio, Secunda est reuulsio ac deriuatio, Tertia malæ qualitatis permutatio. Euacuatio fiet uel pharmaco uel uenæ sectione, prout æger magis opus habuerit & de his superius uberrime dictum est in capite cephaleæ. Reuulsio ac deriuatio per eadem & perficientur ut supra dictum est, Verū ante accessionis tempus hæc perpetranda sunt, iuuat in hoc fricare partem, quæ circa temporum musculum est, tam diu, ut excalefiat, præsertim si a frigida causa dolor proueniat.

Mala intemperies siue humorum qualitas per sui contrarium permutabitur ut calida cum frigidis frigida cum calefacientibus, utrisq; tamen semper ea addenda sunt quæ adstringentem facultatem habent, eo tamen seruato, q̄ in uehementi caliditate modice refrigeres in frigida multum excalefacias, dolor uero sine humorum complexu per alterantia tantum extrinsecus adhibita, curabitur.

Loci consentientes de cura hemicraniæ.

Gal.2. de comp. med. per loc.cap.1. ubi quis hemicraniam curare aggreditur prius quali purgatione, aut uenæ sectione æger opus habeat, consideret, atque ita ad capitis auxilia progrediendo tum per digitos suæ manus tum per linteum

dimidiam frontis partem & eam maxime quæ circa temporum musculum est confricando ex calefaciat, atq; id ante accessionis tempus faciendum est, post exacerbationem uero pharmacis hemicranicis utendum. Quod si multa caliditas in doloribus percipiatur, ijs quæ modice refrigerant, citra uero hanc, ijs quæ multum excalefaciāt, uerum utrisq; ex his quæ firmitatem ac robur addunt, misceantur quæ adstringentem habeant facultatem &c.

Auic. prima tertij, cap. 38. Eius cura est phlebotomia & proprie uenæ frontis & temporis, & solutio, & clysteria et attractio, & totum cum eo quod conuenit ipsi ut dictum est, quum periodus adest oportet ut purgetur corpus ante ipsum, & permutetur complexio post purgationem, quod si materia fuerit calida pones narcotica super tempora &c. & paulo infra ægritudo cuius tempus est prolongatum est frigida secū dum dispositionem & indiget resolutionem & quod calefaciat cum fortitudine &c.

Alex. lib. 1. cap. 8. Si hemicrania citra materiam ab intemperie fiat, solis extrinsecis utendum est præsidijs. Si uero cum materia cōsiderandum est quis nam humorum adauctus redūdet, quod si sanguis modum excesserit, sectione uenæ utendum si alius humor sortito medicamine statim euacuādus est &c.

De cura cephaleæ & hemicraniæ per consensum.

Si ab uniuerso corpore caput afficiatur, quatuor erunt curandi intentiones. Prima euacuatio aut purgatio, Secunda reuulsio & malæ qualitatis impresse repulsio, Tertia erit eius si quid adsit in capite, concoctio, Quarta erit partis affectæ roboratio ac discußio, si uero uni alicui parti condoleat, binæ tantum erunt intentiones, altera. s. ad membrum ex quo humores uel uapores mittuntur, altera ad membrum in quo recipiuntur. Euacuatio fiet si multitudo humorum in uenis fuerit

per sectionem uenæ, si uero qualitate tantum humores inualeant, purgante, pharmaco utemur &c. Reuulsio fiet in partem contrariam reuelendo, repulsio malæ qualitatis impressæ fiet per sorbitiones aut irrigationes moderate refrigerantes. Concoctio eius quod capiti impactum est, fiet per attenuantia & incidentia ut dictũ est supra. Roboratio fiet etiã per eadem et ut supra dictum est, Quod uero attenuatum est, & incisum tunc discutiendum erit. Si uero una pars mandet & altera suscipiat, quod altera non trasmittat stypticis refrigerantibus procurandum, & quod caput, ne recipiat, ijs quæ firmitatem ac robur indunt, utendũ erit. Quot modis autem aliquid per consensum fiat lege fusius ex Auic. secunda primi, cap. de complendis dispositionibus &c.

Loci consentiẽtes de cura cephaleæ & hemicraniæ.

Gale. 2. de compos. med. per loc. cap. 1. Si ab uniuerso corpore caput afficiatur prospiciendũ intemperiei & materiæ prædominanti instando easq; urgendo & si multitudo humorum circa uenas fuerit uenam seccabimus, si qualitas magis inualuerit purgante pharmaco utemur, quod si uni alicui parti cõ doleat existente calida intemperie, panem ex diluto uino dabimus exhibendo etiam sorbitiones ex alica & foris irrigationes moderate refrigerantes & firmitatem addentes ut dictum est &c. Et paulo superius dixerat si aliunde humor uel uapor deriuet influentem imprimis repellere necessarium est, Impactumq; concoquere & attenuaræ, idq; ipsum discutere, & circa partem affectam firmitatem inducere ut ne quid influens amplius suscipiat. De Reuulsione loquitur Hippocra. aphor. 5. aphor. 68. ibi dolenti partem capitis posteriorem in fronte uena incisa prodest. De Coctione Gale. 2. de compos. med. per loc. cap. 1. ubi inquit, si uero ob crassos & uiscosos humores in stomacho contentos caput doleat, hos extirpabi-

mus acetum mulſum exhibendo aut ſimplex aut Iulianicum appellatum ex hyſſopo & origano potionibus &c. Quod uero membrũ ne tranſmittat iubet Razes bucellas panis in ſucco granati aut uuæ acerbæ aut horum ſimiliũ exhiberi, Qua de refrigidis ſtypticis opus eſt in his uti &c.

De his quæ lædunt caput.

Gale. 2. de compoſ. med. per loc. cap. 1. iuxta finem uiticis ſemen Abſinthij ſuccus, lac in potu, Glandes quercinæ, oliuæ nigre, Eruum hoc enim articulos diſſoluit, Offendunt etiam caput Myrrha, Thus, Hederæ cacumina, Perturbãt etiam mẽtem lẽtiſci fructus, crocus, peucedanum cyclaminus ſicca cum uino potata, ſtyrax, Medicus potus triſtitiam diſcutit, Multus autem turbulentos ſomnos efficit &c.

Dioſco. lædunt præter hæc, palma, arbutus, ferula, meu, Mandragora uinum gipſatum &c. Auic. præter hæc damnat lac, Allium, Cepas et omnia acrumina. Et prima tertij, de ſer. uniuerſ. ſod. omnia aromata ſiue calida ſiue frigida, Item damnat carnem uacinam & reliquas carnes craſſas fabas auellanas &c.

De pronoſt. cephalæ & hemicraniæ.

Hippoc. aphor. 6. aphor. 10. caput dolenti & circundolenti pus uel aqua uel ſanguis effluens per nares aut os aut aures morbum ſoluit. B. Intellige ſi dolor ab inflammatione aut ab humorum multitudine fiat, alioqui ſi a flatuoſo ſpiritu aut ab intemperie contigerit, non per hos modos ſanaretur ut Gale. in commen. Et aphoriſ. 3. aphoriſ. 13. Si æſtas ſicca fuerit & aquilonia autumnus uero pluuioſus & auſtralis dolores capitis ad hyemem fiunt. Hoc idem etiam adſerit Auice. prima tertij, cap. de uniuerſ. ſermone ſodæ. Et aphor. 4. aphor. 70. Quibus urinæ perturbatæ quales ſunt iumentorum, ijs dolor capitis uel adeſt uel aderit Ba. Nota ex Gale.

commen. quod quædam urinæ longo tempore manent perturbatæ, quædam cito sedimen crassum habent & cito morbum finiri denotant, quæ uero non resident, si uires adsint longum fore morbum prænunciant si imbecilles ægri mortem prædicunt. Auic. similiter de his pertractat de signis nunciatiuis so de cap. 8. ibi urina similis asinorum urinis sig. quod soda fuit aut sit aut erit, & similiter rubedo urinæ et subtilitas eius in febribus & hora crisis significant pmutationẽ ad caput &c.

Hippoc. aphor. 6. aphor. 51. Quicunq; sani dolore capitis repente capiuntur & statim muti fiunt & stertunt in septem diebus pereunt, nisi febris apprehenderit &c. Et. 3. pronost. cap. 7. capitis dolor uehemens & continuus cum febre, siquid ex indicijs extiterit exitiosis, lethalis admodum est &c. Hoc idem etiam habet de coactis prænotionibus & plura multa. Et. 3. pronost. cap 12. Si quis per febrem non exitiosam dixerit caput dolere, aut etiam tenebricosum quid ob oculos obuersari, si uentriculi dolor in eo extiterit biliosa uomitio aderit &c. et post hæc tres capitis dolorũ diff. assignat, ibi si quibus horum cæpit dolor &c. lege fusius & plura inuenies ad hanc rem utilia. Arcul. Dolor capitis continuus prolongatus frequenter ad cerebri abscessum aut cecitatem ægrum perducit, Item cephalalgia in febribus continuis quæ non inclinante febre remittitur phrenitidem pronunciat Hippoc. 3. de morbis circa principium, quum grauis capitis dolor repente per exordia mutum facit præsertim cum temulentia hic in septem diebus perit. Habes etiam plurima pronostica ex prædictione secunda ipsius Hippocratis quanquam esse Hippocratis librum falso ascribant nonnulli &c.

Authores erronei dissentientes circa dolorem capitis.

1 Adserere cephaleam a cephalalgia non differre.

2 *Adſerere alterationem eſſe ſolam tantummodo cauſam doloris cum Auerroe.*
3 *Adſerere humidum quatenus humidum nullo modo efficere dolorem.*
4 *Adſerere ſolutionem continui eſſe ſolam tantummodo cauſam doloris.*
5 *Adſerere q̄ tenues urinæ dolores capitis ſignificent.*
6 *Adſerere ſectionem uenæ non in omni capitis dolore conuenire.*
7 *Adſerere reuulſionum modos eſſe ſex tantū & non plures.*

Confutatio diſſentientium circa dolorem capitis.

Ad primum Gale. 3. de loc. aff. cap. 9. conſtat q̄ ſicut in cephalalgia, ita et in cephalea caput facillime afficitur, atq; hoc eſt ipſis commune, uerum per cephaleam affecte partes multo debiliores quam in cephalalgia redduntur igitur intenſe differunt.

Ad ſecundum Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 1. dictum eſt ob diſſolutionem continuitatis ſimilarium partium dolorem oboriri, Diſſoluunt enim erodentia diſſecantia diſtendentia & uehementer calefacientia & refrigerantia &c. Si igitur diſſolutio continui cauſa eſt doloris non ergo ſola tantummodo alteratio &c.

Ad tertium Gal. in arte med. cap. 80. Alteratur ſubſtantia a caliditate frigiditate humiditate ſiccitate, itidem adſerit, ſecūdo de uic. in morbis ac. com. 1. igitur humiditas alterando efficiet dolorem, quod intelligēdum eſt ſi non per ſe ſaltem hoc efficere per accidens.

Ad quartum Auic. prima tertij, de ul'i ſer. ſod. Cauſa doloris aut eſt mala complexio aut ſolutio continui aut utraq; ſicut in apoſtemate. itidem ait Gale. 12. meth. cap. 7. neceſſe eſt ut affectus qui dolorem extitat uel diuiſio ſit uel alteratio &c.

itidem in art.med.cap.80. igitur non sola solutio continui est causa tantummodo doloris sed etiam alteratio.

Ad quintum respondet Gal. aphor.4.com. 70. esse falsum quod urinæ tenues sint κεφαλαλγικα.i. dolorem capitis significantes &c.

Ad sextum Hippoc.aphor.5.aphor.68.Dolenti partem capitis posteriorem in fronte recta uena incisa prodest, Qua de re si non ratione euacuationis, ratione tamen auersionis ne aliquis abscessus fiat semper conueniet.

Ad septimum Gal.5.meth.cap.3.Reuulsio in his que supra sunt omnibus, deorsum semper agitur, sursum in ijs que sunt infra. Præterea a dextris ad sinistra, sicuti ab ijs rursus ad illa, similiter ex ijs quæ intus sunt ad ea quæ foris habentur & sic sunt sex modi, sed hic Gale. reticet modum de ante & retro, quem aphor.5. commẽ.68.recitauerat & sic sunt octo.

De phrenitidis descriptione.

Phrenitis duplex est uera & notha, uera est inflammatio membranarum cerebri cum febre acuta delirium & mentis perculsionem inducens mendosa quæ paraphrenitis dicitur, est non inflammatio cerebri uera a consensum totius uel alicuius partis dependens, Phrenitidis tres sunt differentiæ, Altera qua læditur cogitatio & seruatur ratio & memoria, Secũda in qua solum læditur ratio, seruata imaginatione & memoria, Altera in qua læditur memoria, ratione & imaginatione seruata, Quarta etiam addi potest, in qua nihil horum seruatur. Si igitur imaginatio læditur tunc pars sincipitis læsa est, si memoria pars occipitis, si ratio medius uentriculus &c.

Loci consentientes de phrenitide & eius diff.

Gal.lib.finit.med. Phrenitis est mentis delirium cum febre acuta ac flocorum collectu & mentis emotione. Paulus lib.3.

cap.6. ἡ φρενῖτις φλεγμονὴ τῶν μηνίγγων ἐστίν. Auice. pri. tertij,tra.3.ca.1.charabitus.i. phrenitis est apostema calidum in uelamine cerebri subtili ac crasso absq; corpore cerebri,licet quandoq; cerebro accidat,uocatur etiam,ab ipso sirsen calidum. Quod uero fiat cum acuta febre lege Hippoc.lib.3.in epidemicis morbis ibi φρενιτίζειν Græci dicunt qui cum febre acuta desipiunt, Μαίνεσθαι uero qui citra febrem insaniunt. Hoc idem sentit Gale.5.de sympt. cau.ubi inquit delirium esse motum principis facultatis deprauatum a prauis succis, siue a cerebri intemperie ortum habens cui si febris accesserit phrenitis uocatur, si citra febrem mania &c. Quod uero tres sint uel quatuor phrenitidis differentiæ. Inuit Gale.4.de loc.aff.cap.2.ubi inquit tres sunt differẽtiæ duæ quidem simplices ex quibus tertia componitur. Prima quæcunq; oculis offeruntur,quantum ad sensitiuam notitiam pertinet,recte iudicat,cogitando uero a naturali iudicio aberrat,Secunda recte cogitat,sed a sensibus difformiter mouetur, Tertia quæ simul & sensus & cogitationis uitio laborat. De memoria amissa in hoc causa habes ex Galeno exemplum de quodam qui cum matellam petiuisset,meiere tamẽ neglexerit,aut quũ lotiũ emisisset matellam prodere non meminerit &c. Quod uero quarta species siue differentia addi poßit habes ex Auicenna capite de signis charabiti. De his etiam mentionem facit Aet.ser.6. cap.2.ibi proinde anteriore cerebri parte læsa imaginatio solum peruertitur &c.

De causis phrenitidis.

Causarum aliquæ antecedentes,aliquæ coniunctæ, antecedentes sunt succi calidi ueluti sanguis & utraq; bilis in cerebri membranas penetrantes. Coniunctæ sunt ijdem et succi inflammationem ad actum deducentes. Paraphrenitis uero fit a uaporibus calidis & mordacibus, a toto uelut in febre acuta ad

ta ad

ta ad caput elatis, interdum fit etiam a simplici & nuda alteratione, interdum affecto diaphragmate uel alia quapiam corporis parte. Verum ea quæ a septo transuerso, prouenit, adeo similis ueræ phrenitidi existit, ut quis facile in hoc decipi poßit &c.

Loci consentientes de causis phrenitidis.

Gal. 5. de sympt. cau. cap. ult. Phrenitis non solum ob calidos succos uel calidiorem cerebri temperaturam accidit, sed quum phlegmonem in cerebro uel in ipsius membranis, ij succi pariunt &c. Paulus lib. 3. cap. 6. Causa morbi est sanguis exuperans uel biliosus humor, interdum flaua bilis adeo perusta ut in nigram degenerauerit quæ etiam grauißimā phrenitidem contrahit &c. Gale. 5. de loc. aff. cap. 4. Atq; delirare etiam solent nonnulli ob uitium quod in ore uentriculi consistit & febribus ardentibus & pleuritide & peripneumonia, sed quæ ob septi transuersi accidunt deliria non multum distant a phrenitide.

De phrenitidis indicijs.

Quum tria sint phrenitidis indicia, Præcedentia. s. demostratiua ac rememoratiua, de præcedentibus ac demostratiuis hic tantum mentionem facimus. Signa præcedentia sunt, uigiliæ prolixæ, somnus turbulentus, bliuio agrestis, dolor capitis promptitudo ad iram & odium, aluus adstringitur, urinæ sunt tenues, biliosum humorem ad superiora petentem demostrantes. Signa demostratiua sunt sex, ut febris continua conclusa, magna capitis & oculorum grauitas, uehemens in facie & oculis rubor, dolor capitis, horror luminis, & pulsus frequentia cum duritie. Signa inter ueram & spuriam interstinguentia sut, ut siquid ex dictis sex defecerit, non amplius sit uera, sed spuria, Præterea si ab altera corporis parte uel a toto ut in febribus fieret,

tunc mendosa est, nam febre curata etiam ipsa curatur, Praeterea mendosa statim fieri solet, uera autem paulatim accedit. Signa causarum sunt, nam sanguine peccante, oculorum aderit rubor, uenae sanguine tume factae, risus, motus morbi uniformis (uniformiter moueri inquam quum nec de tertio in tertium, nec de quarto in quartum accessionem habet) sanguis destillat e naribus, somnus lõgus, imaginationes rubeae. Signa bilis sunt audatia, temeritas, oculorum uultusq; flauities, uigliae multae, linguae ariditas, qui uero tam inaniter saeuiunt ut coerceri nequeāt, ijs ab atrabili phrenitis procedit, De signis quae affectam particulam demostrant superius dictum est. Signa inflammationis in cerebro aut in eius membranis sumuntur ex dolorum ac oculorum affectionibus, nam maior est dolor quum in membranis inflammatio existit, quam in cerebro &c.

Loci consentientes de signis phrenitidis.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 4. de omnibus his signis mentionem facit ibi interdum uigiliae praecedunt, & somnus manifestis imaginibus turbatus ita ut clament, & exiliant, interdum adeo agrestis obliuio ut ne meiere sed nec matellam prodere meminerint &c. lege fusius & inuenies multa a me pridem recitata leges etiam in hoc capite differentiam inter ueram & mendosam phrenitidem.

De signis sex demostratiuis loquitur Razes. 9. almans. ibi quum aliquem febris conclusa continua inuaserit cum forti capitis & oculorum grauedine, & in facie atque in oculis uehemens fuerit rubedo & capitis dolor, & horror luminis fuerit, & in pulsu uelocitas, & frequentiae superfluitas, sunt certißima phrenitidis indicia, Quod si lingua fuerit nigra uel citrina & permisceatur intellectus et multum fuerit alienatus & multũ uigiliauerit, iam phrenitis perfecta est &c.

Sed Gal.1. prorrhet. commen.4. a principio usque ad finem methodum inueniēdi phrenitidis indicia docet, ubi quæ propria quæue inseperabilia esse signa dicantur facile intelliges. De paraphrenitide loquitur Paulus lib.3.cap.6.ibi, Quæ consensu stomachi gignitur, non est phrenitis, sed hoc solum puta delirium, facit etiam mentionem de signis causarum, ibi quibus sanguineus humor morbum facit, ij cum risu insaniunt, quibus flaua bilis, ferociter, quibus atra tam imaniter sæuiunt ut coerceri nequeant &c.

De uera ac mendosa phrenitide loquitur etiam Cornel. cels. lib.3. cap.18. ibi phrenitis tum demum est quum continua dementia esse incipit, sed perfecta est, ubi mens imaginibus addicta est &c. Itidem Gal.aphoris.7.commē.14. Desipientia agnoscitur loquentibus agentibus ue nihil consentaneum rationi &c. lege etiam de his Hippocra. 3. de morbis circa principium &c.

De cura ipsius phrenitidis.

Considerandum in primis num facta uel fienda sit inflammatio, quod si non facta prohibendum ne fiat, his uidelicet quinq; modis, Primo cum uictu tenui ac alijs sex rebus non naturalibus in contrarium ordinatis, Secundo reuulsione & deriuatione, uel si adsit plethoria euacuatione, Tertio repulsione, Quarto sanguinis & aliorum humorum alteratione, Quinto euacuatione, Regimē sex rerum non naturalium tale sit, primum quiescat in aere puro ac temperato, nec in thalamo sint picturæ, uictus sit in primis tenuis ad frigidū decliuis, abstineat a potu aque frigidæ præsertī si morbus in septo trāsuerso fuerit, sed potus sit aqua hordeacea cum oxymelite. Reuulsio fiet per sectionem uenæ cephalicæ. Deriuatio per hyrudines naribus applicitas, uel per sectionem uenæ in fronte uel per caustica quædam uesicatoria nuncupata. Euacuatio

nimia existente plethoria fiet incipiendo a saphenis deinde a communi & a basilica. Repulsio fiet per epithemata instillationes & cætera topica prout supra relatum est in cura cephaleæ calidæ. Epithemata fient cum oxyrhodino, Quod uacio modo parari solet, Nam aliqui aquæ rosaceæ ad alia ingredientia portionem duplam immittunt sicut ℞ aquæ ros. ℥. viij. olei. ros. & aceti ana. ℥. ij. Alij uero uolunt ut ex his tribus aliud sit subduplum ad reliquum ut uerbi gratia ℞ aquæ ros. ℥. viij. olei ros. ℥. iiij. aceti. ℥. ij. Alex. uero quintã aceti partem oleo ros. adiungit. Alteratio sanguinis uel bilis fiet per infrigidantia styptica et hæc perficitur per cibum aut potum per Iuleb aut Sy. uocatos aut confectiones, Cibi sint frigidi styptici, Potus sit uinum granatorum malorum uel cydoniatus succus omphacium, limones & arantia mala. Iuleb sit rosaceum uel cum aliquibus Sys. concinnatum miscendo una aquas uel decocta plantaginis solatri portulacæ cicorij, uel sic paretur, Accipe sy. de acet. citri. ℥. iiij. Sy. de papauere. ℥. ij. aquæ ros. florum nenupharis cicorij ana. ℥. v. uini granatorũ. ℥. i. uini cotoneorum malorum. ℥. s. fiat Iuleb cum sandalis rubeis aromatizatum. Syrupi sunt sy. de ribes de limonibus de succo acetosæ sy. rosaceus uiolaceus de papauere de citro de agresta oxysachara sy. de granatis. Confectiones sunt conserua ros. uiol. boraginacea, diacorali diarhodon abb. &c. Euacuatio fiet si morbus sit sanguineus per sectionem uenæ ut supra retulimus si uero biliosus per pharmacum cholagogum, quod fiet per electuaria uel pillulas uel potus prout opus fuerit, de quibus supra in capite cephaleæ fusius pertractauimus, Peculiaris tamen est aqua fructuum mes. distin. 7. Antidotarij & infusio rheubarbari &c.

At si inflammatio facta sit tunc duo erunt medendi scopi, alter ab materiæ fluxæ resolutionem, alter ad tollenda sym-

ptomata. Resolutio materiæ ita fiet, primo euacuando materiam exuperantem cum rhebarbaro Myrobalanis uel pillulis iam dictis, Secundo resoluendo cum topicis temperatæ caliditatis sicut cum columbis, pulmone arietis & catulis scißis ac euisceratis cum natiua eorum caliditate, aut aduentitia præsertim parata cum rebus anodinis modice calidis ueluti sunt uiolæ maluæ melliloti folijs lauri corticibus papaueris camomilla anetho folijs senæ & stechade &c. Remotio symptomatum fiet si uigiliæ adsint cum somnum prouocantibus ueluti cum sy. de papauere cum lotionibus extrinsecis soporiferis, ut cum corticibus capitum papaueris albi, cũ hyosciamo floribus nenupharis uiolis anetho, & cum folijs uitium salicis lactucæ mandragoræ rosam populi &c. uel cum seminibus papaueris albi, aut semiscrupulo pillularũ de cynaglossa &c. Quod si retineatur urina, eam prouocabimus cum oleo scorpionum inungendo circa uesicæ regionæm uel cum cataplasmate ex paritaria &c.

Loci consentientes de cura & primo de regimine.

Auice. prima tertij, cap. de charabito loquens de regimine sex rerum naturalium inquit & fac eum quiescere in domo temporata & in aere puro.

Obiectio.

Aer esse debet frigidus quum sit morbo contrarius & cordis intemperiem magis euentet. Quomodo igitur erit temperatus ut Auicenna.

Responsio.

Aer ratione morbi potestate debet esse frigidus, sed non actu quia peros ac meatus cutis nimium constiparet, Calidus uero nimium caput repleret & resoluendo uires debilitaret, Quare magis tẽperatus esse debet quã frigidus. Hoc etiã

habes ex Gale.10.meth.& ex Alex.& Raze.1.cõtinentis.Mesues cap. de phrenit. & Auic.loco citato, Domus in qua locatur patiens sit exuta a formis & luciditate, nam phreniticus intueri eorum imagines diligit & ex earum intuitu læditur cerebrum.

Obiectio.

Quomodo hic luciditas probibentur quum Alex.cap. de phrenit. dicat q magis lucidus debeat esse aer quã obscurus.

Responsio.

Si patiens ex tenebris timorem concipit, aut amoto lumine in imaginationes incurrat aer esse debet lucidus si uero ecõtra in obscuro quiescat, Vide in hoc casu Corn.cels.lib.3.cap.18. De uictu loquitur Paul.lib.3.cap.6. inquiens, Cibus primum esto aqua mulsa, deinde ptisanæ cremor & sorbitiones excondro cum quadam dulci potione ut rhodomellite, panis quoque aqua lotus recte exhibetur, similiter intubum lactuca elixa, ab aquæ frigidæ potu arcendi sunt præsertim si septum trãsuersum consortij lege malo dedisse originem cognoueris. Razes similiter.9.almã. Nutrimentum eius sit aqua hrodei semel aut bis in die sumpta secundum consuetudinem quam in tempore sanitatis habuerit Arcul. iubet ptissanam quater in die esse sumendam. Auice.incipe nutrire ipsum subtili nutrimento ita ut sis contentus oxymellite deinde permuta ipsum ad aquam hordei subtilem cum oxymellite, deinde permuta ad crassum & considera ægritudinem & uirtutẽ, & loquens de potu aliena inquit eos ab aqua uehementis frigoris.

Obiectio.

Dogma Auic. de cibandis ægris omnino contrarium uidetur Hippocra.1.aphoris. Nam iubet q a principio morbi uictus sit craßior & uersus statum sit tenuior hic uero econtra iubet primum q sit tenuior & uersus statum craßior.

Responsio.

Modus cibãdi in morbis acutis cum apostemate est diuersus ab eo qui tantum in morbis acutis sine apostemate fierĩ solet, Nam morbus acutus cum apostamate requirit in principio uictum tenuiorem ut membra magis conficiant & retineant & motus humorum ex hac retentione supprimatur, hocq; habetur ex ipso Auic. fen. 16. cap. de cura fluxus cum excoriatione & cap. de tinesmo: sed in alijs morbis acutis seruatur dictũ Hipp. De diuersione ac sectione uenæ loquitur Gale. 13. meth. cap. 21. ibi, itaq; incidenda est in talibus affectibus uena statim ab initio, si modo tam ualens fuerit uirtus ut sine noxa missionẽ sanguinis tolleret & paulo post, & hoc utriq; uitio commune est & ei quod cum sopore & ei quod cum uigilijs incidit &c. Similiter Mes. cap. de phren. In primis si nihil prohibeat phlebotometur cephalica deinde phlebotoma uenas frontis, uel sanguisugas naribus applicato &c. Razes. 9. alman. Aegro igitur antequã prædicta compleantur accidentia est subueniendum ex sanguinis detractione & uentris solutione cum succo fructuum &c. Aduerte q, Azarauius non uult fieri sectionem uenæ in biliosa phrenitide sed tãtum hemorrhoidarum prouocationem. Auicen. pima tertij, cap. de cura charab. fiat phlebotomia ex cephalica & egressio sanguinis aliquantula imo multa ualde, Deinde phlebotoma uenas frontis &c. & cum phlebotomaueris tum oportet ut ipsum clysterizes clysteri ualde leni cum oleo. s. rosaceo et aqua hordei deinde trahe materiam ad interiora cum fricatione pedum &c.

Obiectio.

In principio morbi conueniunt ne frictiones?

Responsio.

Dico q, repletione imminente ne materia plus agitetur quam auertatur non conducere, sed remota hac causa si fuerint debiles frictiones & a longinquis partibus incepte forte

conducent &c. De hac sectione omnes fere practici loquuntur similiter Cor. Cel. lib. 3. cap. 18. ipi, Quod si uires patiantur ægri sanguis quoq; mittendus, Itidem ait Aet. ser. 6. cap. 2. &c. De repulsione loquitur Gal. 13 meth. cap. 21. ibi, Commune præterea utriusq; est ut oxyrhodinum in principio admoueas &c. Simliter Auic. prima tertij cap. cita. ibi & pone super caput eius in principio oleum rosaceum cum aceto infrigidatum niue &c. & oportet ut in principio administres repercussiua pura, nisi sit de genere magno ex quo apostemantur uenæ quæ sunt extra caput, &c. Nam in morbi augmento pura non conueniunt, sed cum resoluentibus mixta &c. Itidem fatetur Cor. Cels. loco citato ibi conuenit caput adcutem tondere &c. De alteratione per syrupos & confectiones habes plura ex Mes. Arcul. Marc. Cat. Sauonarola &c. Similiter de euacuatione, nam Arcul. si cholera fuerit in causa euacuabis eam cum medicina leniente, quæ etiam digesta materia erit, reiteranda &c. De remotione accidẽtium loquitur Cor. Cel. lib. 3. cap. 18. ibi si nihilominus uigilent hi, Quidam somnum moliuntur potui dando aquam in qua papauer aut hyosciamus decocta sit, & paulo post, seruanda est aluus quam tenerrima, remouendi terrores & potius bona spes afferenda, quærenda delectatio ex fabulis ludisq; quibus capi maxime sanus assueuerat. Paul lib. 3. cap. 6. Quod si urina ipsis delirij uitio cohibeatur, calentis hydrelei imbre pubem & uesicam fouebimus, Itidem ait Auic. loco citato inungens oleo pubem tepido.

Obseruationes de uenæ sectione.

Auic. prima tertij, cap. de charab. inquit q; phlebotomia fieri debet ex cephalica seruatis quatuor conditionibus. Prima q; nihil sit q; prohibeat sicut tempus anni, ætas, robur uirtutis &c. Secunda q; copiosa fiat si a sanguine phrenitis de-

penderet, pauca si ab alio humore, ibi cholericum indiget in sui cura eductione cholerę plurima & phlebotomia minore & cum cautella &c. Tertia q; cauenda est syncopis ita ut ne actu accidat. Quarta q; sit cautella in ligando ne ex magna commotione fieret hypposipasma i. uenę ruptio. Halyabbas unum tantum aduertit ut ne post tertium diem sui euentus fiat uenę sectio, hoc idem uidetur attestari Hippoc. in eo aphorismo Medicari in ualde acutis si materia turget eadem die, tardare.n. malum est. Auic. loc. cit. uidetur etiam inuere q; uniuersalis uenę sectio particularem pręcedere debeat, obseruatis tamen tribus cōditionibus, Prima q; uirtus sit ualida, Secunda q; dispositio capitis hanc requirat, Tertia q; seua accidentia non adsint &c.

Obseruationes de repulsione.

Auic. de cura charab. conuenit oxyrhodinum niue infrigidatum & non calidum.

Obiectio.

Quomodo frigidum si Aet. ser. 6. cap. 2. dicat caput rosaceo tepido irrigetur, nam in cerebri membrana inflammata frigiditas rosacei non est tuta.

Responsio.

In phrenitide duplex esse potest medendi scopus quatenus ad topica, alter .s. ad inflammationē, alter ad reliqua indicantia, si igitur ad inflammationem tantum sit tua intētio tunc oxyrhodinum conuenit actu frigidum, si ad reliqua indicantia tepidum &c.

Obseruationes de euacuatione.

Mes. in cholerica phrenitide statim fiat euacuatio cum aqua fructuum, nec in mora sit medicus, nam inducię nō dantur in pręparanda materia unde uersus: Sinocha cum colica

phrenesis squinantis & antrax,

Materias crudas euacuare iubent.

Et de topidis loquens inquit scito quod sanguinea indiget resolutione plus & extinctione minus, Colerica uero econtra, hoc idem ait Auic.

De pronosticis phrenitidis.

Hippoc. aphoris. 6. aphor. 53. Desipientiæ quæ cum risu fiunt securiores, quæ uero cum studio periculosiores. B. securior. i. minus periculosa & hæc fit a sanguine, sed quæ fit a flauabile timor est ne exusta insaniam satis furiosam generet &c. Et aphor. 2. apho. 2. ubi somnus delirium sedat: bonũ, B. hoc delirim non fit patiente cerebo, sed tãtum a caliditate nuda, unde mirum non est si id somnus de medio tollat. Et aphor. 7. aphor. 12. A pulmonis inflammatione phrenitis, malum, B. etiam econtra malum est si ex phrenitide inflammatio pulmonis sequatur; Verum ꝙ tunc phrenitis mala est quũ ad cerebrum permutatur, uel si adeo excrescat ut meningæ cerebri patiantur. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. Phrenitis mitior est quum a pallida bile ortum contraxit, uehementior quum a flaua, ferina uero quum a flaua bile perassata. Hippo. pronost. 1. cap. 9. Qui in febre acuta aut delirio aut pulmonia, aut capitis dolore, manus subinde ad os, fert, aut frustra uenatur muscas aut colligit festucas aut euellit pillos id exitiale est. B. lege fusius Gal. commẽ. de delirio. Et Hippoc. aphor. 4. aphor. 72. Quibus urinæ albæ & perspicuæ, malæ præsertim si in phreneticis appareant. Et Auicẽ. prima tertij, cap. de charab. nullus uisus est habẽs apostema in partibus cerebri cuius urina fuerit aquosa qui euaserit. Nam tunc aquosa esse dicitur urina, quum teste Gale, perspicua simul sit & alba. Hæc enim magnam cruditatem ac flauam bilem ad caput solummodo rapi ostendit &c. Mesu. cap. de phrenit. cura huius ægritu-

dinis si iam impreßit cassa est, si uero adhuc perfecta non est curatur, sed non apud negligentes & stultos medicos &c.

Authores erronei dissentientes circa phrenitidem.

1 *Adserere, cerebri substantiam nullo modo posse inflammari ut Serapio.*
2 *Adserere, phrenitidem absq; febre fieri posse.*
3 *Adserre, paraphrenitidẽ a nuda caliditate non posse effici.*
4 *Adserere, phrenitidem a sanguine exortam non esse signum periculosum.*
5 *Adserere, aquam frigidam in phrenitide posse exhiberi ut Razes.*
6 *Adserere, in omni phrenitide sectionem uenæ non conuenire.*

Confutatio dissentientium circa phrenitidem.

Confutat primum Auice. cap. de charab. dicens, Quidam medicorum existimant q, ipsum cerebrum non apostematur, quia quod lene est ut cerebrum uel durum ut ossa non extenditur & sic non apostematur, sed hic sermo est erroneus quoniam lene uiscosum extenditur & ossa etiam apostemantur &c. quod intelligendum est per uiam congestionis, non autẽ per uiam rheumatis, & hoc idem sentit Auer. 4. collig. & Gale. 6. aphoris. com. 51. ibi, fiunt omnes patẽte cerebro &c.

Ad secundum Gal. 3. de loc. aff. ca. 7. Igitur quemadmodũ phreniticis febris unum quoddam accidens dispositionem cerebri censetur, sic econuerso in ardentium febrium dementia, multis elatis ad ipsum uaporibus. Idem sentit Hippoc. in epid. mor. & Gale. 5. de sympt. cau. &c.

Ad tertium Gal. 6. aphor. comm. 53. loquens de paraphrenitide inquit, Quæcunq;. n. ex sola caliditate sine humore uitioso fiunt, similes quodammodo sunt eis quæ ex ebrietate contingunt igitur quedam fiunt a nuda caliditate.

Ad quartum Gal. aphor. 2. commen. 2. sed satis fuit ei periculosißimum morbum phrenitidem nominare, & aphor. 6. commen. 53. nulla inquit desipientia secura est, igitur nec a sanguine exorta.

Ad quintum Auice. prima tertij, cap. de charab. & Alex. cap. de phrenit. Gelida autem aqua quoniam parum frugi omnino uitanda, nam internæ phlegmoni nocet deliriũq; auget & omnia in deterius conuertit, materiæq; resolutionem prohibet & neruis nocet & sic nullo modo conuenit.

Ad sextum conueniunt Alexan. Razes & deniq; omnes q̃ fieri debeat si non euacuandi saltem reuellendi gratia & hoc in principio morbi, cauendo ut supra.

De lethargi descriptione & loco affecto.

Lethargus est dormiẽdi inexpugnabilis quædã cupiditas, eoq; λιθαργος dictus est, quod ab accidente. i. ab obliuione frigidum cerebri apostema sequente fiat, unde & alias ueteranus morbus uocatur, eo quod qui tali ægritudine laborant, æterno ueluti sopore afficiantur, fitq; hic morbus uel in meatibus substantiæ cerebri, & hoc ut plurimum, uel fit in paniculis uel in eius substantia, et hoc raro admodum contingit, in uentriculis uero cerebri nequaquam, Qui si fieri contingat, non amplius lethargi nomem, sed potius apoplexiæ uel epilepsiæ obtinet, fitq; ut plurimum in occipitio, interdum in sincipiti uel in medio, sed raro admodum.

Loci consentientes de lethargo.

Galæ. lib. finit. med. Lethargus est delatio in somnum non facile excitabilem, quæ cum coloris uitio & flatuoso ædemate, nec sine ipsarum quoq; solidarum partium, repulsifici spiritus languore prouenit fere indebili febre ac maligna. Auic. prima tertij, cap. 16. lethargia dicitur apostema phlegmaticũ intra craneum factum & est firsen pituitosum &c. Et hæc

quidem ægritudo nominatur nomine ſui accidentis, ideſt ab obliuione apoſtema cerebri ſequente &c. Cel. lib. 3. cap. 20. In lethargo marcor eſt ac inexpugnabilis pene dormiendi neceſſitas &c. De loco læſo loquitur Paul. lib. 3. cap. de leth. ibi, τόπον μὲν ἔχει τὸν αὐτὸν τῇ φρενίτιδι, φημὶ τὸν ἐγκέφαλον &c. Auice. prima tertij, cap. 16. Et plurimum quidem fit in meatibus ſubſtantiæ cerebri, & raro in uelaminibus & ſubſtantia cerebri quia phlegma raro penetrat paniculos cerebri propter eorum duritiem, & propter eius uiſcoſitatem &c. Gale. 3. de loc. aff. cap. 5. In lethargo & in omnibus ſoporoſis affectionibus ratio & memoria pereunt. Quare quum memoria in occipitio & ratio in medio uentriculo reponatur, hoc ſequi neceſſe eſt lethargum .ſ. plerunq; in his duobus locis contigere &c.

De lethargi cauſis.

Quum cerebrum primario affectu laborat binas tantum cauſas antecedentes & coniunctas habere dicitur ex quibus procatarcticæ intelliguntur, antecedentes ſunt uehementia frigora cum multa humiditate complexa, ſicut in pituita & in nimia repletione cernitur, uel antecedentes dicuntur quæcũq; pituitoſum humorem generare poſſunt, ſicut comeſtio fructuum & ceparum aut nimia potio. Cauſæ uero coniunctæ ſunt hmores lethargum ad actum producentes, ſi uero cerebrum per conſenſum afficiatur, tunc uel fit exmutatione alicuius acuti morbi uelut a phrenitide & e afebre continente uel ab ſtupefacientibus pharmacis nimis refrigerantibus cerebro adhibitis, aut fit a diaphragmate, uel ab aliquo alio uiſcere affecto. Verus igitur lethargus a pituita tantum fit, nothus uero a pituita cum bile admixta, in capite putreſcente, oboritur, unde ſymptomata habet etiam admixta.

Loci consentientes de causis lethargi.

Gale.3.de loc.aff.cap.de morb.comit.lethargus ortum trahit a uehementi frigore. Et. *2.aphor.commẽ.3.somnus inquit fit refrigerato primo sensitiuo.i.cerebro, quæ refrigeratio si mixta fuerit humiditati facit lethargicas paßiones, si cum siccitate* κατάληψεις. Et.4. *de sympt. cau.cap.8.fit lethargus a frigida multaq; humiditate grauãte.* Vide *etiam Gal.2.de loc. aff. cap.ult.* Nam *ibi quotquot inquit affectus sunt soporosi ac somnolenti tot omnes a frigida causa oriri.* Itidẽ.*3.de loc.aff. cap.5.Paulus lib.3.cap.de leth.ex pituita quæ frigore nimio et humiditate cerebrum imbuerit, contrahitur.* Auic.*prima tertij, cap.16.* Et *hæc ægritudo generatur ab omni quo generatur humor phlegmaticus & in quo sunt euaporatio & putrefactio &c.* Et *plurimum inquit generatur ex comestioneceparum & ex nimia repletione stomachi & multitudine potus & comestione fructuum intellige frigidorum humidorum.*

Obiectio.

Quur damnat cepas Auic. quum ex sua caliditate potius proficere, quam nocere deberent.

Responsio.

Considerat incepis duas esse partes, quasdam.s. crassas ex quibus pituita generatur, & quasdam acres quæ euaporationem ad caput mittunt, Quæ simul unitæ potius capiti nocent quam prosint. De *causis per consensum loquitur* Aet. *ser.6. cap.3. fit lethargos ex mutatione alicuius acuti morbi ut ex phrenitide & a continente febre & ex alijs plurimis morbis in quibus præsertim euacuationes sequutæ sunt &c.* Gale. *lib.finit.med.lethargus euenit partim affecto principio.i.cerebro, partim ab scessu.* Alex.*lib.1.cap.20.si pituita sola deliquerit lethargiam ueram introducit,* Notham *uero pituita cum bile mixta in capite putrescente, & sunt in ea symptomata permixta.*

De lethargi indicijs.

Indicia lethargi sunt.13.ut dolor leuis quasi extendens, febris lenta, somnus grauis, obliuio uehemens, respiratio imbecillis & rara, crebra oscitatio, singultus ob stomachi consensum, albedo linguæ, pigritia in motu palpebrarum, pulsus rari & tremuli, aluus interdũ humida, interdum sed raro arescit, urinæ quales iumentorum, interdum tremores & sudores apparent &c.

Discrimen phrenitidis & lethargi ex Auicenna.

Vterq; affectus similis in hoc esse uidetur q, patientes aliena ac uaria loquuntur. Differunt uero quadrifariam Primo quia in lethargo somnus est grauis, in phrenitide paucus uel nullus, Secundo lethargici in suis lectis præcipitati iacent, phrenetici resurgunt, Tertio in lethargo pars posterior, in phrenitide anterior læditur, Quarto in lethargo est febris lenta leuisq; dolor capitis, in phrenitide uero uehementia sunt omnia &c.

Discrimen lethargi & apoplexiæ, sincopis & uteri strangulatus.

Differt lethargus ab apoplexia ex eo q, lethargus paulatine ac pedetentim fiat apoplexia uero statim, differt ab uteri strangulatu, quum excitatus respondeat, strangulata minime, differt a syncopi quum in lethargo facies sit uiuida in syncopi ueluti mortua, differt a subet & congellatione per febrem quæ nec in subetia uel congellatione accidit, intellige præsertim si ægritudines & non accidentia per se sint.

Loci consentientes de signis lethargi.

Paulus lib.3.cap 9. In lethargo adest febris lenta non admodum acris, cum animi in somnũ profunda delatione, pulsus magni turbulenti, respiratio rara & imbecillis, & cætera omnia a me exposita. Auic. similiter prima tertij, de signis

leth.ibi soda leuis febris lenta, necessaria enim est febris in omni apostemate facto ab humore putrefacto et propter hoc seperatur a subet &c. Vide insuper Gal.5.de loc.aff.cap.de septi transuersi affectibus &.3.de loc.aff.ca.5. Itidem Aet.ser. 6.cap.3.ibi proinde cōsiderare oportet speciem delationis in somnum &c. De signis discriminum lethargi cum phrenitide apoplexia, & cæteris similibus lege ex Auice. Arcul. Sauonarola, & ab ipso Gordonio.

De lethargi cura.

Scopi in curando lethargum quinq; enumerantur, Primus euacuatio, Secūdus reuulsio, Tertius materiæ repulsio, Quartus symptomatum emendatio, Quintus uictus ratio instituenda. Euacuatio si adsit repletio, aut pituita cum sanguine abundauerit fiet per sectionē uenæ cephalicæ, Quod si minus sanguis redundet, per phlegmagogum per secessum uel per uomitum aducens moliri potest, Educunt pituitam hiera simplex hiera composita, Pillulæ chochiæ, electuarium indum et quæcunq; in cephalea ab humore frigido exarata sunt, Vomitus fiet ex decocto raphani cum sesquiuntia oxymellitis scilliticí. Reuulsio fiet per cucurbitulas lotiones clysteria, quæ multum in hoc casu laudantur, per frictiones ligationes &c. Clysteria parantur ex rebus ad caput spectantibus, sicut ex decocto, saluiæ, maioranæ, rutæ, betonicæ, stechados, cui mellis rosacei tres ontiæ & totidem olei communis adiectæ sint, uel si acria uolueris, adde prædicto decocto radicum cyclaminis, colocynthidos, cartami, centaurij quantumlubet, addito etiam sale gemeo, aut hiera composita electuario indo &c. Lotiones fiát ex prædictis rebus a cubito ad extremam manum et a genu usq; ad plantas pedum &c. Repulsio materiæ perficitur per exteriora & interiora, Per exteriora in principio repellentia, Per interiora materiam præparantia. Exteriora

in prin

in principio repellentia sunt oxyrhodi num, in augmento re pellētibus adde resoluentia, ut est aliquid castorei, et a medio statu usq; ad lethargi declinationem resoluentibus puris utendum sicuti est emplastrum Mesues, quod recipit piretri sinapis scillæ castorei euphorbij &c. Interiora materiam præparanda sunt sy. de stechade oxymel scilliticum rhodomel &c. quæ dicta sunt in capite cephaleæ ab humore frigido cū aquis uel decoctis saluiæ stechados maioranæ hyssopi betonicæ etc. Emendatio symptomatum fiet per ea quæ a somno profundo ægrum reuocāt, ut est fumus humanorum capillorum, itē frictio pedum cum aceto sale uel farina synapis, uel cum succo rutæ aceto et sale, reuocat etiam a somno pillorum euulsio partium inferiorum, clamor & tumultus, obliuio uero loquendi mingendi, ac egerendi, incitando, uesicam comprimendo, oleisq; aspergendo membraq; inferiora uehementer comprimendo, reuertitur. Victus sit tenuis incisorius ac resecans cum condimentis quibusdam paratus, ut panis contritus in aqua cum saluia pauco pipere uel cinnamomo, uel ptisana sale uel pulegio uel oxymellite parata, uel aqua cicerum uel lupinorum, Potus sit hydromel, in declinatione morbi uictus sit qui uires recolligat ac recreet, unde dandum est uinū aquosum tenue album subadstringens, carnes sint gallinarum colūborum montanarumq; auicularum, pisces petrosi, olera sint porri asparagus petroselinum &c. Aer, sit lucidus splendidus, domus tepida, somnus non permittatur nisi per mediam horam deinde excitetur, ita ut de media in mediam horam dormiat & excitetur, Frictiones uicē suppleāt exercitij &c.

Loci consentientes de cura lethargi.

De omnibus his fere intētionibus loquitur Gal. 13. meth. ca. 12. & primū de euacuatione, ibi, incidēda est in talibus affectibus uena statim ab initio si uirtus ualeat &c. de humorū

præparatione, ibi, excitare eos oportet & craßitiem humoris incidere & excalefacere incoquentes in aceto thymum & pulegium & origanum &c. de deriuatione, ibi, Mox palatum ualentibus & acribus medicamentis ungemus, deinde sternutamentis utemur. De repulsione, ibi, tum capiti similes præsidiorum facultates imponemus adaucta semper eorum usque ad ipsum sinapi uehementia. De Reuulsione, ibi, Quin etiam cucurbitulis utemur &c. De euacuatione loquitur Auice. etiam prima tertij, cap. de cu. lith. ibi si nõ fuerit quod prohibeat phlebotometur prius et si alia fuerint tibi necessaria, da ei ad potandũ hieræ pricræ. 3. i. et quartã unius drachmæ de pulpa colocynthidos & tres drachmas myrrobalanorũ & dauic unum masticis, Aet. ser. 6. cap. 3. si sanguis fuerit redundãs secetur uena & pro uiribus euacuetur. De reuulsione loquitur Paul. lib. 3. cap. 9. ibi, si minus sectio uenæ competit eius loco clysterijs acribus aluũ ducemus. Acria. n. huc spectãt quia tum febris mitis est & lenis, tum quia materia crassa nõ apta fluere in uentriculo continetur, a quo clystere acutum diuertit & euacuat, similter Auice. loc. cit. administra eis clysteria acuta & trahatur materia ad inferiora, & fac eum uomere cum penna melle & sinapi illita & frica extremitates eius donec rubescant & doleant &c. De repulsione & materiæ præparatione loquitur Auic. cap. citato et in pincipio repelle materiam cum oleo rosaceo & aceto & post duos dies a principio sui misceatur eis castorium &c. Alex. lib. 1. cap. 20. uniuersam curationem capiti applicare oportet quo uapores qui eo deferuntur promptius supprimantur, danda est insuper opera ut humores ibi coacti conquoquantur incidantur & dissipentur &c. De sympt. emendatione facit mentionem Cel. lib 3. cap. 20. ibi hos quidam excitare nituntur admotis his per quæ sternutamenta euocantur & his quæ odore fœ=

do mouent, qualis est pix cruda lana succida piper ueratrum &c. Auic. loco cit. Quum in subet profundi fiunt euelle capillos eorum & pone apud nocram uentosas multas cum igne & absq; incisione, & quũ eis acciderit obliuio urinæ & stercoris, embroca utraque emunctoria & uentrem cum decocto camomillæ melliloti, uiolarum & comprime uesicam &c. De uictus ratione instituenda lege Aet. ser. 6. cap. 3. ibi, Cibi porro sint tenues & incisorij ac resecantes & cum condimentis parati aniso cumino apio pipere, sunt tamen qui anesum damnent quum sit somniferum. Paul. lib. 3. ca. 9. etiam de his loquitur, ibi, alimentum sit cremor ptisanæ cum oxymellite uel pulegio & hoc in principio. Nam in declinatione uictus sit qui uires recolligat &c. Auice. loc. cit. Et quum nutris nutri eos cum aliquibus quæ sint sicut aqua lupinorum ciceris cum hordeo fracto, deinde quum finitur ægritudo administra restaurantia lege fusius hos authores, et plura, quæ hic recitari non possunt, inuenies &c.

Lethargum generantia.

Cepe, ozimum, semina nigri & albi papaueris, Poma mandragoræ.

De Pronosticis lethargi.

Hippoc. aphor. 2. apho. 1. In quo morbo somnus laborem facit, mortale, si uero iuuat non mortale. B. intellige somnũ quatenus somnum non esse mortalem, sed quatenus accidens alicuius morbi. Et aphoris. 2. aphor. 3 somnus atque uigilia si modum excesserint, malum. B. Excedit modum tripliciter, Primo ex parte quantitatis, unde multus uel deficiens, malus, Secundo ex parte qualitatis qualis est somnus inexpugnabilis & superfluus cerebrum infrigidans & humectans, Tertio ex parte temporis qualis meridianus & nocturnus. Auice. prima tertij, cap. de signis leth. Quumq; fortia fuerint ac-

cidentia lethargiæ & multiplicatur ſudor ualde, eſt, tunc pe rimens propter quod ſudor deijcit uirtutem, & quum ſpiritus dilatatur & fit bonus & declinant accidentia, tunc tendit ad ſalutem & proprie ſi apparent apoſtemata poſt aures &c. Cel. lib. 3. ca. 20. lethargus eſt de gnere acutorum & niſi ſuccuratur celeriter iugulat &c.

Authores diſſentientes circa Lethar. & Vertig. quære infra, pag. 156.

De Vertigine.

Τὸσκοτοματίκον πάθος. *i. affectus ſcotomaticus, qui et uertiginoſus dicitur, quid ſit ex ipſa appellatione manifeſtatur. Eſt. n. ſcotomaticus is dicendus cui obtenebrationes cõtingũt, ac ei uidetur caput circunferri, ita ut firmari non poßit, ſed parua occaſione cadat. Differt uero uertigo a ſcotomatico affectu, eo quod omne ſcotoma uertigo ſit, ſed non econuerſo,* σκώτομα *dictum latine turbo a* σκοτομαι'. *i. uertiginor ſiue a uerbo* σκοτοω. *i. obtenebro, ſiue a* σκοτίζω. *i. obſcuro, obſcurantur enim precaligine oculi, ut nihil uideant, ſed in uertigine ſimpliciter dicta res uidentur tantum circonuolui abſq; caſu & tenebris, differunt etiam in cauſis ut infra uidebitur.*

Loci conſentientes de Vertigine.

Gal. aphor. 4. commẽ. 17. Vertigo eſt quando ſimul uidentur circunuolui quæcũq; conſpicimus & ſenſus uiſus de repẽte deſtruitur, quum uideantur tenebræ circunfuſæ. Auice. prima tertij, tra. 5. uertigo eſt, ut habens ipſam imaginetur q res ſuper ipſum uoluantur & q eius cerebrum & corpus ipſius reuoluantur, quare nõ regit ſe ita ut firmetur imo cadit &c. Ba. Intellige ſcotomaticum affectum (& ſi nula de tenebris fiat mentio) hic ab Auice. definiri, ſub quo uertigo tanquã minor diſpoſitio continetur. Definitur uero uertigo a Raze hoc

modo, Razes. 1. com. ca. 2. uertigo est dispositio in qua apparet res reuolui & tamen homo nō cadit, sed regit se &c. Ba. adde, sed perseuerante morbo diutius ex facili occasione concidit, maxime ubi in circulum circumuertatur. Vnde Gal. 3. de loc. aff. a parua occasione hebetantur, ita ut interdum cadant, si circunrotentur, hoc idem ad serit Paul. cap. proprio &c & Aet. ser. 6. cap. de uertig.

De uertiginis causis.

Causæ uertiginis primitiuæ sunt omnes sex res præter naturales ex quibus uapores crassi egredientes, ut cepæ uinum, cerebrum male afficiunt. Similiter mora in sole, Mala intēperies, capitis percussio, aut cranei fractura, solitæ excretiones retentæ, cruditates, ebrietates et consideratio rerum quæ circunaguntur. Antecedentes sunt omnes humores, a quibus uapores eleuantur, qualis est utraq; bilis pituita & sanguis. Coniunctæ sunt uapores spiritibus admixti existentes actu in regione uisus. Hec affectio etiam per consensum alicuius partis uel totius fieri potest, ex uaporibus ad caput elatis, aut ex ore uentriculi a malis humoribus morso, ab hijsdemet causis deniq; prodeunt uertigines, a quibus morbus comitialis & easdemet sedes occupant &c.

Loci consentientes de causis uertiginis.

De causis primitiuis loquitur Gale. 3. de locis aff. ca. 8. ibi, id maxime accidit quum uel sub sole æstuauerint, uel aliam ob causam calefacto fuerint capite, aut ex calido uaporosoq; spiritu caput opplente &c. Aet. ser. 6. cap. 7. facile capiuntur ab hac affectione quibus consuetæ excretiones sunt oppressæ, sed & cruditas & ardores assidui & ebrietates affectionem hanc efficiunt. Auic. prima tertij, ca. de cau. uertig, fit propter considerationem ad res que uoluūtur ita ut figatur forma illa sensata in anima, & paulo post inquit interdum fit a ma

litia complexionis, et fit ex motore spiritus exterius sicut ex percußione capitis & fractione cranei &c. De antecedentibus causis lege Gal. aphor. 3. commẽ. 27. ibi, Quotidianæ constitutiones &c. ubi inquit fit uertigo ab humore cum spiritus craßtie in capite moto, ideoq; proxima est comitialibus morbis & apoplexijs &c. Paul. lib. 3. cap. 12. Nascitur uertigo quum frigidus, & glutinosus humor cerebrum occupat &c. Auice. prima tertij, tra. 5. uaporis materia quandoq; est cholera quandoq; phlegma, & uertigo phlegmatica similis est epilepsiæ &c. De atrabile & sanguine non meminit nisi ubi de signis uertiginis loquitur. De causis coniunctis loquitur Gale. aphoris. 3. commẽ. 31. ibi uertigines accidunt propter spiritum uaporosum, qui in partibus cerebri inordinato motu cietur &c. Auice. prima tertij, cap. cit. ex causis fit corporeis præsentibus in uacuitatibus cerebri, contentis in ipso ex uaporibus prouenientibus in uenis, quæ sunt in ipso & neruis &c. De causis per consensum plura habes ex Gale. aphor. 4. commen. 27. ibi fit ab ore uentriculi a malis humoribus morso &c. Item aphor. 2 commẽ. 31. ibi, aut in uentriculo uitiosis superfluitatibus aceruatis ad cerebrum fertur exhalatio uaporosa. Item. 3. de loc. aff. ca. 8. Oribasius aphor. 3. commẽ. 20. de hac re mentionem & ipse facit ibi sicut uentus sese eleuans et puluerem in sublime rapiens &c. Auicen. prima tertij, tra. 5. Et quandoq; fit ex uaporibus ascendẽtibus ad cerebrum &c. lege eum fusius nam ibi enumerat omnes partes a quibus se extollere potest. Gal. in. lib. qui introductio siue medicus nuncupatur, caligines inquit oculis offusæ & uertigines cognata sunt uitia morbo caduco ab ijsdem et causis prodeunt atq; easdem sedes occupant &c.

De signis uertignis.

Indicia quæ distingunt utrum primario affectu an per con

sensum efficiatur uertigo hæc tria sint, Primũ nõ præceßit alterius mẽbri nocumenũ, Secundũ est uertigo aßiduaque non excitatur ex repletione alterius mẽbri nec remouetur ad alterius mẽbri euacuationẽ, Tertiũ quia omnes fere sensuum actiones lesse sunt, si igitur alterius mẽbri læsio precesserit, ad cuius in crementũ, uertigo augeatur, & ad eius decrementũ decrescat, & ad eius ablationẽ, auferatur, tunc p consensum est, ubi igitur per cõsensum uentriculi fieret uertigo, tũc præcedet praua concoctio. appetitus deiectio grauitas, nausea, uomitus et anxietas quædã stomachica, dolorq; erit in anteriori parte cerebri usq; ad medium pp neruorũ reuersiuorũ cõsensum &c. Si uero primario affectu, tunc præcedunt hebitudines in oculis, aurium sonitus auditus, grauitas, dolor capitis, & sic uniuscuiusq; sensus oblæsio aderit, Indicia humorũ morum præcipuæ sanguinis sunt, uenarum inflatio, oculi rubei, capitis grauitas, somnus & pulsatio. Bilis sunt uigiliæ inflammatio sine grauitate multa, imaginationes citrinæ &c. Pituite, sunt grauitas tumor & multitudo somni & sic de reliquis humoribus etiam intelliges &c.

Loci consentientes de signis Vertiginis.

Gal. 3. de loc. aff. cap. 8. loquens de signis primarij affectus & per consensum inquit, Vertigo quum per se fiat, aut per uentriculi consensum sicut & Archigenes fatetur, sic signa, distinguere oportet, Nam si uertigo ex primaria cerebri affectione fiat, tunc aurium soni, & capitis dolor & grauitas, & sic olfactus & cuiuscunq; sensus a capite prodeũtis oblæsio aderit. Vbi uero per consensum oris uentriculi, præsentietur cordis morsio quam Græci dicunt καρδιωγμον *& Nausea &c. hæc eadem recitat Paul. lib. 3. ca. 12. Auice. prima tertij, tra. 5. uertigo facta ex reuolutione hominis, aut cosideratione ad res reuolutas, nota est per se, et similiter, quæ fit a per-*

cußione & casu. In ea quæ fit a retentione materierum in cerebro, signa sunt q; ægritudo est aßidua non sequens ægritudinem aliorum membrorum, nec est excitata cum repletione, ne sedata cum euacuatione & antecedit ipsam dolor capitis, sonitus & tinnitus & grauitas est in capite & inuenit tenebrositatem in uisu & in sensibus abreuiationem &c. lege eũ fusius, nam si omnia uellem in unum congerere essem longitudine longe longior, lege etiam ipsum de signis cuiusq; humoris ibi & si fuerit humor &c.

De cura Vertiginis.

Primum id in cura notato, an per se, an per compatiendi rationem morbus fiat. Si per se, an actu uertiginosus sit an facultate, Primo expedit curatio, alteri præseruatio, Præterea etiam id intuere, num in ipsa uertiginis acceßione sit patiens, an extra, Si in acceßione tunc frictionibus cucurbitulis ligationibus & medicamentis odore mouentibus æger excitandus est, si uero extra acceßionem, tunc primum causa diligenter considerata, curandus erit, unde si fuerit causa primitiua, qualis est uisus rerum circunuoluentium, aut auditus uocum ingentium, aut percußio & crapula, tunc ita remouẽda erit causa, ut ne res mobiles uideat, nec sonos ingentes audiat, & tunc motus spirituum & eorum disiunctio moderetur cum quiete animi & corporis in loco obscuro, interim remouendo si qua mala fuerit intemperies in cerebro derelicta, cum contrarijs intra & extra applicatis. Si uero aliquis humorũ causa fuerit, tunc quintuplici Scopo indiget, Primus euacuatione, Secundus reuulsione simul & deriuatione, Tertius alteratione siue humorum præparatione, Quartus accidentium remotione, Quintus uictus ratione. Euacuatio fiet per sectionem uenæ si sanguis superabundauerit per remotas uenas, incipiendo a saphena deinde a basilica postremo ab ipsa cepha

lica & a uenis, quæ post aures locantur præsertim si purgationes menstruorum uel hæmorrhoidarum oppressæ sint, si uero sanguis cum alijs humoribus in qualitate redundet, pro ut natura humoris requirit, euacuabitur cum rheub. Myrobalanis casia &c. Reuulsio fiet cum omni reuulsionum genere ut supa dictum est in cap. cephaleæ procedendo usq; ad cauteria. Alteratio siue humorum præparatio perficitur per exteriora & interiora. Exteriora parantur in principio cum his quæ repellunt ac infrigidant, quale est oleum rosaceum et acetum. In medio tempore cum repellentibus ac resoluentibus mixtis & in fine cum puris resoluentibus pro ut habuisti in capite cephaleæ. Interiora per ea quæ immobiles reddunt spiritus, sicuti sunt frigida styptica, qualis est syrupus rosa. de granatis de ribes de citonijs & quæcunq; apozemata, ex his parata, ubi materia sit calida & spiritus inmotu fuerint, ualent etiam in hoc casu eclegmata ex saccharo rosaceo miua cydoniorum, Item cotoneata a prandio statim uel ab ipsa cena comesta. Remotio accidentium, erit si nec apud ignẽ, nec in scalis nec prope flumina patientes sint, ne interdum ex uertigine oborta præcipitentur, si uero aliquæ etiam tenebræ adhuc remaneant, cum his quæ clarificant statim curabuntur &c. Victus ratio, si ab humore calido fieret uertigo, erit, quæ bilis aut sanguinis feruorẽ extinguat, sicut sunt acetosa styptica, qualis est succus cotoneorum malorũ & granatorũ, in quo bucella panis immergi potest, sitq; uictus non flatuosus non cacostomaticus sed facile concoctilis, Aer sit magis obscurus quam lucidus ne spiritus agitentur, Potus sit modicum uini albi tenuißimi præsertim si uertigo per compatiendi rationẽ fieret, somnus sit notabilis, quies nõ solũ corpori, sed etiã aĩo confert, uitanda insuper sunt accidentia animi sicut ira tristitia nimia cogitatio &c. Venereis quantũ põt se

abstineat &c. Si causa fuerit per consensum tunc triplici sco po curabitur, Primo cum causæ remotione, Secundo cum mẽ bri mittentis & recipientis roboratione, Tertio cum reuulsione uaporum adhibito tamen regimine congruo ut supra, Quæ omnia longe uberius habita sunt in cap. cephaleæ per consensum &c. Quare non est ut hic denuo recitentur &c.

Loci consentientes de cura uertiginis.

Paulus lib. 3. cap. 12. Vertiginosos in accessione excitabimus cum medicamentis quæ odore mouent, item frictionibus & id genus alijs &c. lege etiam in hoc Marc. Cat. Auic. prima tertij, tra. 5. Vertigo facta a reuolutione hominis super ipsum & consideratione eius ad reuolutiones & considerationes a loco alto, cum quiete & tranquilitate curatur & somno si non cito sedaturum.

De cura a causa humorali & primo de ipsa euacuatione loquitur Auic. loco nuper cit. ibi. Quæ uero facta est ex sanguine, aut ab humore contento in corpore curat phlebotomia ex cephalica deinde ex uena quiete, quæ est post aurem. Et Paul. loc. cit. ubi morbus conquieuerit sanguis discutiẽdi gratia extrahatur & purgatio ex hiera præstanda. Et Razes. 9. almã. Quod si non appareant & facies sit rubra, sanguis ex cephalica uel basilica erit minuendus. De reuulsione etiam loquitur Paul. ibi, Interpositis diebus acri clystere et cucurbitulis ad occipitium cum scarificatione, moxq; apophlegmatismis et sternutamentis uti debemus &c. Auic. loc. cit. & cauterizatur arteria & proprie ea cuius causa est ascensio uaporum & uentosæ conferunt nocrati &c. Si uero fuerint humores diuersi a sanguine incipe ad curandum cum pillulis de hiera & infusione aloes, uel in humoribus calidis cum decoctione myrobalanorum epithimi pillulis stomaticis &c. De alteratione plura habes ab Aet. ser. 6. ca. 7. ibi, His uero qui calidum caput ha

bent etiam rosaceum cum aceto adhibeas &c. Et Auice. cap. cit. & cō fortabis caput cum oleo rosaceo & aceto & oleo camomillino & post confirmationem cum oleo camomillino singulari, &c. loquens etiam de interiori inquit & malitia complexionis curatur per contrarium ut temperetur complexio naturalis, ubi Vgo Senensis utitur syrupo destechade de epithimo oxymelle composito et scillitico cum decocto hasce origani hyssopi stechades &c. De accidentium remotione loquens etiam Auice. inquit, & habens uertiginem alienet a se considerationem ad omnem rem cito reuolubilem, & ab aspectu profunditatum fouearum & uerticum montium, lege etiam de his omnibus Arcul. Marc. Cati. Michaelem Sauo. et Gordonium. De uictus ratione fit mentio ab Aet. ser. 6. ca. ibi, cibi sint boni succi facile concoctiles, flatus exortes omnino stomacho ac uentri commodi urinam cientes, uinum modicū sit album & tenuissimum & non ualde uetus. De cura per cō sensum, Mes. cap. de uert. inquit, In primis materiam abscinde, deinde membrum mandans rectifica et regimen ad æqualitatem administra, cerebrum & caput conforta ne recipiat deinde diuerte uapores & fumos cum constrictione dolorosa uentosatione clysterijs &c.

Obseruationes de sectione uenæ.

Aet. ser. 6. cap. 7. monet ne aceruatim euacues nam ex facili occasione concidunt &c.

Vertiginem generantia ex Diosco.

Cardamomum hyosciamus Mandragora Falernum, Aconitum, Cicuta.

Remedia ad uertiginem ex eodem.

Valent peucedanum, Galbanum, Ampelos leuce, acetum scilliticum, uinum scilliticum.

Auic. prima tertij, tra. 5. quandoq; fit uertigo & scotomia

secundum semitam crisis, & uertigo frequens & proprie in decrepitis nunciat apoplexiam, & similiter uertigo eueniens successione stuporis communicantis membrum, & quandoq; soluit uertiginem soda accidens, ille cui frequēter accidit scotomia de se ipso solicitus sit & humorem euacuet crassum, ne ad epilepsiam aut apoplexiam perueniat, quum uertigo prolongatur signum est q̃ fiat a causa frigida &c.

Aut. dissentientes circa Leth. & Vertiginem.

1 *Adserere, lethargum non principaliter in cerebro, sed in corde fieri ut Aristo. Qui prima uim sentiendi in corde esse dicebat & non in capite.*

2 *Adserere, lethargum a malencholia generari posse ut Razes.*

3 *Adserere in lethargo a frigiditate, & humiditate proueniente, sectionem uenæ non competere.*

4 *Adserere in lethargo occipiti esse adhibenda repellentia.*

5 *Adserere scotomaticum affectum non differre a suffusionibus oculorum quum utrobiq; imagines uideantur.*

6 *Adserere, uertiginem quæ fit per consensum, non esse attribuendam capiti.*

7 *Adserere, omnem uertiginem per arteriarum sectionem esse curandam.*

Confutatio dissentium circa Leth. & Vertiginem.

Impugnat primum Gal. 4. de sympt. cau. ca. 8. ibi, Cæterũ quod capitis repletio somnum conciliet, iam Aristo. satis monstrauit, sed quamobrem oppleto capite prima setiendi uis quiescat, quum ipsa (ut ille putat) in corde resideat, nullam probabilem inuenire potuit rationem, igitur &c.

Ad secundum respondet Auicen. prima tertij, cap. 16. ibi, sunt quidam Medici qui nominant lithargiam omne apostema frigidum in cerebro, siue sit melancholicum &c. quem uidere poteris, Præterea Gale. loco citato lethargus inquit fit

a frigiditate & humiditate, sed melancholia frigida est & sicca igitur &c.

Ad tertium Alexan. lib. 1. cap. 20. Si nec uires ægrotantis ætas regio & tempus obsistere uideatur sanguinem detrahere in principio statim expedit &c. Auicen. si non fuerit q̃ prohibeat phlebotometur, intellige saltem reuulsiuam sectionem competere si non euacuatiuam.

Ad quartum Gale. 13. meth. ca. 22. Sed quoniam sutturæ & præsertim coronaria, non solum impositi medicamenti qualitates, sed etiam substantiam, (si tenuis est) introtrãsmittit, nam præter reliqua tenuißimum est hoc loco cranium & rarißimum, ergo quotiens medicamenti cuiusq; uim uehemẽter descendere uoles hoc maxime loco impones &c. igitur non occipiti &c.

Ad quintum Gal. in lib. qui introductio siue Med nuncupatur respondet dicens q̃ caligines oculis offusæ, & uertigines cognata sunt uitia morbo caduco. sed inter se differunt, quod experientia demostratur, nam in scotomatico affectu leui occasione hebetantur & concidunt, sed non in suffusionibus oculorum &c.

Ad sextum Gale. 3. de loc. aff. cap 8. Verum ut iam antea sæpe numero monuimus, licet caput per alterius partis consensum afficiatur affectio tamen ipsi ascribenda est &c.

Ad septimum Gale. 3. de loc. aff. cap. cit. Quamobrem nonnulli horum, ab arteriarum sectione præsidium petierunt, arterias pone aures secantes, sed constat non omnes huius auxilij beneficio fuisse curatos &c. Nam fieri potest q̃ inequalis cerebri intemperies huiuscemodi spiritum producat &c.

De Morbo comitiali.

Morbus comitialis græce ἐπιληψία dictus, est totius corporis non omnimoda conuulsio, ex qua operationes motus

& sensus in membris prohibetur, per temporum interualla accidens, fitq; cum repentino casu ac exitu spumæ oris, talis uero conuulsio sequi solet, uel a multitudine grauante, uel ab acri materia cerebrum mordicante, quod quum tale molestum reijcere conatur tali motu conuulsiuo concutitur &c.

Loci consentientes de morbo comitiali.

Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. Morbus comitialis est omnium corporis partium conuulsio non perpetua sicut in Emprosthotono opisthotono & tetano, sed quæ ex temporū accidit interuallis, & lib. finit. med. Comitialis morbus, est oppreßio mētis sensoriorumq; cum repentino casu, ac spumæ oris exitu. Auic. prima tertij, tra. 5. epilepsia est ægritudo, prohibens mēbra animata ab operationibus sensus & motus in erectione, non integre & illud est propter opilationem contingentem &c.

Obiectio.

Quum Gal de sympt. diff. cap. 3. dicat, si non totum corpus conuellitur, sed principes functiones detinētur, hoc symptoma morbus comitialis appellatur, si igitur symptoma est quomodo ab Auic. ægritudo dicitur. Præterea conuulsio est symptoma, sed morbus comitialis est conuulsio igitur symptoma & non morbus ut Auic.

Responsio.

Morbus comitialis summi potest primo pro obstructione cerebri uentriculos opplente uel pro mala intemperie, uel pro mala compositione & sic his tribus modis est ægritudo, at sumptus pro motu conuulsiuo, est symptoma si ue accidens &c. Quur motus conuulsiuus fiat in cerebro reddit rationē Gal. 3. de loc. aff. ca. de mor. comit. ibi, proinde existimaui similem motum cerebro euenire qualis stomacho interdum a re quapiam molestato accidere solet &c. Vide etiam de hac re Aet. ser. 6. cap. 13. De generatione spumæ uide Gale. aphor. 2. commē. 43. ibi strangulati &c. & Auic. ibi spuma uero acci-

dens in epilepsia est propter agitationem motus &c.

De causis morbi comitialis.

Causæ primitiuæ sunt uictus deprauatus ac potus multitudo, mora in sole nimia, coitus plurimus, exercitium super repletionem, accidentia animi ut tristitia ira timor euentus tumulti, auditus uocum terribilium, odor hepatis cerui usti & gagates lapis bitumẽ & cornu ceruinum, Causę antecedentes sunt intemperies mala totius corporis, complexio cerebri frigida & humida ex qua flatuosus spiritus generatur, uel malus humor ut pituita atrabilis sanguis uel materia uenenosa. Causæ coniũctæ sunt, uapor uel flatus crassus, uel talis humor actu obstruens. Causæ uero per consensum omnia membra a quibus uapores ad cerebrum mittuntur, sicut totum corpus stomachus lien &c. mẽbra a quibus uapores eleuari possunt.

Loci consentientes de causis morbi comitialis.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 6. Iam alios uidimus (loquens de causa primitiua) conuulsione comitiali ab oris stomachi uitium correptos, quum aut probe concoxissent, aut uini meracioris plurimum potassent, aut ueneri immodice operam dedissent. Auic. prima tertij, tra. 5. & causas mouentes epilepsiam plerunq; adiuuant causæ extrinsecæ sicuti immoderantia cibi et potus & satietas nauseatiua, & mora plurima in sole et coitus plurimus & exercitium super repletionem & id quod debilitat cor ex timore &c. Aet. ser. 6. cap. 14. epilempticos collabi faciunt suffita, bitumen, lapis gagates cornu ceruinũ odor hepatis caprini assati & ipsum hepar dum editur, hoc idem habet Paul. lib. 3. cap. 13. Gale. aphor. 2. commen. 45. magna ex parte uictus deprauatus hanc passionem generat, Mathæus de grado historiam de suo filio recitat qui ex magno tubarũ sonitu in epilepsiam ceciderit. De causis antecedentibus & coniunctis loquitur Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, non ab

ariditate uacuationeq; sed a crasso semper humore hanc affectionem induci, argumento est, q, & subito fit & soluitur cõ festim, nam subitariam meatuum obstructionem a crasso uiscosoq; humore fieri constat. Paulus lib. 3. cap. 13. Morbus comitialis habet causam partim in ipso cerebro, partim in uniuersis uentriculis subsistentem, modo humorem pituitosum, modo melancholicum. Itidem ait Gal. 3. de loc. aff. ca. de Mania. Auic. prima tertij, tra. 5. Tunc restat ut eius causa sit aut contractio cerebri ad expellendam rem impediẽtem quæ est, aut uapor aut qualitas mordicatiua aut humectatiua malæ substantiæ aut humor faciens opilationem & spasmum non integrum in uentriculis cerebri, & principijs originis neruorum &c. B. Nota q, hæ tres causæ. s. Vapor humor & qualitas uel mordicans uel substantiæ uenenosæ, mutuam adeo beneuolentiam in se agunt, ut una sine altera effici non possit & sic intelligitur Auice. ipse uero loquens de causa materiali inquit fieri a sanguine plurimo dominante aut a phlegmate, aut a melãcholia, aut a cholera & est parua ualde &c. Hippocra. de sacro morb. pituitosis fit natura non biliosis Gale. 4. de loc. aff. loquens de sopore apoplexia & morbo comitiali inquit horum trium morborum frigiditas ac crassus aut omnino uiscidus humor causa est. Similiter. 2. aphor. commẽ. 45. dixit. De causis per consensum, habes plura ex Gale. 5. de loc. aff. cap. de affectu oris uentriculi ubi exemplum de grammatico affert, qui quotiens doceret cogitaret irasceretur, morbo comitiali corripiebatur. Item differentias huius habes ex Gal. 3. de loc. aff. cap. de morb. comit. Similiter habes exemplum de puero, qui principium affectionis sentiebat in crure, præterea quomodo ille humor ad caput ascendat, habes etiam exemplum de ictu scorpionis quanuis hæc tertia species raro contingere soleat, prout notauit Aet. ser. 6. cap. 13. Paulus

lus lib. 3. cap. 13. ore uentriculi inquit affecto cōsortij lege oboritur quemadmodum in colicis, Item & ab alijs inquit partibus nascitur, quum ueluti aura quædam frigidior ad cerebrū ascendat, alias a crure, alias a manus digitis, alias ab utero mulieris grauidæ &c. Auic. prima tertij, tra. 5. Membra ex quibus uapores eleuantur ad cerebrum epilepsiam facientes sunt aut totum corpus, aut splen aut, stomachus, aut myrach & contingit etiam illud in reliquis membris &c.

De signis morbi comitialis.

Signa communiter præcedentia, sunt mutatio corporis a complexione sua grauitas capitis, tristitia, et eorum quæ iuxta sunt obliuio, imagines insomniorum turbulentæ, pallor faciei, inordinatus linguæ motus & ira. Signa morbum demostrantia sunt spuma oris, repentinus casus, oris ac faciei distractio, ceruicis ac totius tremor, dentium constrictio, stercoris ac urinæ ac etiam spermatis inuoluntaria emissio. In uehementi morbo si spuma ab ore abstergatur, denuo resurgit, in debili uero non amplius reuertitur, uel in debili cito resoluitur, in uehementi nequaquam Signa pituitæ sunt, si spuma sit crassa ac multa, si urina uitro liquefacto sit similis, Cognoscitur etiā ex uomitu, ab ætate, a regione, a regimine præterito, a colore faciei & ab alijs ut dictum est, in primo lib. Signa demostrantia morbum esse in capite uel in alijs membris sunt, quia si in capite præcesserunt sensus, & motus læsiones aut obliuio, aut amētia &c. Si in stomacho cognoscitur ex nausea uomitu erosione & sic de reliquis morbis &c.

Loci de signis morbi comitialis.

De signis præcedentibus Auice. ibi loquitur, & plurimum antecedit mutatio corporis a complexione sua &c. Paulus lib. 3. cap. 13. præcedunt quædam animi tristitia, eorum quæ iuxta sunt obliuio turbulentæ insomniorum imagines, dolor

capitis eiusq; repletio continuo & ob iracundiam faciei pal lor inordinatus linguæ motus &c. De signis morbum demo strantibus loquitur Razes. 9. alman. cap. de epilep. Quum ali quis cadit in terram et torquetur & commouetur & intelle ctum amittit dicimus esse epilepticum, quod si spuma exit per os, aut secum mingit, aut sperma egreditur, aut egestio, paßio tunc est grauior ac uehementior &c. Paul. cap. cit. Quampri mum morbus inuadit concidunt ægri, uoxq; interrumpitur, peculiaris morbi nota est oris spuma, non desunt quibus uri na & stercus præter uoluntatem excernitur &c. B. Hæc si= gna de uehementi epilepsia intelliguntur, nam in debili non omnia adsunt, uide de ijs tamen fusius Arcul. Sauonarolam, Gordonium & cæteros practicantes.

De signis humorum lege Auic. prima tertij, tra. 5. ibi, & si gna eius cuius causa est phlegma &c. uide eum fusius nã om= nia annotasse, longum ac præter rem foret.

De signis per consensum loquitur, ibi, Qui nõ ex propria cerebri affectione sed per consensum comitiali morbo labo= rant, eos citra perpetuam conuulsionem, ueluti, saliendo per interualla concuti uidentur. Manardus in episto. 6. lib. tertij, Quando per consensum patittur, non accidunt uehementes & aßiduæ conuulsiones, sed per interualla breuibus quibus= dam saltuosis motibus patiens concutitur. Gal. 5. de loc aff. ca. de oris uentriculi affectione, & Paul. lib. 3. cap. 13. Similiter Alex. cap. de sacro morbo. Si per consensum stomachi eueni at, cognoscitur ex nimia uentriculi repletione, aut ex ine= dia, aut syncopi ex nausea uomitu erosione &c.

De cura morbi comitialis.

Id in primis præuidendum est, an in ipsa morbi ex acer= batione æger actu sit an extra. Si in exacerbatione, tunc uni= ca tantum curandi intentio erit. s. ab exacerbatione liberatio,

quæ fieri potest cum reuulsione uaporum ad alia loca per cucurbitulas frictiones clysteres suppositoria, aut per odores sensum irritantes, cum castoreo succo cirenaico.i. assa fætida succo rutæ &c. Si uero patiens fuerit extra exacerbationē, tunc considera, nū inceperit, uel incipiēda sit ægritudo, quæ si non inceperit, sed incipienda timeatur, tunc una tantū erit curandi intentio præseruare.s.ne patiens dispositus in hanc ægritudinem incurat, quod fiet si superuacaneas humiditates abstulerimus cum electuario ex saccharo et amygdalino oleo aut sisamino parato, aut si ea quæ a proprietate comitialem morbum expellunt, dederimus sicut peoniam &c. aut infantes ab omni strepitu & timore custodierimus, aut si nutrix a coitu a crapula & ab his quæ lac malum generare possunt se se abstinuerit &c. Si uero morbus iam dudum inceperit, causam tunc primum inquirito, Quæ si fuerit pituita tanquam maiori ex parte contingens, uide num primariam affectionem, aut per consensum efficiat, si affectio primaria sit in cerebro uel in uentriculis eius, tunc quinque erunt medendi intentiones, Prima uictus ratio, Secunda humoris præparatio, Tertia euacuatio, Quarta reuulsio, Quinta cerebri roboratio ac residui resolutio, quāquam si ad Galeni dogma accesserimus, unicus tātum erit curandi scopus qui est obstructionis remotio. Victus ratio sit incidens ac extenuans qualis est capparis usus. sit quæ laudabilis chymi, non superflue humectans, cauenda est insuper repletio & mala digestio, semel in die reficiatur æger si tolerat, Caue etiam ne uentriculo pleno superueniat exacerbatio, caueant etiā a crassis carnibus multæ superfluitatis, & a leguminibus uinoq; copiosiori, nam paucitas uini dilatat animam, inquit Auic. & excusat a multitudine. Itē a uenereis liberalioribus a balneis ante purgationem, a sinapi eo ꝙ cerebrum sua acrimonia percutit, caueant

insuper a calore & frigore supefluo a uentis, si poßibile sit regionem permutantes, Quies & tranquillitas laudatur & exercitium post euacuationem, Somnus super repletionem uitandus & uigiliæ superfluæ nam spiritum resoluunt ac debilitant Præparatio humoris perficitur per ea quæ incidendi ac extenuandi uires habent, quale est oximel simplex & compositum scilliticum sy. de absinthio, apozima ex hissopo & origano sy. de stechade, de hissopo rhodomel &c. cum decoctis saluiæ, hissopi, rutæ, maioranæ, radicum iridis, scillæ, uisci quercini peoniæ, florum rosmarini, stechados, glyzyrizæ, acori, passularũ, nucis moschatæ cinnamomi, betonicæ, &c.

Euacuatio erit, si repletio uniuersalis existat cum pituita & nihil aliud prohibeat, per sanguinis a cubito mißionẽ, si minus fiet cum turbito agarico cum hiera ruffi, cum pillulis chochijs fœtidis polypodio, Si uero fuerit affectio atrabilaris, cum eleboro, pillulis indis, de lapide lazuli cum myrobalanis & similibus &c. Vel euacuatio fiet cum electuarijs dissolutis in aliquo decocto, sicut cum diaphinicone electuario indo &c. ut supra relatum est in capite cephaleæ, Reuulsio i. ad inferiora materiæ diductio, perficitur cum cucurbitulis dorso & præcordijs etiam cute incisa affixis, aut enemate ex centaurio colocynthide, additis quibusdam electuarijs ad hoc propositum facientibus ut hiera diacolocynthidos, hiera simplici & oleis & rhodomele, deinde frictionibus lotionibus circa crura, quibus anecte deriuationes quæ fiunt per sternutatoria masticatoria gargarismata &c.

Roboratio ac residui resolutio fieri possunt, per exteriora & interiora, remouendo malam intemperiem derelictã, ne ipsa remanente, noua materia denuo agregetur. Interiora sunt diacorus diamuschus dul. confectio pliris arcoticon nic. Theriaca, Mitridatum, Acorus conditus & quæcunq; a pro-

prietate occulta, conferre dicuntur de quibus plura nobis dicta sunt in fine capituli et sunt peonia ruta corium frontis asini &c. Exteriora sunt sacculi commissuræ coronali & sagitali applicati ex maiorana stechade ruta peonia nuce moschata, uel fiat eodem in loco sinapismus, aut cauterium aliquod potentiale uel actuale usq; ad oßis superficiem & ulcus per aliquot dies apertum conseruetur. At si per alicuius partis cõsensum morbus comitialis acciderit, procurandum, ut membri, a quo malus uapor ad caput reptat, mala dispositio remoueatur, uel ascensus prohibeatur cum ligatione arcta uel cucurbitulis, uel loci apertione prout magis expediet, deinceps cerebrum ne uapores suscipiat roborandum, & quid susceptum est, resoluendum &c.

Loci consentientes de cura morbi comitialis.

Aet. ser. 6. cap. 13. Cura tempore exacerbationis, erit partes obtortas deligare inungere & dirigere odoribus sensum irritare & perseuerante exacerbatione castorium aut succũ cyrenaicum ori cum aceto mulso infundere, &c. B. Intellige de his qui post annos pueriles in morbum concidunt. Arcul. de cura epilepsiæ, Quædam administranda in tempore paroxysmi diuertendo cum fricationibus ligaturis, & suffumigium ex assa cito remouet paroxysmum &c. Vide in hoc cæteros practicantes sicut Gord. Marc. Cat. Sauona. itidem habet Auice. ibi, & finis actionis causæ eius est alleuiatio a prauitate paroxysmi &c.

De præseruatione lege Mesuen, ibi, præseruant quæcunq; a proprietate retardant paroxysmum, aut prohibent aduentum eius omnino aut occultant sicuti dicemus &c. Auic. prima tertij, tra. 5. Epilepsia in infantibus curetur ita, ut nutrimẽtum lactantis retificetur, unde lactans alienet a se, omne quod generat lac aquosum aut corruptum aut grossum & prohibe

at ſibi coitum & prægnationem, et alienetur infans ab omni re, in qua eſt timor et uoces magni ſenſus ut uox tonitrui fulguris &c.

Razes primo commen. cap. de epilep. Scribit plures medicinas morbum prohibentes, calefacientes. ſ. & exiccantes, quas etiam habet Auice. loc. cit. & ſunt peonia, quæ à Gale. 6. de fac. ſimp. tantopere laudatur, ſuſpenſa uel in potu data, & quæcunq; infra ex mente Dioſcori. recitabuntur &c. Quod primum in omni morbo inquirenda ſit cauſa, habes ultra Auicen. & Galeni textum etiam duos Auſonij uerſus in quibus omnes fere intentiones curandi habentur & ſunt,

Quis morbus, quæ cauſa facit, qui caſus ab illo
Naſcantur, quæ cura modo, quis deniq; finis.

Meſu. in cura epilep. ſunt quinq; intentiones, Prima regimen in uita ponit, Secunda æquat & coaptat materiam, Tertia abſcindit eam &c. in hoc conſule non ſolum Græcos omnes, ſed etiam cæteros arabes, nam fuſius de his pertractant. De uictus ratione loquitur Paulus lib. 3. cap. 13. ibi, uictus ratio utilis eſt, quæ incidit & extenuat, idcirco capparis eſus & ſalſamentum prodeſt. Auice. prima tertij, tra. 5. Commune eſt omnibus epilempticis ut utantur cibis laudabilibus quibus ineſt humectatio laudabilis non ſuperflua, caueant a repletione et cuſtodiant ſe a malitia digeſtionis, Qui uero non tollerant ut ſemel reficiantur, diuidant cibum ſuum in tres partes & ſumant duas tertias in prandio & tertiam in cena &c. B. Hic Auice. locus effecit ut diſcrimen illud inter neotericos naſceretur, utrum cena maior prandio eſſe debeat, ſed quum utrinq; robuſtæ ac ualidæ rationes afferantur, tu tamen aduerte, ne adueniente exacerbatione ſiue ueſperis ſiue mane quod uentriculus ſit ualde plenus, unde Auice. & oportet ut occurrat paroxyſmus cum mundatione ſtomachi &c.

Paul. lib. & cap. cit. fugere inquit oportet, carnes, legumina, uinum copiosius uenerem liberaliorem balnea siriapim &c. Auic. loc. cit. oportet ut alienent omnes fructus humidos & grossos, nisi stypticos super cibum quia roborant stomachum & repletio uini multũ nocet, sed parum ex ipso sumptum dilatat animam & confortat spiritum &c. Mes. Hydromel est potus elegantior quam uinum. Auice. & oportet ut alienent a se omne acre & uaporosum et uitent cibos graues ut sunt raphanus caules bauciæ. i. pastinacæ &c. lege hũc locum fusius & plurima a me dicta inuenies. Cels. lib. 3. cap. 25. Cauendæ sunt cruditates lociq; præcipitis conspectus, omnia terrentia, uomitus lassitudo, solicitudines & negotia omnia &c. De humorum præparatione loquitur Auice. loc. cit. ibi & ex syrupis est oxymel squilliticum & similiter sy. de absinthio & apozima hissopi cum origano &c. Itidẽ Mes. ibi, adaptant materiã ut eius facilis fiat expulsio qualia sunt squilla & acetũ eius & oximel &c. Et Paul. auxiliatur his oxymel scilliticum quotidie potum &c. De euacuatione loquitur Aet. ser. 6. cap. 14. Si nihil dicens prohibeat uenam secare oportet, & intermissis quatuor aut quinq; diebus corpus reficere, ac sic infra euacuare, maxime per ueratrum nigrum aut colocynthidem &c. Itidem adserit Paul. & Auic. ibi, melius quo purgetur illa cuius causa est phlegma est hiera & pulpa coloquinthidos & hiera hermetis, Quod si cũ phlegmate est repletio uniuersali tunc phlebotomia secundũ quod narrauimus est ei iuuatiua &c. De reuulsione & deriuatione uerba facit Mes. cap. de epilep. ibi competunt gargarismata & sternutatoria & proprie uomitus & masticatoria & fricationes & ligaturæ in extremitatibus & uentosationes in eis & emplã rubificantia super membrum mandans &c. Itidem Auic. & Paul. ibi, synapismus capiti indu-

catur &c. Et Auic.ibi, ex eis uero quæ materiã ad inferiora trahunt &c.

De roboratione cerebri ac residui resolutione habes plura ex Auic.prima tertij, tra.5. ibi, & post illud permuta complexionem cerebri cum confortatiuis calefacientibus ex emplastris & synapi &c. Paul.lib.3. cap.13. iubet ad hoc caput esse tondendum & ex peucedani liquore cui spondylium sit incoctum cum aceto diluto perungendum &c. Mes. & in omnibus his retificatio cerebri debet esse intentio prima &c. Arcul. unum est ut fiat attractio materierum de profundo capitis ad cutim, ad quod ualet hoc emplastrum ℞ ammoniaci dissoluti cum pinguedine anatis uel milui untias duas fermenti untiam unam sinapis untiam semis cantaridarum.3.5.peoniæ 3.ij.fiat emplastrum , quo remoto inungatur cum pinguedine milui & iterum apponatur & auferatur, donec crustæ apparuerint &c.

Quæ excitare possunt morbum comitialem.

Excitant epilepsiam Apium & in hoc consentiunt Plinius lib.20. Auic. Serapio & Mes. Item Alleum Asphaltum, nidor coru capræ uel hirci uel cerui, Item ostracorum & sulphuris suffumigium, lacq; omne nocet secundum Serapionẽ.

Morbum comitialem curantia.

Cardamomum, balsamum populus nigra ficus, iũcus odoratus lepus terrestris mustella, iecur et ungis asini lichẽ equi, iecur, hirci, hirũdines, lac humanum, coagulum, fel, sanguis, fimum, plantago, eryngion, ruta, seseli, libanotis, spõdylium, peucedanum, lasserpitium, galbanum sagapenum, ammoniacum, trifolium, coniza, anthyllis, symphyton, cestron, pentaphylon, uiola purpurea, helleborum nigrum, ampelos leuce, oxymel, acetum scilite , lapis selenites, lapis aetites &c. Confectiones ad hunc morbum idoneæ sunt aromaticum mo

ſchatum, confectio nic. confectio de moſcho, diacaſtoreũ nic. potio ſancti Pauli, Pliris arcoticon nic. pillulæ inde pillulæ Alex. de ſex rebus, pillulæ ex artemiſia &c. Si quis ſcire uo luerit, quo pacto applicari debeant ſimplicia legat de ſingu= lis Dioſco.

Quæ curant a proprietate.

Vgo curantia a tota ſpecie ſunt, hepar lupi, hepar milui, pellis frontis aſini portata ſuper carne nuda, cingulum ex pel le caudæ lupi, aut frontis eius, ueſica apri cum urina pulueri= zata, omnia coagula & propriæ leporis, pyretrum conditũ, peonia, uiſcus quercinus, caput cuculi, oua corui far ſmarag= dus portatus lapis ſpongiæ phylipendula in cibis, os hominis &c.

De pronoſticis morbi comitialis.

Hippoc. aphor. 2. aphor. 45. Quicunq; iuuenes morbo co mitiali laborant, mutatione ætatis temporum & locorum et uictuum quoq; liberantur. B. i. Quæcunq; poſſunt patientis tẽ peraturam permutare, ea a morbo ipſum liberãnt. Et apho. 5. aphor. 7. Quibuſcunq; morbi comitiales fiunt, ante puber= tatem mutationem accipiunt quibus autem uigeſimoquinto commoriuntur. B. Nota ꝙ pubertas durat a. 14. uſq; ad. 25. an num. Gale. 3. de loc. aff. cap. de mor. comit. Porro in his omni bus affectibus in quorum numero eſt epilepſia periculi magni tudinem ex anhelitus nocumento conijcere oportet. Paul. lib. 3. ca. 13. Si acutiſsimus fuerit affectus, tum ob crebras acceſsio nes, tum ob ſymptomatum uehementiam, ſtatim iugulat. Iti= dem Aet. & Auice. ibi, & quando continuantur paroxyſmi epilepſiæ interſicit &c. Paul. lib. de dinamidijs, Si quis luna= ticus ſpumat & oculos conuertit & fremit & mugit & ca dit & membra contraxerit & colorem ſimilem croco ha= buerit moriturus eſt. Razes. 1. commẽ. authoritate Hippoc. Multi pueri moriuntur ex eo quia eorum uenæ arcte ſunt &

phlegma plurimum recipere non possunt. Auic. prima tertij, tra. 5. Et quando apostemata apparent in ea fortasse resoluũt eam & minuunt materiam eius, & multotiens mutatur epilepsia ad melancholiam, & multotiens resoluitur propter febres, quæ sunt longæ, & epilepsia melancholica est deterior quam phlegmatica &c.

Michael Sauonarolus inquit q; si infans est genitus tempore menstruorum uel presente epilemptico, q; incurit in epilepsiam incurabilem, sed quur ita sit diuinare non possum, et forte pace sua dixerim, hoc somniauit. Hippoc. de mor. sac. quum inueterauerit, amplius medicabilis non est, quoniam cerebrum pituita consumitur & liquefit, quo liquefacto crebrius corripiuntur &c.

Authores dissentientes circa morbum comitialem.

1 *Adserere, in epilepsia sensum & motum omnino integre auferri.*

2 *Adserere, cum Auerroe causam immediatam epilepsiæ esse uaporem absq; materia fouente.*

3 *Adserere, epilepsiæ causam & locum affectum non idem esse cum apoplexia.*

4 *Adserere, epilepsiam per consensum post pubertatem non posse curari.*

5 *Adserere, omnem mutationem ad calidam complexionem & siccam, curare epilepsiam.*

Confutatio dissentientium circa morbum comitialẽ.

Ad primum respondet Gentilis & Auer. 3. collig. cap. ulti. q; in epilepsia in relationem ad poplexiam, non aufertur sensus & motus omnino integre quia cuiuslibet epilepsiæ obstructio non est integra, seu omnimoda uti in apoplexia, itidem Gale. & Auic. ut supra.

Ad secundum Auice. prima tertij, tra. 5. impugnat ipsum

Auerroim, probans q̧ pura qualitas ſine materia fouente hoc per ſe efficere non poſsit, uide tu eius rationes. Hoc idem ait Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Plane conſtat hanc in cerebro affectionem, conſiſtere, impediente humore animalem ſpiritum, quo minus poſsit exire &c. ex quibus uerbis non puram qualitatem, ſed potius humorem cauſam eſſe conijcere poſſumus &c.

Ad tertium Gal. aphor. 2. commẽ. 45. Morbus comitialis inquit eſt proximus quodammodo apoplexiæ quum idem locus in utroq; patiatur, & idem humor in cauſa ſit &c.

Ad quartum Gal. 5. de loc. aff. cap. 6. Exemplum affert de quodam grammatico qui ex affectu oris uentriculi, morbo comitiali corripiebatur, cui probam concoctionem procurans & robuſtum uentriculum efficiens, ſimulq; purgans cum hiera, uiginti annis quibus poſtea ſuperſtes fuit, integra ualetudine, uitam exegit, quæ ſi uera ſunt, ſequitur q̧ ea quæ per cõſenſum fit ſaltem ſi non quæ per eſſentiam curari poſsit.

Ad quintum Gal. 2. aphor. comm. 45. reſpõdet q̧ non quælibet mutatio morbum ſoluit comitialem, ſed ea tantum, quæ calidiorem & ſicciorem corporis habitum efficit &c. igitur non quælibet mutatio, ſed quæ corpus tantum ad has qualitates peruertit &c.

De apoplexiæ deſcriptione.

Apoplexia eſt quedam uentriculorum cerebri obſtructio, per quam membra motu & ſenſu priuãtur, uel αποπλεξια quæ latine dici poteſt ſyderatio eſt priuatio motus & ſenſus totius corporis una cum læſione pricipalium actionem de rupente incidens, in qua non tantum motus & ſenſus, ſed etiam interdum ipſa ſpiratio uehementer impeditur, & hæc acutiſſima eſt apoplexia.

Loci conſentientes de deſcriptione apoplexiæ.

Auic.prima tertij,tra.5. Apoplexia est otiositas membrorum a sensu & motu propter opilationem contingentem in uentriculis cerebri & in cursibus spiritus sensibilis & motiui &c. Gal. lib. finit. med. Apoplexia est detentio mentis cum priuatione sensuum & corporis resolutione &c. Cels. lib. 3. cap. 27. mentionem facit de apoplexia simul & paralesi. Paul. lib. 3. cap. 18 et Aet. ser. 6. ca. 27. describunt etiam apoplexiam ibi est affectio cerebri priuatio motus & sensus totius corporis &c. Similiter Gal. aphoris. 2. comm. 42. ibi, ubi in apoplexia totum corpus sensu & motu priuatur. solus restat anhelitus, Qui si etiam ipse prohibeatur, maxima est & acutissima hæc apoplexia &c. Auer. 3. colliget cap. ult. Apoplexia est quum homo cadit in terram & cessat eius uox & priuantur omnes operationes motus totius corporis &c.

De causis apoplexiæ.

Quum apoplexiæ causa sit obstrutio ut dictum est, duplex erit obstructionis causa, uel clausio, uel repletio, clauditur cerebrum, uel ex causa uirtutem stimulante, unde fugit & contrahit, uel ex causa dolorem inferente, uel ex mala qualitate frigida styptica uentriculos cerebri opprimente, Repletur cerebrum uel ab apostemate calido uel frigido, uel ex materia pituitosa uel melancholica uel sanguinea, raro fit a pallida bile, fit etiam a percußione aut casu, aut per consensum &c.

Loci consentientes de causis apoplexiæ.

Auic. prima tertij, tra. 5. Hæc quidem opilatio fit aut propter clausionem, aut propter repletionem, clausio fit quum id ad cerebrum perueniat quod dolorem facit, aut impediat et moueatur motu contractionis, aut qualitas perueniens ad ipsum stypticum faciens &c. Repletio aut est apostemans, aut non &c. lege fusius & cætera habebis. Gal. aphoris. 2 cõm. 42. Omnes autem apoplexiæ, fiunt ui animali non potente

ad partes infra caput existentes defluere, aut propter aliquã dispositionem inflammationi similem, quæ sit in ipso cerebro cõstituta, aut uetriculis ipsis humore pituitoso oppletis &c.

Paul. lib. 3. cap. 18. origo uitij est ex frigidiore pituita, quæ cerebri principalissimos cerebri uentriculos una uice et cumulatim replet &c. Gal. aphor. 6. commẽ. 56. Apoplexiæ & conuulsiones fiunt propter humorem pituitosum, aut melancholicum, quoniam communis utriusque est crassitudo, B. hac ratione motus Hippoc. in aphor. 57. eiusdem dixit apoplexias fierei a quadragesimo usq; ad sexagesimum, quoniã in his maxime temporibus abundat uterq; humor &c. In reliquis lege Aet. ser. 6. cap. 27. in principio, item Gale. 4. de uic. in morb. ac. commẽ. 27. & 3. de loc. aff. cap. 7. Item Alex. & Arcul. & Gord. &c.

De signis apoplexiæ.

Signa præcedentia sut, dolor capitis, uertigines & scotomiæ, uenarum circa guttur inflatio, totius corporis tremor & stridor dentium in somno, grauitas ac pigritia, frigus extremarum partium, motus difficilis, urina æruginosa atra & modica. Signa actualis apoplexie, sunt quia subito infirmus cadit, & ueluti attonitus iacet uox amittitur cum totius corporis sensu & motu citra febrem, in somno stertit, uocatus non respõdet, nec diuulsis pillis uel stimulo punctus nõ sentit.

Signa apostematis sunt febris superueniens dolor &c. Signa loci affecti sunt, quia si fuerit in uentriculis prioribus, aut in meatibus qui ῥομφοειδεῖς dicuntur, tunc resolutæ erunt faciei partes, aut odoratus uitiatur, si in uetriculis posterioribus, tunc resolutio erit in spinæ principio, Signa humorum non est ut totiens repetantur, quum a nobis alias satis superque relata sint.

Signa quibus apoplexia a subet syncopi epilepsia uteri

strangulatu & a defuncto corpore differat, intelligens ex locis allegandis infra signa eius quæ fit a percußione, aut causa cognosces ex narratione infirmi &c.

Loci consentientes de signis apoplexiæ.

Paul. lib. 3. ca. 18 loquẽs de signis præcedẽtibus inquit, Præcedunt capitis turbatio, acutus dolor et iugularium uenarum suspensio tenebræ oculis offusæ, extremarum partium sine ratione algores, totius corporis palpitatio, motus difficilis & dentium in dormiendo stridor, urina eruginosa, atra, modica &c. Et Auic. prima tertij, tra. 5. ibi, antecedũt soda & inflatio guidez &c. quæ habet Paulus sed rudioribus uerbis expressa. De signis præsentibus habes locum in Razes. 9. alma. ibi, Quum aliquis quasi dormiens iacet & sine somno stertit & quum pungitur nõ sentit, tunc iam patitur apoplexiam, quãtitas ægritudinis est secundum q; fortiter, aut debiliter stertit. Oribasius. 2. aphor. comm. 47. Cognoscimus esse apoplexiam dum spumam edit & extensionem molitur & oppreßionem &c. Itidem Paul. ibi, Procumbunt. i. attoniti iacent uox intercipitur &c. Gal. 1. meth. ca. 9. ibi, si quis tribus horis siue quatuor siue horæ dimidio, toto corpore sit uehemẽter arreptus, ut neq; sentiat, nec moueatur, hunc apoplecton siue attonitũ esse dicimus. Signa apostematis habes etiam ex Auice. prima tertij, tra. 5. ibi, Quæ autem est ex apostemate, non euacuantur a febre &c. B. idcirco febris fit, quia dum pus conficitur, dolores & febres accidunt teste Ippocr. aphor. 2. aphor. 47. Signa humorum peccantium silr ab eodem et Auic. recitantur ibidem, et illa quæ fit ex sanguine significant signa sanguinis predicta multis uicibus & est facies rubea &c. Illa uero que fit ex phlegmate, significat color & forma oculi &c. lege de his Alexa. Arcul. & Cord. De signis quibus apoplexiam differt a subet &c. loquitur primum Auic. ibi diff. inter apople

xiam et ſubet eſt, q apoplecticus clamat &c. Arcul. differt a ſincopi, quia facies ueluti mortui & pulſus debilis ualde & ſumerſus, in apoplexia uero facies et pulſus cõſuetus. Differt ab epilepſia, quia hæc cum periodis, & cum motu conuulſiuo cito ſoluitur & ad paraleſim non terminatur ut apoplexia, differt a uuluæ ſtrangulatu, quia præfocata ſentit audit & habet omnes interiorum ſenſuum operationes, non autem apoplexia, differt a mortuo per quatuor ſigna ab ipſo recitata ſicuti percotum ſubtiliſsime carminatum ori admotum aut per ſpeculum lucidum ac terſum naribus appoſitum &c. Vide Marc. Catin. Auic. loc. cit. & tardetur ſepultura ambigui ex mortuis donec perpendatur eius diſpoſitio & nec ſit minus. 72. horis &c. Quur inſepultus tanto tempore remanere debeat, in hoc conſule conciliatorem, mihi uidetur potiſsima ratio , quia in hoc potiſsimum tempore fætor apparet qui mortuum hominem proclamat &c.

De cura apoplexiæ ſanguineæ.

In apoplexia primum coniectari oportet, an patiens mortuus ſit, an adhuc ſuperſit cum hiſdem ſignis nuper a me recitatis. Deinde ſi in cauſa fuerit ſanguis, tunc triplex erit curãdi ſcopus, Primus reuulſio. Secundus euacuatio, Tertius malæ complexionis derelictæ remotio. Reuulſio ſtatim fiet per ſectionem uenæ ſaphenæ aut baſilicæ præſertim ſi corpus fuerit plethoricum, aut ſolitæ purgationes oppreſſæ ſint, ſi minus fiet ſectio uenæ cephalicæ aut uenæ frontis & ſufficiet etiam pro euacuatione. Remotio malæ complexionis derelictæ fiet cum epithemate ex aceto & oleo roſaceo, & hoc in fine, ne in principio morbi facta magis obſtruat.

De cura apoplexiæ pituitoſæ.

Cura pituitoſæ apoplexiæ requirit quatuor intentiones, ſcilicet euacuationem, reuulſionem & deriuationem, reſi=

dui resolutionem, & sex rerum nõ naturalium regimẽ. Euacuatio fit per sectionẽ uenæ si cum pituita signa sanguinis adfuerint, si minus statim per pharmacum absq; ulla humorum præparatione, Nam tardare in acutis malum est, aut fiat per enemata, suppositoria, uomitoria aut per pillulas chochias fœtidas de euphorbio cum syro, de stechade aut aquis capiti dicatis dissolutas. Clysteres parari possunt cum decoctis saluiæ maioranæ, rorismarini origani calamenti, centaurij abrotoni peoniæ pulpæ colocynthidos additis hieræ logodionis cassiæ extrac. Sacchari partibus oportunis & cum oleo camomillino rutaceo laurino addito sale conficiantur &c. Suppositoria parentur cum ueratri uel colocynthidos puluere uel cum speciebus hieræ picræ sale gemeo &c. Vomitoria fiant cum penna in oleo liliaceo intincta ac gutturi immissa &c. Reuulsio & deriuatio fiet cum cucurbitulis occipitio cũ scarificatione affixis, modo uires permittant. Item cum ligaturis sæpe reiteratis & cum apophlegmatismis cum aceto ex origano & thymo decoctis, Item cum sternutatorijs cum elleboro & pipere, aut cum fricationibus pedum com oleo quopiam calido, aut cum suffumigijs ex castorio oppopanace galbano &c. aut cum synapismo aut uesicatorio capiti admoto &c. Resolutio residui perfici poterit, tum per exteriora tum per interiora. Exteriora fiant cum epithematibus calidis quæ parantur ex rebus capitalibus, item cum linimentis inungendo cum oleo de costo de euphorbio de castoreo, cum emplastris in quorum numero laudatur emplastrum de sinapi mes. aut cum cãdenti ferro capiti admoto. Interiora perficiuntur per confectiones electuaria pulueres masticatoria gargarismata, nam ad resolutionẽ simul ac diuersionem hæc faciunt. Confectiones sunt diacori, confectio ana cardina, item quæcunq; calida sunt & sicca febrem euocantia & cæ.

Victus

Victus ratio ſit calida & abſterſoria, in principio tenuis atq; exquiſita, capiatur tantum hydromel uel aqua hordeacea modo ſanguinea ſit apoplexia, procedatur deinde a tenuißima ad craßiuſculam dietam ita ut ſolo pane patiens ueſcatur, quouſq; morbus iam ſe remittere inceperit, deinde cibus mollis & ſuculentus concoctu facilis dandus ſimiliter uinum aqua dilutum & carnes exhibeantur. Exercitium ante cibũ commendatur uel loco eius fricationes ſomnus modo conceditur, modo damnatur, ſi fuerit multus, aut ſi aſſumpto ſtatim cibo quis dormiat, conceditur uero ex eo q, concoctionẽ adiuuat & cerebrum roboret et uaporum reſolutionem perficit &c. Conferunt etiam quandoq; animi accidentia ſicuti eſt iraſci &c.

Loci conſentientes de cura apoplexie ſang.

Auice. aliquando accidit ut homo in epipleſiam incurrat & non ſit differentia inter ipſum & mortuum, idcirco in primis conſyderandum num æger uiuat uel mortuus ſit. Meſu. cap. de apople. Conaberis a princio materiam ſubtrahere inquantum poßibilitas exigit & ſi ſanguineam uideris, utriuſq; partis illico phlebotoma cephalicam, ſimul cum emißione multi ſanguinis & conſequenter crura & pedes uentoſari facias &c. Paul. itidem habet lib. 3. cap. 18. ibi, Qui curationem admittunt ijs ſtatim ſanguis ex uena detrahendus eſt eadem die. Itidem adſerit Gal. in introduc. ibi, Sanguis ſtatim mittendus &c. Auice. ſimiliter prima tertij, tra. 5. ibi, Regimen illius quæ fit ex ſanguine eſt phlebotomia in hora illa, & mißio ſanguinis multi, ſanat. n. in diſpoſitione. i. cito, & poſt phlebotomiam clyſteriza cum eo quod ſciuiſti de clyſteribus, ut deponatur materia a capite &c. De remouenda mala complexione loquitur Paul. loc. cita. ibi, caput inungatur oleo camomillino uel anethino in quo ſpondilium decoctum

sit Auic. loc. cit. Et fac ipsum olfacere quod confortet cerebrum & non calefacit, cum eo quod docui te.i. in cap. sodæ &c. similiter omnes practici in hanc concurrunt opinionẽ.

Loci consentientes de cura apop. pituitosæ.

Auice. prima tertij tra. 5. Si uero cum ea quæ facta est ex hphlegmate inueniuntur signa sanguinis, phlebotometur, deĩn de clysterizetur cum clysteribus fortibus & supponantur collyria fortia in quibus ponuntur gumæ & fel bouinum, postea bibat quod soluit &c. Cels. lib. 3. cap. 27. proderit malo corporis uel sanguis missus uel aluus ducta &c. Aet. ser. 6. cap. 27. Qui uero ad uenæ sectionem inepti sunt, primum ad uomitum comoueantur & sedes ipsorum illinatur ijs quæ flatus educunt &c. Paul. lib. 3. cap. 18. oportet & ori per uim aperto digitum uel pennam oleo modefactam inserere, ut ea quæ insunt eijciantur. Auice. loc. cit. Et si poßibile est fac eum uomere cum penna immissa gutturi illinita cum oleo liliaceo & proprie quum existimatur q; in stomaco aut in eius ore sit repletio &c.

Obiectio.

Cels. uidetur esse huic opinioni contrarius, cũ dicat nõ oportet in hoc casu uomere, neq; urinam medicamentis mouere.

Responsio.

Intellexit Cels. si neruorum dolor aut tremor, qui quando accidere solet in præsentiarũ adesset, quia tremor neruorum ex uomitu magis intenderetur, alioqui uomitum & ipse a cena utilem non proposuisset &c. De reuulsione et deriuatione loquitur Aet. ser. 6. cap. 27. ibi post purgationẽ cucurbitæ præ cordijs aut capiti affigãtur cum scarificatione. Similiter Aui. prima tertij. tra. 5. ibi, & non est malum post euacuationem ipsius cum clysteribus & similibus, ut naribus aliquid aproximetur & proprie condisi & caputpurgia fortia &c. Itidẽ Paul. loc. cit. ibi, si uires permittant cucurbitulæ occipitio cũ

scarificatione defigantur & si fieri potest etiam præcordijs., ualetudini etiam faciunt quæ sternutamenta excitant & apo phlegmatismi ex thymi & origani decoctis parati &c. De resolutione residui habes plura ex Auic loc cit. ibi, & fiant post, super caput eius uaporationes calefacientes sicut ex anetho amaraco folijs citri calamento origano &c. uel fiant inunctiones ex oleis calefacientibus & confortatiuis, et ignitũ ferrũ apponatur capiti uel aliquod emplastrũ ex resolutiuis q̃ sciuisti &c. et hæc de exterioribus, nam de interioribus postea medicamentis loquens dixit & cum uideris alleuiationẽ fac gargarismata sternutationes & pone uentosas super collum &c. De regimine uictus Aet ser. 6 ca. 27. inquit curandũ est ut accipiant cibos quotidie quidem uerum paucos leues et calidos & extersoria ui preditos plerunq; cum melle edulcatos, intellige in pituitosa apoplexia. Auic prima tertij, tra. 5. et subtilia regimen ipsius & sis contentus in eo iuleb & aqua hordei subtili & aqua casei, Intellige in prima die & in sanguinea apoplexia, nam de pituitosa postea loquens dixit & potus eorum sit aqua mellis et panis cum ficubus siccis est bonus eis, quidam uero dicunt ex eis esse bonum origanum eum lentibus & uuæ passæ & amygdalæ & ficus sunt ex fructibus conuenientibus eis &c. Paul. lib. 3. ca. 18. ubi morbus se remisserit cibus mollis distribui facilis succulentus assumetur & paulo infra uinum tenerum, calente aqua temperatum potui exhibebitur &c. Auenzoar sint carnes syluestres non in domibus pingues facte, unde passeres & omnia minutarum auium genera in declinatione morbi conueniunt. Auic. loquens de uino inquit non nouum sit ob eius superfluitatem non antiquum ob uelocem eius penetrationem, sed inter utrunq; eorum magis erit conueniens intellige inclinato morbo, nam in principio nusquã cõuenit. Cels. lib. 3. ca. 27. potus sit sine uino

aquæ calidæ.i.in principio Auenzoar, nec potent aquam frigidam, nec aqua per se, sed aquam tepidam cum sy.corticum citoniorum cum melle, si uero dederis uinum da solum untiã unam in fine pro confortatione membrorum &c.

De motu loquitur Auic.ibi, Quũ aũt uoluntas adest, ut cænẽt, nõ est malũ, si ante, præmittatur exercitiũ leue et moueant mẽbra laxata motu aliquo &c. Paul. gestentur ægri curru aut lectica aut lecto pensili &c. De somno & uigilia Auic. dixit, Quum aliquid assumũt, non dormiant super ipsum ueloci ter, sed expectent aliquantulum donec descendat & digeratur digestione aliqua, Nec etiam plurimum uigilent, illud.n.iuuat cerebrum & resoluit ex cibis uaporem non digestum prohibentem digestionem &c. B. Hinc pende quorundam errores qui nullo pacto apoplecticum dormire permittunt, caueat tamen etiam medicus ne ex hac Auice. licentia ægrum in somno postea perdat, unde apræhenso manibus pulsu si nimis sentiat calorem profundari, statim infirmum excitet, ne amplius dormiat &c.

Obseruationes de sectione uenæ.

Aet. ser. 6. cap. 27. Copia sanguinis qui detrahitur, diuidatur, commouere.n.tantum oportet, non uires exoluere & calorem extinguere &c. Marcus Catinarius ne seces uenas gui dez.i.iugulares sicuti præcipit Razes, nam difficillime consolidantur, & recitat historiam de quodam scholari in his uenis uulnerato qui mortuus est. Paul. 4. de uic. in morb. ac. cõmen. 27 primum ante sectionẽ uult per omnes corporis particulas, frictiones fieri ut sanguis extenuatus facilius exeat &c.

Obseruationes de topicis.

Auic prima tertij, cap. de apople. & oportet ut incipias a debiliori unctione, si confert & si non, adde & permuta ad id quod est fortius.

Obiectio.

Auic. primo can. fen. quarta, cap.1. In forti morbo debemus, inquit, a fortiori medicamento incipere, quomodo hic adserit contrarium.

Responsio.

Tuæ obiectioni respondet Concil. differentia.154. inquiēs esse hanc curam Auic. tentatiuam &c. Vide eum fusius si lubeat.

Obseruationes de potu.

Auic. loc. cit. & potus super cibum est ex rebus magis nociuis, ac si diceret a prandio uel a cena nullo modo bibant &c.

Apoplexiam excitantia.

Excitant apoplexiam fungi mandragora & pomorum nimius usus & odoramentum.

Apoplexiam curantia.

Conferunt apoplexiæ absinthium, anacardus, acorus, betonica, colocynthis, galliæ odoramentum, euphorbium, piretrum, confectio anacardina, theriaca diatesseron, theriaca magna, hieralogodion, & quæcunq; dicta sunt in capite epilepsiæ huc referantur, Vide insuper aggregatorem cap. de apop. Item Guilielmum, & Varignanam, capite proprio, Item cōsilia Bertholamei Montagnani, præsertim ubi de epilepsia loquitur &c.

De pronost. apoplexiæ.

Hippoc. aphor.2. aphor.42. Soluere morbum quem apoplexiam uocant fortem, impoßibile, debilem uero non facile. B. Fortis apoplexia magna ex parte curationem non admittit, ob respirationis læsionem, aut uirium imbecillitatem, debilis uero non facile, quia terminatur in paralesim. Vnde Auic. Paul. Aet. Razes, ut plurimum in paralitidem terminatur &c. Et aphoris.6. aphor.51. Quicunq; sani a dolore capitis de repente capiuntur et incurrunt apoplexiam, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehenderit. B. Intellige si dolor fiat a spiritu flatuoso, & apoplexia a materia pituito-

sa, quia tunc febris superueniens dispositionem soluit calefaciendo extenuando ac resoluēdo spiritum flatuosum et humorem pituitosum. Pereunt in. 7. inquit Gal. quia pars principalis non diu tollerat fortes simul & diuturnas passiones. Auic. prima tertij, tra. 5. Et quum acciderit febris tunc spes sit, ut cum ea resoluatur superfluitas &c. Aet. ser. 6. ca. 27. exhibet spem salutis ipsa calamitas febris. Paul. lib. 3. cap. 18. Apoplexiæ morbus nequaquam aut raro curatur, ut qui minetur mortem in propinquo. Si uero etiam remedia admittat plurimum cum partis cuiusdam corporis resolutione discedit &c. Razes 9. alman. Si spuma ab ore exeat, non est ei medicamen, adijcit his Arcul. q; si admotis ualenter sternutationē mouentibus & nō stertat neq; impressionem sentiat, quod est mortale &c. Cels. lib. 3. cap. 27. post sanguinis missionem, si non reddit motus & mens, nihil spei superest. Gal. lib. de dinamidijs Apoplecticus quum ex multis rebus desiderat sibi cibum afferri & potum, & statim hæc abominatur, mortem sibi imminere significat. B. In hoc tamen tu considera rorbur uirium & æquum iudica &c. Auice. loc. cit. Et scias q; plurimum accidit apoplexia habentibus ætates & corpora & regimina humida & proprie quum adest cum humiditate frigus, si autem accidit cum caliditate complexionis et siccitate, tunc est res praua, ægritudo enim contraria complexioni nō accidit nisi propter magnam causam &c. Cum seni etiam accidit uertigo comitans, iterata, tunc illud nunciat apoplexiā &c. Mesu. cap. de apople. inquit illico ad ministretur omnis cura, nam dilatio ducit ad mortem festinam, quum morbus per se parum curam recipiat. Idcirco cum protestatiōe mortis medicus se ad curam intromittat.

Autho. dissentientes circa apoplexiam.

a Adserere, apoplexiæ species esse tamen tres ut Auic.

2 Adserere, apoplexiam a frigido tantum humore fieri & non a calido.

3 Adserere, in apoplexia musculos pectoris ob necesßitatem respirationis moueri.

4 Adserere, apoplexiam a nudo et simplici frigore posse fieri cum Auic.

5 Adserere, in acutißima apoplexia omnino deficere spirationem.

6 Adserere, apoplexiam fortem nunquam posse curari.

Confutatio dissentientium circa apoplexiam.

Ad primum quæcunq; sunt quatuor non sunt tres tantum, sed species apoplexiæ sunt quatuor per Gal. aphor. 2 cōm. 42. igitur non tres tantum q; sint quatuor, ibi enarrat Gal. dicens q; prima est quum anhelitus prohibetur, Secunda est quum respiratio fit cum magna ui, Tertia est quæ nec intentum nec uiolentum, sed inæqualem ac exordinatum ac præterea intermittentem habet anhelitum, Quarta est in qua anhelitus aliquem seruat ordinem & est debilior & cito curatur.

Ad secundum respondet Auic. 3. can. q; causa apoplexiæ potest esse sanguis et pituita, Quare non solum a frigido, sed etiam a calido humore fiet. Item Gal. lib. de sang. miss. cap. 6. apoplexiæ prouenīunt multo nimirum sanguine in principium animantis confertim incumbente, itidem. ait. 4. de uic. in mor. ac comm. 27. & in lib. introd. siue medico appellato & sic etiam a calido fiet.

Ad tertium Gal. aphor. 2. comm. 42. Verum in apoplexijs nō ob id quod sit adaucta necesßitas respirationis, sed quia uis est imbecillis, idcirco musculi pectoris cogūtur operari &c.

Ad quartum respōdet Gale 2. de loc. aff. cap. 7. ibi, apoplexia q; subito eueniat, aut frigidum aut crassum aut uiscidum quidpiam quod principes cerebri uentriculos affatim implet,

non autem totius ſubſtantiæ intemperiem, cauſam eſſe manifeſtum eſt. Idem *confirmat* Aet. *ſer. 6. cap. 27.*

Ad *quintum* Gal. 6. de loc. *aff. cap.* 4. *quippe in confeſſo eſt & ſpirationem à uita & uitam à ſpiratione, ſeperari non poſſe, adeo ut uiuentem non ſpirare & ſpirantẽ non uiuere, ſit impoßibile, igitur ſpiratio omnino non deficit, niſi uellemus apoplexiam mortem appellare, uerum ut ipſe inquit* Gal. *adeo poteſt eſſe exigua iſta reſpiratio ut ſenſum omnino effugiat, itidem ait.* 4. *de loc. aff. cap. 7. &c.*

Ad *ſextum* Gal. 2. *aphor comm.* 42. *Videtur inuere* q; *interdum poßit curari, per id quod dixit magna ex parte curationem non admittit*, Præterea *regulæ medicorum non ſemper ſed ut in pluribus intelliguntur, igitur interdũ curabitur.* Præterea Hippoc. 6. *aphor. 51. apho. inquit apoplexiam fortẽ in ſeptem diebus ægrum perdere, niſi febris apprehenderit, igitur febre ſuperueniente curatur.* Quod *uero de forti apoplexia intelligat lege* Gal. *in comm. ibi, mutos ſolet* Hippoc. *nominare &c.* Item Auic. *prima tertij, tra. 5. cap. de apople. accidit inquit ut homo epilepſiam incurrat & non ſit differentia inter ipſum & mortuum & non apparet anhelitus, dein de reuiuiſcit & ſanatur, & tamen intelligit de forti apoplexia, igitur &c.*

De paralytidis deſcriptione.

Quum *Paralyſis binas habeat deſcriptiones propriã. ſ. et communem.* Iſta *erit propria paralyſis eſt mollificatio totius medietatis corporis cum priuatione ſenſus et motus, communis eſt iſta paralyſis eſt ablatio uel diminutio in ſenſu & motu uoluntario, aut mixto in aliqua corporis parte, non in toto, motus ubi deperditur & ſi ſenſus integer remaneat ſemper paralyitidem efficit.* Quur *autem interdum remanente ſenſu ſolus amittatur motus et econtra triplices aßignantur*

causæ, Prima quia ex paucitate spiritus, motus potius quam sensus deperditur, Secunda quia aliqua materia est in neruis motus & non sensus, Tertia quia temperies pro uno magis quam pro alio corrumpitur, nam si corrumpatur ab humido motus deperditur, si uero a sicco sensus &c. In hoc morbo interdum cerebrum, interdum nerui musculi ad motionem deputati afficiuntur, quod si materia obstruens in ambobus cerebri uentriculis foret, tunc apoplexia diceretur, si uero in uno tantum latere, hemiplexia, si in parte nuche omnes corporis partes præter faciem resoluuntur, si in parte spinæ siue dextra siue sinistra fiat obstructio, tunc in ea parte erit resolutio &c.

Loci consentientes de descriptione paralytidis.

Quod binæ sint paralysis descriptiones, lege Auic. secunda tertij, cap. de paraly. ibi, Paralysis quanquæ dicitur sermone absoluto, quanquæ sermone proprio &c. Gale. lib. finit. med. Paralysis est affectio uoluntarium motum offendens in partibus uel parte quadam contingẽs. Item Prorrhet. 3. comm. 26. paraplegia talis est affectio unius partis corporis qualis paraplexia totius &c. Et quarto de sympt. cau. cap. 5. si nerui a principio fiant stupidi, deinde omnino sensum & motũ amittant, paralysis. i. neruorum resolutio dicitur. B. Pende ex hoc loco q̃ paralysis a stupore non differt nisi in magnitudine. Auic. secunda tertij, cap. cit. & multotiens remanet cum ea sensus, quoniam materia est in neruis motus & sensus, & una est causa, quur motus deperditur &c. Vide de his latius Auice. loc. cita & Arcul. De loco affecto loquitur Gale. 3. de loc. aff. cap. ult. Igitur quemadmodum ubi uniuersæ corporis partes quæ sub facie constitutæ sunt, resoluuntur, faciei partibus illesis, affectionem in spinæ initio esse certum est, quod si hæ quoq; afficiantur, cerebro noxam iam illatam esse osten

ditur. Aet. ser. 6. cap. 27. plura habet de his, ibi, si omnes ner ui sensum & motum amittant &c. Itidem Paul. lib. 3. cap. 18. adserit lege etiam Gale. 4. de sympt. cau. cap. 5. fusius, item 4. de loc. aff. cap. de linguæ aff. ibi, Quum utraq; cerebri pars &c. Item Auic. loc. cit. ibi, si materia aut læsio fuerit &c.

De causis paralytidis.

Causæ sunt tres, Primitiuæ antecedentes & coniunctæ, Primitiuæ sunt regimen frigidum & humidum in sex rebus non naturalibus, Incisio neruorum, dislocatio spondilium, ligaturæ comprimentes, percußio in partibus neruosis, & ac cidentia animi ut timor ira, Item ægritudines præcedentes sicut apoplexia epilepsia colica uteri strangulatus &c. Cau sæ antecedentes sunt quatuor humores, inter quos plerunq; in causa est pituita interdum sanguis, raro melancholia, rarißi me omnium bilis, nisi alijs humoribus admisceatur. Causæ cō iunctæ, sunt repletio, uel inanitio, uel apostema in principio nuchæ, uel in una parte actu contēta obstruens, item immode rata temperies frigida & humida cū materia et sine materia, licet etiam immoderata temperies calida & sicca sensum & motum ex sua immoderantia debilitet &c.

Loci consentientes de causis paralytidis pri.

Auic. secunda tertij, tra. 1. cap. de cau. paraly. de causis pri mitiuis loquitur, ibi, porrorum contractio quandoq; accidit propter ligaturam, aut quandoq; fit ex compreßione uehemē ti sicut accidit apud percußionem aut casum, aut accidit quū declinant spondiles & rumpuntur &c. Item incisio quæ est in latitudine prohibet sensum & motum in membris & cui accidit percußio & ictus, aut motus subito ex timore pauo re ira delitijs angustia amittitur &c. Gale. itidem ait. 4. de sympt. cau. cap. 5. ibi, idq; uel ob luxatam quandam uertebrā, uel alio quouis modo, si quidem ingens fuerit affectus partes

inferiores subito & sentiendi & mouendi facultate priuantur &c. De casu & percußione habes ex Gale. 3. de loc. aff. cap. ult. exemplum de pausania Syro, qui ex casu in initio dorsi læsus duos sinistræ manus digitos amiſſerat &c. Similiter habes ex hoc capite Gale. plura de incisione spinæ. Gale. 5. de sympt. cau. cap. 2. Corripiuntur qui uehementer fuerunt refrigerati, & qui se meraco uino ingurgitarunt, & qui diu in otio uixerunt, & qui intempestiue multam aquam frigidam biberunt &c. De causis antecedentibus habes Aet. ser. 6. cap. 28. ibi, conflatur hæc affectio humoribus multis uiscosis ac craßis, neruos obturantibus per quos motus uoluntarij perficiuntur. Auic. loc. cit. & scitum est quod destructio motus & sensus fit quoniam spiritus sensibilis aut motiuus retinetur a penetratione ad membra &c. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ubi uero deperdito sensu quis conciderit, non accidente motu, quo uel conuelli uel salire uideatur, id a uehementi frigore ortum trahere sentio &c. Et aphor. 5. comm. 17. Immodicum frigidum hæc facit, conuulsiones distentiones ob neruorum refrigerationem &c. De causis coniunctis loquitur Auic. secunda tertij, cap. cit. ibi, & paralysis faciens absciſsionem spiritus a mẽbris, aut est repletio aut apostema, aut solutio singularitatis &c. Gal. aphoris. 2. commẽ. 20 loquens de immodica intemperie inquit, quoniam omnis immodica intemperies, imbecillem reddit aut exoluit operationem propriæ uirtutis. Et in lib. introd. siue med. Hemiplexia fit ex humorum craſſorum copia, qui capitis uasa, unde corpori sentiendi mouendiq; facultas aduenit, obstruunt. Itidem adserit. 3. apho. commẽ. 23. in fine commenti loquens de apoplexia. Paul. lib. 3. cap. 18 si partes resolutæ conuellantur, uel relaxentur, id ab inanitione uel repletione proueniet &c. Huc etiam spectant quæcunq; de causis apoplexiæ nuper recitata sunt &c.

De signis paralytidis.

Quum quis sensum et motum in una parte, uel in pluribus corporis partibus amisserit, tunc paralitidem pati dicimus. Signa si fiat a primitiuis causis habentur partim ex relatione infirmi, partim ex quadam coniectura. Signa ex causis antecedentibus, si sint humores cognoscuntur, quia si sanguis, adest inflatio uenarum, totius repletio, oculorum rubedo &c. Si pituita, adest albedo mollities, urina alba, pulsus debilis tardus &c. Signa ex causis coniunctis, si adsit apostema, cognoscitur, ex febre, dolore, tumore & duritie in loco percepta, si immodica intemperies com materia replens cognoscitur ex tactu, uel ex his quæ iuuãt & nocent, item ex habitudine, uictu præcedente & similibus &c.

Loci consentientes de signis paralytidis.

Razes.9.*alman. Quum aliquis se mouere non ualet, aut unum, aut plura membra ex suis & sensum illius membri siue membrorum amisserit incurisse paralysim pronunciamus.* Auice.*secunda tertij, tra.*1.*cap. de sig. paraly. illa quæ est a tortuositate, aut a casu & perculsione, aut sectione cognoscitur ex præcedenti causa. Et primo lib. fen. secunda cap. de signis dominij humorum & loco citato habet omnia signa humorũ præsertim ibi, & si materia est cum sanguine significat eam guidez & uenæ et oculus & repletio &c. lege fusius in hoc loco et intelliges cætera a me dicta, lege etiam Arcul. et Gord. & Sauona. & Auic. ibi, si fieret ab apostemate calido tunc extensio & febris &c.*

De cura paralytidis.

Ad curationem quinq; expediunt, uidelicet uictus ratio, humoris præparatio, euacuatio, reuulsio & deriuatio, residui resolutio & membrorum roboratio. Victus ratio sit attenuatoria sicca non uiscosa, non uirosa, sed uentri accommoda,

urinam ciens, in quantitate modica, utatur his, quæ roborandi neruos facultatem habent, tolleranda est fames & sitis, in potu exhibeatur hydromel potius quam uinum, nam materias ad neruos uinum penetrare facit & procul sit acetum, nã ualde nocet, in morbi recessu, uinum antiquum paucum exhiberi debet eo quod calefaciens & exiccans ægritudinibus neruorũ confert. Similiter & frictio & gestatio in lectica, aut uehiculo & balnea commendantur. Humorum præparatio fiet cum calefacientibus & exiccantibus ut puta cum hydromelle syrupo de stechade rhodomelle cum aquis saluiæ betonicæ rosmarini, huc etiam spectat oxymel simplex sed ratione aceti cum syrupo mellino rectificandum est. Euacuatio fiet per ea quæ redundantẽ humorem euacuãt, ut cum hiera simp. & composita, hiera hermetis hiera logodione, nec ab re existimarẽ, si a uenæ sectione inciperemus, moderatamq; detractionem moliremur, ut ne ægri nimis perfrigerentur, fiatq; detractio per antithesim, a sanioribus partibus, nisi quid aliud impediat. Reuulsio & deriuatio, si ea quæ a cerebro ad nucham confluunt ad alias regiones trahamus cum cucurbitulis affectis partibus affixis, enematibus masticatorijs, erinis siue sternutatorijs frictionibus & his similibus. Resolutio residui paratur per exteriora & interiora. Exteriora fiunt linimentis ceratis emplastris & balneis. Linimenta parẽtur cũ oleo camomillino de spica, de costo de terebinto, uulpino de castoreo &c. Cerata similiter fiũt cum puluere lumbricorũ galanga piretro castoreo additis oleis cera & pice emplastra prosunt quale est emplastrum de sinapi Mes. uel fiant cũ herbis capitalibus additis oleis & aliquali farina. Balnea cõferunt tam naturalia sicut sulphurea quã etiam arte parata. Interiora sunt electuaria, confectiones pulueres & similia. Electuaria sunt diamuscus dulcis, Theriaca & omnia deniq;

quæ calefaciunt ſiccant & reſoluunt. Confectiones ſunt acorus conditus, Pulueres camapitheos ſtechados &c.

Loci conſentientes de cura paralytidis.

Aet. ſer. 6. ca. 28. loquẽs de dicta inquit, ſit attenuatoria uẽtri cõmoda nihil uiſcoſi aut uiroſi habẽs &c. Paul. lib. 3 cap. 18. cibi conueniunt ad concoctionem expediti, nec recrementitij, & paulo infra uictus ſiccior utilis eſt potio modica & frictio &c. Meſu. ca. de paralyſi, utantur cibis qui proprietatẽ habeant confortandi neruos qualia ſunt grana pini, leporis cerebrum origanum hiſſopus piper gingiber ſanſuccus ſaluia &c. hoc intellige in cauſa frigida et in proceſſu morbi. Auic. ſecunda tertij, ſtude ut facias pati famen, & ciba cum cibis ſiccis & fac tollerare ſitim & in ſecunda menſa, iuuat uti medula nucleorum pini & ſcias ꝙ aqua melior eſt eis quam uinum, nam materiam in neruis penetrare facit & ut plurimum aceſcit, acetum uero eſt ex rebus quæ ſunt neruis nocibiliores &c. Conciliator diff. 144. Non competit uinum ſi materia cruda & in fluxu ſit, ſi uero digeſta & facte ſint euacuationes paucum uinum antiquum confert, nam materias reſoluit & exiccat. B. Nota paucum dixiſſe ex eo ꝙ Mes. dicebat ſcito uinum eſſe neruis inimicũ et oculis ꝑ ſe, Ipſius. n. abuſus cauſa eſt morbi per ſe, Itidem. Auic. loc. cit. Paul. uomitus a cœna conuenit, item geſtationes curru lectica aut uehiculo &c. De præparatione humorum meminit Auic. ſecunda tertij, quando dixit, & in hac hora ſis contentus rebus ſubtilibus ex his quæ leuiter digerunt & ſoluunt, unde dixerat ꝙ quandoq; exhibetur oxymel cum ſua diſpoſitione & oppoponacum cum ſyropo de melle &c. Aet. ſer. 6. cap. 28. utendum eſt etiam potionibus relatis ad morbum comitialem, ꝙ uero per potiones intelligat ſyrupos & ea quæ incidendi uim habẽt, manifeſtum eſt ex his quæ ab ipſo ſupra relata ſunt &c.

Mesu. Adæquatio fit materiei, cum administratione rerum morbi materiam carminantium maturantium &c. Vide de hac præparatione humorum plura iuxta neotericos practicantes &c. De euacuatione facit mentionem Aet. ser. 6. cap. 28. ibi, Manifestum igitur est, quod redundantem humorem euacuare oportet, nec aptius principium in his reperire datur quam uenæ sectione, si permisserit ætas habitus tempus prægressus uictus &c. oportet autem moderatam detractionem facere ut ne perfrigerentur, Quapropter minuenda est materia paululum, detractio uero fiat a sanioribus partibus &c. Auic. In illa autē in qua est spes oportet incipere a phlebotomia &c. Paul loc. cit. Quoniam partes resolutæ uel conuelluntur uel relaxantur, idq; a repletione uel inanitione, attendēdum rursus est partim sanguinem detrahi debere partim non &c. Mesu. cap. proprio euacuatio fiet cum administratione propriorum euacuantium, sicut cum hiera diacolocynthidos pillulis fætidis hiera hermetis &c. Similiter Aet. loc. cit. Interpositis diebus aluus subducatur, primum clysteribus, deinde per aloes & polypodij & colocynthidis cremorem, conuenit etiam hiera archigenis &c. De reuulsione loquitur Auic. ibi, oportet ut clysterizentur enematibus fortibus & colyria fortia supponantur ut inclinentur eorum materiæ ad inferiora, confert etiam positio uentosarum super capita lacertorum absq; incisione, sed post euacuationem &c. Similiter Aet. ser. 6. ca. cit. post purgationem cucurbitulæ affectis partibus adhibeantur, si uero hæ ineptæ sint uicinis affigantur &c. & paulo post detracta materia etiam sternutatorijs & pituitam per os ducentibus utendum est &c. Itidem Paul. lib. 3. cap. 18. asserit, Mesu. cap. de par. Diuersio conpletur cum gargarismatibus masticationibus caputpurgijs et sternutatorijs &c. Quomodo autem hæc fiant habes supra de cepha-

lea a causa frigida &c. De resolutione residui Auic. secunda tertij, cap.cit. Cumq; membrum reddit ad se, oportet, ut ipsum excites post id & constringas ipsum, ut ad integram redeat sanitatem &c. & paulo infra portet ut resolutio fiat, cum aliquibus quæ sint ut anisum sigia .i. storax liquida & castoreum, & supra dixerat q̃ emplastrum de sinapi est ex eis quæ ipsis cõferunt, & fricatio cum oleo et nitro & aqua sulphurea & administratio acori, & q̃ nihil est ita conferens ut theriaca & mitridatũ, & assa fætida est uehementis iuuamenti bibita uel linita &c. Mesu. Vltimam rem complent, unctiones emplastra fricationes & balneum &c. Aet. loc.cit. laudat ad resolutionem residui ustiones quatuor fieri, unam circa cauitatem occipitis, tres in uertice, ex quibus inquit non despero perfectam restitutionem &c. Paul. lib. 3. cap. 18. Cucurbitulæ resolutis partibus, agglutinentur, si paucæ fuerint distinctim, post cucurbitulas delinantur medicamenta ex pice resina &c. Vide etiam Auic. ibi, quandoq; iuuantur a febre & a balneo sicco &c.

Obseruationes de humorum præparatione.

Marcus Catinarius cap. de par. Cauendum est inquit ne nimis præparemus cum fortibus digestiuis, nimium calefacientibus, usq; ad quartam diem, sed gradatim procedendum a debilioribus ad fortiora eo q̃ magis materiam dilatant quam præparent.

Obseruationes de euacuatione.

Auic. secunda tertij, & non properes in usu medicinarum fortium in principio rei, imo tarda usque ad quartum & septimum, Quod si fuerit ægritudo fortis usq; ad. 14.

Obiectio.

Qur Auic. & Mes. incipiunt a debilioribus, Quum Razes dicat cuius curam incipiemus cum pillulis fætidis, quæ inter

ter uehementia pharmaca reputantur.

Responsio.

Intellige ad utriusq; concordiam, q. hic coacte, illi magis regulariter procedunt, Paul. incipit a semi dracma hieræ & interpositis diebus exhibet integram drachmam, dehinc unã & semis postea duas atque tres. B. Notandum est etiam ex Paulli & Aetij textu q. in hoc morbo interpolatim medicinas exhibeamus, ne natura medicinis assuescat & laxetur. Idcirco diebus interpositis, modo uno, modo altero medicamine uti præcipiunt, & interim uires resumẽdas iubẽt &c.

Obseruationes de resolutione.

Auic. ca. de cur. par. Et ubi necesse est, resoluere oportet, et non sint resoluẽtia cum lenificatione pura, sed cum aliquantula stipticitate, quia laxantia substantiam membri debilitãt, & resoluentia spiritum resoluunt, idcirco cum stypticitate fienda &c.

Obseruationes de topicis.

Galeni est placitum. 3. de loc. aff. ca. ult. Vt consideretur locus originis neruorum, unde exemplum refert de pausania syro Auic. loc. cit. Positio medicinarum super locum paralyticatum est ex eis quæ non afferunt iuuamentum, de quo sit curandum sed oportet cognoscere originem neruorum &c. & oportet cum resoluentibus procedere a debilibus ad fortiora, & cum medicatur cum calidis augmentatur ægritudo quoniam materia subtilis dilatatur per ea plurimum, idcirco oportet miscere cum infrigidantibus aut tẽperatis ut est succus liquiritiæ, et de emplastris loquens dixit, Quumq; sensus est debilis fortasse emplastrum forte nocet, & non sentit id & ducit ad læsionem et ulcerationem fortem, oportet igitur ut omni custodia ab illo caueatur, & ut consideretur dispositio impræssionis emplastri &c. Paul. lib. 3. ca. 18. In relaxa-

tis quidem mebris adstringentia , ijs quæ laxant miscere & frictionem intensam moliri couenit, in conuulsis uero laxantibus duntaxat, utendum est, & frictione molli &c.

Paralytidem generantia.

Generant paralytidem uapor argenti uini, carnes porcinæ, & tubera.

Paralytidem curantia.

Faciunt ad paralitidem & a proprietate tam occulta quã manifesta ualent, abrotanum, chamepitijs, uetonica, saluia aristologia, artemisia, costus, maiorana, matersylua, colocynthis, laurus, rosmarinum, acorus calamentum, origanum, hissopus, mellissophilon, rutha, sauina, mel cinnamomum, anacardus, assa, helleborus, pyretrum peucedanum, diptamus, cyclamen, ceratum alexandrinum, aqua sulphurea, aluminosa, unguẽtum debdelio mes. ungentum basilicon mes. ungentũ marciaton nic. oleum de piperibus, de cinnamomo, de citro, oleum laterinũ, uulpinum de costo, de terebintina, de sinapi, de piretro nic. pinguedo gliris, blãcha nic. confectio piretri mes. cap. de epileps, confectio anacardina mes. cap. de ægritud. neruorum diambra Auic. in. 5. tra. diacalamentum, diacastoreum nic. sy. de stechade, theriaca, hiera ruffi, hiera hermetis, hiera logodion, hiera picra, confectio de musco, diapliris arcot. nic. Pillulæ fætidæ, de euphorbio &c. roborant neruos nuclei pinearum conditi, castoreum, nux indica, pæonia &c. Vide Varignanam in lib. de secretis ca. de paral. Itẽ Barth. Montagnanam cons. 48. Item Arcul. & Sauon. cap. de cur. paral. Vide etiam Gord. & alios practicantes.

De Pronosticis paralytidis.

Paul. loc. supra cit. Quæ a nerui diuisione oritur particularum resolutio, insanabilis est, quæ uero a temperie uel ab humore, commune ex facultatibus prædictis præsidium reci-

pit. Auic. secunda tertij, cap. cita. Vrina infantis si sit uiridis nunciat paralysim siue spasmum, & paralysis eueniens a remotione spondilium mortifera est secundum plurimum. B. Ratio est quia spondiles eos neruos, qui a se exeunt, facile cōprimunt, qui nisi ad suum locum reducantur, insperata est salus. Cels. lib. 3. cap. 27. Morbus qui fit in partibus, nunquam acutus, sæpe longus & fere sanabilis est. Razes cap. de paral. Quod si paralysis ex percußione aut casu euenerit, & accidit subito, ita q. nerui aliqualiter contundantur, taliter permanebit, nec unquam sanabitur. B. intellige nisi sit in ætate in qua membra spermatica restaurari poßint. Hippoc. 3. prorrhet. Paraplecticis parotides uitiosæ. B. Parotides sunt abscessus post aures, uitiosiq; sunt quia ad inferas partes non deuoluuntur sicuti cæteri abscessus boni. Auic. loc. cita. Et quodcunq; membrum mollificatorum & paraleticorum secundū colorem reliqui corporis existens, non minoratur nec extenuatur, est, de quo maior habēda est fiducia, quam illud quod est diuersum ab hoc, nam quum minoratur, aut extenuatur, signum est quod non nutritur &c. At si nihil horum acciderit bene sperandum. Item febris superueniens soluit paralysim. B. intellige si ab humiditate & frigiditate fiat. Arcul. Tremor & dolor in paralysi superueniens bonum, si uero paralysis annum pertransit, ut plurimum non recipit curam. B. intellige tremorem & dolorem idcirco esse bonum indicium, quia ubi tremor & dolor, ibi, est sensus & motus &c.

Authores dissentientes circa paralytidem.

1 Adserere, tunc resolutionem uocari, quum sensus deperditur, & non motus.
2 Adserere, impreßionē sensus in mēbris, a calore impediri.
3 Adserere, frequentem usum calidorum mirum in modum prodesse neruis.

4 Adſerere, uehementia pharmaca in principio curæ paraly tidis conuenire.

5 Adſerere, tunc paralyſim uocari, quum uis ſentiendi et mo uendi omnium neruorum amittatur.

Confutatio diſſentientium circa paralytidem.

Ad primum reſpondet Gal.3.de loc.aff.cap.penult.dicens q neruorum tunc uera erit reſolutio, ubi motus deperditur, ubi uero aliquarum partium ſenſus perit, eam partem ſenſus expertem uel ſtupidam potius dicimus quam reſolutam.

Ad ſecundum dicit Auic.ſeconda tertij, tra.1.q membra ſenſus non recipiunt impreßionem propter complexionis corruptionem, complexio uero corrumpitur a calido, aut fri gido, aut humido aut ſicco, ſed calidum inquit non prohibet impreßionem ſenſus &c.

Ad tertium Hippoc.aphor.5.aphor.16.Calidũ inquit ubi eo ſæpius utatur, hæc mala affert, carnium effeminationem neruorum incontinentiam &c. Vbi Gal.in comm. intelligit neruorum imbecillitatem fieri, eorum ſubſtantia a calore diſ ſoluta & ſic calidi frequens uſus neruis nocet ſubſtantiam neruorum diſſoluens.

Ad quartum communis eſt opinio, ut regulariter proce= dendo non euacuemus cum uehementi pharmaco, maxime quum paralyſis de materia pituitoſa non ſit morbus acutus, ſed ubi ſubitaneam mortem minetur, coactæ cum uehementi pharmaco purgabimus.

Ad quintum Gale.3 de loc. aff.ca.10. Quum omnes igitur nerui tum ſentiendi cum mouendi uim amiſſerint, apoplexia huiuſcemodi affectio appellatur, igitur non paralyſis &c.

De conuulſionis deſcriptione.

Conuulſio eſt neruorum ac muſculorũ affectio per quam in terdum totum corpus interdum pars, citra uoluntatem ad ſuã

originē cōtrahuntur, Huius species sunt tres. τέτανος. i. tentio equalis, ἐμπροσθότονος. i. tentio ad anteriora ὀπισθότονος. i. tentio ad posteriora, locus uero affectus cognoscitur, quia uniuerso corpore conuulso infra faciem, tunc prima spinalis medullæ pars affecta est, si uero cum uniuerso corpore etiam facies conuellatur tunc cerebrum affectum esse dicimus, si autem quæpiam corporis pars conuellatur tunc eorum neruorum originem esse affectam iudicamus &c.

Loci consentientes circa conuulsionis descriptionem.

Gal. lib. finit. med. Conuulsio est affectus quid neruis ac musculis accidit, quum modo corpus totum, modo pars eius, citra uoluntatem trahitur. Oribas. aphoris. 2. comm. 30. Spasmus est inquit motus inuoluntarius uoluntaria obtinens loca. Auic. secunda tertij, ca. de spas. Spasmus est ægritudo neruosa, qua mouentur lacerti ad principia sua & inobedientes sunt in dilatatione, nam alij remanent secundum suam dispositionem & non dilatantur, alij facile redeunt ad dilatationem suam sicut in oscitatione & singultu &c.

Obiectio:

Quomodo est ægritudo, si Gal. 5. de sympt. cau. referat esse accidens.

Responsio.

Tria considerantur in conuulsione, malus motus & sic est accidens, uel mala membri figura et sic est morbus officialis, uel causa cuius fiat hoc accidens & sic est intemperies sicca, idcirco ægritudo dicitur &c. Gal. apho. 6. comm. 39. Conuulsio est passio inuoluntaria ad similem uenientibus neruosis partibus dispositionem, quam etiam in motibus factis secundum appetitum assumebant itidem ait in lib. de trem. & palpit. in fine. Et apho. 4. comm. 57. tres sunt numero conuulsiones opisthotonos emprosthotonos & tetanos, itidem ait in lib. de trem. & palp. Similiter Auice. ibi, sic mollificatio

diuersificatur in membris & , ibi , quum corpus declinat ad anteriora . De loco affecto loquitur Gale.3.de loc.aff. cap. 6.ibi,conuulsoenimuniuerso corpore infra faciem, omnium infra faciem neruorum originem affectam esse putandū est, quæ sunt primæ spinalis medullæ partes,si uero cum uniuerso corpore facies etiam conuulsa sit , non solum eam partem quæ ex spina procedit , uerum etiam ipsum cerebrum curamus &c. Itidem.4.de sympt.cau.ca.ult.adserit.

De causis conuulsionum.

Quum duplex sit spasmus, alter ad materiā proportionatus,alter non proportionatus , causa non proportionati duplex intrinseca & extrinseca,Intrinseca sunt accidentia animi sicut timor mæstitia dolor , uel mala qualitas a materia uermium uel mala qualitas per consensum aliorum membrorum ad neruos ut uentriculi uteri &c. Extrinseca est mala qualitas frigida styptica membrum comprimens ut frigiditas aeris , uel frigus nerui uulnerati , similiter punctura cæca casus percußio incisio , uel mala qualitas uenenosa qualis est morsus uenenosorum animalium uel præcipitatio & quicquid cerebrum imbecille redit,mordicat ac dolorem infert ex quo nerui fugiant ac contrahantur &c. Proportionatus uero ad materiam duplex alter de repletione, alter de inanitione.Causæ primitiuæ de repletione sunt crapula ebrietas consuetæ euacuationes retentæ,balneum & exercitium in corpo replethorico &c. Causæ antecedentes sunt ut plurimum pituita & sanguis,raro melancholia , rarißime omnium bilis causæ coniunctæ sunt ipsi humores in neruis existentes neruos iuxta longitudinem dilatantes,interdum abscessus,uel flatuosus spiritus crassus, qui ubi fuerit particularis uulgo dicitur granfo . Causæ conuulsionis de inanitione sunt quæcunq; strenue exiccant, quales sunt febres ardentißimæ ieiunia ui=

giliæ, alui profluuium, nimius concubitus, euacuationes persoluentia pharmaca nimius labor, & quæcunq; possunt humiditates in neruis naturaliter existentes dißipare ac extenuare & omnino exiccare &c.

Loci consentientes de causis conuulsionum.

Auic. secūda tertij, cap. de spas. Et quādoq; fit spasmus qui ad materiam non proportionatur eueniens causa rei impedientis, a qua nerui fugiunt & congregantur ad expellendum ipsum, & causa illa, aut est dolor & multotiens ex uapore calido mordicatiuo aut a qualitate uenenosa perueniēte ad cerebrum, aut propter quallitatem non uenenosam, sicut quum spasmus accidit ab infrigidatione uehementi congregante neruum et lacertum et contrahitur ad caput suum &c. Paul. lib. 3. ca. 20. porro facit affectum, quanuis raro laßitudo, humidormitio, ponderis eleuatio casus, uulnus, ardor, ictus & alia quæ eandem neruis offensam inferre possunt &c. Vide de his latius Auicen. loc. cit. Quod uero spasmus proportionatus sit duplex lege Gal. aphor. 4. comm. 57. Omnes conuulsiones fiunt aut a repletione aut ab euacuatione partiū uidelicet neruosarum. Itidem adserit aphoris. 6. comm. 39. et. 5. de sympt. cau. cap. 2. ibi. atq; omnes Hippoc. authore in duo capita reducuntur plenitudinem & inanitionem. Et Hippo. aphor. 6. aphor. 39. Conuulsio inquit fit uel ex repletione & inanitione &c. De causis huius conuulsionis proportionatæ primitiuis loquitur. 3. de loc. aff. cap 6 si temulento cuipiam ac omnino pleno homini qui in otio degit id euenire conspexeris ex repletione iudicabis. Et aphoris. 5. comm. 5. solet etiā uinum neruos replere quibus repletis fit conuulsio &c. lege fusius de hac re Arcul. cap. de spas. Gord. Ant guaine. De causis antecedentibus et coniunctis loquitur Auic. secunda tertij, cap. de spas. ibi, causa spasmi aut est cum materia aut sine materia

sicut caliditas & siccitas, et materia spasmi secundū plurimū est phlegmatica aut melancholica aut sanguinea &c. Et paulo post, causa essentialis spasmi ex repletione est, aut humiditas & frigiditas addiuuans secundum congellationem et grossitiem, aut caliditas et siccitas &c. Hippoc. aphor. 5. apho. 17. frigidum conuulsiones distentiones liuores rigores febriles facit &c. B. quia omne nimium siue calidum, siue frigidum neruis nocere solet, nam ex immodico calore, eorum substantia dissoluitur, & ex immodico frigore cogitur ac cohibetur. Gal. 2. de sympt. cau. cap. 2. causam huius rei quippe demostrauimus dum neruum aut stupore aut resolutione infestari dicebamus si frigus illum constringat, aut crassi lentiq; humores obstruant, aut aliqua causa externa ipsum suo pondere comprimat &c. Itidem ait in lib. de tre. & palpitatione cap. ult. ibi, Itaq; neruos tendinesque in animalium corporibus ex humore superfluo tensos &c. Quod fiat etiam a flatuoso spiritu habes ex Auic. loc. cit. ibi, & nō est longum quin sit spasmus eueniens a uentositate inflatiua spissa. Ipse enim est ex eis quæ plurimum accidit, & remouetur in hora intelligens de eo quod dicitur granso. Itidem ait Paul. lib. 3. cap. 20. ubi tribuit originem musculis repletis spiritu & aere crasso nebulosoq; &c. De causis conuulsionum ex inanitione plurima refert Auic. secunda tertij, cap. cit. ibi, spasmus autem siccus, alius quidem qui fit successione febrium adurentium & proprie in febribus sirsen, & successione motuum laboriosorū corporalium & animalium, sicut angustiæ uigiliæ timor, & ille est, ex eis a quibus fit euasio.

Obiectio.

Quomodo fit euasio si ab Hippoc. & Gale. lib. de tre. & palp. in fine existimatur incurabilis.

Responsio.

Duplex est spasmus, alter quidem confirmatus in quo om

nes substantiales membrorum humiditates consumptæ sunt, & hic dicitur incurabilis quia humiditates illæ deperditæ haudquaquam restaurari possunt. Alter non confirmatus in quo primæ tantum humiditates consumptæ sunt, sed spei aliquid superest, ut restaurentur & sic interdum ab his fit euasio. Gal. 3. de loc. aff. ca. 6. quippe cũ conuulsio fit uel a labore, uel uigilijs, uel fame, uel solicitudine, uel arida æstuanteq; febre, qualem in phreneticis uidere est, causam eius esse ariditatem uacuationemq; recte putaueris. Et. 5. de sympt. causis phlegmone plenitudinem pariunt, ardentisimæ ac aridißime febres inanitionem &c. lege etiam aphorismum, ex superflua purgatione conuulsio &c. lege etiam Gal. 5. de sympt. cau. cap. 2. & in lib. de tre. & palp. & aphoris. 6. comm. 39. ubi affert exemplum modo de chordis quæ ob nimiam humiditatem rumpuntur aut de loris quæ ad ignem longius calefacta contrahuntur. Itidem Auic. sic dispositiones chordarum quæ elongantur in hyeme propter humiditatem & abreuiantur in æstate propter exiccationem.

De signis conuulsionum.

Signa præcedentia sunt angusta ac luctuosa respiratio, Pulsus rarus durus exiguus, risus sardonicus, tremor manus ægri occultus aluus sic ceßit, urina aquæ similis uel cruenta esse uidetur, tument oculi, & facies rubescit, præcedunt tremores et singultus, dolor capitis lumborum ac clauiculorum accidit, dentes strident, oculi peruertuntur. Signa præsentia sunt membrorum contractio ad suam originem, diuersitas in pulsu, ita ut in principio sui motus sit humilis, in medio sui motus ascendat & in fine cadit, arteria alijs membris est calidior &c. Signa conuulsionis erunt, si in sanis repentina conuulsio adueniat ac permaneat. Signa conuulsionis de inanitione sunt conuulsiones post multos sudores, uomitus, alui

profluuia, ſanguinis fluxum, uigilias, fames; aut febres ardentiſsima accidentes &c. Signa conuulſionis non proportionatæ ad materiam ſunt cauſæ eius antedictæ. Signa humorum cognoſcuntur ex coloribus & reliquis ſæpius antedictis. Signa apoſtematum ſunt dolor, febris pulſatio &c. Signa conuulſionis per conſenſum alicuius membri ſunt quia præcedit leſio illius membri &c.

Loci conſentientes de ſignis conuulſionum.

Paul. lib. 3. cap. 20. de ſignis præcedentibus uerba facit, ibi, Notæ horum ſunt anguſta reſpiratio, Pulſus rarus & exiguus nonnunquam & riſus ſardonicus oboritur, rubet facies, oculi intumeſcunt, & id reliquum quod a me nuper relatum eſt. Auic. quaſi de uerbo ad uerbum eadem recitat. Gale. pronoſt. 3. commẽ. 34. potiſsimum conuulſiones futuræ cognoſcũtur, ſi partes in uultu peruertantur, aut dentes ſtrident, aut oculi cerebro mouentur ac peruertuntur ſed in pueris ſufficit, ſi tantum modo uigilent, ſi admodum metuant, ſi mente lugeant ac aluus non deijciat &c. Memento etiam aphor. 54. lib. 6. uidelicet in acutis paſsionibus quæ cum febre ſunt luctuoſa ſuſpiria malum. uide de pulſu duro & de alijs huc ſpectantibus Gal. in commẽ. De ſignis præſentibus lege Razẽ. 9. alman. cap. de ſpaſ. ibi, Quum aliquod membrum alicuius cõtrahitur & ad ſuam redit originem, aut plura membra ſic diſponuntur, ſpaſmata eſſe pronunciamus. Auic. ſecunda tertij, cap. de ſig. ſpaſ. Pulſus ſpaſmatorum eſt extenſus & diuerſus in ſitu aſcendens & dimittens ſicut ſagittæ euadentes de arcu ſagitarij &c. De ſignis ſpaſmi de inanitione & repletione Gal. prorret. 3. commẽ. 69. inquit conuulſiones ex euacuatione poſt ſudores multos uel uomitus uel deiectiones uel ſanguinis eruptiones, uel inediam uel uigilias uel motiones tum multas tum uehementes fiunt &c. Itidem Paul. lib. 3. cap. 19.

Aet.ser.6.cap.38. si statim ab initio morbi conuulsiones fiant & permanserint, tunc a plenitudine ortum habent, si uero a multis sudoribus uomitibus &c. tunc ex inanitione oriuntur. Itidem Auic.loc.cita. ibi si spasmus a repletione fiat signa sunt q; subito prouenit & non discedit uelociter, si a siccitate fit paulatim & successione ægritudinum euacuantium &c. Idem sentit Gal. aphor. 2.commẽ.26. Signa humorum tangit Gal. pronost.3.commẽ.34.ibi, colores præter naturam habentur indicantes humorum prauitatem, ex quibus conuelli assolent. Pallidus enim aut liuidus prauum qualitate significat humorem, rubidus uero sanguinis copiam &c. De signis spasmi ex apostemate loquitur Auicẽ. secunda tertij, cap. de sig. spas. ibi, & quandoq; cum spasmo sunt pulsatio & saltus & est signum malum, pulsatio unam duarum rerum significat, aut apostema in uisceribus &c. Similiter loquens de signis per consensum alicuius partis inquit cum nocumentum est ex stomacho communicat ei cerebrum, deinde nerui & fit spasmus successione uomitus qui est sicut succus porri aut ærugo æris &c.

De cura conuulsionum.

Ad curam spectant quatuor intentiones, Prima est uictus ratio Secunda euacuatio sub qua reuulsio comprehenditur, Tertia resolutio ac membrorum roboratio, Quarta est symptomatum remotio. Victus in conuulsione de repletione existente materia pituitosa, sit, calidus tenuis & siccus in principio & in uirium robore, si uero imbecillitas uirium adsit etiam in statu cogimur ei succurere, cum carnibus qualitate siccis, uinum nõ bibatur usq; ad morbi remißionem, nam tunc ad resolutionẽ antiquum facit. In conuulsione de inanitione, uictus sit frigidus humectans pinguis tenuis quum male transglutiant & uiæ sint stricte, magis tamen humectet quam infri

gidet, qualis est aqua carnis cum quatuor seminibus frigidis alterata lac recenter mulctum, sorbitiones ex chondro & alica cremor ptisanæ, Potus *sit aqua hordei aqua cucurbitæ et mellonis indi cũ* Iuleb *si ad fuerit febris, si minus his addatur parum uini tenuis & aquosi, facit enim ad penetrationẽ &c.* Euacuatio *fiet primum per uenæ sectionem, si sanguis uel humorum copia in causa fuerit, si minus iuxta humorum exigentiam euacuato, de quibus in capite de paralysi satis dictum est. Sed ubi morbus inducias dederit, tunc primum materia erit præparanda cum rhodomelle, syropo de stechade, cum aquis ac decoctis capiti spectantibus, conueniunt insuper clysteria cum rebus capiti dicatis, frictiones ad partes subiectas, item masticatoria sternutatoria, cucurbitulæ affectis partibus cum scarificatione, multa existente materia, uel sine scarificatione pauca existente.* Resolutio *ac membrorum roboratio perficitur cum emollientibus ac resoluentibus quum materia sit craßior quam in paralytide & hæc per exteriora & interiora.* Exteriora *sunt linimenta ex oleo liliorum alborum, lumbricorum oleo uulpino costino &c. unguenta ex bdellio,* Balnea *tã naturalia quam artificialia,* Naturalia *sulphurea salsa aluminosa,* Artificialia *sicut in oleo comuni, uel in balneo in quo decoctæ sint uulpes catuli cum herbis capitalibus. s. camomilla anetho maiorana saluia rosmarino stechade et simil.* Interiora *sunt electuaria resoluentia ut dia muscus, diacorus, mitridatum, confectio anacardina & quæcunq; febrem prouocare possunt.* Remotio *symptomatum fiet, si dolor qui interdum uehementißime molestare solet, auferatur & hoc perficitur cum anodinis cum balneo. 53. ex oleo. s. cõmuni in quo decocta sit lumbricorum quædam quãtitas, uel cum oleo camomillino de. s. lini, uel balneo arte parato, & membra contracta ad suum locum reducantur &*

inordinato motui resistatur. Cura conuulsionis de inanitione tantummodo consistit in humectando & restaurando, modo cum balneis ex lacte, modo artificialibus cum folijs salicis hordeo uiolis & seminibus frigidis &c. Post balneum statim membra ex oleo rosaceo liniantur, ne humiditas impressa exalet, sed sua stypticitate cohibeatur, Clysteria fiant ex rebus similibus additis quibusdam impinguantibus, Somnus insuper accersendus est euacuatio nulla fiat nisi naturalis & nutriatur ut dictum est. Cura conuulsionis non proportionatæ ad materiam sic fiet, Primum si fuerit a percußione cũ laxantibus balneis ex hordeo camomilla et malua fenu græco &c. Si fuerit ex uulnere, in primis dolorem remoue, & sanies inducatur, cum emplastro altheæ uel cum uitello oui et terebentina & tota spina liniatur cum humectantibus temperatis, sicut oleo amygdalino dulci &c. Si fuerit a uentositate resoluatur cum fricatione & oleis calidis. Si fuerit a punctura uenenosa extrahatur illa humiditas uenenosa, uel cum cucurbitula apposita uel cum emplastro ex scabiosa & uitello oui. Si fuerit punctura ex ferro tunc aperiatur locus ita, ut uirus quoquo modo transpiret cum unguento exiccante & corrodente, quale est unguentum apostolorum ægyptiacum, sed prius sedetur dolor cum terebinthina & oleo rosaceo, aut cum balneo ex oleo lumbricorum aut cum pane in lacte infuso, aut cum aliquo quod locum stupidum reddat qualia sunt opiata &c. Si fuerit ab apostemate, curetur eodem tramite, quo solent tales abscessus curari. Si fuerit per consensum uẽtriculi, curetur uomitu, uel euacuatione per secessum, roborando cerebrum & spinam ne amplius quidpiam suscipiant, & sic intelligito de alijs particulis &c.

Loci consentientes de cura conuulsionum.

Habes de uictu primum Auic. secunda tertij, ibi, & si ha

bens ſpaſmum humidum, debilis ſit uirtutis, non abſcindantur ab eo carnes ſiccæ ſicuti carnes minutarum auium & cubegi & cheruberi.i.perdicis & laudæ, & ſi uirtus non fuerit debilis ſint cibi eius panis cum melle et aqua ciceris cũ anetho & ſinapi &c. & ſic calidum ac tenuem uictum imperat. Paul.lib.3.cap.20.Porro uictus erit tenuis, qui expedite diſtribuatur & recrementis omnino uacet &c. Et loquens de uictu conuulſionis de inanitione, dixit, Qui ex inanitione conuelluntur nutriendi ſunt ex chondro et alica, uinoq; tenui & aquoſo, quod facile per omnia corporis membra diſtribuitur, niſi febris adfuerit, tunc ptiſanæ cremor utilis eſt. Et Auic.loc.cit. & infirmo detur in potu lac recenter mulctum ſecundum menſuram conuenientem, ſi non fuerit febris & aqua hordei & aqua cucurbitæ & aqua melonis indi cum Iuleb, et ſi commiſceatur cum aliquo horum parum uini albi, ut penetrare faciat, erit conueniens, & paulo poſt, cibus habentium ſpaſmum ſiccum, ſit totum quod humectat & lenit et omnes ſorbitiones pingues lenes factæ ex aqua hordei, aſſumpta ex carnibus agnorum & hedorum, & quandoq; ponitur ex oleribus humectatiuis frangentibus nocumentum carnis, ſi illic fuerit caliditas &c. De euacuatione lege Paul. loc.cit. ibi, Quibus ceruix recta intenditur, ab inito ſanguis detrahẽdus eſt, & partes lanis oleo ſycionio imbutis & caſtoreo contegantur & cucurbitulæ ſic admouendæ ut cutis exaſperetur, lenes enim noxam inferunt &c. Auice. ſecunda tertij, cap.de cur.ſpaſmi, Si ſpaſmus eſt humidus oportet ut curetur cum euacuantibus & purganitbus &c. & cum uideris ſanguinis ſigna dominantia tunc phlebotoma &c. Aet. ſer.6. cap.39.poſt uenæ ſectionẽ utendum unguentis lancinantibus & cucurbitulæ cum ſcariſicatione locis omnibus affectis affigantur, in potu conueniunt apomelli & radicis ſylphij deco=

ctum & ipsa trita & hyssopi decoctum &c. B. Intellige non tantum ratione potus quantum præparationis materiæ, Itidē Paul. & Auic. loc. cit. asserunt. De resolutione postea loquens Aet. loc. cit. inquit, deinde catasplamata locis affectis adhibeantur, quæ laxare ac discutere possunt simulq; lenire, Horum antem materia sit fænugræcum, semen lini farina hordeacea ac loliacea &c. Paul. lib. 3. cap. 20. Quod si tetanus aduetustatem inciderit in oleum bis quotidie descēdere oportet nec diutius immorari quum maxime uires conuellat. B. Nota q; tetanus non differt a conuulsione nisi ut genus & species, uel sicut compositum a simplici, sunt enim in tetano binæ conuulsiones diuersorum musculorum & neruorum ad oppositas partes sese trahentium. Auic. secunda tertij, cap. de cur. spas. Et seßio in pelli uulpium & luporum iuuat & inunctio cū adipibus luporum & oleo de lilio, si non fuerit febris & decoctum catulorum aut seßio in aquis, in quibus decoctæ sint medicinæ subtiles sicut abrotanum aut folia radicis iunci & calamus aromaticus & folia lauri &c. lege eum fusius & plura ad balnea & iunctiones spectantia ab ipso intelliges &c. De remotione accidentium, habes fere omnes practicā tes, sed præcipue Paul lib. 3. cap. 19. ibi, Primum partes quæ contrahuntur ualenter continendæ sunt & inordinatis resistendum motibus, oleo perfricare oportet rutaceo aut sycionio &c. Itidem Auic. ibi, & applanetur quod spasmatum est leniter &c. & antea dixerat, & si fuerit dolor seda dolorē postquam consideraueris quid sit. Et abscinde causam eius, lege de his Arculanum. De cura spasmi ex inanitione loquutus est etiam Auic. ibi, dicens conuenientior cura est tina, & inunctio in oleo humido post ipsam, & eius iteratio multotiens, si autem poßibile est tina fiat ex lacte, si non ex aquis in quibus cocta sint folia salicis hordeum uiola nymphea cu-

curbita & citruli, aut sit totum illud ex aqua ros. in qua deco cta sint aliqua horum & si feceris clysteria fiant ex istis expreßionibus & oleis aliquibus dissolutis humectantibus & impinguantibus &c. Itidem Paul. loc. cit. adserit, ibi, eos qui ex inanitione conuelluntur, oleo uel hydreleo calido fouere competit &c. De cura per consensum habes plura apud neotericos omnes quos recensere esset præter longitudinem, satis graue. Vide tu Arcul. Marc. Catin. Gord. &c. Lege insuper Auic. ibi, In eo qui factus est a percußione oportet ut administrentur embrocæ quæ laxant factæ ex hordeo camomilla &c. Si fuerit a dolore seda dolorem &c. Et si est propter puncturam curetur &c. Et si fuerit a nocumento propter alicuius rei uenenosæ potum, curetur cum eo quod cognoscitur in cap. de uenenis &c.

Obseruationes de sectione uenæ.

Aet. ser. 6. cap. 39. primum si a repletione fiat, seccanda est uena. Auic. de cur. spas. loquens de sectione uenæ inquit, non extrahas totum, quod necessariũ est ex sanguine, imo retine ex eo aliquid ut resistat spasmo & resoluatur resolutione motuum spasmi, & hæc obseruatio etiam habetur a Raze. 1. contin. ca. de spas. &c.

Obseruationes de balneis.

Auice. loc. cit. Et scias q; longitudo spatij moræ in tinna est ex eis quæ nocent propter mollificationem uirtutis, tu autem pone multitudinem numeri in loco longitudinis spatij & fac sedere ipsum bis in die &c. hoc idem annotauit etiam Paul. lib. 3. cap. 20.

Obseruationes in ponendis cucurbitulis.

Auicen. Et ille qui utitur uentosis oportet ut utatur sine scarificatione, si res est leuis, et si non ita est, scarificatio fiat, & loca uentosarum, custodiantur et conseruentur, ne corpus infri-

infrigidetur &c. Vide in hoc latius Paul. æginet.

Obſeruationes de aqua frigida.

Paul. lib. 3. cap. 20 frigidæ ſuperfuſionem quum ſit (quem admodum ait Hippoc.*) periculoſiſsima, eoq; poſteris credo uituperata & nos damnamus deuitamuſq;.* B. *Hæc dicta ſint in Marcũ Catinariam, qui per immerſionem aque frigide cu ram fieri iubet. Similiter de febre prouocanda, nam non ſo= lum Auic. ut ſupra ſed etiam Paul. in hoc loco optimum eſſe inquit præſidium febrem, quæ per initia non fuerit ſuperue nientem: & hoc contra Michaelem Sauona. qui nullo modo prouocandam ait eſſe, quum poſtea noſtri non ſit arbitrij eam expellere.*

Conuulſionem excitantia.

Excitant, eiq; nocent coturnix, helleborus albus tribulus marinus, Prohibent a propietate ſpaſmum iuxta Auice. & Plinium, Fel adeps cinis muſtellæ, ſpolium ſerpentis, ſtorax bibita &c.

Conuulſionem curantia.

Curant ſpaſmum ex repletione, acorus, aſſa, ariſtologia bdellium, calamentum camedrys, caſtoreum, centum capita colocynthis, epithimum, euphorbium, galbanũ, peucedanum pyretrũ, ſatirion, ſcenoanthos, abſinthium, oleũ amygdalarũ dul. de been, de piperibus, de coſto, de croco, de alchechẽgi, de s. lini, ſyrupus de ſtechade, de betonica, rhodomel, pillulæ fe tidæ, de ſerapino, de ſex rebus Alex. chociæ, unguẽtum aragõ, balſamum, confectio anacardina, diamuſcus, diambra, lege etiam remedia inuntiones &c. iuxta Varig. ca. 10. de diſpoſ. capitis. Itidem Bartho. Montagnanam conſ 244 in fine, uide etiam Aggregatorem, Arcul. Sauona Gord. Aet &c.

De pronoſticis conuulſionum.

Hippoc. aphor. 2 aphor. 26. Febrem conuulſioni ſuperue=

nire, melius est quam febri conuulsionem. B. Nam si febris superueniat humorem calefaciens extenuat & dissoluit, si uero post febrem conuulsio accidat, statim ob sui acutiẽ uires dissoluens, exitium affert, nisi ab initio quis huic oportunis remedijs resistat. Et aphor. 4. aphor. 5. ex purgatione superflua, conuulsio aut singultus superueniens, malum. Et apho. 4. aphor. 49. In febre non intermittente si labrum, uel oculus, uel nasus, uel supercilium peruertatur, uel non uideat aut, iam debili existente corpore, quodcunq; horum fiat, iam prope est mors. Et aphor. 4. aphor. 57. Quia conuulsione, uel distentione neruorum tenetur, febre superueniente liberatur. Et aphor. 4. aphor. 66. In acutis febribus conuulsiones et circa uiscera dolores fortes, malum. Et apho. 4. apho. 67. In febribus ex somnis timores uel conuulsionæs, malũ. Et apho. 4. aph. 68. In febribus spiritus offendens malum, conuulsionem enim significat. Et aphor. 5. apho. 1. Conuulsio ex hellebo ro lethalis. B. Non eam intelligit Hippoc. quæ per consensum oris stomachi, neq; eam quæ per nimiam euacuationem, acci dit, sed forte eam quæ ab impulsa hellebori uirtute, uiolentius neruorum substantiam exiccat, alioqui frustra legeretur al ter aphor. ex superflua purgatione &c. Et aph. 5. apho. 2. Cõ uulsio ex uulnere lethalis. B. Quia ad uulnera sequi solet inflammatio, quæ ubi neruos attigerit conuulsiones accidunt quãdoq; uniuersales ex quibus mors. Etiam aphor. 5 aphor. 3. ubi sanguis plurimus fluxerit singultus aut conuulsio superueniens malum. Et aphor. 5. aphor. 5. si ebrius quispiam repen te obmutuerit conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut ad horam peruenerit qua soluuntur crapulæ, uocem recuperet. Et aphoris. 5. aphor. 6. Quicunq; a distentione corripiun tur, in quatuor diebus pereunt, si uero hos effugerint sani fiunt. B. Morbus hic in primo dierum iudicatorium circuitu fi

nitur non tollerante diu natura laborem. Et aphor. 5. aphor. 18. frigidum inimicum oßibus dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ, calidum uero utile. Et aphor. 5. aphoris. 57. In fluxu muliebri, si conuulsio & animi deffectus aduenerit, malum. Et aphor. 5. aphor. 70. a quartanis capti, non admodum a conuulsione capiuntur, si uero prius capiantur, & quartana superuenerit, liberantur. Et aphor. 7. aphor. 9. a profluuio sanguinis disipientia & conuulsio, malum. B. Dictum est conuulsionem ex euacuatione esse, malam, sed quanto magis si ambarum fuerit conuentus. Et aphoris. 7. aphor. 10. Ab ileo uomitus singultus desipientia, uel conuulsio, malũ. Et aphor. 7. aphor. 13. Ab æstibus fortibus conuulsio aut distentio, malum. B. Intellige pro æstibus siue febrem, siue aerem ambientem, uel feruorem, uel cauteria, uel escaram, nam ob neruorum siccitatem, hæ proueniunt conuulsiones quæ difficillime curantur. Et aphor. 7. apho. 18. In uigilia conuulsio uel desipientia malum &c. Et aphor. 7. aphor. 25. Ex medicamenti potione conuulsio. Et aphor. 7. aphor. 27. Mulieri utero gerenti, si tentio superuenerit, facit abortum. Razes. 9. alman. spasmus qui non repente, sed suauiter accidit post febrẽ, aut post multam uentris solutionem, aut multum uomitum, aut sanguinis fluxum, malus est et uix curabilis. Itidem habet Paul. loc. cit. Et Aet. & Auic. Mes. Quur sit hic deterior, quã distentio est, quia iuxta omnes dimensiones contrahit. Gal. lib. de tre. & palp. in fine. Conuulsiones quarum siccitas causa est, minime medicaberis, nam sic affecti citißime intereunt, nec medicamenta sibi ipsis utilia excogitare permittunt, atquæ ex humorum copia, aut ab inflammatione eueniunt, humorum euacuando repletionem, & inflammationem proprijs remedijs medendo ipsas curare poteris &c. Similiter aphoris. 5. commẽ. 7. Conuulsio quæ fit ab euacuatione acutißima est & per

nitiosißima, quæ uero a repletione neruosarum partium, neq; acutißima, neq; similiter periculosa.

Aut. dissentientes circa conuulsionem.

1 Adserere, cum aristotele neruos oriri a corde.

2 Adserere conuulsionum species esse plures quam tres, quum corpus etiam ad dextram et sinistram curuari poßit.

3 Adserere conuulsionem de inanitione, non esse semper mortalẽ, Nam pueri inquit Auic. liberantur a spasmo sicco ueelociter.

4 Adserere, omnem conuulsionem de repletione posse semper a febre curari.

5 Adserere, conuulsionis motũ a naturali motu non differre.

Confutatio dissentientium circa conuulsionem.

Confutat primum Gal. 3. de loc. aff. cap. 6. probans duobus medijs non oriri a corde, Primum per exercitatißimos medicos, qui non cordi in hoc morbo sed cerebro, uel circa spinã, remedia adaptant, Alterum ex arte anatomica, in qua euidentißime cernitur neruos oriri a cerebro & non a corde.

Ad secundum respondet Gal. lib. de tre. et palp. cap. ult. enumerans tantum tres species inquit huiusce paßionis modos hunc quidem Emprosthotanum, illum uero opisthotonum, Tertium autem tetanum (ut omnes fatentur) appellari cognosces, reliquos modos laterales tanquam impoßibiles propter situm neruorum & corporis imbecillitatem, tacens, quos si cognouisset utlies, non utiq; sicco pede pertransiuisset.

Ad tertium inquit Gal. aphor. 2. comm. 26. Si uero ex ardentibus febribus totum corpus exiccetur, & neruis deinde ex siccitate conuulsio accidat, hoc maximum est malum & pene insanabile, cuius ratio ab ipso reditur &c. Quod uero dicit Auic. ita intelligendum est ꝙ pueri liberantur a spasmo sicco uelociter. i. pueri immunes sunt, ne de facili in conuulsio

nem de inanitione incidant ob eorum edacitatem &c.

Obiectio.

Gal.3.pronost.inquit q. conuulsio accidens pueris cum acuta febre facile curatur & tamen sequitur febris, igitur non omnes moriuntur.

Responsio.

Duplex est febris, altera totum corpus & neruosam compaginem desiccans & hæc est incurabilis & lethalis. Altera est dissoluens humores pituitosos frigidos, qua facile curãtur pueri & sic intelligit Gale ibi.

Ad quartum respondet Gal. in lib. de tre. & palp. non curari conuulsiones ex repletione, tantum ex febre, sed quæcunque tantummodo ex frigidorum humorum copia proueniunt repletionem tamen euacuando, sed quæ ab inflammatione eueniunt minime per febres curantur, sed inflammationem proprijs auxilijs igitur couuulsio de repletione non semper a febre curabitur.

Ad quintum inquit Gale.3. de loc. aff. cap. 6. Conuulsionem in conuulsis partibus factam, hac sola ratione a motu naturali differre, q. præter uoluntatem fit. Naturalis uero motus uoluntarius est, et sic differt a motu conuulsionis qui in uoluntarie semper fit.

De Melancholiæ descriptione.

Melancholia est quædam sine febre, mentis alienatio ex humore melancholico depedens. Hæc duplici spetie in signẽ constat, altera quã Græci μελαγχολιαν.i. atram bilem, altera μανιαν.i. insaniam uocant. Melancholia ratione locorum affectorum duplex est, Prima quum cerebrum primario affectu afficitur, Altera quum per consensum uel totius uel partium precordijs.s. affectis molestatur. unde præcordialis siue hypocondriaca melancholia uocatur, Complures uero & harum existunt differentiæ, quas enarare longum foret. Nam quidã

semper, rident nonnulli plorant, alij mortem expetunt, alij mori timent alij futura uaticinātur, quos ενθεαστικους Græci uocant &c.

Loci consentientes de Melancholiæ descriptione.

Gal. lib. finit. med. Melancholia est quidam sine febre affectus mentem ledens, non sine graui molestia animi, atque auersione a rebus charißimis. Ibi etiam describitur insania, dum inquit est alineatio mentis, mutatioq; a communi hominum ritu ac sanorum moribus sine febre.

Auic. Melancholia est mutatio existimationum et cogitationum, a cursu naturali ad corruptionem & ad timorem & ad malitiam propter complexionem melancholicam facientem spiritum cerebri syluestrem interius & facientem ipsum timidum propter tenebras &c.

Oribasius aphor. 7. comm. 10. Atrabilis est affectio cerebri & ex melācholica fit materia &c. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ubi atra bilis in corpore abundat, eam insaniæ speciem quam Græci μελαγχολιαν uocāt, efficit. Quemadmodū alter atræbilis succus qui præassata flauabile nascitur, ferina deliramēta inducit modo cum febre modo sine febre. Alexan. tracta. cap. 22. Sed ex loco etiam affecto aliam atque aliam sortitur spetiei nomenclaturam, afficitur. n. interdum cerebrum primario affectu, nonnunquā p consensum singularum corporis partium, interdum uentre & præcordijs adflictis, quam speciem hypocondriacam nominant. Gal. 5. de sympt. cau. in fine melancholicæ dementiæ uariæ sunt species prout in ipsis particulatim dolosæ suspectæq; apparent. In omnibus commune unum habetur, quod omnes præter rationem mæsti sunt, nec quam ob rem tristentur rationē possunt reddere ac non pauci eorum mortem et alia non timenda timere uidentur &c. Vide fusius infra de signis melancholiæ &c.

De causis Melancholiæ.

Causæ uel sunt in cerebro, uel extra cerebrum. si per se in cerebro sunt et nõ ab aliis dependeant partibus corporis, tunc uel sunt initiatrices siue primitiuæ, uel antecedentes, uel coniunctæ. Causæ primitiuæ sunt aer frigidus et siccus turbulentus, aut calidus siccus adurens sicut aer æstatis & autumni, cibi potusq; atrabilarij qualis est caro bubula caprina, lentes, uinũ crassum, exercitium exiccans ac balneũ immoderata uigilia timores tristitiaq; uehemens studiũ, longi carceres menstrua ac hemorrhoides oppressæ &c. Causæ antecedentes sunt mala intemperies frigida et sicca sine materia, quæ tum cerebri, tũ spiritus animalis complexionẽ ac substantiã tenebrosam efficit. Itidem facit mala intemperies calida & sicca, nam adurendo eorum substantiã obtenebrat. Item mala temperatura frigida & sicca cum materia melancholica naturali uel non naturali ut ex adustione sanguinis. Mania similiter ex bile præassata generatur. Causæ coniunctæ sunt, uel ipsa intemperies cerebri frigida & sicca naturalis & non naturalis melancholiam ad actum producens, uel ipsa melancolia in cerebro contenta. Causæ uero per consensum a toto corpore sunt uel febres quartanæ præcedentes, uel aliæ ægritudines in melancholiam desinentes. Causæ per consensum a partibus erunt plures, nam si proueniat malum a splene, tunc causa erit uel eius imbecillitas segregare ac expurgare atrambilem non ualens, aut obstructio, aut apostema, aut mala intemperies. Et similiter intelligito de hepate stomacho præcordiis ex quibus humor aut uapor tenebrosus tandem ad cerebrum eleuatur.

Loci consentientes de causis Melancholiæ.

Auice.loc.cit. *& melancholiæ causa aut est in ipso cerebro, aut extra cerebrum.* Aet. *ser.*6. & Paul.*lib.*3.*ca.* 14.&

Gal. 3. de loc. aff. cap. 5. Interdum sine febre uitium est ut in mania & melancholia id quod modo per consensum modo primaria affectione, cerebro laborante accidit. Itidem ait, cap. 7. B. Ex hoc Gale. loco cognoscitur quotienscunq; aliquid per se & per consensum afficiatur, & hoc exacte discernitur per propria accidentia perpetuo permanentia. De causis primitiuis melancholiæ loquitur Gal. aphr. 3. comm. 20. ibi furores. n. & atrabiles & morbi comitiales & anginæ sunt morbi autumnales similiter & commē. 22. eiusdem est sententiæ &c. Auic. prima tertij, tra. 5. & quandoq; causa generationis eius est aer exterior, & quandoq; fiunt in generatione eius cibi generati choleræ nigræ, & ex causis fortibus in generatione melancholiæ est superfluitas tristitiæ et timoris. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. facile intemperiem melancholicā incidunt. Qui & uigilijs & multis laboribus & solicitudine & tenui uictu fuerint educati, ad hæc accedunt, si hæmorrhois aliqua restricta sit, aut alia quædam consueta sanguinis euacuatio, aut mulierū menstrua insuper si quis usus sit cibis qui suapte natura sanguinem melancholicum efficiunt, ut caprina bubulaq; caro, magisq; hircinæ et taurinæ asinorum ac camelorum carnes. Item uulpinæ caninæ atq; magnam uim in huiusce modi generatione ex lepore cibus est, sed multo magis, ac limaces frequenter comeste omnesq; terrenorum animalium carnes sale condite. Ex aquatilibus thumni balenæ, uituli marini, delphini canis atq; ceta ceorum omnium, ex oleribus brasica sola ferē, inter legumina lentes, mox panis furfuraraceus et qui ex uitiatis seminibus conficitur. Præterea uina crassa nigraq; aptissima sunt ut ex ipsis melancolicus humor efficiatur, uetus deniq; caseus &c. Vide de his etiam Gale. de atrabile ca. 4. & . 6. &c. De causis antecedentibus loquitur Gale. 1. q. fiat sine materia aphr. 6. comm. 53. Et Auicc. prima

tertij, tra. 5. causa est malitia complexionis frigidæ & siccæ si ne materia permutante substantiam cerebri & complexionem spiritus luminosi ad tenebras, aut est cum materia & illa materia, aut est in uenis ueniens ad eas ex loco alio & conuertitur ad choleram nigram per adustionē, aut est materia imbibita in corpore cerebri &c. & Paulo infra inquit & oportet ut scias q, cholera nigra faciens melancholiam, quandoq; est cholera nigra naturalis, aut phlegma quando conuertitur in choleram nigram ob spissitudinem, aut ob aliquam adustionem, quanuis hoc sit rarum & parum &c. B. Nota ex Manardo in secunda epistola noni libri pituitam adeo assari non posse in corpore humano, ut nigra in totū euadat. Ee Gal. 3. de loc aff. cap. 7. Igitur ea quam atrabilis constituit, in melancholiam transit, quæ uero a pituita parta est, in aliā affectionem permutatur melancholiam haudquaquam efficiens &c. Gal. 5. de sympt cau. in fine sola autem melancholica dementia a frigidiori succo, ut causa euenire solet &c. Et. 3. de loc. aff. cap. 7. prouenit huiuscemodi humor in quibusdam plurimus, uel a temperie ab initio comparata, uel a cibis in hunc humorem conuersis & paulo ante melancholici sunt in quibus siccitas & frigiditas dominatur &c. Vide etiam caput sextum de atrabile. Aet. ser. 6. cap. 9 Generatur autem caliditate multa indigena, aut flauam bilem, aut crassiorem sanguinem adassante &c. Vide etiam Gal. 3. de loc. aff. & 2 artis curatiuæ &c. Causæ coniunctæ recitantur ab Auic. loc. cit. ibi & una quæq; specierum choleræ nigræ quum in cerebro est modo prædicto facit melancholiam. Gale. 5. de symp. cau. in fine lib. Porro omne delirium deprauatus est principis facultatis motus, a prauis succis aut cerebri intemperie ortum habens & in fine cap. Quod nobis extrinsecus accidit, quum ambiens nos aer uastissimis tenebris fuerit obscuratus id

melancholicis ab intimo corpore erumpere uidetur, occupante cerebrum, uel ipsamet atrabile, uel uapore quopiam melancholico &c. De causis etiam per consensum loquitur Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Interdum cerebro accidit, ut nonnunquã uniuerso in uenis sanguine melancholico effecto ob commune uitium ipsum quoq; ledatur, nonnunquam uero reliqui corporis sanguine prorsus inocuo, solus qui in cerebro continetur, uel aliunde in ipsum deriuans aut in ipsomet humor melancholicus genitus est, &c. Et paulo post sunt etiam nonnulli qui per febriles morbos melancholicum humorem contraxerunt &c. Auice. prima tertij, tra. 5. ca. de Melancho. Cui causa est extra cerebrum communicat res aliqua ex qua humor, aut uapor tenebrosus eleuatur ad cerebrum & res illa aut est in toto corpore, quum ei dominatur complexio melancolica, aut præcesserunt ægritudines quibus succedit melancholia ut febres temporales & permixtæ aut quum fit permutatio ex epilepsia, aut est in splene, quum in ipso retinetur melancholia & non potest ipsam purgare, uel trahere nigrã ex sanguine, aut quia in ipso peruenit apostema uel opilatio &c. Lege fusius eum & inuenies etiam caliditatem hepatis esse causam &c. Aet. ser. 6. cap. 9. perducit etiam ad cõsensum cor ipsum ob uicinitatem et ibi, plerunq; partes circa præcordia primario affectæ caput ad consensum perducunt & delirium efficiunt &c. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. Videtur quidem in ipso uentriculo inflammatio esse, Sanguis. n. in parte inflammata contentus craßior et atræbili magis conformis et sicut ex uentriculo halitus fumosus ad oculos eleuatus suffusorum accidentia efficit pari ratione, sublata ad cerebrum ab atra bile euaporatio, melancholica accidentia excitat &c.

De signis Melancholiæ.

Signa principij melancholiæ sunt timor & mæstitia sine

causa, solitudinis dilectio, iudicium corruptum, iræ uelocitas. Signa confirmatæ melancholiæ, sunt si quæ cogitare cœpit ore promat et pmisceat actus et uerba ut si dicat timere casum cœli, uel putet se esse regem & sic adest timor et existimatio mala, & sermonis alienatio, solicitudo & angustia & non timenda timet &c. Signa melãcholiæ in cerebro sunt superflua cogitatio & assidua solicitudo melancholica, firmusque aspectus ad terram, uel ad aliam rem. Item capitis faciei & oculorum color niger, capilli crassi & nigri præceduntq; male cogitationes ac insomnia, uel aliquæ cerebri ægritudines ut epilepsia nec adsunt indicia per cõsensum afficientia. Signa quum a toto per consensum fiat, sunt gracilis corporis habitus qualis est niger hirsutus & ex toto melancholicus per naturam uel per acquisitionem, sicuti per solicitudines, uigilias, malorum ciborum esus, uel per menstruorum uel hemorrohidarum oppressionem, adest insuper multitudo pillorum uehementer nigrorum atque crassorum &c. Sigua hypocondriacæ melancholiæ, quã Auicenna Myrachiam uocat, sunt, inflationes, rugitus, ructus acidi, ardor & hypocondriorum grauitas, aluus restringitur, uomitus, dolor uentriculi & proprie a cibo quousq; digestum sit, accidunt etiam ex acceptione cibi multa accidentia, quæ facta digestiõe minuuntur, iuuantq; a uomitu ructu flatibus & excretione alui ac a concoctione. Signa humorum, si fuerit atrabilis sanguinea primum insaniunt cum risu uero uel ficto, nec ulla adest mæstitia, si melancholia fuerit pura tunc mærent plorant mortem expetunt, si bilis perassata, tunc uehementer insaniunt effrenes ad modũ ferarum euadunt & uiolenter homines uerberant &c.

Loci consentientes de signis Melancholiæ.

Hippoc. aphor.6. aphor.23. Si timor atq; mæstitia longo tempore perseuerent ex eo atrabilis significatur. Auic. prima

tertij, tra. 5. ca. de sig. melancho. Signa principij melancholiæ sunt existimatio mala & timor sine causa, & uelocitas iræ & dilectio solitudinis & tremor & uertigo & sonitus & tinnitus & proprie in myrach &c Razes. 9. almam. Quum alicui malæ cogitationes sine causa acciderint, & timor & mestitia in eo præualuerint est principium melancholiæ Gal. 3. de loc. aff. ca. 7. Differunt inter se melancholici, nam omnes timent, mærent, uitam damnant, odio habent homines sed nõ omnes mori cupiunt. De signis confirmatæ melancholiæ loquitur Auic. loc. cit. ibi, Quum autẽ confirmata est, tunc adest timor & malitia existimationis & angustia & solicitudo & alienatio sermonis & fastidium propter multitudinem uentositatis & species timoris ex eis quæ non sunt aut sunt, pene infinitæ, Nam quidam timent casum cæli supra se, alij ꝙ terra eos absorbeat, alij timent latrones & quandoq; imaginantur se factos reges &c. Razes loc. cit. At si quæ cogitare cæperit, ore promat, uerba sua actusq; permisceat, iam perfecta est melancholia. Faciunt quoque ad hunc locum quæcunque ex Gale. in. 5. de sympt. cau. & 3. de loc. aff. cap. 7. supra recitata sunt. Itidem habet Paul. lib. 3. cap. 14. & Aet. ser. 6 cap. 9. ibi, In summa melancholia multiformia deliria sunt ob particulares corruptas imaginationes, non pauci mortem timent &c. De signis melancholiæ in cerebro lege Gale. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Quum autem propria melancholiæ accidẽtia auctiora uidentur, circa uentriculum uero nulla, aut pauca admodum sunt, haud ab re existimaueris primitiuam in cerebro affectionem consistere, ob atrabilem in ipso congestã &c. Aet. ser. 6. cap. 9. Cognitio an totum corpus melancholi cum sanguinem habeat, an iuxta solum cerebrum talis sit nigriores & hirsuti & qui uenas amplas habent aptißimi sunt ad atrabilis generationem, interdum homines rubicun-

di in melancholicam temperiem transeunt, similiter & flaui præsertim ubi uigilijs laboribus & curis & tenui uictu aut melancholicis edulijs usi fuerint &c. Vide etiam quæcunque supra ex Gale. de causis primitiuis uerba fecimus. Itidē adserit Auic loc.cit. ibi signa eius quæ in cerebro est, sunt proprie superfluitates cogitationis & aßiduatio solicitudinis melancholicæ &c. De signis per consensum totius corporis loquitur Paul. lib. 3. cap. 14. ibi, peculiares melancholiæ notæ sunt, gracilis corporis habitus niger hirsutus & ex toto melancholicus uel natura, uel acquisitione per solicitudines uigilias &c. Auicen loc. cita. eius quæ facta est, communitate totius corporis est nigredo corporis & arefactio & retentio eius quod euacuatur ex splene & stomacho et quod euacuatur cum periodis exano & menstruis &c. lege Gale. 3. de loc. aff. cap. 7. Facit etiam mentionem de signis melancholiæ hypocondriacæ. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Quumque circa uentriculum prima incæperint accidentia, ipsisque auctis melancholica sequatur affectio, deinde alui deiectione & uomitu & proba concoctione ructibusque leuetur is qui laborat, hypocondriacum flatuosumque morbū ipsum nominabimus &c. Auic loc. cit. Signa myrachiæ sunt grauitas in myrach et attractio ad superiora & nausea inseperabilis et malitia animæ & corruptio digestionis & eructuatio acetosa & sputū humidum & rugitus et exitus uentositatis &c. Lege eum fusius, lege etiam Paul. lib. 3. cap. 14. ibi, Qui hypocondriaca laborant habent cruditates acidos ructus ardorem & ipsorū grauitatem, præcordia sursum conuelluntur &c. Razes. 9. almans. Qd' si cū melancholia fuerit dolor uentris & inflatio et malus color, et digestionis corruptio, et uomitus acetosus, &c. De signis humorū loquitur fusius Auice. loc. cit. ibi, Et cholera nigra faciens melancholiam, quando est cū sanguine

est cum gaudio & risu, & non comitatur ipsam tristitiam uehemens & si est cum cholera, tunc est cum agitatione & lesione & demonio & est similis maniæ, & si fuerit cholera nigra pura, tunc aderit cogitatio plurima & audacia minus, nisi moueatur & rixetur et habet odium cuius non obliuiscitur &c. Lege etiam Paul. lib. 3. cap. 14. ibi, si quando flaue bilis supra modum exustæ in nigram fiat mutatio &c.

De cura melancholiæ sine materia.

Quum dictum sit supra, cerebrum uel primario affectu uel per consensum laborare & q; primarius affectus uel ab intemperie nuda sine humorum complexu, uel cum humoribus complexa perficitur, idcirco primum de cura eius qui sine materia fit agamus. Hæc igitur mala temperies triplici scopo remouenda erit, Primum alteratione cum ijs præsertim, quæ cerebrum & cor roborant, Secundo cum euacuatione & diuersione, nam si quispiam humor fuerit in fluxu, euacuari debet ac diuerti, Tertio cum sympt. remotione. Alteratio fiet cum humectantibus calidis uel frigidis prout in discrasia expediet roborantibus tamen spiritus cor & cerebrum. Spiritus simpliciter roborant oua uinum aqua carnis, spiritus & sanguinem purificant margaritæ capillus ueneris fumus terre &c. lapsum temperamenti cordis emendãt, si sit frigidus, muschus ambra melissophilon borago, si calidus, camphora, rosæ, sandali, acetosa uiolæ nimphea coriandrum, coralli. Euacuatio fiet per simplicia uel per composita, simplicia sunt helleborus niger, aloes, agaricus, colocynthis, epithimum. sena, miyrobalani chebuli, lapis lazuli, lapis armenius serum lactis &c. Composita sunt diasene, confectio ha mech, hiera hermetis, hiera iusti, pillulæ de lapide lazuli, pillulæ indæ, decoctũ senæ epithimi &c. Remotio sympto. uersatur circa uigiliarum remotionem, cum somniferis

tam intrinsecus quam extrinsecus adhibitis, caueant se ab imminentibus periculis, ne alta petentes interdum se præcipitent, uel ne arepto ferro alios percutiant uel semetipsos interimant &c.

De cura melancholiæ cum materia.

Cura malæ complexionis cum materia in cerebro per scopos quinq; absoluitur, Primo per sex rerum non naturalium institutionem, Secundo per materiæ præparationem. Tertio per euacuationem, Quarto per reuulsionem ac deriuationẽ, tum a cerebro, tum a corde, ad alia membra minus principalia, Quinto per resolutionem residui & cebri a cordis roborationem Victus ratio in melancholia sit calida & humida, magis tamen humectans quam calefaciens, sitq; probi succi concoctu facilis, uitentur quecunq; atram bilem generant, de quibus supra in causis primitiuis satis copiose a Galeno dictum est, Conmendantur uolucres montanæ non pingues, oua gallinarum mollia, pisces petrosi, carnes hædinæ & lactentiũ animaliũ, uitẽtur animalia in stagnis degẽtia, Potus sit uinum tenue album non uetus, abstineant a copia potus ne cibi ex uentre fluitent, acetum a cibo commendatur, somnus non prohibeatur, imo cum remedijs sæpe arcessendus est, uicem motus leues frictiones suppleant, coitus uitetur & sudor copiosus, in accidentibus animo caueant mærorem & tristitiam, sed sonoribus cantinellis ac modulationibus lætificentur, uitentq; cogitationes &c. Præparatio materiæ fiet per syro. & per decocta, Syrupi sunt, de pomis, de epithimo, de fumoterræ de lupulis de uiolis de suc. boraginis de cort. citri &c. Decocta sunt ex epithimo senapolypodio lupulorum thimo fumoterræ boraginis mentæ calamo aromatico, mellissophillo mace rosmarino xyloaloe &c. Euacuatio, si materia in capite contineatur, non fiat per uenæ, sectionem nisi uel copia san-

guinis adsit, uel præseruationis gratia id fiat sed potius per atram bilem subducentia eam, moliemur, prout supra dictum est. Reuulsio & deriuatio fient per enemata, frictiones, cucurbitulas de quibus alias satis copiose uerba fecimus. Resolutio residui per intrinseca & extrinseca perficietur. Extrinseca erunt balnea sacculi et epithemata, balnea uel naturalia sponte scaturentia, uel artificialia cum herbis prædictis parata, sacculi quoque parantur ex floribus buglossæ boraginis mellisophili rosarum & cum been albo et rub. sandalis garyophillis &c. Similiter epithemata cum debitis aquis & pulueribus cordi dicatis componantur. Intrinseca sunt sacharum buglossatum boraginaceum rosaceum uiolaceum addendo ijs aliquid diamusci dul. & electuarij de gemis &c.

De cura melancholiæ per consensum.

Cura melancholiæ per consensum binis intentionibus præseruatiuis potius quam curatiuis perficitur. Quarum altera cauet ne hic humor abundet. Altera cerebrum roborando, efficit nequid in se recipiat, & siquid receperit id expurgando a se expellat. Humor non abundabit, si per sectionem uenæ, (præsertim atrabile uniuersum corpus occupante,) uel per purgantia pharmaca superius habita patiens euacuetur, præparando tamen interim ac alterando prout in discrasia expedit, rursusq; repurgando, deinde reuellendo ac diuertendo cum cucurbitulis lotionibus, aut mēstruorum uel hemorrhoidarum euocatione, et in fine resoluendo siquid supersit &c. Roboratur cerebrum cum humectantibus calidis uel frigidis prout morbus requiret tam intrinsecus quā extrinsecus aplicitis, sicuti fieret epithema cū rosis nenuphare folijs salicis uiolarū boraginis mellisophylli stechadis et hædino capite &c.

Loci consentientes de cura Melanch. sine materia.

Auic. prima tertij, tra. 4. cap. de cur. Mel. Si melancholia

fuerit

fuerit ex malitia complexionis singularis frigidæ aut siccæ sufficiet, ut administres calefactionem cordis cum lætificanti bus è medicinis de musco & thyriaca & medridato & simi libus, et cura caput cum eis quæ dicta sunt in cap. de stolidita te &c. Gal. etiam. 3. de loc. aff. cap. 7. de cura melancholiæ sine materia loquitur, ibi, Interim monendi sunt amici, qui me curantem uiderunt, frequentibus balneis, uictuq; humido boniq; succi nulloq; adhibito præsidio huiuscemodi morbum me curasse, ubi nondum oblongũ temporis tractum, nocuus humor euacuationi resisteret &c.

Arcul. in. 9. alm. nouem modos roborandi ac alterandi spiritus & cor docet quem tu fusius uidere poteris. De cura in cerebro cum materia loquitur, ibi. Auic. prima tertij, tra. 4. Si est ex materia melancholica in cerebro confirmata tunc thesaurus curæ est tres res, Prima euacuatio materiei, Secũda ut admistres cum euacuatione humectationem assiduam cum embrocis & oleis calidis, Tertia ut administres confortationem cordis in complexione frigida cum calidis letificantibus &c. De uictus ratione lege. Aet. ser. 6. cap. 10. ibi. post balnea cibos damnus concoctu faciles flatus exortes plerunq; conueniunt panes clibano cocti probe parati, uolucres non pingues non uirosæ, montanæ, oua gallinarum mollia, pisces, petrosi, & molles carne, uitentur in stagnis degentia & in paludibus ex carnibus conueniunt hædinæ & lactentium animalium & magis extremæ partes probe concoctæ. Vinum sit tenue et album et non ualde uetus. Nec aceruatim detur inter cibum, nec magna copia exhibeatur, ne cibi in uentre fluitent &c. Paul. lib. 3. cap. 14. etiam de uictu facit mentionem, ibi, uictus omnibus melancholicis confert probi succi & mediocriter humidus uitanda sunt caro bubula & quecunq; atram bilem generant &c. Itidem Auic. ibi, sumat cibos laudabilis

chymi humectatiuos ualde & fiat augmentum in hoc ut corpus eius tenerescat cum cibis conuenientibus &c. Lege eum fusius. Rases in Diuis. potet uinum album subtile clarum cum aqua plurima. Aqua sit boraginea inquit Guai. De preparatione materiæ habes. Aet ser. 6. cap. 10. ibi, optimum est pulegij de coctum sæpe bibere & ante purgatoria et post. Mesu. cap. de melanch. fac ut cadat digestio æqualiter in materiam, quoniam est cura uera &c. Hip. in lib. de atra bile, Primum quidem bona digestio curæ sit deinde purgatio, Et Auice. loc. cit. Incipe a digestiono et paulo infra laudat syrupum in quo semina flatus discutientia decoquantur. De euacuatione melancholiæ loquitur Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Nam ubi uniuersum corpus sanguinẽ melãcholicũ cõtinet, curationẽ a sectione uenæ incipere oportet, ubi uero solum cerebrũ sanguinis detractione æger non indiget, quanuis ob aliam forte causam mitti poßit &c. Itidem adserit Aet. adiungens ni præseruationis gratia detractionem faciamus. Auice. prima tertij, cap. de cur. mel. Amplius euacua in principio rei cum medicinis lenibus in quibus recipiuntur epithimũ pulpa colocynthidos & scamoneæ parum, deinde cum decoctione inqua sit epithimum & agaricum, & postea si non confert administra hieras magnas deinde helleborum sed cum timore & cautella, quæ si non conferunt, rursus reitera & in omni hebdomada euacua uice una &c. B. Nota melancholicos ob grauitatem humoris per inferiora purgari debere, unde Hippo. aphor. 4. aphor. 9. Melancholicos plenius inferiores, eadem ratione contraria apponentes, unde dixit ἁδροτέρως pro σφοδρῶς i. plenius pro fortius quum humor de sui natura ad exitum sit ineptus. Paul. libr. 3. cap. 14. purgentur per initia epithimo uel aloe. Aet. ser. 6. cap. 10. In quibus uitiati humoris magis redundant agrum purgabis per hieram ruffi aut archigenis

aut iusti, conducit etiam sero lactis aluum subducere quod a lacte per cocturam separatur. B. Modus seggregandi lac a sero habetur non solum hic ab Aet. Sed etiam à Diosco. cap. de lacte, ubi etiam modum bibendi demostrat.

De reuulsione & resolutione loquitur Auice. ibi, Quūq; purgaueris attende ad cor cum his quæ multotiens diximus & administra masticationes gargarismata & odoramenta bona muscum & ambram & alfeniati & xylo aloen &c. B. Alfeniati sunt species aromaticæ ut gariophyllum & similia. Mesu. Secundum regimen est faciens resolutionem cum mediocritate uide Arcul. & cæteros practicantes de resolutione &c. De cura per consensum lege primum illud Paul. Morbum qui ex totius corporis consortio trahit originem, uiribus ualentibus, a sanguinis mißione curare incipies & interposito tempore uiribus recollectis inferius purgare conuenit & si hæmorrhoidibus aut mensibus suppreßis morbus proueniat horum purgationem moliemur. Itidem ait Aet. ser. 6. cap. 9. ibi, Quum igitur totum corpus melancholicum sanguinem habuerit &c. Itidem Auic. loc. cit. ibi, Nam si uides uenas plenas qualitercunque sit cholera nigra est sanguinea, phlebotometur igitur ex nigra &c. Lege etiam Gale. 3. de loc. aff. cap. 7. De alijs intentionibus habes plura iuxta modernos authores, Auice. pro resolutione utitur tripheræ. ℥. iij. ephitimi ℥. i. hieræ ℥. 5. Aet. theriaca præsertim hieme & uere. De roboratione cerebri lege Auice. ibi, Succures illi cum eis quæ caput infrigidant & humectant ipsum ac confortāt, ut non recipiat quod peruenit ad ipsum ab alijs &c.

Obseruationes in cura.

Auic. prima tertij, tra. cit. Oportet ut cura eius fieri incipiat antequā confirmetur quoniam facilis est in principio, & praua et difficilis cum est confirmata, sitq; studium tuum

in humectando magisq́; incalefaciendo. Itidem ait Aet. ser. 6. cap. 10. ibi, Incipientem affectionem curare oportet &c.

Obseruationes de cibo.

Auicen. loc. cit. Et prohibe ne comedant post cibum illũ, alium & ab intermißione cibi super cibum iam corruptum, & alienent a se fabas carnes salitas lentes & caules & uinũ crassum & nouum et omne sal & omne salsum & acre & acutum & quod est uehementis acetositatis, sed sumat pingue & dulce & cibos generatiuos sanguinis laudabilis &c.

Obseruationes de euacuatione.

Mesu. cap. de melancho. tria in euacuatione annotanda proponit. Primum ut non semel laboriosam & subitaneam euacuationem faciamus, sed pro temporis interstitia, nam subitanea ac uiolenta euacuatio uix a natura regulatur. Secundũ q̃ solutiuum sit commensuratum non excedens mediocritatẽ. Tertium non spolietur a rebus lenientibus et humectantibus. Hoc idem sentit Auic. ibi, euacuato in rei principio cum medicinis lenibus &c. B. Adde tu q̃ pharmacũ in se habeat aliquid ex medicinis membra principalia & spiritus roborantibus &c.

Obseruationes de sectione uenæ.

Gal. 3. de loc. aff. ca. 7. Quum speraueris in uniuersi corporis uenis melancholicũ sanguinem contineri, quo certiorem habeas notitiam, mediam cubiti uenam seca, quæ communis est quod si fluens sanguis non uideatur melancholicus, statim supprimatur. si uero talis appareat, euacua quãtum pro laborantis corporis habitus satis esse conieceris &c. Itidem Aet. cap 9. adserit Auic. loc. cit. Amplius si phlebotomas & in uenis sanginem subtilem, non retineas sanguinem propter hoc, quoniã multotiens in ipsa præcedit subtili. Et similiter oportet ut amplifices phlebotomiam, ut non effluat puod subtile

est & retineatur crassum. Mesu. si sanguis exuberat in toto et uenæ plenæ sunt, euacua ex uena nigra & post ipsam ex basilica et hoc in melãcholia, in mania uero fac, e, contra, Incipe a basilica deinde ex uena nigra & posthas phlebotoma ex saphenis &c.

Obseruationes de alteratione.

Arcul. & Marc. Catin. fac q̃ alteratio, non uirtutæ solum, sed etiam numero euacuationi correspondeat, ita, ut non fiat statim sed successiue ut dictum est.

Obseruationes de resolutione.

Auic. loc. cit. non administrentur pura resolutiua ut non incrassetur humor propter resolutionem puram &c. et paulo post, Quumq; administras embrocas, non est uia administrandum infrigidantia pura super caput &c. Intellige in mania &c. Michael. Sauo. diuretica in hoc casu sunt suspecta ex eo quod tenue educunt & crassum aptum in melancholiam conuerti reliquunt &c.

Melancholiam incitantia.

Inducunt melancholiam et maniam carnis uacinæ, nimius anacardi usus alleum hyosciamus lentes, solatrum fluuiale, uitis alba & quæcunque sanguinem crassum efficiunt.

Melancholiam curantia.

Curant melancholiam, absinthium, epithimum, fumus terræ, borago, buglossa, lupuli, anacardi, aurũ, margaritæ, calamus aromaticus, sena, helleborus niger, eupatorium, mellissophyllon, matricaria, scylla, stechas, thimus, myrobalani chebuli & nigri, ozimum fluuiatile, diasene, confectio hamec, lonfectio esdra nic. ius galli decrepiti, serum lactis, pliris arcoticon nic. rosata magna nic. dianacardinum serapio. 8. antido. mitridatũ, lapis armenius, lapis lazulus, pillutæ inde, pillulæ de lap. lazuli. sal indum, sacharum buglosaceũ

boragineacæum, rosaceum, muscus, lætificans almans. diam de gemis, & mille alia quæ arte parari possunt. Vide de hac re. Varignanam cap. 8. tra. 2. Plura composita afferentem, uide etiam Montag. cons. 47. de ægritudinibus cap. Vide insuper. Arcul. Michael. Sauo. & Gord.

De pronosticis melancholiæ.

Hippoc. lib. de atrabile Morbus hic quum nondum fere incepit curari debet, nam inueteratus difficulter curatur ac tractatur, cognosces esse confirmatum ex signis supra positis. Et aphor. 6. aphor. 53. Desipientiæ quæ cum risu fiunt securiores quæ uero cum studio periculosiores.

Obiectio.

Quomodo esse potest risus in melancholia quum dictum sit, mærorem & tristitiam esse eius accidentia?

Responsio.

Duplex est risus fictus & uerus, sed de hoc lege Gentilem & Arcul. qui de hac refusius sermocinantur, intelligeq; securiores pro minus periculosas. Et aphor. 6. aphoris. 21. In insanientibus si uarices uel hæmorrhoides superuenerint insaniæ solutio. B. Fit solutio, natura ad ignobiliores partes humorem melancholicum transmittente. Auic. cap. de Melan. si accidat casus appetitus tunc ægritudo est mala, et si accidant in corporibus eorum ulcera tunc mors est propinqua. Si uero cholera nigra appareat in egestione uomitu, urina in coloris cutis lentiginibus & panno & ulceribus, scabie uaricibus elephantia & cursu quod ex ano profluit est signum bonitatis, quia hæc signa omnimodam a sanguine discretionem ostendunt &c. Et aphor. 6. aphor. 56. In morbis melancholicis ad hæc periculosi decubitus stuporem corporis uel conuulsionem uel furorem uel cæcitatem significat. Et aphor. 6. aphor. 2. Atrabile uexatis et renũ paßionibus hæmorrhoides

ſuperuenientes bonum. Auic. prima tertij, tra. 5. præparati ad hoc ſunt trauli & ſyllabam multotiens repetentes antequam dictionem proferant &c. et hæc ægritudo plus accidit uiris, ſed in mulieribus eſt deterior, et multiplicatur in iuuenibus et ſenibus. Et plurimum melancholiã habens eſt ſpleneticus, & ægritudines quibus ſuccedit melancholiam ſunt ſicut febres temporales & mixtæ, & melancholia accidens ſucceſſione alterius ægritudinis calidæ, facilis eſt curæ, ita, ut embrocationibus remoueatur &c. B. Trauli dicũtur qui proferre non poſſunt, r, &, s, ob humiditatem linguam mollificantem, Dixit accidere plus uiris quam mulieribus quia calidiores ſunt uiri fœminis. De ſucceſſione huius morbi per alias ægritudines lege. 3. pronoſt. tex. 29. in commẽ. Gale. &c. Hippoc. de morb. uulg. melancholici magna ex parte morbo comitiali laborant & econtra. B. Quia habent communem cauſam idcirco facile alter in alterum mutatur &c.

Authores diſſentientes circa Melancholiam.

1 *Adſerere, in hoc morbo idem eſſe affectum & cauſam.*

2 *Adſerere, in omni ſpecie melancholiæ ſectionem uenæ congruere.*

3 *Adſerere, pituitam adeo aſſari poſſe ut melancholia efficiatur.*

4 *Adſerere, Melancholiam confirmatam ſine controuerſia poſſe ſanari.*

5 *Adſerere, humorem melancholicum, qui eſt fex ſanguinis non differre a melancholia.*

Ad primum Gale. lib. 2. artis cur. Melancholiæ nomen, a cauſa ipſum faciente prouenit, & humor qui ipſius eſt cauſa melancholia ab omnibus dicitur. Igitur ſicuti differt cauſa ab effectu, ita, hic affectus a ſua, & ſic idem non erunt.

Ad ſecundum Gal. 3. de loc. aff. cap. de Melan. Vbi uniuer-

ſum corpus ſanguinem melancholicum continet, curationem a uenæ ſectione incipere oportet, ubi uero ſolum cerebrum, infirmus ſanguinis detractione non indiget, in omni igitur ſpecie ſectio uenæ non congruit.

Ad tertium Gal. 3. *de loc. aff. ca.* 7. *Igitur ea quã atrabilis conſtituit, in melancholiam tranſit, quæ uero a pituita parta eſt, in aliam affectionem permutatur, melancholiam haudquaquam efficiens.*

Ad quartum Alex. *ca. de melanch. Si confirmatur hic morbus cerebrum ad ſui naturam mutat, & æger ad aſſumptionẽ medicinarum fit inobediens &c.* Hippoc. *lib. de atrabile, nõ curatur confirmatus quia in inſaniam ſæpe conuerti ſolet, idem etiam* Aet. *&* Auic. *adſerunt.*

Ad quintum Gal. lib. de atrabile et de plenit. circa finem Porro *dum ea ueluti fex ſanguinis permanet neque ad huc acida facta eſt, ſatius forſan ſit, humorem melancholicum illam appellare, nondum melancoliam, ſed melancholicum potius humorem ſolemus appellare quoniam prope acceſſit ut in melancholiã uertatur, melancholia uero dicitur, quæ iam atrabilis eſt, & ſic per hæc uerba inter ſe differunt.*

De Ophthalmia.

Lippitudo *græce* οφθαλμια *dicta, eſt adnatæ tunicæ inflãmatio rubore caloreq; plurimo, ac punctionibus eueniens in hoc genere continetur etiam perturbatio ſiue uacillatio a græcis* ταραξις *dicta, quæ nihil aliud eſt quam oculi humiditas cum calore & rubore naturæ alieno ob extrinſecam cauſam forinſecus adueniente, Sequitur etiam tertia ſpecies ophthalmiæ a græcis dicta* χημωσις *arabice alguardenegi et fit quotienſcumq; ab inflammatione uehementi utræq; palpebræ ita inuertuntur ut uix oculi ab ipſis contegantur.*

Loci conſentientes de ophthalmiæ.

Gal.1. de diff.mor.cap.13. Lippitudo est membranæ quæ ceratoidi tunicæ adhæret phlegmone. Itidem de part.art. med. cap.3. ait et in lib.finit.med. est inquit phlegmone circa oculos cum rubore & plurimo calore & motu difficili ac punctionibus nata. Auic. tertia tertij, tra.1. Ophthalmia alia est uera & alia ei similis, quæ nominatur conturbatio & uacillatio, ophtholmia uera est apostema in coniunctiua, et alia quidem est quæ est apostema simplex non pertransiens terminum, & alia est quæ magis est pertransiens termini in magnitudine, in qua superabundat albugo super pupillam & tegit eam & prohibet clausionem & nominatur chimosis & apud nos alguardenegi &c. B. ex his intellige tres esse ophthalmiæ species, Prima est ταραξις quæ leuis est, nam remota eius causa remouetur, Secunda ophthalmia quæ est apostema simplex non pertransiens terminum et in ea est uenarum exuberatio fluxus. & dolor Tertia χημωσις quæ est ophthalmia magna pertransiens terminum in magnitudine in qua superabundat albugo super pupillam &c. Amplius scito omnes oculorum morbos esse in triplici differentia. s. ex phlegmone fluxu & ulcerationibus, quid sit phlegmone iam declaratū est, Fluxus uero est tenuium delatio humorum citra uoluntatem quæ cohiberi nō potest, Vlceratio uero est ceratoidis ruptio ab ictu uel a ualida inflamatione oriens de his uide Gale. lib. fin. medē. Habet etiam unaquæq; oculi tunica morbos a quibus afficitur, quæ seperatim a Paulo, & in uno capite ab Aetio declarantur. De his uide etiam Manardum episto. 2. lib. 7. Loquitur insuper Gale. de his primo de diff. mor. cap. 13. & 4. de sympt. cau. circa principium. Paul. lib. 3. cap. 22. ταραξις est oculi humiditas cū calore & rubore naturæ alieno, non ex corpore sed a foris adueniente causa. Gale. lib. fin. med. chemosis est ambientis oculum membranæ quod album

quoq; appellatur extuberatio albæ carnis persimilis &c. Vide etiam Paul. loc. cit. ibi chemosim uocant &c.

De causis ophthalmiæ.

Causæ initiatrices sunt puluis fumus sol aer uel quæcunq; ex sex rebus non naturalibus & sibi anexis oriuntur. Causæ antecedentes sunt sex sanguis bilis pituita atrabilis, materia aquosa & flatuosa. Causæ coniunctæ sunt hi humores ophthalmiam ad actum producentes, aut inflammaio aut alius quispiam tumor. Causæ generationis ophthalmiæ binæ sunt, prima fit cum materia ex superfluitate alimenti ad natæ tunicæ, paulatim congeritur, aut ipsum alimentum non probe concoctum in ea permanet & apostema efficit, Seconda est cum materia per modum fluxus a capite per uenas & arterias musculos ac neruos obticos siue intrinsece siue extrisece ad natam oculi tunicam se confert aut quum ab alijs corporis partibus materia transmittitur ad oculum iam debilem ob eius temperaturam, uel a generatione existentem. Causæ doloris oculorum in inflammatione fiunt aut ex acrium humorū influxu, aut a distentione tunicarum repletarum aut a craßis humoribus & a flatuosis spiritibus &c.

Loci consentientes de causis Ophthalmiæ.

Gal. in lib. de ocu. cap. 8. Opthalmia quæ uisum turbat triplex est cuius causa uel est exterior ut sol fumus puluis, uel interior sicut humores ad coniunctiuam fluentes. Paul. lib. 3. ca. 22. perturbatio oculi fit a foris aduentiente causa ut a sole fumo puluere oleo &c. Auic. tertia tertij, tra. 1. itidem ait ibi, fit a causis extrisecis facientibus in ipso botor & rubificantibus oculum, sicut a soda adustiua a sole puluere et fumo & frigore & propter constrictionem ipsius &c. De causis antecedentibus loquitur etiā Auice. loc. cit. ibi, Quum ophthalmia sit apostema & omne apostema fiat a sanguine uel a phleg=

mate, uel a melancholia, aut a cholera, aut a uentositate, tunc similiter ophthalmiæ causa nõ euacuatur ab una istarum causarum &c. Alex. lib. 1. ca. 23 idem ait ibi considerandum cuiuscemodi sit περίττωμα .i. superfluũ, utrũ ex humore atrabilari sanguineo bilioso pituoitoso ue ortum sit &c. Lege etiã omnes fere practicantes de hac re loquentes. Quod autem humores ophthalmiam ad actum producentes sint causa coniuncta patet ex Auice. dum dicat, sed aduentus eius plurimũ est propter cursum materierum & multitudinem uaporum, &c. De causis generationis ophthalmiæ lege etiam Auicen. ibi, et quãdoq; humor apostemans generatur in ipso & quandoq; est adueniens ei a cerebro secundum semitam catarrhi per uiam uelaminis intrinseci &c. lege hunc locum uberius & plura ad rem facientia inuenies, lege etiam Alexan. lib. 1. cap. 23. ibi diligenter prospiciendum est, Vnde nam quod redundat in oculos ex solo ne capite, an ex uniuerso corpore manet, mox arterias ne ante per uenas siue per utrasq; in eũ sese locum recipiat, &c. De causis doloris ophthalmiæ loquitur Auic. ibi, uiolentia doloris ophthalmiæ aut est propter humorem mordicantem et corrodentem tunicas, aut propter humorem plurimum extensiuum aut propter uaporem grossum &c. Gal. 12. meth. doloris causas in genere longo sermone inuestigat, quæ breuiter ita se habent, omnis dolor aut ob uehementem & aceruatim irruentem alterationem fit, aut ob continuitatis solutionem, continuitas soluitur ruptione contusione ac corrosione. Hæc uero uel ob distentionem aut grauitatem aut mordacem qualitatem producuntur. Si igitur nil extrinsecus sit, quod distendat grauet & corrodat, tunc distentio ab interno humore multo aut a flatu concluso aut a plurima siccitate oritur, grauitas a dura aliqua magna aut graui mole corpori extra illapsa contingit, aut ab interno

aliquo magno ac graui tumore, mordax qualitas ex humoribus acribus ac mordacibus prouenit, alteratio autem per uehementem fit caliditatem aut frigiditatem siue spirituum siue humorum siue partium solidarum, quæ omnia in omni dolore consideranda sunt, uide illum tu uberius.

De signis ophthalmiæ.

Signa communia ophthalmiæ sunt tumor grauitas dolor et rubor. Signa ueræ ophthalmiæ sunt quum album oculorum in ruborem mutantur cum fluxu lachrymarum & lippitudine in angulis oculorum lachrymalibus collecta. Signa temporum ophthalmiæ sunt si materia ab humore oculi proueniens aquea & tenuis fuerit tunc est morbi principium, si uero crascescat et ad album tendat, erit morbi incrementum, si palpebras quas græci βλεφάρους dicunt adglutinat, erit morbi consistentia præsertim si lachrymarum copia pæcesserit, si uero hæc omni minuantur erit morbi finis. Signa humorum sunt & primo sanguinis oculi rubor & tumor & uenarum plenitudo, temporum pulsatio dolor potius extendens quam pungens gramæ & glutinationes apud somnum fiunt. In biliosa adest punctura uehemens dolorq; adurens et uehemens, rubor oculi paucus, lachrymæ tenues & acutæ quandoq; exulcerantes & per somnum non aglutinantur, tumorq; paruus uisitur In pituitosa adsunt tumor parua caliditas, rubor ad albedinem decliuis cum pauco dolore & multa grauitate, glutinationes iuxta somum fiunt & color faciei est albus. In melancholica dolor debilis, grauitas cum offuscatione, exiccatio cum perseuerantia, paucitas glutinationis et minute sunt gramæ & paucæ lachrymæ. Signa flatuosæ ophthalmiæ sunt extensio sine grauitate, ruboris paucitas sine lachrymarum fluxu. Signa perturbationis sunt leuitas curæ et causæ præcedentes & quantitas apostematis primitiui. Signa quando fit non

per consensum sed per essentiam in capite sunt dolor capitis præcedens & grauitas &c. Si consensu uentriculi præcessit uomitus nausea &c. Signa fluxus humoris per partes exteriores sunt frons extenta uenæ exteriores plenæ &c. Si per intrinsecas tunc præcedit frequens sternutatio dolorq; ab intima parte oculi, antequam ophthalmia appareat &c.

Loci consentientes de signis ophthalmiæ.

Signa communia tetigit Gal'2. de loc.aff.cap.7. ibi, Inflammatis partibus accidit ut rubescant tendantur, renitantur intumescant & doleant uide de his Arcul. in.9. alm. De signis ueræ ophthalmiæ meminit Razes.9.alm.ibi, Cum ea quæ in oculis alba sunt & in rubedinem mutata fuerint, fluxerintq; lachrymæ & in angulis oculorum lachrymalibus lippitudo collecta fuerit, dicimus tunc ægrum pati ophthalmiam & quanto plus symptomatum uehementia aut ipsorum adfuerit minoratio tanto magis erit ophthalmiæ fortitudo uel debilitas. Signa temporum ophthalmiæ habentur ex Auice. tertia tertij, cap. de sig. opht. ibi, Cunq; palpebræ conglutinari incipiunt tunc iam maturationis adest propinquitas dum uero perseuerat fluxus aquosus est initium adhuc &c. Vide in hoc latius Arcul. & Sauonaro. De signis humorum loquitur Alex. lib.1.ca.23.ibi, sanguis cognoscitur quum sanguineo colore omnia tincta sint uultusq; cum rubore suffunditur, receptacula sanguinis plena uisuntur, grauitas sentitur, functiones solitæ segnius perficiuntur, lachrymæ nec mordaces nec acres erunt &c. Notæ bilis sunt biliosa complexio, lachrymæ mordaces, non solum hirquos qui, a Græcis κανθοὶ dicuntur exurentes sed & genas & quascunque partes attingunt &c. Auicen. loc. citato. Sanguineam ophthalmiam significat color oculi exuberatio uenarum, & pulsatio

temporum &c. Vide fusius etiam de aliјs humoribus, & nota q Arabes pro lippitudines superfluitatem quartæ concoctionis in oculo intelligunt & quandoq; accipitur pro illa humoris parte quæ oculũ infestat ut Razes, & quas uocat Aet. glutinationes & granas, Arabes dicunt lippam &c. De signis perturbationis meminit Auicen. ibi, post dicamus q conturbatio cognoscitur leuitate sui & causa sui & quantitate apostematis &c. Similiter de signis per consensum & per essentiam ibi ophthalmiam in capite signat sola grauitas capitis & si est cum communitate stomachi asociatur ei nausea et conturbatio &c. Signa fluxionum per partes exteriores habet Paul. ibi. fluxiones extra caluariam notant uasa in fronte & temporibus distenta & caput ueluti reuictum tum q ex agglutinamentis sicca præsidio sunt. Si hæc desint & fluoris impetus per rogetur & sternutamenta nonnunquam moleste elidantur humorem sub calua contineri cesendum est. Itidem ait Auice. Si uia fluxus a cerebro ad oculum non est nisi per uelamen extrinsecum tunc frons est extensa & uenæ exteriores sunt plenæ &c.

De cura perturbationis.

Perturbatio per eius causæ ablationem curatur & si quid doloris remanet per alterationem in contrarium reijcitur. Nam impreßio calidi per frigida, frigidi per calida facile remouetur &c.

De cura ueræ ophthalmiæ.

Quinq; in cura occurunt scopi, uidelicet uictus ratio, reuulsio et deriuatio, humorũ præparatio, euacuatio, et symptomatum ablatio. Victus sit in principio parcus boni succi facile concoctilis uitentur acetosa salsa coitus motus, potus uini præsertim in principio, laudantur somnus, aer obscurus alui excretio aßidua. Reuulsio et deriuatio fient per sectionẽ uenæ

ſaphenæ commuis & cæphalice ab eodem latere præſertim ſi plethorica fuerit diſpoſitio, fiet eitam per frictiones a ſuper nis partibus ad infimas deſcedentes, uel per cucurbitulas uel per clyſteria et pillulas ſoluentes ut Razes, Præparatio humo rum fiet in calido humore cum frigidis tenuem humorem in craſſantibus ut cũ ſyro. de papauere roſaceo iuiubino de gra natis &c. In frigido cũ calidis ut rhodomelle oxymellite ſim plici &c. Euacuatio perficitur rurſus uel per ſectionem ce phalicæ eiuſdem lateris, uel per ſoluentia pharmaca, ſoluunt humorem calidum pillulæ aureæ. Aggregatiuæ electuariũ de ſucco ros. Decoctum myrabolanorum citrinorũ caſia mana rheub. Soluunt frigidũ pillulæ chochiæ diaturbit diaphinicon electuarium indum cofectio hamech &c. Ablatio ſymptoma tum completur doloris cauſam auferendo & cum anodinis mitigando, et ad leuia ſtupefacientia uſq; perueniendo &c.

De cura locali ophthalmiæ.

Cura localis triplex eſt, prima repellit materias ad oculũ fluentes cum frigidis ſtypticis ut oculus non recipiat in prin cipio morbi, Secunda eſt repulſio admixta reſolutioni conue niens augmento & ſtatui, Tertia eſt pura reſolutio conueni ens poſtremæ ſtatus partim et declinationi. Exẽpli gratia pri mo ophtalmiæ calide apponatur albumen oui cum aqua ro ſacea, in ſecunda parte principij ſief. album ſine ſarcacolla, in augmento ſief. album cum ſarcacolla, & tandem addatur ali quid aquæ fœniculi uel decoctionis fœnu græci melliloti. ſ. cito niorum &c. Commendantur etiam in reſolutione balneum & mærum &c.

Loci conſentientes de perturbatione & ueræ ophthalmiæ.

Aet. ſer. 7. cap. 3. perturbationes oculorum facilime curan tur ſi æger a cauſa lædente diſcedat ut a ſole fumo & alio ſi-

mili &c. Auic. in cura conturbationis & ophthalmiæ leuis quæ cursu eius procedit sufficit quandoq; causæ abscißio ut si fuerit a repletione sanguinis aut alterius humoris cũ euacuatione &c. Lege hunc locum fusius. Paul. loc. cit. facilime discutitur si obseruentur omnia quæ foris accidentia lumen perturbare poßunt item parciore cibo & aluo de facili respondente &c. De uictus ratione in uera ophthalmia loquitur Aet. ser. 7. cap. 8. ibi, Alimenta danda sunt leuia concoctu facilia & ad digerendum uentri commoda, urinã cientia, nihil acre & salsum habentia aut craßi humoris &c. Itidem ait Auic. tertia tertij, canon communis in regimine ophthalmiæ materialis est minoratio cibi & ipsius exiccatio & electio eius quod generat humorem laudabilem et alienatio rei quæ est malæ digestionis & alienatio coitus & motus & potus uini & commestionis acetosi et salsi &c. Similiter et Paul. li. 3. cap. 22. adserit: ibi, per initia conuenit nihil aßumere &c. De reuulsione & deriuatione locum habes in Auic. ibi, tertia tertij, cap. 10. Quod si materia fuerit sanguinea adhibebis uentosas post phlebotomiam & aßiduabis fricationem extremitatum &c. & cap. 9. Interdum administrentur caput purgia & quæ per nares materiei partem extrahunt &c. Paul. lib. 3. ubi πρὸς ἐπιφορὰν ῥαίματα agit post generales inquit corporis euacuationes, medicamentorum usus est quæ per nares atq; os pituitam eliciunt caput etiam attondetur et incisa cute exasperabitur, huc etiam spectant quas in capite χειρουργίας administramus ἀγγειολογίαν φημὶ καὶ ἀρτηριοτομίαν ὑποπαθισμόν τε καὶ περισκυφισμόν, καὶ καῦσιν κατὰ τῆς κορυφῆς, ἕως ὀστέον, καὶ σικύαι κατὰ τὰ τοῦ ἰνίου μετὰ ἐγχαράξεως reuellere .s. poßunt impetum fluoris &c. De humorum præparatione loquitur Mes. ca. de ophth. ibi, Quinta res est alteratio & digestio eius quod est trans-

missum & intelligitur tam de extrinseca quam de intrinseca alteratione, uide in hoc casu Arcul. Catin. Gord. &c. De euacuatione quam eradicatiuam uocant meminit Aet. ser. 7. cap. 8. ibi, ubi oculorum distentio fuerit & multus rubor & ad contactum resultus & ardor & lachryma multa & calida tunc sectio uenæ adhibenda erit humeralis apellata ita ut animi deliquium succedat, quo dolor eximatur & feruor inflammationis extinguatur &c. Aet. cap. 9. Si uero uniuersum corpus humoribus uitiatis fuerit refertum, tunc iuxta redundantem & affligentem humorem euacuandum, Nam si pituita magis aquosa redundauerit exhibe pharmacum ex euphorbio & sic de reliquis. Auic. tertia tertij, cap. 9. & oportet si fuerit ophthalmia uehemens ut fiat phlebotomia usquequo timeatur lipothomia & paulopost, si ægritudo sit cronica tunc facienda est phlebotomia ex lachrymalibus & phlebotomandæ sunt ambæ arteriæ quæ sunt post aures &c. Et si materia fuerit cholerica euacuabis post phlebotomiam cum eo quod educit choleram &c. & cap. 2. In ophthalmia frigida oportet ut euacuetur humor frigidus et quandoque necessarium est reiterare &c. De ablatione symptomatũ habes Paul. cap. 22. Interdum semen papaueris ad leniendum dolorem miscetur, si maga necessitas doloris est etiam opij pauxilum adhibetur. Auic. loc cit. & quandoq; doloris uehementia facit necessariam stupefacientium adhibitionem sicuti succi pomorum mandragoræ lactucæ papaueris & aquæ sumach &c. Similiter & mes. cap. de ophthalmia inquit ibi sextam rem complent administrationes medicinarum dolores sedatiuarũ &c. Hip. aphor. 6. apho. 31. Dolores oculorum meri potio aut balneũ, aut uenæ sectio, aut medicamentum epotum soluit. B. Intellige ꝙ ad remouendum dolorem oculorum, alij pharmaco soluente indigent, alij sectione uenæ, alij fomẽto, alij potu uini, prout

eorum exigit diſpoſitio, non enim omnia hæc auxilia eidem homini adhiberi iubet. Competit uini potus quum craſſos humores attenuet & interdum tranſmutet et euacuet, tum quia facit ut ſomnus concilietur & ſic per accidens dolores ſedat Balneum competit, etiam ſi dolor tumore molli & laxo, uel a fluxu calido minus fieret, Balneum enim partim dolorem remouet partim ſignum eſt rei demoſtratiuum, quod uero ſectio uenæ dolorem ſedet & purgatorium pharmacum iam manifeſtum, nam remouendo cauſam, dolor ipſe etiam remouetur. Idcirco in ophtalmia unicus tantum erit medendi ſcopus, ut ſcilicet, Inflammatio remoueatur quæ nec amoueri poterit, niſi cauſa a qua dependet & ipſa auferatur hoc autem fiet per uentris ſolutionem ac uenæ ſectionem &c. De cura locali loquitur, non ſolum Meſu. ſed & Gale. & Paul. Meſ. cap. de ophth. In principio morbi repercuſsiuis utendum in quibus ſit facilitas deinde reſolutiui ita ut perueniatur gradatim & cum ſucceſsione paulatim ab eo quod eſt repercuſſiuum uſque ad reſolutiuum. Gale. 4. de compoſ. med. per loc. cap. 2. Adhibenda ſunt pharmaca repulſoria non exaſperantia, ideſt non uehementem ſortita adſtrictionem, ſed quæ tum propria ſua ſubſtantia ſunt moderatiora tum lenitiui liquoris &c. Auicen. tertia tertij, cap. 10. Quumque repuleris materiam per euacuationem & attractionem & apocruſtica, tunc gradatim tendas ad maturatiua et ſint in primis mixta apocruſticis, eſt ergo conueniens in primis eorum cõmiſtio cum aqua roſacea & aqua feni græci eſt bona maturationi ſedatiua doloris & eſt maturatiuorum dignior & non eſt in ipſa attractio, poſtea tranſi ab his ad decoctionem melliloti, in qua ſit diſſoluta ſarcacolla alba nutrita in lacte mulieris & aſinæ, Quumque deſcendere inceperis adde in adminiſtratione reſoluentium, quod ſit fortius ſicuti ſarcocolla in

aqua fœniculi uel fœni græci & administra balneum si sciueris cerebrum esse mundum & da in potu post cibum per aliquas horas aliquid uini antiqui puri in parua quãtitate &c.

Obseruationes in ophthalmia.

Gale. 4. de compos. med. per loc. cap. 2. Manifestum est omnia pharmaca huiuscemodi afectionem curantia sub communem omnium inflammatorum curationem cadere assumereq; necessario quidpiam pro partis ipsius natura, quæ excellentẽ molitiem, & ad hoc ut lædatur aptitudinem, super omnem totius corporis cutem nacta est propter sensus subtilitatem et substantiæ raritatem &c. Auicen. loc. cit. cap. 9. Et penitus oportet ut non sit in medicina administrata in oculo & proprie in ophthalmia asperitas nec qualitas saporis acetosi aut acuti, & Paulo infra, & oportet ut patiens ophthalmiam uel rheumatismos ad oculos deuitet in unctionem capitis & destillationem alicuius olei in aurem &c.

Obseruationes de repercussione in ophthalmia.

Aet. ser. 7. cap. 4. Quicunq; oculi secundum naturam uenas amplas habent & sanguine plenas, Item qui glauci sunt omnino non ferunt colyriorum adstrictionem quoniam repellentia oportet ut sint frigida & stiptica, unde fac repercussiua ne nimia infrigidatione infrigident quia oculum congelescunt & uisum auferunt, Secundo fac ut oculum roborent Auice. loc cit. Et oportet in quantum possibile est ut retardetur colyriorum administratio usq; ad tres dies & sufficiat regimen prædictum ex euacuationibus & attractionibus materierum ad extrema &c. Et Paulo infra oportet ut in princio non administrentur inspissatiua fortia & quæ sunt uehementer styptica, quoniam inspissant tunicas & prohibent resolutionem & magnificant dolorem & proprie cum dolor fuerit fortis &c. Hoc idem confirmat Aet. ser. 7. cap 9. ibi, Re-

pulsoria colyria quum sint fere uiribus frigidiora obstructionem & corporum condensationem faciunt, & dum humorum materias concludunt, maximas inflammationes & graues dolores inducunt &c. B. Intellige *obstructionem fieri si materia in oculo contenta fuerit frigida*, Nam *in calida & tenui corrodente maior audacia erit in administratione stypticorum inquit* Auic. *imo non est malum apud me inquit uti opio ipsum. n. sanat celeriter, uel intellige repulsoria esse mala quotienscunq; materia ex uelaminibus intrinsecis ad oculũ fluxerit, unde* Auic. *Quum initium est ex uelaminibus intrinsecis cura est difficilis lege* Paul. & Mes. *de hac re plura loquentes &c.*

Obseruationes de lacte adhibendo in dolore ophthal.

Aet. ser. 7. cap. 10. Qui lac pro ouo infundunt uolentes dolorem obtundere decipiuntur, Nam *lac a caliditate in oculo præter naturam, facile alteratur, et acrius euadit, unde pro paruo solatio diuturnam affectionem propinant &c.* Auice. *loc. cit. non est conueniens ut dimittatur destillatio lactis in oculo tempore longo imo oportet ut remoueatur & renouetur omni hora &c.*

Obseruationes de resolutiuis.

Auice. Re*solutiua in principio ophthalmiæ uehementer deuita, & oportet ut intendas ante omnia ad mundificationẽ lippitudinis cum facilitate & non noceas oculo &c.*

Ophthalmiæ nocentia & uisum debilitantia.

Nocent *oculis, acetum, amylum, fumus argenti uini, semen canabis, folia castanearum, caules, coriandrum, crocus, lac, lactuca, oliuæ, opium, ozimum pisces, portulaca & quæcunq; his uersibus ioci gratia annotauimus.*

Hæc oculis multum, sol, puluis, fumus & æstus
Ventus, cum fletu, uina, uenusq; nocent.

Acria ne mandes, nec quæ ſint plena uaporum,
Nec cepas, lentes, allia, porra, fabas,

Zoar primo, theiſir tra. 8. cap. 21. inquit capita gallinarum a proprietate cauſare cecitatem, Item damnat carnes ſiccas ſalſas pinguedinem craſſam & uiſcoſam & proprie porcinam, ſuperfluumq; animi & corporis laborem &c.

Ophthalmiæ curantia & uiſum roborantia.

Valent ad ophthalmiam, abſinthium, aloes, ſlomos, berbena, camphora, album oui, pſyllium, opium, roſa, ſarcacolla, mellilotum, fænugræcũ, ſemperuiua ſumach, portulaca, Sief album Mes. Puluis albus Haly. 21 anti. emplaſtrum ex pomis coctis zuchаro & aqua roſacea, addendo aliquid camphoræ uide Muntagn. conſ. 63. Vide etiam Varig. tra. 3. cap. 8. Item Gord. Sauon. & Arcul. &c.

De pronoſticis ophthalmiæ.

Hipp. aphor. 6. aphor. 17. Lippientem alui profluuio corripi bonum. B. Quia humorum abundantia euacuatur ſimul & ad inferiora retrahitur dans nobis exemplum ut in lippitudinibus aluum nos quoq; ſubducamus Auic. Et ophthalmia eſt uelocioris ſtatus in qua lachrymæ magis currunt & quæ acutiorem habet mordicationem, & tardioris, quæ eſt magis ſicca. B. Cognoſcitur an longo uel breui tempore ſit lippitudo duratura, aut a multitudine materiæ ad oculum fluente, aut ab oculi imbecillitate, aut a uiarum latitudine, quod ſi longo durauerit tempore, ulcerationem uel oculi interitum pronunciat. Hip. aphor. 3. aphor. 12. ſi hyems auſtralis & pluuioſa fuerit &c. & in fine, lippitudines ſiccæ fiunt &c. lege inſuper aphor. 13. & 16. & 21. eiuſtem lib. 3. Auic. loc. cit. ſi initium ophthalmiæ erit ex uelaminibus intrinſecis cura eſt difficilis, & omnis ægritudo quæ fit per communitatem uelaminum exteriorum eſt magis ſalua &c.

Authores dissentientes circa morbos oculorum.

1 *Adserere, uisionem fieri extra mittendo, & non itus suspiciendo cum Platone.*

2 *Adserere, sectionem uenæ nõ conuenire in omnibus ophthalmiæ speciebus.*

3 *Adserere, in doloribus oculorum stupefacientia esse ualde utilia.*

4 *Adserere, Balneum in ophthalmia minime prodesse.*

5 *Adserere, oculos esse complexionis igneæ, quum maxime luceant.*

Confutatio dissentientium circa morbos oculorum.

Ad primum respondet Aristo. in lib. de sens. & sensa. q, impoßibile sit fieri extramittendo probat. Præterea Auer. 3. collig. Si uisio inquit fieret extra mittendo, sequeretur q, in obscuro uideretur, sicut in luce, neq; lux ut medium, neq; rethe, nec tunicæ opus essent inuidẽdo, neq; destructo aliquo istorum, uisus destrueretur, De his uide Arist. loc. cit. interrogantem empedoclem, quomodo uisus extenderetur usq; ad astra, si quid corporeum foret quod ab oculis emittitur, lege de his fusis Conciliatorem differen. 64. &c.

Ad secundum Auic. tertia tertij, cap. 9. Et phlebotomia ex cæphalica est conueniens omnibus speciebus eius. Itẽ Razes. 9. alman. cap. de oph. In principio curationis minuenda est semper cæphalica, et quãto fortior fuerit ophthalmia, tanto plus est minuendum de sanguine itidem ait Mes. et sic in omni spetie conueniet, si non ratione euacuationis, saltem ratione diuersionis &c.

Ad tertium Gal. aphor. 6. comm. 31. Si talia sint debilia tunc fluxiones non reprimunt uehementes, si uero sint ualde stupefacientia, ut ex eis maximam oculi inflammationem non sentiant, tunc necessarium est simul uim uisoriam offendi,

adeo q cessante inflãmatione, uel debiliter uel nihil omnino uideant simul autem & quandam præduram dispositionem, quæ difficulter sanari poßit in oculorum tunicis derelinqui, & sic per Galenum nullo modo sunt utilia.

Ad quartum Gale. eodem comm. Securißimum est fomentum & omnino aliquam afferens utilitatem, uel tanquam signum ad cognitionem, uel tanquam causa sanitatis, nam si nihil influit omnino in oculos fomentum contentam in ipsis superfluitatem dissoluens, sanitatem restituit, si uero ad huc influit, suo calore affert aliquod leuamen, & paulo post dolorẽ auget & tunc fit signum dignoscitiuum & sic utroq; modo sumopere confert. ut Gal.

Ad quintum respondet Arist. de sen. & sensa. & quinto de generatione animaliũ dicens q oculus est cõplexionis aqueæ, quia aqua est impræßionũ susceptibilis, nec potest esse ignea, quum ignis nimium agitetur & de facili resoluatur nihil pene retinens, igitur non cõplexionis igneæ, uerum oculus quo ad eius spiritus naturam ignis obtinet, sed in ipso simpliciter dominatur aqua. Nam constat q tactus & gustus terræ attribuuntur, oculus aquæ, auditus aeri, olphatus igni ex funali enim uaporatione perficitur, quæ ignea esse perhibetur &c. Lege tamen de hac re Concil.

De oculorum suffusione.

Affectus quia latinis suffusio a græcis υποχυμα, ab Auic. aqua a uulgo chattarata dicitur, est inter chrystaloidem & corneam circa pupillam humoris aquei concretio, quæ ubi pfecta fuerit uisum impedit, hanc aliqui cum glaucomate idẽ putarunt sese decipientes, nam hypochyma sicuti est aquosi humoris concretio, ita glaucoma est naturalium humorum in cæsium colorem, mutatio, Praterea in glaucomate nil prorsus, in suffusione aliquantulum cernitur.

Loci de ſuffuſionis deſcriptione.

Gal. lib. finit. med. ſuffuſio eſt humoris aquoſi iner chryſtaloiden & corneam concretio Aet. ſer. 7. cap. 51. ſuffuſio eſt præterfuſio humorum circa pupillam congelatorum ut ubi perfecta fuerit, uiſum impediat &c. Paul. lib. 3. Hipochymata humorum dicimus effuſionem, qui inter tunicam uiſum cera toidē & chryſtaloidē concreſcentes impediunt, uiſum Auic. teria tertij, cap. 18. Deſcenſus aquæ eſt ægritudo opilatiua & eſt humiditas extranea, ſtans in foramine uenæ inter humorem albugineum & ſyphac & corneam. Quare prohibet penetrare formas ad uiſum. B. Aduerte q, una eadem infirmitas eſt chataracta, ſuffuſio. aqua gutta et imaginatio apud arabes, in hoc tamen differunt, quia imaginatio eſt tanquam ſuffuſionis principium, in quo id uideri imaginamur, quod uere non eſt, aqua uero & gutta eſt quum in modum aquæ uel guttæ ſuffuſio uideatur, Nam dum currit & in compræßione digiti diſpergitur aqua dicitur, dum uero firmari incipit, gutta at quum iam dudum firmata eſt, uocatur chattaracta, Aet. loc. cit. Glaucedo eſt chryſtalini humoris in cæſium colorem mutatio. Itidem ait Paul. loc. nuper cit.

De cauſis ſuffuſionis & eius ſpetiebus.

Cauſæ uel fiunt primario affectu in oculo, ex nutrimento huius partis non bene conuerſo, aut ſuperfluitate nutrimenti non reſoluta, uel fiunt per conſenſum capitis humiditatē hanc ad oculum tranſmittentis, uel ex uaporibus oris uentriculi ad oculos eleuatis deinde a frigiditate oculorum in humiditatem conuerſis, Speties ſuffuſionum uariantur in quantitate & qualitate et loco, in quantitate quia interdum tantæ molis eſt ut integram in oculo obſtructionem pariat, interdū tam parua ut non totum lumen occupet, ſed per partē res uideantur, interdum etiam ita craſſa eſt, ut nihil in lumine comprehen

*datur, interdum adeo ſubtilis ac tenuis ut res quidem, ſed ue-
luti ſub nube cernantur, Ambæ hæ curam nō admittunt cum
acu, ſed tantum quæ inter has ſpecies media quodammodo
fuerit. Species in qualitate ſunt multi formes ratione coloris,
Nam quædam aeri quædam uitro ſunt ſimiles, Aliæ ſunt al-
bæ, aliæ uirides, aliæ flauæ ſiue citrinæ &c. Differunt loco,
quia aliæ fiunt in tunicis, aliæ in humoribus in tunicis quum
aliquod ueſtigium ſiue occultum ſiue manifeſtum ab ophthal
mia uel ab alio morbo relinquatur uel quum adeo craſſeſcāt
ut uiſio impediatur, in humoribus quum uel eorum ſubſtan-
tia fiat humiditas aquoſa, uel eorum complexio colorem inal
teret & nutrimentum tranſmutet &c.*

Loci conſentientes de cauſis & ſpeciebus ſuffu.

*Gal. 4. de loc. aff cap. 2. ſunt & alij oculorum affectus qui
bus ei per conſenſum adueniunt, unde ſubdit igitur acciden-
tia ſuffuſorum uiſis ſimilia uidentur, oculis nulla propria af-
fectione moleſtatis, ſed aut oris uentriculi aut cerebri cogna
tione id accidere ſolet &c. Et. 1. de loc. aff. ca. 2. Accidit non-
nunquam ut efficiens cauſa pertranſiens, non firmum in par-
ticulam faciat effectum, ueluti quum ſuffuſioni ſimilia quædā
oculi imaginantur, collecto in ore uentriculi tenui excremen
to, unde uapores quidam ſubleuati, deinde circuenti a uiſifica
facultate ſimiles imagines moueat, quales per ſuffuſiones ap-
parere conſueuerunt idq; maxime ſolet euenire ijs quibus ocu
lorum humor exquiſite purus eſt, aut uiſifica facultas quam
facillime ſentit. Et. 3. de loc aff. ca. 1. Itaq; affecto ſtomacho
oculi ſimilibus infeſtantur caſibus quales in ſuffuſionibus ap
parere ſolent, dicendum eſt, illos pati, elato ad cerebrum ab
humoribus in uentriculo contentis, fumoſo quopiam uapore
&c. De his lege etiam in fine cap. 7. eiuſdem lib. & quomo-
do conſenſus fiat intelliges, Gal. 4. de ſympt. cau. cap. 2. facul-*

tas uisifica offenditur uel neruo ad oculum descendente affe=cto, uel cerebro &c. lege fusius totum hoc caput. De specie=bus suffusionum loquitur, Gal. 4. de sympt. cau. cap. 2. ibi, Haud aliter accipienda sunt ea, quæ de aquosi humoris quantitate substantia & colore, diximus &c. Auic. tertia tertij, cap. 18. Et ipsa quidem diuersificatur in quantitate & in qualitate, in quantitate quandoq; est plurima & opilat totum foramẽ, & non uidet oculus aliquid, & quandoq; est pauca quia opi=lat partem eius & dimittit partem detectam &c. Gal. in lib. de ocul. ca. 12. huius color aquæ est diuersus, quædam. n. aeri, quædam uitro assimilatur, alia est quasi alba, &c. Itidem ait Aet. ser. 7. cap. 51. Auic. loc. cit. Diuersitas in qualitate quando=q; est in essentia quoniam alia est subtilis & clara & alia est crassa ualde & quandoq; est in colore quoniam alia est aerei coloris alia alba & est margaritalis &c. Gal. 4. de sympt. cau. cap. 2. Quod alia per locum affectum fiat diuisio demo=strat dicens, unus affectus ad tunicam ipsam rhagoidem spe=ctat, alter ad humorem tenuem effusum, qui inter crystaloidẽ & rhagoiden medius existit, quod etiam intelligendum est de ceratoide, unde paulo infra adserit q; si ceratoidis tunica crassior densiorq; fuerit hebetem efficit aciem, si uero humi=dior ac densior, non hebetem solum obtusumq; reddit uisum, uerum etiam efficit ut qui sic affectus est, putet se, per tenebras aut nebulam aut per fumum res ipsas intueri &c. Itidem ait Auic. ibi, ca. 9. Nam aut existit in tunicis, aut existit in humo ribus, quæ existit in tunicis est ut sit super tunicam corneam uestigium ocultum ualde, quod remansit a uariolis aut oph=thalmia &c.

De signis suffusionis.

Signu præcedentia sunt, ut qui sic affectus est, ueluti quæ=dam caliginosa uel paruos culices uel fumosa & nebulosa ui

dere uideatur, aut circa lucernas circulos uel dupplicatũ lumen se intueri arbitretur, quæ imaginationes uariantur in quantitate, quia paruæ uel magnæ, in essentia, ut crassæ tenues occultæ, in situ ut raræ densæ nebulosæ, in figuris ut sunt granosæ muscosæ & capillares &c. Signa absolutæ suffusionis cognoscuntur ab artis perito & per longitudinem temporis raro. n. pertransit sex menses, similiter signa colorum per se manifesta inspicienti apparent. Signa ipsius obstructionis cognoscũtur in compreßione oculi, nam si statim aperto oculo, uideatur, diuidi ac in partes seperari tunc est suffusio subtilis ualde, si uero nullo modo moueatur, sed in se remaneat erit crassa ac densa, nec per acum ambæ admitti poterunt, si uero dilatari sed non in partes diuidi uideatur, ea est quæ per acũ curam recipit. Signa loci obstructionis cognoscuntur, si clauso altero oculo pupilla alterius aperti dilatetur uel constringatur indicat non esse obstructionem in uijs spiritualibus per quas ab uno in alterum fit transitus & hoc præsertim quum maxima ac craßißima non fuerit suffusio, cognoscitur etiam esse inter pupillam & ceratoiden, si pupillæ uisio impediatur. Signa quando fit per cõsensum sunt, quia si a toto adsunt febres ad quarum augmentum suffusiones augentur & ad earum recessum declinant, si a stomacho aucta stomachi mala dispositione, crescunt, & remota remouentur, uel si utroque æqualiter oculo apparitio fuerit, tunc cattaracta erit ex consensu stomachi, si uero fuerit in uno tãtum oculo uel in utroq; sed diuersimode, erit ex cerebro &c.

Loci consentientes de signis suffusionis.

Aeti. serm. 7. cap. 51. Præcedentia signa sunt ueluti culices parui, caliginosa quædam oculis sæpe obuersari uidentur, quidam piliformia uident, alij ut lanarum flamenta, aut aranearum texturas, aut circa lucernas circulos dum uero auge

tur affectio augentur & ipsa accidentia &c. Auic. tertia tertij, cap. 19. Signa portendentia aquam sunt imaginationes prædictæ & q. accidit cum eis conturbatio sensibilis & q. imaginantur res luminosæ sicut candellæ duplices. Et cap. 9. imaginationes diuersificantur in quantitate & sunt paruæ uel magnæ uel in sua essentia & sunt grossæ subtilis &c. De signis obstructionis an sit curabilis loquitur Alexa. ca. de aqua ibi, quã paßio fuerit confirmata & fuerit curabilis signum erit q. dum aspicitur oculus uel pupilla uidetur clara & cædi dilatationi cum præmitur digito aut instrumento deinde redit ad ipsum & non frangitur &c. Auice. tertia tertij, cap. 18. & illa quæ magis susceptibilis curæ ex parte essentiæ est subtilis quæ cum eam conspexeris & super ipsam digitis tuis compræßionem feceris seperabitur uelociter, deinde redibit et aggregabitur. Gal. lib. de ocu. cap. 11. quando chattaracta sit curabilis, sic dignositur, si uno oculo clauso pupilla alterius dilatetur poßibile est sanari, sin autem minime, Causa quia neruus concauus quo uisibilis spiritus ad pupillam ducitur, opilatus est & sic signa habes loci obstructionis, hoc idem habes ex Auic. loc. cit. ibi, Inter aquam & opilationem intrisecam distat &c. De signis per consensum loquitur Gal. 4. de loc. aff. cap. 2. ibi, distinguendum utrum a cerebro an a uentriculo hæc affectio proueniat, primum ex eo q. alter oculus uel uterq; similiter uisis occupetur, nã si utriq; oculo hoc accidat affectus erit ex uentriculo, distinguendum etiam est ex tempore, nam si per plures dies uel menses suffusionis accidentia apparuerint & nihil tenebrosum in pupilla uideatur, tunc ab ore uentriculi affectus procedit, sed si perpetuo hæc apparitio perseuerauerit, nec aliqua suspitio sit ex uentriculo tunc per essentiã morbum intelliges, maxime si una pupilla altera sit turbidior, idq; magis ubi sumpto ex aloe medicamento nihil uaria-

uerint &c.

De cura suffusionum.

In cura suffusionis diuersæ sunt intentiones, quarũ prima est q, si a uentriculi imbecillitate proueniat, roboratione indigemus, si multitudine pituitæ in eo contenta, præparatione et euacuatione, deinde oculi roboratione, ut ne quid suscipiat & susceptum resoluatur ac exiccetur. At si suffusio a cerebro uel uitio oculi peruenerit, confirmata, non nisi per manualẽ operationem curam admittit, non confirmata adhuc pullulans quinque medijs auferetur. ſ. Regimine sex rerum non naturalium, humoris præparatione, euacuatione, reuulsione ac deriuatione, exiccatione & resolutione. Victus ratio erit donec morbus transierit attenuatoria, nam pisces & cibi crassi nutrimenti & quæcunq; flatuosos uapores pariunt & humectant ac replent fugienda sunt uinum pariter & coitus et balneum & aer humidus uitentur. Pro potu hydromel conuenit. Humoris præparatio quoniam plerunq; ortum habet a pituita, idcirco cum oxymellite simplici & composito cum syrupo de stechade rhodomelle et cum decoctis fœniculi rutæ euphragiæ betunicæ stechados rosmarini & similium perficietur. Euacuatio primum per sectionem uenæ si corpus fuerit plethoricum. si minus cum phlegmagogis ut pillulis chochijs sine quibus lucis Asaiareth. τ. de agarico, cum electuarijs & simplicibus ut pluries repetitum est. Reuulsio & deriuatio fient cum clysteribus nascalibus masticatorijs narifusorijs cũ cauterijs cucurbitulis extremarum partium frictionibus, aut balneis extremis partibus adhibitis &c. Resolutio suffusionis et uaporum tam per intrinseca quam per extrinseca paratur intrinseca erunt electuaria inter quæ laudatur cõfectio humaina Mes. Item triphera myrobalani conditi & alia multa, quæ a cœna comeduntur. Extrinseca multa sunt absterſoria q̃ suffusioni quadrant, qualis est aqua mellis stillata more chy-

mico, aqua fœniculi rutæ euphragiæ serapinum in uino granatorum dissolutum, Puluis hirundinum, urina infantis & colyrium de felibus Razis, & alia multa quæ infra annotabuntur.

Loci consentientes de cura suffusionum.

De cura percunsensum uentriculi lege Arcul. Mar. Cati. Gord. & cæteros practicantes habes insuper Galeni authoritatem de dolore capitis per consensum quæ ad hunc locum reduci potest. De operatione manuali quam quid agendum foret non expræssimus nunc authoritas Auic. tertia tertij, cap. 20. Satisfaciet quæ talis est, quum uoluntas adest ut fiat cura cum instrumento, permittitur habenti quam, ut nutriatur piscibus recentibus & cibis humectatiuis & administretur ex eis aliquid quod resistat nocumento aquæ & præcipiatur infirmo aspicere ad lachrymale domesticum & ad nasum & conseruetur iuxta illam figuram, nec sit iuxta fenestram uel in loco uehementis luminis & perforet artifex cum acu & uadat inter duas tunicas usquæquo sit coram foramine & deponat cattaractam, nec deponere cesset usquæquo oculus clarificetur, cumq; curam cum instrumento operatus fuerit pone super oculum uitellum oui conquassatum cum oleo uiolato & dormiat super collũ tribus diebus in tenebris &c. Vide eum tu fusius. Et nota q; triplex est cura iuxta chyrurgos, Prima fit cum acu ferrea uel plumbea incuruata, Secunda cum acu acuminata incuruata quæ dum suffusioni super ponitur eam in uacuum extrahit, Tertia cum cauterijs circa fronte super oculum læsum ita q; abscindatur fluxus & exiccetur suffusio. De his uberius legere poteris placentinum Arnaldum et Guidonem, lege etiam Paul. lib. 6. cap. 21. ubi de hac manuali operatiõe pertractat uberrime, uide etiã alios practicantes &c. De uictus ratione loquitur Auice. tertia tertij. cap. 11. Et opor

tet ut uitet piſces & cibos ingroſſantes et uaporatiuos & potum plurimum aquæ & uini & frequentiam phlebotomiæ et uentoſarum &c. & ca.19. et caueat habens eam repletionem uinum & coitum et ſit contentus comedere ſemel in meridie et fugiat piſces & fructus & carnes groſſas &c. Aet. ſer.7. cap.51. Dieta omnis ſit attenuatoria, a uino abſtinendum eſt per totam curationem et ab omnibus replentibus caput &c. Razes.9. alman. itidem habet, ibi, non comedat piſces nec omnia quæ humectare poſſunt, ſed æger ex calefactiuis & exiccatiuis nutriendus eſt, hydromel propterea in potu exhibendũ eſt &c. De humorum præparatione loca non adducam, quũ iuxta Arcul. Gordo. Sauona. et Marcum Catina ualde pateant. De euacuatione Aet. ſer.7. cap.51. inquit curandi ſunt qui ſuffuſione tentantur in principio ſanguinis detractione ex cubito &c. Paul. li.3. ca. de glau. ſuffuſione tentatis ſucurremus ſanguinis ex cubito detractione & purgatione euacuationibus acrioribus, Auic. loc. cit. oportet ut incipias & mondifices corpus & proprie ſtomachum deinde deuenias ad mundificandum caput, et ſcias q; hiera picra eſt mirabilis iuuamenti in eis & ſimiliter pillulæ aureæ & medicamenta in quibus ponuntur centaurea & cucumer amarus &c. Razes ſimiliter ait. 9. alman. tribuens pillulas chochias &c. Meſu. cap. de aqua, quando eſt in principio & non eſt confirmata ſuccurritur ei cum medicinis & cum mundificatione ſæpius reiterata & proprie cum chochijs hiera picra & hiera colocynthidos &c. De reuulſione et deriuatione plura habes ex Aet. ſermo.7. cap.51. ibi, & ſi nihil inpedit etiam clyſteribus acrioribus & purgatione utemur deinde cucurbitula occipitio affigenda eſt cum ſcarificatione & pituitam per os trahentibus narifuſorijs &c. Auice. tertia tertij, cap.2. Deinde mundificandum eſt caput cum gargariſmis & caput purgijs & ma

sticationibus, et dicitur q; appositio sanguisugarum super tempora confert in initio sui & phlebotomia arteriarum post aurem &c. De resolutione loquitur Mesu. ca. cit. ibi, et succurritur cum administratione medicinarum resoluentium sicuti est aqua rutæ cum serapino aut aliquo ex fellibus animalium cum melle et succo fœniculi &c. Auic. itidẽ adserit. ibi, Quæ sunt ex siccitate conferunt quandoq; humectatiua nota, sed si sunt ab humiditate, conferunt eis omnia aleophol. i. colyria quæ abstergunt, Vide Arcul. Gordo. & Marcum Catinarium & cæteros practicantes &c.

Obseruationes in manuali cura.

Auic. tertia tertij, cap. 20. In regimine curæ quæ fit cum instrumento oportet ut ante ipsam præcedat mundificatio corporis & capitis proprie, et fiat phlebotomia si necessaria fuerit, et obseruetur ne ille qui cum instrimento curandus est habeat in oculo rupturam et timeatur ut accidat in tunicis apostema, aut sit assuetus pati tußim, aut sit uehementis rixæ, uelocis irænam hæc mouent ad profundũ uel reditum. Arcul. Ne primum te ad curandum intromittas ni prius magistrũ pluries operari uideris.

Obseruationes de euacuatione.

Paul lib. 3. cap. de glau. Si ueluti culices oculis obseruari uideantur ex quadam humorum prauitate, uel biliosioribus sursum distributis medicamentum dialoes amarum exhibeatur. B. i. quum sciuerit esse morbũ ex bile utere picra, si minus alijs compositis, nam picra stomachum & caput una simul uice expurgat ac euacuat &c. Auice. loc. cit. Vomitus quantumuis conferat ex parte mundificationis, tamen est nocitiuus in proprietate aquæ.

Obseruationes de resolutione.

Aet. ser. 7. cap. 51. Medicamentis utendum est primum simplicibus

plicibus

plicibus uelut melle, succo fœniculi, deinde cōpositis liquidis siccis collyrijs quæ paulo post describentur. Auic. tertia tertij, cap. 2. Et oportet ut incipias primo a medicinis lenitiuis sicut fœniculum cum melle, Deinde gradatim perueniatur ad medicinas compositas ex serapino &c. Et hæc non nisi post mondificationem corporis &c.

Suffusiones curantia ac perseruantia.

Curant suffusiones adeps piscis & uipere recens, oleum antiquum com melle, fel aquilæ cum melle, asa, aspaltum, berbena, ciclaminis succus cum melle euphorbium, sarcacolla, segapinū, myrrha, lac ficus, gumi oliuæ, oleum benedictū nic. mirabile, sief de felibus Haly. Sief rubeū Serapionis, Fel, canis, capræ, auiū rapaciū scorpionis marini, gallinæ, tauri, testudinis hyenæ, uulturis, aquilæ, succus fœniculi, semen raphani, ozimum, rosmarinus, & sal. Prohibent suffusiones fieri pillulæ sine quibus, pillulæ optomeræ Auic. Hiera archigenis, hiera magna, hiera andromachi mes. in cur. sod. frig. Caputpurgiū Alex. eodem in loco lege insuper Varignanā cap. 12. tra. 3. ubi tractat de descensu aquæ ad oculum. Vide etiam Razem cap. de cataracta. Item Placentinum qui puluerem describit, multum ab ipso commendatum &c. Vide fusius Montagnanam cons. 66. cap 4. de remedijs conuenientibus diminutioni & corruptioni uisus &c.

De pronosticis suffusionum.

Paul. loc. cit. Verum omnia glaucomata curationem non recipiunt, hypochymata uero curantur, sed nō omnia B. Intellige glaucomata non curari, quæ ex prægressa suffusione fiunt, humore iuxta pupillam uehementissime congelato ac resiccato. Vnde. Auice. de obstructione uisus, inquit, ex siccitate fit, ut oculus in se ipsum colligatur & corrugatur, & nominatur hæc ægritudo glauconia, fit enim oculus propter eam

uarius multorum generum, & non est ei medicamen, & Aet. quæ glaucescũt incurabiles sunt &c. Auice. tertia tertij, cap. 18 Et illa quæ est magis susceptibilis curæ, ex parte coloris est aerea & alba margaritalis & quæ ad uiriditatem parumper declinat. Genus autem gypseum et uiride & nigrum et plumbeum uehementis nigredinis & citrinum non recipiunt curam quæ fit cum acu &c. Gale. 14. meth. cap. ult. Hypochyma iam incipiens digeritur, ubi diu constitit non potest.

Arcul. 9. almans. cattaractæ quæ totum oculum occupant sunt incurabiles. Item nimiũ crassæ quæ non per compræssionem mouentur neque acu, neque medicamentis curantur. Itẽ cattaractæ ex integra obstructione nerui optici factæ curationem non admittunt, & quæcunq; siue a percussione, aut post ægritudinem cerebri fiant dificulter sanantur.

Autho. dissentientes circa suffusiones.

1 Adserere, locum affectum in suffusione esse ambiguum.

2 Adserere, suffusiões fere omnes per chirurgiã posse curari.

3 Adserer, parorasim idest hallucinationem esse suffusionis spetiem.

Confutatio dissentientium circa suffusiones.

Ad primum haly abb. 9. theoricæ cap. 13, tenet q, locus suffusionis sit inter chrystaloidem & corneam, pro quo habes etiam rationes in descriptione superius ex diuersis authoribus recitatas.

Ad secundum Paul. lib. 3. cap. de glau. & Auic. ut supra dictum est in pronosticis, multa suffusionum genera, quibus non est dare remedium proculdubio recitauerunt, ex quibus concludi potest, non omnia fere, sed ualde pauca posse curari, sicuti etiam nobis experientia demostrat &c.

Ad tertium respondet q, si parorasis esset spheties suffusiõis, sequeretur q, hyposphagmatici & icterici suffusiones pati di

cerentur quod à ratione alienum est, nam isti parorasi laborant ut testatur Gale. 4. de sympt. cau. ibi, si uero humores non multitudine sed colore peccauerint secundum eiusdem coloris naturam parorasis. i. hallucinatio suborietur, nam qui ictero laborant, omnia quæ uident pallere arbitrantur. Qui uero hyposphagmate, omnia que aspiciunt rubra putant &c. sed hoc falsum, igitur &c.

De Aurium doloribus descriptione.

Dolor aurium græce ὠταλγία dictus, est tristis ac molesta auris sensatio a contraria re de repente ac uiolenter simul et uehemēter imprimēte facta, cuius species enumerātur quinq; ut dolor punctorius stimulās tensiuus grauis et pulsatilis &c.

Loci consentientes de dolorum aurium descriptione.

Plato in Timeo, Pathos præter naturam uiolenter ac affatim incidēs dolorem excitat Gale. 4. de sympt. cau. cap. 6. Hoc Plato uolebat quū diceret molestam sensionem in corporibus sensu præditis fieri si compositum ipsi pathema ex uiolento simul & conferto acciderit &c. De spetiebus dolorum lege Gale. 2. de loc. aff. &. 3. cap. 7. ubi, mentionem facit de torpido ulceroso stringente lacerante &c. de quibus cum de doloribus agemus in genere loquemur, lege etiam Auic. & Arcul. 9. almans.

De causis doloris Aurium.

Omnis dolor, aut per consensum aut primario affectu fieri solet, cuius causa est, aut mala intemperies, aut soluta continuitas, Mala intemperies aut fit à frigiditate, aut à caliditate aut ab utraq;, & hæc cum materia uel sine materia esse potest, soluta uero continuitas fit aut à flatu extendente, aut ab humore corrodente, siue putrefaciente, aut ab aliquo tumore abscessu uel inflammatione. Quæ uero per consensum fiunt, aut a toto, aut a parte oriuntur, a toto sicuti per crisim p

febres, a parte, ut a ſtomacho a matrice, qui uero per ſe ueniunt. i. a parte læſa uel erunt in auris cartilagine, aut in meatu aut in auditorio neruo &c.

Loci conſentientes de cauſis dolorum auris.

Gale. 12. meth. cap. 7. doloris cauſa aut eſt diuiſio uel alteratio &c. de omnium dolorum cauſa in genere loquẽs &c. ut ſupradictum eſt. Gal. lib. 3. de comp. med. per loc. cap. 1. Dolores aurium aliqui ex frigiditate a uentis inducta fiunt, aliqui ex balneis frigidis medicatisúe, aliqui ex inflammatione interdum circa meatum cutis, interdũ in profundum progreſſa, ubi auditorius neruus ad inflammatam affectionem ꝑuenit, aliqui ex flatu uentoſo tranſitum non habente, aliqui ex humoribus ſanioſis & mordacibus dolorem excitantibus oriuntur. Auicen. quarta tertij, cap. 6. Dolor auris aut fit a malitia complexionis, aut fit cauſa apoſtematis aut bothor, aut cauſa ſolutionis continuitatis &c. uberius hunc locum legito & plura ad rem facientia inuenies: lege inſuper Alexan. lib. 1. cap. 24. ubi diffuſius rem pertractat, uide & Arcul. Sauo. & Gord.

De ſignis dolorum auris.

Indicia omnino communia, ab ætate temperie anni tempore arte & uictu præcedente ſumuntur, item ex laborantis relatione. Signa ſi fiant a mala intemperie ſiue calida ſiue frigida cognoſcuntur per ea quæ in contrarium adhibentur. Signa particularia ſunt, nam ſi a flatu fiant, tunc dolor erit tenſiuus non grauans, & ſonus clarus auditur non confuſus, ſi a caliditate, præceſſerunt calefacientia & a frigidis iuuantur, ſi a frigiditate grauitas & tumor una ſentientur, & auditus impedietur, ſi a ſoluta continuitate ex eo cognoſcitur ꝙ aliquid ſanguinis uel puris effluit, ſi ab inflãmatione tunc dolor erit continuus, grauitas cum tumore & febre continua

aderit, quod si intensiora hæc symptomata fuerint, quam q. liceat, cum alienatione & frigiditate extremorum, tunc erit inflammatio in intrinseca auris parte, cognoscitur apostema esse sanguineum uel biliosum quum intensius se habeat dolor in bile & sanguine, mitius in pituita & melancholia &c.

Loci consentientes de signis dolorum auris.

Paul. lib. 3. cap. 23. Aurium dolor qui a frigiditate fit, ex anni tempore, ex uictu præcedente & ex laborantis temperie cognoscitur, at qui ex calida intẽperie prouenit ob id cognoscitur q. feruoris cuiusdam sine grauitate seu tensione sensus aderit, qui uero ex glutinosis crassisq; succis fit ex capitis auditusq; grauitate & uictus præcedentis ratione depræhenditur &c. Auic. quarta tertij, cap. de taraxen. Si fuerit apostema calidum in ipso neruo significat febres cum quibus est horripilatio & tremor & concomitatur ipsum permixtio intellectus alienatio &c. Si uero non sit in neruo tunc aderunt extensio dolor grauitas & pulsus. si causa erit uentositas significant ipsam sonitus & tinnitus, nec aderit grauitas, si ulcus et bothor significat pruritus cum dolore & sanie, si ab humore frigido læditur a frigidis & fit fortior in frigidioribus partibus diei, si est a calido est a contrario &c. Vide de his Arcul. longe alijs melius rem pertractantem, Vide etiam Auice. quarta tertij, tract. 1. cap. 25. de signis apostematum in radice auris.

De cura doloris aurium.

Omnis curatio per eius causæ ablationem perficitur, & si quid malæ complexionis impressum fuerit, ac derelictum, cum suis contrarijs tam intrinsecis quam extrinsecis remouebitur uerum si humorum fluxus ad aurem timeatur cum reuellentibus et euacuantibus auferendus erit, accidentia remouenda & uictus ratio instituenda erit &c.

Dolor uero ex inflammatione uel erit creticus uel non creticus. Creticus duabus intentionibus curabitur, Prima crisim adiuuando, Secunda simptomata remouẽdo & uictum ordinando. Crisis quadrifariam adiuuatur, Primo multitudinẽ humorum euacuando, ut uirtus in reliquum potentius exonerata agere conetur, Secundo uirtutem roborando cũ his quæ sanguinem & spiritum cumulant, & hoc fiat ante crisim, ne in crisi natura impediatur, Tertio meatus præparando & superfluitates auris abstergendo ante crisim, Quarto uirtutem stimulando si natura ad crisim tardauerit, uel si moram natura in crisi contraxerit in expellendo. Remotio simptomatum fit quotiens dolor modum excedens non frigidis & repellentibus, sed rebus mollientibus & anodinis demulceatur, nam frigidis et repellentibus interdum crisis impeditur. Dolor ex inflammatione non creticus, septẽ exigit intentiones quæ sunt euacuatio, Reuulsio, Repercußio per se, et resolutioni mixta, Resolutio pura, ablatio symptomatum et sex rerum non naturaliũ institutio, Euacuatio fiet per sectionem uenæ si sanguis peccauerit, uel per cholagoga, si bilis, ut cum rheubarbaro cassia, manna, electuario de succo rosarum diapruni solu. cũ pillulis aureis &c. uel per phlegmagoga, si pituita, ut cum pillulis chochijs turbit, agarico &c. uel cum pillulis indis de lapide lazuli confectione hamech, si fuerit atrabilis. Reuulsio fiet cucurbitulis frictionibus &c. Repercußio in materia calida perficitur, cum oleo ros. et quarta parte aceti per decoctionẽ resoluti, uel in materia frigida cum oleo amigdalarum amararum uel camomillino &c. Repercußio resolutioni mixta fiet si suscriptis addatur mucilago. s. citoniorum. s. lini fænugræci &c. Resolutio fiet per resoluentia & mollientia, quale est diachilon minus, uel emplastrum ex farina hordei cocta cũ oleo camomillino. Resoluit etiam ac maturat apostema=

ta auris emplastrum ex farina fabarum cum oleo liliorum alborum et est expertum uictus ratio sit tenuis infrigidans in causa calida, uel econtrario infrigida, uinum carnes et oua ui tentur, quanquam uinum in causa frigida absente apostemate conueniat, aer sit calidus potiusquam frigidus, nam frigidum inimicum neruosis partibus est. Symptomata remouentur, si fuerint uigiliæ per ea quæ somnum conciliant, si syncopis uel surditas per ea quæ de syncopi ac surditate dicentur, dolor interim cũ anodinis uel narcoticis, de quibus plura ex Auic. et Aet. & iuxta neotericos practicantes habentur.

Loci consentientes de cura doloris aurium.

Quod omnis cura per eius causæ ablationem fiat habetur non solum ex paulo sed ex Gale.3.de compo.med per loc. cap.1. ibi, Dolores a frigiditate oborti, calefacientibus quam celerrime curantur, et dolor ab aqua medicata circa meatum auditorium contenta, oleo aßidue infuso curatur &c. Paul. lib.3. cap.23. Dolor aurium a frigiditate calefacientibus curabitur præsidijs, ut oleo rutaceo laurino, at ex calida conceptũ intemperie, contraria discutiunt, ut oui albumen, in aurem demissum, lac muliebre, oleum rosaceum, oleum lumbricorum & asellorum quos græci ὄνους κατοικιδίους uocãt, Quod si a craßis ac glutinosis succis fiat, uel a flatu exitum nõ habente cũ medicamentis curabitur, quæ auriunt incidunt ut aphronitrum cum aceto & melle, uel fel ouillum cum oleo amygdalino &c. Aet. ser.6. a cap.73. usquæ ad caput.76. inclusiue de his uberrime pertractat, ubi habes q̃ omnia amara citra mõdacitatem ac molestiam meatus auris purgant & extergent, ac crassos humores impactos secant &c. Auice. quarta tertij, cap.8 si autem est causa caliditas superflua oportet ut infrigides cerebrum cum extinguentibus cognitis & destilles in aurem oleum rosaceum tepidum aut albumen oui, & si est dolor

uehemens permifce cum eo camphoram &c. lege eum fufius, lege infuper Mefu. ibi, fumma fexta cap. de cur. Aurium, fi dolor fiat a complexione fiue materia folum alteratione indiget ut fi calida, iuuatur ex infufione albuminis oui recentis aut mucillagine pfylij, fi fiat a complexione frigida conferunt infufiones calidæ &c. De dolore ex inflammatione cretico & non cretico loquitur Nicolus ibi accidunt hæc apoftemata ui fymptomatis ftimulata natura, & quandoque accidunt uincente natura, et fit fæpe fecundum femitam crifis et maxime in febribus & apoftematibus cerebri. Vide Razē. 3 continentis ex authoritate Gale. de hac re loquentem. Vide etiā in hoc Arcul 9 almans. qui & fi quinque modos in adiuuanda crifi declaret, nihilominus ad quatuor reducuntur ut dictum eft, Lege etiam aphorifmo. 20. primi lib. ibi, Quæ iudicantur & iudicata funt integre, neque mouere &c. amplius Galen. in commen. dicentem ubi deficit natura adiuuandum, ne recidiuas materia relicta faciat &c.

De dolore ex inflāmatione nō cretico uerba faciunt omnes moderni ex quibus primum elicere poteris omnes a me dictas curandi intentiones, quos etiam breuiter habet Auice. quarta tertij, cap. 8. ibi, Et fi caufa fuerit apoftema calidū profundum, quod eft timorofum propter propinquitatem fui ad cerebrum ufq; quo ad collectionem perueniat & fuppurationem, tunc poft phlebotomiam et euacuationem oportet ut administres lenitiua in primis & infrigidantia & proprie lac mulieris uice poft uicem, ufq; ad diem tertium & fimiliter oleum rofaceum decoctū cum aceto deinde mucilaginem fænugræci fem. lini in aqua lactis &c. Paul. loc. cit. Si ex inflammatione auris laborauerit, ftatim fanguis mittendus eft deinde fotus ex oleo dulci & calente per fpecillū in lana inuolutum adhibeatur extrinfecus etiam quæ dolorem leniunt, ma-

teri.amq; impactam concoquunt super acomodare &c. Lege Gale.3.de compos.med. per loc.cap. 1. ibi dolor uero ab inflã matione ortus &c. Pro resolutione abscessus Gal. 12. meth. cap.8. ad dolorem aurium ex humore frigido uel flatu,medi camento utitur, Quod ex castoreo & papaueris succo confi citur &c. Mesu. Expertum est diachylõ in oleo anethino dis solutum et ex eis quæ sunt ultimi iuuamenti est æsypi cera= tum,docet etiam cataplasma confici ad hoc idoneum ex fari na fabarum camomilla uiolis &c. De uictus ratione et de sex rebus non naturalibus legantur Arcul. & Matheus de grado fusius Auice.loc.cit.& habens dolorem frigidum potet uinũ purum forte et dormit et cum excitatur non habet læsionem aliquam, &c. Quod aer frigidus sit neruis inimicus habes aph.18.tertij, lib.ibi, frigidũ inimicũ ossibus dentibus neruis.

De symptomatum ablatione legatur Auic.ibi, Et quandoq; necessariũ est in curationibus dolorum uehementium in aure administrare narcotica sicut aliquid ex philonio cum lacte, uel opium & castoreum & crocus cum lacte mulieris &c. Aet.ser.6 ca.80. Vbi uero magnus est dolor necesse est stupefa cientibus sensum uti,ita ut ad lac muliebre et oui candidũ mo dicũ õpij amisceamus, Amiscendũ est & castoreum aduehe= mẽtiores dolores pari mensura, ad leuiores dupla proportio ne &c.

Obseruatio de diuersione.

Hic ad memoriam reuocandum quod in quarta, primi di xerat Auic. Quod si ad diuersũ trahere uolueris, materiam, primum dolorem mitigabis ac demulces, quo sedato ad curã te conferas &c.

Obseruationes de repercussione.

Arcul.9. almans. Antequam fiat repercussio obseruentur hæc non sit materia cretice expulsa, non sit uenenosa, non sit furiosa, non plurima, non inmediate a cerebro expulsa, non

ualde tenax et crassas non paulati ne cõgesta, non fluxam ad partem extrinsecam auris.

Obseruationes de topicis.

Tusignanus septem conditiones obseruandas esse inquit in his quæ in aurem proijciuntur prima, q. inijcitur non sit calidum nec frigidum sed tepidum, & hoc etiam inuit Auic. cap. 8 Secunda, q. sit in parua quantitate, et hoc habetur ex Auenzoar primo lib. Theisir. tra. 41. ca. 1. Tertia, q. stet in aure pauco tempore. Quarta, q. antequam aliud proijciatur, primum sit expulsum Quinta, q. cum aliquid inijcitur in aurẽ patiens iaciat super latere sano. Sexta, q. locus sit cum auriscalpio mondificatus propter tortuositatem auris, Settima, q. non administrentur repercußiua in apostematibus auris, &c. Gal. 5. meth. cap. 10. contra Thessali sectatores dixit aurẽ esse particulam siccißimam, idcirco quæ ualentißime exiccent opus esse, ut castoreum, uerum hic in dolore anodinis, illic in ulcere siccantibus fortius uti persuadet, uide tu illum fusius.

Obseruationes in narcoticis.

Auic. quarta tertij, cap. 8. oportet ut postponantur narcotica usq; quo timeatur syncopis & proprie cum fuerint humores frigidi, nocent enim eis ualde, & post eorum usum administra castorium.

Auditui nocentia.

Fumus argenti uiui, semen arundinis, lanugo & flos Typhæ, folia castaneæ, puluis platani, & puluis inuentus super eius folijs.

Dolorem ac pulsationem Aurium curantia.

Dolori ac pulsationi aurium iuuat, uapor decoctionis absinthij, Aqua decoctionis acetosæ, succus acori cum rosa, oleũ in radice aphodilli coctum, Allium cum adipe anseris, succus cucumeris asinini, succus cucurbitæ cum oleo rosato, in calido

dolore, crocus cum oleo rosaceo, succus dragonculi, hederæ, cannabis, Gallia cum oleo debeen uel de cheiri, Galbanum cũ oleo liliorum. grana granatorũ cum melle. succus hyosciami, lactucæ asini, laudanum cum oleo ros. Succus maioranæ, melli loti, mentæ, paritariæ, peucedani, polygoni, foliorum populi, porri, plantaginis, prassij, rosarum, rubi, rutæ, salicis, serpentariæ, solatri, Adeps anseris, leonis, uulpis, Fel arietis, apri, bubali, Tauri, suis, Oleum liliorum, Amygdalarum amararũ, scorpionum, de uitellis ouorum, de. s. cannabis, oleum benedictum nic. de cherua, sisaminum, de nucleis persicorum, laurinum, de. s. raphani, de anetho, de crisomilis, de been, yrinum, nardinum, Vrina, apri, bubali, tauri, capræ oleum de cinnamomo petroleum in frigido et antiquo pillulæ sine quibus, hieralogodion esdra, confectio Nicol. opium cum myrrha croco & oleo ros.

De pronosticis dolorum Aurium.

Hip. pronost. 3. tex. 15. Aurium dolor acutus cum febre continua ac uehementi difficilis est, Periculum enim delirij abolitionisq; imminet, Quia igitur fallax hic locus est, cito etiam aduertere oĩa alia indicia a primo die necesse est &c. Auice. quarta tertij, ca. 6. Et peruersior dolor auris est ille, qui est ex apostemate calido profundo et proprie cũ perducit ad comixtionem intellectus, ubi uero dolor est in cartilaginibus extrinsecis, nõ est illic uehmens dolor, nec uehemens timor, sed primus interdum subito interficit, ueluti apoplexia, interficit, tamen magis adolescẽtes quã senes, sed ratio est, quia in senibus ignauior sensus nec humores sunt ad alienationem prompti sicuti in iuuenibus.

Authores dissentientes circa dolores Aurium.

1. Adserere, in omni dolore auris esse in primis repercutiendum

2 *Adserere, dolorem Auris non esse periculosum:*
3 *Adserere, in dolore Auris non esse secandam uenam:*

Confutatio dissentientium circa dolores Aurium.

Adprimum Auice. quarta tertij, cap. 25. Si apostema fiat per uiam crisis oportet ut non intendas ad curam quatenus exigitur, ad curam, apostematum, adhibendo styptica & apocrustica. i. repercusiua in principio. Item repercusio fit ad membrum principale, igitur in omni dolore non est perpetranda.

Ad secundum, Gal. 3. pronost. comm. 15. quod si dolor fuerit in cartilaginibus aut in summa auris parte, non est periculũ mortis, At si in profundo ex auditorio meatu, doloris sensus affligat ut etiam neruus auditorius afficiatur, periculum imminet, ne in consensum perducto cerebro, mors repente sequatur,

Ad tertium, respondent Auic. & Mes. q, in omni dolore a sanguine fieri debeat sectio uenæ, In alijs doloribus reuulsiuã imperant neoterici.

Descriptio ulceris Aurium.

Vlcus græcis ἕλκος dictum nil aliud est quam continuitatis solutio cum sanie, Quod interdum extrinsece, interdum intrinsece accidit, Si intrinsece, uel erit in meatu uel in neruo auditorio, aut circa os petrosum uocatum, Praterea uel erit ulcus mundum, sordidum uirulentum uel corrodens cum dolore, cum mala intemperie & cum inflammatione uel alio tumore &c.

Loci consentientes de descriptione ulceris Aurium.

Gal. 2. meth. ca. 1. Vnitatis nãq; solutio, in osse fractura dicitur, in carnosa parte ulcus, Auic. quarta tertij, ca. 12. Amplius non possunt esse ulcera quin sint apparentia sensui, aut sint profunda & non profunda propinqui temporis uel croni-

ca &c. Lege Arcul. & plures ulcerum differētias intelliges, Gale.3.meth.ca.4. memorat ulcus cauum & æquabile recens & inueteratum, ſordidum purum, liberum phlegmone, & phlegmone impeditum, Similiter de intemperie intelligendum, lege in hac re Placentinum, De ueris ulcerum differentijs, lege Gal.2.meth.cap.1.

De cauſis ulcerum Auris.

Cauſæ ulcerum ſunt uel humores corrodentes uel aliquis abſceſſus, uel caſus percuſsio, & res quæ putrefacere uel corrodere poſſunt.

Loci conſentientes de cauſis ulcerum Auris.

Arcul.9.almanſ. Cauſæ ulcerum ſunt apoſtemata uel bothor cum rumpuntur nec non humores acuti, Item cerumen aurium & uermes, aut res ibidem natæ corrodentes ac putrefacientes, ſimiliter caſus & percuſsio, Gale.4.meth.cap. 1. Eſt.n.horum duplex ortus alias ab exciſione ſæpe ab eroſione, quo pacto fiat exciſio patet, eroſio uero ſi intrinſecus ab ipſo animali prouenit uitioſi ſucci ſoboles eſt, ſin extrinſecus aut à ualentibus medicamentis aut ab igne.

De ſignis ulcerum Auris.

Signa ulcerum auris manifeſta ſunt, ſi pus ex aure defluat nulla in cerebro præterita læſione. Si fiat ab apoſtemate ſtatim ex uomica multa puris copia exiet deinde paulatiue & in pauca quantitate, E contra uero ſi ab humoribus corrodentibus paulatim in primis egredietur deinde magis abundabit. Signa ulcerum mundorum ab optima & concocta ſanie cognoſcuntur. Sordidorum ex craſsitie ac multitudine exeuntis ſaniei. Virulentia ulcera ex fætore & putrida ſanie ſubtili exeunte nobis innoteſcunt, Corrodentia ſi poſt ſaniem ſanguis efluxerit, Fiſtuloſa ſi longo tempore contracta ſi uirulenta ſanie, ſi ex calloſa ac indurata carne conſiſtant &c.

Loci consentientes de signis ulcerum Auris.

Razes 9. almanſ. hoc tantum ſignum poſuit .ſ. quum pus ab aure egreditur, De his ſignis fuſius pertractat Arcul. & Auic. Similiter cæteri practicantes.

De cura ulcerum Aurium.

In omni ulcerum cura quinque opus ſunt medicamina, Abſtergentia.s.corrodentia carnem generantia, conſolidantia ac ad cicatricem inducentia. Abſtergentia idcirco opus ſunt, ut ſanies craſſa glutinoſaqúe membro adherens, ammoueatur, qualia ſunt tenuia ac calida circa ſecundum gradum ſicut mel &c. Corrodentia ut ſuper creſcentia carnis minuantur, & ſunt calida et ſicca in quarto, ut flos æris alumen &c. carnem generantia, ut ſanguis ulceri ſuperueniens in carnem tranſmutetur, quod fieri nequit, niſi complexio temperetur & ſanguis coaguletur, & ſunt ſicca in primo & temperata in actiuis, ſtypticitatis et abſterſionis paucæ, ut thus, Nec opus eſſet medicamentis in gignenda carne, quum ad naturam tantum pertineat, ni in generatione carnis excrementũ tenuius ac craßius interdum efficeretur, ad quod id tandem opus eſt quod redundantiam abſumat et ſanguinem coagulet, quale eſt medicamen ſiccans & abſtergens. Conſolidantia, ut humiditas inter utraſq; ulceris ſuperficies propinquas contenta, ita conglutinetur, ut altera ſuperficierũ ulceris alteri adhæreat, & ſunt ſicca in ſecundo, cum proportione actiuorũ ad membrum ut aloes ſanguis draconis &c. Cicatricem inducentia ſunt quæ abſque mordacitate tantum ſuperficiem exiccant, ut cortex pini &c. Sed de his uberius dicemus in libro de chyrurgia. Cura ſimplicis ulceris in corpore purgato indiget tantum abſterſione & conſolidatione, Si uero ulcus fuerit compoſitum puta cum inflammatione, uel mala temperie, aut dolore uehementi, tunc primum erit inflammationi ac reliquis

uacandum non neglecto interim ipso ulcere &c. Cura ulcerũ auris malignorum præsertim corrodentium quinquæ medijs perficitur precedat tamen euacuatio ac reuulsio ad hæc quæ dicenda sunt. Primo, Si quid est putridum uel corrosum uel induratum auferatur. Secundo, Quod remanet optime mundificetur. Tertio, substãtia iam deperdita regeneretur. Quarto, regenerata substantia ad cicatricem inducatur. Quinto, accidentia corrigantur et ratio uictus instituatur &c. Primo, putridum auferemus cum unguento ægyptiaco cum modico aceti uel uini dissoluto, uel si pars ueluti sensus expers sit, accipiantur uiridis æris aluminis & mellis partes æquales & cum modico aceti fiat collyrium. Secundo, mundificatio fiet cum hydromelle uel rhodomelle, aut ænomelle aut oximelle simp. uel scillitico si materia ægrediẽs fuerit ualde tenax. Tertio, substantia regeneratur cum his quæ mediocrẽ cum pauca mordacitate exiccationem, obtinent qualis est aloes Mirrha Sarcocolla Sandaraca cum melle & uino dissoluta. Quarto, ad cicatricem perducunt, olibanum, sief memite, sarcocolla &c. Quinto, accidentia corriguntur, ut si sit dolor cum prædictis in capite præcedenti, Si surditas cum his quæ de surditate dicentur, Ciborum quantitas sit modica in principio donec ad substantiam regenerandam deuenerimus, tunc sit locupletior, sed boni succi & facilis concoctionis &c.

Loci consentientes de cura ulcerum Aurium.

Gal. 3. meth. cap. 8. fieri non potest ut in ulcere, uel carnis productio, uel sinus impletio, uel agglutinatio, uel cicatricis inductio, recte unquam cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat, Verum purgari sordida, minuiq; super crescentia, etiam carne statum non seruante, possunt &c. Ex quibus uerbis quinque dicta à me medicamenta ad ulcus sanandũ opus esse cognosces. De abstergentibus quæ græcis ῥυπτικα

appellantur, loquitur Gal. 5. de fac. simpl. cap. 2. ubi inquit omnia nitrosa & amara ad expurgandos meatus intro ualeri, at cutis & ulcerum sordes non hæc tantum, sed & uiribus minora auferre possunt, qualia sunt dulcia quæ tenuium sunt partium ut mel & ex cerealibus eruum faba lupini hordeũ &c. Et cap. 14. de causticis seu urentibus loquens uehementer esse callida & carnis colliquantia ut arsenicum auri pigmentum sandaraca & chrysocolla &c. Et cap. 15. eiusdem lib. loquens de his quæ uim ἐπουλωτικὴν habent. i. cicatricem inducendi, esse desiccantia absquæ mordacitate dixit &c. De generantibus carnem lege Gal. 3. meth. cap. 3. ubi adunguem, quæ a me dicta sunt recitantur & plura ad hoc munus idonea etiã enumerantur De glutinatorijs etiam uerba facit cap. 5. eiusdẽ & quo pacto ab ijs quæ cicatricem inducunt, differant, aperte declarat, uide illum fusius. De cura simplicis ulceris lege Gal. 3. meth cap. 4. De ulcere composito lege etiam similiter Gale. 4. meth. cap. 5. ibi uerum ulceris quod cum alio affectu coniunctum est &c. lege tu hunc locũ uberius et inuenies ꝙ sanari nõ posit ulcus, nisi locus in quo cõsistit prius sit sanatus &c.

Breuis Galeni ulcerum curatio quæ quinto meth. cap. primo continetur.

Omne ulcus siccantia medicamina requirit, ulcus sinum habens non solum modice siccantia sed absterſoria expostulat, quod uero coniungi labra petit ueluti cruuentum, magis siccantia tum quæ sine absterſione leuiter adstringunt, desiderat quod uero ad cicatricem perduci debet, non solum magis adhuc siccantibus sed strenue adstringentibus remedijs indiget, at si caro præter naturæ modum intumuerit acria et demolliẽtia quæ calida et sicca sunt adhibeantur, si uero ulceri aliquod symptoma adiunctũ sit, primo id remoueatur, deinde ulcus sanetur, si sordes inascantur tollendæ sunt, ijs quæ maiorem

rem

rem adstringendi uim habeant, quàm quæ carne implent, si copiosa humiditas adsit, siccantibus medicamentis, quæ propriam speciem nō egrediantur, curandum, aglutinatoria sint igitur medicamenta siccantia & adstingentia, carnem generantia siccantia & abstergentia & sic de reliquis, si uero subiecta caro intemperata sit, primum eius intemperantiæ succurrendū utiq; quæ siccior iusto est, humectantibus, quæ humidior siccantibus, quæ calidior, refrigerantibus, quæ fridior, calefacientibus, quæ geminata qualitate imtemperata per geminam qualitatem contrariam curetur, consydera insuper intemperantiæ causas num a toto uel a parte per consensum, membrum ulceratum infestent. Primum enim causæ quæ adhuc intemperantiam fouet, medendum, post hanc ipsi quæ facta est intemperantiæ, sumitur etiam indicatio a particula, læsa, quæ si siccior fuerit ea magis siccari expostulat, quæ minus talis est, ea minus siccanda, simile etiam erit de calefaciendo refrigerandoq; præceptum, sumitur etiam a præcellentia membri aut a contrario statu, Itemq; ex sensu acri hebeteue quum hæc diuersum medendi modum petant & reliqua.

De mundificātibus ac abstergentibus ulcera aurium.

Mundificant ac abstergunt ulcera aurium, succus absinthij cum melle aphodilli etiam cū melle et thure, succus omphacij cum melle, ærugo ferri cū aceto decocta, fel thauri cum lacte capræ, licium antiquis ulceribus mel cum sale gemeo tepidū, myrti decoctum, myrrha cum memite castoreo & opio, succus foliorum nuccum, & suc. oliuæ agrestis, uirgæ pastoris, urina pueri cum cortice granatorum, oleum amygda. mararum rhodomel cum matrisylua et betonica oleum mirtinum, therebintina &c.

De sonitu aurium.

Sonitus aurium, nil aliud est, si describatur, quam auditus

corruptio, in qua uidetur homini audire id quod certe non audit, hos græci uocant ἤχους καὶ συρισμούς.

Loci consentientes de sonitu aurium.

Auice. quarta tertij, tra. 1. Hæc dispositio est uox quam homo incessanter audit exterius. Et eius comparatio ad auditũ, est imaginationum & tenebrarum quas uidet homo comparatio &c. B. i. uocem quandam homo audit ac si exterius audiret, & talem habet comparationem sonitus ad aures, qualem imaginatio ad oculos &c. Vide etiam hanc met sententiam in Auicen. cap. de nocumentis auditus.

De causis sonitus ac tinitus aurium.

Omnis causa sonitus & tinnitus uel est occulta uel manifesta, occulta aut fiet a sensus audiendi imbecillitate, aut ab eius subtilitate, imbecillitas fiet a mala quapiã complexione. Manifesta nouem modis fiet, Primo ex aere extrinseco intrinsecum mouente, Secundo ex sanie sonitum in aure efficiente, Tertio ex motu ab ebulitione humorum excitato, ut in febribus, Quarto repletione superflua, Quinto humorum agitatione & uapore, Sexto casu uel percußione, Septimo ex humorum magna inundatione, Octauo ex fame humores commouente & aerem, Nono ex medicinis soluentibus quæ mouent & non educunt &c.

Loci consentientes de causis sonitus ac tinnitus auriũ.

Gale. 3. de comp. med per loc. cap. 1. Sonitus quidam ex flatuoso spiritu generantur, quidam ob exquisitam sensus audiendi subtilitatem, quorum neutrius affectionis certa cognitio in principio haberi potest.

Auicen. quarta tertij, cap. 9. et inundatio aeris quæ est causa uocis, aut est occulta, aut est maior illa, occulta quum interdum sonitus auditur, interdum uero minime & tunc idest, aut propter acuitatem sensus, aut propter debilitatem &c.

Lege usque ad illum locum inclusiue & quandoque accidit sonitus post medicinas quarum proprietas est ut retineāt humores & uentositates in partibus cerebri &c.

De signis sonitus ac tinnitus aurium.

Dabis operam ut in primis cognoscas qui fiant per se & qui per consensum, per se enim fiunt quicunque sunt continui & aßidui, per consensum uero qui sunt intermittentes, qui dispositione crescente augentur & desinente minuuntur. Signa ab acuitate sensus, sunt, quia a mediocribus sonis læditur, nec excellentes tollerare potest, nullusq; adest flatuosus spiritus nec uapor crassus nec repletio. Signa ab humore cum flatu, grauitas in aure percipitur imbecillisq; adest auditus, si uero ex flatu tantum, sonitus est clarior, nec ulla adest in aure grauitas, si ab humoribus craßis fiant, paulatine crescunt, si a siccitate, fiunt post euacuationes & febres. Signa apostematis suppurati, sunt, qui a dolor præceßit sonitusq; confusus & sanies apparet. Signa debilitatis sunt superfluitates, si a complexione calida fit statim cum inflatione, si a frigida econuerso, cognoscuntur etiam ex prægressa dieta, a uomitu & a progresso pharmaco &c.

Loci consentientes de signis sonitus & tinnitus auriũ.

Auic. quarta tertij, cap. 10. In illo qui est continuus et aßiduus causa est aliquid stās in ipso cerebro, si autē quiescit deinde excitatur post euacuationē, aut uacuitatē aut quū calor fit uel frigus fit fortis tunc est per cōmunitatem, Illum qui est per acuitatem sensus significat deffectus causarum uentositatis & repletionis & mundificationis auditus & excitatio eius apud ieiunium & uacuitatem. Paul. lib. 3. cap. 23. sonitus qui fiunt a craßis glutinosisq; humoribus cognoscuntur q; nō uniuersim sed paulatim increscunt ac nascuntur. Gale. 3. de comp. med. per loc. cap. 1. Incognitionem peruenimus non tam

tum ex procatarcticis causis, sed ex temperie ex dieta prægressa, ut a longo uini potu, a uiolento & multo uomitu, aut a prægressa plaga, aut ex auricularium pharmacorum usu & similibus, quin etiam si sonitus aut per interualla redit, aut perpetuo permanet, aut ex eo q. paulatim aut aceruatim fit sonitus, uerum exacta & certa cognitio habetur, ut si quis ex flatuoso spiritu exitum non habente, sonitum fieri putet, & seccantia uel attenuantia adhibuerit, admotisq; apophlegmatismis nihil pro fecerit, tunc certo cognosces ex auditus subtilitate sonitum fieri, præsertim si acuto audiendi sensu æger præditus appareat. Auic. loc cit factus a siccitate est post euacuationes & febres & factum a debilitate scies per superfluitates & quando est a complexione calida fit subito et cũ inflatione, & frigida est e contrario &c. Vide de his latius Arcul. & reliquos practicantes & inuenies quæcunque a me dicta sunt.

De cura sonitus & tinnitus aurium.

Quum curatio fiat per causæ efficientis morbum ablationem, tunc si a percußione, uento, ebrietate & a cæteris procatarcticis causis fiat, causæ primitiuæ per sua contraria remoueantur, & roboretur auris & cerebrum, si morbus hic generetur ex quadam crisi uel febre, primum discutienda erit febris & crisis non prohibeatur præsertim si ex se natura præualeat, si minus, iuuetur, si uero ab aliquo particulari mẽbro per consensum oriretur primum id quod trasmittit mẽbrum euacuabitur, & ad aliam regionem materia diuertetur, & eius membri lapsa temperies per contraria permutabitur, Deinde membrum recipiens roborabitur ut puta cerebro cum oleo mirteo & auris cum oleo amygdalino amaro &c. In cura uero per se ex repletione capitis ab humoribus craßis quatuor curandi erunt intentiones. s. euacuatio, Reuul-

ſio ac deriuatio, humorum præparatio ac eorum extirpatio, cerebri & auris roboratio & regiminis inſtitutio. Euacuatio fiet per ea quæ humorem ſuperfluum euacuant qualis eſt hiera colocynthidos pillulæ fœtidæ chochiæ &c.

Reuulſio ſimiliter ſiet cum clyſterijs frictionibus et hemorrhoidarum ac menſtruorum euacuatione.

Deriuatio poſt omnimodam euacuationem cũ caput purgijs maſticatorijs gargarſimatibus &c.

Præparatio humorum præſertim pituitoſorum fiet cum ſyropo de ſtechade de calamento, oxymelle ſimp. & compoſito & cum reliquis quæ ſupra memorata ſunt, & cum decoctis ſaluiæ roſmarini uiolarum betonicæ, maioranæ, rutæ, origani &c. Humorum extirpatio perficitur cum pharmacis in euacuatione nuper relatis &c.

Roboratio cerebri et auris fiet remouendo eorum diſcraſiam, cũ ſacculis ex milio ſale et furfure, aſperſo potẽti uino torefactis, aut cum fomentis ex camomilla meliloto calamento origano ſtechade abſinthio, aut cum pulueribus capiti adhibitis ut puta cum ſpeciebus pleris arcoticon nic. & diamuſci dul. aut cum his quæ in aurem infunduntur, quale eſt oleum amygdalarũ amararum cum muſco et nuce moſchata, aut oleum de uitellis ouorum, aut caſtoreum in oleo roſ. diſſolutum.

Victus ratio ſit calida & ſicca, pluuiæ uenti ebrietates & ſatietas nauſeatiua & uomitus uitanda ſunt. Item mora ſub radijs lunæ & ſolis &c.

Loci conſentiẽtes de cura ſonitus & tinnitus aurium.

Auic. quarta tertij, cap. 2. Sonitus creticus non oportet ut moueatur quoniam remouetur cum remotione febris, In eo uero qui fit ob cõmunitatem, oportet ut intentio ſit membri facientis ipſum & proprie ſtomaci quare mundificetur & intendatur cerebro, & confortentur auris & cerebrum cum

oleo mirtino, auris uero cum oleo amygdalino &c. Itidem ait Mes cap. de sonitu.

Paul. lib. 3. cap. περὶ ἤχων, *si in febribus aut harũ crisibus sonitus aurium euenerint, nullum eis negotiũ facessere oportet, quippe magna ex parte statim finiuntur, Sin autem post morbũ perseuerauerint absinthij decocto foueri aures debent & acetum ros. infundi &c. De cura per se ex repletione q; tot sint intentiones quot diximus lege Arcul. & alios hac de re loquentes.*

Auice. loc. cit. Et similiter factum a repletione, oportet, ut mundificetur corpus & caput cum eo quod scis et subtilietur regimen &c. Mes. cap. de sonitu, quando fit per abundantiã & repletionem in capite, cura eius est solutio & euacuatio cum hiera diacoloquinthidos & chochijs & similibus cum reiteratione & reiteratione &c. R. Intelligitur de materiæ minoratione ac eradicatione per hoc uerbũ reiteratione duplicatum.

De præparatione humorum & alijs intentionibus loquitur ibi, Aet. ser. 6. si adhuc remanet ampliori tempore omnibus amaris & acribus & attenuatorijs ac discussorijs utere quæ paulo antea descripta sunt &c. lege eum fusius lege insuper Arcul. Sauo. et Gord. & Mes. ibi, Quando fit a uentositate grossa conferunt caput purgia sternutationes post mondificationem &c. intelligens de deriuatione & de alijs prout in ipso reperies &c.

Obseruationes in cura.

Auic. quarta tertij, cap. 11. Oportet ut omnes isti uitent balneum solem & uomitum & clamorem & repletionem, & ut leniant naturas. i. uentres.

Curantia sonitum & tinnitum aurium.

Curant sonitum & tinnitum aurium, uapor aceti, absin

thium cum felle bouino fel capræ cum succo porri tepido, colocynthidis decoctum in aceto, succus foliorum ebuli, fel thauri cũ succo porri, acetum decoctionis hellebori, decoctio caricarum cum sinapi, succus rutæ in cortice granati tepefactus, uapor decoctionis hyssopi cum ficubus, oleum de been, cum adipe anatis, oleum liliorum alborum, oleum uiolaceũ, amygdalarum amararum, decoctum lauri cum uino antiquo & oleo rosaceo &c.

De pronosticis sonitus.

Gale. 3. de compos. med. per loc. cap. 1 si in febribus sonitus fiant, minime curandi sunt, ut plurimum enim statim sedantur. Hippocra. aphoris. 4. aphoris. 60. Quibus in febribus aures obsurduerunt, sanguis ex naribus fluens aut aluus turbata, soluit morbum. B. intellige de fluxu cretico qui facile aduenions sonitũ soluit: Arcul. Antiqui sonitus difficulter sanantur, qui uero ex natiuitate cõtrahuntur, nequaquã sanari possunt. &c.

De graui auditu & surditate.

Differunt inter se grauis auditus & surditas, quum hic tantum diminutum auditum, illa uero omnimodam auditus ablationem significet, Hunc græci κωφωσιν, illam uero δυσηκοίαν appellant.

Loci consentientes de graui auditu & surditate.

Auic. quarta tertij, cap. 2. omne auditus nocumentũ, uel est ut destruatur eius operatio aut auditus minuatur, ita ut quis audiat quod non audit &c. Lege Arcul. 9. almans.

De causis surditatis.

Omnis causa uel essentialis est uel per compatiendi rationem, Si essentialis aut auris pars aliqua læsa, est aut cerebrũ, Si pars uel similaris est, uel instrumentalis. Si similaris tunc uel ab intemperie uel à soluta cotinuitate afficietur, Si instrumentalis, tunc ab obstructione aliqua aut à tumore aliquo

præter naturam innato aut ab aliquo aduentitio ut puta callo carne tuberculo, aut à sorde in auribus gignita, aut ab humoribus craßis uel à flatuoso spiritu occupante oborietur, Si causa sit per compatiendi rationem tunc uel à toto sicuti in febribus, ex quibus uapores ad aures deferuntur, uel à crisi iam facta, uel à membro particulari propinquo & remoto sicut à cerebro, & à stomacho, Item fiunt surditates ex paucitate et craßitie spirituum, uel à consumptione corporis &c.

Loci de causis surditatis & grauis auditus.

Gal. 4. de sympt cau. cap. 3. Grauis auditus & surditas animanti euenire solent, aut ob auris partem aliquam, aut ob neruum à cerebro descendentem, aut ob cerebrum ipsum, si eadem in parte unde neruus oritur læsum fuerit, Proinde harum partium morbi ab illis huc transferendi sunt ut ij, qui ad similares pertinent ex intemperie & continui solutione æstimentur, qui uero ad instrumenta ex obstructionibus, siue ipsarum partium tumor aliquis præter naturam, meatum obstruxerit, ut puta abscessus phlegmone oedema & scirrhus, siue aduentitius, isque omnino præter naturam tumor in meatu ipse oriatur, ut quum callosum uel carnosum innascitur tuberculum, atq; huc pertinent sordes quæ creberrime in auribus gigni consueuerũt. Auic. quarta tertij, cap. 2. Nocumenta auditus aut sunt complexionalia, aut instrumentalia, aut resolutiua singularitatis, nocumentum in neruo auditus interdum accidit per omnes causas ægritudinum similium partium & instrumentalium & solutionis continuitatis, Aegritudines consimiliũ partium in ipso sunt unaquæq; spetierum malæ complexionis singularis & compositæ. Et quandoq; fit unaquæq; earum absq; materia et quandoq; cum materia melancholica cholerica phlegmatica ex phlegmate crudo et uentoso. Instrumentales sunt sicut opilatio, quam facit humor aut sanies aut

apostema &c. Lege eũ fusius. Arcul. 9. almans. Defectus etiã spiritum .s. quum sunt craßi, est causa grauedinis auditus & similiter paucitas spirituum & corporis exiccatio et consumptio. Vide de his Mesu. cap. de surditate, Item Gord. & Sauona.

De signis surditatis & grauis auditus.

Et si per se surditas manifesta sit nec alijs indigeat indicijs, nihilominus an per essentiam uel per consensum fiat, nisi indicia cognoueris non facile rem percipies, Cognoscuntur igitur quæ fiunt per essentiam absente totius uel partis mala dispositione, econtra uero si perconsensum ex totius et partis prægressa ægritudine, qua aucta surditas augebatur et remota remouebatur, cognoscitur etiam obstructio tantum ex intuitu subradijs solaribus, Cognoscitur fieri ex materia frigida crassa ex grauitate & loci frigiditate, ex comotione cum sonitu & quia læsio cum frigidis augetur, cognosces causam esse in neruo auditorio ex dolore, cognoscitur, ex crisi fieri per præcedentem morbum ad aures terminantẽ, & eo ꝙ crisi finita remouetur auditio grauis &c. Reliqua signa ex relatione infirmi manifesta erunt, cognoscitur à flatu fieri ex sonitu & tinnitu.

Loci consentientes de signis surditatis.

Auice. quarta tertij, cap. 4. factum à communitate cerebri significat dispositio in reliquis sensibus, sicuti in uirtute matrice, præterea præcesserunt nocumenta cerebri sicut sirsen & intellectus commixtio & reliqua quæ dicta sunt, in cap. de ægritudinibus cerebri, similiter de reliquis plura habet Auic. quem fusius legere poteris, lege insuper Arcul. nam si omnes ad unguem recitare uoluerimus, præter quàm deceat in mora essemus.

De cura surditatis & grauis auditus.

Si à nuda intemperie surditas peruenerit, per alterationem in contrarium sanabitur, Aurisq; roboratione ac regimine contrario discrasiæ indigebit, facta tamen aliquali reuulsione, si humorum fluxus timeatur, At si fuerit frigida intemperies, calidis remedijs curabitur ut pote cum oleo laurino costino amygdalino amaro in aurem infuso. Roborabitur auris, si his aliqualiter styptica adhibeantur. Similiter calida intemperies cum oleo ros. cum aliquantulo aceti bullito curabitur. Si uero ab intemperie cum materia morbus fiat, cogitandum est in primis de qualitate humoris, deinde an principaliter in aure contineatur, an aliunde transmittatur. Et tunc in curatione scopi erunt quinque, euacuare. s. reuellere, membrum mandans corrigere, deinde causam coniunctā educere & resoluere, deniq; discrasiam alterare & regimen in contrarium instituere, Calida igitur intemperies cum materia euacuabitur per χολάγωγα *pharmaca, sicut cum decoctione fructuum, rheubarbaro, pillulis aureis &c. Frigida materia per sectionem uenæ uel cum chochijs & agarico. Reuellitur etiam materia ac deriuatur per masticatoria, per errhina caput purgia, & per ea quæ pluries a me dicta sunt, immo etiam per cauteria commissuræ coronali applicita. Corrigitur membrum mandas euacuando corroborando & eius intemperiem alterando, Causa coniuncta resoluitur in causa frigida, per exercitium clamores & uociferationes in aure, uel per ea quæ in aures initiuntur uel extrinsece applicantur, ueluti sunt suffumigia emplastra &c. uel lotiones cū aqua thermarum. Regimen in contrarium ordinetur &c.*

Loci consentientes de cura surditatis.

De cura surditatis sine materia loquitur, Auicc. quarta tertij, tra. 1. cap. 5. ibi quod si illic est caliditas tantum, tunc cū

infrigidantibus curetur ex oleis & alijs aut ſucco granati, ita ut bulliat in cortice ſuo cum aliquantulo aceti thuris & olei roſ. et deſtilletur in ipſam aqua lactucæ aut ſolatri, Illi uero quod factum eſt à frigore conferunt omnia olea calida in quibus ſit diſſolutum caſtoreum &c. De cura intemperiei cum materia. Alexander libro primo, cap. 32. inquit, quando bilioſi humores ad caput delati ſurditatem inducunt, non difficulter ſuccurritur, modo uenter per χολάγογα ſedulo euacuetur; At ſi malum ex craßis & crudis humoribus oriatur, principio ſtatim medicamento purgante euacuandum ut puta cum oxymelle Iuliano uel hiera uel eo quod conſtat ex euphorbio. B. De hac compoſitione quæ paratur ex euphorpio, meminit Meſues capit. de ſurditate, & modum parandi docet, ſed in pondere, ipſe decipitur, quum loco ſcrupulorum quatuor uſque ad ſex, ipſe a quatuor dragmis uſque ad ſeptem in ouo ſorbili exhiberi iubet, quam quantitatem uix oui cortex abſque uitello & albumine caperet. Auic. loc. cit. In eo quod eſt cholericũ oportet ut euacuetur cholera cum ſolutiuo uentris, Nam ut plurimum cũ ſolutione uentris ſurditas remouetur, ſi uero fiat a materia frigida, calida conferunt &c.

Paul. lib. 3. cap. περὶ δυσηκοίας καὶ κωφώσεως. At ex crudis craßisq; humoribus prognatas ſurditates uel grauem auditum, uenæ inciſione curato aut omnino purgatione ex hiera.

De reuulſione habes Alex. locum in primo lib. cap. 32. ibi purgatione uero ægregie facta, utendum eſt apophlegmatiſmis quibus per os capitis pituita purgatur & ἐρίνοις καὶ πταρμικοῖς &c. Vide de his latius Meſuen & Arcul. De reſolutione loquitur Auic. loc. ſupra cita. ibi & exercitium eſt uehementis iuuaminis & ſimiliter uociferatio uehemens in aure & clamores bucinarum & quandoq; ponitur in au-

re caput embubæ, ut ad ipsam peruenire faciat uaporem decoctionum resoluentium & confert succus rutæ cum melle & castoreo &c. Obseruentur quæcunq; dicta sunt in capite de dolore auris.

Conferentia & acuentia auditum.

Confert & acuit auditum uapor siue fumus aceti, succus aristologiæ cum melle, succus foliorum capparorum uel oleum decoctionis eius radicis, Castoreum cucumeris asinini succus, acetum decoctionis hellebori nigri flos æris qui ex eo albus est tritus & insuflatus delet antiquam surditatem, Auice. oleum decoctionis seminis laureolæ, Mercurialis cum uino, instilata serpentaria, suffumigium sulphuris, radix brioniæ & uitis albe oleum laterinum albuchasis, oleum cucumeris syluestris amygdalarum amararum de been, oleum laurinũ, Sotira Nicolai iniecta auditum reddit, theriaca magna pillulæ aggregatiuæ, hieralogodion, & fel & urina capræ cum galbano.

De pronosticis surditatis.

Hip. aphor. 4. aphor. 28. Quibus biliosæ deiectiones, superueniente surditate cessant, & quibus surditas superuenientibus deiectionibus, cessat. B. intellige cessare surditatẽ ex deiectionibus, præsertim si a febribus uel bile ad cerebrum mota ipsa fieret, nam in cæteris casibus locum non haberet Aph.

Paul. lib. 3. cap. cita. Quæ ab origene, uel a prima natali die, sed longissimæ et absolutæ surditates constituuntur, nullo remedio eliduntur, Quæ uero non absolutæ, sed diurnæ sunt, ipsæ etiam curam recipiunt, aut certe difficillimam &c. i. quæ ab origene fiunt surditates arte curari non possunt, siquidem neruus auditorius meatum forte non habet, unde species soni hauriat, uel si habet, locum forte non occupat quem iure possidere deberet aut uehemens adeo inest obstructio ex

carne oborta, ut minime curationem admittat. Vide de his Mesuen. Hip. aphor. 4. aphor. 60. Quibus in febribus aures obsurduerunt, sanguis ex naribus fluens aut aluus turbata soluit.

De Parotidibus.

Parotides sunt abscessus post aures de genere inflammationum, quæ accidunt in carnibus glandulosis sicuti in emunctorijs.

Loci consentientes de parotidibus.

Paul. lib. 3. Parotis est glandularum sub ipsis auribus passio, Gale. 3. de comp. med. per loc. cap. 2. Parotides ex genere inflammationum sunt, fiuntq; glandulis circa aures affectis, itidem ait Aet. ser. 6. cap. 89. Auicen. quarta tertij, cap. 24. Hæc apostemata sunt ex genere apostematum accidentium in carnibus mollibus & proprie glandulosis & nominantur nascentia auris &c.

De causis parotidum.

Parotides uel a parte uel a toto fieri possunt, a parte obstructis in capite humoribus, a toto corpore, si qua fuerit crisis in febribus, hoc autem contingit ob eam quæ est in febribus caliditatem, relata multitudine ad caput, Fiunt interdum a materia sanguinea aut biliosa, Interdum a pituitosa aut melancholica aut uenenosa iuxta semitam epidimie &c.

Loci de causis parotidum.

Paul. lib. 3. cap. 23. Parotis fit a materia morbi illic emanante, modo a capite humoribus in eo obstructis, modo a reliquo corpore in febribus crisim expertis oritur &c. Quod in febribus ob earũ caliditatem fiant abscessus, lege. 4. apho. Gal. com. 31. ibi lassitudinem habentibus in febribus &c. Auic. loc. cit. cap. 23. Et hæc apostemata omnino fiunt a materia sanguinea aut cholerica, & quandoque melancholica aut phlegmatica & quandoque ex his mixta. Vide latius in hoc Ar-

cul. & reliquos practicantes &c.

Alex. lib. 1. cap. 34. Parotidum igitur aliæ originem ad copiosum sanguinem referunt, Aliæ ad tenuem calidum & biliosum humorem, Aliæ ad gelidum crassumq; succum &c.

De indicijs parotidum.

Si fierent a sanguine, rubor loci, dolor, febris sequens, caliditas, grauitas manifeste indicant, Si abile herysipelas, dolor punctorius, uel momordicans, febris succedens, color pallidus, pauca grauitas aderit, Si a pituita in compreßione aderit inundatio, color albus, uel rubedo ad albedinem decliuis dolor non intensus, nec sequitur febris nisi dum pus conficitur, adest etiam grauitas. Si a melancholia durities, nullus ferè dolor & color liuidus ostendunt.

Loci de indicijs parotidum.

Auic. loc. cit. Significant quod est sanguineum rubedo & grauitas & expulsio eius apud compreßionem et constrictio in meatibus, et significant cholericum ex sanguine subtili, dolor mordiccatiuus fistulosus. i. corrosiuus sine grauitate multa &c. Alexa. loc. cit. loquitur etiam ipse de his indicijs, ibi, Quæ feruentis humoris plenitati adscribuntur dolores intentißimos pariunt, quæ uero tenui subtiliq; humori herysipelaceas inflammationes referunt, nullaq; grauitate, neq; dolore locum excrutiant &c. de alijs indicijs lege latius hunc locum.

De cura parotidum.

Cura eisdem et præsidijs, quibus alios abscessus curare solemus perficitur præter quod nec styptica neque repellentia in morbi principio conueniunt, uerum sanguine exuberante, prius sectionem uenæ moliemur, qua peracta considerandum num parotides in tumorem attollantur, an adhuc altius delitescant, si in tumorem erumpant, tunc leniētibus mollientibusq; ac digerentibus medicamentis utemur, qualia sunt quæ ex

farina hordacea ex semine lini fænigræci, althea camomilla lapatho et insulsa axungia parantur. Si uero altius delitescant tunc natura cum attractorijs presidijs ueluti cum cucurbitula et fotuum crebro usu, adiuuanda erit. Si uero abscessus ad suppurationem se conferat, pus mouentibus utemur: deinde scissa cute pus excerni cogemus, quod si dolores interim ægrum molestent, his dolores mittigabimus quæ moderate humectant ac calefaciunt &c.

Loci de cura parotidum.

Auice. quarta tertij, cap. 25. Oportet ergo ne intendas ad *curam eius inquantum exigitur ad curam apostematum adhibendo styptica & apocrustica in principio, deinde compositionem regiminis, deinde resolutionem puram.* Imo oportet *ut incipias et proprie quando accidit in febribus cum dolore capitis et adiuues ad extrahendum materiam ad apostema cũ omni ingenio & cum uentosis &c.* Gale. 3. de compos. med. *per loc cap. 2.* Non *utimur in parotidibus ut in alijs partibus inflãmatis, in principio repellentibus, sed uice uersa attractorijs, ut affligentem humorẽ ex profundo ad cutem attrahentes, naturæ opem feramus &c.* Vide latius Aet. *ser.* 6. *cap.* 89. *Paul. lib. 3 ca. cit. Si igitur alte adhuc delitescens parotis in tumorem non attollitur, natura debet adiuuari præsidijs quæ coactas sordes ex trahant, uel etiam cucurbitula adglutinata uel crebro fotuum usu. Sin inflammatione tentata in tumorẽ erumpat, ijs quæ leniunt et cõcoquunt utemur cataplasmatis, at si sanguis exuperare uideatur prius sectione uenæ ipsum euacuabis, deinde medicamentis utere quæ puri mouẽdo sunt & ubi abscessus ad suppurationem spectarit cute descissa pus excernetur uel acri medicamẽto erumpetur &c.* Vide Alex. *tral. longe fusius de singulis his tumoribus differentem.*

De *mittigando dolore lege Auice. ibi, si fuerit initium eius*

cum dolore uehementi, ſis contentus uaporatione &c.

De pronoſticis parotidum.

Auic. loc. cit Et fortaſſe conſequitur quandoq; ex uehementia doloris eius ut interficiat, & apoſtematum quæ fiunt ſub origine auris, illud eſt magis incolume quod eſt ſecundum ſemitam bonæ criſis. Illud uero quod eſt a criſi cum qua non eſt ſignum maturationis, aut præcedit bona criſis eſt malũ &c. B. ratio eſt quia quæcunq; ante materiæ concoctionem a natura fiunt criſes, malæ ſunt, quæ uero cocta materia, bonæ, nam ſatius eſt naturam uincere quam uinci. Paul. loc. cit. ſi in altũ recurrat coluuies, periculum haud mediocre ſubſequuturum eſt &c. lege etiam de his fuſius Arcul. & Sauonarolam.

De narium affectionibus & primo de polypode & ozena.

Tres inueniuntur narium propemodum ſimiles affectus, Sarcoma quod inde ſcriptione polypi ponitur, Ozena & Polypus, Sarcoma eſt præter naturale incrementum carnis in naribus, Ozena uero eſt ulceratio profunda in naribus tetri odoris atq; halitum emittens, Polypus uero eſt quoddam ſarcoma ſimile polypis piſcibus, nam ſicuti illi multas habẽt propagines molleſq; ſunt atque augentur, ita hic quoque affectus, Differt tamen ſarcoma a polypo magnitudine tantum & opificio &c.

Loci conſentientes de polypede & ozena.

Gale. 3. de compoſ. med. per loc. cap. 3. Et Paul. lib. 3. cap. 24. Polypus tumor eſt præter naturam in naribus ortus, polypedis carni ſimilis iuxta ſubſtantiæ proprietatem, Ozena uero ulcus eſt putridum ex humorum acrium illuuiæ creatum. Gale. lib. finit. med. differentiã inter polypum & ſarcoma enarrat. Auic. nullum agit de polypo caput, niſi illud ſit in quo de hemorrhoidibus & alharnabeth agit, ubi carnes eſſe in naſo

additas

additas asserit, nec de ozena sermonem facit, nisi forte in capite ulcerum nasi contineatur. Vide latius Gale. 3. de compos. med. per loc. cap. 3. ibi ex genere tumorum præter naturam polypodes in naribus generantur &c.

De causis polypedum & ozenæ.

Ozenæ cæterorumq; ulcerum ac tumorum causæ esse possunt multiplices, sicuti a uulnere ab abscessu, ab humorũ acrium influxu, a uaporibus acutis paulatine rodentibus donec ulcera pululant. Causæ etiam esse possunt quæcunque hæc omnia irritare possunt, similiter polypodes fiunt ex humoribus craßis a cerebro ad nares influentibus, uel ex ipsarum nariũ nutrimento, a facultate nutritoria & auctrice, in carnem mutato &c.

Loci de causis polypedum & ozenæ.

Gale. 3. de compos. med per loc. cap. 3. Manifestum est affectionem hanc polypodis ex craßis & uiscosis humoribus generari, & ozenæ ex humorum acrium & putrescibilium in fluxu generantur, ita ut si acres solum sint ægre curabilia ulcera producere consueuerunt, non tamen graueolentia. Auic. quarta tertij, de ulcer. in naso cap. 3. Quandoq; generantur ulcera in naso ex uaporibus acutis aut malis aut chatarrhis acutis &c. De his legito acuratius Alexan. lib 1. cap. 35. Et Paul. ibi, ozena est ulcus ex humorum acrium illuuiæ creatum &c.

De polypodis & ozenæ cura.

His ambobus curandi scopus idem est, ut primum corpus euacuetur, Materiaq; per reuulsionem ac deriuationem ad huc fluens intercipiatur, caputq; firmetur ac corroboretur, quo corroborato ad narium curationem progrediendum, ita ut in ozenis affecta pars tum per repellentia tum discutientia pharmaca resicetur, sed in polypo partim adstringant partim siccent ac extenuent, partim discutiant ac cõdensent,

ſi igitur totius corporis humorum copiæ indicia adſint, Euacuatio prius aut per ſanguinis miſsionem, aut purgatione per hieram perficietur, deinde loco indantur remedia. Cura ozenæ erit prout de ulceribus aurium dictum eſt. Polypodis uero cura fiet ſi cum filo tenui ligetur & in radice ſua incidatur, & ubi æger manualem abominatur operationem procurandum eſt, ut acribus medicamentis polypes extyrpetur ſicut cum puluere corticum granatorum arſenico ære uſto, nitro cantaridibus &c.

Loci de cura polypodis & ozenæ.

Gale. 3. de compoſ. med. per loc. cap. 3. Ceterũ curatio utriſq; his communis ozenæ & polypodi, ut primum caput ſiccetur firmetur et corroboretur, quum palam ſit, ob uitiatorum humorum redundantiam, defluxum ex eo prouenire, quo roborato ad naris curationem progredieris, ſcopo in ozenis propoſito, ut affecta pars permixte facultatis pharmaca tum repellentia tum diſcutientia reſicetur, Repellunt auſtera & acerba quæ adſtringentia dicuntur, Diſcutiunt uero calida et ſicca facultate prædita, ſimiliter in polypode mixta materia medicamentaria, opus eſt ut partim aſtringat partim ſeccet & attenuet partim diſcutiat condenſet &c. Paul. lib. 3. ca. 24. itidem ait ibi, quum totius corporis humorum copiæ ſuſpitio fuerit, hæc prius aut ſanguinis dimiſsione aut purgatione ex hiera euacuetur &c. Auice. & Meſ. Curationem polypodis manualem docent, per inciſionem & cauterium cum ferro ignito, aut acri medicamine, quos ſi lubeat, leges. Arcul. recitat ung. de quo inquit modernos ſe profiteri omne polypũ et carcinoma curare, & eſt medicina fortis, cuius operatio durat tribus diebus, ſed circunſtantes partes cum defenſiuis & ſuccis frigidis defendatur cuius deſcriptio hæc eſt. ℞ cantaridarum p. i. arſenici ſublimati p. s. uel plus & minus prout

fortius aut imbecillius operari desideras et cum oxymelle simplici aut sapone nigro fiat unguentum, caue tamen membra principalia, nam tota uis in arsenico reponitur &c.

Polypum & ozenas curantia.

Faciunt ad remotionem polypi, puluis antimonij, arsenici, aristologiæ, calcanti, ciclaminis, dragonteæ, æris usti, floris æris, cum melle uel succo serpentariæ, succus mali granati, uidelicet granorum eius acetosorum cũ ossibus suis cum melle coctus ad spissitudinem, hermodactilus cum ære usto. Faciunt etiam ad ulcera narium, aloes, aristologia auri pigmentum, ciperus, ciclamen, licium, plantago, sicla, sumach bleta &c.

De polypi & ozenæ pronosticis.

Auice. quinta tertij, cap. 2. Carnes additæ si sunt molles albæ et nõ sit in eis dolor sunt facilis curationis, quæ uero sunt rubeæ aut fuscæ uehementis doloris cum sanie fætida, sunt difficilis curæ. B. *Molles quia pituitosæ facile curationem admittunt, sed liuidæ difficulter quum cancri propemodum naturam sapiant. Mesu. cap. de polyp. nar. Polypus qui fit in naribus durus niger & non tractabilis et mollis & putridus et fætidus fortassis non sanatur, sed qui elongatur et pendet habens radicem gracilem non nimis profundatam curatur per incisionem &c.*

De dolore dentium.

Manifestum est quid dolor sit dentium, sed locus doloris adeo latet ut uix a medico diuinari possit, qua de re triplex erit doloris locus aut in substantia ipsius dentis, aut in neruo ad radicem dentis prostrato, aut in gingiuarum substantia inflammationem patiente &c.

Loci consentientes de dolore dentium.

Gale. 5. de compos. med. per loc. cap. 8. Ex dentium affectionibus aliquæ euidenter apparent, ueluti quum perforati de-

nigrati aut detriti ſunt, aut frigida nec calida ferunt, ſed ab utriſq; aut ab altero ſolo dolor eis contingit, aliquæ non manifeſte apparent, ueluti quum circa corpus dentis in profundo obortus ſentitur &c. lege de his Paul. lib. 3. cap. 26. et Auic. ſettima tertij, cap. 4.

De cauſis doloris dentium.

Cauſa doloris dentium aut eſt mala intẽperies aut ſoluta continuitas, ſi mala intemperies uel nuda erit uel cũ materia, quæ ſi fuerit multa partes extendens dolorem excitabit, ſi uero pauca tenuis & acris tunc ulcus inde orietur & per conſequens dolor, at ſi erit intemperies nuda abſq; materia, tunc erit uel flatuoſa, uel nimis calida & frigida &c.

Loci conſentientes de cauſis doloris dentium.

Auice. ſeptima tertij, cap. 4. Cauſæ doloris dentium ſunt aut malitia complexionis pura cum frigore & calore, aut eſt cum materia aut uentoſitate, ſi cum materia, uel hæc eſt multa uel pauca craſſa uel acuta, aut materia apoſtemans dentem, uel erodẽs, uel uermẽnaſci faciens et tunc uel a capite, uel a ſtomacho, uel a toto ut in febribus materia deſcendit &c.

Gale. 5. de compoſ. med. per loc. cap. 8 perforantur dentes ex acrium ac rodentium humorum in fluxu uelut ulcera in cute citra externam cauſam ſimiliter dentes liuidi ſiue denigrati ex humorum uitiatorum in fluxu fiunt &c.

De ſignis doloris dentium.

Dentes eſſe affectos cognoſcimus ex ſua nigridine uel corroſione, ſed ſi in ſuo permanſerint colore inquirendum eſt, num malus color in gingiua uideatur, aut ſi tumida, aut quid eroſionis uel putrefactionis in ſe habeat, nam tunc ex ſedens non dolet, ſed ex mala affectione in gingiua, uerum ſi nihil horũ adfuerit coniecturandum eſt affectionem eſſe in neruo, præſertim ſi dolor in profundo ſentiatur, cognoſces etiam

hæc ſi gingiuam gingiuæ uel dentem denti comparaueris, ita etiam mala intemperies ſiue calida ſiue frigida per colorem cognoſcitur, ut ſi pallida rubea alba, item ex applicitis iuuantibus ac nocentibus &c.

Loci conſentientes de ſignis doloris dentium.

Gale. 5. de comp. med. per loc. cap. 8. Si dentes liuidi per omnem ſuam ſubſtantiam facti appareant, nihil mirum eſt ipſos quid inflammationi ſimile pati &c.

Auice. ſeptima tertij, cap. 5. Omnia ferè recitat quæ à me nuper relata ſunt, uide inſuper Arcul. 9. almans. & Meſu. cap. proprio.

De cura doloris dentium.

Cura duplex eſt uniuerſalis & particularis, Vniuerſalis in ſe continet euacuationem reuulſionem & fluxus cohibitionem, Euacuatio fit uel per ſectionem uenæ aut uentris ſolutionem, præſertim ubi abſceſſus aliquis aut ſanguinis copia in cauſa fuerit, ſecetur igitur primum uena cephalica, deinde quæ ſub lingua latet, Reuulſio fiat cum cucurbitulis & extremarum partium frictionibus &c. Fluxus cohibetur per pillulas alchaiber nominatas. Cura particularis duplex regularis & coacta, Regularis erit in materia calida, ut primum deſtillationes reppellantur cum frigidis ſicut roſa mirto camphora &c. deinde repellentibus diſcutientia comiſceantur, & in fine reſoluentia & maturantia, prout ad inflammationes pluries dictum eſt, adhibeantur. Cura coacta conſiſtit in auferendo ſenſum, quo ablato dolor ſedatur, Si uero inflammatio fuerit in neruo dentis, tunc dens eradicandus erit, Si uero præ mollitie dens eroſus ſit, reddere oportet eum duriorem per auſtera & acerba medicamina, Si liuidi & nigri per reſiccantia pharmaca.

Loci conſentientes de cura doloris dentium.

Gale.5.de compos. med.per loc.cap.8.Erosiones dentium, siue cauernæ, per exiccationæm influentis humoris uitiosi sanantur, qui si paucus fuerit ex localibus auxilijs exiccantibus medella sufficit, si multus influens humor, uniuersi capitis rationem habere conuenit, sed si caput a reliquo corpore afficiatur, totius corporis cura gerenda est, Porrò erosos dentes qui præ mollitie perpeßi sunt reddere oportet duriores per austera & acerba medicamenta, Simili etiam cura indigent liuidi & denigrati cum perforatis per resiccantia pharmaca &c. Auicē. septima tertij, cap.6. Inquirendum an per se uel per consensum fiat dolor, si per consensum, incipe ab euacuatione membri consentientis cum phlebotomia & uentris solutione cum hiera aut scamonio si uero per se cum scarificatione & similibus, deinde si materia calida cum frigidis, si frigida cum calidis, si sicca cum humectantibus & dolorem lenientibus, si fuerit in causa siccitas confert ut fricetur dens cū butyro & adipe anatis &c. Mesu. Intentio in cura duplex est uniuersalis & particularis, uniuersalis habet tres res prima est euacuatio &c. Vide eum fusius uide etiam Arcul.9.almans. cap. proprio, & alios practicantes &c.

Obseruatio in cura doloris dentium.

Gal.5.de compos.med.per loc.cap.9.In dolore dentium citra gingiuarum, inflammationem, siue in proprio dentium corpore, siue in neruo dolor fiat uehementißimis opus est medicamentis, siue quis uelit repellere, siue discutere doloris causam, siue humor sit siue uentus, & propterea, omnia acerrimo aceto præparentur &c.

Nocentia dentibus.

Nocent dentibus, brasica, dactili, gumæ, granata dulcia, lac, nix porrum raphanus.

Curantia dolores dentium.

Ad dolorem dentium ualent acetum, uinum decoctionis acetosæ, acorus aphodillus, allei dococtum cum pini ligno & olibano, alumẽ, amygdalarum folia in aceto cocta, assa, been, betonica, borax. pulsationem dentis mirabiliter tollit chame leontis nigri decoctio, cappares, lac capræ, radix celidoniæ, cypressus, colocynthis, cornu cerui decoctum, radix curcumæ masticata hedera, galla, gith, gramen, lacca, malua, melissa, mezeron, morus, nasturcium, peucedanum, pinus, pyretrum, portulaca, rosmarinus, sandaraca, rosa, ruta, sumach, saxifragia hyssopus, asparagus oleum uermium terrestrium, myrtinum, de citro, de uitellis ouorum, oleum benedictum nic. & dentifricium democriti Auice. tra. 4 sum. 2. 5. Medicamen andromaci, Auicen. eodem in loco, Mitridatum Nic. Sotira Aui. prima quinti &c. Reseruant a dolore dentium succus ceparum sanguis testudinis marinæ fricatus &c.

De doloris dentium pronosticis.

Auic. tertia tertij, cap. 5. Si affectio fuerit in gingiua nunquam remouebitur dolor cum dentis extirpatione, si uero in neruo fuerit, nec per remotionẽ dentis interdum remouetur & interdum iuuat. B. *q; dentis eradicatio minime utilis sit, omnibus notum est, at si in neruo fuerit, exẽpto dente facile curatur, quum materia quæ prius cum dente erat retenta, exitum habeat, non iuuat interdum quum materia sit crassa & neruo nimis adhereat &c.* Hip. 4. *aphor. aphor.* 53. *Quibus circa dentes in febribus quidam lentores nascuntur, ijs fortes fiunt febres.* Lege *etiam pronost.* 1. Tex. 24. *ibi. si quis strideat dentibus non consuetus a pueritia ita facere malum.*

Autho. erronei dissentientes circa dolores dentium.

1 *Adserere, dentes per se dolorem posse pati cum zoar primo theisir.*

2 *Adserere, dolores dentiũ magis affici a calido quã a frigido.*

3 *Adserere, dentes ab alijs oßibus non differre.*
4 *Adserere, in dentibus non posse apostema spurium fieri.*

Confutatio dissentientium circa dolores dentium.

Ad primum Arist. 1. & 3. De anima, pillis, oßibus, ungui bus nullus est sensus quum sint naturæ terreæ, propter quod etiam plantæ nullum habent sensum, sed dentes sunt ossa per Auic. prima primi, cap. de anoth. oßium, & secundo, de gene ratione animalium cap. 6. igitur dolorem non patiuntur, nec obstat dictum Gal. 3. de sympt. cau. nec, Arist. problem. 2. & 3. cap. 6. problem. 22. ubi abetur q; dentes celeriter & dolent et sentiunt frigus & sic patiuntur, Nam hoc non per se sed potius per accidens euenit.

Ad secundum, Hip. aph. 5. aph. 18. Frigidum inimicum oßi bus dentibus neruis cerebro, spinali medullæ, calidũ uero utile, ubi Gal. Quæcunq; partes sunt natura frigidiores & penitus exangues citius ac magis a frigido offenduntur quam a ca lido &c.

Ad tertium, Arist. 2. de generatione animalium ca. 6. et. 2. de anima inquit q; ossa non crescunt, ibi, omnium natura con stantium impositus est finis magnitudinis & augmenti, sed dentes crescunt, ut patet experientia, igitur ab alijs oßibus dif ferunt, alioqui in contritione & contactu, nisi crescerent om nino contriti perderentur.

Ad quartum. Respondet Serapio. 2. de dentibus, ibi, si den tes in suo toto corpore uiriditatem accipiunt, tunc nõ miran dum si consequatur eos quod simile sit apostemati, uel dic pos se apostemari per uiam congestionis. i. ex superfluitate nutri menti, non per uiam rheumatis sicut alia apostemata lege. cõ cil. differen. 96.

De gingiuarum affectionibus.

Accidunt gingiuis inflammationes ulcera serpentia, Paru

lis & epulis inflammatio est calidi sanguinis influxus, Parulis est alicuius partis inflammatio, quæ nisi discussa fuerit in suppurationem uertitur, Epulis est carnis excrescentia quæ ab inflammatione contracta ad itimos molares dentes pertinet, nonnunquam cum febre & dolore &c.

Loci consentientes de gingiuarum affectionibus.

Gal. 6. de comp. med. p loc. cap. 1. inflãmatio est calidi sanguinis influxus &c. Aet. ser. 8. ca. 24. Parulis est inflãmatio alicuius partis gingiuarum cum tumore, quæ ubi non dissolui tur, suppuratur, Epulis uero est excrescentia carnis ab inflammatione consequuta iuxta interiorem dentem molarem aliquando cum febre & uehementi dolore internarum mandibularum ut neq; os æger aperire liceat, contingens &c. lege de his etiam Paul.

De causis gingiuarum affectuum.

Causa uel est extriseca uel intrinseca, si exrinseca tũc erit uel pluuiosa constitutio calida & humida, uel cæteræ dispositiones ad humorũ putredinem paratæ Si intrinseca, uel a parte ortũ habet, uel a toto, a parte sicuti a capite uel a stomacho; a toto sicuti in febribus uaporibus. s. ad gingiuas peruenientibus ex quibus ulcera & inflammationes oriuntur, eo q in has oris partes tamquam tenues & debiles facillime imprimantur &c.

Loci consentientes de causis affectuum gingiuarum.

Auic. ottaua tertij, cap. 1. Gingiuæ accidunt apostemata causa materiei descendentis ad ipsam secundum plurimum ex capite & quandoq; ex communitate stomaci et quandoquæ accidunt inprincipio hydropisis ex malitia formæ ob id quod ex uaporibus corruptis ad eam eleuatur &c.

De signis affectionum gingiuarum.

Cognoscitur humor putridus per colorem & tactum, Nã

cognitio nostra quæ per uisum quandoq; decipitur, ex tactu interdum certior fit, Ex tactu.n.omnes qualitates percipimus ut durum molle calidum frigidum, interdum inflammationes et ulcera per se manifesta sunt, et plerunquæ cum febre fiunt.

Loci consentientes de signis affectionũ gingiuarum.

Auic.loc. cit. & significatur genus materiei per colorem & tactum, & quandoque sunt, ex eis manifesta recentia uelo cia ad suscipiendam curam &c.

De cura affectionum gingiuarum.

Vbi totum corpus apparuerit, aut multitudinem humorũ refertum, aut eorum malitia uitiatum, primum antequam ad topica peruenias, per sectionem uenæ per purgationem ac inediam curabis, quũ uero ad topica accesseris, duo scopi erunt consyderandi, alter ab ipsius affectionis indicatione, alter a particulæ quæ curatur natura. In ipsa affectione conuenit ut in principio id quod influit repellatur, Repellentia sunt quæ adstringendi uim habent, post principium usquæ ad morbi finem pharmaco opus est repellente & discutiente, sed primo tempore adstringens præcellat, in fine uero discutiens inter medio tempore æquales utriusq; partes sint, si uero quid induratum de inflammatione relinquatur non sunt adstringentia cum discussorijs miscenda, sed ita curandum ut concoctoria præcedant ad discussoria, in particulæ natura consyderetur, superficiem oris esse cute totum corpus ambiente molliorem ac rariorem, quade re non fortibus auxilijs indiget &c. Cura parulidis fiet per discussoria antequam suppuretur, sicuti per collutiones ex decocto.s.lini, sed epulidis inflammatio cũ discussorijs ac siccis deprimentibus auferetur &c.

Loci consentientes de cura affectionum gingiuarum,

Gal. 6. de compos. med. per loc. cap. 1. Eandem et methodũ enarrat quam nuper retulimus, sed longe satis fusiorem. Act.

ser. 8. cap. 24 & 25. Parulis dissoluenda est antequam suppuretur per collutiones quales sunt succus ptisanæ decoctum seminis lini, deinde siccis deprimenda est carnis eminentia, Similiter epulis inflammatio cum dissoluentibus et siccis deprimentibus curanda est, quod si suppurentur incidantur et ulcus per collutiones curetur. Habes remedia epulidis ex Gal. 5. de compos. med. per loc. cap. 9. & a Paul. lib. 3. cap. 26.

Auic. ottaua tertij, cap. 2. loquens de inflammatione inquit, si materia est superfluitas calida tunc administra euacuationē & phlebotomiā, et cura in principio cum collutionibus oris infrigidantibus & sit in eis stypticitas sicut aqua myrti & foliorum frigidorum stypticorum & decoctio balaustiarū glandium & succus portulacæ arnaglossæ &c. Lege de his Gal. fusius in loco nuper citato &c.

Obseruationes de repellentibus & discutientibus.

Gal. 5. de compos. med. per loc. cap. 9. Inflāmationes repellentibus circa asperitatem & discutientibus sine asperitate indigent, hoc idem refert etiā Aet. ser. 8. cap. 20. Gal. 6. de comp. med. per loc. cap. 1. Quum gingiuarum caro sit mollis et rara idcirco fortibus auxilijs non indiget, Vitentur insuauia ob eius sensum, Item uenenosa, ne ob duos meatus subiacentes, aliquid in uentrem, uel pulmonem influat &c.

De linguæ batracho.

Ranunculus græce βάτραχος dictus est tumorū uenarū quæ potißimum sub lingua cōtinentur, sunt inter auicinianos qui morbum appellent glandulam, crescit ac si noua lingua oriretur, unde sunt qui uelint carnem additam esse lingue batrachum alij apostema pituitosum.

Loci de linguæ batracho.

Paul. lib. 3. cap. 26. Batrachus tumor est ad inflammationis similitudinem, sub lingua erumpens maxime in pueris, Iti

dem adſerit Aet.ſer.8.cap.37. De batrachi cauſa.

Si tumor fuerit pituitoſus omnino ab humiditate uiſcoſa a capite deſcendente fiet, ſi uero caro addita tunc fiet ſicuti et alia caro &c.

Loci conſentientes de batrachi cauſis.

Auic.ſeſta tertij,cap.17.Et cauſa eius eſt humiditas uiſcoſa &c. Vide ipſum fuſius. De batrachi indicijs.

Cognoſcitur quia ſimilis eſt ranæ, in colore, quum ſuperficiei & uenarum linguæ tumor ſit &c.

Loci conſentientes de batrachi indicijs.

Auice. loc.cit. eſt ſimilis glandulæ duræ exiſtentis ſub lingua, cuius color eſt ſimilis colori cõpoſito ex colore ſuperficiei linguæ & uenarum quæ ſunt in ea & eſt ſimilis ranæ &c. De batrachi curatione.

Conſyderandum in primis eſt num in puerulis an in perfectæ etatis hominibus cura fieri debeat, nam ſi in puerulis tunc collutiones tantum conueniunt ſi uero inmaturis hominibus tunc primum ſectio uenæ ſub lingua & ſi ranunculus magnus fuerit, oportet ut ſcindatur & extrahatur, uerum in primis experiundæ ſunt medicinæ corroſiuæ inciſiuæ ac reſolutiuæ, deinde ſi nihil profeceris, nil erit quod ab operatione manus te excuſet, medicinæ igitur in principio parantur ex ſale ammoniaco & gallis & diu fricetur locus, deinde, flore æris dragaganto & ſimilibus uti poteris &c.

Loci conſentientes de batrachi curatione.

Aet.ſer.8. cap.37. In cura hoc diſcriminis eſt ut aliter in pueris ac imperfectæ ætatis hominibus medendum ſit, ſi quidem ijs ſectio uenæ ſub lingua illis uero collutiones tantum conueniunt, lege de his Paul.lib.3.ca.cit.

Auic.ſexta tertij,cap.18. Eperiantur in ipſa medicinæ corroſiuæ inciſiuæ reſolutiuæ in quibus eſt ſuperflua exiccatio

ut sal ammoniacus & fricatio cum flore æris & draganto & administrentur phlebotomiæ sub lingua & medicinæ fortis alcola, si autem non ualuerint, non erit excusatio ab operatione manus &c.

De aphthis .i. oris ulceribus.

Quas græi ἄφθας dicunt Auiciniani alcola, nos pustulas in superficie oris appellamus &c.

Loci consentientes de aphthis.

Gal. 6. de comp. med. per loc. cap. 4. Aphthæ sunt ulcerationes in superficie oris obortæ habentes quidpiam caliditatis igneæ &c. Aet. ser. 8. cap. 39. idem refert.

Auice. sexta tertij, cap. 23 agit de his sub nomine alcola & ulceribus malignis &c. Vide Hippocra. 3. aphoris. aphor. 24. ibi, In etatibus talia cõtingũt paruis & nuper natis puerulis, oris ulcera quæ aphthæ uocantur &c.

De causis aphtharum. i. oris ulcerum.

Fiunt aut a lacte nutricis uitiato, aut ex humorum uitiosorum ad os influxu aut ab acredine eorum quæ bibuntur ac comeduntur &c.

Loci consentientes de causis aphtharum.

Gale. 6. de comps. med. per loc. cap. 4. fiunt ut plurimum pueris lactentibus quum uitiosum fuerit nutricis lac, aut non probe ipsum concoxeris infans &c.

Auice, sexta tertij, cap. 23. Non accidunt eis nisi propter malitiam lactis, aut malitiam digestionis eius in stomachis ipsorum & quandoq; accidit ex humore omni.

Aet. loc. cit. Fiunt etiam in his qui ad perfectam ætatem peruenerunt tum propter uitiosorum humorũ ad os defluxũ tum propter acredimen eorum quæ bibuntur ac comeduntur &c. lege aphor. 3. Gale. comm. 24. ibi, causa harum nil aliud est quam mollities instrumentorum quæ neque tactum neque

lactis sustinent qualitatem & comm.32.eiusdem ubi inquit a substantiam tenuem habentibus & a mordacibus humoribus fieri &c.

De aphtharum indicijs.

Cognoscuntur ex tactu et uisu aphthæ, ex tactu dum calor & tumor excitantur, uisu cognoscuntur ob colorem, nam albus pituitam flauus bilem, rubeus sanguinem & niger atram bilem significat &c.

Loci consentientes de aphtharum indicijs.

Aet.ser.8.cap.39. Cognitio omnium facilis est ut pote uisui & tactui subiecta, ad tactum quia calidiores quam expediat loci sunt, tumoresq; excitantur, uisu uero cognoscuntur ob colorem, nam rubicundiores a sanguine &c.

Auice.sexta tertij, cap.23. Cognoscitur ex colore suo, albũ enim est phlegmaticum ex phlegmate salso in pluribus & citrinum est cholericum uehementis inflammationis quam alia & nigrum est melancholicum & rubeum clarum est sanguineum &c.

De cura aphtharum.

In primis curandum est ut humor ex quo ulcerationes fiunt statim euacuetur, deinde fiat uenæ sectio, nam in his ulceribus maxime conducit, quibus peractis, tunc si sub rubræ fuerint ulcerationes, uti oportet refrigerantibus & moderate adstringentibus a principio præsertim & in puerulis, Deinde his quæ citra mordacitatem discutiunt, si uero subflauæ fuerint, tunc similibus utendum sed frigidioribus, si nigræ discutientibus &c. In adultis uero efficatioribus remedijs utendum &c.

Loci consentientes de cura aphtharum.

Auic.loc.cit.cap.24. Oportet ut intendatur primo humori dominanti & facienti alcola et euacuetur ex corpore toto si est dominus, deinde phlebotometur ex uenis quæ sunt sub mẽto. Phlebotomia enim confert omnibus ægritudinibus oris calidis &c.

Gale. 6. de compo. med. per loc. cap. 4. Quæ in ſuperficie tantum ſunt, facile ex moderatæ adſtringentibus curantur, quæ uero diuturna & depaſcentia ſunt, fortioribus remedijs utendum Aet. ſer. & loc. cit. Si ſub rubræ infantium ulcerationes fuerint a principio cum his quæ mediocriter adſtringunt & refrigerant, deinde his quæ citra mordacitatē diſcutiunt, ſi ſubflauæ iiſdem ſimiliter utendum, uerū magis frigidis &c. Vide fuſius.

Obſeruatio in cura aphtharum.

Auic. ſexta tertij, cap. 24. Et oportet ut alienet omnia olea uſquæ ad oleum de oliuis &c.

Aphthis nocentia.

Nocent ori & palato quædam ſpeties braßicæ & capparorum, lacticinia melongia nuces raphanus.

Aphthas curantia.

Ad ulcera oris proſunt abſinthium, omphacium, alumen, butyrum, camomilla, camphora, acatia, aloes, berbena, lutum armenum, plantago, roſa, rubus, ſpodium, dragagantum cum amylo & aqua roſ. diſſolutum, granata mala, galla, oliua, malua, litium, lac, aphodillus &c.

De aphtharum pronoſticis.

Auic. loc. cit. cholericum eſt uehementis inflammationis, ſed omnibus malignius eſt melancholicum ſiue cum apoſtemate ſiue ſingulare ſit. Et omne ulcus eueniens in ſuperficie oris eſt uelox ad dilatandū. B. ſcito ulcera in temporibus pluuioſis & in febribus peſtiferis multiplicari, quod uero, ulcus facile dilatetur, ut ait Auice. ex eo forte contingit, quod locus in quo ulcera fiunt caliditate non deficit, & cutis mollis & humida facilius ulceratur. Paul. lib. 1. cap. 10. Quod modo cruſtæ nigræſcit, omnium pernicioſißimum & lethale eſt &c.

Finis Secundi Libri.

IOANNIS BACCANELLII.
MEDICI REGIENSIS,
De Consensu Medicorum, in curandis morbis.

Liber Tertius.

De tonsillarum collumellæq; inflammationibus.

Onsillæ alias glandulæ ob quandã glandis similitudinem, a tole qui authore festo est faucium tumor, dictæ sunt, fiuntq; circa columellam ex utraq; parte infra fauces & Græce παρίσθμια & arabice amygdalæ uocantur. κιονὶς uero siue gurgulio, uel columella (quanquam gurgulio proprie pars sit gutturis a naribus ad pulmonem constans ex cartilagine et carne per quam spiritus meat ac remeat) accipitur tamen pro columella caruncula, quæ dum summa existit, gurgulio dicitur, dum uero columnæ instar propendit, columna uel columella, hæc dum superius angusta est & inferius rotunda, ob uuæ similitudinem uua et uuula dicitur dum uero gracilescit, uel ab influxu humido laxior euadit, tanquam loro similis pendens, lorum dicitur.

Loci consentientes de tonsillis & gurgulione.

Gal. aphor.3 comm.26. Tonsillæ *sunt locorum ad isthmũ attinentium inflammationes.B. intellige per isthmum partẽ illam quæ os & gulam interiacet dicta per methaphoram. Aet. ser.8. cap.40. gurgulionem quidam collumellam appellant, uuæ uero nomine accipienda est quædam in eo affectio, quum uuæ acino simile summum gurgulionis apparet, lorum uero aliam affectionem uocant, quum ex suffitu, nimium igni*

tus

tus gracilescit & loro similis propendet &c.

Gale. 6. de compos. med. per loc. cap 3. Columella carnosa quædam est particula in summo ore dependens, quæ duobus nominibus appellatur, a ueteribus græcis gargareon & cion. i. gurgulio et columna quanquã non cion. sed cionidem posteriores medici. i. columellam uocarint, nec dicenda uua est quũ sit hæc gurgulionis affectio &c. Gale. aphor. 3. comm. 26 Tonsille sunt non nunquam solius tunicæ uentri ac gulæ & faucibus totiq; ori communes inflammationes, nonnunquam uero & subiectorum ipsi musculorum &c.

De causis tonsillarum & gurgulionis.

Omnis inflammationis causa procatarctica est uel nimia meri potio, multaq; ciborum maxime acrium deuoratio, causa uero antecedens est humorum influxus, uel humores liquidi, quibus lingua larinxq; et aspera arteria humescere solent, ad malignum redacti, uel uapores ipsi a febrili calore concitati ac elati, causæ coniunctæ sunt humores ad actum inflammationem reducentes &c.

Loci consentientes de causis tonsillarum.

Gale. 6. de compos. med. per loc. cap. 3 Fiunt hæc quemadmodum dictum est de alijs inflammationibus ex humorum influxu &c. Aet. ser. 8. cap. 45. Tonsillarum inflammationes plerunquæ fiunt a nimia meri potione et a multa ac auidiore ciborum deuoratione maxime acrium & asperorum fiantq; ijs maxime qui plurimo abundãt sanguine uel pueris qui texturam habent teneram. Auic. nona tertij, cap. 12. Illis quandoq; accidit catarrhus apostemans eas (nam de columella loquitur) ita ut prohibeat anhelitum & quandoq; mollificatur uua præter apostema & indiget eo quod adstringit &c. B. scias quod arabes quatuor uuulæ morbos enumerãt et sunt apostema, ulcus, corrosio, & casus, apostema fieri potest, a quacunq; ma

teria ulcus, tantum a materia ulcerante, corrosio a multa & acri materia, casus a sanguine uel a pituita gurgulionem remolliente.

De columelle indiciis.

Cognoscitur facile per uisum si lingua deprimatur, uel si æger in radice linguæ aliquid insistere sentiat difficultas præter hæc deglutiendi adest, item dolor & interdum febris, cognoscuntur humores ex eorum coloribus, apostemata uero ulcera & corrosiones per se ex uisu manifestantur &c.

Loci consentientes de columellæ indicijs.

Gale. 6. de compos. med. per loc. cap. 3. Cognoscitur hoc si quis aperto plurimum ore toto linguam deprimat &c.

Aet. ser. 8. cap. 45. In tonsillarum inflammatione accidit difficultas transglutiendi, dolor et aliquãdo etiã febris &c. Vide in hoc Auice. qui tantam deglutiendi difficultatem interdum esse inquit, ut æger digitis suis eam cõprimere cogatur, donec transglutiat & hoc præsertim fit quum tonsillæ & columella plus iusto humiditatis recipiunt uel laxantur uel inflammationem experiuntur.

De cura tonsillarum & gurgulionis.

Si ex inflãmatione periculum immineat, primo euacuandum per sectionem uenæ cubiti, deinde reuellendum ac deriuandum cum cucurbitulis collo ac mento affixis & cum gargarismis, primo leuiter adstringentibus postea ex decocto fursur, passularum paratis quod si ad suppurationem uertantur tonsille, tunc fiant gargarismi ex decocto caricarum & aqua mulsa, si uero augescat morbus uenæ sub lingua seccentur, aluusq; subducatur, postquam pharmacis acribus multũ discussorijs utendum est, si uero quispiam sectionem gurgulionis moliatur, reuera præstantius est cauterio gurgulionem resecare quam ferro, si quidẽ nullo potiore remedio tota humiditas ad illam extremitatem defluxa exiccabitur quam caute

rio, ustionem siue incisionem faciendam denotant uuulæ attenuatio & si ab extremitate eius resudet ueluti pus & liuiditas eius partis appareat &c.

Loci consentiẽtes de cura tonsillarum & gurgulionis.

Gale. 6. de compos. med. per loc. cap. 3. Comuniter tum tonsillis tum columella inflammatis aut exulceratis in principio conuenit quies inedia & consequens dieta gargarismi simplices leuiter adstringentes, in uigore morbi aluus subducatur, gargarismi ex decocto ficuum aut ptisanæ succo in quo passulæ sint incoctæ, si uero tonsilæ ad suppurationem ueniunt, gargarismi fient ex decocto ficuum aut aqua mulsa calida, si amplius augescat malum et principium suffocationis suspectum sit, aluus forti clysteri uel glande subducatur, Vena cubiti secetur, cucurbitulæ cum scarificatione collo ac mento affigendæ, fomentis ac cataplasmatis frequentius & gargarismis utendum, quod si morbus ad nullum horum præsidiorum cedat, sed augeatur uenæ sub lingua secetur, aut iuxta angulos oculorum uel ea que in frõte est &c. De sectione gurgulionis loquitur Hippoc. pronost. 3. cap. 9. tex. 13 ibi, gurgulio cũ periculo secatur, aut uritur, & scarificatur quandiu rubidus fuerit & magnus, nam inflammatio ad hæc consequitur & sanguinis eruptio, sed hunc oportet alijs medicamentis extenuare, ubi uero seperatum fuerit quod sanè uuam uocant, extremũq; gurgulionis maius & liuidum fuerit superior uero pars tenuior, in hoc sane tempore tutũ est manus admolliri, præstat autem aluo prius euacuata manũ adhibere si tempus permittat et homo non suffocetur &c. Auice. nona tertij, cap. 15. Consyderetur uuæ subtiliatio & detumitio & proprie in inferiore parte eius, et si ingrossatur extremitas eius, & resudat ex ea sicut pus tunc est melior hora incidendi cum ferro aut medicinis cauterizantibus &c. B. Quoniã uocis plectrũ

est columella ut Gale. de usu partium, & in eius incisione sequitur quandoque sanguinis profluuium, fitque ex eius abscißione frigidior inspiratio, inde est ut thorace & pulmone refrigeratis quandoque multi intereant, idcirco cautius procedendum arbitror, nedum partem sanare cupimus maius nocumentum inde sequatur. Habes etiam remedia per omnia morbi tempora ex Aeti. serm. 8 cap. 45. & a Paulo lib. 3. cap. 26. Vide & alios practicantes &c.

De angina & strangulatione.

Angina quæ a græcis, συνάγχη, dicitur, est musculorum faucium interiorum inflammatio, qua fauces anguntur & strangulantur, anhelitum uel deglutionem impediens, Sicuti παρασυνάγχη, exterior, Hic morbus ab imperito medicorum uulgo deflexa uoce a synanchi, squinantia dicitur, dicitur tonsillæ etiam, quãquam plinius tonsillas ab angina seiungat, Strangulatio uero est subitus ob inspirationis defectum interitus, Angina quatuor habet differentias ut infra in Aet. uidebitur.

Loci consentientes de angina & strangulatione.

Gal. aphor. 4. commẽ. 34. Quum musculi gutturis anteriores una cum ambiente tunica inflammationem patientes uiam spiritus ualẽt intercludere medici talem dispositionem uocãt synanchẽ &c. Paul lib 3. cap. 27. Angina quæ συναγχη a græcis dicitur, musculorum faucium interiorum est inflammatio sicuti parasynachi exteriorum. Auicẽ. nona tertij cap. 8. Loquens de suffocationibus describit esse apostema in gutture anhelitum uel deglutionem uel utrũque impediens &c. Gal aphor. 4 commẽ 34. Strangulatio nil aliud est quã subitus interitus ob inspirationis deffectum, qui fit ex angustia alicuius instrumenti ex ijs qui seruiunt respirationi &c. De anginæ differentijs loquitur. Aet. ser. 8. cap 47. Anginæ quatuor

differentiæ existunt, prima quum fauces inflammantur. Altera quum nec circa oris regionem, nec iuxta fauces nec forinsecus quicquam apparet. sed iuxta asperæ arteriæ extremum suffocatio ægrum angit, tertia, quum externa regio unà cum interna fuerit iuxta mentum inflammata, quarta, quum ceruicis uertebræ a suo loco excidunt, unde lingua a luxata uertebra ad suam radicem impulsa quandoq; ex suis proprijs locis excidit et difficultas respirandi magis infestat, unde aperto ore semper hiare atq; aerem attrahere æger cogitur &c.
B. Præter has quatuor differentias a loco sumptas, sunt aliæ quatuor species ab humoribus sumptæ. s. a sanguine bile pituita atrabile quamuis raro hæc ultima ob sui crassitiem eueniat, Speciem uero, quæ ex luxatione ceruicis uerticuli contingit, caninam suffocationem uocat. Auic. ad similitudinem canis qui aperto ore uehementer ex lassitudine anhelat. Vide Gale. 2. prorrhet. commẽ. 54. & aphor. 4 commẽ 35. De alijs anginæ speciebus mentionem agit Hip. & Gal. 3. pronost. tex. 16. & ibi quid sint fauces euidenter exponit, Similiter apho. 4. commẽ. 34. Inter gulam & guttur spatium fauces nominat &c. Lege de speciebus anginæ. Gal. 4. de loc. aff. ca. 3. circa finem &c.

De anginæ causis.

Causæ procatarcticæ sunt ciborum facultas qualis est potus frigidæ, ebrietas nimia satietas frigiditas aeris et quæcunq; ex respiratione attrahuntur mala. Causæ antecedentes, sunt totius uel partis repletio, aut partium quæ circa fauces gutturisq; existũt, uel humores fluẽtes ut sanguis bilis pituita &c. Causæ coniunctæ sunt humores anginam actu facientes qui partim fluxi sunt partim fluunt, ex quibus binæ species pullulan, Altera. s. a glutinosa frigidaq; fluxione, Altera uero a calida et acri &c. Loci contententes de causis anginæ.

Aet ser. 8. cap. 47. Anginæ causæ multæ sunt, frigiditas ma

gis quam ardor & plagæ & ex piscibus ossa ad tonsillas impacta & potus frigidæ & ebrietas, nimia satietas & quæ ex respiratione attrahuntur mala Auice. nona tertij, ca. 8 Et quandoq; causa est propter quosdam cibos &c. Et subdens causam antecedentem inquit q̄ nō est semper repletio totius corporis, nec superabundat superfluitas nisi in membris uicinis gutturi & facit euenire apostema &c. Et subdit quandoq; accidunt ex sanguine uel ex cholera rubra, aut ex phlegmate, Raro uero ex melancholia. De causis coniunctis loquitur. Gale. 4. de Vic. rat. in mor. ac comm. 30. Et hip. eodem in loco, ibi, Synanchus. i. angina fit quum hyeme uereq; fluxio multa & uiscosa ad uenas iugulares defluxerit &c. Vnde Gal. fluxionum quæ a capite deferuntur, quædam sunt substantia tenues, Aliæ ex crasis uiscosisq; humoribus fiunt. Tenues penetratis latis uenis in angustioribus detinentur. Crassæ uero contrarium obtinent, ut in latis contineantur, strictas penetrare non ualentes quum igitur in faucium uenis tales impacti fuerint humores, pars in tumorem attolitur &c. scias q̄ quum nerui & ligamenta ad partes inflammatas extenduntur tunc uertæbræ uel intra uel ad latus, ob eorum copulam qua simul coniungūtur cito uertuntur. Et de his lege Gal. aphor. 4. comm. 35. et Aetiū in prææallegato loco &c. Vide etiam Gal. aphor. 3. comm. 22. ubi anginam fieri inquit ex biliosis humoribus qui ad fauces autumno decunbunt, et a pituitosioribus qui uere cum orthopnea accidunt &c.

De anginæ indicijs.

Indicia anginæ sunt, difficultas spirandi, febris, genarum rubor, deglutio inpedita, dolor circa guttur, tumorq; non extrinsecus apparēs, interupta uox, Fluxionū humoris indicia sumuntur a colore a dolore, & a sapore, cognoscuntur a colore, si rubidus flauus albus liuēs humor fuerit, a dolore, si gra

uis tensiuus pulsatilis ut in sanguine, si ponctorius ac mordicans ut in bile, si paruus et obtusus ut in pituita &c. a sapore, si dulcis ut a sanguine, si amarus a bile, si salsus uel insipidus a pituita, si ponticus ab atrabile &c.

Loci consentientes de anginæ indicijs.

Paul. lib. 3. cap. 27. Anginæ notæ sunt, spiritus recta ceruice uix trahitur, nonnullis febricula oboritur, faciei rubor, æger ore coniuet cibũ potumq; deglutire non potest. Gal. 3. predict. comm. 16. quia inflammatione uexantur musculi in gutture, merito dolore afficiuntur &c. Hip. 4. de uict. in mor. ac. tex. 30. Præterita quæ intuenti apparent haud quaquã tumentia uidentur, tẽdinesq; ceruicis posteriores tendũtur uoxq; απερ-ρωγε. i. abrupta est &c. Auice. ipse inquit q̃ uidetur loqui cũ naribus additq; exitus amborũ oculorum & egreßio lingue, lege fusius de signis quando extrinseci laborant musculi, quando ue intrinseci &c. De indicijs fluxionum humoris. Lege Auic. nona tertij, ca. 9. ibi, & signa eius q̃ est sanguinea &c. Similiter, ibi, et signa cholericæ et ibi signa phlegmatice sunt salsedo & sapor baurach &c. lege etiam Arcul.

De cura ipsius anginæ.

Curatio in remouenda antecedente causa triplicem scopũ exigit, Primo ut euacuetur, Secundo ut fluxio prohibeatur, Tertio ut reuellatur. Euacuatio fiet per sectionem uenæ usq; ad defectum animi, exclusiue, ni morbus inducias dederit, ualida maxime existente uirtute cum repletione copiosa, at ubi morbus moram fecerit partienda erit sectio uenæ, ita tamen ut nõ desinente morbo, primum a communi, deinde a cæphalica extraxeris, post hanc ad secandas sub lingua uenas te conferes, uerum si pauca fuerit repletio a cæphalica eiusdem lateris ad uenas sub lingua, incipies, deinceps si abundauerit bilis aluus soluenda erit cum bilem educentibus. Fluxio probi-

beatur cum his quæ materiam incrassant, qualæ est diacodion et opiata &c. Diuersio fiet per cucurbitulas frictiones enemata. Confert etiam diuersio per deriuationem Curatio in remouēda causa coniuncta, siue phlegmone discutiatur, siue in pus conuertatur, tres etiam medendi scopos expostulat, Primus erit repercutiēs quæ repercusiua nisi facta euacuatione suspecta sunt, Secundus partim repellens partim discutiens esse debet maxime dum uiget morbus, Tertius discutiat tantum, & hoc a medio statu usq; ad morbi inclinationem, quod si ad suppurationem inflammatio uertatur, tunc aperientibus abstergentibus ac mondificantibus opus erit, at si patiens a dolore præmatur tunc anodinis ut gargarismis ex lacte caprino dolori ipso uacandū erit, Interim dieta sit tenuißima, sufficit.n. ut sumatur ptisana, uel panis in aqua decoctus et bibatur aqua &c.

Loci consentientes de cura anginæ.

Hip 4. de Vic. in mor. ac tex. 30. sanguinem igitur ex brachijs detrahens mox uenas quæ sub lingua sunt secabis &c. Itidē adserit Paul. lib. 3. ca. 27. Auic. nona tertij, cap. 10. Oportet ut euacuetur in principio uniuscuiusq; materia faciens illud cum phlebotomia & solutione uentris & ut retrahatur materia adpartē diuersam saltem cum uentosis positis super loca longinqua opposita ei & ligatione extremitatum dolorosa &c. Lege in hoc Mes. & Paul. fusius. De cura causæ coniunctæ loquitur Mesu. cap. de synanch. ibi, distinguamus in administratione particularium operationum per tempora morbi, Nam in augmento sit magis uincens medicamen stypticū & prohibitiuum agitationis et discursionis rheumatis &c. Lege fusius nā præter has intentiones etiam remedia docet in omni tempore morbi oportuna Auic. Similiter loc. cit. ait, ibi incipiatur cum medicinis stypticis mixtis cum ijs quæ parum abstersionis habent et gargarizatio cum aceto est ex eis

quæ repellunt & prohibent attractionem humiditatis pluri=mæ, deinde fiat gradatio ad maturatiua &c. Et ca. 2. Et quandoq; dolor fit fortior in principio rei, quare oportet ut sty=pticis admisceatur aliquid quod sedat dolorem sicut syrupus uiol. &c.

Paul. li. 3. ca. 27. loquitur de uictu quum dicat cibus sit tri=duo aqua mulsa inde ptisanæ cremor cum dulci quadam po=tione, deinde & ouorum lutea &c.

Obseruationes de phlebotomia.

Mes. cap. de synan. sit principium nostrum a phlebotomia si morbus accidit ex plenitudine sanguinis, si uero cum sangui ne abundet cholera præponimus euacuationẽ choleræ ad san=guinis detractionem, deinde facimus sequi phlebotomiam. Paul. lib, 3. ca. 27. Non uniuersim sed pluribus interpositis uici bus euacuetur, ne cumulata, uniuersim q; facta euacuatione, anima ipsis deficiente suffocationis periculum superueniat &c. Auic. nona tertij, cap. 2. Idẽ adserit et Aet. ser. 8. cap. 47.

Obseruatio de gargarismatis.

Auic. loc. cit. Gargarismata postponantur, si illic est reple=tio & si fuerint gargarismata dolorosa sed administrentur post mundificationem &c. Mirum in modum laudantur etiã uentosæ super collum ad secundam uertebrã si deglutio fiat difficilis &c.

Obseruatio de repercussiuis.

Mesu. loc. cit. Repercussiua nisi facta euacuatione suspecta sunt, unde Gal. 3. art. paruæ corpus, plenũ existens repecussio=nem non recipit &c.

Obseruatio de uictu.

Auice. loc cit. Et prohibeatur nutrimentum, ut sit corpus eius utens sanguinis eius nutrimento, & conuertens ipsum a parte apostematis quare minorent cibum necessario aut uo luntarie &c.

Nocentia gutturi.

Nocent gutturi amylum, mustum, platanus, urtica, nux, pi

retrum, andachoca, &c.

Anginæ conferentia.

Anginæ conferentia, sunt acetum per se gargarizatum, omphacium, oxymel, agrimonium cũ uino, uinum granatorum, diamoron, rob nucũ, succus rubi, ebuli, anisum cum melle hyssopo & aceto, gargarisma, stercus canis ossa comedentis, uiola purpurea, hyssopus, Antirũ confectio hali.27.antid. diaolibanum nic. diayrundinis. Auic. prima quinti, Philoniũ romanum Theodoricon magnum hali.7.antid. Hiera archigenis &c.

De pronosticis anginæ.

Hip. aphor.6. apho.37. Ab angina habito si tumor fiat in collo bonum, foras.n. morbus deducitur, & similis sententia est.7.aphor. phor.50. Et ratio aphor. est quia satius est ex intimioribus & principalioribus membris morbos extrudi quam ediuerso. Hip. prædict.3.tex.16. Angina grauißima est ac celerrime interimit, quæcunq; nec in ceruice, nec in faucibus conspicuum aliquid efficit, sed plurimũ doloris infert, ac spirationis difficultatẽ, orthopneam dictã. Hæc.n. eodẽ die & 2.&.3.&.4. Strangulat, quecunq; uero dolorem alteri subsimilem infert, attollitur uero, ac ruborem in faucibus efficit admodum exitiosa sed paulo longior quã superior est. Paul. lib.3.ca.27. Pueris raro talis affectus accidit, nisi cum ceruicis uertebræ affectæ loco excidunt, uerũ illis ceu curã nõ recipiẽtibus ac deploratis manũ admoliri nõ oportet. B. Habes aph. 43. secũdæ sectionis strangulati ac dissoluti nondũ mortui nõ referuntur quibus spuma circa os fuerit, nam in ijs exitiale signum est spuma circa os uerum Gal. inquit nonnuli etiã strangulatorũ quibus circa os spuma uisa est relati sunt, unde etiã Auic. quum tamen quandoquæ accidat ut præfocatus spumet, deinde sanetur. Hip. aphor.4. aphor.34. Si a febre habito, tumore non existente in faucibus strangulatio repente superuenerit, lethale. B. Habes hanc met sententiam.2. prorrhet. tex.

53.ubi inquit fauces dolẽtes &c. Ibi q; lib. huius author a Gal. damnatur. Et aphor. 4. aphor. 35. ſi a febre habito collum peruertitur & uix poteſt deuorare ſine ullo tumore, lethale eſt. B. Vbi non uiſitur tumoris ueſtigium dictum eſt inflamationẽ in gutture, uel in eius muſculis eſſe, quare exitiale ſignum eſt, maxime quum febris adſit tanquam una ex cauſis mortem portendentibus unde Auic. Si cũ præfocationibus uehemens febris fuerit tunc mors feſtinat quoniã febris facit ægrũ magno anhelitu indigere &c. Et apor. 5. aphor. 10. Quicunq; ab angina liberantur, ijs ad pulmonem uertitur et in ſeptem diebus pereunt ſi uero has effugerint, ſuppurantur, B. Dictum eſt ab Hip. 2. aph. aph. 19. Quod, acutorum morborum non ſunt certæ prænuntiationes aut ſalutis aut mortis quia nonnunquam humor noxius ex uno loco ad alterum tranſfertur, unde ſi angina ad pulmonem uertatur, uel interficit, uel in pus conuerſa ſuppuratur, ſi ad cor omnino ægrum perdit, Aui. 9. tertij cap. 9. quum autem facies ſit uiridis & denigratur ſitus oculorum; tunc ipſe moritur, Similiter quando minoratur pulſus & infrigidantur extrema & groſſitudo linguæ & ipſius denigratio ſunt ex ſignis malis &c.

Hip. prædict. 3. tex. 20. Securiſſima eſt angina, ſi rubor quã maxime foras uertatur Et prædict. primo fauces dolentes tenues cum quadam difficultate ſtrangulantes uelociter exitium afferunt &c.

Authores erronei diſſentientes circa Anginam.

1 Adſerere ab inflammatione aſperæ arteriæ ſtrangulationem poſſe effici.

2 Adſerere, in gutture nullum poſſe fieri tumorem abſque dolore.

3 Adſerere, in angina non conducere repercuſſiua, ne materia introcludatur.

4 *Adserere, anginam pluries fieri à pituita quam ab alijs humoribus.*

5 *Adserere, sectionem uenæ in omni angina non conferre.*

Confutatio dissentientium circa Anginam.

Ad primum Gale aph. 4 commẽ. 34. Asperæ quidem arteriæ Inflammatio difficultatem spirandi aliquam efficere potest, strangulationem uero non potest.

Ad secundum Gal. eodemet comen. quum tumorum triplicem differentiam enumerasset, postea in fine comenti inquit possibile esse multitudine humiditatis pituitosæ præcipue, ma defaciente tunicam gutturis interiorem, aliquem fieri tumorem absque dolore.

Ad tertium Respondet Auic. 9. tertij. cap. 10. & gargarizatio cum aceto est ex eis quæ repellunt & prohibent attractionem humiditatis plurimæ, hæc tamen non conduceret si materia esset crassa ac tenax, uide tamen de his supra in obseruationibus &c.

Ad quartum Gordonius & Gilbertus anglicus & Gerardus de solo super. 9. almans. cap. de squinantia dicunt quod apostema hoc fit secundum plurimum a sanguine & raro a pituita, præterea quũ hæc inflamatio sit & morbus per acutus a frigidis fieri nequit, igitur non pluries fit a pituita.

Ad quintum Auicẽ. 9. tertij cap 10. oportet ut euacuetur in principio uniuscuiusq; materia faciens illum cum phlebotomia, præterea si non euacuatiua saltem reuulsiua, in omni anginæ spetie conueniet, habes etiam de hoc supra plures authoritates &c.

De destillatione grauedine & raucitate.

Destillatio a Græcis κατάρρος *dicta, nil aliud est quam superabundatis humoris ex capite in partes subiectas fluctio, Differt a bronco qui raucedo & a coryza quæ grauedo a la=*

tinis dicitur, eo q catarrhus fauces, & palatum obtineat, Bronchos guttur ac arteriam Coriza uero nares tantum molestet, has ſpeties deſtillationum Gerardus quidam his duobus uerſibus explicuit.

Dum fluit ad pectus dicetur Rheuma catarrhus
Ad facuces bronchos ad nares dico corizam.

Loci conſentientes de deſtillatione grauedine & raucitate.

Paulus lib 9. cap. 28. cõmunis eſt omnibus uitijs excrementiæ humiditatis ex capite in ſubiectas partes deſcenſus, ſi in nares defluat κορυζα, *ſi per palatum ad nares* καταρρος, *Si in guttur & aſperam arteriam ita ut membranam interiorẽ exaſperet* βρογχος *&* αρτηριακον *a græcis dicitur, Si fluctio in pectus pulmonesq; decunbat tußis ſiue ut ipſe inquit* βηχες αὐτοῖς γινονται κακοήθεις *&c. Gal. 6 de ſimpt. cau. cap 4. Deſtillatio eſt per palati foramina multorum humorum de latio &c. Vide etiã Aet. Ser. 8 cap 53. & Gal. 2. pronoſt, cõmẽ. 49. ibi umorem de naribus ſecretum tenuem et incoctum omnes medici grauedinem nominare ſolent &c.*

De cauſis deſtillationis grauedinis & raucedinis.

Cauſæ procatarcticæ ſunt aer frigidus, mora ſub radijs lunæ, Septentrionales uenti dum humiditates exprimunt, Similiter aer calidus, uenti meridionales caput replentes & humiditates liquefacientes, Item ſomnus coitus et omnia ad caput euaporantia ad ipſum replentia, ſicut ebrietates & crapulæ exercitium & ira, Cauſæ antecedentes ſunt uel per ſe uel per conſenſum, Per ſe ſunt humores ſuperflui in capite exiſtẽtes, Intemperies calida frigida & humida, per conſenſum ſunt aut a toto corpore ut in febribus humorem eliquantibus, aut membro particulari, ut a ſtomacho indigerendo debili & à reliquis mẽbris, Cauſæ coniunctæ ſunt humor actu fluens qui

ſepe eſt calidus ſubtilis interdum craſſus & frigidus &c.

Loci conſentientes de cauſis deſtillationis.

De cauſis procatarcticis lege comm. aphor. 5. lib. 3. ibi, Auſtri caput aggrauantes caliginoſi &c. Item aphor. 12. & 13. eiuſdem lib. ibi, in comento inquibuſdam uero coacto in unũ & cumpræſſo quodammodo capite expræſſa materia inutilis ad loca capite inferiora deſcendit &c. Aet. Ser. 8. cap 53. Deſtilationis & muci cauſa eſt cerebrum quod a frigore ad frigidam intemperiem perducitur &c. nam in hoc loco anumerat omnes alias procatarcticas cauſas a me ſuperius deſcriptas, Gal. 6. de ſympt. cau. cap. 4. Deſtillationis & grauedinis cerebrum ſtatim cauſa eſt ut pars quidem ſimilaris uel a frigore uel a ſolis ardore ad intemperiem redactum, ut Inſtrumentum uero quatenus a plenitudine infeſtatur, Lege latius Meſ. de cura catarrhi ibi Auſterarum facit ac replet caput &c. Lege ſimiliter Arcul comm. almans. cap. de catarrho, Itẽ Gor. Sauon. &c. De fluxionum cauſis lege Gal. 2. de diff. feb. cap. 2. Nam ibi, ex parte laborante binas cauſas intelliges, Alteram ex accenſa caliditate, Alteram a dolore excitato, Vnde minus plus ue attrahitur quod influit, Nã ſi uehemẽtior fuerit calor multum attrahit, ſi minus tunc debilius, Similiter & in dolore, Ex parte uero mittente, Nam ſi pars mittens minus ſuperfluitatibus abundet, parum aliquid attrahenti parti Immittit, Si uero plus materiæ inutilis habeat, tantũ ingerit amplius quanto plus a naturæ modo receſſerit &c.

De deſtillationum inditijs.

Id ſcias uelim ꝙ deſtillationum indicia ex capitis intemperie ſiue calida ſiue frigida ſumi poſſunt, Item a ſapore, odore, calore, & ab ipſius ſymptomatibus, ut gratia exempli, Si caput calidæ fuerit temperaturæ, facies rubeſcit uel flaua eſt, ſi uero frigidæ erit alba et pallida A ſapore, ut ſi quod influit

acris aut salsi, aut amari uel fetentis quidpiam habuerit, calidam censeto, Si insipidi uel dulcis frigidum Acolore ut quod rubescit, uel flauet, calidum, quod albescit uel liuet frigidum Asymptomatibus, ut si adsit ardor punctio siue mordacitas, calidum, Si nullius sensus particeps cum grauitate & nariũ obstrictione, frigidum. Relinquo ea etiam inditia quæ sumi possunt ab his quæ iuuant & nocent sed ad differentiam quæ est inter tenuẽ et crassam destillationem nunc transeo, Tenuis igitur cognoscetur ex eo dum expuitur, ꝙ labilis sit et fluens, at, e, conuerso crassa inglobum uertitur & in se permanens non fluit, Si quid uero in medio crassum et incircũiancetibus partibus tenue fuerit, tunc Iudica destilationem omnino esse tenuẽ, quum hæ partes ad craßitiem nondum deuenerint. Signa ꝙ destillatio sit a toto sunt quia in febriũ augmento augetur & in earum remißione remittitur, Similiter de particularium partium consensu intelligendum est, Signa per essentiam in capite sunt si diu perseuerauerit destillatio, nec adsit aliarum partium morbus de quo suspicari poßit &c.

Loci consentientes de indicijs destillationum.

Paulus lib. 3. cap. 28. Qui ex æstu grauedinem uel destillationem concipiunt ijs particulæ incalescunt, acris tenuisq; humor tum per nares tum per os descendit facies rubescit & nasus, Qui ex frigore, ijs frons & caput undiq; distenditur meatusq; & moides dicti clauduntur &c. lege de his Auice. & Arcul. Mes. & Razem fusius & inuenies plura quæ tuo arbitrio huc traduces &c.

De cura destillationum.

Sex in catarrho requirunt medendi intentiones Prima regiminis regula. 2. erit catarrhi alteratio siue digestio. 3. euacuatio. 4. Diuersio 5. catarrhi interdum fluentis retẽtio. 6. accidẽtium correctio ac capitis roboratio regimen erit in catarrho

calido si calida omnia uitentur et ea quæ etiã cerebrum debi=
litare posunt in frigido, Somnus lõgus & meridianus et supi
ne dormire in frigido malus est, Digestio siue humoris præ=
paratio in calido cum frigidis incrasantibus sicut cum syrupo
uiol de Iuiubis de papauere mirtino cum aquis farfaræ endi
uiæ aqua ordei et similibus parabitur. In catarrho frigido si
crassa fuerit materia cum calidis attenuantibus sicut cum sy=
rupo de glycyriza de hyssopo de praßio oxymelle simp. &
comm. posito, cum aquis cap. uen. saluiæ Decocto pecto=
rali calido, euacuatio in calido fiet cum fructuum decocto
caßia mana rheubarbaro & cum pillulis Aureis Agregati=
uis de hiera simplici, In frigido cum pillullis de hiera cum
agarico polypodio Turbit pillulis chochijs &c. uitetur se=
ctio uenæ si poßibile fuerit si minus. fiat a uena communi.
Diuersio siue reuulsio fiet per caput purgia, Masticatoria &
cauterizantia, uel per fricationes lotiones, iuncturarum liga=
tiones cucurbitulas & hirudinum applicationes, Caputpur=
gia fiunt per liquores per nares attractos ut puta in calido
cum aqua uiollacea uel hordei &c. In frigida cum aqua maio
ranæ cum succo blitis, Decocto nigellæ ireos uel cyclaminis,
Cauteria fiant in comissura coronali uel in humeris, Retentio
catarrhi quæ fieri non debet nisi maxima urgente neceßitate
pluribus medijs pficictur primo cũ stypticis ut cũ boloarme
nio spica olibano secũdo cũ his quæ a proprietate incrassant
ut cum Iuleb uiolaceo Zucchar o uiolaceo penidijs, diadraga
gãto loch de papauere, Diacodione liquido pilulis bechichijs,
tertio cũ gargarismis ex aqua rosacea aceto sandaraca &c.
uel cum pillulis de cynaglos. Remotio symptomatum erit, per
ea quæ malam capitis intemperiem siue calidam siue frigidã
remouere possunt, Roborabitur deinceps caput in causa fri=
gida cum confectione pliris arcoticon nic. cum diamusco, in
causa

causa calida cum electuarijs frigidis &c.

Loci consentients de cura destillationum.

*Mesu.cap.decat.commune est sex res, prima ponit studium in uita patientis.2.adæquat materiam.3 abscindit eam.4 diuertit.5.abscindit fluxum eius.6.corrigit accidentia & de his singulatim agit ut latius uideri potest.*Hercul.*& M*arcus *catinarius de his etiam fusius per tractant, Videant in sua praxi qui optant rem medulius introspicere,*De Reuulsione *euacuatione & deriuatione loquitur* Gal.4.*Meth.cap.6.ibi* De*stillationem fluere incipientem ad contraria trahendam esse dicimus, fixam uero in laborante particula euacuandam, Similiter meth.5.cap.2.* Q*uæ uero in oculis aure palato fluxiones accidunt eorum aduicina deriuatio est per nares &c.* Hinc *etiam elice quot modis fiat reuulsio, Lege etiam* Aet. *Ser.8. cap.53.ibi expedit fontem malorum exscindere sanato uidelicet capite &c.*

Obseruationes in cura.

Gal.3. *de loc. aff.cap.5.* Dicit *exemplificans de grauedine & destilatione ꝙ qualitas et quantitas excrementorum atque causarum, quæ præcesserunt contemplatio & capitis dispositio siue calida ut in ustione, siue frigida in refrigeratione, primum a te consyderentur, quæ nisi discrete cognoueris, idoneam dispositioni curationem haud quaquam inuenies.*

Obseruationes in phlebotomia.

Mesu.in cur. cat. phlebotomiam non nisi intribus casibus fieri poße adserit, primus si destilatio calida fuerit cum multa sanguinis copia in corpore calido, secundus si calida descendens in aliqua principali parte figatur ut in oculis pulmone diaphragmate, tertius si cum febre & maxime continua fuerit destillatio, ita ut in uenis putrescere humores existimentur, in cæteris uero nequaquam.

Obseruationes de gargarismatis.

Mesu. suspecta sunt gargarismata in quatuor casibus. pri. Si est suspitio catarrhi ad pectus et pulmonem fluentis .i. in paratis ad phtisim & asthma. 2. si sit de genere subtiliũ acutorum & mordicantium, eo q facile cum gargarismis concitatur. 3. in præfocationibus quæ fiunt cito .i. in paratis ad suffocationes. 4. si sit uehementis multitudinis.

Obseruationes in diuersionibus.

Marcus catin. in cur. cat. inquit nota q caputpurgia et sternutatoria non debent a principio fieri, Sed factis euacuationibus, quia per ista fit motus & agitatio &c.

Mesu. Securius est regimen diuersiuum quam abscißiuum & licet regimen diuersiuum dilatet materiam & multiplicet, tamen multiplicatam conuertit ad partem commumem non timorosa &c.

Obseruationes in abscisione catharrhi.

Mesu. Et sunt ex stolidis qui ante digestionem & mundificationem communem, administrant abscindentia catarrhi, et sunt causa cumulationis & multiplicationis ipsius, Fiant igitur post mundificationem & sedationem agitationis uehemẽtis, In aliquibus tamẽ casibus in principio fieri potest, primo si ad partes nobiles reperet, aut catarrhus esset præfocatiuus &c.

Catharrho conferentia.

Conferunt catarrho Auellanæ assatæ cum piperæ sumptæ Betonica, bolus Armenius, cinamomum gramẽ, lac caprinũ, grana lauri, Manna, Myrrha, Vitella ouorum sorbilia. fumus sandaracæ, laudani, et aspalti uapor. suffumigium utriusq; storacis retinet catarrhum, item suffumigium uernicis, sebesten & hissopus, Acharistum nic. confectio de iacur Mes Phylonium romanum Au c loch de papauere Pilulæ pro catarrho mes. 10. antid. Pilulæ de papauære mes. Rob de nucibus Mes. 5. antid. Rob de papauere hali. 19. antid. syrup. de papauere etc.

De pronosticis destillationum.

*Hip.aphor.2.aphor.40.Raucedines & grauedines in ualde senibus concoctionem non admittunt.*B. *quia frigiditas illa ex senili ætate acquisita, reprimi non potest, imo & in quibusdã iuuenibus difficulter concoquuntur.* Hip. *prædict.2.tex.*49.*Grauedines & sternutamenta per omnes morbos qui in pulmone fatigent præire & subsequi malum est &c.*B. Ratio *est quia, si grauedines sint signa, indicant pulmonem malis humoribus repleri, si uero sint causæ sunt etiam malæ ex eo q̃ ab alijs affectionibus prauis comittantur.* Lege etiam pro *his aphor.12.&.14.&.31.libri tertij aphoris.& plura intelliges de pronosticis &c.*

Authores dissentientes circa destillationes.

1 *Adserere, sternutamenta indestillatione esse salubria.*

2 *Adserere, cum Artemide medico plumbea lamina prouocetremula pectori esse applicanda.*

3 *Adserere, Destillationes tantũ uocari quæ ex capite per asperam arteriam ad pulmonem feruntur.*

Confutatio dissentientium circa destillationes.

Ad primum Gal prædict.2.comm.49 sternutamentum sequitur grauedines magna ex parte, sed sane concutit thoracẽ & uitiat pulmonẽ, igitur indestillatione non est salubre, quia ex suo motu efficit, ut materia a capite ad subiectum pulmonem descendat, uel signum est in salubre ostendens per consensum etiam affici cerebrum ut ibi, Gal. *Ad secundum* Hip. 5. *aphor.24.aphor.frigida qualis est nix & glaties pectori inimica tusses mouent & destillationes &c.Sed plumbea lamina sunt huiusmodi igitur pectori non applicanda, Ad tertiũ* Gal. *aphor.3 comm 22. non quas communi uocabulo destillationes consueuimus nominare, quæ scilicet fiant ex capite ad pulmonem per asperam arteriam, sed omnes fluxiones, quæ*

ferunt per uenas a capite ad partes inferiores &c. s. uocamus destillationes &c.

De tussis definitione.

Tussis βὴξ græce dicta, est quodã aggregatum ex duobus motibus. s. dilatatione & constrictione impetuosa pulmonis & pectoris, ad expellendum nociua, a uirtute expulsoria naturali pulmonis facta, cum adiutorio diaphragmatis, Nam tussis ita pectori inest, sicuti cerebro sternutamentum ut per eam nocumentum a pulmone expellatur & a membris quæ per pulmonis consensum patiuntur &c.

Loci de tussis definitione.

Gal. 5. de sympt. cau. cap. 4. Tussis nil aliud est quam uehementissima efflatio, qua plurimus spiritus celerrime foras erumpens impetu suo extrahit exploditq; excrementa meatuum ipsius obstruentia &c. Auic. fen. 10. T. 3. cap. 1. Tussis est ex motibus quibus expellit natura nocumentum ex membro aliquo & hoc membrum est pulmo & membra que ei continuantur. Vide de his latius Gal. loc. cit. cap. 3. et. 4. de sympt. cau. Similiter de loco læsionis uide cap. 6. eiusdem quinti lib. &c. Vide etiam Arcul.

De causis tussis.

Causæ procatarcticæ sunt sicut dictum est in destillationũ causis, causæ antecedentes uel per se sunt uel per consensum, per se ut mala intemperies cum materia uel sine materia calida frigida sicca humida, aut solutio continui uelut in ulcere pulmonis inphtisi, per consensum uel a toto ut in febribus aut a partibus, ut a cerebro destillante, uel a pectore ut pleuritide et orthopnea, aut diaphragmate ulcerato, uel in abscẽsum conuerso, aut a stomacho, splene, hepate, quum abscessum patiuntur, nam facta diaphragmatis compræssione, siue a tumore, siue ab alio quopiam fit tussis, Materiæ in pulmone quandoq; imbibuntur, interdum inherent obstruunt & resolutis partibus subtilibus in petram condensantur, Causæ tussis siccæ sunt

uel mala complexio, uel materia in pulmone contenta, quia uel nimis crassa expulsioni inepta, uel apostemata pulmonis, uel materia in uenis pulmonis contenta sua acuitate uel multitudine stimulãs, uel imbecillitas facultatis expulsoriæ &c.

Loci consentientes de causis tussis.

Aet. Ser.8.cap.54. Causæ tussis sunt uariæ Nam humor a capite ad asperam arteriam destillans tussim efficit Asperitas insuper intrinsecæ pelliculæ arteriæ asperæ, cibi & potus præter labentes tussim promouent. Lumbrici stomachũ infestantes etiã tussiculas paruas excitant, Similiter & acris humor stomachum perturbans & intemperies frigida instrumentorum respirationis tussim irritant: Vide de his fusius Auic. 10.3.t.3.cap.1. ibi causæ primitiuæ tussis sunt &c. Nam fusissime has pertractat, Vide insuper Gal. 5.de sympt. causis cap.4. & ibi intelliges quomodo intemperies tussim excitet, & a mala intemperie dolor fiat contra plures qui de mente Gale. hoc non posse fieri certo affirmant.

De signis tussis.

Signa malæ complexionis calidæ cognoscitur ex præcedẽtibus causis calidis & læditur ex similibus & iuuatur a contrarijs, caliditas etiam sentitur ab ægro, uehementia sitis magnitudo anhelitus & pulsus, rubor faciei cum tussi sicca, Signa complexionis frigidæ, sumuntur ex causis frigidis præcedentibus, iuuatur a contrarijs &c. Signa tussis ex sanguine sunt rubedo faciei, uenarum tensio, sapor in ore dulcis & interdum sanguis excreatur, Signa bilis sunt flauities uultus, sapor in ore amarus, sitis, & quod expuitur citrinum est, & ut plurimum tussis sicca est, Signa pituitæ sunt, pallor faciei & albedo, Sapor insipidus aut salsus cum humiditate superflua, pauca sitis, circa fauces uiscosa pituita, comotio uomitus &c.

Signa atræbilis ſunt, fuſcus color, ſapor ponticus, tardus euen tus, longa duratio, Signa ſubtilitatis & craßitiei extenuitate fluxuq; materiæ, & quia ſubito accidit &, e, conuerſo, materia uiſcoſa tarda influxu &c.

Signa ſiccitatis ſunt, quia ſedatur ex ſorbitione Amyli, multiplicatú; quum fames & ſitis adeſt, & apud ſomnum alleuiatur, Similiter dum comeditur & bibitur, Signa per conſenſum eſt anteceßio læſionis uentriculi uel hepatis, tußis adeſt ſicca, eſt inſuper minus continua & minus laborioſa quam quæ eſt per eſſentiam Signa aparatis, ulceris & ſimilium cognoſcuntur ex relatis in pleuritide peripneumonia et phtiſi.

Loci conſentientes de ſignis tuſsis.

Aet. ſer. 8. cap. 54. Tußis quæ cum titilatione partium ab utraq; palati parte contingit, palam oſtendit deſtillationem a capite ad aſperam arteriam & ad pulmonem deferri, quod ſi nihil expuatur tenuem fluxum indicat &c.

Aui. 10. 3. T. 3 cap. 1. de his pertractat ſignis ibi, ſigna intus ſi frigida eſt additio ex frigore &c. lege hunc locum fuſius et habebis omnia quæ a me nuper relata ſunt, lege etiam Arcul.

De cura tuſsis.

Dictum eſt in capite deſtillationis, fluxum humoris eſſe diuertendum, & quod iam fluxum eſt, euacuandum, Nunc etiam dicimus in tußis cura duplicem ſcopum requiri, Alterum in præparanda materia, alterum in abſtergendo & præparatam educendo, Tenuis igitur, & acris deſtillatio per infrigidantia & incraſſantia et fluxum intercipientia curatur, ſicut cum ſyrupo de papauere, uiolaceo iuiubino cũ decocto hordei iuiubarum ſebeſten, uel cum diacodione tempore ſomni uel pilulis bechichijs. Si uero fuerit frigida craſſa ac tenax, tunc cũ calidis extenuantibus ac diſſecantibus digeratur, ut cum ſyrupo de glycyriza de hiſſopo oxymellite. ſyrup. de

praßio oximellite ſcilitico cum de cocto caricarum paſſularum. cap. uen. hordei &c. cũ loch de pino, de ſcilla, cum iure galli decrepiti &c. Euacuatur deinceps ſubtilis materia cum caßia electuario de ſebeſten addicta pectorali decoctione, uel cum pilulis Aureis Aggregatiuis &c. Frigida cum pilulis cochijs elephanginis. T. de ag. &c. Quod uero supereſt in pulmone exiccetur tum bibendo, cum lambendo ac euaporando de quibus ſatis pertractauit Meſu.

Loci conſentientes de cura tuſsis.

Aet. ſer. 8. cap. 54. Medemur tußi a tenui fluxu factæ per antidotũ ex papaueris cap. inſpiſſantes, aut per alterius pharmaci dolorem leuantis, Quæ autem a craſſo aut uiſcoſo fit humore per extenuantia & diſcindentia, Inſtrumẽtorum reſpirationis frigiditati per calefacientia medemur, Quæ ab aſperitate per lenientia et mordacitatem arcentia ſanantur, qualia ſunt ex arteriacis compoſitionibus ſimpliciora &c. Gal. de compoſ. med per loc. cap. 2. & 3. non diuerſo a nobis ſermone hæc dilucidius pertractat ubi habet inſuper multas ad tußim cofectiones &c. Lege etiam Auic. 10. 3. tra. 9. cap. de cura tußis & Arcul. & Meſu. Vide etiã quecunq; icta ſunt de deſtillatione, nam huc referenda ſunt.

Obſeruationes in cura per exiccantia.

Arcul. 9. almanſ. cap de cur. tußis, Multas conditiones, obſeruari in his iubet, primo & non niſi reiteratis euacuationibus exhibeantur. 2. q; non adſit febris notatu digna. 3. ut uirtus conſtet. 4. ut incipiatur a minima quãtitate &c. Vide eũ fuſius.

Nocentia & conferentia tuſsi.

Nocent tußi, Acetum. ſuccus ebuli præſertim tußi recenter factæ, nam antiquæ prodeſt, Mel, non ſpumatum, Nuces, &c. Conferunt tußi Amylum cum zucharo & oleo Amygdalino, ſemen bombicis, Bdellium, Radix chamaleontæ, cinnamomũ,

cochleæ, Adiantum, hiſſopus, dragagantum, Enula, faba fœnugræcũ cum melle, phiſtici, furfur triticeum cum aqua hordei decoctum & colatum infrig. et ſic. tußi, galbanum, Gentiana, Granata dulcia, iuiubæ, lac aſinæ uel capræ decoctum glycyrizæ in uino, Malua, Manna, maſtix, mulſa, oua cum melle, papauer, paſſulæ, peucedanum, grana pini, pulmo aſini, praßiũ, Roſmarinus, Sebeſten ſ. lini, ſerpentaria, ſulphur, Tea ſtorax ptiſana terebintina cum melle, uiolæ, zedoaria, urtica, radix ireos, compoſita ſunt, diacodion mes. diapapauer mes. in tußi catarrhali, diaſulphur ſerap. diacodion compoſitum ſerap. diaolibanum, diapenidion diadragantum, diairis, diacalamẽtum, diatrion pipereon, diahiſſopũ diazingiberis. elm adip. Auic. ſexto tra. electuarium gabadi hali, loch de pino de papauere mes. de alleis Auice. & Meſ. in quinta antid in cur. tußis humidæ, loch de ſemine lini Auic. quinta quinti, oleum amygdalarum dul. uiolaceum ſiſami cucurbitæ, Pillulæ procatarrho Meſ. 10 antid. bichichiæ mes ad tußim Auice. ſyr. uiolaceus, myrtinus, acetoſus Mes. Iuiubinus de praßio de hiſſopo, de cannis depauere, alteraniabim &c. Athanaſia magna ſyr. de liquiritia, de calamento, theriaca maior, trociſci de ſtella, Aui. octaua quinti, de berberis de papauere, de arſenico &c. Alleum coctum & baccæ lauri &c.

De pronoſticis ipſius tuſsis.

Auice. decima tertij, loc. cit. Et tußis frequens plerunque perducit ad ſputum ſanguinis Arcul. 9. almans. de cur. tus. Si diuturna ſit & frequens in prægnantibus abortum facit expuitur ſanguis fractis in pectore uenis.

Hippoc. aphor. 6. aphor. 46. Qui gibbi ex anhelitu aut tußi efficiuntur, ante pubertatem intereunt, lege etiam aphò. 54 lib. 4 quibus ut plurimum tuſſes ſiccæ leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt &c. Vide etiam Hippoc. in cap. de

destillatione aphor. supra recitatos.

Authores dissentientes circa tussim.

1 Adserere, tusses a nuda intemperie fieri non posse.
2 Adserere, tußim siccam a nulla alia causa fieri posse quam a mala intemperie sine materia.
3 Adserere, tußim plerunq; fieri causa tantum calida et sicca ut Gerardus.
4 Adserere, pilulas bechichias conferre in omni sicca tußi.

Confutatio dissentientium circa tussim.

Ad primum Gal. 5. de sympt. cau. cap. 4. tußim inquit fieri, refrigeratis tantum respirationis instrumentis, ita ut affecti nihil inter tußiendum expuant, itidem ait Aet. ut supra de causis dictum est. Ad secundũ Gal. 2. prædict comm. 42. inquit q; si humor crassus & uiscosus uel adeo tenuis sit ut expelli nequeat, siccam tußim efficit, Vnde modice crassus facile secreatur. Et aphor. 4. comm. 54. Sicce tusses sunt in quibus nihil expuitur, fiunt etiam aliquando ob intemperiem instrumentorum quæ seruiunt respirationi, aliquando in faucium asperitate, uel a pauco & tenui humore destillante, Igitur sicca tußis etiam a materiali causa effici potest. Ad tertium Gal. aphor. 3. comm. 23. ob hanc igitur ipsam frigiditatem. tusses hyeme maxime fiunt &c. Similiter. 9. 12. eiusdem lib. caput prius repletũ in calida et humida constitutione, frigus autem superueniens ueluti manus quædam extrinseca capiens ac præmens, quandam uti spongiam, cerebri illam, quæ in ipso continetur, humiditatem, Vnde fiunt tusses & grauedines &c. igitur a causa frigida & humida plerunq; et magis quã a calida & sicca fieri potest. Ad quartum dicimus pilulas bichichias conferre tantum in causa calida & sicca ut testatur Mesu. Sed tußis sicca ab alia causa fieri potest ut mostratum est, qua de re in omni sicca tußi conferre non poterunt &c.

De Asthmate dispnia & orthopnea.

Asthma est affectus qui respirandi difficultatem cum magno conamine persefert. Hæc spirationis difficultas dũ modica est δυσπνοια *græce dicitur, at quum uehementior fit, et spirare æger sine anhelitu et sono non potest, tunc* ασθμα *uocatur, si uero accidat inspirando ut non nisi recta ceruice spiritus trahatur, tunc* ορθοπνοία *nominatur, quos igitur græci uocãt* ασθματικοὺς *latini anhelosos siue suspiriosos dicũt.*

Loci consentiẽtes de asthmate dispnia & orthopnea.

Auic. decima tertij, cap. 4. asthma est ægritudo pulmonis cum qua patiens non inuenit excusationem ab anhelitu frequenti sicuti est anhelitus quo laborat præfocatus & festinatus. Gal. abhoris. 6. comm. 46. Multæ sunt spirandi difficultates, sed solam illam Hippoc. consueuit asthma nominare in qua contingit satis crebrum anhelitum fieri, uocant το ἀσθμαίνειν*. i. anhelare id q᷑ fit in cursibus et uehementioribus exercitijs &c. Vide de his Gal. 7. de cõpos. med. per loc. cap. 6. ibi, qui citra febrẽ dense respirant &c. B. Nota ꝙ asthma interdum sumitur pro difficultate spiritus sine febre et apostemate, interdum pro constrictione nõ facta a causis materialibus, interdum pro malitia spirandi a materia crassa inherẽte facta, & sic in hoc loco a Gal. accipitur &c. Gale. 4. de uic. in mor. ac. comm. 21. sicca orthopnea ea est spirandi difficultas quæ sine sputis uel tussi usque adeo uehemens est ut inclinari citra suffocationem, qui ita afficitur, non possit.*

De causis harum affectionum.

Causæ procatarcticæ sunt caliditas uel frigiditas aeris casus pcussio nimius corporis motus fumus argenti uiui, odor retum pectus constringentium &c.

Causæ antecedentes per se ut a mala intemperie frigida coarctãte uel obstruente, uel a materia, ut plurimum pituito-

sa in pulmone uel eius bronchijs infarcta. Per consensum fit uel a toto ut in febribus & hydrope, aut ab aliqua parte sicut ab occipite neruis uertebris colli, a pectore diaphragmate hepate stomacho splene, ab occipite inquã spiritibus ad pectoris musculos transire non ualentibus, a neruis motum diaphragmatis impedietibus, a colli uertebris & pectoris quum extra sedem diuertuntur, a pectore sicut ab eius angustia abscessu paruitate ulcere & colluuie, a diaphragmate hepate splene ob eorum abscessus & ulcera, interdum fit etiam ab exiccatione pulmonis &c. Causæ coniunctæ sunt ipsi humores infarcti in arterijs & uenis pulmonis morbum facientes & similia.

Loci consentientes de causis.

Aui. decima tertij, cap. 40. Et quãdoq; accidit propter multitudinem uaporis, quando coarctatur in pulmone & propter uẽtositatem coarctatam in membris anhelitus et quãdoq; causa generationis in ipso est frigiditas eius. Vide de his latius apud Mes. cap. proprio.

Gale. 7. de comp. med. per loc. cap. 6. loquens de causis antecedẽtibus inquit manifestum est coarctationem locorum præter naturam intrinsecus adesse, cuius etiam sensum ægri manifeste perceptant, coarctatio uero fit quum aut crassorum & tenuium humorum multitudo pulmonis brõchijs fuerit infarcta, aut tumor abscessui similis in ipso constiterit &c. Auice. loc. cit. Et quandoq; fit propter nocumentũ in ipso pulmone et in eis quæ ipsi continuantur propter inuiscationem humorum crassorum in arterijs & ramis eorum & quandoq; in cana pulmonis & eius raritate et in locis uacuis. Et istæ materiæ effusæ sunt ad ipsum ex capite. Et quandoq; isti humores nocent sua qualitate quantitate et multitudine et quandoq; fit & raro ab exiccatione pulmonis, & quandoq; fit propter communitatem membrorum uicinorum comprimentiũ mẽ=

bra anhelitus &c. Vide de his Gal. 4. de uic. in mor. ac. cōm. 21. & 3. aphor. comm. 26. & 4. aphor. comm. 50 ibi. n. a quibus causis spirandi difficultas fiat aperte intelliges, lege etiā. 4. de loc. aff. cap. 7,

De indicijs asthmatis orthopneæq́.

Frequēs adest anhelatio nec spirare possunt nisi recta ceruice, pallescit eorum facies. Si ab intemperie absq; materia fiat, adest pectoris lenitas absq; sensibili grauitate, tussis sine sputo, calida ex caloris sensu & ex anhelitu & pulsu magno frequenti cognoscitur, frigida ex frigore in partiqus spiritualibus percepto, & ex anhelitu pulsu paruo ac tardo, sicca ex asperitate ex siti & a causis exiccantibus. Humida ex causis contrarijs, uel intemperies omnes cognoscuntur ab his quæ iuuant & nocent, nam calidis frigida prorsunt, frigidis calida, humores cognoscuntur ex sapore odore crassitie ac tenuitate, locus læsus cognoscitur quoniam si in pulmone est læsio tunc adest grauitas screatus tussis laboriosa et difficilis anhelitus, si in aspera arteria sonus adest in respirando, screatus facilis, si in bronchijs screatus fieri non potest nisi cum multa tussi, si fiat a peripneumonia signa suo capiti ascribentur, si fiat asthma a toto per consensum sicuti in febribus, ex eo inde cognoscetur q, ad earum augmentum augetur & in recessu minuitur, si per consensum ex partibus facile etiam cognosces ex earum morbis superuenientibus &c.

Loci consentientes de indicijs asthmatis.

Auicen. decima tertij, ca. de sig. asthmatis. Si humores uel humiditates fuerint causa asthmatis, tunc aderit constrictio in principio anhelitus cum excreatione oscitatione et retentione humoris permanentis et grauitas cum sputo &c. Vide hunc locum fusius, nam de singulis signis hic pertractatur. Vide insuper Arcul, Sauo, Gordo. &c.

De cura asthmatis & orthopneæq;.

Primus in curando scopus,(dummodo totius corporis repletio appareat)sit sectio uenæ.2. sit humoris præparatio ita ut tenuis incrassetur,tenax & uiscosus attenuetur cum syrupis im capite catarrhi memoratis.3.sit euacuatio prout opportuna fuerit in humore peccante.4.sit humoris cum cucurbitulis & frictionibus ad partem oppositam reuulsio.5.residuũ exiccat.6.sit regimen ex his quæ dilatant anhelitum,uitentur acria acetosa styptica,tolleretur famis & potus,uitetur insuper somnus meridianus ac diuturnus &c.

Loci consentiẽtes de cura asthmatis & orthopneæ.

Paul.lib.3.cap.29. Hæc cura sit ut per abstergentia extenuantiaq; medicamina glutinosus humor et crassus abscindatur, quod si necessitas urgeat etiam uena ante omnia incidatur, et quantum uires patiuntur, sanguis detrahatur &c. Gal.7.de cõpos.med.per loc.ca.6.Cæterum curatio ambarum affectionum aliquid commune habet & aliquid cuiq; proprium,cõmune utrisq; est,ut redundantia humoris affectiones generantis consumatur & expendatur, proprium uero,ut si a crassis uiscosisq; humoribus fiant per attenuantia et extergentia consumantur &c. Consule in his & alijs non solum Auicen.sed Mesu.ipse.n.singula declarat. Vide & Arcul. & alios practicantes.

Obseruationes in præparatione humorum.

Paul.loc.cit.duo notat alterum ut quum crassitiem et tenacitatem humorum secamus & attenuamus humiditatem cum pharmacis adhibeamus quo facilius efferantur unde largiorem potum anhelosis commendat,alterum ne uehementer calidis uel frigidis in hac affectione utamur,quia tenaces et crassi humores a uehementi calore uiscosiores redduntur & sic difficulter auelli possunt,frigidis necrascescant ac cogantur

& c. Vide similiter Aet. *ser. 8. cap. 57.*

Auic. loc. cit. Vitandæ sunt medicinæ multum incisiue, ibi, & non sis contentus & c. Secundo, Miscendæ sunt medicinæ hepaticæ sicut eupatorium, cũ pectoralibus præsertim si crassities hepatis asthmati adiungatur. Tertio, quum morbus sit natura longus medicinæ sæpius permutentur, non ex eodem genere in aliud, sed in eodem consimili facultate mutatæ permaneant ut uoluit quarta primi cap. 1. ibi, immo in una medicatione medicinam permuta & c. Quarto in ægritudinibus cronicis inter pollationes fiant, Quinto si causa coniuncta et antecedens aduersentur, attendatur illi quæ magis infestat De obseruationibus aliarum intentionum lege Mesuen.

Conferentia asthmati & orthopneæ.

Conferunt asthmati et orthopneæ acetũ scilliticum, amygdalæ amaræ ammoniacum, cum melle, assa fætida in ouo sorbili, bolus armenius, calamentum, cappares salliti, decoctum centaurij ma. dauci, diptami, enulæ, caricarum adianti gentianæ, iuniperi. granorum lauri, marubij, origani pastinacæ, oxymel scilliticum, peucedanum in ouo sorbili, pix humida cum melle, sulphur in ouo sorbili uel fumus eius in ore per embotum scilla thymus, hissopus cum ruta ficubus & melle allium coctum betonica, gentiana, ius galli antiqui. galbanum, fænugræcum cum melle, urtica cũ melle, baccæ lauri, myrrha, uiolæ zucharũ, composita sunt. T. de agarico, alipta muscata nic. præsertim in pueris, diapapauer, diaprasium loc de pino mes. loch. de scilla serap. loch de papauere hali, quadrumeron conf. nic. rosata magna nic. syrupus de hissopo, de prasio de calamento de iuiubis de liquiritia theodoricon magnum hali. 6. antidota teriaca magna nic. hiera logodion, hiera archigenis, Phylonium romanum & c.

De pronosticis asthmatis.

Hippoc.apho.4.apho.50. Difficultates ſpirãdi in febre intermittente, lethale; Vide etiam aphor.46 lib.6.

Auice loc.cit. hæc ægritudo cum accidit decrepitis nõ forſitam ſanatur, nequæ maturatur, quum ipſa in iuuenibus ut plurimum ſit difficilis et eſt ægritudo longa habens cum hoc paroxyſmos acutos iuxta ſimilitudinem paroxyſmorum epilepſiæ & ſpaſmi, & multotiens mutatur ad peripneumoniam &c.

Authores diſſentientes circa difficultates ſpirandi.

1 Adſerere, aſthma uerum non eſſe morbum pulmonis.
2 Adſerere, orthopneam non poſſe fieri abſq; febre.
3 Adſerere, apnæam non dari poſſe in animali uiuente.
4 Adſerere, pulmonem eſſe propriũ anhelitus inſtrumentũ.
5 Adſerere, anhelitum eſſe motum tantum naturalem. & non uoluntarium.
6 Adſerere, ſpirandi difficultatem indicare tantũmodo læſionem membrorum ſpiritualium.
7 Adſerere, uinum inſpirandi difficultate nõ eſſe exhibendũ.
8 Adſerere, pharmaca non ualde ſoluentia in aſthmate conuenire.

Cõfutatio diſſentientiũ circa difficultates ſpirationis.

Ad primum Razes quarto, cõm.cap.1. Aſthma eſt ueraciter, quod in canalibus pulmonis habet humiditates multas uiſcoſas prohibentes ex ipſarum uiſcoſitate ne aer trahatur quantitate oportuna et Auic. aſthma eſt ægritudo pulmonis, igitur erit uerus morbus pulmonis. Ad ſecundum Gal.aph.6. comm.46. nõ nulli ſimiliter aſthma nominant, nõ nulli orthopneam, quando abſq; febre ægroti iugiter anhelitum habent difficilem, ex quibus uerbis cognoſcitur orthopneam abſque febre fieri, Ad tertium Gal. de loc.aff cap.7. in fine, Nam impoßibile uidetur ut animal omni ſpiratione exacte priuatũ,

in uita seruari poßit, quãuis animalia quæ in cauernis latent thoracem mouere minime uideãtur, quare aut exiguam fieri spirationẽ, ut sensum effugiat, aut huiuscemodi animaliá tunc spirationem omnino non indigere, sed eam spirationem quæ per uniuersum corpus fit, sufficere, quippe hanc, cor ipsum per arterias efficit, ex quibus apparet ut apnæa dari poßit uiuente etiam animali. Ad quartum Conciliator differentia. 99. Sciendũ q instrumentũ proprium anhelitus est diaphragma, pulmo uero coadiuuatiuum se habens ut ad seccantem sera &c. probat etiam alia potiori ratione ex eo quod insensibilis sit pulmo tum quia tot musculos in pectore frustra natura procreasset. Ad quintum. Auic. 10. 3. tenet q anhelitus completur duobus motibus inter quos sunt duæ moræ &c. ita ut componatur ex motu uoluntario & naturali, Itidem confirmat Gal. de usu partium &c. Ad sextum Hip. prædictionum. 1. tex. 27. & Gal. in eodem. comm. At uero inquit rara spiratio hoc est multo tempore interposita, si magna est indicat delirium, si parua extinctionem natiui caloris, igitur aliam a thorace etiam læsionem indicat &c. Ad septimum Razes. 4. comm. Vinum tenue et subtile facit ad asthmatis paßionẽ, si in potu accipiatur multa quantitas, hoc tamen intellige in resolutione materiæ, uel ubi uinũ sit cibus et potus. Ad octauum, Paul. lib. 3. cap. 29. ex antidotis hiera & purgatio continens, ex ualidißimis medicamentis petita, item Auic. utitur helleboro & collocyntide præterea probatur etiam ratione, nam materiæ quæ sunt a uijs ductuum remotæ, educi non possunt nisi per pharmaca uehementia, sed in asthmate ita sunt, igitur non nisi per ualidißima pharmaca educi poterunt & per consequens uehementi indigent pharmaco &c.

De peripneumonia.

Peripneumonia nil aliud est quam pulmonis inflammatio

eum febre acuta & spirandi difficultate, & est duplex uera & spuria, uera cum a sanguine, spuria quum ab alijs humoribus oriatur, unde nō immerito Mesuas alioquin oculatus a cōciliatore reprehenditur differentia.100. dum inquit ueram fieri ex pituita & esse minus mortalem &c.

Loci consentientes de peripneumonia.

Paul.lib.3.ca.30. ἡ περιπνευμονία, φλεγμονὴ του πνεύμονος ἐστιν similiter Aet. ser.8.cap.66. peripneumonia est pulmonis inflāmatio cū febre acuta, itidem Auice. decima tertij, tra. 4 ca.10 peripneumonia est apostema calidum in pulmone, lege Gal.2.meth. & in lib. de finit. med. Item in lib. de part. art. med. cap.4. ibi peripneumonia tantum dicitur quum a sola inflammatione pulmo afficitur, &c.

Mesu. cap. de peripneu. ex ea quedam est uera quedam nō uera &c. Vide eum tu latius, uide etiam conciliatorem loc. cit. lege etiam de his Hippoc. & Gal. prædict.1. tex.29. Item Arcul. & Gord. & cæteros practicantes &c.

De causis peripneumoniæ.

Causæ antecedentes sunt angina pleuritis catharrhus, uel alia materia ab aliqua corporis parte ad pulmonē transmissa. Causæ coniunctæ sunt humores ibi coarctati & putrefacti, sicuti est sanguis bilis pituita, fieri enim potest ferè ab omni humore.

Loci consentientes de causis peripneumoniæ.

Halyabbas in sua praxi, et hoc apostema aliquando fit ex materia sanguinea aut ex cholera quæ ad pulmonē incurrit nōnunquam a catarrho a capite descendentes, interdum pleuritide iugulatione &c. nam pulmo imbecillis ea facile suscipit, quæ ab alijs membris repurgantur. Paul. lib.3. cap.30. idem sentit, ibi, Inflammatio fit ut plurimum a ualentibus in eam partem destillationibus aut angina aut suspirio aut pleuriti-

de &c. De causis uero cōiunctis loquitur Auic. decima tertij, cap. 10. ibi & peripneumonia fit ab omni humore sed ut plurimum fit a phlegmate, quoniā in membro raro non continetur humor subtilis &c. B. intellige Aui. uelle peripneumoniā a sanguine et a pituita frequenter fieri, raro ex bile, rarißime ex atrabile, unde Auic. plura capita facit de hac re, quem legere poteris, Gale. aphor. 7. comm. 12. causas peripneumoniæ etiam tetigit, quem fusius uidebis.

De indicijs peripneumoniæ.

Indicia communia omni inflammationi sunt rubor tensio dolor, Propria sunt febris acuta grauitas absq; dolore, nisi pelliculæ ipsius thoracis sint inflammatæ quoniam tunc dolor percipitur, spirandi adest difficultas, rubescunt malæ & facies, nasus fit simus, uenæ temporum eleuantur, appetitus deiectus est, linguæ adest siccitas, tußis sicca præcipue in morbi principio, respiratio calida est sputum biliosum spumosum et quandoq; cruentum, uigiliæ adsunt quæ delirium & stuporē inducunt, extremitates frigidæ, ungues liuidi incuruantur, & hi plerumq; in. 4. uel. 7. die pereunt, si uero ad salutem tendat morbus, sanguinis ex naribus profluuium sequitur & quedā excremetitia per sedem excernuntur &c.

De locis consentientibus de indicijs peripneumoniæ.

Gal. 4. de loc. aff. cap. 8. Quando cum spirādi difficultate, cui & angustia & grauitas coniuncta est acuta quoq; febris inciderit, is affectus inflammatio pulmonis est, quod si fuerit intollerabile incendium, angustiæ uero & grauitatis sensus minor, erysipelas ipsum uexare censendū est, Et. 2. de loc. aff. cap. 7. Signa inflammationum communia sunt, ut partes inflāmatæ rubescant tendantur remitantur intumescant et doleāt. Et. 2. de loc. aff. cap. 9. cognoscitur pulmonis inflāmatio, quia tanta inducitur spirandi difficultas, tantaq; angustia, ut soffo-

cari laborantes uideantur ac recti sedere conantur, calida ad est respiratio, quo circa ubi plurimum perflant, iuuari uideantur, in tußiendo modo hoc modo alio colore infectum expuitur, ut rubrum flauum rufum spumosum nigrum & liuidum, grauitatis sensus adest, dolorq; ab imo ad pectus et ad spinam et febris acuta adest &c. Lege de his fusius Aet. ser. 8. cap. 66. Vide similiter Auic. decima tertij, cap. 2. ipse enim addit q, dolor ascendit ad iugulum & pulsatio est usq; ad spatulam & furculam & mamillas saltem apud tußim, et quando dormit superlatus præfocatur, & lingua primo rubescit, deinde nigrescit, & quod adest inflatio oculorum grauitas palpebrarum, pulsus undosus lenis & diuersus, & ibi reddit rationē horum omnium. Vide insuper Hipp. 2. pronost tex. 60. Vide etiam Arculanum & Razem. 9. alman. ibi, cum alicui superuenerit febris & in aeris attractione tantam patitur constrictionem, ut se præfocari putet &c.

De cura peripneumoniæ.

Primus in medendo scopus erit reuulsio ut inflammationis augmentum prohibeatur, quæ fieri potest cum sectione uenæ cum cucurbitulis cum impositione enematum &c. Secundus est humoris digestio, unde si fuerit a sanguine uel a bile conueniunt syrupus uiolaceus iuiubinus cum aqua hordeacea uel zucharacea, uel syrupus mirtinus de papauere cum decocto pec. si uero fuerit a pituita conueniunt syrupi de glyzyrhiza, de hissopo, oxymel simp. miscendo secum syr. uiol. cum decoctis pectori conducentibus &c. Tertius est euacuatio quæ fieri potest cum mana casia rheubarbaro, Troc. de uiol. de agarico cum elo de sebesten &c. Quartus est sputi prouocatio et completur cū his quæ in ore lambuntur, ut patet in cura pleuritidis &c. uide ibi plura

Loci consentientes de cura peripneumoniæ.

Gale. meth.13.cap.4. Quum aliqua particula phlegmone urgeri cæperit uidendum est an propter calorem aliquẽ, qui in illa præter naturam ortus sit an propter dolorem uel ipsius uel propinquæ alicuius partis hanc contraxerit quo.s.adempta causa phlegmone non amplius increscat, post hæc consyderá num uicina particula sanguinem largius ad partẽ phlegmone obsessam, transmittat, Deinde si corpus succorũ æqualiter auctorũ redundantia laboret, Si igitur corpus fuerit pletoricum, uel malo succo redundet, cogimur sanguinem mittere, et membrum, ne quid transmittat corrigere &c. Aet. ser. 8 cap. 66 si nil obstiterit, uena in cubito seccanda & si uires ualidæ fuerint ex utroq; brachio sanguis extrahatur &c. Vide latius Auic loc. cit. & Arcul. & Marcum Catin. & Sauonarolam & Gordoni.

Obseruatio in sectione uenæ.

Arcul. 9. alman. Reiteratio sanguinis fieri non debet nisi plethori cum fit corpus, uel membrum influens sit hepar, uel aliqua euacuatio solita puta menstruorum hæmorrhoidarũ repressa sit, aut si quam putaremus ad membra principalia materiã defluere, in alijs enim periculosa et suspecta est &c. Auice. decima tertij, cap. 1. Comendat plus sectionem uenæ quã uentris solutionem quia in ipsa inquit non est timor sicut in solutione, quum interdum non soluat interdum superflua sit, prohibet etiam narcotica quoniã sputum & maturationem prohibent &c.

Obseruationes in topicis.

Platearius nunquam utendum est repercußiuis sed diaphoreticis & resolutiuis, Præterea caueant aquæ calidæ in fusionem super caput, quia liquefacit humiditates, et superfluitates ad pectus descendere cogit &c. Auic. loc. cit. unum aduertit ꝙ in topicis exterius applicitis maior esse debet in penetrando uis quam in pleuritide, nam in penitiori loco affectio collo-

cata est, unde ad cataplasmata fomenta et linimenta addatur aliquid quod sit tenuium partium, & nota q; debent applicari tam retro supra spondiles quam ante ex directo partis inflammatæ &c.

Conferentia peripneumoniæ.

Conferunt peripneumoniæ, althea, amylum, aqua mellis, butyrum cum melle, bolus armenius, capillus uen. semina cucurbitæ citruli melonum, crocus, decoctio hissopi, faba fressa in cibis, farina hordei caricæ cum fænugræco decoctæ, succus gentianæ, iuleb uiol. iuiubinũ iuleb alkemes mes. in cur. pleurit. Glyzirhiza, origanum cum melle penidij, pix cum amygdalis & zucharo, porrum cum melle, mucilago psylij. Ruta cum anetho sicco cocta, uiola, hypericõ, iris, hissopus cum ruta ficubus & melle. Composita sunt oleum de amygdalis, oleum narcisi, de cucurbita uiolaceum, syrupus de cucurbita, uiolaceus, de uino granatorum dulcium, iuiubinus, unguentum uiolaceum, zucharum uiolaceũ, confectio catafici haly. 6. antid. Dialthea, æsypum, diapapauer, diadragagantum, diaolibanum nic. Phylonium nic. cum melle, loch de papauere mes. rosata magna nic. sotyra nic.

De pronosticis peripneumoniæ.

Hippoc. aphor. 5. aphor. 10. Quicunq; ab angina liberantur, ijs ad pulmonem uertitur & in. 7. diebus pereunt, si uero has effugerint, suppurantur, Et aphoris. 6. aphor. 16. a morbo laterali, uel pulmonia habito, aluui profluuim aduenieus malum, Et aphoris. 7. aphoris. 2. a morbo laterali inflammatio pulmonis malum, B. Nota peripneumoniam fieri a pleuritide, sed non, e, conuerso, quia si mitis fuerit inflãmatio, omnis humor noxius per sputum ex purgatur, si sit pernitiosa, antequam costæ patiantur, strangulat, Et aphor. 7. aphor. 12. a pulmonis inflammatione phrenitis malum. Et secundo pronost.

cap.69. qui purulenti ex pulmonia sunt &c. Vide tu Galeni commentum, item secundo pronost. tex. 64. ibi quibus abscessus &c. Et tex 67 eiusdem libri, Auice. peripneumonia quæ a colera rubea fit, secūdum plurimum sua acuitate interficit cum sit uicina cordi & appositio cūm infrigidantibus non peruenit ad locūm &c. Mesu. & dixit Gal. q̄ peripneumonia est difficilis curæ quam pleuresis & magis promptior ad interficiendum eo q̄ solutio continui in pulmone raro est susceptibilis curæ uel quia uirtus cordis non tantum patitur immo deficit ab inflammatione eius &c. Arcul. peripneumonia longa & diuturna perducit tandem ad nocumentum hepatis ita ut erret eius digestiua & tumescūnt pedes & crura interdum etiam uenter. Auic. decima tertij, cap. 2. Et Hip. dixit pro quando accidunt exituræ apud mamillas uel ea quæ sequitur ad eas & aperiuntur pustullæ euadunt, & similiter quando accidunt exituræ in crure sunt signa laudabilia &c.

Authores dissentientes circa peripneumoniam.

1 *Adserere, peripneumoniam fieri non posse a pituita per uiam influxus.*

2 *Adserere, peripneumoniam pituitosam esse biliosa deteriorem.*

3 *Adserere, in peripneumonia ex alijs morbis facta conferre sectionem uenæ.*

Confutatio dissentientium circa peripneumoniam.

Gale. 2. de loc. aff. cap. 9. Respondet primo. Quippe iam ostendimus omnem inflammationem ex affluente fieri sanguine, quapropter si biliosus fuerit sanguis flauum aut pallidum erit sputum, si pituitosus & spumans candidum &c. ex quibus inferri potest hanc etiam inflammationem pulmonis a pituitoso sanguine gigni posse &c. Ad secundum, respondet Mes. & omnes auctores q̄ deterior est biliosa quum mor

bus sit acutior sæua inducens accidētia &c. Ad tertium, Paul. lib. 3. cap. 30. Vitabimus sanguinis detractionem dum ex alijs morbis peripneumonia depēdeat et si in statum morbus fuerit &c.

De sputo sanguinis.

Sputum sanguinis nil aliud est quam quædam sanguinis reiectatio per os undecunq; proueniens, hic consydera potius locum a quo sanguis emanat, quam ipsam definitionem ut monet Gal.

De causis sputi sanguinis.

Causæ eius primitiuæ sunt percußio casus uociferatio acuitas uocis, uomitus laboriosus, cibi acuti calidi, timor & angustia sanguinem acuens, sangui fuga gutturi inherens, frigus constringens caliditas dissoluens &c. Causæ antecedentes sunt multitudo materiei & ciborum aut retentio mēstruorum aut sanguis ex hemorrhoidibus, aut abscißio membri, aut acuitas humoris aut uehementia motus aut flatuosus spiritus &c. Causæ coniunctæ, sunt quia si proueniat a uenis erit aut incisio, aut perforatio aut apertio, aut erosio, aut ualida abstersio, si uero non prouenerit a uenis, tunc erit uel uulnus uel ulcus quod a corrosione uel putrefactione uel ab abscesu sanguineo fiet &c.

Loci consentientes de causis sputi sanguinis.

Auice. decima tertij, cap. 4. Causa primitiua fit expercussione aut casu super pectus aut super hepar, aut a reincisiua, aut a tußi frequenti aut a uociferatione, aut ab acuitate uocis sine gradatione, aut a rixa, aut a uomitu laborioso et proprie in præparatis aut a sumptione solutiuorum acutorum aut ciborum calidorum aut a timore & angustia sanguinem acuente &c. Gale. 4. de loc. aff. cap. 8. Voco præcedentes causas aut cum aliquis ex alto uel in ludo uel in certamine ceciderit, aut ubi lapis uel lignum thoracem offenderit aut ira cum exclamatione acuta uehementiq; uoce ut cytharedis tragædisq; ac-

cidit uasa diruperint, uide locum hunc fusius. De causis ante*cedentibus & coniunctis loquitur etiam* Gal. 4. *de loc. aff. ca. 5. Sanguis reijcitur uel rupto uel eroso uase aliquo, uel ore alicuius uenæ patefacto rumpitur uas uel ob sanguinis abundātiam, aut ob frigus a uicinis partibus contractum aut ob innatam intemperiem, quandoq; ruptionis causa est, aut uehemēs motus aut humorum abundantia qui una per se uel una cum crudo & frigido & flatuoso spiritu uenas extendunt &c.* Lege hancmet sententiam *cap. 8. eiusdem similiter. 6. de symptom. cau. cap 2. ad medium.* Vide etiam Auic. *decima tertij, tract. 3. cap. 4. Similiter lege omnes practicantes.*

De signis sputi sanguinis.

Quoniam locum cognoscere ex quo sanguis emanat necessariū est, ne inter stolidos quos redarguit Gal. *cōputemur, diligenter aduertendum, q̄ si a capite sanguis fluat q̄ capitis uel dolor, uel aliud nocumentum præcessit, si proueniat ab arterijs magno cum impetu exiet, eritq; tenuior rubeus cum claritate, uixq; cohibetur. Si a pectore præcessit dolor tussis & grauitas, si a pulmone habes* Hip. *aphor.* 13. *lib.* 5. *ibi quicunq; spumosum sanguinem expuunt, ijs epulmone eductio, fit cum tussi multa, extenuatio corporis alteratio in genis &c.* Nota *etiam q̄ spumosus sanguis de mente* Auice. *prouenire potest etiam a cana pulmonis. Si sanguis prouenerit a rupto uase, in primis erit multus, deinde paucus cum aliquali dolore. Si ab eroso uase accidunt affatim sanguinis uacuationes præceduntq; exigua sputa, atq; acres ex capite in pulmonem destillationes eritq; tenuis. Sāguis ex apertione orificiorum, in principio est paucus deinde augetur & est sine dolore, sanguis ab* Apostematibus *corrosionibus & ulceribus cognoscitur ex præcessione eorum et* Interdum *expuitur sanies &c. Sanguis proueniens ex naribus facile cognoscitur, tum ex rubore fa-*

ciei tum quia dum exprimitur naſus adhuc fluit, Vel rem breuius ſic habe ſanguis ab ore proueniens per quatuor modos cognoſcitur, aut expuitur tantum & eſt ex partibus oris, aut exit cum ſcreatu & eſt ex colatorio uel uuula palato et partibus eorum, aut exit cum uomitu et prouenit uel a meri, uel a ſtomacho aut ab hepate et finibus eorum, aut exit cũ tußi, & tunc uel eſt ex pectore uel pulmone, aut cana, aut lacerto uocali aut epigloti &c.

Loci conſentientes de ſignis ſputi ſanguinis.

Gal. 4. de loc. aff. cap. 5. Cognoſcitur ſanguis qui a gula & uentriculo reijcitur ex ipſo uomitu, Si ex ſpiritualibus partibus ex ipſa tußi, Si ex faucibus & gurgulione ex ſcreatu, Si ex ore ex ſimplici expuitione, Cognoſces ex eroſa uel exeſa uena, ſi nulla præcendente cauſa exiſtente, ſanguis plurimus inter tußiendũ reijciatur, Cognoſces a pulmone educi, ubi fuerit ſanguis ſpumoſus, Cognoſces a partibus pectoris emanare ſi illic dolor adfuerit, nam in thorace multi adſunt nerui quibus dolores percipi poſſunt, Cognoſcitur a primaria thoracis affectione fieri, ſi neq; multum neq; rubrum, ſed nigricantem grumoſumq; ſanguinem conijeceris &c. Vide etiam ca. 8. huius lib. Item Paul. æginetam cap. 31. lib. 3. Item Aet. ſer. 8. cap. 59. Et Auic. 10. 3. tra. 3. cap. 4. & ibi, adunguem omnia intelliges: Vide etiam Meſu. cap. de exitu ſanguinis ab ore, ſimiliter Arcul. & alios practicantes.

De cura ſputi ſanguinis.

Primus ſcopus in medendo erit, ſex res non naturales ad frigidum & ſiccum ordinare ut ſanguis cohibeatur & frigefiat, Cibi igitur ſint uiſcoſi glutinoſiq; ſtiptici & frigidi quales ſunt ptiſana hordeacea, uel ex amylo confecta, aut piſces uiſcoſi, carnes craſſæ pingues, & Animalium extremitates, Cõueniunt etiam caſeus recens portulaca lentes miliũ Alica

ac coriza, Bibatur aqua calibeata, uitetur exercitiũ loquutiõ &c. Secundus erit reuulsio quæ fieri potest per phlebotomiam multoties repetitam, quæ pro singula uice sit modica, Hinc ualet ligare extrema, Menstrua & hemorrhoides euocare, cucurbitulas natibus affigere &c. Tertius est malam *sanguinis qualitatem temperare, reprimendo eius aquositatem, uel (ut ita dicam) biliositatem, Si enim fuerit aquositas illa pituitosa præparetur cũ rhodomelle & syrupo rosaceo, deinde euacuetur cum myrobalanis chebulis & rheub. At si sanguis fuerit biliosus digeratur cum syrup. rosaceo de. s. acetosæ, de granatis, de omphacio, de citonijs mirtino, de portulaca, cum aquis plantaginis portulacæ &c. deinceps euacuetur cum Myrobalanis citrinis & rheu. cum caßia. Quartus est sanguinis cohibitio, quæ primum & statim fienda erit, ne forte adeo uires ægrotantis prosternat ut difficultas sit in reuocando, primum conuenit portulaca lapis hematites corallus cornu ceruinum ustum, terra sigillata, Bolus armenius. s. mirti flores et cort. granatorum Gumi arab. &c. Sextus est ut si sanguis in pectore uel uentriculo coaguletur, statim dissoluatur cum oxymelle simpl. & composito cum aquis hissopi scabiosæ aliqui exhibent Theriacam & coagulos leporis &c.*

Loci consentientes de cura sputi sanguinis.

Auice. 10. 3. tra. 3. cap 6. loquitur de sex rebus supra naturalibus dicens & cibi conuenientes eis sunt omne conglutinatiuum & opilatiuum, & omne consolidatiuum & omne infrigidatiuum sanguinis prohibens feruorem eius & custodiãtur ab omnibus causis mouentibus sanguinem ut sunt cibi calefacientes saltus clamor rixa coitus loquutio plurima &c. Vide de his latius Mesuem.

De Reuulsione loquitur Paul. lib. 3. cap. 31. Quibus destillatio cruentum sputum concitat, uena protinus debet incidi et

pro uirium modo sanguis detrahi. Auic. loc.cita. cura est ut succuratur cum phlebotomia basilicæ in qua existimatur esse resolutio singularis &c. & fricentur eius extremitates & ligentur incipiendo a superioribus ad inferiora &c. Vide de his latius Marcũ cat. Arcul. Gor. et reliquos practicãtes &c.

Item Mesuem ibi, secundam rem complent administrationes phlebotomiæ cum iterationibus &c. De Rectificatione sanguinis loquitur Auic. loc. cit. ibi & sumant in potu medicinas frigidas conglutinatiuas &c. Vide de his uberius Mes. & Arcul. De constrictione sanguinis loquitur Gal. 7. de compo. med. per. loc. cap. 4. Curamus apertionem osculi alicuius uasis per obturationem & rupturam per eius conglutinationem, & uasorum erosionem per renutritionem erosorum, obturatur osculum dilatatũ per adstringentia, conglutinatur ruptũ per eadẽ & quæcunq; ipsis in compositione citra mordacitatem resiccantia & glutinosi quid habentia miscent, ut lemnia terra, Renutriuntur corrosa per cibos boni succi & pharmaca carnem gignentia &c. Vide fusius Gale. 5 meth. cap. 5. 6. & 7. Item Aet. ser. 8. cap. 63. & Auice. ibi & confert tribuere ei in potu trociscos de charabe &c. Vide de his iuxta Arcul. Mar. cat. Sauon. Guielmum plac. Gordonium & reliquos practicantes &c.

Obseruationes de euacuatione.

Mesu. cap. de flu. sang. ab ore, Si fuerit acuitas & inflammatio & ebullitio in sanguine propter mixtionem choleræ acutæ in ipso, oportet ut euacuetur cholera prius deinde phlebotometur, Hoc enim est secundum canonem artis demum sequatur infrigidatio &c.

Obseruationes in adstringentibus.

Gale. 7. de comp. med. per loc. cap. 4. Conueniunt adstringentia ijs qui non tussiunt simplicia, Sed illis qui ex pulmone,

aut thorace, aut arteria ſanguinem reiectant, miſcenda ſunt adſtringentibus calida & tenuium partium exiſtentia ut per totum corpus deſtributio fiat, ubi uero circa ſtomachum, aut aluum affectio hæc cõtingat, huiuſcemodi pharmacorũ mixtura opus non eſt &c. Razes. 15. cont. In ruptura uenæ pectoris & phtiſicis noli prohibere ſcreatum perſeuerante adhuc catarrhi deſcenſu ad pectus uel pulmonem &c.

Cohibentia ſputum ſanguinis.

Cohibent ſcreatum ſanguinis, Aloes, Amylum, Balauſtiæ, Barba hyrcina Betonica, bolus armenius, cinis cancri, cortices caſtaneorum, cauda equina centaurium maius, Nux cupreßi, cydonia & eorum flores, coagulum leporis & hædi, colla piſcium, corallus, corigiola, Coriandrum, cornu cerui uſtum cum dragaganto, Radix draconteæ, Hematites, Gumi arabicum & Amygdalarum, Cortex glandium, flores granatorum, Hyoſcyamus, charabe, lachryma lentiſci, litium lutũ ſigillatum, Maſtix, fructus Myrti, Mumia cum maſtice, Oenanthæ, omphacium, cortex rad. oliuæ, cortex olibani, Albumen oui, pix portulaca, plantago, pſylium, Rheubarbarum, Roſa, ſuccus rubij ſalix, ſandaraca, ſanguis draconis, ſymphitum, ſynopida in ouo cortex ſuberis, ſumach, ſpina alba, ſpodium cum ſucco plantaginis ſtercus apri, Terra ſamia, Triticum, Vernix, Virga paſtoris, hypociſtis. Compoſ. ſunt. Trociſci hemathicorum meſ. in cap. ſputi ſang. T. de charabe de terra ſigillata, de papauere, de ſtella Auic. Triphera ſaracenica nic. Theriaca maior Auic. Sotira confectio, Confectio mirabilis Meſ. in cu. tußis hum. Medicamen Andromaci Auic. Phylonium perſicum Diaolibanum nic. loch de papauere Hali, Dia papauer Meſ. Diaſulphur Serap. Aqua aluminoſa, calibeata, Athanaſia magna Auic. 1. 5. &c.

De pronosticis sputi sanguinis.

Hip.aphor.4 aphor.25.Sanguis quidem supra qualiscunq; fuerit,malus infra autem bonus.B. Si immoderantia sanguinis adsit siue inferne uel superne exeat, semper malum est; Immoderata n. nullo modo naturæ quadrant &c. Et aph.4. aphor.47. Excretiones in febribus non inter mittentibus liuidæ cruentæ fætide omnes malæ,Et aph.4. aph.27. Quibus in febribus sanguinis fluxerit multitudo quacunq; ex parte &c.Et apho.5. apho.3.ubi sanguis plurimus fluxerit,singultus aut conuulsio superueniens,malum,B. Intellige nisi a plenitudine proficiscatur,alioqui ad ualetudinem confert,Verũ si ex euacuatione alius morbus sequatur,necessario pronosticum erit malum.Nam hip.aphor.7.apho.9. A profluuio sanguinis desipientia & conuulsio malum. Et apho.6.aphor.10. caput dolẽti & circundolẽti pus uel aqua uel sanguis efluens per nares aut os aut aures morbũ soluit, Et aphor.7. aph.15. A sanguinis sputo puris sputum malum,B.Hoc intellige de sputo maligno quod ex pulmone educitur, alioqui sensus aphor. non esset semper uerus. Et aph.7.aph.37. Quicunq; euomunt sanguinem,si sine febre quidem, salutare, si uero cum febre, malum curare uero acerbis et refrigerantibus.Gal.7. de compos.med. per loc. cap.4. In reiectatione sanguinis, primum periculum est, ne immoderata euacuatio fiat &c. Auic.10.3. tra.3 cap.4.Et ille cui accidit sputum sanguinis est præparatus ut adueniat ei ulcus pulmonis , Et ille qui est a pectore nõ est tantum timoris quantum in eo q̃ est ex pulmone,Et multoties quidem est sputum sanguinis causa sanitatis apostematis in hepate aut splene &c. Lege & aph.3.aph.29.ibi, Iuuenibus autem sanguinis sputiones tabes febres acutæ &c.

Authores dissentientes circa sputum sanguinis.

1 Adserere,sputũ sanguinis cum tussi semper a spiritualibus

membris prouenire.

2 Adserere, spumosum sanguinem semper esse indicium affe cti pulmonis.

3 Adserere, Aperitiua in sputo sanguinis a retẽtione mẽstruo rum facto conferre.

4 Adserere, omnem sanguinis reiectationem per superrio= ra semper esse malum.

Confutatio dissentientium circa sputum sanguinis.

Ad primum Gal. 4. de loc. aff. cap. 5. Nos uero sanguinem quid a cerebro ad gurgulionis partes internas ut ad fauces affatim descẽdat, tußiendo educi sæpe numero conspeximus, quippe gutturi subito irruẽs tußim mouere potest, ex quibus reprehendit medicos qui eruptionem periculosißimam tan= quam pulmone affecto credebant. Ad secundum Auic. cap. de sig. spu. sangui. Et quãdoq; est spumosus sanguis ex cana pul monis proueniens, & paulo post Et spuma cum dolore pe= ctoris significat locum ægritudinis, unde non semper erit a pulmone spuma &c. Ad tertium Auice. 1 .3. de cur. spu. sang. Caueant a cibis calidis & omnibus calefacientibus, sed ape ritiua sunt calida igitur non conferunt, Præterea hip. aph. 7. aph. 37. cura cum acerbis & refrigerantibus, non calidis & prouocantibus, sed in hoc casu fac ut monet Gal. 5. meth. ubi per sectionem uenæ mẽstrua prouocat, et non aperitiuis. Nec styptica cum aperitiuis admiscenda sunt quum alterum ab al tero facile in operatione impediatur. Ad quartum Gal. apho. 4. comm. 25. inquit eam quæ supra fit per os solam excretio= nem nõ esse semper malam illa quæ fit per nares omissa quæ etiam non est mala, quoniam hip. aph. 7. aph. 37. Quicunq; euomunt sanguinem si sine febre quidem salutare &c. igitur non semper erit mala &c.

De purulentis & tabe siue phtisi.

Empiema est puris collectio in media inter thoracem & pulmonem regione, Tabes uero quæ a græcis φθισις dicitur, est pulmonis uel thoracis ulceratio cum febre debili ac tussicula corpus consumens Nam a uerbo φθινειν, quod est diminui dicta est, ex ulcere.n.corpus consumitur diminuitur ac colliquatur, Hæc differt ab hectica, quum omnis phthisicus sit hecticus et non, e, contra, præterea hectica tam ab ulcere, quã a non ulcerato pulmone oritur, Marasmus etiã ipse consumptionem corporis importat quæ a febre acuta dependet, Tabis tres sunt species, una quum corpus non alitur, ita ut summa macies oriatur a græcis ατροφια dicta, Altera ubi malus corporis habitus est in quo fere omnia alimenta corrumpuntur & hanc græci καχεξιαν uocant Tertia est quæ a græcis dicta est φθισις, Et fit quum a capite in pulmonem catarrhus descendit et frequens tussis oritur, Interdum tamen a medicis pro uno & eodem morbo accipiuntur.

Loci consentientes de empiemate & phtisi.

Paul.lib.3.ca.32. εμπυημα κατα τα κενα του θωρακος ητοι κατα τον υπεζωκοτα συνισταται i. si uerbum uerbo reddideris Empiema in uacuis thoracis regionibus uel in membrana costas subcingente colligitur.

Gal.lib.de Tum. præter naturam, cap.3. εμπυους hoc est purulentos dicunt quibus pus in media inter thuracem et pulmonem regiones fuerit collectũ, Similis sensus habet.5.meth. cap.8.& apho.6.comm.27. &.4. de loc.aff.cap.5.Aet.ser.8. cap.67. phthisis proprie est ulceratio pulmonis ad sanguinis sputiones consequens, Gal.aph.7. comm.16. quam proprie phthoen nominant græci, hanc hip. phthisim appellat quæ pulmonis ulcera insanabilia consequitur & totius corporis cum febre parua extenuationem, Vide etiam hanc definitionem in lib.defin.med.&.5.de loc.aff.cap.3. Vide etiam Mesu.

ibi phthisis est detrimentum desiccationis et consumptionis cadens in corpus ex calore febrium habitudinalium & ulcere pulmonis.

De causis empiematis & phtisis.

Empiema fit uel a sanguinis eruptione, uel ab ulcere, aut ab inflammatione absessa & rupta, aut a catarrho a capite ad pectus fluente. Causæ primitiuæ phthisis sunt aer, motus uiolenti corporei, Regio borealis frigida & sicca, cibi & potus salsi & acres ac caput replentes, casus percußio autumnus pluuiosus & temperies ægri frigida & sicca &c. Causæ antecedentes sunt destillatio acris mordicans ac corrodens, aut præcedens peripneumonia iam putrefacta & ulcerata, aut pleuritis rupta, aut putrefactio & corrosio precedens in substantia pulmonis, aut aliqua causarum sputi sanguinis uenam aperiens &c. Causa coniuncta est ipsa materia producens phthisim ad actum &c.

Loci consentientes de causis empiematis & phtisis.

Paul. lib. 3. cap. 32. purulenta screatio fit uel propter sanguinis eruptionem, aut ab ulcere in pulmone aut ab inflammatione abscessa & rupta, aut a destillatione a capite fluente ad pulmonem, &c. De causis primitiuis plura habes ex auic. 10. 3. cap. 15. ibi, & causa extrinseca est sicut casus & percußio aut multiplicatur quum estati boreali siccæ succedit Autũnus pluuiosus &c. Vide de his Arcul. fusius, De causis Antecedentibus loquitur Mes. cap. de phthisi, ibi, ulceratio huiuscemodi causam habet, aut ex præcedenti catarrho acuto ulceratiuo instillante in pulmonem, quandoq; ex præcedenti pleuritide aut peripneumonia &c. lege eum fusius, Lege etiam Auice. 10. 3. tra. 4. cap. 19. ibi, causæ ulcerum pulmonis sunt catharrhus mordicatiuus &c. Vide etiam Gal. 4. de loc. aff. cap. 8. fusius de his causis pertractantem & alios practicantes &c.

De signis empiematis & phtisis.

Signa ab exeuntibus sunt sputum saniei cum signis suis, urina est naturalis uerum interdum oleaginea, Interdum habet furfures quæ omnia humidi consumptionẽ significat in processu morbi lienteria aut diarhea superuenit, & sudor in fine digestionis, Signa a qualitate mutata sunt febris continua uniformis, genæ liuescunt pedes tumescunt carnes consumuntur, ungues curuantur, pallidi apparent. Signa ab actione læsa, male dormiunt, pulsus minutus frequens uniformis diuersus in fine, hanelitus naturalis sed in fine ob uirium imbecillitatem diuersus Appetitus deiectus & quod sursum uergit fœdi est odoris &c.

Loci consentientes de signis.

Hip. prædict. 2. tex. 60. Cognoscuntur purulenti principio si febris nõ dimittit, Sed interdiu tenuior, noctu uehementior; Si copia sudoris elicitur, ac tußiendi cupiditas adsit, nec quidquam tamen dignum comentatione expuunt, si, oculi caui redduntur maxillæ ruborem contrahunt, ungues manuum curuãtur, digiti potißimum sumi calescunt, In pedibus tumores cõsistunt, neq; cibum appetunt & pustulæ circa corpus erumpunt, &c. B. causas horum signorum habes in comm. Gal. Lege de his Paul. lib. 3. cap. 32. ibi phthisis confirmata &c. Lege etiam Gal. 2. de morb. cau. cap. 7. & fusius. 1. de diff. feb cap. 9. Lege etiam Aet. & Paul. ibi, pus collectum attestantur grauitas pectoris, tußis ualida siccaq; &c. De signis præparatorum ad phthisim loquitur Gal. & Hip. aphor 5. aphor. 9. ibi tabes fiunt &c. Et Auic. 10. 3 tra. 4 cap. 20. ibi isti sunt alati habentes pectus strictum &c. ubi infert q collum gracile & longũ præseferunt & humeros admodum alarum et scapulas quasi a pectore semotas habent si macilenti sint, et carnẽ cũ humorum acrium influxu, mollem habeant ad phthisim inclinati sunt, Vide de his fusius Arcul. & Gal. de diff. feb. 1. cap. 9. Cognosce etiam ex Gal. & Hip. pronost. 2 tex. 62. quatuor erũ-

ptionis suppurationis signa, quæ sunt dolor, spirandi difficultas, tussedo, & screatio quæ si continentur & uehementer infestent, celerem significant eruptionem, si minus diuturniorē &c.

De cura phtisis & empiematis.

In primis an phthisis curari poßit lege conciliatorem differentia. 193. Si curanda erit unica erit intentio, ut uidelicet causam tam conseruatricē quam productricem amoueamus, que si fuerit a sanguine per sectionem uenæ reiteratam. Si a bile per chologoga, si a phlegmate per ea quæ pituitam educunt, quamquam sciam Auice. a Raze in hoc differre ut ipse solutiua ad causam remouendam exhibeat, quæ a Raze ratione phthisis factæ interdicuntur, Si uero fiat phthisis a pleuritide cura erit in capite pleuritidis nota, Si ab empiemate tūc puris concoctio adiuuetur, deinde euacuetur, Nam supuratio, si rūpatur, uel deorsum tendet et tūc expurganda erit ꝑ aluū intestina ac uesicā, si sursum uersus pulmonem, tunc per asperam arteriam elicita tußi educetur, Verum si neutra harum uia a natura tentetur, superest tantum ut locus in quo sanies consistit, ita aperiatur, ut extrudi poßit, Si phthisis proueniat ab ulcere tunc cura erit ut in primis ulcus abstergatur cum hydromelle, aqua hordeacea, cum cicerū, ac zachari aqua uel cum decocto hissopi &c. deinde fluxus destillationum prohibeatur cum his quæ pulmonem roborant, sicut est syrup. mirtinus, puluis pulmonū uulpis &c. 3. residuum permanēs exiccetur cum melle & galbano, deinde ulcus consolidetur cum bolo armenio Aliqui exhibent lac quod abstergendi & conglutinandi uires habet, sunt qui exhibent aquam hordeaceam cum cancris fluuialibus coctam & præcipue confert &c.

Loci consentientes de cura phtisis & empiematis.

Mesu. cap. de phth. primam rē complent quæ abscindunt nocumenta catharri & si causa eius fuerit ex empiemate pe-

ripneumonia et pleuritide cura eorum dicta est secundum rē complent euacuaciones causas abscidētes, unde si cognoueris ex plenitudine sanguinis phebotomamus ex basilica, si cholera abundare euacua Auic. cap. de empie. Cunq; eruperit sanies & existimas ꝙ pauca sit, ut mundificetur cum sputo ad. 40. dies, tunc oportet ut administrentur post eam abstersiua lauatiua mundificatiua dādo ea in potu quum incipit expui, id, quod erumpitur & cum dacocto hissopi rad lilij syrup. de Melle &c. Paul. lib. 3. cap. 32. puris concoctio primum adiuuāda est fomentis cataplasmatis, promouet etiam rupturam uomicæ sani lateris incubitus, mulsæ sorbitio & succus ptisanæ cum melle, Valentius decoctum hissopi & thymi cum melle &c. Vide latius de his Gal. 5. meth. cap. 8. et Aet ser. 8. cap. 65. et decura ulcerum. 5. meth. cap. 1. Et Auic. de cura ulcerum partium pectoris & inuenies quæcunq; a me dicta sunt &c.

Obseruationes in cura.

Gal. 5. meth. cap. 8. In ulcere pulmonis primum fac, ne, magno æger utatur respiratu, sed super agat silentium, Præterea statim a ruptura uasis facta curam incipias quo cruentum adhuc uulnus priusquam phlegmonem excitet glutines.

Mesu. cap. cit. Quando consolidatio & conglutinatio uulneris quæritur, tunc cibaria sint desiccatiua nō eleuata in gradu multæ exiccationis & sint conglutinantia ut sunt extremitates porcorum & hædorum &c. Et paulo infra prohibeatur eis omnis lubricitas uentris et constipatio uiscerum Nam lubricitas uehemens resoluit uirtutem &c.

Conferentia tabidis.

Conferunt tabidis, ius adipis capræ bibitum, Amylū, Barba hirci cum aqua hordei, Betonica, lutū armenium, Butyrū, decoctio cancrorum, dragagantum, fænugræcum, Gumi albotim, peucedanum, pix humida plantago portulaca, Confectio

dicta mirabilis mes.in cur.tus.hu.loch de pino de papauere, Troc.de papauere hali, Phthisicis cōferunt radix acori cū ptisana, et Betonica, Berbenaca, Cācri cū aqua hordei, decoctio .s.citoniorū, cocleæ, cum uino, Iecur apri uel lupi .s. lini lutū armenum, Marubiū, Porrum, pulmo cerui, plantago, saluia, stercus uacarū, Cōfectio de satirion Mes.confe. dicta mirab. confect.de Iacur mes. in cur.pht.diadragagātū, Diapenidion, diarhodon, diapapauer nic.Phylonium rom. loch. de spodio Auic.loch.album Mes.in cur.tus.hu.syrup. de papauere, uiolaceus de hissopo, de psylio mes. Triasandali nic. Troc, de cāph. Mes. de citonijs serapio de arsenico & zacharum ros. nouū.

De pronosticis phtisis & empiematis.

Aet. ser.8. cap.65. quoniam rumpuntur suppurationes uel sursum uel deorsum. Quæ sursum in uacuum thoracis locum funduntur periculosiores sunt.B.nota q̄ supuratio multis modis terminatur, aut statim sua multitudine suffocat, aut a colluuie pulmo putrefit, unde phthisis, aut sputo ex purgante liberat, aut per uiam magnæ uenæ ad uesicam cum urina crassa extruditur, aut per uiam secessus per intestina euacuatur, aut per tumorē in cute pectoris enatum & ruptum educitur qui modi ferre omnes præter primos optimi reputātur Hip.aph. 5.apho.11. Qui a tabe molestantur, si sputum quod ex tußiunt graue olet iniectum carbonibus & capilli a capite defluunt, lethale B. capilli defluunt uel ob maximum alimenti defectū, uel ob humorum pernitiosam corruptionem & est peßimū signum.

Hip.aph.5.aphor.12. Quibuscunq; tabe laborantibus capilli a capite defluunt ijs alui profluuio superueniēte moriuntur, Et apho.5.apho.14. A tabe habito profluuium aluui superueniens lethale, et aph.6.aph.27. Quicūq; suppurati aut aquam intercutem patientes uruntur, aut secantur, si pus aut aqua

uniuersim effluxerit, omnes moriuntur. B. Vide etiam apho. 10. & .13. & .22. & .29. lib.3. circa hanc materiam item.8. lib. 4. Et apho.7. apho.16. a puris sputo phthisis & fluxus, quum uero sputum retinetur, moriuntur. Aet. ser. 8. cap. 67. Difficilli me curantur ulcera pulmonis eo q citra tußim non repurgantur & a tußi mutuo ulcus corrumpitur, Præterea pharmacorum uires ad ulcus pertingere non ualent priusquam in uentre permutantur, præterea pulmo per spirationes semper mouetur & tußiendo lancinatur, Itidem si curentur ita ut fistulosæ et callosæ cicatrices relinquantur, progressu temporis fricantur et leui ex occasione recidiuantur. B. Vide de his fusius Gal. 5. meth. cap. 8. & .7. de compos. med per loc. Intellige tamē tu ut Gal. q ulcera in superficie pulmonis facta curari possunt sed antiqua & a phlegmone facta difficulter, uel plane nunquam sanari possunt. Vlcera uero pectoris facilius curantur tum quia carnosum est pectus tū quia paruo motu indiget, tū quia substantiam ita mollem & ad erosionem pronam non habet ut pulmo, Vide de his latius Gal. loc. cit. et. 4. de loc. aff. cap. 5. ibi ulcera in pulmone &c.

Hip. aph 5. aph. 15. Quicunq; ex morbo laterali suppurantur, si in. 40. diebus purgantur a die qua fit ruptio liberantur si minus ad taben transeunt. Et pronost. 2. tex. 63. supersunt, quos febris eodem die dimisserit ac cibum citius appetunt & a siti liberati sunt & uenter exigua et consistentia deijcit, & pus album leue & con color est et sine labore ac tußi ualida reijcitur, Qui uero contrariū habent, pereunt &c. Et. 2 pronost. tex. 52. Quicunq; dolor circa thoracem & pulmonem non desinit, adhibitis oportunis auxilis in suppurationem uerti sciendum est. Vide textus alios sequentes ad pronosticū etiam maxime spectantes.

Gale. 5. meth. cap. 8. Si phlegmone semel inuaserit exigua

glutinandi est eius spes in longius tamen protrahere potest tempus &c. B. ratio est quia in pulmone nec sanies nec pus elui potest, quod in phlegmone soluta prima est intentio, nec uulnus glutinari, quum in perpetuo motu ob respirationem pulmo sit.

Authores dissentientes circa empiema & phtisim.

1 *Adserere, omne empiema esse per incisionem uel ustionem curandum.*

2 *Adserere, cum Erasistrato nihil ex thoracis spatio in pulmonem posse recipi.*

3 *Adserere, phthisim fieri posse a siccitate per se.*

4 *Adserere, humiditatem per se posse pulmonem ulcerare.*

5 *Adserere, phthisim ex ulcere pulmonis antiquo esse curabilem.*

6 *Adserere, lac nullo modo competere phthisicis.*

7 *Adserere, zacharum rosaceum recens nullo modo conferre phthisicis.*

8 *Adserere, abstergentia ex purgantiaq; solum in phthisi cõuenire.*

Confutatio dissentiẽtium circa empiema & phtisim.

Ad primum Gal. *apho. 6 comm. 27. ustione tantum indigen qui plurimum habent puris adeo ut desperent per sputiones posse expurgare, sed omne empiema tale nõ est, igitur nec per incisionem curandum &c. Ad secundum respondet* Gal. *5. de loc. aff. cap. 3. ibi, ij namq; uel ex thoracis spatio in pulmonem quidpiam recipi impoßibile esse sibi persuadentes &c. & ibi docet modum & uiam qua fit hic transitus, Similiter & 5. meth cap 8. Ad. 3. Gal. aph. 3. comm. 16.* Morbi *tabitudines nominati ad has duas sequuntur constitutiones & ad frigidißimam ex qua nonnulla ex uasis quæ sunt in respirationis instrumentis dirumpuntur, & ad alteram quæ coniunctã*

habet cum caliditate humiditatem, quarum occaſione caput repletum mittit ad pulmonem fluxiones, a ſicca uero conſtitutione, omnia alia magis quam tabitudines conſequuntur et ſic a ſiccitate nullo modo phthiſis oritur. Ad quartum Conciliator differentia.193. in eius appenditio inquit q̃ humiditas per ſe nõ cauſat phthiſim niſi fuerit cũiuncta humido catharrhali uel caliditati uel frigiditati.

Ad.5.Gal.5.meth.cap.8. ulcera pulmonis non modo adcurandum ſunt difficiliora, ſed quibuſdam etiam impoſsibilis eius cura uidetur, & hoc ratione & experientia, Ratione quoniam pulmo eſt ſemper in motu, ſed quæ ſunt ſanãda quite indigent, Experientia, quia neminem eorum ita affectorum ſanatũ uiderim, Item.4 de loc.aff.cap.8. multos ex hoc morbo defeciſſe, imo inquit quapropter omnes perire neceſſe eſt.

Ad.6.Gal.5. meth. cap. 12. Veteres uero etiam mulierẽ lactantem, ijs qui phthoe conſumeretur adſtare uoluerunt, quorum ſententiæ ipſæ quoq; accedo &c ubi lac ſumopere commendat, Itidem adſerit ſeptimo meth.capi.ſexto, Præterea id quod eſt facilis aſſumptionis, optimæ digeſtionis et bonæ nutritionis, item optime humectans conſolidans & abſtergens confert phthiſicis, ſed lac habet has cõditiones ut refert Aui. igitur eſt dandum phthiſicis, quare ſi ab alijs uitetur, idcirco fit, quia in febre putrida non competit &c. Ad ſeptimum Auic.decima tertij, tra.4.cap.6. Vnum de maxime conferentibus phthiſicis eſt zucharum roſaceum et ex eis quæ multotiẽs ſum expertus in corporibus et regionibus diuerſis eſt ut utatur pane cum zucharo roſ. & ſi anguſtetur anhelitus detur in potu ſyrupus de hiſſopo & ſi inflammatur dentur trociſci de camphora &c. Meſu. ex rebus mirabilis iuuamẽti ad conſolidationes & ſanationes ulcerum pulmonis eſt zucharum roſ. recens & ſupra quod non præterijt annus &c.

Ad octauũ, Cõciliator diferen. 194. Medici plerunq; errant circa phthisis curationem, eo q, uolentes purgare saniem tantum abstersiuis eam ex purgantibus utuntur, ut sanguinis sputum denuo inducunt &c. ibiq; notat, zucharum rof. non nisi præcedentibus mundificatiuis esse exhibendum &c.

De pleuritide.

Pleuritis duplex uera & mendosa, uera est subcingentis costas pectoris membranæ cum suis musculis inflammatio cum dolore pungitiuo & acutißima febre, mendosa, uero est inflãmatio in paniculis pectoris extrinsecis. Intrinsecus enim in pectore tres continentur membranæ quarum quædam a Græcis dicuntur ὑποζωκότες. i. subcingentes latine, arabice pleuræ, quæ uero recte per medium thoracis ad iugulum feruntur, διαφράττοντες. i intersipientes, barbare mediastinũ dicitur, deinde diaphragma &c.

Loci consentientes de pleuritide.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 3. Inflammationes quæ in subcingẽtes costas membrana, ac musculis illi continuis fiunt, morbum quem lateralem uocant efficere solent, hæc met sententia est iuxta Gal. de part. art. med. cap 4. & de constit. art med. cap. 15. & aphor. 6. comm. 33. ibi qui acidum ructum &c. Mesu. Pleuresis quædam uera quædam non uera, uera est apostema cadens in paniculis & lacertis &c. Non uera quæ fit in lacerto & uelamine extrinsecis &c. Vide de his Auice. decima tertij, ca de pleuritide. Item Alex. et Aet. ser. 8. cap. 68. ibi, Pleuritis exquisita & propria est inflammatio membranæ extrinsecus latera succingentis dolorem pungitiuum uehementer inferens, cum acutißima febre &c.

De causis pleuritidis.

Causæ primitiuæ sunt casus percußio pectoris, denudareq; se post laborem in aere frigido, uenti septentrionales, aquæ

frigidæ potus & similia. Causæ antecedentes, sunt humorum influxus, uel eorum superabundantia, uel retentio superfluitatum exire consuetarum. Causæ coniunctæ sunt sæpius sanguis et bilis inflammationem actu producentes, raro pituita, rarißime melancholia, quia quod est densius raro ad hæc mẽbra penetrat &c.

Loci consentientes de causis pleuritidis.

Gale.lib.de constit.art.med.cap.5. Inflammatio ex humorum influxu suboritur quia hæ partes non æque ut cutis sunt densæ & compactæ sed rare potius. Et aphoris.6. comm.33. idem adserit, ibi quum unaquæq; inflãmatio ex alicuius humoris &c.

Auic. decima tertij, cap. de pleu. Et materia huius apostematis ut plurimũ est cholera aut sanguis cholericus, quoniã in membris tunicosis, non penetrat nisi subtilis sanguis cholericus uel purus &c.

Mesu.cap.de pleu. Commune est intrinsecis ac extrinsecis paniculis ab omni materia apostemari, uerum a sanguine & cholera frequẽtius, a phlegmate et cholera nigra rarius &c. & hæc de causis antecedentibus & coniunctis. De causis uero primitiuis lege Arcul. Gord. Sauona. & Auic. ibi, & quandoq; facit pleuresim, multitudo potus aquæ frigidæ & frigus additum, & facit euenire caliditas uehemens & potus uini puri &c.

De indicijs pleuritidis.

Signa pleuritidis inseperabilia sunt, febris acuta, dolor punctorius, modo ad iugulum, modo ad præcordia tendens, spiratio frequens et exigua, pulsus serinus ac durus, tußis magna interdum cum screatu interdum absq; sputis, quorum signorum si unum deficiat, uera pleuritis esse non potest. Signa materiæ inflammationem efficientis, sumũt ex colore sputi, unde si rubeus fuerit, sanguinolẽta erit inflammatio, si flauus

biliosa, si spumosus pituitosa, si niger, bilis assata. Signa pleuritidem ab inflammatione hepatis interstiguentia, sunt, quia loco pulsu dolore colore & tussi differunt. Loco, quia infra costas in dextra tantum partem sentitur durities uel tumor. Pulsu quia in inflãmatione hepatis undosus est. Dolore, quia nõ acutus sed grauis. Colore, quia facies male colorata. Tussi, quia adest sine screatu spirationeq; maiori, cõtra uero in pleuritide. Signa quibus differt peripneumonia a pleuritide sunt, quia in peripneumonia pulsus est undosus, & genarum mala rubent ac si fuco deliniarẽtur. Signa quibus differat a phrenitide sunt quia pleuritis sine alienatione præsertim dum incipit prouenire solet, contra uero phrænitis cum alienatione incipit & cum anhelitus constrictione desinit &c.

Loci consentientes de indicijs pleuritidis.

Gale. 5. de loc. aff. cap. 3. huius signa inseperabilia sunt, febris acuta, dolor perinde ac si locus intendatur uel pungatur, spiratio frequens & exigua, pulsus paruus arteriam duram & quodammodo intensam demostrans, Tussis magna cum sputis coloratis nonnunquam sine his &c. Orib. aphoris. 1. commen. 16. ibi accessiones &c. Signa inquit pleuriticorum sunt quatuor. s. tussis, respiratio difficilis, febris, & dolor acutus, quorum unum si deficiat pleuritis esse nõ potest. B. habentur hæc met signa ab Hippoc. 4. de uic. in mor. acu. tex. 72. & lege causam horum signorum ex ipso Gale. in commen. Gale. de constit. art. med. cap. 15. ex colore sputi quis humor peccet, nobis demostrauit, ibi, si sputum colore rubro inficitur, tunc sanguinolentum erit, si flauo, biliosum, at si spumosa excreentur, pituitosum, si niger fuerit screatus, tunc iudicandum an fluctio siue biliosa siue sanguinolenta assetur &c. Lege etiam fusius. 5. de loc. aff. cap. 3. et aphor. 6. comm. 33. ibi quæ a flauis ac rufis sputis fit ex biliosis humoribus &c. De alijs signis

quibus ab alijs morbis interstinguatur pleuritis, fusius habes iuxta Paul. lib. 3. cap. 33. & a Gale. 5. de loc. aff. cap. 3. De signis pleuritidis mendosæ fit mentio a Gal. ibidem. 5. de loc, aff. ibi, sunt & alij laterum dolores cum febre & exigua respiratione &c. Et sunt hæc grauitas lateris sine tußi, nullum redditur sputum, dolor extrinsecus est tumor deinde extra apparet &c. Signa concoctionis pleuritidis habentur ex Galeno in comm. 12. lib. primi aphoris. ibi, acceßiones et constitutiones morbi indicant &c. Lege Galenum etiam secundo de loc. aff. cap. 9. ibi, quod si tußiẽdo nihil expuat, fieri potest ut nihilo minus pleuriticus sit ille &c.

De cura ipsius pleuritidis.

Cognoscas id in primis licet, an notha uel uera sit pleuritis, si notha tunc cura tentatiua utitor cum fotu tum humido tum sicco, quale est decoctum camomillæ anethi meliloti f. lini fenugræci &c. uel sacculum ex sale milio furfure &c. & cum his quæ potius uentrem leniunt quam ualide soluant si uera fuerit pleuritis, uel ad resolutionem, uel suppuratione͂, uel ad alium morbum transmutabitur. Si ad resolutionem, tunc in primis id quod influit reuellendum cum sectione uenæ cum leuibus clysterijs cum cucurbitulis cruribus applicitis, cum fricatione partium inferiorum, Secunda intentio erit materiæ præparatio, quæ si fuerit sanguinea uel biliosa præparabitur cum syrupo uiolaceo, iuiubino, cum aquis uiolaru͂, hordei, citruli, melonis indi, cucurbitæ &c. uel cum decocto rerum pect. frig. Veru͂ in materia biliosa requiritur id quod plus infrigidet et humectat quam abstergat, in sanguinea plus abstergat quam humectet, in pituitosa plus abstergat quam infrigidet quale est decoctum hissopi & syrupus de liquiritia hydromel & oxymel. Tertia intentio est euacuatio a loco in quo fit inflammatio & perficitur cum sectione uenæ ex eode͂

latere patiente, uel ſolutione uentris, ubi materia ad has partes declinet, nã quo natura uergit eo ducere oportet per loca conferentia & hæc fiet tutius per caſiam mannam rheobarbarum. T. de agarico de uiolis &c. Quarta intentio erit ſputi euocatio ac facilis eductio & pficitur cum iuleb ſyrupus iam dictis, uel aliquo eclegmate, uel inunctione ex oleo uiolaceo amygdalino dulci. etc. Quinta intẽtio eſt reſidui reſolutio quæ fiet cũ topicis in modũ emplaſtri et fomenti cum camomilla &c. Si uero ad ſuppurationẽ uertatur Prima intentio erit puris concoctio quæ fiet cum emplaſtris ac unctionibus molliẽtibus ſicut cũ oleo amygd. dul. butyro, adipe galinæ &c. Secunda intentio eſt rupturæ uomicæ promotio, quæ fiet cum ualida tuſſi et cum his quæ dilatãt pectus qualis eſt mulſæ ſorbitio, incubitus eiuſdem lateris cũ ualido corporis motu &c. Tertia intẽtio eſt abſterſio cum aqua ſacchari uel hydromelle cum iure cicerum. Quarta intententio erit conglutinatio & perficitur cũ boloarmeno & cum ſimilibus &c. At ſi ad alium morbũ tranſmutetur, cura eiuſdem morbi curabitur &c.

Loci conſentientes de cura pleuritidis.

Hippocra. 2. de uic. in mor. ac. tex. 1. lateris dolorem ſiue is per exordia fuerit ſiue poſtea exortus ſit, tentare calidis fomentis diſſoluere non abs re exiſtit &c. et hæc de cura nothæ tentatiua, ubi laudat fomenta ex aqua calida & quæ ex ſale milio parantur. Auic. de cur. pleu. plura habet ibi, uerũ humida cum non iuuant non nocent &c. De cura ueræ pleuritidis loquitur deinde Hippocra. 4. de uic. in mor. ac. tex. 73. ibi, ſi dolor ſurſum uel ad clauiculam, uel ad mamam uel brachiũ aſcẽderit. Venam brachij internam ſeccare oportet qua parte dolor afficit, ſanguinemq; auferre pro corporis habitu ãni tẽpore ætate immo ſi dolor acutus fuerit uſq; ad animi deffectum detrahes, poſtea clyſterẽ exhibebis, ſi uero ſub thorace

dolor fuerit pleuritico uentrem sub purgabis. Lege etiam secundo de uic. in mor. ac. tex. 10. 11 ubi non ad animi usque deffectum uenā secare iubet, sed eo usq; extrahere, donec rubidior multo, aut pro rubido liuidus fluxerit &c. Quo nam latere secanda sit uena, dubitauit primus Gentilis, deinde omnes neoterici quāquam meo iudicio efficatiores sint eorum rationes, qui a parte læsa dicunt extrahi, quam qui ab opposita, Pro his Lege Manardum lib. 12. epistolarum ad Iacobū pharusium plures rationes adducentem. Galenus secundo de uic. in mor. ac. comm. 11. tutius est per uenæ sectionem euacuare, quam per purgantis medicamenti administrationem etiam si ad hypochondriorum regionem dolor finiatur, immo per uenæ sectionem nullum impendet periculum, eo discrimen maximum subeunte, quod per purgationem tentatur, maxime quum morbus hic acutus sit cum febre uehemētißima. Quod etiam diuersio ad hanc intentionem spectet lege Auicen. ibi, oportet ut prohibeas materiam euenientem cum euacuatione et attractione &c. De secunda intentione loquitur Mesu. ibi, Mondificationem corporis oportet ut præcedant præparatiuæ ad materiei digestionē necessaria, et si materia fuerit cholerica requiritur infrigidatio maior cum humectatione non spoliata a uirtute abstersionis &c. Si materia erit sanguinea requiritur uirtus infrigidationis minor & abstersionis maior, si phlegmatica requiritur minor infrigidatio & maior abstersio. De tertia intentione loquitur Auic. decima tertij, de cur. pleu. ibi, dicamus igitur q cura est phlebotomia si sanguis fuerit uincens, & si est humor alius euacua non cum eis quæ sunt sicut mirobalani &c. Paul. lib. 3. cap. 33. Recentiores omnibus uenam incidunt, ueriti ut opinor turbationem quā purgatio solet accersire &c.

De quarta intentione plura habes ex Mesue ibi, quintum

rem complent administrationes medicinarum sputum facili tantium, quæ fiunt cum humectantibus et lenificantibus procedēdo ad res temperatæ abstersionis &c. Auice. loc. cit. oportet ut si tua magnifica intentio ad hoc ut sputum facile sit & ex eis quæ multiplicant sputum est dormire super latus infirmum &c. De alijs intentionibus curatiuis habes etiam plura ex Auice. loc cit. ibi, & ex eis quæ sunt solicitudo attendēda est ut succuras maturationi ægritudinis, et si sanies fiat oportet ut succuras cum mundificatione &c. lege de his uberius Mes. Marc. Cat. Arcul. Gordonium & cæteros practicantes.

Obseruationes circa curam tentatiuam.

Mesu. cap. de pleu. Et canon est debere ab humidis & debilioribus incipere & quanto compactior & siccior fuerit materia, tanto tardius ad fortiora prorumpere, ne resoluatur quod est subtile & cadat durities in residuo. Cauendum insuper ne uapor ex euaporatorijs ad nares ægri ascendat, dissolutionem enim & tristitiam & anhelitus constrictionē generat &c.

Hippocra secundo de uic. in mor. ac. tex. 9. Verum si fomētis dolor non placetur, non diutius calefacito siccat enim id pulmones atque ad suppurationem excitat &c.

Obseruationes in phlebotomia.

Auicen. decima tertij, cap. de pleu. Cumq; phlebotomas et euacuas & non sedantur accidentia tunc scias q; prohibitio collectionis quā quæris difficilis est non igitur reiteres phlebotomiam ut non congelletur materia, quæ habitura est collectionem et post hæc dispositio debilitatis uirtutis, non est quæ tollerare possit phlebotomiam & solutionem, sed necessariū est tunc uti clysterijs &c. Mesu oportet phlebotomiam preponi solutiuis, nisi uentris fuerit constipatio, tunc enim præcipimus lenire prius naturam &c.

Obseruationes in soluente pharmaco.

Auic. decima tertij, cap. 1. in solutiuo est timor magnus, ipsum n. anq; interdum mouet & quandoq; non soluit, et quãdo q; superfluit, uide de his Gal. *2. de uic. in morb. ac comm. 2. deinde inquit auic. nec soluatur uenter cum pharmaco laborioso, sed leniente, & uitentur styptica sicuti myrobalani.*

Conferentia pleuritidi.

Conferunt dolori lateris et pleuritidi, amygdalæ anethũ, berbena, betonica, bdelium, brasica, galbanum, gentiana, malua capillus uen. uiole, hordeum, passulæ iuiubæ, peucedanum, saluia, uerbascũ, urtica, iris illirica, colatura furfuris cocti in aqua hordacea, althea, alchana, camomilla, caricæ, hissopus, penidij, zucharum uiolatum & quecunq; dicta sunt superius in capite peripneumoniæ.

De pronosticis pleuritidis.

Hipp. aphor. 3. apho. 23. Hieme uero morbi laterales &c. Et aphor. 6. aphor. 33. qui acidum eructant, non ual de morbo laterali corripiuntur & aphor. 6. aphor. 16. a morbo laterali uel pulmonia habito alui profluuium adueniens malum. B. *Intellige de fluxu a natura non regulato, nam qui a uirtute regulante fit etiam in principio bonum, nisi ullum aliud accidens fuerit quod uirtutem prosternat, unde Auic. & fluxus in principio apparens bonum est signũ &c. Et aph. 5. aph. 8. quicunq; morbo laterali laborantes in. 14. diebus non repurgantur, ij ad suppurationem uertuntur, Et apho. 15. eiusdem, quicunq; ex morbo laterali suppurantur, si in. 14. diebus purgantur, a die qua fit eruptio liberantur si minus ad tabem trãseunt Auic. decima tertij, cap. de pleu. quæ est propinqua cordi & parti sinistræ est deterior, sed ad hoc ut maturetur conuenientior, & quæ est remotior a parte sinistra est salubrior, sed ex parte resolutionis & maturationis magis inobediens*

& paulo post, & apparitio fluxus sanginis narium est ex signis bonis ultimis in pleuresi, B. adde tu q; non tantum a naribus sed ab hemorrhoidibus et matrice proueniens sanguis in casu laudatur, Gal. 10. methe. cap. 5. si pulmonis uel membranæ quæ costis subtenditur, uel uentriculi uel iocineris phlegmone sit, quæ has partes occupet, non modo his qui imbecilles sunt uiribus, sed etiam quibus ualentiores sunt mortifera esse solet Hip 3. prorrhet. tex. 5. dolor lateris ex sputis biliosis, si absq; ratione euanerit in furorē aguntur. B. facto scilicet bilis ad cerebrum transitu, Auic. decima tertij, tra. 4. cap. 1. Et quando accidit prægnantibus est pernitiosum, & accidens decrepitis ob debilitatem uirium in spuendo interficit. B. Nam. solet hominem interimere uel ex eius uehementia symptomatū, uel ex præfocatione. Primo modo prægnantes moriuntur. Secundo decrepiti non ualentes materiam extrudere.

Hip. lib. de aere & aqua, qui habent uentrem natura humidum, minime morbo laterali atq; alijs morborum generibus corripiuntur. B. hic locus citatur a Gal. aphor. 6. comm. 33. & ratio est quia abundante bile aut pituita salsa & acri irritatur aluus ad deiectionem, in qua plures humores excerni solent &c.

Authores dissentientes circa pleuritidem.

1 Adserere, pleuritidem posse fieri absq; febre, anaxionis exemplo.
2 Adserere, profluuium alui in omni pleuritide esse, signum periculosissimum.
3 Adserere, pleuritidem plerunq; fieri a tenui pituita.
4 Adserere, repercussiua in pleuritide iam facta conferre.
5 Adserere, pleuritidē dextri lateris deteriorem quā sinistri.

Confutatio dissentientium circa pleuritidem.

Impugnat primum Gal. aph. 1. comm. 12. ibi, In morbo late

rali,

rali acuta quidem febris una cum ſpirandi difficultate & tuſsi & dolore lateris pungente ſigna paſsionis ſignificatiua nominantur. Et. 5. de loc. aff. cap. 3 uocat hæc ſigna inſeparabilia, igitur abſq; febre fieri non poteſt.

Ad ſecundum, Gal. aph. 6. cõm. 16. In mediocri uero morbo laterali profluuium alui ſuperueniens poteſt prodeſſe ratione euacuationis & magis quum ſigna cõcoctionis apparuerint ineſſe paſsionibus, neq; adeſt timor, ſed morbus eſt citra periculum.

Ad tertium, Gal. aphor. 6. comm. 33. Pulmo in omni parte rarus ac laxus promptius eſt omnes ſuſcipere humores, mẽbrana autem ſubcingens plus bilioſo ob hanc igitur cauſam, quibus pituita natura ſuperabundat, raro a morbo laterali corripiuntur, &c. ubi habes non plerunq; a pituita fieri.

Ad. 4. Gal. 2. meth. cap. 17. Partius ad pectus eſt adſtringentibus utendum quando talia, humores, qui phlegmonem excitant, in pulmones & cor nonnunquam reprimant, & paulo poſt, quippe foras trahere potiusquam reprimere in eo debemus itidem ait Auic. decima tertij, in ſer. comuni de cur. doloris, unde non mirum ſi Meſu. a Gord hac de re deridatur, quũ in eo morbi principio principiante nullum opus medici ab infirmo petatur.

Ad quintum, reſpondet Conciliator diff. 100. Et tenet q; deterior ſit reſpectu ſitus materiæ item ratione nobilioris partis, item quia ſæuiora fiunt ſymptomata &c. Lege fuſius ubi de peripneumonia agit.

De cordiaca paſsione.

Sunt cordis paſsiones ſeinuicẽ conſequentes numero tres. Prima, eſt cordis imbecillitas, Secunda, eſt palpitatio. Tertia, eſt cardiaca ſyncopa, Nam facta imbecillitate cordis uehemẽti, agitatur uirtus, unde palpitatio ex qua deinceps ſyncopis

oritur, nec inter se differunt nisi secundum magis & minus, palpitatio est quædam dilatatio atq; contractio præter naturæ ordinem facta cardiaca uero syncopa est innati roboris labefactatio & languor siue præceps uirium lapsus.

Loci consentientes de cardiaca passione.

Mesu. de ægritud. cor. Aegritudines cordis sunt, debilitas pulsus, tremor & syncopis, non aliter inter se differentes nisi sicut debiles & fortes, debilitas facta fortis, usq; adeo ut sit agitatiua uirtutis facit tremorem, tremor superueniens generat syncopim ultimitas in syncopi est extinctio & mors. B. nota q̧ arabes pro palpitatione cordis tremorem dicunt nescientes inter palpitationem & tremorem interstinguere, sed de his fusius dicemus in fine huius morbi.

Gal. lib. de tre. & palp. cap. 5. Palpitatio est quædam dilatatio atq; contractio præter naturæ ordinem. Et. 12. meth. cap. 5. syncope est præceps uirium lapsus.

Auic. decima tertij, cap. 6. Syncopa est destructio maioris partis plurium uirtutum motiuæ ex sensibilis propter debilitatem cordis & aggregationem totius ad ipsam &c.

De causis syncopæ.

Causæ syncopæ sunt uel extraneæ uel interaneæ extraneæ sunt ambiētis aeris malitia, uel res uenenatæ, uel animalium uenena, uel aliquis animi affectus, qualis est ingens dolor timor &c. uel plures motus uigiliæ respirationis prohibitio &c. Causæ interaneæ uel primario affectu fiunt, uel per consensum totius & partis. Si primario affectu, erunt, uel mala intemperies cal. frig. sic. hu. uel mala compositio obstruens & spiritus præfocans, uel solutio continui, quæ si fuerit in superficie mors usq; ad diem secundum prolongatur, si ad uentriculos penetret statim interficit, uel erit aliqua inflammatio uel abscessus ex quibus breuiter aut aliqua mora facta mors

ſequitur, Si per conſenſum totius corporis tūc uel erit febris acuta coliquans, uel uehemēs raritas corporis ex qua magna ſudoris copia elicitur. Si perconſenſum partis uel erit ab ore uentriculi uel a mala hepatis diſpoſitione, aut uteri ſtrangulatu, aut a retentis menſtruis, aut a uermibus, autabimmodica hemorrhoidarum euacuatione aut a medicamento fiet.

Loci conſentientes de cauſis ſyncopæ.

Gal. 12. meth. cap. 7. Occaſiones quibus ſyncopæ ſuccedunt ſunt ſex dolor uehemens, uigiliæ, immodica innanitio, interdum motus, & principiorum intemperies & cap. 5. eiuſdem fit ſyncope ex ambientis aeris malitia, uel ex uenenatis facultatibus, uel ex animalium uenenis uel ex aliquo affectu animi & pluribus motibus, ex uigilijs, ex inmodica eius tenuitate ex continentium corporum raritudine, ex reſpiratu prohibito et ex nutrimenti defectu &c. De alijs uero cauſis loquitur. 5. de loc. aff. cap. 2. ibi affectus cordis ſi primario affectu fiāt, erunt aut malæ intemperies, aut uenenoſus humor, aut eryſypelas, aut inflammatio aut alius quipiam præter naturalis tumor &c. Lege de alijs a me recitatis totum hoc caput, & 12. meth. ibi, ſi per conſenſum ab ore ſtomachi &c. Vide etiam de his quæ per compatiendi rationem fiunt Mes. longo ſatis ſermone pertractantem, et Auic. decima tertij, cap. 6 et Paul. lib. 2. cap. 38. Similiter uide Aet. & reliquos practicantes, nam Auic. tres cauſas ponit quarum, Prima eſt attractio, totius aut maioris partis ſpiritus ad cor. Secūda eſt præfocatio ſpiritus in corde ſpiraculum nō inuenientis. Tertia eſt paucitas ſpiritus in toto, ita ut non ſuperfluat præter illum qui eſt in minera &c.

De ſignis ſyncopæ.

Signa ipſius ſyncopæ eſt animi deffectus, pulſus parui, extremorum frigus & ſudor frigidus perrumpens. Signa pri-

marij affectus sunt quia nullam manifestã causam in alijs mẽbris inuenitur, nec in ore stomachi, quũ nõ adsit nec uomitus nec nausea, Signa malæ cõplexionis calidæ sine materia sunt caliditas æstus, incendium, febris, pulsus frequens & uelox. Signa compl. frig. sunt pulsus & anhelitus tardus rarus, Præcesseruntq; longa ægritudo, sanguinisq; euacuatio &c. adest somnolentia color pallidus, Signa siccæ comp sunt extenuatio corporis, nulla sentitur humiditas plus durus &c. Si sanguis uel bilis peccet, sentitur caliditas pulsus magnus plenus fortis. Si melancholia, adest timor tristitia solicitudo pulsus durus &c. Si pituita, abest sitis, cor percipitur ac si in aqua nataret, pulsus mollis &c. Signa opilationis sunt, diuersitas in pulsus percepta cum imbecillitate et paruitate &c. Signa per consensum sumuntur a membris communicantibus materiã, Nam si a cerebro tunc præcessit dolor capitis uertigines, imaginationes falsæ Si ab hepate cognoscitur ex debilitate caliditate & grauitate in eo percepta cum suis alijs morbis. Si a pulmone cognoscitur ex difficultate spirandi ex tussi & ex catharrho. Si a stomaco cognoscitur ex uomitu nausea, difficultate digerendi &c.

Loci consentientes de signis syncopæ.

Paul. lib. 3 cap. 34. Notæ ipsius sunt, resolutio animeq; defectus, pulsuum paruitas, extremorũ frigiditas & in sudorem prorumptio. At si cor incaluerit magnam crebramq; edi respirationem, si refrixerit exiguam & raram.

De signis primarij affectus & per consensum. Lege Auic. decima tertij, cap. 7. ibi, Et quãdo syncopis non habet causam manifestam & est cum tremore cordis frequente & non est quod est in ore stomachi causa faciens ipsam, tunc ea est cordialis confirmata, illa uero cum qua est nausea & conturbatio est stomachalis &c. Loci de alijs signis habentur fusius ab

ipso Auic. cap. de signis tre. cordis similiter ab Arcul. Sauo. & Gor. & ab alijs.

De cura tremoris cordis ac syncopæ.

Primum regimen erit contrarium causæ efficienti tremorem siue palpitationem nam si fuerit causa calida, regimen erit frigidum cordiale, si frigida, calidum &c. Secunda, quæ occurit intentio erit digestio præsertim si ab aliquo humore fiat, in causa calida cum frigidis, ut cum syrupo uiol. de ribes, de suc. acetosæ de limonibus acetoso simp. cum aquis uiolarũ rosarum boraginis nenupharis &c. Tertia, erit euacuatio quæ peccante sanguine, (uirtute roborata) fiet per sectionem uenæ in parua quantitate, aut peccante bile per leuia pharmaca qualis est infusio rheubarbari in rebus cordial. cũ myrobalanis citrinis cum manna ac casia. Pituita uero superabundante cum diaphinicone electuario indo cum myrobalanis chebulis & agarico additis semper rebus cord. calidis, in melancholia peccante cum confectione hamech pillulis indis de lapide lazuli &c. Quarta, intentio est reuulsio qua reuellimus materias a corde & deducimus ad membra ignobilia cum fricationibus cucurbitulis, cum sectione uenæ saphenæ cum lotionibus & clysterijs &c. Quinta, est robur cordi addere remouendo intemperiem calidam cum frigidis, ut puta cum rosis camphora sandalis acetosa nenuphare & similibus in causa frigida cum calidis ut cum buglosa zedoaria mellisophilo cort. citri, musco ambra &c. aut cũ compositis ut puta cum zucharo boraginaceo buglosaceo, electuario de gemis diambra diamusco, hinc etiam parari possunt epithemata. unctiones, sacculi pulueres &c Syncopis maxime si in paroxysmo fuerit tres in eius cura requirit intentiones. Quarum prima prohibet resolutionẽ spirituum qui remanserũt, ne omnino resoluantur & fit cum irroratione faciei cum

aqua rosacea acetoq; mixta, uel aqua frigida uel uino. Secūda, regenerat spiritus & uirtutem roborat, unde huc spectant, aromatica, & quæ cito reficiunt, qualia sunt uinum oua sorbilia, aqua carnis & similia. Tertia excitat uires & conuertit uapores & spiritus ad exteriora, cum fricatione extremitatum, cum prouocatione sternutationis, facta com acri aceto & heleboro albo &c.

Loci de cura syncopæ.

Auice. undecima tertij. tra. 2. cap. 4. de cura a causa calida inquit & stude ut sit aer infrigidatus ultima infrigidatione, ut sint rorationes et odoramēta aromatica camphorata &c. ubi comendat etiam res in cibo acetosas cum succis fructuum agresta & malis acetosis &c. Pro secunda intentione inquit da ei ad sorbendum syrupum de fructibus &c. Pro tertia intentione in materiali omni feratur auxilium cum euacuatiuis in sanguineo cum phlebotomia & extractione sanguinis ultima &c. lege eum fusius & plura inuenies a me dicta. Lege in super Arcul. Marc. Cati. Sauo. & Gord. et cæteros neotericos. De cura syncopis loquitur Gale. 12. meth. cap. 5. Quum essentia uirium quibus regitur corpus tum in spiritu, tum in solidorū corporum temperamento consistat, hæc si integra sint seruari debent, si corrupta ad integrum reuocanda. Quæ igitur portio defluit hanc apponendo resarcimus, quod alterascit, in debitam temperiem per contrariam alterationem uindicemus &c. B. Habes curam illius syncopæ quæ per consensum oris uentriculi fieri solet ab ipso Gale 12 meth. cap 3. præcipue si a crudis crassisq; humoribus fiat, si uero a flaua bile habes similiter curam cap 5. eiusdē lib. ibi, at quibus ex flaua bile quæ os uētriculi infestet, syncopa incidit &c. Lege Paul. ægi. cap. 36. & 37. lib. 2. omnia ex Galeno satis belle recitantem &c.

Quot modis dicatur Medicina cordialis.

Auic. in lib. de uiribus cordis ſeptem modis dicitur Medicina cordialis, Primo quia reficit ſpiritus & nutrit ut uinum & de hoc etiam loquitur ipſe ſecunda primi ſumma de pulſibus, & undecima tertij, in cura ſyncopis ſimiliter aqua carnis oua & ſimilia. Secundo quia illuſtrat ſpiritus ut margaritæ & ſiricum. Tertio quia congregat ſubſtantiam cordis & ſpiritus prohibendo reſolutionem eorum ut charabe terra ſigilata, bolus armena. Quarto quia amica eſt cordi quale eſt dulce & odoriferum. Quinto quia per uirtutem ſuam alterant & uiuificant roborando per qualitates manifeſtas qualia ſunt ſimplicia temperata ut borago bugloſſum aurum. Sexto quia euacuant depurando humorem melancholicum a corpore, aut euacuãdo quod nocet cordi ut ſunt myrobalani etc. Septimo quia ſua proprietate occulta roborat ac confortat cor, ut iacintus ſemina citri, bugloſſum &c.

Obſeruationes in cura.

Auic. undecima tertij, tra. 1 cap. de can. ul'ibus cor. oportet ut ſit uelox ſtudium in cura malarum diſpoſitionum cordis, ita ut non fiat error, quia incorrigibilis eſſet quod non accidit alijs membris &c.

Obſeruationes in euacuatione.

Auice. loc. cit. obſeruamus ne ſuperfluat & cadat uirtus, deinde poſt euacaationem uiuificemus uirtutem, Repletio ſanguinea remouetur phlebotomia baſilicæ dextræ, & repletio uaporoſa cum phlebotomia baſilicæ ſiniſtræ, In alijs euacuationibus miſceantur medicinæ cordiales &c. Mich. Sauo. de mente Auic. inquit audaciores eſſe debemus in adminiſtando phlebotomiam in ægritudinibus cordis quam pharmaciã, nam phlebotomia non peruenit ad cor ledendo ſicuti pharmacia cum ſuis uaporibus.

Obſeruationes in remouenda mala complexione.

Auic. in cura calidæ, si inueneris uirtutem debilem & timueris extinctionem, non erit excusatio quin permisceas frigida calidis. Marc. Cat. non debemus excesiue calidis & frigidis uti, & quum infrigidare desideramus, medicinam calidam aromaticam miscere debemus, quia frigida claudunt uias & penetrare non possunt, uel hæc simul miscemus ut naturalis color & spiritus una conseruentur, nam Auic. confidimus q. si natura fuerit fortis, discernet inter frigidum et calidum & afferet frigidum cordi & calidum spiritui &c. Vide eum fusius: Gale. 12 meth cap. 5. ad robur uirtutis conseruandum & ad syncopalem accesionem, quo minus de repente incidat, cauendum, singulare præsidium est temperamẽti custodia &c. Vide Mesu. de his &c.

Nocentia ac conferentia cordi.

Nocent cordi, alscebram, colocynthis, euphorbium, genista, mezereon, lac. scamonium. Conferunt debilitati, syncopi et tremori, aurum, caro chochlearum, margaritæ, menta, melissa, & xyloaloes, ambra, borago, cinnamomum, crocus, granata acetosa lapis lazuli, acetosa, myrobalani, aqua florum mirti, rosa, poma acetosa, sandali, sena, spica inda, spodium, os de corde cerui, omphacium, zingiber, perdix, siricum, argentum, been, acetositas citri, coralli, coriandrum, doronici, emblici, endiuia, epithimum, folium, charabe, mumia, rheubarbarum, persica, uinum, oua, composita sunt diamargaritõ nic. electuarium de pomis mes. diamuscus dulcis, aromaticum muscatum mes. electuarium de gemis mes. pliris arcoticon nic. confectio xyloaloes mes. diasenæ diaanthos dia rodon nic. electuarium lætificans mes. zucharum ros. boraginaceum diambra, ambra cum ligno aloe & osse de corde cerui cum aqua rosacea in modum pillularum, electuarium de citro, prælator, regum, mes. gallia muscata, oleum millinũ

mes. oleum basiliconis nic. persica & pira condita, rob de ribes de berberis de sumachde pomis de granatis acetosis de citro, syrupus ros. de pomis de acetosa theriaca magna Auicen. triphera ioanitij mes. teodoricon magnũ troc, de xyloaloes, de musco almans, potio muscata nic. sotyra confectio &c.

De pronosticis syncopis & palpitationis.

Hippoc. aphor. 4. aphor. 65. In febribus circa uentriculum & fortis æstus & cordis tremor uel dolor malum. Et apho. 2. apho. 41. Qui frequenter ac fortiter absq; causa manifesta exoluuntur de repente moriuntur.

Paul. lib. 3. ca. 34. si syncope ualida sit medicinæ locus non est, sed si uires ad huc tantillum constent, aliquando ad sanitatem recursus est &c. Gal. 12. meth. cap. 6. Existimandi sunt in sanabiles qui uiribus iam languentibus aliquod eorum uiscus phlegmone infestetur, quoniam nutrire eos assidue non possumus nec seruare eos, si non nutriantur, licet &c. Auice. undecima tertij, tra. 2. ca. 6. & scias q; syncopis confirmata curam non recipit, & proprie quando perducit ad uiriditatem faciei & conuersionem colli & ille cuius res peruenit ad hoc, tunc quum caput eleuat, statim moritur. B. Tria requirũtur ad hoc ut confirmata dicatur, Primum q; sit continua, Secundum ut sit ut uehemens, Tertium q; nulla adsit causa manifesta ut dictum est in aphor. Gal. 12 meth. cap. 5. si copia humorum crudorum uires præmant & propter tum multitudinem tum crassitiem exiguos animalis meatus obstruant iam multis nominibus exitialis est syncope &c. Auic. loc. cit. Quumq; confirmatur in corde malitia complexionis non recipit curam, & quando non est confirmato non facile curatur, apostema quidem calidum est interficiens statim & frigidum ex eis est quæ sunt difficilia, quumq; cor non tolleret ut apostemetur, quomodo tollerabit ut collectio & saniositas in

ipso fiat, cor longinquius est adhoc ut toleret solutionem singularis. Et quando accidit ut penetret usque aduentres eius interficit statim, & si non est penetrans postponitur eius interfectio usq; ad secundum diem. Et quando permutantur materiæ expulsæ ad cor expleuritide & peripneumonia sunt causæ magni timoris & mortis subitæ. Et quando calor purus aut frigus purum peruenit ad cor moritur, & quandoq; uidi congelatum loqui & iam moriebatur cum sudore &c. lege hunc locum fusius.

Authores dissentientes circa cardiacas passiones.

1 *Adserere, idem esse palpitationem & tremorem cordis.*

2 *Adserere, syncopim frequenter accidentem esse signum mortale.*

3 *Adserere, sectionem uenæ usq; ad syncopim non esse faciendam cum* Auerroe.

4 *Adserere, uinum in defectu animi non esse exhibendum.*

5 *Adserere, in actu syncopis reficientia spiritus non præmitti debere stypticis.*

6 *Adserere, syncopim & lipopsychiam nullo modo inuicem differre.*

Confutatio dissentietium circa cardiacas passiones.

Inpugnat primum Gal. lib. de tre. & palp. ca. 5. ibi, tremor est parti quæ sursum uicißimq; deorsum feruntur, inuoluntarius motus, sed sursum ferri & distrahi, & ferri deorsum & cuntrahi non idem est, igitur nec tremor & palpitatio idem sunt &c.

Ad secundum Gal aphor. 2. cōm. 41 Non omnes qui exoluuntur de repente moriuntur, sed qui sæpius, fortiter, ac sine causa manifesta exoluuntur igitur frequens syncopis hoc nō efficit, sed tantum seruatis tribus dictis conditionibus.

Ad tertium Gal. apho. 1 comm. 23. in maximis inflamma

tionibus & in febribus adurentibus, mensura euacuationis est usq; ad animi defectum, nam in febribus ardentißimis statim totius corporis habitus refrigeratur, febris extinguitur et plurimis aluus citatur, sudores emanant &c. In maximis uero doloribus nullum maius inueni remedium quam usq; ad animi deffectum euacuare &c. unde argumenta Auerrois non concludunt quum plerunq; ea quæ natura incohat ars deinde perficiat & econuerso.

Ad quartum, Respondetur q, si uinum interdici deberet, maxime ijs qui syncopi laborant ex flaua bile interdiceretur, sed Gal. 12. meth ca. 4. omnibus quos syncope male habet offerri iubet, eo q, deductionem in corpus promoueat, igitur in syncopi uinum erit exhibendum, intellige tu omnibus phlegmone in teriori non laborantibus &c.

Ad quintum, Respondetur, q, actu exñs syncopis refici uirtus desiderat, & sic præcedent reficientia stypticis, sed si timeatur de futura syncopi, ob nimiam euacuationem, debent præmitti styptica & hæc ex Gal. 12. meth. ca. 6.

Ad sextum, Gal. 12. meth. ca. 5. loquens de succis grauantibus ac obstruentibus inquit, q, si nec obstruant, nec onerent, syncopem. ij. certe non inferunt, sed quas lipopsychias græci, uocant, ubi lipopsychiam a syncopi differre dicit, Præterea syncopis accipitur tanquam genus lipopsychia tanquam species, igitur aliquo modo in ter se differunt &c:

De uomitu nausea & uuluolosa subuersione.

Vomitus est motus facultatis expulsoriæ stomachi, cum quo expellitur id quod est noxium per uiam oris.

Loci conientientes de uomitu &c.

Gale. 6. de sympt. cau. ca. 2. Accipit nauseam pro uomitu, dum inquit, Nausea est expultricis facultatis motus deprauatus, quo per gulam id celerrime euacuatur quod uetriculo

est noxium, Interdum accipitur nausea per preuia ad uomitum dispositione, sicuti primo de loc. aff. cap. 4. dum inquit, Quod si humor quispiam in ipsis uentriculi tunicis contineatur, nausea quidem uexabit, sed inanis & sine uomitu & que irritat duntaxat nullum humorem euacuans, &c. Et octauo de comp. med. per loc. cap. 2. Appellant eos stomachichos quibus nausea contingit & maxime si ad uomitum impellat, erunt igitur quatuor se inuicem sequētia symptωmata, primū ανορεξια, quæ fit quū stomachus intemperie uitiosus, aut humorum redundantia cibos auersatur, hæc dum crescit nauseam parit, ex qua adhuc aucta, subuersio oritur, quæ fit dum fundus stomachi ad superiora uertitur, unde quum uehemens est subuersio uoluulosa, a Gale. 8. de comp. med. per loc. cap. 3. dicitur, non minus ac si uehementi contentione & uiolentia, ueluti in uoluulis siue ileis dum stercora uomuntur subuersio fiat, a qua demum uomitus siue reiectatio fieri solet &c. Auic. 13. cap. de uom. uomitus & subuersio sunt motus stomachi ad expellendum ex eo quod est in eo per uiam oris

De causis uomitus & nauseæ.

Causæ procatarcticæ sunt aer corruptus fœdi odoris, cibus & potus in odore sapore malus, aut nimia eius assumptio, aut mala eius præparatio & unctuositas, motus a cibo statim laboriosus ira & cætera animi accidentia imaginatio alicuius rei obscenæ, similiter casus percußio, ueneni potus & animalium uenenosorum morsus.

Causæ antecedentes per essentiam sunt mala intemperies calid. frig. aquea, & flatuosa, materiæ stomacho inhærentes uel natantes, quæ grauando pungendo ac extendendo uomitum excitant, Item acuitas sensus oris stomachi, mala compositio sicuti accidit in opilatione pyloron. i. ianitoris, uel morbus in numero, ut uermis mordicando ac pungendo, solutio

continui inflammatio & abscessus, pustulæ dolor & imbecil litas ipsius stomachi &c.

Causæ p cōsensum uel fiunt a toto ut in febribus & tunc uel est creticus uel symptomaticus sicuti accidit in febribus malignis & est pessimus, uel fit a parte sicuti a cerebro materias transmittente, uel ipso percusso & uulnerato, uel ab hepate splene intestinis &c.

Loci consentientes de causis uomitus.

De causis primitiuis lege Arcul. & cæteros practicantes. Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2 circa medium, huiuscemodi excretiones fiunt interim grauato ob multitudinē uētriculo, ut cuū plurimū cibi ingestum est, interim ob rē mordacē, quēadmodū p cruditates cibus ingestus uel acidum ructum uel nidorem uel amarorem uel acrimoniam refert, & in hoc genere continentur pituitosa ac biliosa & serosa excrementa tum ibi nata tum ex uniuerso habitu animātis in ipsum deriuata. Est & tertium causarum genus quibus uentriculus ad uomendū concitatur, nulla uel graui uel mordaci re ipsum irritante, sed ob id duntaxat, quod præter naturam quippiam in eo continetur, uocantur præter naturam quecunq; postquam concocta sunt, alere non possunt, quare non tam acida pituita & salsa, uerum dulcis & sanguis quandoque in uentriculo consistentes ipsum ad uomitum impellunt &c. Lege etiam Gal. 1. de loc. aff. cap. 4. Item aphor. 6. comm. 1. &c. Habes etiam de his causis sensum Auic. 13. tra. 5. cap. 8. ibi, Et id quod commouet os stomachi ad uomitum, aut est qualitas operatiua operatione materiæ ex qua læditur membri communicātis ut cerebri, aut aduentus percussionis, aut materia grossa imbibita aut infusa in ipso corrumpens cibum &c. Lege eum fusius, de his Arcul. uberius agit &c.

De signis uomitus &c.

Signa ad uomitum præcedentia ſunt, nauſea ſubuerſio, tremor, labiorum et hypocondriorum tenſio. Signa uomitus qui fit per conſenſum ſunt q; ſi a toto, uel a parte fiat, in eorũ augmento uomitus & nauſea augetur et in eorum morbi decremento minuitur. Indicia per eſſentiam ſunt primo, ſi a nuda & mala intemperie ſine materia fiat, q; triſtis quidam aderit ſenſus in ore uentriculi, nec ulla aderit in uentriculo grauitas nec ructus exiens erit alicuius extranei ſaporis, ſed frequens & inanis aderit nauſea abſq; uomitu. Signa a mala intemperie cũ materia ſumuntur a grauitate percepta, a ructus ſapore ſiue amaro dulci acido & fætido, a ſiti ſi humor ſit calidus a putrefactione & ab eo q; uomitur. Indicia obſtructionis pyleron ſunt tarda concoctio & cibi deſcenſus niſi moræ in cauſa ſint aliæ cauſæ. Signa uermium erunt commotio quædam, ſiue titilatio circa uentriculum. Signa ſolutæ continuitatis ſumuntur a dolore ab exitu ſanguinis & a ſimilibus &c.

Loci conſentientes de ſignis uomitus.

Auic. decima tertia tertij, tra. 5. Signa uomitum antecedentia ſunt nauſea, ſubuerſio tremit labium accidit tenſio hyppocondriorum. Signa humoris calidi putridi ſunt ſitis & ſapor malus in ore et putrefactio apparens &c. Vide de alijs ſignis eum fuſius. Gal. lib. de plen. circa finem libri, de his etiã ſignis mentionem fecit, ibi, patet ſtomachum hoc loco appellari os ipſius uẽtriculi, ubi ſi pituita colligatur appetitiones excitat, ſi uero bilis flaua fuærit ſitim & cibi faſtidiũ pariet, præterea os erit illis amarulentum, at ſi atrabilis, moroſi et triſtes & ſine ſiti, ſaliuaq; plurimum illis ſcatet, nec tamen omnes cibum faſtidiunt immo eorum in quibus atrabilis accida fuerit, nõnulli ſatis famelici ſunt &c. Lege etiam primo, de loc. aff. cap. 4. ibi, rurſus diſtinguendo inueſtigabimus num ab in

temperie ipsius uentriculi hoc eueniat, an a flaua bile in ipso contenta, an a iocinore, male suo officitio fungente, an is ex uniuerso defluat corpore, an etiam in ipso gignatur uentriculo &c. B. ex hoc loco postremo elice q̃ ex frigido ciborum cupiditas excitatur &c. lege de sig. omnibus Arcul. & Sauo. & Gord. fusissime loquentes. Vide etiam platearium &c.

De cura uomitus.

In cura uomitus primum, considera an cibalis sit an humoralis, item an creticus an symptomaticus, si cibalis uel per essentiam uel consensum, si per essentiam tunc quatuor erunt curandi intentiones. Prima est causæ uomitus remotio. Secũda, est uentriculi roboratio. Tertia, est diuersio & accidentiũ correctio. Quarta, est uictus ratio. Prima igitur & secunda, intentio uno & eodem tpe cum contrarijs moderate stipticis alterantibus malam complexionem remouebitur. Tertia, perficietur cum reuulsione cum cucurbitulis suppositorijs clysterijs frictionibus, q̃ si acciderit syncopis eisdem et auxilijs ut supradictum est, curabitur. Quarta intentio sit moderãtia in cibo & potu. participent aliqua stipticitate remedia et cibaria, sintq; facilis concoctionis, saporis non ingrati, uinũ laudabile & quod patienti placeat &c. Si uero fuerit uomitus per consensum, tunc moderanda erit siue totius siue partis consentiẽtis dispositio, similiterq; roborandus erit stomachus cum his quæ exterius & interius applicari possunt, deinde cum diuersionibus prohibere fluxum humorum ad stomachum. Quod si uomitus sit creticus, tũc uel integre iudicatur, & sic naturæ relinquendus uel in aliquo deficit & tunc in eo quod deficit supplere oportet si uero superfluat compescendus est. Vomitus uero symptomaticus uel ex stomacho prouenit, uel ab alijs membris aliunde deriuatur. Si primo tunc intentiones medendi erunt tres. Prima euacuatio humoris in

uentriculo contenti. Secunda est stomachi intemperies corrigenda simulq; stomachus roborandus. Tertia est diuersio ne fluant ab alijs membris humores & accidentium correctio quæ omnia etiam supra relata sunt. Si ab alijs membri proueniat uomitus, similiter in primis euacuandum deinde diuertendum & membra tam mandantia quam suscipientia roborandum, ut alterum ne mittat, & alterum ne suscipiat prohibeamus &c. Vomitus igitur si nõ fuerit qualis esse oporteat, tunc si sanguis cum alijs humoribun peccauerit, seccanda erit uena communis,, maxime etiam si ex suppreßione menstruorum & hemorrhoidarum proueniat. Si uero a sanguine peccẽt alij humores tũc facta aliquali præparatione sicuti in bile peccante cum oxysachara syr. de agresta de granatis de citro de limonibus de endiuia de citonijs de papauere cum aquis endiuiæ plantaginis lupulorum &c. In pituita cum rhodomelle syr. de absinthio de menta de bisantijs de fumoterræ de epithimo cum aquis mentæ abscinthij &c. Fiat euacuatio in bile cum rheubarbaro myrobalanis cit. pillulis aloephanginis, in pituita cũ rheb. et myrobalanis cheb. agarico &c. reuulsio fiat ut dictum est cum cucurbitulis natibus ac coxis afli xis cum ligaturis iuncturarum cum locionibus pedũ cum proritatione urinæ & sudoris. Fluxus etiam intercipitur, uias obstruendo, humores incrassando et uentriculum roborando cum diacitomite & troc de olibano rases &c.

Loci consentientes de cura uomitus.

Auic. decima tertia tertij, tra. 5. cap. 12. Sermo uniuersalis in cura uomitus est huiuscemodi, ut qui generatur a corruptione administrationis cibi retificetur, & adiuuetur ex quibusdam confortantibus stomachum boni odoris calidis & frigidis secundum q; conuenit, & ille cuius causa est materia mala, aut plurima euacuetur illa materia cum ebibitis &

clysteribus

clysteribus & minoretur etiam cibus et subtilietur &c. Gal. 1. de loc. aff. cap. 4. Igitur si ipsum quod molestat nil aliud quã intemperies fuerit, calidam refrigerando & frigidam calefaciendo illico hominem iuueris, maxime si uideris refrigerantibus tum medicamentis tum uictus ratione hominem sanari & calorificis lædi &c. Lege fusius Gal. 8. de compos. med. per loc. cap. 1. ad finem, & cap. 3. ibi uomitus ob imbecillitatẽ grauati stomachi oborti curantur, &c. Vide de his Arcul. & Gordonium, &c.

Obseruationes in cura uomitus.

Hip. aphor. 4. aphor. 6. & 7. Graciles & facile uomentes purgare superius cauentes hyemem, uomentes uero difficulter & mediocriter carnosos per inferiora, cauentes æstatem. B. quomodo & quibus conueniat uomitus habetur ab Hipp. in lib. de salubri dieta text. 17. ubi inquit uomitus hoc modo irritare oportet homines obesi, ieiuni uomant currendo, aut celeriter eundo, gracilliores & imbecilliores a cibo uomitũ prouocent. Lege etiam text. 20. & 22. eiusdem & uide in commen. latius Galenum.

Gal. lib. de sect. uen. ad finem, caue ne noxam stomacho inferas nam stomacho læso multæ aliæ corporis particulæ læduntur &c.

Obseruationes ante uomitum.

Ioan. Arcul. cap. de uom. & eliciuntur ex Auicen. quarta primi, cap. de uomitu, Insueti prius ad uomitũ assuescant leuibus uomittiuis ne ad insueta tam cito fiat transitus. Secũdo, Ante uomitum præcedat uentris lenitio, & cibetur cibis diuersarum uirtutum mixtis ex incisiuis abstergentibus uiscosis dulcibus unctuosis acetosis &c. Tertio, Ante uomitum fac quod extrema & stomachus sint calida & quod tempus sit calidum in meridie &c.

Obſeruationes poſt uomitum

Ioan. Arcul. finito uomitu lauet ſibi faciem cum aqua roſacea, cui parum aceti ſit admixtum, lauetq; os ex uino. Tardet cibum per duas horas & quum cibatur, tribuantur res boni odoris & ſuauis ſaporis paucæ quantitatis facilis digeſtionis, uelocis penetrationis paucæ ſuperfluitatis, dormiat & non bibat &c.

Gal. 8. de compo. med. per loc. cap. 3. erit ob id curationis ſcopus ut ſimul ad affectas partes odoratas qualitates imponamus, quales aromatum ſunt, nam quemadmodum graueolentia omnia ſtomachum ſubuertere ſolent ſic odorata corroborare &c.

Conferentia uomitui.

Conferunt uomitui, abſinthium, acetum ſcilliticũ, acetoſa, omphacium alleum, alloes, anethum, aniſum, aurata piſcis, betonica, calamentum, caſtanea, cepe, citonium, citrum, coriandrum tor refactum, griſomila, endiuia, fœniculum, phyſtici, garyophillum, malagranata acetoſa, lupinus dulcoratus, maſtix, melliſſa, myrtus, meſpila, nux muſcata, olibanum, origanum, pira, piper poma, pulegium, pruna, roſa, roſmarinus, ſumach, ſpica ſcenoanthos, tamarindi, uuæ non recentes acatia, &c. Compoſita ſunt alipta muſchata nic. Antidotum emagogum nic. Aquæ thermarum, aluminoſa, roſacea, aromaticũ roſ. meſ. Confectio alchanzi meſ. diacitomiten, diaollibanum nic. electuarium de myrto Auicen phylonium nic. cum poſca, menta cum aceto, muſc. almanſ. hiera picra, Gal. Pillulæ arõ. haly. rob de ribes, de acetoſa de agreſta acetoſitatis citri, de berberis de citonijs, cornuum, fructuum granatorum pirorũ pomorum, ſy. de agreſta de menta, de acetoſa de ſuccis, acetoſus de citonijs meſ. de fructibus, Auice. de citonijs de granatis de roſis, troc. de roſis de olibano almanſ. ſotira nic. roſata nouella nic.

De pronoſticis uomitus.

Hip.aphor.1.aphor.2. In perturbationibus uentris & uomitibus spontinis si talia purgentur, qualia purgari oportet confert & leuiter ferunt, si minus contra. Et apho.4.aph.22. Morbis quibus libet incipientibus si atrabilis uel supra uel infra exierit lethale, &c. Et aphor.7. eiusdem. Vomentes uero difficulter & mediocriter bene carnosos per inferiora timẽtes æstatem. Et aphor.6.aphor.15.a longo alui profluuio habito spontaneus uomitus superueniens morbum soluit. B. hic nota naturam esse medicorum magistram, nam retractionem edocet quam imitari debet medicus. Et aphor. 7. aphor.3. a uomitu singultus & oculorum rubor malum. B. quotiescunq; uentriculus ab humoribus infestatur, uel per uomitiones uel inferne eos abijcit & statim a singultu liberatur, quum uero singultus nõ desinit, duorum alterum significat, uel cerebrum, uel uentriculum non mediocrem pati inflammationem &c. Et aphor.7.aphor.10. Ab ileo uomitus singultus desipientia uel conuulsio malum. B. quia nil ad inferiora descendere sig. Et aphor.37.eidem quicunq; euomunt sanguinem, si sine febre quidem salutare, si uero cum febre malum, curare uero acerbis & refrigerantibus. B. Intellige de uomitu qui a uentriculo tantum prouenit non a pulmone. Est enim salutaris uomitus quum nullius inflammationis suspitionem afferat præsertim si sine febre fuerit. Vide Gal.in comm.Hip. pronost.2.cap.7. uomitio utilißima est si pituita ac bile mixta quam maxime est, si non multa, non crassa est syncerior enim deterior est. Et.tex.39. si uomitio fuerit porracea, aut humida aut nigra, quodcunque ex his fuerit malum. Et tex.40. Si idem homo omnes uomit colores exitiale admodum est. Et tex.41. Vomitio liuida si graue olet ocyßimam indicat abolitionẽ. Et tex. 42. omnis subputris ac fœtidus odor in omni uomitione malus &c. B. Gabes rationes ex Gale. quur syncerum deterius sit

per mixto & de alijs quæ tibi in legendo apertissima erunt &c. Auice. tertiadecima tertij. tra.5.cap.8. Et ex nausea est, quæ est signum crisis et quandoque est signum malum sicut in febribus pestilentialibus. Et quum multiplicatur in conualescentibus indicat conuersionem. Et in administratione uomitus cum æqualitate est iuuamentum maximum. Et assiduatio eius maxime debilitat uirtutem stomachi & facit eum lacunar superfluitatum. Et uomitus quidem creticus euadere facit spasmum, nam accidit febricitanti spasmus aut epilepsia et subito euomit humorem ut flos æris & euadit. Et multotiens uomitus sanat ex singultu clamoso. Et ex administratione uomitus cum æqualitate conseruantur renes & curantur nocumenta eorum & nocumentum pedum & eruptio uenarum &c. Et deterior uomitus est ille uomitus sanguinis, nisi secundum necessitatem sit. Et amatur quidem ut administretur in mense bis & melior horarum uomitus est quæ est post balneum & cibum &c.

Authores dissentientes circa uomitum.

1 *Adserere, uomitum quolibet tempore & in omni homine posse tuto prouocari.*

2 *Adserere, uomitum non nisi are grauante uel mordaci irritari.*

3 *Adserere, in syncopi ex consensu uentriculi facta non conferre uomitum.*

Confutatio dissentientium circa uomitum.

Ad primum, Gal. aphor.4. comm.7. Cui imperandus est uomitus oportet ut sit gracilis & facilis ad uomendum & q; non sit hyems. & sic non quolibet tempore prouocandus nec in omni homine, Nam mediocriter carnosos & difficulter uomentes per inferiora, non per superiora purgandos admonet &c.

Ad ſecundum Gal. 6. de ſympt. cau. cap. 2. eſt & aliud cauſarum genus quibus uentriculus ad uomendi impetum concitatur, nulla uel graui, uel mordaci re ipſum irritante, ſed ob id duntaxat quod præter naturam quidpiam in eo cõtinetur.

Ad tertium dicitur ꝙ eſt opinio Gal. 2. art. cur. ad glau. cap. 14. ꝙ prouocetur irritando ſtomachum, Itidem Auic. 2. 3. de cura ſyncopis, Item Haly abbas. 6. pract. cap. de ſyncopi & in hoc latret Auerois quantumlibet, uerum ſi ſyncopis cum ſudore fieret, hunc nequaquam fieri iubet. Auic. loco citato &c.

De corruptione concoctionis & eius imbecillitate.

Cõcoctio eſt ſecundum qualitatem quam nimirum uentriculus facit, dum cibos ſibi ſimiles reddit alteratio, quæ trifariã læditur, uel omnino abolita eſt, et talis permanet cibus, qualis ingeſtus eſt uel imbecilla fit & cibus tarde concoquitur unde βραδυπεψια. i. tarda cõcoctio a græcis dicitur, uel deprauata eſt & tunc cibus in alienam qualitatem permutatur unde απεψια. i. cruditas appellatur, Cibus uero interdum & ipſe ita corrumpitur, ut nullam concoctionem admittere poßit, & nullum proprium nomen habet &c.

Loci conſentientes de corrup. concoctionis.

Gal. 6. de ſympt. cau. cap. 1. Concoctio eſt ſecundum qualitatem quam nimirum uẽtriculus facit dum ſibi ſimiles cibos reddit alteratio &c. lege eum fuſius.

Et tertio de ſympt. cau. cap. 4. Alteratrix ſimiliter uel omnino abolita eſt quum cibus ſecundum omnes qualitates talis permanet, qualis aſſumptus eſt, Imbecilla quum tarde concoquit, Deprauata quum in alienam qualitatem cibi permutãtur &c. lege eum fuſius, Lege etiam. 6. de ſymp. cau. cap. 1. ibi. At bifariam uitium fieri poteſt, aut enim tarde alterantur cibi, ut uix propriam tranſmutationem ſuſcipiant, aut corrumpũtur omnino ut nullam concoctionem admittant, illud

βραδυπεψία, Hoc uero nullum proprium nomen habet, Vide Auic.13.3.Tr.cap.1.ibi et cibus aut conuertitur ad id quod facit digestionem integram, aut conuertitur ad id quod digeritur digestione aliqua non integra etc. lege eum fusius.

De causis corrupt. concoctionis ac eius imbecillitatis.

Causæ primitiuæ imbecillitatis concoctionis sunt aer corruptus fætidus, uaporibus malis admixtus, similiter uentriculi uel alicuius membri sibi compatientis caliditas nimium dissoluens, aut frigiditas calorem natiuum extinguens, Cibus qui sua qualitate mala, aut sua quantitate confici non potest aut quia intempestiue, aut non recto ordine, aut quum diuersimode ingeritur, Potus similiter quum bibitur plusquam ad cibum spectet, Coitus à cibo, & accidentia animi immoderata spiritus comouentia &c. Causæ antecedentes & coniunctæ per se sunt, mala uentriculi compositio, mala figura, ut si fuerit maior uel minor quam deceat, uel figure rotundæ, quum naturaliter oblõgæ fit Causa similiter erit lapsus ad frigidam & siccam intemperiẽ, & humores cuiuscunq; generis in uentriculo superfluentes, Per consensum a toto fit etiam imbecillis cõcoctio sicut in febribus hydrope, crisi, &c. a parte ut læso cerebro splene hepate &c. Causæ corruptionis uel erunt in uẽtriculo, uel in cibis aut in rebus superueniẽtibus, Si in uẽtriculo, uel fiet p proprios uẽtriculi morbos ex quibus corruptio ciborũ sequitur sicuti ex solutione continui ex eius inflãmatione &c. Si in cibis uel corruptio fiet per suam malam qualitatẽ, uel uaporosam uel acidam, aut fætidam aut putridam &c. uel per suam quantitatem ut dictum est &c. In rebus superuenientibus sicuti ab errore externo accidente, uel a uitiosis humoribus in ipso cumulatis.

Loci consentientientes de causis.

Gal.6.de sympt.cau.cap.1.causa cõis est alteratricis poten

tiæ a ſcopo aberratio,fit autem bifariam, uel a potentia ipſa affecta,uel ab externo errore, Potentia rurſus bifariam lædi tur uel per ſuam ipſius eſsentiam , aut per aliquem inſtru= mentorum morbum,error triplex eſt,uel a uentriculi excre mentis aut a cibis,aut dormiendi tpe,Per ſuam eſſentiam ex intemperie quadam agentium qualitatum,Per inſtrumento= rum morbos per eryſipelata œdemata phlegmones ſcirrhos abſceſſus & pp alios morbos ſimplices & compoſitos in uē= triculo exiſtentes quibus male uētriculus concoquit læſa exi= ſtentes eius potentia Interdum etiam animal non concoquit, aut ob immodicam ciborum potuumq; quantitatem aut pra= uam qualitatem, aut quia intempeſtiue, aut non recto ordine ingerantur &c. Lege Gal.1.de loc.aff.cap.3.ibi, corruptionis ciborum tres ſunt differentiæ &c.

Auic.13.1. cap. de corrupt. dig. Et ad ſumum cauſa in hoc aut eſt cibo aut in receptore cibi aut in rebus accidentibus ſu peruenietibus eis &c. Vide eum fuſius nam ibi omnes cauſæ recitantur quæ nuper a medicta ſunt &c. Vide etiam Gale.3. de loc.aff.cap.6.ibi quia concoctionis opus &c.ibiquæ intel= liges q, digeſtio fit in fundo uentriculi ſicuti in eius ore ipſe appetitus &c. Lege etiam Arcul.

De ſignis corrupt. concoctionis ac eius imbecillitatis.

Indicia debilis concoctionis cognoſcuntur ex grauitate ex tenſione & ex mala cibi tollerantia , Cognoſcuntur etiam ex uiſu & patientis relatu ex uentoſitate ex rugitu ex mora ci= bi in ſtomacho,ex pauca corporis refectione,facieiq; pallore & ex multo ſputo , Signa diminutæ concoctionis ſunt ſi poſt decimam horam ructus odorem malum redoleat, Signa cor= ruptæ ſunt ſi nidoroſum fœtidūq; aut aliam non conſuetā qua litatem ſapiat , Signa malæ temperaturæ & malæ compoſi= tionis ſolutiq; continui ex dolore & ex his quæ de uomitu

dicta sunt iam patent, Intemperiem uero frigidam, & humidam attestantur, sitis modica sapor insipidus acidus ructus, color linguæ albus pallor uultus cũ albedine, Calidã uero & siccam, demonstrãt sitis assidua, sapor oris amarus & ructus fœtens nidorosus, color linguæ flauus, pallor cum flauitie, Attestantur esse in stomacho flatum, Rugitus & extensio, Signa corruptæ concoctionis & materiæ corruptæ, sunt fætor, sapor inconsuetus & horribilis Nausea uomitus singultus & syncopis, Vbi uero mora fuerit pluriũ dierum et non continuo hæc adsint, aliunde materiam prouenire indicium certum est &c.

Loci consentientes de signis corrupt.

Gal. 6. de sympt cau. cap. 1. Corruptiones nidorosæ sunt a calidioribus & biliosioribus, Acidæ a frigidioribus et magis pituitosis, Acidas quidem creant quæ pituitosa sunt et frigida fumosas quæ calida & biliosa, & paulo post. Tardas etiam concoctiones cibi difficulter corruptibiles faciunt, si ultra quam uires tollerant sumantur similiter & uigiliæ &c. lege locum fusius. Auic. 13. 3. Tr. 3. cap. 4. Illam quæ leuis est significant grauitas & extensio & remanentia cibi in stomacho longior &c. Vide Auic. fusius hic & in cap. de corrupt. digestionis similiter Arcul. Cord. & cæteros practicantes et habebis quæcunq; a me recitata sunt, &c.

De cura corruptæ concoctionis & eius imbecillitatis.

Considerandum an per se uel per consensum ab alijs partibus afficiatur stomachus, si per se, tunc si a modica repletione fiat, per somnum longum sanabitur. Si uero a multa repletione, tunc educto per uomitum cibo iam corrupto cum alijs humoribus admixtis, primum stomachi discrasiam per sui contrarium curato, & causas quæ alteratricem facultatem debilitant auferto uentriculumq; roborato, Vnde in causa fri

gida roboratur uentriculus simulq; materia præparatur cum syrup. de absinthio de Mēta cum miua citoniorū aromatica, cum rhodomelle, cum aquis absinthij mentæ, Roborant etiā uentriculū plurimæ confectiones sicut Aromaticum rof. Dia gallanga, Diaciminum, Diatrionpipereon &c. In causa calida primum facta euacuatione uel per uomitū uel per secessum, materiæ præparatio fiet cum syr. rosaceo & alijs quæ supra in cap. uom. memorata sunt, At si per consensum morbus fiat, tunc quod transmittit membrum corrige per euacuationem & reuulsionem, & stomachus ne humores aliunde fluentes recipiat, roboretur, & sui demū intemperies permutetur resq; non naturales in contrarium ordinetur. &c.

Loci consentientes de cura corruptæ concoction. &c.

Aet. ser. 9. cap 24. Si a ciborum corruptione fiat cruditas, statim per uomitum tollenda est corruptio, Quod si quis natura difficulter euomat enemate succuratur, Si a defectu uentriculi cum his quæ concoctionem adiuuant curato &c.

Auice. 13. 3. tra. 3. cap. 5. Cum fuerit debilitas digestionis a causa leui aut a repletione antecedēte non plurima, tunc sufficit in ea longitudo somni &c. lege eum fusius, Lege etiam cap. 7. ibi primum est ut educatur corruptum in stomacho cum uomitu aut solutione uentris, et rectificetur regimē &c. lege eum ulterius et inuenies quodcunq; dictū est, lege Arcul. & Mar. Catinarium &c.

Obseruationes in cura cibandi.

Aet. ser 9. cap. 24. Ad cauendam cruditatem præuidere debemus ut neq; in multitudiue, neq; in qualitate eorum quæ in cibo accipiuntur, neq; in acceptionis opportunitate neq; in ordine delinquat sed quæcunque concoquere ualeat ea tantū ingerat &c.

Auic. 13. 3. tra. 3. cap. 7. Caue a frigidis subtilibus quoniā sub

tilia corrumpuntur in eorum ſtomachis, non uomat ante cibum, ne ſtomachus debilis fiat, ſumatq; res ſtomachum roborantes &c.

Obſeruationes in topicis.

Gal. 8. meth. cap. 5. Quæcunq; applicantur ſtomacho ſint ualde calida, nam tepida firmitudinem uentriculi diſſoluunt, & talia in duplici uaſe calefacienda ſunt ne eorum facultas uicietur &c. Nota etiam *quæcunq; dicta ſunt de uomitu circa ſtomachum ſupra &c.*

Conferentia concoctioni & ſtomacho.

Conferunt ſtomacho & concoctioni proficiunt hæc ſimplicia calida & ſunt Abſinthium, Agaricus, Aloes, Calamentum. calamus aro, cardamomum, cinnamomum, ciperi, nuces cupreßi, citrum conditum phiſtica, galanga, gallia, Gariophillum, grana pini cum zuccharo, Macis, Maſtix, laudanum, mētha, oliuæ, olibanus, oua paſſulæ, Rheub. Scoria ferri, uinum, xyloaloes, & zuccharum, Compoſita calida ſunt, aromaticū roſ. garyophillatum, diamicinum, confectio Alexandrina, cōfectio de xyloaloes, de galanga, de citonijs, de Scoria ferri, Cerotum Alexandrinum Meſ. emplaſtrum diaphinicon, oleū maſticinum, de abſinthio de menta, pilulæ ſtomaticæ, aloe phangine. ſyrup. de abſinthio, de menta de fumoterre, de cort. citri, Tyriaca magna, Triphera minor, Troc. de roſ. de abſinthio, Hiera Gal. Simplicia frigida ſunt, acetoſa, Acetum, Agreſta, aqua calibeata, Belirici, Berberis, citonia, corallus, Coriandrum. Emplici, endiuia, Cicorium, Vinum & aqua extinctionis ferri, granata, Karabe, chebuli, lactuca, Myrobalani, Mirtus, Neſpila, perſica, poma, pruna damaſcena, ribes, roſa. Sorba ſumach, ſmaragdus, pdix, pellicula interior ſtomachi gallinarum cap. uen. coriandrum &c. Cōpoſita frigida ſunt, Diacitonicen, Diarbodon, electuarium de ſorbis, rob de ribes, de

berberis de ſumach, de citonijs, de piris de pomis, de granatis, de citro, ſyru. de pomis, de citonijs, de Myrto, roſ zucharum roſ. oleum citoniorum, roſ. &c.

De pronoſticis corruptæ cōcoctionis et eius imbecilli.

Auic. 13. tract. cap. 3. Quandoque perducunt debilitas digeſtionis & conuerſio cibi ad phlegma ad tremorem & frigus extremitatum & cōmotionem paroxyſmi febris uerum pulſus nō eſt pulſus ut in initio febris. Et dicitur in libro mortis uelocis qui habens nauſeatiuam ſacietatem et tarditatem digeſtionis, bothor apparens niger ſuper oculos eius ſimili ciceri, & rubet pars eius & uiridis fit pars alia tunc ipſe moritur in. 17. Gale. 6. de ſympt. cau. cap. 2. Quum coctionis gradus quatuor enumerentur primus fit in uētriculo. 2. in uenis, 3. in qualibet parte. 4. qui alterationis ſpecies eſt aßimilatio dicitur, Porro concoctio uel omnino deficit, uel deprauata eſt, ſi deficit, corpus aſſumpto cibo non paſcitur & fit atrophia. Si deprauata eſt fiunt uitiligines leucas & elephas uide eum fuſius, Auic. 13. 3. tra. 3. cap. 1. ſanguis qui non eſt digeſtus digeſtione conuenienti naturæ non recipitur a membris ſed putrefit & fœtet, nec fit ex eo nutrimentū, nec bona aßimilatio unde non mirum ſi ſequatur lyenteria hydrops ſcabies &c. Imo corrupta digeſtio in conualeſcentibus ſemper recidiuam pronuntiat &c.

Authores diſſentientes circa coctionem.

1 *Adſerere, hominem poſſe uiuere naturaliter pluribus diebus ſine cibo.*

2 *Adſerere, a ſiccitate & humiditate abſque alijs qualitatibus actiuis coctionem lædi.*

3 *Adſerere, poſſe aßignari tēpus moræ ciborū in ſtomacho.*

Confutatio diſſentientium circa concoctionem.

Impugnat primum Gentilis & experientia nam quum re

citaſſet ex Alberto uetulam in lombardia uixiſſe per. 40. dies ſine cibo, ipſe inquit hæc difficilia ſunt in homine apud me, nam tales humores deberēt potius putreſieri & carere regimine naturæ quam nutrire &c. Vnde naturaliter loquendo non ſolum impoßibile eſt, ſed etiam non credendum &c.

Ad. 2. Auic. de noc. digeſt. Verum ſicca & humida non perueniunt ad hoc. ſecundum plurimum, ut appareat ex eis ſolis cum æqualitate ambarum aliarum qualitatum nocumentum in digeſtione, igitur non lædunt abſq; alijs qualitatibus.

Ad. 3. quum diuerſimode loquuti ſint auth. de hac re idcirco difficulter tale tempus aßignari impoßibile exiſtimo nam Auerrois dixit q̃ tempus moræ eſt. 16. horarum. gentilis. 10. horarum. Auic. de cur. feb. phlegmat. inquit hora cibi ſit poſt paroxyſmum teporem, & eradicationem eius, & ante paroxyſmum ad minus quatuor horis, ubi concludi poſſet q̃ ſtomachus in ſpatio quatuor horarum ſit a cibo uacuus. nā ſuperius dixerat, caue ne occurrat paroxyſmus niſi uentrem habeat uacuum, &c.

De appetitu canino.

Quum appetitus ad naturalem actionem pertineat, non ad animalem ut ipſe Gale. ad appetitum neceſſe eſt ut præcedat inanitio, deinde inanitarum partiū naturalis appetitus, hunc mox ſequitur uentriculi per uenas ſuctio, deinde ſuctionis ſenſus qui eſt fames, demum animalis appetitus omnium ultimus hic erit duplex alter ad cibum & eſt appetitus calidi & ſicci, alter ad potum & eſt appetitus frigidi & humidi, quorum uterq; trifariam aboleri poteſt, ſi uel ſuctionis ſenſus pereat, uel ſuctio non fiat uel corpus non inaniatur, unde dicimus q̃ appetētia, uel eſt abolita, uel imbecillis uel deprauata Abolita quum nihil quis appetit, imbecillis quū in appetendo deficiat. Deprauata quum immoderatam cibi potionisq; exhi

bitionē appetat, aut ad alienæ qualitatis desiderium uertitur. Appetitus igitur caninus erit plurium, quam poßit diger intē sior appetentia, a cuius assumptione animal non satiatur, alie nam qualitatem appetere est ac si ea quæ secundum naturam non sunt, quis appetat, qui morbus a Galeno citta.1. pica siue malacia, eo quod utero gerentes mulierculas infestet, uocatur, ita, ut carbones extinctos & testas & similes absurdos cibos appetant &c.

Loci consentientes de appetitu canino.

Gal.4. de symp. cau.cap.7. de his longiori sermone de his pertractat quem fusius uidere poteris, facit etiam mentionem de appetitu canino.6.de loc.aff.cap.2.ibi, qui canina appetentia uexantur &c Et.5.de loc.aff.cap.6.locus affectus demonstratur, ibi, Quæ aut canum moræ &c. & est os uentriculi deuoratorum pondus substinere non ualens &c. Similis etiā sensus habetur in comm. aphor.20. lib. 2. Vide etiam latius Auic.tertia decima tertij, tex.8. cap.10. de corruptione appetitus, & Aet.ser.9.cap. 20. &.23. de uitioso appetitu uide etiā Arcul. & alios &c.

De causis appetitu canini.

Causæ quæ caninum appetitum excitant sunt plures quan doq; excitatur hic appetitus post diuturnas euacuationes ac febres prolixas, interdum a uirtute retentrice corporis, quan doq; a uermibus cibum assumptum deuorantibus, interdum a catharrho ad uentriculum stillante, sed ad summum tres erunt præcipue causæ frigiditas.s. cogens ac exprimens, caliditas resoluens & inanitio consumans, frigiditas erit uel acida pi tuita uel a melancholia &c.

Loci consentientes de causis appetitus canini.

Auic.13.t.2. cap.12. Multotiens excitatur hic appetitus caninus post euacuationes & febres prolixas resoluentes & quandoq; accidit ex debilitate uirtutis retentiuæ in corpore,

& quandoq; propter caliditatem superfluam in ore stomachi resoluentem &c. lege locum hunc fusius: Gal. 4. de symp. cau. cap. 7. Caninæ appetentiæ binæ sunt causæ quarum una est acidorum humorum uitium. altera est plurima per totum corpus inanitio, siue ipsa caloris uim sequatur, siue retẽtricis facultatis imbecillitatem &c. Habes etiam in. 2. apho. comm. 21. q; canini appetitus uel propter solam intemperaturam frigidiorem, uel propter humores acidos quos exorbuit os uentriculi fiant. Similis sensus habetur a paulo li. 2. cap. 51. & ab Aet. ser. 9. cap. 21. & 22. sed latius consule Gal. loco citato, nã præter alia, plura exempla affert de siti immodica, sicuti de messore qui uinum in quo uipera extincta fuerat bibit et mortuus est. item de eo qui ex ueteri uino inebriatus et de his qui in naui aquam marinam bibere ausi sunt, & de quodam febre ardenti laborante &c. quorum causa erat salsus uel biliosus humor uentriculũ mordicans quod uero uermes sint causa appetitus canini; legere poteris non solum Auic. sed & neotericos omnes &c.

De signis appetitus canini.

Signa humorum acidorum in uentriculo sunt multa deiectio eorum quæ deuorata sunt, Signa inanitionis sunt ipsius habitus exacta inanitio, nec cibus per totum corpus distribuitur. Signa frigiditatis sunt eo q; nulla uel parua adest sitis, copiosa adest deiectio, adest etiam fames aßidua, & cibi assumpti grauitas, flatus multiplicatio, praua concoctio cum singultus copia. Signa caliditatis sunt sitis uehemens, corpus non impinguatur, nec quicquam per uomitum uel per secessum excernitur &c.

Loci consentientes de signis appetitus canini.

Gal. 4. de symp. cau. cap. 7. canina appetentia si ab acidis humoribus fiat cognosces quia eorum quæ fuerunt ingesta,

multa fiet deiectio, si ab inanitionem quia per habitus exa=ctam inanitionem cibus per corpus non digeratur &c. Ra=zes.9. almanſ. ſi cibus nec eum grauat, nec ipſum euomit, nec per ſeceſſum expellit, ſignum eſt a ui caloris morbum fieri, ſi uero aſsidue famem patitur & cibus poſt aſſumptionem gra=uat ita ut uel uomere, uel perſeceſsũ reijcere neceſſe ſit, ſignũ eſt morbum a frigore oriri &c. Lege etiam Aet. ſer.9 ca.cit. Auic.13.tra.2.cap.13. Signum eius quæ fit poſt euacuationes & ægritudines eſt anteceſsio earum &c. Signa eius quæ fit ex frigore ſunt paruitas ſitis multitudo fæcis inflatio &c. Si=gna ex caliditate ſunt fortitudo ſitis & non eſt uomitus ace=toſus et natura eſt ut plurimum cõſtricta &c. Signa eius quæ fit ex debilitate uirtutis retentiuæ eſt multitudo ægeſtionis crudæ &c. ſigna ex humore acetoſo aut melancholico ſunt paucitas appetitus et acetoſitas eructationis &c. Vide Arcu. etiam & alios practicantes &c.

De cura appetitus canini.

Omnem operam dabis in remouenda cauſa, nam ſi fiat poſt euacuationes & febres prolixas tunc reficientibus un=ctuoſis quæ os ſtomachi mundificant, opus eſt, ſicuti eclegma eſt ex oleo amygdalino dulci cum zuccharo paratum. Si fiat a retentricis facultatis imbecillitate, tunc per contrarium eius complexionis curato, ut ſi humidæ cum ſiccis ſi calida cum frigidis &c. Si fiat a catharrho tunc cura erit prout dictum eſt in capite deſtillationũ. Si uero fiat ab acida pituita quem=admodum ſæpius fieri ſolet, tunc ijs potiſsimum utendum eſt quæ incidat ac repurgent, ut ſunt dulcia ſalſa & alioqui abſtergentia calida, qualis eſt hiera Gal. deinde uinum dulce. Proſunt etiam calida pinguia ſicut butyrum cum brodijs pin guibus cinnamomo garyophillis & croco paratum. Si uero fiat a uermibus conferunt ea quæ uermes interficiunt, deinde

utetur ſtypticis. Si fiat a calore plurimo reſoluente, remoue cum frigidis tam intrinſece quã extrinſece applicitis porros carnis obſtruẽtibus, ut cum oleo mirtino roſ. &c. abluanturq; aqua frigida & aceto niſi quid prohibeat, cibi uero ſint frigidi craßi uiſcoſis quales acidi acetoſi & congelati, unde confert etiam in hoc caſu panis azimus & ſimiles cibi &c.

Loci conſentientes de cura appetitus canini.

Auic. decima tertia, tra. 2 cap. 14. Verum illos quibus accidit hoc poſt febres fortes & euacuationes oportet cibari ex unctuoſis quæ mundificant os ſtomachi quæ nõ ſint malæ ſubſtantiæ, quale eſt oleum amygdalarum dulcium cum zucharo &c. Illis uero qui patiuntur ex debilitate uirtutis retentiuæ licet ſecundum plurimum debilitetur propter frigus, tamen debilitatur omnis uirtus propter omnem malitiam complexionis, idcirco oportet ut cognoſcas complexionem & opponas cum contrarietate curæ. &c.

Hip. apho. 2. apho. 21. Famem θώρυξις .i. uini potio ſoluit. Gal. in com. inquit pro fame intelligi debere, non naturalem quæ ex longa inedia, aut ab alia euacuatione facta ſit, ſed tantum appetentiam caninam quæ uini potione & cibis pinguibus & oleaginis curatur, quia hoc ſymptoma plerunq; fieri ſolet a frigida intemperie ſiue nuda, ſiue humoribus imbuta, unde uinũ calefaciendo excludit humores et ſtomachi intemperiem emendat.

Obiectio.

Videtur hoc in loco Auic. diſcordari a Gal. 1. in ordine aſſumendi, nam Gal. uino præmittit pinguia, Auice. pinguibus uinum dum inquit ipſum ſanat ſumptum in potu calefactum in ieiuno. Præterea, Auice. non ſemper laudat uinum ut Gale. maxime ſi adſit uentris ſolutio, quum dicat oportet ut omne uinum tunc deuitent &c.

Reſponſio.

Dicimus uinum tantum conferre poſt pinguia, uomitus ratione,

tione, ſed ad reſoluendum humorem uiſcidum, ieiuno ſtomacho ut Auic. In reliquis uero ſunt concordes ſi bene conſyderentur. Paul. lib. 2. cap. 51. Quoniam igitur a pituita potiſſimum acida conſtituitur affectus, ijs utendum eſt quæ hanc incidant repurgentq; ut ſunt dulcia ſalſa & alioqui abſtergentia calida &c. Aet. ſer. 9. cap. 22. Nullo alio tutiori medicamẽto expurganda eſt acida materia quam picro appellato pharmaco, quod non tantum calefacere ſed diſſecare repurgare extrahereq; ex profundo oris uentriculi, quin & uentri robur addit, ne facile humorem nociuum ſuſcipiat, appetitus uero quia fortitudine caloris prouenit, non hoc medicamento, ſed ijs tantum indiget quæ cutem condenſare ac ſpiſſiorem reddere poſſunt ut eſt oleum ex immaturis oliuis expreſſum, abſtineant a potu uini & ab omnibus quæ tam intrinſecus quã extrinſecus calefacere poſſunt &c. Lege Auic. ibi & ſimiliter cura eius eſt, quæ accidit propter reſolutionem plurimã &c.

Conferentia appetitui canino.

Conferunt canino appetitui omnia pinguia, uinum, diacìminum diatriõ pipereõ electuarium aggregationis. Auic. 3. 5. electuarium purgamenti ferri haly. 14. antid. tyriaca ſerap. Hieralogonion haly. 7. antid. hiera picra, Galen. &c.

De pronoſticis appetitus canini.

Auic. 13. tra. 2. cap. 12. Et ſcias quod appetitus caninus mul totiens perducit ad buliſmum & ſubet & mortem &c.

Gal. 4. de ſympt. cau. cap. 7. Non mirum ſi affecto ore uentriculi ubi appetentia conſiſtit, quandoq; dolores et animi deffectio ſequatur, nam tum ob exactam ſentiendi uim tum ob ſitus uicinitatem hoc contingere poteſt &c. imo ex neruorũ aut arteriarum conſenſu cardialgia, morbus comitialis, grauis ſopor & deliria conſentiente cerebro eueniunt &c.

Hip. aphor. 5. aphor. 27. qui noctu bibere appetunt, ijs ad-

modum sitientibus, si super dormierint bonum &c. B. quia conquieti per somnum subdescendit id quod sitim efficiebat. Et nota q̃, qui ex humidi deffectu ualde sitiunt, ijs dandus est potus nã succurere deffectui est inquit Gal. medicinale theo. Vide tamen de siti in lib. de febribus infra &c.

De bulimo.

Bulimos est intensus membrorũ appetitus cum deiectione appetentiæ stomachi, unde uenæ fiunt uacuæ sed stomachus respuit ac aborret cibum, &c.

Loci consentientes de bulimo.

Auic. decima tertia, tra. 2. cap. 15. bolismus uocatur fames uacina & est membrorum fames cum sacietate stomachi & uenæ quidem sunt uacuæ & stomachus cibum respuit, &c. Gal. apho. 2. com. 21. Paßio bulimos appellata est casus potentiæ appetitricis a frigiditate exteriore, qui a fame quidem inchoauit, sed non habet amplius eam adiunctam &c.

De causis bulimi.

Causæ primitiuæ sunt motus per loca niuosa & frigida, uel mala uentriculi intemperies, uel eius imbecillitas uel frigiditas uirtutem attractoriam & sensibilium mortificans similiter & inanitio &c.

Loci consentientes de causis bulimi.

Gal. 4. de sympt. cau. cap. 7. Accedit ad hoc bulimos .i. uehemens fames quæ fit quum simul penuria imbecillitate & refrigeratione uentriculus afficitur &c. Auice. 13. tra. 2. cap. 15. Et multoties accidit iter agentibus in frigore & congellatis. quorum stomachi ex frigore uehementi inspissantur et causa eius est malitia complexionis mortificans uirtutem sensibilẽ & attractiuam & fit ex humoribus &c.

De signis bulimi.

Signa bulimi recitata sunt supra capite de appetitu cani-

no, nam communia propemodum sunt. De his uide Gale. lib. de fin. med. ibi bulimos est ingens fames & est dispositio in qua fit cibi inquisitio ex paruis interuallis, qui hac detinentur, resoluuntur & concidunt, decoloresq; fiunt, perfrigescũt ijs extrema corporis & torquetur stomachus, uixq; pulsus percipitur &c.

De cura bulimi.

Quum morbus fiat a frigore exteriori curetur cum calidis aromaticis in quibus adsit stypticitas, deglutiantq; panem infusum in uino odorifero cretico, deinde fiat aliqualis diuersio ligando extrema manuum & pedum. Somnus interdicatur pungantur ac suscitentur cum urtica & uirgis paruis suauiter flagellentur fiantq; emplastra circa regionem uentriculi ex odoriferis ac cordi congruentibus et si aduenerit syncopis, tunc spargatur eorum facies ex aqua frigida stringanturq; manus ac pedes, euellanturq; capilli quum uero syncopis definit, statim cibentur &c. In causa calida utantur frigidis uelut rosa. Nymphea uiola coriandro præparato sandalis cãphora, fiantq; epithemata frigida ex aqua ros. nenupharis cũ sandalis &c. Cibaria sint boni nutrimenti cum omphacio cõditi. Potus sit uinum granatorum cum iuleb ros. ungatur. etiã stomachus cum oleo ros. myrtino &c.

Loci consentientes de cura bulimi.

Auic. 13. tertij, tra. 2. c. 17. Est cura casus appetitus & oportet, ut odorentur cibi promouentes appetitum habentes species & fructus odoriferos & aromatica odorabilia, in quibus est stypticitas ut congregetur uirtus, et deglutiant panem infusum in uino odorifero &c. uide hunc locum fusius & omnem curam intelliges. Lege etiam Aet. ser. 9. ca. 20. de cura perditionis appetitus, nam ambo hi morbi similiter coincidunt &c. uide etiam Arcul. & Marc. cat. &c.

De pronost. bulimi.

Aet ser. 9. cap. 6. Assidui bulimi & exoluunt & in animi deliquia incidunt quibus ægre auxilium reperitur. B. Nota quod syncopis ex bulimo, tum ob corporis inanitionem tum ob oris uentriculi nocumentum cui cor compatitur, accidere solet, quæ si longo durauerit tempore plerunque ægros ad interitum perducit etc. Intellige etiam de bulimo quæcunque dicta sunt de pronost. appetitus canini.

Authores dissentientes circa bulimum.

1 Adserere, idem esse bulimum & appetitum caninum.
2 Adserere, uinum in quolibet appetitu canino conferre.
3 Adserere, cibaria crassa tantum in bulimo et appetitu canino competere.

Confutatio dissentientium circa bulimum.

Ad primum respondetur quod definitiones utriusque datæ sunt, quæ manifestant non idem esse, Præterea Gal. apho. 2. comm. 21. In fine eos reprehendit dicens quod pro generali & uniuersali faciunt specialem & particularem, Præterea bulimos tantum a frigiditate exteriori fieri potest, & non appetitus caninus, Demum bulimos incipit cum fame, sed perseuerat sine fame, quod non facit appetitus caninus &c.

Ad secundum Gal. eodem in comm. talem famem uini potio sanat, non autem eam quæ ex longa inedia, uel alui profluuio aut fluxu sanguinis aut alia aliqua facta euacuatione &c.

Ad tertium respondetur quod & si cibaria crassa eo quod magis sedent appetitum, uideantur congrua, nihilominus tenuia danda sunt, tum quia uirtus imbecillis est, tum quia facilius per membra distribuuntur &c.

De dolore stomachi & eius flatu.

Dolor stomachi est eius quidam tristis sensu a mala intemperie nuda uel materiali, aut a soluta continuitate proueniens,

cuius causæ primitiuæ sunt percußio casus offensio stomachi uel membri consentientis ut cerebri nerui intestinorum, uel regimen cibi inordinatum uel aliarum rerũ non naturaliũ. Causæ antecedentes sunt nuda intemperies uel cum materia acri et mordicante, uel, a sanguine pituita, aut potus aquæ frigidæ, aut flatus extendens, aut soluta continuitas sicut ab ulceribus uel ab aliquo abscessu. Causæ cõiũctæ sunt ipsi humores uel reliqua dolorem stomachi actu efficientia &c.

Loci consentientes de causis dolori stomachi.

Auic. decima tertia tertij, tra. 2. ca. 1. Dolor stomachi accidit aut propter malitiam complexionis absq; materia aut cũ materia & proprie acuta mordicatiua, aut propter solutionem continuitatis ex causa uentosa extensiua aut mordicatiua adusta, aut aggregatiua ambarum rerum simul sicuti est in apostematibus calidis &c. lege eum ulterius et inuenies etiã causas quur dolor accidat ante comestionem et sedatur quum comeditur &c. Consule in hoc etiam Arcul. 9 almans. Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2. spiritus in uẽtriculi spatijs oriri solet quũ humores pituitosi ibi contenti uel cibi ab imbecilli calore in uapores resoluuntur, Nam ut absolutum frigus uaporem non excitat, ita calor magna ex parte quæ comprehendit uincens plusquam pro uaporis generatione cibum extenuat, nisi forte suapte natura in flatum transeat, quare relinquitur q͂ a calore imbecilli cibos non omnino conficiente, sed quodammodo dissoluente, flatus siue spiritus exoriatur &c. Lege etiam fusius Gale. de causis flatus. 14 meth. cap. 7. ibi Porro halituosum spiritum in animalis corpore ex succis &c.

De signis doloris stomachi.

Signa bilis sunt mordicatio, dolor pũctorius, sitis, oris siccitas atq; amaritudo. Signa pituitæ sunt oris salsedo præsertim si salsa fuerit pituita, inflatio grauitas sensibilis aliquan-

do frigiditas, interdum fit sitis ratione doloris & clamoris. Item adest uomitus pituitosus, pallor faciei &c.

Signa flatu sunt eructatio rugitus, ructus fiunt uel strepitus extēsio in hyppocondrio, iuuatur per emissionem strepitus, dolor permutatur frequenter. Signa apostematis sunt appetitus destructio, eminet in parte exteriori, præsertim si fuerit circa os uentriculi, si uero fuerit in fundo, concoctio destruitur, nec apparet eius eminentia, adest febris &c. Cognoscuntur ulcera ex sanie & reliquis exeuntibus &c.

Loci consentientes de signis doloris stomachi.

Auic. decima tertia, tra. 2. ca 2. Et mordicatio cum inflatione est significatio materiei calidæ propter qualitatem acutā, uel salsam, si mordicatio non est stabilis immo renouatur significat effusionem choleræ ex hepate &c. Et signa ex uentositate sunt eructuatio & rugitus & extensio in hypocōdrijs &c. de his consule Arcul. fusius. Gale. 6. de sympt. cau. cap. 2. Cognoscitur flatum esse in uentriculo quoniam si per os reijcitur facit fructum, si per inferiores partes, flatum reddit uel strepentem uel sine strepitu, quod si per neutram partem deferatur symptωma uentriculi efficit, ob imbecillitatem non potentis spiritum redundantem & nebulosum expellere &c. lege hoc totum caput, nam ex flatu acuto ac tenui sono et similiter ex bombosis diuinare te docebit qua ex parte flatus procedat, & alia ad rem facientia, lege etiam neotericos &c.

De cura doloris stomachi.

Diuersimode curabitur dolor prout causa efficiēs fuerit, nam si nuda ac sola intemperies mala sit in causa tunc sola alteratione per contrarium curabitur, si uero materialis intēperies in causa fuerit tunc curandi intentio quiuis intentionibus perficietur. Prima erit circa regimen sex rerum non naturalium, ita ut in contrarium causæ omnia adhibeantur, ut

in calidis frigida et econuerso. Secunda est doloris mitigatio quæ statim in opus dirigēda est, quum stomachus sit membrũ sensitiuum, ex cuius læsione facile totum corpus compatitur. Hæc duobus modis perficitur, Primo abscindēdo doloris causam, & hæc fit cum solutiuis & sectione uenæ quod si materia nimis stomacho adhæreat ac fixa & compacta persistat, ita ut aliqua præparatione indigeat præparanda tũc erit pro ut in altera intentione dicetur, Interim alter sedandi modus erit cũ rebus anodinis quæ parari possunt per fotus cataplasmata cerata oleis &c. Fotus fiunt cum floribus camomillæ anethi mellilοti &. s. lini fænugræci altheæ &c. Deinde in casu necessitatis ad opinata cōcurrendum unde in causa frigida damus phylonij rom. ʒ. s. usq; ad ʒ. i. cum modico uino et in calida tantundem requiei nicol. &c. Tertia intentio est humoris peccantis præparatio, unde in causa calida procedimus cũ syropo acetoso simp. uel. ozysacchara, syr. de endiuia, uiol de agresta cum aquis endiuiæ lupulorũ uiolarum &c. Quæ bilis si aliunde flueret præparanda esset cum his quæ aliqualē in se stipticitatem continent ut cum syr. ros. de. s. acetosæ de granatis, de citonijs, cum aquis endiuiæ acetosæ plantaginis & cicorij &c. In causa frigida cum rhodomelle, oxymelle simpt. & compos. scilitico; syr. de absinthio de menta, si fuerit pituita salsa cum sy. uiol. et oxymelle simplici cũ aquis camomillæ endiuiæ, si melancholia cum sy. de fumoterræ de epithimo acetoso simplici syr. uiol & cum aquis fumiterræ lupulorum boraginis &c. si sanguis extrahatur per uenæ sectionem. Quarta intentio est euacuatio, quæ in materia biliosa ita parabitur ℞ mannæ electæ mast. ʒ. xij. elĩ de. s. ros. ʒ. ij. s. syr. uiol ʒ. i. cum decoctum fructuum & florum cord. fiat potus. Vel in materia crassa cum casia diaphinicone, In melancholia cum casia et confectione hamech, laudatur insuper hic

ra Gale. ſimpl. pillulæ aleophanginæ &c. Si in cauſa fuerit uentoſitas curat poſt euacuationem factam cum calefacientibus & exiccantibus præſertim ſi materiam fouentem habuerit, unde in hoc comendatur cucurbitula cum maxima flãma applicita. Item fiant fotus ex decocto mentæ abſinthij camomillæ calamẽti pulegij rutæ cinnamomi galangæ calami arõ. &c. uel cum oleo in quo ruta apium cuminum maratrum bulierint &c. Quinta intentio eſt malæ complexionis derelictæ remotio, quæ ſi fuerit calida frigidis remouebitur, ſi frigida cum calidis quæ parantur per cerata cataplaſmata linimenta &c.

Loci conſentientes de cura doloris ſtomachi.

Auic. 13. tract. 2. cap. 3. Cura eius qui eſt ex malitia complexionis calidæ ſine materia eſt in potu ſumere lac acetoſum & aquam frigidam, & in cibo pullos perdices cucumeres cucurbitam portulacam, &c. & ſic intelliges de frigida complexione q; per contraria curetur. Quod doloris mittigatio tribus dictis modis fieri poßit, lege etiam Auic. 2 primi, doc. 2 ſum. 2. ca. de cau. ſedandi dolorem, Item quarta primi, cap. de ſedatione doloris. Lege etiam neotericos practitantes Arcul. & Mar. Cat. Mich. Sauona. Razem & Bauerium fol. 66. &c. Auic. 3. trac. 2. cap. 3. loquens de præparatione ſimul et euacuatione humoris dolorem efficientis, inquit, Et quãdo dolor fuerit ex humore cholerico calido euacuabis, & adminiſtrabis ſyrupum acetoſum cum aceto, in quo fuit infuſum abſcinthium, &c. Gale. 14. meth. cap. 7. In curatione omne principium eſt totum corpus euacuare ea euacuatione quam ferre poteſt, purgatio ſit uel mißio ſanguinis uel purgatio tum per ea quæ ſubter expellunt medicamenta, tum per quæ ſupra ut uomitoria, deinde per ea ut in uno uerbo me expediã quæ calefaciunt & exiccant, &c. Gale. 12. meth. cap. 8. de cura ſta

tus uentriculi commendat cucurbitulam maxima cum flamma admotam, & ita hoc præsidium ualere inquit ut incantamenti cuiuspiam simile uideatur. Et 8. *meth. cap.* 5. *flatus sanandi sunt, oleo, in quo ruta & semina quæ flatus discutiunt, fuere incocta ut sunt apricumini maratri atq; alia id genus.* Et 14. *meth. ca.* 7. *est illud inquit commune præceptum omniũ fere quos uitiosus succus creat morborum q in fine calefacientibus & exiccantibus sit utendum &c.* Vide Aet. *ser.* 9. *cap.* 27. *ex Archigene curam & Auic.* 13. *trac.* 2. *cap.* 3. *ibi.* Et *dolores quidem stomachi frigidos & uentosos sedat &c.*

Obseruatio circa curam doloris stomachi.

Marc. Cat. de mente Auicen. debemus in primis cum diligentia & bona cura procedere, & causam cognoscere, ne si error contingeret, ob id quod stomachus chylum generat, talis error toti corpori communicaretur, &c.

Nocentia ac conferentia dolori stomachi.

Dolorem & mordicationem inducunt bleta, bulbus, fructus cedri, dactili, grana pini, iuniperus, lac, rapa, cruda, scamonium. Conferunt dolori et mordicationi, absinthiũ, aloes, acetosa, acetum scilliticum, betonica, calamus aromaticus, corallus, coriandrum, furfur, galanga, garyophillum, gentiana garyophillata, granata acetosa, lactuca maiorana menta mellilotum nepita, nux moscata, ostraca, oua semicocta origanũ paritaria passulæ peucedanum portulaca pulegium rheubarbarum, rosa, ruta, rubus, lac sicomori, siliqua, sisamus spica, spina alba, scenoanthos. Composita sunt alphendidicon Auic. tertia quinti, Apozima de absinthio quarta quinti Auic. Athanasia maior hali. 6. *antido. Ceratum hissopi filiagrios hissopi pauli, stomaticon mes. ij. antid. electuarium de carui Auic. de ambra serap. electuariũ indum de baccis lauri, galiia muscha ta infusio hieræ mes. oleũ de absinthio de menta de costo nar*

dinum rosaceum masticinum myrtinum de citonijs. Pillulæ aleophanginæ masticinæ de hiera cum agarico hieræ simpl. Quadrumeron confectio nic. Rob granatorum de citonijs, theodoricon magnum Auicen. thiriaca maior, thiriaca diatesserõ, triphera magna nic. triphera saracenica mes. troc. de diarhodon de absinthio de rosis, unguentũ cardumeni Auic. 2. antid. zuccharum ros.

De pronosticis doloris stomachi.

Auice. 13. tra. 2. cap. 1. Et quandoq; moritur subito propter aduentum doloris ad cor. Secundo, & quandoq; descendit dolor & facit prouenire colicam, Tertio portendit in prægnãtibus præfocationem matricis. Quarto, Timetur in illo in quo prolungatur dolor stomachi quod attrahat apostema stomachi, Quinto, Hippocra. in lib. mortis festinæ, quando apparet cum dolore stomachi super pedem dextrum quoddam simile uesicæ, tunc patiens moritur in uiginti septem diebus. Et si habet dolorem uentris, & apparet in supercilio eius uestigium & bothor, similis fabæ deinde fit ulcus tunc ipse morietur & huic accidit subet &c.

Authores dissentientes circa dolores stomachi.

1 *Adserere, succum absinthij magis conferre stomacho quã ipsius herbam.*

2 *Adserere, in omnibus maximis doloribus sectionem uenæ semper conuenire.*

Ad primum Auic 13. tertij, quoniam succus eius est seperatus a stipticitate retenta in herba idcirco non ita conducit stomacho ut ipsa herba quæ ob partem terream in se manentẽ sit magis stiptica & confortatiua &c.

Ad secundum Auic. quarta primi, tibi quoq; cauere debes a minutione in hora fortis doloris, item cauendum a phlebotomia in corporibus habentibus subtilitatem nimiam oris

ſtomachi quoniam ex ea in ſyncopin cadunt, Præterea in frigido craſſo ac uiſcoſo humore non competit, igitur non ſemper competit ſicuti etiam in dolore uires proſternente non competit &c.

De imbecillitate hepatis.

Hepatis imbecillitas eſt alteratricis facultatis in proprijs actionibus impotentia abſque alicuius uiſceris malo manifeſto, & cæt.

Loci conſentientes de imbecillitate hepatis.

Gale. 8. de compoſ. med. per loc cap. 6. ad finem, imbecillitas hepatis eſt citra manifeſtum aliquod in uiſcere malum in proprijs actionibus impotentia alteratricis facultatis. B. *Intelligendus eſt hic Gale. de alteratrice facultate & ſi ad unguem eam non expreſſerit, nam, huic attractoria retentrix & expulſoria tanquam principaliori ſeruiunt.*

Auice. 14. tra. 2. cap. 1. hepaticus eſt ille cuius eſt debilitas abſq; re manifeſta in operationibus hepatis &c. Inuenio iuxta Gal. in li. fin. med. Iocinoroſos appellari quos iecoris dolor cum tumore & duritie & corporis colore malo comitatur, & his febris ardens ſuperuenit, & lingua areſcit, quæ omnino euenire ſolent, quum alteratrix facultas ſuo nō probe fungatur officio, ad ipſam enim pertinet ſanguinem generare, unde a Galen. quinto de loc. affer. capitulo ſeptimo ſanguifica ſpeciatim alteratrix dicitur & ab Auic. digeſtiua, lege Galen. ſexto de ſympt. cauſ. cap. ſecundo.

De cauſis imbecillitatis hepatis.

Cauſæ primitiuæ ſunt caſus & percuſsio ſuper hepate & quæcunq; a rebus non naturalibus prouenire poſſunt, male diſpoſitis. Cauſæ antecedentes ſunt, uel per ſe, uel per conſenſum, per ſe fiunt, uel a mala intemperie ſine materia, uel

ut placet Auic. cum materia abſceſſum uel heryſipelã uel ædema generante per conſenſum uero, uel a toto ut in febribus, uel ab aliqua parte quæcunq; ſit debilitante fieri ſolent. Cauſæ coniunctæ ſunt uel ipſa intemperies uel quid aliud facultatem alteratricem actu imbecillitans &c.

Loci conſentientes de cauſis imbecillitatis hepatis.

Auic. 14 tra. 2. cap. 1. Et id eſt, aut propter malitiam cõplexionis ſingularis ſine materia, aut cum materia cuius principium eſt ab hepate aut a membris alijs ſicut eſt fel quando non trahit coleram, aut ſplen quando non trahit melancholiam aut renes aut ueſica, aut matrix per uehementiam fluxus ſanguinis, & propter uehementiã retentionis menſtruorum &c. Et quandoque non eſt propter malitiam complexionis ſolam, immo propter apoſtema ſanguineum heriſypellã undimiã, aut propter ulcus &c. B. Nota an hoc loco decipiatur, Auic. Nam dictum eſt a Gal. non ſolum in deſcriptione iam dicta, ſed etiam 8. de compoſ. med. per loc. cap. 6. q. hepatica peculiariter appellata citra tumorem præter naturã contingat &c. Gal. 6. de ſympt. cau. cap. 2. Intemperies quæ alteratricis facultatis imbecillitatem parit, ſi calidior quam oporteat fuerit, interdum bilioſum, interdum melancholicum excrementum efficit, ſi frigidior pituitoſum & aquoſum excrementum ſimiliter parit. Lege inſuper Gal. 5. de loc aff. cap. ul. ibi, omnium facultatum eſſentia &c. Item. 3. de ſympt. cau. et Aet. ſer. 10. ca. 1. Et Paul. lib. 3. cap. 46 et Arcul. 9. almans. &c.

De indicijs imbecillitatis hepatis.

Indicia ſumuntur a colore corporis ab egeſtione, a dolore leui, ab intemperie cal. frig. ſic. et hum. a facultatibus ipſius hepatis: Si uero per conſenſum morbus efficiatur, ex mẽbri læſione a quo fit conſenſus. A colore cognoſcitur quia ſi a flaua ſiue pallida bile, aut a pituita fiat tota cutis erit alba, ſiue

pallida siue flaua, ab egestione quia quæ egerunt similia carnis loturæ apparent. A dolore leui, quia sicut ex cibo uentriculus premitur ita ex chylo iecur, unde dolor leuis accidit, a complexione cognoscitur ex eo q a suis cõtrarijs iuuatur, a facultatibus hepatis, nã si ab alteratrice sanguis diminutæ erit concoctus qualis est sanguis pituitosus, aut superflue erit concoctus qualis est biliosus & adustus. Si ab attractoria facultate morbus fieret, tunc uix prima concoctione celebrata, chylus egreditur, quum ad iecur attrahi non poßit si a retentoria, tunc id egreditur qualis intrauit. Si ab expulsoria, tunc id nõ expellitur quod est superfluum, sed admixtum sanguini cernitur aut cognoscitur ex eo q multæ ad uentriculum fluunt humiditates. Sunt & harum facultatum alia indicia, nam si sanguis corruptus sit uel ad putredinem decliuis uel colore uarius uel pituitosus, tunc alteratricem cognoscimus esse diminutam si totius corporis adsit macies & imbecillitas, tunc attractoriam uim esse imbecillem coniectamur, & sic de reliquis. At si morbus per consensum fiat cognoscitur ex alterius membri læsione, nam si per consensum fellis fieret et tunc ex colore icterico cognoscitur, si ex consensu stomachi, ex concoctionis malitia, & sic de reliquis &c.

Loci consentientes de indiciis imbecillitatis hepatis.

Auic. 14. trac. 2. cap. 2. Color est ex rebus quæ significant secundum plurimum dispositionẽ hepatis &c. Et egestio & urina similes aquæ carnis significant debililatem hepatis in generando sanguinem &c. Complexiones autem significantur ex radicibus prædictis &c. Lege fusius hunc locum &c. indicia a me dicta inuenies. Gal. 5. de loc. aff. cap. 7. Igitur aluum quum sedimina aquæ in qua mactata caro abluta est, similia esse uideris tunc efficacißimum esse affecti iecoris signũ non dubites, & paulo post facit mentionem de complexionũ

ſignis,ibi,calidæ intemperies hepatis &c. Habes tamen rem magis expeditam.8.de compoſ.med.per loc.cap.6. Ibi calida igitur intemperie circa hepar exiſtente, colliquationes fiunt primum humorum deinde carnis ipſius hepatis &c. Similiter habes ſigna facultatum hepatis 5.de loc.aff.cap.7.ibi ſi attratrix facultas afficitur tunc cibum in uentriculo in ſuccum tranſmutatum relinquitur &c. Vide 8.de comp.med. per loc. cap.6.fuſius de hac re.Item Paul.& Aet.& Arcul.&c.

De cura imbecillitatis hepatis.

Perficitur hæc cura quatuor medijs. Primo, remouendo cauſam imbecillitatis.Secundo,roborando hepar.Tertio,remouendo ſi qua aduenerint ſymptomata. Quarto,regulando ægrum in ſex rebus non naturalibus.Cauſa ſi fuerit primitiua ut potus aquæ frigidæ remoue eam cum calidis ut puta cũ potu uini & abſtineat ſe ab aqua,et ſic de reliquis cauſis primitiuis.Si cauſa antecedens in hepate fuerit intemperies calida,remoueatur frigidis ſtipticis hepati conducentibus,frigida calidis aromaticis aperientibus, humida ſiccis &c. Si uero fuerit apoſtema ulcus uel aliqua alia ſoluta continuitas curabis per ea quæ ad apoſtemata ulcera & ſolutam continuitatem faciunt, ut alias dictum eſt. Si cauſa ſit per conſenſum ab alio membro tunc illius membri mala diſpoſitio remouenda eſt cũ euacuatione reuulſione ac membri roboratione, ne quid amplius ad hepar tranſmittatur,demum hepatis nocumentum iam impreſſum remoueatur &c.2.Robur hepatis fit decem medijs,ut ex Auic.& neotericis elicitur. 1. Cum leuiter calefacientibus ut naturalis eius temperies ſeruetur, & hoc intelligi poteſt de his quæ ad penetrandum exhibẽtur. 2. Cũ leui apertione quũ ſemper de obſtructione hepatis timor ſit & tunc utimur phiſticis & abſinthio. 3. Cũ maturatione & lenificatione quæ cum paſſulis & uino granatorum confi

citur. 4. Cum abstergentibus quæ parantur cum aqua hordea=cea & hydromelle. 5. Cum incidentibus ut cum uino granatorum quod ad acetum uergit 6. Cum his quæ moderatam in se stipticitatem habent, ut scenoantho rosis absinthin. 7. Cum prohibentibus putredinem ut cinnamomo casia lignea. 8. Cum exiccantibus ut cum spondio 9. Cum mundificantibus ut cum melle & uino subtili. 10. Cum his quæ a proprietate ualent, ut spica, lupi hepar, limatijs rheub passulis. Verum in his memoriæ interim mandandum, quænam facultas principaliter læsa sit, ut eius robori magis intendas, nam attractoria uis calidis & siccis, sed magis calidis, retentoria frigidis & siccis sed magis siccis roboratur, alteratrix calidis & humidis licet magis calidis, ex pultrix calidis & humidis licet magis gaudeat humidis &c. In causa igitur frigida conueniunt ab=sinthium rheubarbarum troc. de rheub. diacurcuma sy. de ab=sinthio de eupatorio. Item electuarium Gal. in tex. Auice. de=scriptum, ibi, recipe ligni aloes rosarum spicæ nardi cinna=momi ante 3.2. &c. In calida conueniunt cicorium aqua li=matiarum diarhodon abbatis triasandali. T. de rosis, syru. de endiuia de cicorea cum rheub. 4. Cibaria nullam craßitiẽ uel uiscositatem participent, carnes sint boni nutrimenti, unde cõ ueniunt uitelli ouorum sorbilium cum cinnamomo & pipe=re aromatizati. Item passulæ limatiæ &c. Portus sit aqua hordeacea cum aliquantulo mellis &c.

Loci consentientes de cura imbecillitatis hepatis.

Auic. 14. Tr. 2. ca. 3. ut plurimum debilitas hepatis est pro=pter frigus aliquod aut humiditatem aut siccitatẽ, aut propter materias malas retẽtas in ipso, et propter hoc plurimũ curæ eius est cũ calefactione subtili cũ apertione & maturatione & lenificatione permixta cũ stipticitate confortãte & prohibente putrefactionẽ, et fit cũ medicinis aromaticis in qbus

est apertio & maturatio ut crocus, & quandoq; indigemus propter retentionem materiei in ipso phlebotomia & solutione uentris &c Gale. 8. de comp. med. per loc. cap. 6 scopus curationis in eiusmodi affectionibus fit communis quidem iuxta intemperiei contrarietatem, Peculiarem uero per cuiusque contrariã, uerum in his siue exterius applicitis siue intra adhibitis semper aliquid ex adstringentibus miscere oportet ut iecoris robur seruetur &c. Et. ij. meth. cap. 16. si quidem in uentriculo & iocinore robur resolui est pernitiosissimum &c. De cura facultatum hepatis laborantium habes plene iuxta Auic. loc. cit. ibi si debilitas adigestiua prouenit conforta cum stipticis aromaticis, si a retentiua, adde in confortatione & stipticitate & minus de calefactione &c. lege fusius & inuenies cætera a me iampridem exarata, lege etiam Arcul. in hoc & Marcum cat. De cibis lege etiam ibi Auice. & conuenientiores cibi sunt in quibus non sunt grasitudo & uiscositas, &c. lege eum fusius & Arcul.

Obseruationes in curatione.

Auic. Medicinæ hepaticæ sint apertiuæ cum leui caliditate quarum uirtus sit lenitiua & abstersiua nec stipticitate careant quum hepar sit membrum laxum &c.

Nocentia & conferentia imbecillitati hepatis.

Nocent hepati, aloes, assa, colocynthis, dactili, helleborus, euphorbium, esula, ficus, lac, mezereõ, ozimum, serpentaria, serapinum, scamonium, scebram, triphera ferunginea nic. Conferunt imbecillitati et eum roborant absinthium, acorus, aloes bonæ amygdalæ amaræ, ammonium, asarum, berberis, calamus, aromaticus, cinnamomum cortex citri, costum, cuscute, crocus, cicorium, endiuia, eupatorium, phystici, fumus terræ, granata acetosa, lactuca, laudanum, signum aloes liquiritia, hepar lupi, macis, mastix, myrobalani cit. nux mosc. ori

ganum

ganum passulæ, rheubarbarum, rosa, rosmarinus, rubea, spica spinachia scenoanthos, Composita sunt citonia condita, cõditum de citro, de succo citoniorum de musco, diarhodon, dia laca, diacurcuma, diaireos, lætificans mes. el. de mirto mes. de camphora Auic. empl. diaphinicon diaspermaton, gallia sebe lien mes. oleum masticinum, amygdalarum amararum, irinum, costinũ, pillulæ aggregatiuæ de rheub. stomaticæ Auic. de agarico Serap syr. de endiuia de cicorea cum rheub. de acetositate diarhodon de fumoterræ de absinthio tro. de ligno aloes de rosis de aniso de absinthio de lacca hali, de eupatorio, hiera damasceni, & udiarum ros. &c.

De pronosticis imbecillitatis hepatis.

Auic. 14. t. 2 cap. 2. & multotiens perducit ad hydropẽ, & colicam phlegmaticam &c. Arcul. debilitas hepatis notabilis quum inueterata fuerit, aut difficillime, aut fere nunquam emendatur, & lege etiam Gal. 8. de compos med. per loc. &c.

De inflammatione iocinoris.

Inflammatio est calidi sanguinis influxus quæ in hepatis substantia, uel in eius gibbosa uel concaua parte, aut in musculis uel tunicis colligẽtibus, uel in uenis eius accidere solet, nec inquirendum utrum in uenis mesenterij hæc accidat, quoniã si in concaua iecoris parte fuerit inflammatio, etiam in uenis mesenterij necessario erit.

Loci consentientes de inflammatione hepatis.

Auic. 14. t. 3. cap. 1. apostematum in partibus hepatis accidentium quædam fiunt in ipso hepate quædam in lacertis positis super ipsum, & alia sunt quæ accidunt in meseraicis, & eorum quæ fiunt in ipso quædam accidunt in partibus eius superioribus & ad latus gibbosum, & alia in partibus inferioribus & ad latus concauum & alia in uelaminibus & paniculo & in uenis ipsius &c. Lege Gal. 5. de loc. aff. cap. 7. et 13.

meth. cap. 14. ubi etiam inquit q, cauo iocinoris phlegmone obsesso protinus etiã uenas quæ in mesenterio sunt una phlegmone laborare necesse sit, Vide etiam Gal. in lib. de tum. præter naturam. cap. 2. ibi inflammatio est calidi &c.

De causis inflammationis hepatis.

Causæ primitiuæ est nimius calor ex immodico motu aut ex sole igneq; acquisitus, aut acre medicamentum aut nimius potus uel cibus calefaciens percußio aut torsio &c. Causæ antecedentes uel per se sunt in hepate uel per consensum fiunt, Per se sunt intemperies calida malos humores attrahens aut intemperies frigida quæ alteratricem & expultricem debilitat, unde tumores fieri possunt, similiter obstructio ex qua humores retinentur, aut dolor materiam ad iecur attrahẽs, aut iecoris imbecillitas, Causæ coniunctæ phlegmonis est sanguis copiosior quam pars postulet in ipso hepate contentus &c.

Loci consentientes de causis inflammationis hepatis.

Gal. 13. meth. cap. 6. istius caloris causa aut est immodicus motus aut ex sole & ignis tepor, aut acre medicamentũ &c. Auic. 14. t. 3. cap. 1. etiã de alijs primitiuis causis loquitur, ibi, & cibi quidem calefacientes & craßi, & qui non digeruntur ualde adiuuant ad faciendum apostemata in hepate, & quandoq; accidit propter percußionem & torsionem &c. De causis etiam antecedentibus hic uerba facit ibi causæ illius sunt complexio frigida prohibens digestionem & expulsionem aut debilitas stomaci aut opilatio congregans humores &c. lege eum fusius Gal. 13. meth. cap. 3. Cõmunis omniũ phlegmonarũ generatio ex sanguinis influxu est copiosioris, quã pars postulet, Causa uero quur influit sanguis tum a partibus mittentibus, tum ab his quæ ad se attrahunt peruenire potest, mittũt enim partes quum nimium copia superuacuus est, aut quum a sua qualitate molestantur quæ uero attrahunt, ea ob

morbosum calorem attrahunt uel ob sui uel uicinæ partis dolorem, aut ob partis recipientis imbecillitatẽ, ut testatur Gal. 13. meth. cap. 5. Lege etiam de his Gal. 13. meth. cap. 6. ibi, dolor prouenit uel ob intemperiem & uulnus & contusionẽ & distorsionem & tensionem uel obstructionem quandam &c. Lege etiam 14. meth. cap. primo, ibi, inflammatio fieri solet, quum sanguis copiosus in aliquam particulã procubuit &c. Lege de his uberius Arcul. 9. almans. &c.

De indicijs inflammationis hepatis.

Indicia hepatis inflammati sunt dolor inseperabilis in dextro hyppocondrio, grauitas in eo maior quam in opilatione, forma corporis mutatur, apparet enim in facie et in alijs membris tumor siue inflatio, color tendit ad citrinum uel pallidum, nulla adest pulsatio ac in cæteris inflãmationibus, Costæ nothæ ut plurimum dolent, exigua & sicca tussicula adest singultus quoque sequuntur, Dormire non ualent super latus dextrum, & super sinistrum dormire graue est, febris adest acuta. Signa quando adest in gibba parte sunt grauitas maior quam in cõcaua, singultus minor, tensio apud suspensoria, manifestior fit tactui, præcipue in debili, tussis sicca, difficultas anhelitus maior, ob consensu diaphragmatis percipitur, urina pauca cum mordicatione, lingua est citrina ad nigredinẽ decliuis. Signa quãdo fuerit in concaua, singultus maior, grauitas minor eo q; a stomacho sustentatur, tussis parua, & anhelitus paruus, dolor uehementior, nausea, appetitus destructio, sitis uehemens, uomitus biliosus, frigus extremitatum et nigredo linguæ & syncopis &c.

Loci consentientes de signis inflãmationis hepatis.

Gale. 5. de loc. aff. ca. 7. Iecur affici declarant in dextra præcordiorum parte grauitas, dolor tota præcordia contrahens & ipsius usq; ad iugulum extensio exigua tussis, linguæ color

in primis ruber deinde niger, ingens ciborum fastidium, sitis inexhausta, uomitus tum syncer æ bilis, tum quæ ouorum uitellis similatur quæ postea eruginis colorem refert, aluus adstringitur, si inflammatio cum eius uisceris imbecillitate excitetur, spiritus adest difficultas febris acuta etc. Et paulopost inflammationes in simis iecoris partibus fastidium nauseam uomitum biliosum, sitim ingentem tußim atq; dolorem usq; ad dextræ partis iugulum excitant, nonnunquam utriq; parti dolor adest nothæ costæ consentiunt, In gibba uero parte inflãmatione existente præter dicta tumoris cumulus compræhensim cõspicuus in superficie tactui maxime si abdomẽ gracilescat, cõpræhenditur, dolores circa respirationem & tußiculæ magis intendũtur cum dolore ad iugulum extenso ut detrahi uideatur magis quã in ima parte. Si uero in rectis musculis inflammatio accidat tumor erit præter naturam oblongus atq; per totum uentrem extensus umbilicum compræhendens &c. Lege de his Auic. 14. tra. 3. cap. 2. ibi signa communia sunt q inuenit æger grauitatem sub hypocondrijs insceperabilem & inuenit illic dolorem uehementem &c. Lege similiter Arcul. 9. alman. Item Gal. 2. de loc. aff. ca. 9. ibi, si incognita nobis fuerit inflammatio iubendum est ægro ut magnam edat respirationem &c. Vide etiam de hac re Paul. lib. 3. cap. 46. & Aet. ser. 10. cap. 3. & Gale. 2. de loc. aff. cap. 8.

De cura inflammationis hepatis.

In curatione hac tota adhibenda est diligẽtia ne hepatis læsio per totũ corpus dispergatur, Erunt igitur intentiones curationis sex prima erit reuulsio. 2. repercußio. 3. humoris præparatio. 4. euacuatio. 5. resolutio. 6 malæ cõplexionis derelictæ remotio cũ regimine sex rerũ nõ naturaliũ. Reuulsio fiet cũ sectione uenæ basilicæ aut cæphalicæ, quæ an fienda sit ex opposito an ex eodẽ latere dubitat, Cõciliator dif. 198. quem

fusius uidebis. Diuertimus etiam cum frictionibus ligaturis cucurbitulis circa partes extremas positis & similibus. Repercussio fiet tum per exteriora tum per interiora. Conueniunt extrinsecus epithemata & inunctiones ex oleo rosarum de citonijs uel ex aquis rosarum solatri cum syndone madefacta & hepati applicita quibus addi possunt pulueres ex sandalis rub. & al. & cit. ex rosis corticibus & floribus granatorum & aliquid camphoræ. sed in materia frigida accipimus aliquid abscinthij masticis cum oleo ros. masticino &c. Intrinsecus ualēt sy. ros. de succo acetosæ cū aquis plātaginis cicorij cad. uen. &c. in causa frigida rhodomel syr. de duabus rad. oxymel cū syr. ros. Et hæc faciūt etiā pro tertia intētione uno tamē animaduerso ꝙ stiptica tantū in principio, sed cū materia iam fluxa est, alijs non stipticis, uti possumus ut sy. acetos. simp. uiol. de endiuia de fumoterræ &c. Euacuatio fiat rursus peccante sanguine cum sectione uenæ hepaticæ, aut peccāte cholera cum rheubarbari infusione aut cum alijs pharmacis prout millies dictum est. Resolutio fit cum his quæ resoluunt addēdo aliquid quod stipticitatis secum afferat, & huc spectant inunctiones cataplasmata et epithemata cum anetho melliloto althea camomilla rosis absinthio similiter cū oleo anethino camomillino ros. &c. Si uero ad suppurationē uerteretur, tunc suppurantibus utendum qualis est decoctio passullarum caricarum altheæ maluarum. s. lini fænugræci cum oleo amygdalarū dul. cum pinguedine gallinæ anatis butyro ex quibus paramus cataplasmata &c. Maturata inflammatione tunc uomica uomitu tußi & stertamentis & similibus prouocanda est, deinde abstergenda, si in gibba fuerit parte cum urinam prouocantibus & abstergentibus, qualis est aqua hordei cicerum rub. hydromel hydrosaccharum, &c. Si in concaua cum his quæ per secessum educunt, qualis

est casia serum caprinum tamarindi &c. deinde consolidandum erit siue conglutinandum cum bolo armeno & terra sigillata &c. Quodsi abscessus ad duritiem permutetur quan uis raro curationem admittat, nihilominus cum amollientibus procedemus sicuti cum althea maluis &c.

Loci consentientes de cura inflãma ionis hepatis.

Gale. 13. meth. cap. 6. Communis omnium phlegmonarum curationis indicatio est euacuatio, quæ uero adhuc in generatione sunt, in ijs prius euacuatione est influentis in affectũ locum sanguinis inhibitio &c. Et cap. 11. eiusdem lib. Quum iecor inflammationem patitur, tum reuellendus tunc educẽdus qui ad iecur fluit, sanguis est, interna in dextro cubito insecta uena, propterea q̃ e directo & ampla uia cum uena quæ caua dicitur societatem habet, qua nõ apparente media seccãda est q̃ si ea nec se ostẽderit reliqua ac tertia incidẽda est &c.

B. Ex quibus notare debes q̃ stante uirtutis robore modo κατ᾽ εὐθὺ. i. e directo extrahatur sanguis, & si alia atque alia uena seccetur, non multum referre quum singulæ uenæ sibi in euacuatione respondeant.

Auic. 14. tra. 3. cap. xij. phlebotoma igitur in primis & nõ hæsites in hoc quum non est probibiter fortis et extrahe sanguinem abundantẽ. Et scias q̃ indiges in initio eius eo quod est simile in casu de repercußione et infrigidatione &c. Gal. 13. meth. cap. 16. In iocinoris phlegmone etiam si nihil affluat reprimentibus utendum & reddit binam rationem, primo quia in principio parum est quod affluit, tum magna ex parte non crassum, tum recipientis partis uirtus ualentior, secundo quia nondum in afflicta parte uiolenter impactũ est, quum uero phlegmone in suo uigore consistit contrario modo omnia se habent, adest enim multitudo sanguinis crassus ac impactus, tũ uirtus partis debilior, ut a se superuacua amolliri nõ

poßit. De digeſtione lege Auic. ibi, medicinæ conuenientes apostematibus hepatis in initio rei quum illic eſt caliditas superflua ſunt aqua endiuiæ & aqua ſolatri cum ſy. acetoſo zuccharino et aqua hordei arnagloſſæ cuſcutæ cucumeris cucurbitæ &c. De euacuatione loquitur Gal. 13. meth. cap. 15. ibi, conſiderandum an gibba uel in caua parte fiat inflammatio, ſi caua parte purgare per aluum conuenit ſi in gibba per urinas, lege etiã 14. caput huius ibi expelli e iocinore oportet quicquid in totũ atræ bilis tũ ſaniei ex phlegmone prouenientis iam collectũ eſt &c. De regimine reſolutionis loquitur etiã Auic. ibi quapropter indiges ut incipias a regimine reſolutionis materiei in hac ægritudine plus q̃ ſit tua inceptio in reliquis apoſtematibus, timẽdo lapideitatẽ & duritiem etc. De cibo et potu habes plura ex Gal. 13. meth. c. 14. ibi, Poſcit ergo tum iecur ipſum, tũ os meatus qui bilẽ tranſmittit cibos, & pharmaca quæ obſtructa recludãt, qualia ſunt nõ lẽta, ſed quæ tenui cõſiſtentia ſine qualitate mordẽte, nam a mordentibus phlegmones irritãtur, nõ dulcia quia a dulcibus tũ iecur, tũ liẽ intumeſcũt, talia igitur erũt, ut in cibis ptiſana et in pharmacis oxymel cum aqua mixtũ, punica mala et quæcũq; adſtringunt interdicũtur, quum bilis meatus os arctent, & bilẽ ipſam excerni prohibeãt, & phlegmonas ipſas quæ in caua ſunt uiſceris irritent magis q̃ in gibbo, nam quum ad gibbum perueniunt iam quæ aſſumũtur mutata ſunt ut ſic nec adſtringant uel mordeãt etc. Auic. in fi. c. cibus aũt melior eſt cbiſch hordei infrigidat enim & abſtergit et nõ facit acquirere opilationes & feſtinat eius penetratio, panis nõ ex furmẽto ſed ex ſimila & ex oleribus lactuca, & atriplices, ex fructibus granata dulcia, & cæt. Obiectio.

Miror mirum in modum mala punica dulcia hic ab Aui. concedi tum quia abſtringunt, tum quia ex dulcibus hepar

intumescit & aquam hordeaceam hic concedi & in altero sequenti textu renui, ibi & aqua hordei quamuis abstergat sine mordicatione, tamen est dulcis & dulce facit incurrere opilationes &c. tamen a raze Serapione & Haliabbate cōmendatur, &c.

Responsio.

Gentilis putat Auic. tex. corruptum & loco aquæ hordei legi debere aquæ mellis, uide tu commentatores Auic. & intelliges causam, alterius obiectionis.

Obseruationes in cura inflammationis hepatis.

Marcus cat. de mēte Auic statim inquit succurrendum est huic ægritudini non tantum in iecore. sed in quocunq; mēbro principali alioqui cura esset uana &c. Gal. 13. meth. ca. 8. prohibendum ne tumor augeatur nec suppuretur, cauendo etiam ne ad scirrhū conuertatur, nam facile tumor in duritiem euadit &c. Auic. 14. t. 3. cap. 12. nullis remediis succurrendum nisi prius factā sit sectio uenæ aut antequā pharmacū non conueniente sectione, sit exhibitū, nam inquit si phlebotomas, & dimittis materiā in hepate & admistras stiptica & apocrustica proculdubio induratur apostema. Caue tamen in exhibendo pharmaco, ne nimirū soluentibus utaris, nam hepar ultra q̄ imbecille reddūt humores etiā commouent ut interdū maiori copia ad locū læsum refluāt, &c. Vitandum insuper ne urinā prouoces morbo in cōcaua parte existente, aut soluas uentrem si in gibba parte tumor fuerit &c. Gal. 13. meth. cap. 12. Quæcunq; iocineri intrinsecus uel extrinsecus applicantur, non sint actu frigidæ, nam ultra q̄ ad locum difficulter penetrarent, meatus etiam cutis occluderent, &c.

Obseruationes de repellentibus & resoluentibus.

Auic, loc. cit. Repellentia *sint in stipticitate remissa & nisi tumoris, ut augeat caliditas cum aperientibus & incidentibus misceantur resoluētia citius in iecoris inflammationibus*

ſunt applicãda quam in cæterorũ membrorũ tumoribus etc.

Conferentia inflammationi hepatis.

Conferunt inflammationi hepatis agreſta attriplex berberis, camphora capillus uen. acetoſitas citri cucurbita, endiuia, cicoreum, hepatica, lupuli, mercurialis, nymphea portulaca rheub roſa ſandali, ſemperuiua. ſolatrum ſpodiũ ſumach tamarindi uiolæ. Cõpoſita ſunt, confectio de acetoſis mes. electuarium de pſylio mes. cerotum de ſandalis, emplaſtrum de frumento mes. de ſemperuiua hali, oleum irinum roſaceum, ſyr. acetoſus de pomis, de portulaca, triaſandali nic. triphera perſica. troc. de ſandalis mes. de ſpodio de camphora unguentũ roſ. uiol. hiera ſiracoſt mes. papauer cum oleo roſaceo etc.

De pronoſticis inflammationis hepatis.

Auic. 14. tra. 3. ca. 1. Et apoſtema quod eſt in gibboſitate eſt deterius eo q, eſt in concauitate. Et apoſtema hepatis ſiue calidum ſiue frigidum opilationem facit & non relinquit corpori niſi ſanguinem aquoſum, & cum hoc debilitat hepar in ſeparando aquoſitatem quæ ſi in meſeraicis continetur eſt cauſa hydropiſis carnoſæ & aſclitis. Item quãdo permutatur calidum ex hepate ad ſplenẽ eſt bonum. ſi uero ex ſplene ad hepar malũ. Et ca. 2. Interdũ omnis ſpecies apoſtematũ hepatis perducit ad hydropẽ, & ſcias quod quũ apoſtemati hepatis aſſotiatur uentris ſolutio eſt mortale, & cap. 16. non euadit aliquis ex apoſtemate duro quieſcente, & confirmato.

Hip. aph. 7. aph. 46. Quorum hepar ſuppuratur aduritur, ſi pus purum et albũ fluxerit, euadunt, nam in tunica his pus cõtinetur, ſi uero qualis amurca fluat, pereũt. B. quia ſi pus album et purũ fluat, ſignũ eſt q, ad carnẽ hepatis uſq; corruptio nõ pertingit. ſed tantũ in eius tunica fuiſſe, ſi uero ut fex olei fluat tunc declarat ſubſtantiam hepatis eſſe corruptam, idcirco non ab re moriuntur &c. Hipp. aph. 7. aph. 17. In hepatis

inflammationibus singultus malum. B. *quia ex magnitudine inflammationis stomachus cõpatitur, unde fit singultus.* Hip. *aphor.6 aphor.18. Vesica desciſſa aut cerebro aut corde aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis aut iocinore, lethale est &c.*

Authores diſſentientes circa morbos hepatis.

1 *Adserere, aquam hordaceam non conuenire in inflammationibus hepatis.*

2 *Adserere, profluuium uentris in apostemate hepatis ex abundanti materia non esse mortale.*

3 *Adserere, nutrimentum uiscosum non nocere hepati.*

4 *Adserere, hepati supercalefacto, cerusam tanquam frigidam esse applicandam.*

5 *Adserere, stipticiora magis conuenire in hepatis apostematibus quam stomachi.*

6 *Adserere, in apostemate hepatis phlebotomiam potius in pede quam in brachio fiendam.*

Confutatio diſſentientium circa morbos hepatis.

Ad primum, aqua hordei non solum ab Auic. *sed a serapio.4.tract.cap.2.& a rhaze in lib.diuis.& a* Gal.13. *meth. ut supra, maxime igitur dum commendatur conuenit.*

Ad secundum, Auic. *quum hepatis apostemati sotiatur fluxus uentris est mortale, & intellexit propter materiæ ex uberationem, similiter factus ab imbecillitate hepatis est mortalis ut uolunt* Auic. *commentatores. Ad tertium, Serapio indiget hepar cibis & potibus & medicinis apertiuis non uiscosis sic subtilibus, non mordicatiuis neq; dulcibus neq; stipticis & ponticis eo q; opilant &c. igitur &c. Ad quartum, respondet.* Conciliator *differentia 197. quod per se cerusa nocet hepati quamuis cum alijs quæ suam uirtutem introferant poßit interdũ iuuare, sed melius esse cum alijs aromaticis operari,*

&c. Ad quintum, respondetur per ea quæ dicta sunt in cura, Nam Auic.13.tra. cap.1. Quoniam ex magis stipticis grande nocumentum resultat eo quod hepar uelocius quam stomachus corrispondet duritiei quænam inducunt stiptica &c. & sic non conferunt magis hepati quam stomacho &c. Ad sextum, Auic.allega.cap. inquit phlebotoma si tibi poßibile est ex basilica, & si non ex nigra et si non ex cephalica eo quod directius hepar respiciunt, & hoc etiam habes ex Galeno in cura igitur magis in brachio quam in pede.

De morbo regio.

Icteritia dicta est ab ictero aue quam nos galbulam siue ficedulam dicimus, de qua facit mentionem Mart. dicens.

Galbula decipitur calamis & retibes ales
Turget adhuc uiridi cum rudis una mero.

Dicta est etiam aurigo a colore auri, uel arquatus morbus a cœlestis arcus colore, aut morbus regius eo quia morbo affectos adparatu regio et ludis lasciuis uti perutile est. Hor. aut mala quem scabies aut morbus regius urget. Est autẽ morbus regius per totum corpus bilis suffusio quæ interdũ nigra interdum flaua est ex qua color citrinus uel niger apparet &c.

Loci consentientes de morbo regio.

Plin. Icteris aris a colore uocatur, quæ si spectetur ab icterico, sanari id malum tradunt & auem mori. De deductione horum nominum lege fusius cor.cel. & Aet.ser.10.cap.17. et neotericos omnes. Gale.lib.finit.med. aurigo seu morbus regius arquatus ue est bilis refusio in cutem quo fit ut superficies tingatur luteaq; fiat & uitietur cutis, &c.

Auic. decimaquinta tertij, cap.3. Icteritia est coloris corporis fœda alteratio ad citrinitatem uel nigredinem tendẽs ob cursum humoris citrini & nigri ad cutem sine putrefactione &c. B similis definitio legitur etiam penes concil. dif.78.

adiungit tamē Auic. sine putrefactione, quia reuera dum bilis putresceret nō icteritiam tantum sed febrem tertianam produceret. Vide Aet. serm. 10. cap. 17. & Paul. lib. 3. cap. 50.

De causis morbi regij.

Causæ si extrinsecæ fuerint tres erūt scilicet uirus alicuius animalis, assumptio ciborū icteritiam efficientiū uel bilem generantium & obstruentiū, et nimius labor in sole calido. Intrinsecæ uel fiūt ab hepate uel ab alijs membris. Si ab hepate uel erit mala intemperies calida uel frigida cum abscessu uel sine abscessu, aut obstructio aut facultatis attractoriæ uel secernentis imbecillitas. Si a splene tunc in causa est apostema, uel obstructio uel mala complexio uel eius facultatis imbecillitas, & sic de alijs membris intelligito. Interdum fit per morborum iudicationes, &c.

Loci consentientes de causis morbi regij.

Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. Morbus regius nonnunquam fieri solet iocinore nequaquam affecto per morbi iudicationē. Interdum citra morbi iudicationem dum sanguis extranea quadam corruptione in bilē uertitur, qualis ferarū morsu fieri solet, aut assumpto ueneno. Interdū fit ab obstructione, aut ab inflammatione, aut a scirrho iocinoris, aut citra hæc ab ipsa tantum iocinoris intemperie præter naturā mutata, aut a iocinore suo munere non fungente, aut ob splenis uitia. Interdū ab attractricis foliculi fel continentis imbecillitate, aut quia folliculus est obstructus aut quia eius facultas secretiora est imbecillior. Interdum fit etiam ab obstructis aut infirmis uasis quæ ab ipso exorta, ora sua in hepar extendunt &c. Auic. 15. cap. 3. ibi, icteritia citrina aut fit multitudine generationis choleræ citrinæ aut propter euacuationis eius prohibitionem & multitudo eius generatur ab hepate propter causas calefacientes aut propter apostemata in hepate et in meatu choleræ

aut propter opilationem retinentẽ choleram in felle aut propter caliditatẽ complexionis cholerae &c. lege fusius & tam intrinsecas quam extrinsecas causas icteritiae intelliges. Vide & Gordonium & Arcul. in proprio cap.

Gal. apho. 4. com. 62. Tres sunt affectus quibus morbus regius solet aduenire, tumor durus, inflammatio, & obstructio. B. Nam dũ sanguis expurgatur et bilis a uenis ad meatus bilẽ recipiẽtes transfertur, si triũ alterũ adfuerit, necesse est sanguinem nõ expurgari, sed una cũ ipso bilem per totũ corpus differri, unde morbus regius oritur. Vide Pau. li. 3. c. 50. et Au. de opilationibus hepatis ibi materia q̃ generat opilationem aut est humor opilãs pp suam craßitiẽ, etc. lege eũ fusius. etc.

De signis morbi regij.

Signa communia sunt pigrities & tumor ad motum grauans dulceis cibos auersantur, varijs imaginibus uexãtur pruritus totius corporis adest, difficulter exudant, Alba oculorũ & faciei tempora & malae pallorem demonstrant, &c.

Signa male hepatis temperaturae per ea quae de imbecillitate hepatis diximus satis nota erunt, similiter & abscessus signa per ea quae retulimus de inflammatione hepatis &c.

Signa opilationis sunt grauitas dolorq; sub dextra parte, nullo tumore uel urgẽte febre percepta, Itẽ si egestio flaua nõ egrediatur sed alba. Signa imbecillitatis expulsoriae facultatis sunt si ruina nullo colore infecta excernatur, etiã si nulla grauitas percipiatur, Cognoscitur ẽt ex attractoria facultate fieri, si nausea uomitus, Amaritudo oris, nullo apparẽte in iecore grauitatis sẽsu adfuerit et flauus color paulatine et nõ subitus fiat. Signa ueneni erũt, si nulla prius existẽte humorũ malitia, sed ex homine sano, statim icterus euadat, Nam absq; mora, uirus per totum corpus diffunditur, Signa sumpta a crisi sunt, si febres praecesserũt acutae, & alia quae crisim indicare

solent, Signa q per consensum totius corporis fiat erunt ex febribus quæ tenues sanguinis partes in bilem commutant, Signa q fiat a chisti felle sunt q accidit subito, & egestio est alba, adest amaritudo oris & sitis & si porrus qui uadit ad stomachum est opilatus tunc urina est colorata spissa crocea ægestio tincta crocea &c.

Signa q ex splene fiat, sunt durities splenis grauitas & icteritia potius nigra quam flaua &c.

Loci consentientes de signis morbi regij.

Aet. ser.10.ca.17. Cõmuniter omnibus ictericis adest pigrities & tumor ad motum grauans &c. Gal.5. de loc. aff. ca. ult. si per morbi Indicium icterus fiat, Indicium erit q excremẽta & urinæ secundum naturam se habebũt. Si sanguis externa corruptione in bilem uertatur, Indicium erit totius corporis prasinus siue porraceus color, Si ab obstructione folliculi fellis fiat, signum erit q citra febrem morbus regius accidit Vrgetq; in dextra præcordiorum parte grauitatis quidã sensus, Si uero ab inflammatione uel alio abscessu, tunc febris aderit cum biliosis deiectionibus & in dextra præcordiorũ parte dolor, Si ab intemperie hepatis humorum corruptio contingat, tunc totum corpus herbis candenti pallore infectis aßimilatur, interdum plumbeum aut magis fuscum colorem refert, Si ob splenis uitium tunc colores ueniũt multo nigriores quam ab hepate &c. Lege de his.9. de compos. med. per loc. cap. 1. B. Nota tamen q uelle ex colore tantum affectã sedem diuinare est malum ut Gale. refert.5. de loc. aff. cap. cit. de Ctesiano exemplum afferens &c. Lege etiam Aui.15. Tra.1. ca. de signis icteritiæ citrina nam omnia illa nuper a me recitata Signa habet quæ tu latius uidere poteris s.n. omnia in unum cõgerere longe a negotio res librum excederet, Vide de his Arcul. & Gord. Paul. & cæteros practicantes. Similiter de

icteritia nigra lege Gale. 6. de loc. aff. cap. de affectibus lienis & Aet. ser. 10. cap. 17. Vide etiam Auic. de signis opilationis hepatis, ibi, signa opilationis sunt &c.

De cura morbi regij.

Morbus regius Indicatorie ex febribus perfecte solutis eueniens, uisibilis ad cutem translata, sit multũ crassa balneis uel rebus discussorijs facile curabitur, quale est balneum ex aqua dulci, uel ablutio oculorum & totius corporis cum aceto albo calido et succo citri in quo bullierint flores camomillæ &c. Verum si crassa fuerit imprimis extenuantibus uti oportet deinde discussorijs. Si a causis primitiuis fiat Aurigo, tunc singulæ remoueatur, ut si morsus uiperarũ sit in causa. i. curetur ad externas partes uirus deducendo & membra principalia tuendo, Si causæ sint per consensum a toto ut in febribus, remoueatur febris cũ euacuatione sectione uenæ et soluentibus pharmacis, deinde infrigidantibus, ne sua caliditate sanguis in bilem conuertatur. Si uero fuerit caliditas hepatis uel alterius membri, remoue per infrigidantia, cauendo obstructionem & membra demum roborando.

Cura Arquati ex multitudine bilis quatuor habet intentiones prima est euacuatio, ne dum superfluit bilis ipsa suæ multiplicationis sit causa, quæ fieri interdum debet cum sectione uenæ interdum cum pharmaco ut casia mãna Rheubarbaro, electuario de suc. Ros. mes. Diaprunis sol. &c. secunda est humoris præparatio et fit cũ acetoso simp. syr. de endiuia, uiol. de cicorea, de suc. acetosæ de Agresta, de limonibus de acetos. citri cum aquis & decoctis similibus. tertia intentio est discrasiæ membri derelictæ remotio unde in causa calida conuenit tale Epithema, Recipe Aquæ endiuiæ li. 1. ros. un. ij. sandalorum spodij ana. drac. 1. aceti un. 1. spicæ scrup. 1. Misc. & cum syndone applicetur hepati uel fiat ceratum sandalinum. Ele-

ctuaria sunt tria sandali diarhodon. Troc. de camphora. quarta intentio erit sex rerum non naturalium ad frigidum et humidum declinantium, de quibus satis alias diximus etc. Cura icteritiæ ex obstructione quatuor etiã intentiones requirit, prima humoris obstruentis incisio extenuatio atq; reseratio & fit cum syr. bisantino cum aceto, de duabus rad. rhodomelle oxymelle syru. de eupatorio de cicorea &c cum aquis fœniculi Apij cuscutæ & eupatorij, Consulerẽ tamen in hoc ut prius stomachus cum caßia uel pillulis aleophanginis purgaretur antequam ista exhibeantur. secunda erit euacuatio quæ perficitur cum ijs quæ bilem crassam & pituitæ admixtã purgant ut puta cum rheub. Agarico Diaphinicone Diaturbit & enemate acri quod ad intestina superiora pertingeret tertia intentio est palliditatis uel fœdi coloris ablatio et occlusarũ uiarum apertio, & fit cum rebus aperientibus & urinã prolicientibus, ut cum decocto Apij fœniculi Asparagi brusci petroselini aqua rhaphani, uel decocto marubij prasij cicerum rub. absinthij Centauri minoris cuscutæ uel cum infusione cartami in lacte moræ Auic. uel cum dialacca Diacurcuma diacalamento tro. de rheub. de eupatorio etc. quarta intentio sit circa regimen quod calidum & aperiens, & extenuans instituatur. Curatur Aurigo si a facultatum siue Iecoris siue folliculi fel continentis imbecillitate fiat, prout de hepatis imbecillitate iam dictum est, &c.

Loci consentientes de cura morbi regij.

Gal. 9. de compos. med. per loc. cap. 1. Icterici qui ratione Indicationis febrium fiunt, curantur balneis aquarum potabilium, & olei discussorij affrictu, omniumq; rare facientiũ cutem, quale Anethinũ oleum et chamemillum, Qui uero regiũ morbum ex obturãtione incurrunt. per omnia quæcunq; strenue extergẽt, etiam si medicamentariam substantiam habeãt

& calidæ

& calidæ sint facultatis, curantur. Conueniunt ictericis ex inflammatione hepatis quæcunq; inflammationes sanant. Si uero inflammatio & obturatio simul conincidant, laxantibus simulq; extergentibus opus erit, fugienda tamen quæcunq; medicamentariæ substantiæ & calidæ facultatis existunt &c. Auic. 15. trac. 1. cap. 6. scias quod intentio in curatione icteritiæ ad duas res tendit, quarum una est ut remoueatur icteritia cum eo quod resoluit ipsam a cute et ab oculo cum medicinis lauatiuis & solutione educentibus materiam facientem icteritiam, Secunda uertitur ad causam & abscindit eam, & est aut rectificatio complexionis, aut confortatio uirtutis, aut regimen apostematis, aut apertio apostematis, aut apertio opilationis, aut euacuatio per phlebotomiam basilicæ &c. Aet. ser. 10. cap. 18. secatur uena quibus copia sanguinis una cum bile in toto corpore abundat, aut quibus dolor uel distensio circa præcordia fuerit. Et de purgatione loquens dixit. Quare in principio purgare non oportet priusquā per deopilantia bilis attenuetur, Nanq; mali causam purgationes in principio datæ præbuerunt &c. Gal. 5. de loc aff. cap. ult. Quibus morbus regius citra febrem accidit, urgente in dextra præcordiorum parte grauitatis cuiusdam sensu, ijs omnibus obstructiones aperiens & cibis & potibus & medicamētis extenuantibus, deinde medicamentum quod bilem ducere possit exhibens eorū plurimos una die sanitati restituimus &c. Lege de his oībus intentionibus Arc. Gor. Mar. cat. et cæteros practicātes. De cibo & potu, et de alijs sex rebus nō naturalibus, lege Aui. 15. c. 6. ibi & cibus quidē ictericorum et c. 7. ibi, cibi in oībus illis sint cibi leues, uide eū fusius, uide et alios su prascriptos authores.

Obseruationes in cura.

Auic. 15. cap. 6. omnes qui habent ictericiam ex causa calida deuitent iram & motum primum & balneum &c.

Conferentia morbo regio.

Conferunt icteritiæ Absinthium cum apio uel adiantho, Acetosa, Acorus Aphodillus, Agaricum, Aloes, Alchechengi Assarum, Attriplex, Berbena Betonica, ciclamen. calamētum, chamedrys, chamepitis, Camomilla Casia siliqua, Centaurium, cartamum, curcuma, cuscutæ, Elleborus Endiuia, Eupatorium, Epatica, fæniculus lactuca asini, lumbrici, lupulus, Marubium, Menta Multipedes aseliue Nepita, origanus, Peonia perdix peucedanum, aqua raphani, Rheubarbarum, Rosmarinus, Rubea tinctorum, aqua salicis, sulphur cum ouo, Scariola, scolopendria sine citrach, stercus asini pulli bibitum, Tamarindi Tamariscus, Vrina, Vrtica, hissopus, Composita sunt, confectio de rauedseni de eupatorio mes. Decoctum fumiterræ et coltulæ Diarhodon nic. electuarium de psylio, Rosatum mes. Diaphinicon, oleum de cartamo de absintthio, syrup. bisantinus de fumoterræ de Absinthio, de cicorea cum rheub. Oxymel scilliticum Sotira nicolai, Theriaca, Triasandali, Triphera persica mes. Triphera saracenica nic. Tro. de rheu. de rosis de eupatorio de camphora uinum scilliticum pilulæ inde de fumoterræ &c.

De pronosticis morbi regij.

Hip. apho. 4. apho. 62. Quibus in febribus morbus regius ante diem septimum acciderit, malum, Et apho. 64. eiusdem lib. Quibus in febribus morbus regius septimo uel nono uel undecimo uel quarto decimo superuenerit, bonum, nisi dextrum hypocondrium obduruerit, si uero non, bonum. B. Morbum regium in febribus accidere ante septimum, malum ex eo est, quia uel ab inflammatione uel a duro hepatis tumore uel ab ipsa obstructione oriri indicat, post septimum uero, bonum, nisi ex dictis quispiam affectus hepati acciderit. Vide tamen pro apho. isto hip. 4. deuic. in morbo ac. com. 81. Hip.

aphor.6.apho.42. Morbo regio laborantibus, si fiat hepar durum, Malum est. Et apho.5. Qui morbo regio laborant non admodum uentosi sunt, B. quum nec uentris imbecillitate nec pituitoso humore a quibus fieri solet ipse, flatus, icterici laborant, idcirco flatuosi non esse possunt.

Auic.15.cap.de ict. In omni opilatione in meatu hepatis ad fel, aut in meatu fellis ad intestina quæ est ex incarnatione, aut porro non speratur sanitas. Et in eo qui habet icteritiam frigidam qui non curatur nec resoluitur eius materia est timor, Et pluribus eorum associatur mors subita. Et quando multiplicatur remanentia urinæ albæ cum ictericia, aut parum tinctæ est deterius & magis timendum ne cadat habens eam in hydropem, Et ad summum dum non remouetur apostema & rectificatur dispositio, nõ habeas spem in curatione ipsius icteritiæ &c.

Authores dissentientes circa morbum regium.

1 *Adserere, icteritiam ante septimum apparentem semper esse malum indicium.*

2 *Adserere icteritiam post septimum apparentem absque tumore hepatis esse bonum signum simpliciter.*

Confutatio dissentientium circa morbum regium.

Ad primum. Respondetur esse uerum, nisi icteritia cum alia euacuatione coniungatur utputa cum sudore uel uentris fluxu nam tunc est bona & hoc uoluit Gale. in fine commen. 62. 4. apho. Ad secundum. Respondetur q icteritia proueniens in 7.9.& 11. non est iudicanda bona nisi materiæ concoctio præcesserit & hoc uoluit Auic. Vbi de signis icteritiæ determinat unde inquit si icteritia accidat in septimo aut nono, cum signis laudabilibus sine hepatis læsione tunc erit bona, si minus neutiquam. Igitur non simpliciter bona &c.

De splenis affectibus.

Scias q omnia morborum genera huic membro accidere possunt, sicuti Intemperies calida frigida humida sicca, siue nuda siue cum aliquali materia qualis est imbecillitas splenis aut mala compositio aut obstructio quæ nihil aliud est quam morbus in uijs lienis prohibens naturalium aut superfluarũ humiditatum transitum quæ per ipsum transire naturaliter consueuerunt, aut solutio continui qualis est dolor qui est sple nis quædam tristis sensatio non per carnem ipsam splenis sed potius per paniculum eam contegentẽ facta, Hinc etiã abscessus plures enumerãtur species ut dura mollis biliosa sãguinea.

Loci consentientes de splenis affectibus.

Auic. 15. tra. 2. cap. i. spleni accidunt omnes species ægritudinum, quæ sunt mala complexio compositio sicuti opilationes & solutio continuitatis & similia, & apostemata cum speciebus suis &c. Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. Quum itaque splen multa habeat accidentia cum hepate communia, illa nulla re differre uidentur nisi quod quædam magis quædam uero minus alterutri euenire solet &c. Lege de alijs Arcul.

De causis affectuum lienis.

Causæ imbecillitatis splenis est ipsa intẽperies calida frig. humi sicca &c. Causæ obstructionis sunt uel cibi craßi et atrabilarij, aut aliquod apostema uel flatus craßi obstruentes, Causæ doloris est soluta continuitas siue a mala intemperie, siue ab apostemate siue a flatu crasso facta. Causæ apostematum splenis procatarcticæ sunt aer crassus uinum crassum & cibi atrabilares. Causæ antecedentes & coniunctæ nonnullæ per se existunt, aliæ per consensum, per se sunt uel expultricis imbecillitas uel attractoriæ fortitudo aut alteratricis debilitas, aut obstructio illius uenæ per quam atrabilis ad os stomachi defertur, Materia uero efficiens apostema uel est san-

guis niger, uel alij humores quamuis raro pituita. Per consen sum sunt totius ut in febribus uel partis, ut in hepatis intemperie aut in uteri menstrua retinentis, &c.

Loci consentientes de causis affectuum lienis.

Quod intẽperies sit causa imbecillitatis lege Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. ibi omnium facultatum essentia &c. &. 6. de sim pt. cau. cap. 2. Auic. 15. Tr. 2. ca. 9. opilatio quandoq; fit ex uentositate quandoq; ex apostemate & ab humoribus secundum quod sciuisti &c. Gal. 9. de compos. med per loc. cap. 2. splen. a natura celerrime indurari solet sanguine nimirum in uenis obturato, & ob crassitiem, neq; excerni neq; discuti facile potente Auic. 15. cap. 13. Dolor splenus aut fit propter uentositatem & inflationem aut propter apostema magnum aut propter solutionem continuitatis aut propter malitiam complexionis &c. De causis apostematum lege fusius Arcul. 9. almans. Alexan. lib. 3. cap. 25. oboriuntur in liene non raro ut dictum est inflammationes quarum uniuscuiusq; singuli humores possunt existere causæ ut sanguis bilis etc. Similiter Auic. loc. cit. ubi inquit sed phlegmaticum accidit raro, Lege neotericos omnes præsertim Arcul. & Gord.

De signis affectuum lienis.

Signa temperaturæ calidæ sunt sitis inflatio lienis, corruptio attractoriæ facultatis, Signa frigidæ sunt, casus appetitus, fastidiosa sacietas, Rugitus ac ructus copia imbecillitasq; attractoriæ facultatis, Signa siccæ sunt durities corporis imbecilitas, crassities sanguinis, & color nigerrimus, Signa humidæ sunt, corporis mollities nigredo ad albedinem decliuis, & cæt. Signa obstructionis sunt grauitas lateris sinistri, distentio & dolor, nec adsunt signa alicuius abscessus. Signa attractoriæ facultatis sunt totius corporis ex sanguine impuro nigrities & obstructio, Signa retentricis

affectæ sunt, uomitus sine febre uel alia occasione. Signa Inflammationum lienis cognoscimus ex dolore feruore distentione febre & ex eo q, ad tumidam duritiem quæ scirrhus dicitur Paulo post desinit, ijs etiam os fætet gingiuæ exeduntur ulcera in cruribus cicatricem non recipiunt, deinde affecto Iecore hydropici fiunt &c.

Loci consentientes de signis affectuum lienis.

Auic. 15. Trac. 2. cap. 2. calidam significant complexionem sitis & inflatio in sinistro & corruptio uirtutis attractiuæ, Frigidam significant debilitas attractiones & casus appetitus & iteratio fastidiosæ sacietatis &c. lege eum ulterius, De signis obstructionis lege Paul. lib. 3. ca. 49. ibi. At si lienem grauatas & distentio & etiam dolor exerceat, meatus obstructio ostenditur &c. De signis facultatum lienis loquitur Gale. 6. de loc. aff. cap 1. ibi, si alteratrix facultas imbecillis sit sanguis ex iecore in uniuersum corpus impurus transmittitur, quo circa color nigrior euadit, Si uomitione uero sanguis melancholicus excernatur qui per inferiora interdum decedere uidetur, Indicium est q, retentrix facultas imbecillis sit, At si euacuatione suppressa mæstitia melancholica superueniat & cibi auidissime concupiscantur acida maxime existente quæ ad uentriculum transfertur melancholia, expultricem laborare Indicium est.

De signis apostematum lienis loquitur Paul. loc. cit. ibi Inflammationis notæ sunt feruor dolor distentio & Paulo post induritiem occalescit, hoc pressis uitio os fætet, gingiuæ exeduntur &c. B. quur gingiuæ corrodantur ratio est quia uaporis corruptio ad partes gingiuarum ascendens eas exedit. Lege de his Aui. de signis apostematum splenis, ibi, communicant apostemata splenis in grauedine magnitudine &c. Lege etiam Alexan. tral. lib. 3 cap. 25. Item Arcul. & Gord.

De cura affectuum splenis.

Cura complexionis simplicis est alteratio & regimen contrarium ita ut causa remoueatur, Si uero fuerit mala intenperies calida cum humoribus tunc tres opus erunt intentiones prima alteratio sine humoris digestio quæ fit cum syrup acetoso simp syru. uiol de endiuia de fumoterræ de lupulis cum aquis endiuiæ fumiterræ lupulorum cicorij &c secunda erit euacuatio quæ fit cum rheubarbaro, manna casia pillulis Aureis aggregatiuis electuario de suc ros. &c. tertia est resolutio debilis cum roboratione membri, ita ut mala intemperies remoueatur & fit cum zucharo ros. uiol. triasandalis Diarhodone uel per ea quæ extrinsecus adhibentur inungendo cum oleo rosaceo uiolaceo &c. Temperies uero frigida curatur cum his quæ humorem pituitosum præparant quale est oxymel. simp. & compos. scilliticumque rhodomel syrup. de duabus rad. bisantinus, Euacuatio cum agarico, hiera Gale. diaphinicone &c. Remouetur mala intemperies derelicta cum electuario diamusc. dul. de baccis lauri, ungendo extrinsecus cum oleo de spica de ruta de capparibus &c. Cura materiæ uentosæ similiter digeritur euacuatur ac resoluitur, & pro resolutione conueniunt, diaciminum Diatrionpipereon Thyriaca. Extrinsecus resoluunt fotus ex anetho ruta pulegio calamento s. anisorum cimini fœniculi, similiter oleum rutaceum de capparibus &c. Cura inflammationum quatenus ad causam antecedentem attinet, euacuatione & reuulsione indiget, quatenus uero ad causam coniunctam tunc sicuti in alijs abscessibus in primis repellendum, in morbi incremento repellentibus cum aliquali resolutione utendum, In statu et declinatione resoluendum nisi abscessus in suppurationem uertatur, quia tunc suppurantia opus sunt, Euacuatio igitur in causa antecedente, si humoris

copia cum sanguine abūdet tum uena cōmuni, tum ab ea quæ inter anularem & minimun digitum collocatur sectio fieri debet uel retentis menstruis uel hæmorrhoidibus a uena in talo pedis, Euacuantur alij humores præparata prius cum coctione eorum materia per ea quæ millies dicta sunt. Reuulsio fiet cum enemate splen respiciente aut hæmorrhoidarum & menstruorum prouocatione &c Cura apostematis duri tres similiter requirit intentiones, prima præparatio humorum cum syrup. de epithimo fumoterræ oxymelle &c. secūda euacuatio quæ fit cum cōfectione Hamech casia Myrobalanis indis epithimo &c. pillulis indis de fumoterræ de lapide lazuli &c. tertia est mollificatio & resolutio quæ perficitur cum unguentis ceratis cataplasmate fotu &c. de quibus plura habes iuxta Arcul. & Gord. Cura facultatum affectarū his met remedijs perficitur si modo quidpiam austerum adiungātur, &c. Cura doloris est ut eius causa remoueatur, quæ si fuerit mala intemperies calid. frig. per contraria remouebis, si flatuosa materia curam habuisti, si ex inflammatione cura earum cura & utere anodinis prout alias in alijs doloribus dictum est, Cura obstructionis splenis sit perinde ac de icteritia dictum est, &c.

Loci consentientes de cura affectuum splenis.

Gal. 13. meth. cap. 2 Vbi lien phlegmone inuadit, in sinistra manu secanda est uena, siquidem quod euacuandum sit, cōmunis est indicatio Et. 9. de comp. med. per loc. cap. 2. deinde attenuantibus opus est pharmacis citra manifestam caliditatē, ut ne uehemēter incrassescat succus crassus in ipso obturatus, Quo uero actiones ipse conseruentur ex austeris aliquid his admiscetur quale etiam adstringentium genus, ea gratia igitur amara ualde medicamenta ipsi offerimus, & quædam ex austeris ipsis admiscemus, Et. 13. meth. cap. 16. Quotiens ob-

ſtructio quæ in eum incidit aut phlegmone potiſsimũ ad ſcirrhum perueniunt, tum ea quæ obſtructiones eximant, tumq; diſſecent ualentiora exigit. Nam quale medicamentum Iecori eſt abſinthium, tale eſt lieni capparis cortex & quale eſt iecori eupatorium tale eſt ſpleni ſcolopendrium &c. Alex. lib. 3. cap. 23. calidiori & ſiccæ lienis intemperaturæ cõtrarij medicamentorum auxilijs frigorificis & humectantibus ſubueniendum eſt, frigidæ uero & humidæ calorificis, & arefacientibus præſidijs ſuccurrere expedit, &c. lege eum fuſius nam, ibi, plura ad curam facientia intelliges, & demum omne genus eduliorum in morbis ſplenis congruentium, etiam percipies, Lege inſuper Arcul. Mar. cat. & Pau. lib. 3. ca. 49. & Auic. 15. Tract. 2 cap. de cura ſplen. Item Aet. & Gord. et omnia a me recitata intelliges.

Obſeruationes in cura ſplenis.

Gale. 13. meth. cap. 16. Valentiora tanto magis lieni congruunt quanto craſsiori utitur alimento &c.

Auic. 15. tra. 2. cap. 3. eſt proxima curationibus hepatis & indiget ut ſint medicinæ fortiores & penetrabiliores, penetrare uero faciunt ea quæ obſeruant uirtutem ſuper eos quouſque perficiunt operationes ſuas, &c.

Obſeruationes de phlebotomia.

Auic. loc. cit. cap 5. Et phlebotomia plurima apoſtemat ſplenem euacuando ſubtile, & remanendo craſſum, idcirco Razes dixit non multum referre de uena ſecanda, dummodo uulnus illatum longe pateat.

Obſeruationes circa localia in cura ſplenis.

Auic. loc. cit. cap. 6. Applicanda in curatione, ſeruẽt latus ſtipticitatis, ſed cum cautella calefactionis uehementis, ne materia ad craſsitiem et duritiem feſtinet, nam ambo uiſcera ad duritiem opportuna ſunt, ſed miſceantur cum eis medicinæ,

in quibus sit incisio aliqua cum caliditate æquali. Et cap 7. & scias q̄ res calidæ ualde nō sunt multum conuenientes spleni propterea q̄ indurant & exiccant & prohibent a resolutione &c. Itidem fatetur Paul. & Gale.

Obseruatio circa medicamenta.

Gale. 13. meth cap. 17. Sane duplex ratio est eius medicamentorum usus quum partes superiores positæ laborant per ea quæ eduntur & bibuntur, inferiores per id quod fit per clysterem infusum &c. Paul. lib. 3. cap. 49. cibus competit tenuis acris siccus potio paucißima.

Auice. 15. tra. 2. cap. 7. omne lac præter lac camelarum est malum spleni. Et in administratione ciborum melius est ut administrentur ante eos balneationes longe deinde assumat incisiua subtiliatiua & facientia sitim & sumat in potu uinum mixtum cum aqua marina & subtili & regimen per tres dies. Lege Gal. 13. meth. cap. 17. ibi scirrho laborantibus conuenientia medicamenta &c. lege etiam Alex. tra. lib. 3. ca. 23. nam fusißime de omnibus cibis ibi pertractat &c.

Nocentia spleni.

Nocent spleni, lagana, bouinæ carnes, dactili, ficus, lac, lentes, uinum dulce crassum nouum, aqua cruda frigida, omnia unctuosa, legumina, olera, caseus antiquus salitus, aues aquaticæ omnes fructus aquosi omne splen, & omnis aer crassus paludosus autumnalis &c.

Conferentia spleni.

Conferunt splenis affectibus frigidis, absinthium, acorus, agaricus apium ammoniacum, agrimonium, assarum, aristologia betonica camedrys capparis, caules, cyclamē, cyperus, costus, ebulus hedera helleborus epithimum lapatium, lapis lazuli, lapis armenus, lentiscus, lilium, mel, menta mercurialis, nasturtium, nux mosch. oua origanum, passula, pastinaca,

peonia politricum, pulegium, praßium, pulmo uulpis raphanus, ruta, radix capparorum, radix genestræ, saluia sandaraca sena serpillum, stechas scolopendrium spica squilla tamariscus urina hominis, urtica, hissopus, iris uinum extinctionis auri &c. Composita calida sunt diacurcuma diatrionpipereon syro. de calamēto de stæchados de absinthio de fumoterræ. troc. de absinthio de capparibus, hiera &c. Frigida sunt simpl. acetū scilliticū aqua calibeata bleta, corallus, cornuceruí ustū, lactuca asini morus mirobalani oēs uitis uiola &c.

De pronosticis affectum spleni.

Auic. 15. tra. 2. ca 4. si spleneticus inuenit dolorem interiorem est magis saluus quia in ipso adhuc speratur sensus, 2. Quando accidit fluxus uentris cum sanguine est melius quia speratur cum ipso resolutio materiei splenis, si autem perseuerauerit aduenit ei lubricitas hydropica & morietur. 3. Qui catharrhum habet non ei accidit splen. B. quia humiditatis copia, humidam intemperiem arguit, ex qua raro atrabilis contingere solet. 4. Qui habet dolorem in splene suo, et currit ex eo sanguis rubeus, & apparent in corpore eius ulcera alba non lædentia morietur in die secundo & si non cadit appetitus. 5. Quandoq; terminantur apostemata splenis fluxu sanguinis narium, & proprie ex latere sinistro, & apostematibus apud aures difficilis suppurationis, & apertionis propter großitiem materiei. 6. Et laudabilior urina eorum est crassa sanguinea, & urina in qua est fex uiscosa, quandoq; significat sanitatem splenis & destructionem eius. Vltimo inquit apostemata splenis conuerti ad iecur, malum econtra uero bonum. Hip. aphor. 6. aphor. 43. Quicunq; lienosi difficultate intestinorum capiuntur, ijs superueniente longa difficultate intestinorum aqua intercutis aut leuitas intestinorum aduenit & moriuntur. Et aphor. 6. aph 48 lienosis difficul-

tas intestinorum superueniens, bonum. Lege etiam de hac re aphor. 22. tertij lib. ibi autumno uero &c. lege etiam Arcul.

Authores dissentientes circa morbos splenis.

1 *Adserere, materiam in splene posse educi conuenienter per uias urinæ.*

2 *Adserere, omne genus lactis in splenis duritie conferre.*

Confutatio dissentientium circa morbos splenis.

Ad primum impugnat Gal. 13. *meth. cap.* 17. *ubi inquit gibbum hepatis expurgari per renes sed lien per intestina, quũ per renes euacuari, nulla lieni uacuando uia pateat.*

Ad secundum respondetur quod lac ex eo q. obstructionẽ inducit nequaquam conceditur, uerum quum lac camelarum a proprietate lieni conferat idcirco laudatur ab Auic. et hãc ob causam non omne genus lactis conceditur &c.

De malo habitu.

Malus habitus quem Græci καχεξίαν, *dicunt, est præuia quædam ad hydropem dispositio ex mala hepatis concoctione proueniens, &c.*

Loci consentientes de malo habitu.

Paul. lib. 3. cap. 47. Principia aquarum cutem subeuntium uocare græci καχεξίαν *latini malum corporis habitum consueuerunt. Aet. ser. 10. cap. 19. Quum corporis habitus in aquositatem diffunditur* καχεξία *a græcis appellatur. Auic. 14. tra. 2. cap. 3. Quum corrumpitur digestio hepatis et communicat uper ipsum debilitas, in primis accidit dispositio ad hydrospem antecedens & uocatur chachexia &c.*

De causis mali habitus.

Causæ ipsius chachesiæ sunt longitudo alicuius morbi, durities splenis uel hepatis, consuetarum excretionum prohibitio, deprauata hepatis siue stomachi alteratio quæ si omnino corrumpatur non amplius cachexiam, sed aliquam hydro-

pis speciem efficiet, deniq; quæcunq; causæ hydropis esse possunt, dum leues existant, omnino cachexiam inducunt, &c.

Loci consentientes de causis mali habitus.

Aet. sermone decimo, cap. decimonono. Hæc affectio ut *plurimum ex longo morbo congregatur, aut ex uiscere quopiam in scirrhum indurato, maxime hepate splene, aut a consueta & cohibita excretione aliqua. Auicen. 14. tract. 4. cap. tertio fit a corruptione digestionis uel ab hepatis imbecillitate, & quandoque accidit propter congregationem aquæ in pulmone, &c. B. hanc met sententiam habes ex ipso cap. de signis peripneumoniæ ibi, & quando prolungatur tempus cum peripneumonia facit incurrere ægrum in inflammationem pedum, &c.*

De signis mali habitus.

Primum corpus albicat uel flauescit ob totius malam intẽperiem, concoctiones impediuntur ob hepatis uel uentriculi imbecillitatem, remanet tamen ciborum appetentia a frigido elicita, deinde fastidium & effectus animi accidit ob uenenosam materiam ad cor exhalantem, respiratio rara ob consensum pulmonis uel diaphragmatis, extrema corporis inflantur, præsertim si anasarcham chachexia præcedat. Vrina & sudor paucus ob aquosam humiditatem retentam, quæ per consueta loca expurgari nequit, testiculi inflantur, dummodo asciten cachexia præcesserit, ulcera adsunt incurabilia ob sanguinis sinceri deffectum &c.

Loci consentientes de signis mali habitus.

Aet. ser. 10. cap. 19. *In hac affectione uniuersa corporis miscella laxior fit ac emollescit, corpusq; totũ cum uirore albicat, ac inualidũ est, nã inter eundũ crura uacillãt, cõcoctiones in primis, manẽte etiã appetitu, impediũtur fastidiũ accidit,*

respiratio fit rara ac debilis quæ motibus ac actionibus condensatur. Lege Auice.loc.cit.cap.3. ibi, in primis permutatur color corporis & faciei ad albedinem & citrinitatē, & apparet inflatio in palpebris & facie & extremitatibus manuum ac pedum &c. & intelliges cætera a me dicta &c.

De cura mali habitus.

Cura requirit quatuor intentiones. Prima erit circa regimen ita ut æger in cibo & potu parcus sit, non comedat ad satietatem, nec nisi celebrata digestione sitire ac famescere in hoc casu utile, fugienda est ciborum multiplicitas aqua interdicatur, nisi alia cogeret necessitas. Cibaria igitur in hoc casu sint calida tenuia & exiccantia præsertim in causa frigida, in calida uero econuerso. Secunda, est euacuatio unde si a menstruis uel hemorrhoidibus suppressis morbus proueniat uel ab alia excretione prohibita, fiat sectio uenæ, si uero a uitiatis humoribus, tunc purgatio ex hiera utilis est uel ex agarico pillulis de rheub. hieralogodione electuario indo diaphinicone prout materia exigerit. Tertia intentio est humorum præparatio, unde si fuerit bilis mixta cōuenit syr. bisantinus de endiuia cum aquis absinthij cicorij, & in materia non ualde frigida ualet syr. de eupatorio acetosus simpl. & in materia crassa ac uiscosa oxymel scilliticum syr. de absinthio, et in matheria melancholica syr. de epithimo de hissopo &c. Conueniunt etiam in hac intentione diacurcuma dialacca triasandali, diarhodon, troc. de ros. de absinthio &c. Quarta, intentio est diuersio quæ fieri potest per uomitum, quia extrahit ab hepate per uenas meseraicas tum quia ex infimo loco materias eradicat, tum quia a stomacho & ab adiacentibus partibus optime auertit, clysteres etiam laudantur eo quia a stomachi fundo euacuat, tum quia eductio per uentrem naturalis magis est, quam per uomitum & cæt.

Loci consentientes de cura mali habitus.

Aet.serm.10.cap.19.Cibi eorũ sint simplices qui facile concoqui poßint, &c.lege eum fusius.Auic.loc.cit.ca.4.cibus habentium cachexiam sit ex eis in quibus est suauitas & confortatio naturæ sicut alcubungi.i.perdices & sint uina eorũ odorificata cum eis quæ sunt gariophilli cinnamomum crocus, &c.& ex fructibus granata dulcia, & de citonijs parũ non nocet, & misceantur cum cibis ea quæ sunt sicut sinapis porrum allea,&c.Paul.lib.3.ca.47 uictus sit tenuis siccus &c.De euacuatione loquitur.Aet.loc.cit.ibi si hæc affectio ex cõsuetæ excretionis cohibitione contingat,excretionem irritare expedit,aut uenam incidere si nihil præpediat,si minus uena incidenda sit conuenienti purgante pharmaco, & maxime ex hiera oportet &c.Auic.loc.cit.considera an humores sint cholerici & educantur solutione uentris cum hiera picra, nam educit superfluitates absq; humiditatibus innatis etc. lege eum fusius.De humorum præparatione lege Arcul. & neotericos lege etiam Auic.ibi,& ex eis quæ conferũt eis ualde sunt sy. de absinthio in ieiuno,mitridatum & diacurcuma & dialacca & diaspermaton &c.De ultima intentione lege etiã Aui. ibi, & utatur uomitu ante cibum, est enim regimen bonum eis in principio rei cum raphano infuso in syr. acetoso & in fine cum helleboro, &c.

Obseruatio in regimine.

Auic.14.tra.4.cap.4.oportet quod regimen eorum sit,superfluitates prohibens, &c.

Obseruatio in sectione uenæ.

Paul.lib.3.cap.47.ijs qui copia uitiosorum humorum laborant uacuatio sanguinis per uenam noxia est, purgatio autem ex hiera per multum utilis. Auic.loc.cit.ante uenæ sectionem præcedant quæ sanguinem purificant qualis est hiera.

Obſeruationes de ſolutione uentris.

Auic. loc. cit. primum humorum qualitates conſiderentur & purgentur, q; ſi nouiſsime materia aggregetur figi eam non permittas, ſed reiterata purgatione educes. Secundo, cauendum ne eorum ſtomachi a ſolutiuis lædantur quare cum ſoluentibus aromatica ſunt admiſcenda. Tertio, ſex purgationum modos enumerat. Primus, per ea quæ uentrem ſoluunt & obſtructiones aperiunt. Secundus, per cliſteria attenuantia & reſoluentia. Tertius, per moderatum exercitium & per paucitatem potus. Quartus, per balnea cum aquis, nã calidis. Quintus, per uomitum ante cibum. Sextus, per cibos exiccantes aperientes & attenuantes cum aromaticis, &c.

Conferentia malo habitui.

Conferunt cachexiæ, ſpica, cinnamomum, abſinthium, eupatorium, ſemen urticæ, chamæpitis urina, hominis, helleborus, ſanſucus, cricius handacocha. Confectio alchegengi, de rauedſeni, conditum de bugloſſa diacurcuma dialaca, diacoſtum mes. empl. Alex. mes. omoruſia Auicen. theodoricon magnum hali, theriaca diateſſeron triphera minor, pillulæ de rheub. de alchechengi mes. troc. de diarhodon, de roſis, de rheub. de eupatorio, ſyr. acetoſus de diarhodon de abſinthio de fumoterræ, de eupatorio, de ſquinanto uiatic. 5. etc.

De pronoſticis mali habitus.

Aet. ſer. 10. cap. 19. Senes facile hac affectione capiũtur, maximeq; liberantur, pueri uero facile pereunt ob uitalis roboris imbecillitatem, aut ex ſuccis ob cutis raritatẽ facile tranſpirantibus, Qui in uigore ſunt raro incidunt, facileq; inde ſe extricant, quum uero malum diutius durat in aquam inter cutem tranſit &c.

De hydrope.

Hydrops eſt morbus a materia intra peritoneum contenta

quæ

quæ ab hepatis imbecillitate prouenit factus, ex quo uenter intumescit & interdum reliqua membra. Huius tres sunt species prima ἀσκίτης .i. utricularis, secunda est τυμπανιτὴς.i. Tympania tertia ὑποσαρκα καὶ ἀνασαρκα uel λευκοφλεγματία.i. pituita alba dicitur, Ascites est morbus in quo uenter, & crura intumescunt, Superiores autem partes gracilescunt ac marcescunt, Tympanias autem est morbus in quo plus flatuosi spiritus inuenitur, & minus humoris ita ut si uēter percutiatur tympani modo crepitum elidit, Anasarca uero est morbus quo totum corpus albidum redditur atq; humore circumluitur, ex quo ægris pudenda peruertuntur & febres accidunt, &c.

Loci consentientes de hydrope.

Auic.14.tr.4.ca.5. Hydropicis est ægritudo materialis, cuius causa est materia exuberans frigida & ingrediens membra &c. Aet.ser.10.cap.20. Hydropis differentiæ tres sunt alius enim ascites ab utro dicitur, alius tympanitis a tympano, tertius sarcites iuxta carnem a græcis leucophlegmatias nominatus &c. hoc idem sentit. Paul.lib.3.cap.48. & Alex.lib.3.cap.29.ibi, hic morbus &c.Gal.lib.finit.med.Hydrops.quæ anasarca.i.per carnem dicitur, est quum totum corpus intumuit adæmate atq; humore corpus circumluitur &c.Ascites.i.utricularius est in quo uenter & serotum cruraq; intumescunt, superiores autem partes extenuantur, &c. Similiter, Tympanias est quum in uentre spiritus plus inuenitur humoris minus, & si quis pulsauerit sonus exauditur, &c.lege etiam Gal. de hac re aphor.4.com.u. Obiectio.

Qur tres tantum species facis quum Theodorus libr.5. quatuor enumeret.s.anasarcam hyposarcam Tympanitem et ascitem. Præterea hyp.4. de uic.in mor.ac.tex.3. duas tantum species esse declarat, una quidem hyposarca, altera cum in=

ſtationibus. Reſponſio.

Diſtinctiones interdum dantur penes nomina rerum, Interdum uero penes cauſam efficientem, Interdum penes locum læſum, Erunt igitur quatuor rationenominis ut Theodorus, Erūt duæ ratione loci, nam aut in omnibus membris continentur, aut tantum in concauitate uentris, & ſic erunt duæ ſpeties, ut hip. erunt tamen tres ut diximus quia cauſæ tres ſunt, &c.

De cauſis hydropis.

Cauſæ efficientes, & primitiuæ ſunt omnis cauſa exterior nocumentum in digeſtione imprimens & imbecillitatem maiorem quam in cachexia inducens, Regimen inordinatum in ſex rebus non naturalibus percuſsio caſus & offenſio ſuper hepar &c. Cauſæ antecedentes ſunt mala diſpoſitio hepatis uel aliorum membrorum quæ prouenit, uel a mala intemperie nuda uel humorali uel a ſoluta continuitate, uel ab aliquo abſceſſu digeſtionem impediente. Cauſæ per conſenſum erunt uel a toto ut in febribus quæ calorem hepatis innatum imbecillitant & digeſtionem præpediunt, uel euacuationes ſuperfluæ calorem innatum extinguentes ſicuti euacuationes per uentrem per uomitum per ſudorem per mēſtrua per ſanguinis fluxum, &c. uel erunt a membris particularibus, utputa a pulmone diaphragmate abſceſsum uel aquā patiente, uel a ſtomacho ob malam eius intemperiem uel a ſplene ob eius magnitudinem & duritiem &c. Cauſa coniuncta eſt materia ipſa frigida membra alterans & in tumorem attollens cum imbecillitate hepatis & digeſtionis eius aſsidue illam materiam regenerantis &c. In anaſarca igitur erit materia pituitoſa penetrans cum ſanguine per membra, In aſcite erit materia aquoſa citra peritonium contenta, In tympanitæ eſt materiæ uentoſa in illas partes diffuſa &c.

Loci consentientes de causis hydropis.

De causis primitiuis lege neotericos præcipuæ Arcul. & Sauonarolam Gordonium platearium & reliquos De causis antecedentibus lege Auic. 14. Tra. 4. cap. 4. ibi causæ uero antecedentes sunt omnes ægritudines hepatis cõplexionales instrumentales sicut paruitas & opilationes & apostemata calida frigida mollia & dura &c. lege eum fusius Gal. 5. de lo. aff. cap. 7. In omnibus corporis partibus tum supernis tũ inferioribus pituitosus sanguis contineri conspicitur in ijs morbus quos græci anasarcas & leucophlegmatias nominãt, perinde consentaneum est ut ob uisceris refrigerationem cibus iam redditus in sanguinem transmutari non poßit, &c. & inuenies per consensum etiam affici, ibi laborans aqua inter cutem molestari uidetur uitio existente in liene uel in Ieiuno uel pulmone, uel renibus aut tenui intestino aut mesenterio aut ubi sanguis plurimus per hemorrhoidas excernitur, aut ob muliebre profluuium aut quum retinentur menstrua, aut aliam ingentem uteri dispositionem &c. De causis particularibus loquitur Aet. ser. 10 cap. 20. ibi. Ascites fit quum inter pelliculam peritoneum appellatam, & intestina plurima aquosi humoris collectio fiat Tympanias quum flatus aere repleti ac superflui plurimam collectionem facit &c. Sarcites uero ab aquosa pituita ortum habet &c. Hoc idem sentit Au. 14. Tract 4. cap 4 ibi Ascites causa est materia aquosa effusa in spatium uentris inferioris &c. Vide Gal. de causis hydropis. 2. de naturali facul. cap. 7. Item. 4. apho. com. 11. ibi quibus tormina. &c. Item. 4. de præsag. expulsibus capite de meninge affecta, Item pronost. 1 text. 1. ibi, cuiusuis aquæ intercutis genitura est ubi sanguificationis officiũ intercidat &c. Hip. apho 7. apho. 71. a pituita alba aqua intercus superuenit, Vide Gal. in com. Vide etiam Paul. & Alex lib. 3. cap. 29.

De signis hydropis.

Signa hydropis in genere octo sunt primũ est uitiatus color iuxta hepatis intemperiem, ut in frigida albus & liuidus in calida flauus uel rubeus secundum est inflatio oculorum et pedum ut in anasarca, excipitur tympanias in quo nullus tumor nisi in uentre cernitur tertium sitis inexhausta, quia humor in his locis retentus salsus est & putrefactus. quartum ciborum fastidium. s. in calida hydrope, nam in frigida appetitus inualescit. quintum urinæ paucitas rubeæ præsertim in ascite & anasarca ubi nulla fit separatio sanguinis & bilis, sextum febres mites ac tepidæ septimum accidunt ulcera, octauum nihil cruentum secerni solet maxime in ascite et tympania, & cæt.

Signa particularia Ascitis sunt grauitas sensibilis in uentre, etsi percutitur nullum sonũ emittit, sed aqua a latere ad latas commota cernitur, Tactus est utris aquæ pleni, Nulla adest membrorũ magnitudo, cutis tensio, paucitas urinæ pulsus paruus frequens, & ad duritiem decliuis. Signa hyposarcæ sunt Inflatio totius corporis uelut in defuncto corpore, Impinguantur membra & proprie facies & cum premitur digito remanet fouea, Nulla adest suminis inflatio aut commotio ut in ascite & tympanite, fluxus interdum sanguinolentum, Pulsus undosus lates et lenis, Signa tympanitis, Egreditur sumem plurimo exitu nulla adest grauitas, sed tẽsio plurima, membra ad ariditatem tendunt, & percusso uentre sentitur sonus utris flatu non aqua pleni, adest ructationis uoluntas ex qua leuius se habet, pulsus ut plurimum uelox & frequens ad duritiem decliuis, nulla adest inflatio pedum, &c. Signa distinguentia hydropem a prægnante sunt quia ab umbilico infra prægnantis uenter extenditur in hydrope uero infra & supra, &c.

Loci consentientes de signis hydropis.

De signis in genere hydropis lege Auic. 14.tract.4. ca. 8. ibi omnes species hydropis sequitur corruptio coloris &c. lege hunc locũ fusius. Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. In anasarca per aluum nihil cruentum, neq; in ascite neq; in tympania secerni solet, sed spatium quod est inter peritoneum, & partes ei subiacentes aquoso humore impletur his uero qui ex frigidæ aquæ potu hydropes facti sunt, uehementes ciborum appetitus fiunt, &c. De signis particularibus mentionẽ facit Alex. lib.3.cap.29. ibi quum in uẽtre circa abdomen humores aquosi collecti fuerint &c. Lege etiam de hac re Auic. 14. cap.9. ibi cum ascite est grauitas sensibilis in uentre &c. & cap.10. loquens de anasarca inquit apparet inflatio in corpore toto sicut accidit corpori mortuo &c. & cap.11. In tympanite egreditur sumen plurimo exitu, &c. Vide fusius Arcul. & Sauonarolam. Hip. pronost.2.text.2. ibi, si quibus ex inani parte consistit hydrops, &c. lege etiam fusius Gal. in hoc cõm. &c.

De curatione hydropis.

In Ascitis cura tres tantum intentiones insurgunt, quarũ prima uersatur circa uitæ regimen, ita ut sex res non naturales ad caliditatem & siccitatem uergant quum causa ascitis sit frigida & humida, Nam hepar et si, a causa calida primũ molestetur, nihilo minus ex imbecillitate & spirituum resolutione tandem frigescit, Dieta igitur sit tenuis si uires patiantur. Cibaria parentur cum pipere Garyophillis &c. Vinum sit subtile album, paucæ quantitatis, Aquam uitent.

Altera intentio est in remouenda causa coniũcta quæ perficitur cum pharmacis hydragogis, uel cum urinam prolicientibus, uel cum his quæ insensibiliter aquam resoluunt, ut sunt fomenta emplastra saculi, cerata, &cæt. Solutiua fiunt cum Rheub. Agarico, cum succo rad. iridis, ebuli, & sambucci cũ

soldanella uel eius succo cum elacterio, & Mezereō quæ laureola dicitur, cum pillulis de serapino de euphorbio etc. Diuretica sunt syrup. bisantinus de duabus radicibus oxymelle syr. de absinthio, Fomenta fiunt cum rebus calidis resoluentibus ut saluia, maiorana, rosmarino, menta, absinthio pulegio camomilla, origano, folijs lauri, Alumine sulphure sale &c. Emplastra quale est de granis lauri de stercore caprino &c. Saculi parantur ex milio sale furfure, Vnguēta quale est illud Agrippæ & mille alia quæ parari possunt, Conueniunt etiam Diacurcuma dialacca Troc de Rheub. Tertia intentio malam hepatis dispositionem remouet cum his quæ hepar roborant aperiunt ac obstructiones dirimunt extrinsecus cum ceratis & linimentis ex oleo rutæ camomillino paratis. Intrinsecus cum confectionibus iam memoratis, &c. Quod si per hæc ascites non cessauerit cute compuncta aqua extrahatur &c. Anasarca siue hyposarca hisdem met intentionibus indiget, Nam præter regimen calidum & siccum, etiam causa coniuncta remoueri debet cum medicinis soluentibus & alijs ut dictum est, Verum hoc plus habet, ut sectionem uenæ suppreßis hæmorrhoidibus menstruis, uel si ab aliquo apostemate fieret & humorum præparationem requirit, quod in ascite minime dictum est, & hoc fit cum rhodomelle syro. de duabus. rad. de bisantijs oxymelle simp. &c. Aduerte tamen ꝙ syrupos in hoc casu simpliciter sine aquis & decoctis exhiberem, quum aquæ apud me suspectæ sint, Laudatur in hoc casu hiera simplex rheub. agaricus, pillulæ de rheub. Mala autem dispositio hepatis, si ab apostemate, uel ab obstructione eius proueniat, quo pacto curanda sit supra habuisti, quæ si a mala intemperie oriatur frigida, tunc damus electuarium. diacurcumæ dialacæ rheubar. hepar lupi absinthium eupatorium, in calida diarhodon ab. triasand. In causa

mixta troc. de rheub. cũ speciebus diarhodonis abbatis. Tympanias uero perinde ac dictum est curanda erit, dummodo soluentia pharmaca iam dicta flatuosum uentum una cum aquoso humore resoluant, unde laudatur diaciminum diagalanga diamuscus, elementum de baccis lauri, item fotus ex rebus calidis & siccis &c.

Loci consentientes de cura hydropum.

De *regimine uictus loquitur* Paul. *lib. 3. c. 48. ibi, cibus erit salsamentum sinapi & allia, ex auibus syluestres et siccæ magis. Inter olera asparagus porrum synapi, uinum sit uetus & tenue, potio liberalis uitanda est & aqua in totum, a calidioribus acrioribusq; cibis & auxilijs, ubi fabris cum hydrope fieret, abstineatur &c. Auic. 14. c. 13. oportet comedere cum mensura & dimittere aquam ita ut prohibeatur a uisione aquæ ne dicam a potu quantum possibile sit &c. Lege Alex. de omnibus oleribus piscibus, uolucribus, leguminibus siue bellarijs fusius cap. 30.* De *curatione per hydragoga loquitur* Gal. *7. aphor. com. 56. ibi curatio hydropis fit per medicamẽta aquositatem soluentia per epithemata ac per ea quæ ciendi urinam & in uapores talem humorem soluendi facultatem habent.*

Item. 14. meth. Triplicẽ inuit curandi rationẽ, Prima ut tumorem in uiscere contentum sanemus. 2. ut humiditatem soluamus. 3. ut per medicamẽta urina citemus habet etiam q, calidior & siccior temperies exile corpus reddat quod fit ex acuta exercitatione & medicamentis attenuantibus & uictu & animi cogitatione &c. Paul. libro tertio. cap. 48. curatio communis ab euacuatione incipit, uerum ascites & tympanias medicamentum aquam educens requirit, anasarcas sanguinis detractionem, modo affectus ex hemorrhoide uel mẽstruis retentis oriatur &c. Gal. 4. de uic. in mor. ac. tex. 3. ibi

hydropum duæ sunt naturæ in comm. anasarca inquit interdum sanguinis detractionem dum incipit expostulat, si ex retentione hemorrhoidarum uel muliebriū, uel ex quapiā quæ ita sit plethorica causa inceperit, tympaniam uero & ascitē nullus per sanguinis mißionem sanare ausus est, &c. Lege Auic 14. tract. 4. cap. 13. similiter Mar. Cat. & Arcul. Gord. & Alex. de cura hydropum in particulari. Gal. 3. de tempera. ca. 3. Medicamen id quod cantharides recipit hydropicis, prodest tametsi cantharis ipsa uesicam omnino ulcerat, uerum ubi per ea quæ admiscentur castigata corpori plurimo humore grauato offertur & illum & per urinas expellit, &c. Et. 14. meth. cap. 13. Harum euacuationem medicamentis quæ digerant molimur, uel chirurgia in ascite, adhibita punctione, quam paracentesin uocant &c. lege quomodo hæc fiat punctio ex Arcul. & Gulielmo plac. & ab alijs omnibus qui chirurgiam pertractarunt &c.

Obseruationes de euacuatione.

Auic. 14. tract. 4. cap. 13. Primum in ascite, aqua in anasarca pituita, in tympanite flatus euacuetur. 2. Soluentia ita soluant, ut nihil hepati & uentriculo mali inferant, sed sint leuia. 3. Reiteretur euacuatio ne materiæ multum congregetur, cauendo ne pro uice ita copiosa sit ut uirtutem deijciat. 4. A soluentibus, statim hepar & uentriculus cum stypticitate moderate aromatica 5. Prouocetur uomitus ut materia in uentriculo contenta euacuetur. 6. Enemata conueniunt dummodo causam antecedentem & coniunctam euacuare possent.

Obseruationes de sectione uenæ.

Gal. 4. de uic in mor. ac comm. 3. primū si expedit in principio fiat, secundum non est fienda nisi sui causa fuerit retentio sanguinis uel aliqua plethorica causa uel inflammatio hepatis &c. & hoc in anasarca Auic. loc. cit. sectio uenæ uitan=

da est quatenus fit poßibile, & si tuum sit consilium de phlebotomando minue prius materias dominantes, &c.

Obseruationes in attenuantibus, & incidentibus medicinis.

Auic. loc. cit. quatuor habet annotatu digna, Primo quod misceantur cum rebus hepar & uentriculum roborantibus. 2. q, uarianda sunt & mutanda eo q, natura ab eo quod est cõsuetum non patitur. 3. q, in puluerem redigantur, ut citius ad partem hepatis gibbam perueniãt. 4. quod post eorum usum iura pinguia exhibeamus, ne urinarij meatus excorientur. B. caue tamen ex hoc textu ne decipiaris quum in omni specie hydropis iura sint suspecta, in puluerẽ intellige ut Gal. craßiculũ. de obseruationibus circa uictũ lege fusius Alex. li. 3. c. 30.

Nocentia ac conferentia hydropi.

Nocent hydropi, usus aceti aßiduus, bouinæ carnes, lentes cum corticibus mezereon, aloes, & quicquid hepatis temperiem molestant. ac corrumpunt. Conferunt hydropi absinthium, agaricus, anisum, apium, betonica calamentum, calamus aromaticus chamepitis chamedris, cantarides, elacteriũ, cuscute, cicorium, succus rad. ebuli, helleborus eupatoriũ, fœniculus, caricæ, fumus terræ chebuli, lac asininum, caprinũ, lactuca limaciæ, meu, mezereon, myrobalani, myrtus, origanum, pastinaca, perdices, petroselinum, praßium, rheubarbarum rosmarinus, ruta, sansucus, sambucus, sinapis, scilla, scænoanthos, urina hypericon, hyssopus, iris. Composita sunt unguentum agrippæ confectio alchechenge, dialaca, diacurcuma. diatrionpipereon, emplastrum aristarchi et andromaci mes. pillulæ de rheub. de agarico, tyriaca, tryphera ferruginea, troc. de lacca de rheu. de ligno aloes, unguentum artanitæ mag confectio de mezereon de eupatorio mes. oleum de cherua de mezereõ, pillulæ de mezereon, tyriaca diatesseron &c.

De pronosticis hydropum.

Hip.apho.3.aph.22. Autumno & plurimi æstiui morbi febres quartanæ & erraticæ & aquæ intercutẽ &c. Vide Gal. in com. Et aph.4.aphor.11. Quibus tormina & circa umbilicum dolores et lomborum dolor qui neq; a medicamẽto neq; aliter soluitur in hydropem siccam firmatur. Et apho.6.aph.8. Aqua intercute laborantibus ulcera in corpore facta difficulter sanantur. B. quia exiccari expostulant sed hoc difficillimum ob humiditatis immoderantiam. Et aph.6.aph.27. Quicunq; suppurati aut aquam intercutem patientes, uruntur aut secantur si pus aut aqua uniuersum effluxerit, omnes moriuntur. B. eo ꝙ natura subitaneas mutationes non tollerat. Et aph.6.aph.35. Aqua intercutem laborantibus tußis superueniens malum. B. intellige nisi a materia a capite in subiectas partes stillante tußis oriatur, nam si aquosa humiditas adeo excreuerit ut asperas arterias occupet, periculum de suffocatione imminet. Et aphor.6.apho.43. Quicunque lienosi difficultatem intestinorum capiuntur, superueniẽte aqua intercute moriuntur. Et apho.7.aphor.5. In mania dysenteria aut hydrops uel mentis alienatio malum. Et aph.48. eiusdem lib. aqua intercute laborans si a tußi habeatur desperatus est. Et aph.56. eiusdem, Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, his uenter aqua repletur & moriuntur. B. quia effluere ad omentum aqua non potest, nisi aliquo modo excedatur, unde mors sequitur etc. Et aph.6.aph.12. A diuturnis sanato hemorrhoidibus, si una non seruatur periculum est, aquam intercutem uel tabem aduenire. Et aph.14. eiusdem lib. ab aqua intercute habito, si aqua e uenis in uentrem defluxerit, soluitur morbus. Et pronost.2.cap.1. aqua intercus omnis si ex acuto morbo existit, mali est, non enim sedat febrem, sed dolorem admodum infert ad mortẽ. B. eo quod inuenire remedia quæ

utriq; affectioni ualida respondeant difficillimum est. Auic. 14. *tra.* 4, *cap.* 3. *multa habet pronostica*, Primo *ascites malignior omnibus deinde hyposarca, deinde tympanitis.* 2. Deterior *hydrops illa est quæ fit cum ægritudine acuta & uehementius timenda quæ homini temperaturæ calidæ & siccæ aduenit, non enim sine causa maxima per contrarium suæ cõplexioni ægrotat.* 3. Hydrops *ex duritie splenis magis salua est quam quæ a duritie hepatis prouenit.* 4. *si ex hydrope dispnia & constrictio anhelitus contingat & solutio uẽtris, propinquam mortem in tribus diebus sig.* 5. Et *dicitur quod quando hydropico descendit sicut caro pronuntiat mortem eius.* 6. Et *habenti melancholiam resoluitur melancholia eo quod hydrops eã humectat.* 7. Et *scias quod fluxus uentris in hydrope est mortalis.* 8. Di*ctum est* ꝙ *quando in facie hominis aut in manu eius sinistra mollities*, et *in naso pruritus accidit in principio quod moritur in secunda uel tertia die.* 9. Et *si fuerit apostema durum, tunc non speretur in sanatione hydropis quæ sequitur ipsum, nam & si aqua euacuetur qualibet euacuatione reddit tamen & replet &c.*

Authores dissentientes circa hydropem.

1 *Adserere, cachexiam non præcedere hydropem quæ paulatine facta sit.*
2 *Adserere, tympaniam ita a frigiditate fieri sicuti asclitem.*
3 *Adserere, hyposarcam esse asclite deteriorem.*
4 *Adserere, in ascite hydrope semp̃ incisionẽ esse oportunã.*
5 *Adserere, omne genus lactis ĩ ascite nullo modo cõpetere.*
6 *Adserere, tußim in hydrope semper esse signum malum.*

Confutatio dissentientium circa hydropem.

Ad primũ Auic. 14 *c.* 3. *quãdo corrũpitur digestio hepatis & antecedit eius debilitas in primis accidit dispositio ad hydropẽ antecedens quæ uocatur cachexia sed semper digestio*

hepatis in qualibet ſpecies hydropis corrumpitur, & antecedit eius debilitas igitur ſemper etiam præcedit cachexia, & hæc opinio etiam confirmatur a Dino *, unde maxime decipiuntur qui contrarium adſirmant.*

Ad ſecundum Gal. aph. 4. com. 11 Videtur autem a maiori frigiditate generari aquoſus hydrops quem aſclitem uocant, a minore tympanias, nam humida ſubſtantia inflatuoſum aerem ſine calore aliquo tranſmutari non poteſt, & ſic iſti decipiuntur, qui oppoſitum aſtruunt, &c.

Ad tertium Auic. 14. cap. 3. Aſcites eſt malignior omnibus &c. Præterea illa ſpecies eſt deterior quæ cauſas & ſymptomata ſæuiſsima habet, ſed aſcites eſt huiuſcemodi quum adſit ſitis uehemens grauitas ſuffocatio & ſyncopis igitur erit hypoſarca deterior &c.

Ad quartum, conciliator diff. 199. Refert ex Gal. neminē uidiſſe ex inciſione liberatum, præterea Auic. loc. cit. de inciſione myrach, ſcias inquit quod parum proficit niſi in corpore forti ualde quando potens eſt tollerare ſitim & minorationem cibi nō oportet ut audeat fieri dum poſsibilis eſt alia cura &c. immo ut refert conciliator pleriq; ex hac inciſione moriuntur.

Ad quintum, Auic. loc. cit. non reſpicias ad illud quod dicitur in ipſo, ex hoc quod decipiuntur ſophiſtæ quod natura lactis eſt contraria hydropiſi, immo ſcias quod hoc medicamen eſt iuuatiuum per illud quod eſt in eo de abſterſione, & eſt conueniens per id quod eſt in eo de proprietate & paulo infra & ſcias quod lac camellarum & caprarum arabicarum eſt uehementis iuuamenti, &c.

Ad ſextum, Gal. aph 6. com. 35. Neq; enim quum ex alia fit occaſione in homine aquam intercutem patiente, tuſsis eſt ſignum exitiale, ſed quando ex ipſius morbi ratione, & ſic

non est pernitiosum signum.

De leuitate intestinorum.i.lienteria.

Leuitas intestinornm quæ λειεντερία *a Græcis dicitur est celerrima ciborũ expulsio, in qua nulla alteratricis facultatis actio cernitur, sed tales cibi quales deuorati sũt secernũtur.*

Loci consentientes de leuitate intestinorum.

Gal.aphor.6.com.1.*leuitas intestinorum est uelox exitus eorum quæ comeduntur ac bibuntur, quæ talia deijciuntur qualia deuorata fuere, quibus egredientibus nulla mutatio alteratricis facultatis inuenitur siue in qualitate siue consistentia colore & odore &c.* Lege *de hac re* Gordonij *definitionem & aliorum neotericorum.*

De causis leuitatis intestinorum.

Causæ procatarcticæ ipsius lienteriæ sunt cibi potus, & pharmaca secundum qualitatem quantitatem & ordinẽ uentriculum infestantia inter quæ aer quoq; humidus connumeratur. Causæ *antecedentes & coniunctæ sunt mala stomaci intemperies, humores uel nimium frigidi uel mordaces, flatus quoq; non sinens stomacho cibum inhærere, unde putrefit & expellitur.* Item *ulcera abscessus & similia dolorem stomacho inferentia, siue per se, siue per aliorum morborum consensum, ita quod nec uentriculus ciborum contactum tolleret, unde facultas expultrix ad id expellendum irritatur.* Item *stomaci ac intestinorum imbecillitas, ex qua retinere cõtenta, ne exiguo quidem tempore possunt, sed illico perinde ac si graue aliquod onus deponerent, ea secernunt &c.*

Loci de causis.

Gal.aph.6.com.1.*Causa leuitatis intestinorum est triplex quarum prima est mala retẽtricis facultatis stomachi intemperies, secunda fit ab humorum mordacitate superficiem uentriculi exulcerante, quare cibi & potus, quum ad locum ul=*

ceratum perueniũt, membrum illos continere non potẽs abſque coctiones illos deijcit. Tertia eſt, quum pituita in uentriculo continetur, quæ cibum & potum extra uentriculum & inteſtina lubricare facit &c. Itidem adſerit aph. 4. com. 12. Auic. 16. tra. 1. cap. 2. præter cauſas aſsignatas enumerat etiam ſolutiuarum medicinarum impreſsionem in ſuperficie inteſtinorum & ſtomachi: Item imbecillitatem digeſtionis, qua deficiente cibus corrumpitur & expellitur. Item catharrum cibum corrumpentem item ciborum malam qualitatem quantitatem, malitiam ſui ordinis artificium & deniq; uentoſitatem & inflationem, lege etiam Auic. 13. cap. de lubricitate ſtomachi. Item Gal. 6. de ſympt. cau. cap. 1. Item. 1. de loc. aff. cap. 3. Item. 6. de ſympt. cau. cap. 2. ubi de nauſea loquitur. Itẽ. 6. de loc. aff. cap. 1. ibi ſunt quædã accidentia quæ haud abſurde inteſtinis & uentriculo ſimul affectis euenire creduntur ut lienteria. Vide etiam Paul. lib. 3. cap. 4. Item Marcum Cat. qui omnes cauſas ad octogenarium numerũ reducit, cap. de liẽteria.

De ſignis leuitatis inteſtinorum.

Signa in genere ſunt exitus cibi & potus indigeſti, dolor in regione ſtomachi & ægritudo eius præcedẽs ſicut nauſea ſubuerſio uomitus & hic fluxus ordinẽ non habet, ſed quandocunq; cibus ſumitur egreditur, &c. Signa ſi a medicamine fiat ſunt dolor & mordacitas ſtomachi præceſsit pharmacũ, & ſtatim ſequutus eſt fluxus, ſapor etiam teſtatur pharmacum &c. Signa intemperiei frigidæ & humidæ ſunt albedo faciei & linguæ, paucitas ſitis, tarda digeſtio, multitudo ſputi non adeſt grauitas uel nauſea ſtomachi, & exiſtente pituita adeſt dolor ſtomachi acetoſa eructuatio læditur a frigidis nauſea adeſt et uomitus. Signa intemperiei calidæ, ſunt oris amaritudo, ſitis, uomitus frequens, bilis, ſapor amarus & humores calidi per ſeceſſum emittuntur &c. Signa ulcerũ ſunt

uomitus saniei, eructatio pus redolens dolor &c. Signa apostematis sunt tumor durities grauitas assiduus dolor febris continua &c. Signa flatus sunt quum sentitur flatuosus motus dolor modo unam modo alteram stomachi partẽ molestat, iuuantur si crepitũ uel ructum emittãt. Signa imbecillitatis facultatum sunt si imbecillis sit digestiua egreditur cibus sine digestione, si retentrix uel expultrix egreditur uelociter. Signa interstinguentia lienteriam stomachi & intestinorum sunt, quia lienteria intestinorũ. i. cœliaca passio habet cibum satis bene eductum, dolor est in intestinis, & præcessit ægritudo intestinorum, & econuerso si fuerit stomachi, &c.

Loci consentientes de signis leuitatis intestinorum.

Paul. lib. 3. cap. 40. Verum in utroq; leuitatis genere celerius quam in celiacis quæ assumpta egeruntur, tamq; intensa est cruditas ut alimenti assumpti genus cognoscatur &c. Lege de his signis Auic. 16. tra. 1. cap. 3. ibi, fluxus stomachichus non habet ordinem neq; horas in quibus per seipsum crescat, immo est secundum regimen, nam si digestiua est debilis egreditur sine digestione, si retentiua & expulsiua debilis egreditur uelociter &c lege eum fusius de alijs signis. Item Arcu. & Gord. & Mar. Cat. qui breuiter omnia lienteriæ signa exponit, lege etiam alios neotericos.

De cura leuitatis intestinorum.

Considerãda est in primis a qua causa hic morbus proueniat, nam si ex parte cibi corrupti, tunc uentrẽ soluere, uel uomitũ prouocare utile est. Si uero ex nimia cibi quãtitate assumpta fiat, tũc facta euacuatione paucus cibus exhibeatur, deinde mala stomachi cõplexio corrigatur, si autẽ causa fuerit nimia humiditas in uẽtriculo contẽta, tunc medendi insurgunt quatuor intentiones, Prima erit circa uictũ, nam cibandi sunt ex chondro oriza et pane cũ aliquibus adstringẽtibus

ut malis punicis piris malis cydonijs uel diacitonite, conueniunt etiam testes gallinacei & pisces saxatiles &c. 2. Intentio est humoris frigidi præparatio cum rhodomelle sy. de mẽta de absinthio cum decoctis uel aquis mentæ absinthij. 3. Intentio est euacuatio, quæ fit per solutionem uentris ac per uomitum maxime materia in suprema parte uentriculi contenta, cum pillulis aleophanginis masticinis & de hiera simpl. diaphinicone & diacitonite solutiuo 4. Intentio est uentriculi roboratio ac discrasiæ derelictæ ablatio. Et perficitur cum exterioribus unguentis calefacientibus ac stipticitatem in se habentibus quale est oleum de spica de absinthio de mastiche de menta de citonijs, item cum emplastris & ceratis eandem uim seruantibus ex menta absinthio rosis scænoãtho spica balustijs galanga cipero &c. Roboramus etiam cum interioribus electuarijs adhibitis quale est aromaticum ros. diaciminũ diagalanga diacitoniten cum spetiebus & zucharo. Si uero causa fuerit materia calida, uictus & regimen declinet ad frigidum, Digestio fiat cum syr. ros. de granatis de cydonijs de mirto. Euacuatio, cum rheub aloe lota hiera simpl. Robur deniq; indimos ac malam derelictam intemperiem remouemus cum zucharo ros Diarhodone abb. confectione de tribus sandalis &c. Si uero causa fuerit ulcus, primo oportet abstergere, deinde consolidare ut puta cum rhodomelle abstergere & conglutinare cum bolo armeno &c. si causa fuerit uentositas, primum fiat euacuatio ac digestio præsertim si materia fouens sit, deinde resoluatur cum electuario de baccis lauri uel fomento uel unguentis et emplastris ex rebus calidis stomacho conferentibus, &c.

Loci consentientes de cura leuitatis intestinorum.

Mar. Cat. Cura uariatur secundum uarietatem causarum, &c. Gal. 8. meth. cap. 5. Cibandi sunt fluente adhuc uentre ex

polenta

polenta & pane quem græci oxylipe uocant qui minimum aceti habeat, inspergere tamen polentam debebis ubi. s.uēter adhuc plus iusto excernit uel mali punici uel pirorũ uel malorum succo citoniorum, si amplius uenter nõ excernit, sufficit alica ad modu ptisanæ præparata hoc est aceti habẽs pauxillum, similiter gallinacei testiculi saxatiles ex albo iure pisces & fructuum aliquis ex his qui adstringunt. Lege de his cibis Paul. Aeg. lib. 3. c. 40. ibi, si biliosa sit deiectio &c.

Lege etiam Auic. 13. tra. 5. cap. 7. ibi, & sit cibus &c. Vide etiam Gal. in lib de san. tuenda &c. De cura malæ cõplexionis plura habes etiã ex ipso Auic. in loc. cit. ibi. Quod si causa fuerit ex frigore cum calefactiuis curentur ebibitis & si illic fuerit materia euacuetur et administretur uomitus in omni septimana, & si fuerit malitia complexionis calidæ cum materia oportet ut educatur humor cum facilitate, &c lege fusius & omnem curam inteliges, lege etiam Arcul 9. alm. & ipsum Aet. lib. 9. cap. 51. Item Auic. 16. tract. 2. cap. 2. de fluxu stomachi lubricatiuo &c.

Obseruationes in cura.

Marc. Cat. cap. de lien. Medicinæ soluentes sint quæ a longinquo non attrahant. Auic. 16. tract. 2 cap. 2. In quibus nõ sunt ulcera fac ut permisceas styptica fortis stypticitatis cum medicinis calefactiuis naturam iuuantibus et confortantibus spiritum ut tyriaca magna, & cæt.

Conferentia leuitati intestinorum.

Conferunt lienteriæ, fotus ex balaustijs, radix bedeguar, castanea cupressus, aqua uel uinum extinctionis ferri, fex uini cum aqua myrti cataplasmatetur fraxinus, charabe, licium, lini semen, margaritæ, ossifraga auis polygonum hypocistis, zingiber. Comp. athanasia nic. diacitoniten nic. mitridatum nic. cum decocto balaustiarum, miua, michleta, pillulæ stypti-

cæ nic. electuarium inuentionis nostræ mes. electuariũ de mirto, mes sufuf de mirto mes. Confectio de seminibus mes. pedes constringere, manus in feruentem aquam mittere.

De pronosticis leuitatis intestinorum.

Hip. aph. 4 aph. 12. *Quorum alui intestinorum leuitate laborant hyberno tempore supra purgari malum, &c.*

Et aphor 6. apho. 1. *In longis leuitatibus intestinorum, si ructus acidus fiat, qui prius non erat signum bonum.*

Auic. 16. tract. 1. cap. de causis fluxus, *Lienteria quæ fit propter complexionem frigidam & humidam est ducẽs sua longitudine ad hydropem & est in summo difficilis curationis quum confirmatur. 2. Facta a uirtute medicinarum soluentiũ interdum perducit ad dysenteriam & ulcera intestinorum. 3. Inquit Hip. quod omnis fluxus uentris post ægritudinem subito est malus significans mortem propinquam. 4. Et singultus cum accidit habentibus fluxum uentris est significatio mala sig. siccitatem facientem arefactionem. 5. Et Hipp. dixit* ꝙ *habentibus lubricitatem intestinorum uomitus est malus, & iudicium occultam habet causam &c.* Arculanus ca. de lien. *succedens fluxibus antiquis & ad cronicas ægritudines mortalis.* Et *perseuerans ex debilitate contẽtiuæ perducit ad hydropem siccam & tandem ad mortem, &c.*

Authores dissentientes circa leuitatẽ intestinorum.

1 *Adserere, cum* Erasistrato *muscosa & sanguinolenta cum crudis excrementis excerni.*

2 *Adserere,* Non *posse inueniri lienter iam speciem in qua semper adsint acidi ructus.*

Confutatio dissentientium circa leuitatem intestinorum.

Ad *primum* Gal. *aph. 6. com. 1. Hæc* Erasistratus *inquit, nescio qua ductus opinione, adijciens crudis excrementis mu-*

scosa ac sanguinolenta, hoc enim nullus apposuit, neque eorum qui eius ætate claruerunt medicorum, neque eorum qui posterius fuerunt, &c. Ad secundum Gale. eodem comment. Quæcunq; a pituita uentriculum refrigerante, fiunt leuitates intestinorum semper cum ipsis sunt acidi ructus ut casus quidam, & sic species lienteriæ inuenitur in qua adsunt isti ructus acidi.

De Dysinteria.

Quæ a Græcis δυσεντερία dicitur, latini difficultatē intestinorū seu tormina uocāt. Est autē dysenteria fluxus uētris sanguinolentus cum excoriatione, & ulcere infestinorū, &c.

Loci consentientes de dysenteria.

Gal. lib. fin. med. Dysenteria est intestinorum ulceratio cū phlegmone & cruuentorum fæciq; similium strigmentorum secretione, non sine alui intestinorumq; morsu ac cruciatu, Lege etiam Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. ibi, sane in præsentia nomen dysenteriæ &c. Paul. lib. 3. ca. 42. δυσεντερία ἕλκωσις ἐστιν τῶν ἐντέρων. Lege etiam Aet. ser. 9. cap. 43. ibi est etc.

De causis dysenteriæ.

Hic affectus uel per se, uel per consensum fieri potest, Per se uel ab externa uel ab interna causa orietur, Ab externa sicut a frigiditate, ardore, uenenatorum pharmacorū potu & ab acribus cibis &c. Ab interna sicut ab humoribus acribus paulatine erodentibus sicut a bile pituita salsa, ab atrabile exusta uel ab aliquo abscessu abrupto, Per consensum fit totius ut in fine febrium, uel partis sicut a craßioribus intestinis a meseraicis a gracilioribus hepate, &c.

Loci consentientes de causis dysenteriæ.

Auic. 16. tract. 1. cap. 2. Et excoriatio est dolor abrasionis ex superficie intestinorum quæ aut est a materia cholerica uel sanguinea acuta aut uirulenta aut saniosa &c. lege fusius hunc locum. Gal. aphor. 6. com. 3. Difficultates intestinorum

fiunt ex humoribus acribus intestinorũ summa primum infestantibus, deinde progressu temporis se profundantibus ita ut ulcera putrilagini obnoxia, uentriculo etiam compatiente efficiantur &c. Vide etiam Gal. 5. de loc. aff. ca. ult. Itẽ 1. de loc. aff. cap. 2. Vbi demonstrat q, affectus a quapiam causa ortus, non semper remota causa remoueatur, sed permanentem habeat dispositionem afferẽs de dysenteria exemplũ. Hip. aph. 4. aph. 11. Quibus tormina & circa umbilicum dolores &c. Galen. Tormina fieri inquit uel propter morsum uehementem, uel spirituum flatuosum qui non habet exitum. B. Nota tamen q, tormina siue στροφοι non semper pro dysenteria accipiuntur, sed pro intestinorum torminibus qui a mordacitate humorum, uel a spiritu flatuoso fieri solent, ut testatur Gal. aph. 5 com. 41.

De signis dysenteriæ.

Signa dysenteriæ sunt dolor uentris punctio & frequens assellatio, in qua frustra intestinorum cernuntur. Signa ulceris sunt sanies exiens excoriatio & fœtidus odor, Locus ulceris pluribus modis cognoscitur, primum ex dolore supra uel infra umbilicum existente, nam in superioribus dolor magis uehemens est quam in inferioribus, præterea uomitus nausea et singultus interdum uentriculo ex consensu patiente fiunt. Cognoscitur etiam ex corticibus intestinorum exeuntibus, nam tenues & parui ex gracilibus, craßi uero & lati ex craßis intestinis descendunt. Cognoscitur etiam ex tempore, nam quum inter colorem & assellationem prolixum est tempus, tunc ex gracilibus, si breue ex craßis. Cognoscitur etiam ex qualitate eius quod egreditur, nam a superioribus proueniẽs est magis fœtidum, & sæpe numero loturæ carnis simile, At quod ab inferioribus intestinis prouenit, ex dolore infra umbilicum, & ex sanguine & sanie ante fæces exeunte co-

gnoſcitur. Vlcus plurimæ ſordis eſſe deprehenditur a longa ægritudine & a quantitate eius quod egeritur & ex dolore non ſenſato. Vlcus ſordidum a corroſiuo ſecernitur ex uirulentia aquoſitate albida odore graui, at corroſiuum eſt uehementis doloris fœtorisq; color ad nigredinem uergente. Signa ulceris profundi ſunt ſanguis plurimus exiens poſt abraſionem inteſtinorum, item ægritudo uehemens &c.

Loci conſentientes de ſignis dyſenteriæ.

Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. Dyſenteria non ſtatim fieri ſolet, ſed protinus ab ipſius initio bilis mordax ſecernitur, quum deinde interaneorum abraſiones ſequuntur poſtea paululum cruoris ſimul excerni uidetur, quando affectus ipſe iam dyſenteria eſſe cenſetur, Conſiderandum inſuper num per ſe ſolæ abraſiones exeant aut ſimul cum quopiã pingui excernantur, quia tunc indicium eſt in craßis inteſtinis ulcus conſiſtere, &c. lege hunc locum fuſius, & omnia ſigna intelliges, Lege etiam primo de loc. aff. cap. 1. ubi pro exemplo inquit quũ inteſtini tunicam per dyſenteriam deiectam cõſpexeris, &c. Vide etiam Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. Item lege Auic. 16. cap. 3. ibi, communia ſigna ſunt dolor punctura et alchurati et quod ulcera cognoſcuntur per excoriationem odorem fœtidum et per alchurati. i. abraſiones inteſtinorum &c. Lege fuſius hũc locum, & inuenies quæcunque a me ſub breuitate recitata ſunt lege etiam Arcul. & Aet. ſer. 9. cap. 43. ibi ſi circa inteſtino craſſa ulceratio contingat &c.

De cura dyſenteriæ.

Requiruntur in cura dyſenteriæ quatuor intentiones, prima circa regimen, unde ſi ulceratio inteſtinorum a cauſa calida pendeat, cibaria & aer ad frigidum alteranda erunt, unde conceduntur, oua ſorbilia, hepar gallinarum, ſorbitiones frumentaceæ & permittentibus febribus etiam lac, oriza

dulciarij panes, Amylum & quæcunq; humores obducũt & inspissant & quæ corpora laxata & rarefacta adstringunt, & siccant ut pultes ex halica ex oriza milio, &c. conceditur interdum ob stomachi imbecillitatem, uinum, cæterum aqua pluuialis frigida alias conuenit: secunda intẽtio uersatur circa causam excoriationis quæ si fuerit a biliosa materia primum humores, deinde abrasiones demum sanguinem educente, statim non expectata digestione, euacuanda erit cum Myrobalanis citrinis & rheubarbaro, non usto ut aliqui, & facta aliquali euacuatione, tunc materiam præparamus cũ syr. ros. de citonijs de endiuia Myrtino cum aquis endiuiæ plantaginis acetosæ rosaceæ &c. & facta digestione iterum euacuamus cum Rheub. Et pro roborando hepate epithema paramus cum sandalis rosis aqua endiuiæ Rosarum spodio etc. Deinde styptica exhibenda sunt. Si uero causa fuerit sanguis ultra iam prædicta, uena secetur, tertia intentio est circa excoriationem quæ si fuerit sine ulcere, tunc lauare & conglutinare opus est, Lauamus cum aqua hordei, uitellis ouorũ & zacharo rubeo per clysterem infusis, Conglutinamus quotienscunq; in profundo non est immersa excoriatio, sed tantum superiores partes attingit et hoc fit cum albumine ouorum gumi arabico adipe renum caprarum oleo rosaceo cũ bolo armenio dragaganto brodio pingui, uel cum aqua hordei si lauare simul ac conglutinare quærimus omnia per clysterem infusa. Si uero excoriatio cum ulcere iuncta sit, tunc duplex erit intentio quarum prima erit abstergere ac mundificare, secunda consolidare, Mundificamus cũ decocto furfurum frumenti, uel aqua mellis iure cicerũ rub. aqua lactis, urina lixiuio dulci uino rub. Rhodomelle, uel decocto pisciũ salitorum & oliuarum demum cum decocto Troc. de Arsenico &c. Consolidamus postea cum rebus stypticis, quale est

decoctum lentium Rosarum balaustiarum cor, granatorum, sumach coriandrorum, & addimus boli armenij sanguinis draconis terræ sigillatæ Thuris an.3.1. ouorum binos uitellos, ut clystere magis intestinis adhæreat. quarta intentio est fluxus cohibitio, ne ex superfluo fluxu uirtus prosternatur, Idcirco intrinsecus conueniunt syru.ros. de citonijs de granatis Troc. de spodio cum. 5. acetosæ zacharum ros. Triasandali, Mµua citoniorum cum corallis spodio sandalis &c. quæ nisi profuerint ad narcotica procedendum ut cum athanasia phylonio romano, uel cum suppositorio ex litio, quod filo complicandum est, ut cum lubeat, possit extrahi, Extrinsecus autem prosunt linimenta ex oleo myrteo Masticino uel de citonijs cum aliquo puluere styptico uel emplastro de diaphinico ne mes. Proderit etiam suffumigium siue lauacrum ex uino rub. in quo styptica aliqua incocta sint, lauando manus & pedes uel fumum inferre recipiendo, ferro continue in dicto uino excandescente, &c.

Loci consentientes de cura dysenteriæ.

Paul. lib.3. cap.42. Alimentum erit per initia oua ex lacte, sorbitiones frumentaceæ per se & cum lacte, lac mediocriter coctum holera non sunt necessaria, gustare tamen possunt endiuiam coctam intybum & arnaglossum &c. poma adstringentia dummodo carnes reijciantur cruda æsui danda, & aqua potioni frigida sitq; cœlestis & læso stomacho uinũ propinandum &c. B lege Auic.16. Tra.1. cap.4. ibi ex cibarijs eligat frigida & facientia conglutinationem &c. &.16. Trac. 2. cap. 7. Ibi & cum uolueris cibare &c. Lege etiam fusius Aet. ser.9 cap 43. & intelliges sigillatim quæcunq; ad uictum pertinent &c. De secunda intentione loquitur Auic.16. Trac. 2. cap.7. ibi, oportet te considerare quæ sit dispositio causæ facientis excoriationem & ulcera intestinorum, & an fiat uel

facta sit a ruptura a repletione ab apostemate, & si fiat præpara in abscindendo eam & constringendo ipsam, & si fuerit necessaria euacuatio propter malitiam humoris fluentis fac eam cum timore & cautella &c. Gal 12. meth. cap. 2. At sanguinis mißio quæ. s. uires non deijcit symptoma spectantis medici opus non est, sed eius qui totum affectum adimere studet. B. intellige si in toto fuerit repletio, aut si in causa fuerit iecur sanguinem multiplicans uel sanguis hemorrhoidarum uel menstruorum retentus &c. Auic. loc. cit. Et rheubarbaro inest proprietas mirabilis in ulceribus intestinorum & fluxu excoriatiuo, & proprie quando datur in potu cum aqua Arnaglosse & pauco uino &c Lege Auic. loc. cit. cap. 3. de cura ulcerosi ibi, & multotiens sanat &c et habebis multa pro secunda intentione, Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. Si in superioribus intestinis fuerit ulcus ab epotis medicamentis petendum est præsidium, si uero in humilioribus clysterem submittere magis conuenit. B. hoc idem sentit Auic. loc. cit. ibi, oportet ut cures id quod est in superioribus intestinis &c. De tertia intentione loquitur fusius Auic. 16. Tra. 2. cap. 7. ibi, & non cures in corosione nisi de medicinis conferentibus corosioni et sunt mundificatiua abstersiua cum exiccatione & stypticitate, & quũ sciueris quod ulcera sunt sordida mundifica cum eis quæ sunt aqua melis & fortior aqua salis aqua oliuarum salita, etsi necesse fuerit administra Tro. de Arsenico &c. Lege Gal. 5. meth. cap. 1. ubi methodum sanandi ulcera demostrat, quam non inutile foret, si ad hunc locum transferes, Vide etiam 12. meth. cap. 1. ubi, habet duplicem curandi uiam, altera quarum uacat symptomati altera penitus morbo, lege locum fusius, lege etiam de hac re Arcul. & Sauo.

De. 4. intentione loquitur Auic. eodem in loc. ibi, Et quando non cessat dolor, tunc sedeat infirmus in tinna, in cuius

aqua decocta sint styptica cum aliquanto anethi fænu græci & alteæ, & si adeo gortis fiat ut appropinquet syncopis, non erit excusatio narcoticorum &c. lege de his Marc. Cat. Gord. & Mattheum de grado &c.

Obseruationes circa uictum.

Auic. 16 tra. 1. cap. 4. In cibis eorum oportet ut nō sit mordicatio, nec salsedo plurima, nec acetositas plurima nociua quæ uirtutem expulsiuam moueant, quantitas cibi sit pauca, secūdo cibaria sint actu frigida ibi, non sumat in potu nisi infrigidatum, Nam frigidum cōstringit, tepidum uero resoluit. tertio. Et rectius est ut non comedant cibos plurium spetierum, quarto & scias quod dormire est ex rebus magis iuuatiuis; quinto. Et si cum fluxu fuerit tussis dimittat, id in quo est acetositas uehemens & stypticitas &c.

Obseruationes circa pharmaca & syrupos.

Marcus Cat. Non exhibeantur solutiua quæ noceant loco ulcerato ut scamoniata. Auic. loc. cit. Cunq; administras medicinas tunc incipe cum singularibus, si uero non ualent, tūc tende ad composita, Et sint restrictiuæ aut exiccatiuæ aut constipatiuæ aut infrigidatiuæ aut conglutinatiuæ &c. Et nō oportet ut sit superfluitas in assatione eorum ne liquefiat eorū uirtus. B ex his intellige quod noua non sit opinio de non urendo rheubarbaro, sicuti plures existimarunt, sed Auicennæ &c.

Obseruationes circa Narcotica.

Aui. loc. ci. In narcoticis est timor, licet quandoq; accidat, ut sint necessaria, & non oportet ut administrent, quandiu ab eis excusatio esse potest, Et quando necessaria est administratio, non exhibeantur eis quorum infrigidatur corpus & debilitatur uirtus, & id apparet in pulsu &c. Hoc idē adserit Alex. libr. 3. cap. 10. ubi de præpostero medicorum imperitorum iudicio facit, Auic. & ex regimine clysteriorum est ut

clyster fiat paulatim per uices, & pinguia clysteria sedant dolorem ulceris corrosiui, sed non sanant.

Obseruationes circa curationem.

Auic.14. cap.15. Nullus creticus fluxus cohibendus est, nisi superfluus fuerit, quia tunc a natura non regulatur, sed a multitudine humorum uel ab eorum acredine prouenit. Item nullus fluxus est constringendus, ni primum materiam peccantem euacuaueris uel saltem minoraueris. Item fluxus diuersorum colorum nunquam cohibendus quia multitudinem humorum ac diuersitatem significat, si uirtus tollerauerit, Item infirmus non adeat sedem quotiẽs molestatur, sed retineat etc.

Conferentia dysenterię.

Simplicia frigida ac dysenteriam conferentia sunt, acatia hypocystis balaustia, galla, gumi arab. lutum armenum, spodium, granata, sumach, berberis, acetosa. portulacæ semen, coriandrum, plantago rosa, myrtus, mora, immatura, citonium, glans, aqua calibeata camphora lithargirium, panicum, milium, phlomos, nenuphar, cornu ceruiustum, pira pontica, papauer, lapis ematitis, sanguis draconis, charabæ, agresta, bleta nigra, corallus, corigiola, dragagatum, lactuca, liciũ, lentes, nespila, hordeum, opium, partes animalium, semperuiua &c. Composita frigida sunt rhob de ribes de berberis de citonijs, troc. de charabe de terra sigillata de spodio, emplastrum Diaphiniconis mes. electuarium de sorbis michletæ diacitonites diarhodon nic. zacharum ros. triasandali manuschristi parlatum &c. implicia calida sunt uinum nigrum stypticum calibeatum, thus, ciminum anisum cortex, citri, colophonia, laudanum, caseus, coagula, nuclei dactilorum oriza, acorus, althea, aqua piscium salsorum, Butyrum bitumen iudaicũ caro leporis, charta combusta in clysteri cypressus fœnugræcũ, lignum aloes mastix rheubarbarum adeps caprina, hircina,

arietina, composita sunt theriaca antiqua et phylonium athanasia magna Mes. & nic. troc. de eupatorio &c.

De pronosticis dysenteriæ.

Hip. *apho. 4. aph. 24. Difficultas intestinorum si ab atrabile inceperit lethalis est.* B. *quia nihil ab ulcerato cãcro differt, uel quia nullum pharmacum illi continuo adhærere potest pro expositione apho. huius lege. 22. apho. ibi deiectiones nigræ &c. usq; ad 24.* Et *aph. 4. aph. 26. a difficultate intestinorum habito si ueluti carũculæ exeant lethale est.* B. *quia carnem in his concrescere uel cicatricem induci non speramus, nota tamen quod dysenteriam habet triplicem differentiam. Prima quum pinguia quædam corpora excernuntur. 2. quum ex superficie intestinorum interiore, quædam ramenta exeunt. 3. quum intestinorum substantia abraditur, & hæc est incurabilis, &c.*

Hip. *aphor. 6 aph. 3.* In *longis difficultatibus intestinorum inedia ex fastidio malum, & cum febre peius.* B. *intellige si accidat in processu morbi, nam dictum est aph. 7. aphor. 6.* In *morbo diuturno fastidium cibi malũ.* Et *aph. 6. aph 43. Quicunq; lienosi difficultate intestinorum capiuntur, ijs superueniente longa difficultate intestinorum aut aqua intercute, aut leuitate intestinorum moriuntur.* Et *aph. 2. aph. 14.* In *profluuijs alui mutationes excrementorum iuuant, nisi ad mala mutatio fiat &c.* Et *aph. 5. aph. 34. mulieri utero gerenti si aluus plurimum profluat, periculum est ne abortiatur.* Et *aphor. 6. aph. 48. lienosis difficultas intestinorũ aut dysenteria superueniens, bonum.* Et *aph. 7. aph. 5.* A *furore difficultas intestinorum bonum.* B. *ratione transmutationis quum a capite ad inferiora humores noxij transferantur.* Et *aph. 7. apho. 24.* A *deiectione sincera difficultas intestinorum malum, lege etiã aph. 30. li. 7 ibi quibus in alui profluuijs excrementa spumosa*

sunt &c. Aet. ser. 9. cap. 43. dysenteria in colo aut recto consistens facile curatur, quae uero in tenuibus intestinis maxime in ieiuno difficulter, secundo quae post abscessuum eruptiones fiunt, graues sunt, & quae cum inflammatione oboriuntur, & quae cum febre & appetitus perditione, peßimae quae pori aspectum habent, suntq; nigra plurima graueolentia, & quae una cum excrementis pelliculas cum sordibus mixtas emittunt, tertio magis in his deficiunt mulieres quam uiri, magis senes & pueri quam iuuenes &c. Auic. 16. tract. 1. cap. 11. Primum magna effusio sanguinis puri post dysenteriam, ualde mala, quia ad intima adeo penetrarunt ulcera ut uenae scindantur, Secundum ulcera intestinorum perducunt ad hydropem, Tertium conuulsio uomitus singultus & cõturbatio rationis post dysenteriam, mortem significant, Quartũ in libr. Hip. qui habet dysenteriam, & appareat post eius aurem sinistram ueluti res nigra similis orobo cum uehementi siti moritur in decima & non tardatur nec euadit, &c.

Authores dissentientes circa dysenteriam.

1 *Adserere, omnem uehementem fluxum in principio morbi factum esse compescendum.*

2 *Adserere, dysenteriam a sanguine deterioris esse curae, quam a bile.*

3 *Adserere, dysenteriam ab atrabile semper esse lethalem.*

Confutatio dissentientium circa dysenteriam.

Ad primum, Damascenus in aphoris. si quis per multum tempus neq; uomitum neq; solutionem uentris habuit, & ei subito eueniet, uidendũ ne restringere festines quia huic corpus a prauis expurgatur humoribus, unde Aui. 16. tertij, dixit fluxum fluxu curari uerum si imbecillitas uirium ex fluxu fieret esse restringendus. uide concil. differentia. 200.

Ad secundum, dicimus quod deterioris curae est dysenteria

ab atrabile, nam Gal. 4. aphor. com. 24. quæ ab atrabile fit insanabilis est deinde quæ a bile & a pituita salsa, deinde quæ a sanguine.

Obiectio.

Auic. ponit deteriorem esse quæ est per adustionem cholerę amarę quam nigrę, itidem Halyabb. in sua praxi, quomodo igitur deteriorem dicis quæ ab atrabile fit.

Responsio.

Dico q. ratione subitæ impreßionis deterior est quæ a bile adusta fit, sed ratione eradicationis deterior est quæ fit ab atrabile. De hac re lege concil. differentia. 101.

Ad tertium, respondet Gal. aph. 6. com. 43. q. qui durũ habent lienem, ijs superueniens dysenteria soluit dispositionem, quare si atrabilis aliunde prouenerit, nec fixam ac permanentem causam in intestinis habuerit, salubris est & non lethalis & hanc solutionem habes ab Auic. 3. can. cap. de solutione uentris omniũ modorũ, & sic non est semper lethalis.

De fluxibus hepaticis.

Omnis fluxus qui uitio hepatis accidit hepaticus solet appellari, & eius species sunt nouem, ut chylosa, pituitosa, biliosa, atrabilaris, sanguinea lotiua fœtida uirulenta, & ultima quando caro hepatis nigra & crassa expellitur chylosa est quando pars chyli uel totus chylus egreditur & hoc uitio hepatis & non uentriculi. Pituitosa duplex altera a craßiori pituita altera ab aquosa.

Biliosa uero etiam uaria & multiplex est iuxta bilis species sicut flaua uitellina praßina eruginosa, &c. Atrabilaris similiter fluxus niger est sicuti sanguis niger, aut nigri uini fex aut melancholiæ per adustionem bilis genitæ, aut melancholiæ naturalis uel per adustionem præter naturam genitæ, Sanguinea quam cruentam uocat Gal. interdum retinet proprium colorem, interdum niger est sanguis, interdũ paucus

aut multis interdum continuus & interpolatus. Lotiua uero est fluxus rei aquosæ quæ tendit ad colorem rubeum, et est sicuti carnis recentis lotura. Fœtida est fluxus rei fœtentis siue sit humor siue sanies siue hepatis substantia corrupta, Virulenta est fluxus rei subtilis tendentis ad citrinitatē aut rubedinem admodum uirulentiæ. Vlt. est fluxus ex quo res nigra non facile diuisibilis egreditur, & est substantia hepatis per putrefactionem uel adustionem separata.

Loci consentientes de fluxibus hepaticis.

Quod tot sint species fluxuum hepatis quot nuper recitauimus lege Arcul. & Sauonarolam & maximæ Auic. ubi facit de solutione uentris omnium modorum, & de expulsionibus rerum ex hepate & splene. Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. Nonnulli antiquorum præter hanc quæ ab ulceratione intestinorū fit dysenteriam, aliam quoq; cruuentam ob excretorum speciem nominarunt, in qua syncerus interdū & plurimus sanguis, interdum ueluti limus & feces ipsius non paruæ quantitatis excernitur &c lege etiam Gal. 2. de loc. aff. cap. 5.

De causis fluxuum hepaticorum.

Causæ chylosi fluxus sunt quinq;. Prima quum chylus est pluris quantitatis, quam pro nutriendo corpore deceat. 2. est paruitas hepatis copiā chyli continere non ualentis. 3. est abscessus, in meseraicis uel in concauo hepatis. 4. est obstructio attenuatoria aut carnosa aut coarctatoria harum partium. 5. est imbecillitas attractricis siue retentricis facultatis etc. Causæ pituitosi fluxus est mala cōplexio frigida hepatis destruēs alteratricem siue digestiuam facultatem, causa aquosi fluxus est corruptio alteratricis facultatis & fortitudo expulsoriæ facultatis, Causa biliosi fluxus est copia bilis genita ab intemperie hepatis calida, uel regimen calidum, qualis est usus ciborum acrium amarorum & salsorum, Item ira, & motus

in Sole, febres ardentes, abscessus calidi, obstructiones chysti= fellei, & quæcunque possunt sanguinem adurere, & bilem gignere, & cæt.

Causæ fluxus melancholici, sunt sex mala intemperies hepatis calida adurens aut frigida congellans, secunda ulcus in substantia hepatis emittens pus nigrum, tertia obstructio hepatis qua patefacta exeunt denigratæ materiæ, iandiu retētæ, quarta fortitudo uirtutis tales feces seperantis ac expellentis, quinta imbecillitas facultatis retentoriæ & alteratricis fecalem fluxum inducentes &c. Causæ sanguinei fluxus uel est scissura uenæ, uel copiosa eius multitudo, aut obstructio uenæ chylis, aut abscessus aut imbecillitas attractricis facultatis, Causæ lotiui fluxus, uel est imbecillitas concoctricis facultatis aut retentoriæ, quæ non adeo usq; chylum retinet, ut perfecte digeri poßit, aut est imbecillitas secernentis facultatis non seperans aquositatem a sanguine ob hepatis imbecillitatem, Causa harum imbecillitatum sunt interdū mala intemperies aut abscessus aut obstructio, Causæ fœtidi fluxus sunt longa mora humoris retenti in loco præter naturali, uel ulcus uel apostema a quibus sanies male omnes secernitur, interdum ipsius hepatis putrefactio, Causæ fluxus uirulentis est facultas expulsoria humores cretice uel symptomatice expellens, uel sanguinis ex aliquo apostemate in hepate aut meseraicis rupto resudatio, Causæ fluxus substātiæ hepatis sunt putredines adustiones ulcera corradētia substantiam hepatis.

Loci consentientes de causis fluxuum.

Vide inter alios neotericos Arcul. de his fußißime differentem, Gal. in art. med. cap 88. de signis hepatis patientis. Itē de diff. eorum quæ excernuntur, multa habet quæ ad hunc locum adduci possunt, Paul. lib. 3. cap. 42. Iecoraria dysenteria fieri solet qui iecur alimentum distributum non probe con=

ficit & retentrix eius facultas uel alteratrix imbecillis est, Gal.1.de na.hum.text.41. fieri inquit frequentissime a multa sanguinis copia in uenis contenta quæ a natura per uenas, perinde excernitur ac in mulieribus per uterum & alijs per nares uel mariscas: Vide etiam Gal.9. de comp.med. per loc. cap.5. Item.2. de loc.aff.cap.5. Vide insuper Alex.lib.3. de Iecoraria dysenteria. Item Gord. & alios neotericos.

De signis fluxuum hepaticorum.

Signa fluxus chylosi sunt nota, illis, qui chylũ cognoscunt, & est albus subtilis, ut ptisana hordeacea, signa quũ fit a paruitate hepatis sunt, quia a generatione contractus est hepar, & quod iuuatur a paucitate cibi. Signa quod fiant ab apostemate siue ab obstructione, sunt satis nota per ea quæ dicta sunt de imbecillitate hepatis, Signa fluxus biliosi cognoscuntur per colorem & substantiam eius quod egreditur, Signa fluxus pituitosi aquosi cognoscuntur ex præcedenti regimine ut ex comestione fructuũ, ex potu aquæ superfluo, Signa malæ conplexionis hepatis & apostematis, & obstructionis patent ex supradictis. Signa fluxus humoris melãcholici cognoscuntur ex colore nigro tendente in rubeum & interdũ est ueluti fex uini uel sanguinis nigri congellati, Si est a caliditate humor magis lucet magisq; fœtet & præcedit liquefactio humorum & fluxus uentris uirulentus & febres, &c. Quando fit a frigiditate adsunt signa in contrarium, &c. Si proueniat ab apostemate rupto primo præcesserint signa apostematis sicuti grauitas dolor & febris continua. Si ab obstructione præcesserunt signa obstructionis. Signa sanguinei fluxus ex hepate, sunt hepatis nocumenta præcedentia, si a ruptura uenæ præcessit casus uel percussio hepatis, sanguinisq; copia egreditur, quæ nec facile nec statim supprimi potest, sanguis acutus cognoscitur ex ciborum acredine,

dine, & ex eo quod per loca dum transit, mordicat, Obstructio hepatis cognoscitur ex grauitate tumore &c. Signa lotiui fluxus cognoscuntur a chylo non probe digesto exeunte simili loturæ carnis, Cognoscitur ab imbecillitate retentricis uel digestiuæ ex caliditate & frigiditate in hepate contenta, Nam a frigiditate debilitatur digestiua siue alteratrix a caliditate retẽtrix uirtus. Signa fluxus fœtidi sunt ipsæ fœtor rei egredientis. Signa uirulenti, sunt signa hepatis calidi sub cute subtili & signa inflammationis hepatis liquefacientis. Signa substantiæ hepatis exeuntis sunt nota, quoties Res exiẽs similis est hepati qui nil aliud est quam sanguinis coagalum, nec diuidi poteſt, nec in aqua solui sicut frustrum sanguinis concreti, & cæt. Loci consentientes de signis.

Arcul. omnia hæc signa habet & multo plura quam dixerim. 9. alman. cap. proprio Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. Discernitur hæc a uera dysenteria, quia ab initio tenuis sanies sanguinis ab hepate reijcitur deinde aucto malo crassus humor fecibus uini haud absimilis, Præterea in Iocineris excrementis nihil abrasum expellitur et interim per duos uel tres dies euacuatio supprimitur, sed rursus reddente malo excrementa prioribus multo peiora excernuntur, quod in intestinorũ ulceribus haudquaquam apparet &c. Paul. lib. 3. cap. 42. si retentrix uel alteratrix imbecillis est sæpe eiusmodi descendunt ut recens ineis caro lota esse uideatur, Lege Aet. de hac re et Alex. Gord. & alios neotericos.

De cura fluxuum hepaticorum.

Fluxus chylosus. si a nimia quantitate chyli proueniat, cibus detur in minori quantitate, Si fuerit nimium crassus uel uiscosus dentur attenuantia & incidentia, sicuti ius cicerum & decoctiones aperitiuæ cum rad. fœniculi petroselini &c. Si fiat ab hepatis paruitate cibari debet frequẽtius cum cibis

tenuibus, boni nutrimenti & paucarum superfluitatum, sed parum pro uice. Si fiat ab apostemate, tunc fiat diuersio & euacuatio cum sectione uenæ, Deinde topica suis temporibus congruentia adhibeantur, Si uero fiat ab obstructione uel ex debilitate attractoriæ facultatis, tunc tres opus sunt intentiones, prima digestio quæ fit cum syr. de duabus radicibus bisantino oxymelle simp. sy. de eupatorio de cicorea cũ rheub. cum aquis aperientibus qualis est aqua absinthij, fœniculi cuscutæ cicorij quibus etiam interdum adhibemus syr. de endiuia. ros. &c. Secunda est euacuatio quæ fieri poterit cũ rheu. Agarico pillulis de rheub. de eupatorio. Tertia est malæ cõplexionis derelictæ, in hepate ablatio, quæ perficitur cũ confectionibus & electuarijs qualia sunt Diacalamentum, Diacinnamomũ, Theriaca, Diacurcuma Troc. de laca de Rheubarbaro, de eupatorio. Et in causa calida Diarhodõ Triasandali cum seminibus frigidis aperientibus &c. Omnis præterea fluxus hepaticus siue a caliditate, siue a frigiditate productus, quatuor intentionibus curari debet. Primo Regimine uitæ, secunda remouendo causam ipsius fluxus, tertia roborando omnes hepatis facultates, quarta corrigendo symptomata. Regimen in fluxu chyloso erit ex calidis uel frigidis prout hepati discrasia requiret, ut plurimum tamen ad siccum cum stypticitate aliqua temperata uictus tendat, In fluxu bilioso regimen sit frigidum & humidum cum temperata stypticitate. In fluxu melancholico interdum ad frigidum interdum ad calidum, interdum ad tenuitatem, interdum ad crassitiem, iuxta longitudinem et breuitatem morbi uictus ordinetur, cum uirtutis robore. In fluxu lotiuo sit ex his uictus qui nutrimentum bonum paucarum superfluitatum inferat facilisq; digestionis, spargaturq; per uices. Causa fluxus remouetur in pituitosa fluxu, euacuando primum humorem

pituitosum cum decocto Iridis & myro balanorum chebulorum, & educendo per urinam cum dialaca et uino albo, etc. In fluxu cholerico euacuetur per cholagoga cum decocto prunorum tamarindorum myrobalanarum cit. rheub. etc. In fluxu melancholico cum myrobalanis indis epithimo sena in sero decoctis cum confectione hamec. Et si multitudo sanguinis adfuerit fiat sectio uenæ, & aperiantur hemorrhoides, & menstrua prouocentur, in fluxu lotiuo educatur aquositas multiplicata, per secessum, per urinam, per sudorem. In fluxu fœtido procedatur. Primum cum mundificantibus, & solutiuis, prout humor corruptus exigerit, ut puta cum decocto hordei aut hydromelle oxymelle &c. Similiter in uirulento mundificetur uirus cum decocto prunorum tamarindorum myrobalanorum cit. &c. Roborantur facultates hepatis & discrasia frigida aufertur cum calidis temperatis quales sunt passulæ phistici auellanæ, cinnamomum, hepar, lupi, carolimatiarum crocum &c. In causa calida cum endiuia cicorio. s. sandalis uino granatorum aqua plantaginis portulacæ cum camphora &c. In melancholico cum syr. de absinthio de eupatorio, de epithimo cum diagalanga diacalamento theriaca metridato etc. In lotiuo cum electuario de passulis Aui. & quibuscunq; in capite debilitatis hepatis dictis. Corriguntur accidentia ut si adsit excoriato cum mundificantibus ac abstergentibus, ut puta cum aqua hordei adipe renum capræ albumine oui & uitello oleo uiolaceo &c. Dolor auferatur cum clysterijs modo abstergẽtibus, modo anodinis, modo stupefacientibus, prout opportunum uidebitur, &c.

Loci consentientes de cura fluxuum hepaticorum.

Auic. 16. tra. 2. cap. 1. Iam sciuisti causas fluxus hepatici, et sciuisti curam cuiuscunq; causæ, oportet igitur ut redeas ad id, & cures malitiam complexionis eius & apostemata &

& debilitatem & opilationem, & repletionem eius .s. unũquodque cum eo quod dicitur in capitulo suo, & cum hæc feceris iam curasti. Lege Arcul. Gord. Marcum Cat. Aet. & Paul. Aegin. & intelliges omnia.

Obseruationes in euacuatione.

Marcus Catin. oportet cauere ne euacuemus cum rebus nocentibus hepati, ideo utimur rheubarbaro, in infusione.

Obseruationes in topicis agendis.

Auic. 16. tra. 2. cap. de cur. fluxus hepatici, & multotiens linit insipiẽs hepar in hac assellatione cum inspissantibus sanguinem & extinguentibus hepar per hoc quod sunt frigida, & in hoc est mors & præparatio ad putrefactionem, &c.

Conferentia fluxui hepatico.

Conferunt fluxui hepatico bolum cipricum potũ uel per clystere impositum emplastrum diaphiniconis mes. & quæcunque supra recitauimus, &c.

De pronosticis fluxuum hepaticorum.

De fluxu chyloso loquitur Arcul. sic fluxus chylosus nisi pendeat ab apostemate ut plurimum curatur.

Hippo. aph. 7. apho. 56. Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, ijs uenter aqua repletur & moriuntur.

Arcul. fluxus cholericus perducit ad excoriationem & ulcera intestinorum, prout cholera erit magis uel minus acuta ac adusta, & curatur nisi ab apostemate ortum habuerit. De fluxu melancholico lege aph. 4. aph. 21. ibi deiectiones nigræ qualis est sanguis niger sponte uenientes siue cum febre, siue sine febre pessimæ, &c.

Et aph. 4. aph. 22. Morbis quibuslibet incipientibus si atra bilis uel supra uel infra exierit læthale. Et apho. 4. apho. 23. Quibuscũq; ex morbis acutis aut diuturnis uel ex uulneribus siue quouis alio modo extenuatis, nigra bilis siue uti sanguis

niger desubter exierit, postridie moriũtur. Et aph. 4. aph. 24. Difficultas intestinorum si ab atrabile inceperit lethalis. Et aph. 4. aph. 25. Sanguis quidam supra, qualiscunq; fuerit malus, infra autem bonus est. Arcul. fluxus sanguinis nigri fœtentis & sanguinis rubei est deterior quam fluxus nigri, alij uero fluxus si ab humoribus ortum habeant ut plurimum curantur, si ab apostemate uel ulcere nõnunquam aut difficulter sanantur.

Authores dissentientes circa fluxum hepaticum.

1 *Adserere, in omni fluxu hepatico conuenire styptica.*

2 *Adserere, in fluxu hepatico tenuẽ uictũ nõ esse exhibendũ.*

3 *Adserere, fluxum hepaticum esse facilis curationis.*

Confutatio dissentientiũ circa fluxum hepaticum.

Impugnat primum Auic. 16. tertij, de cura eius ubi inquit illud quod cadit de errore in hoc est ut dentur illi qui habet fluxum hepaticum opilatiuum, medicinæ constipatiuæ, addentes in opilationem, ipsam confortantes ut stringant materiam, & id ad errorem maximum perducit.

Ad secundum, respondet conciliator differentia, 202. dicẽs sunt quidam modernorum qui in hac paßione præcipiunt non esse dietam tenuem exhibendam, cuius contrarium indicat Auic. dicens in assumptione aselationis hepaticæ plurimũ est ut non appropinquet panis, quia hepar non recipit ipsum immo, rectius est, ut sit contentus aqua sauic bis in die, &c. Igitur iuxta conciliatorem & Auicen. tenuis uictus conuenit, & non econtra, &c.

Ad tertium, Halyabbas. 7. practicæ Dysenteriæ hepaticæ medella per difficilis est, & per pauci liberantur ab ea, & subdit, multi enim parum cognoscunt hepatis debilitatem et eius causam, Gal. 5. de loc. aff. quosdam cognouisse ait, quibus fluxus hepaticus acciderat ex debilitate hepatis et perijsse ex

pauca curatione. Præterea authores succintam huius morbi causam idcirco scribunt quia parum fidunt de eius salute & sic potius est incurabilis quam curabilis &c.

De tinesmo. i. intestinali fluxu.

Tinesmus est mala recti intestini dispositio, in qua egerendi prompta quædã cupiditas cum gemitu ac conatu ægri adest, paucis admodum sequentibus excrementis muscosis ac sanguineis. Hic duplex est uerus & mendosus. Verus quum causam sui recto intestino affixam tenet, Mendosus quum causa non est fixa, sed aliunde ueniens eum producit sicuti materia fluens per intestina ad anum &c.

Loci consentientes de tinesmo.

Gale. lib. fin. med. Tinesmus est dispositio recti intestini ad partes inferiores pertinens, in qua impetus cupiditatesq; desidendi plures, sed paucæ excretiones sequuntur &c. Aet. ser. 9. cap. 43. Tinesmus est egerendi promptitudo quæ differri ac deuitari non potest, nihil tamen præterquam pauca cruuentum aspectum habentia propellens & cæt. Lege de hac re Paul. lib. 3. cap. 41. Et Gale. 6. de loc. aff. ca. 1. ibi, at ulcera quæ recto intestino oriuntur &c. lege etiam Mar. Cat. & Arcul Auic 19. tra. 2. cap. 16. Primum oportet te scire in dispositionẽ tinesmi, an sit tinesmus uerus an tinesmus mendosus, &c.

De causis tinesmi.

In genere considerandum, num causa in lõganone existat uel a supernis partibus descendat, Si causa erit fixa in recto intestino tunc erit uel inflammatio uel ulcus corrodens, uel fistula uel occultæ hemorrhoides uel ragadiæ uel abscessus durus, Si uero a supernis partibus defluat, uel erit humor impactus pungens ac stimulans ut pituitosus salsus biliosus aut atrabilaris adustus, uel erunt cibi acuti salsi uiscosi, uel pharmacum acutum mordax, aut suppositorium acre, uel

mala intemperies frigida absq; alio complexu, &c.

Loci consentientes de causis tinesmi.

Paul.lib.3.cap.41.Causa tinesmi est inflammatio in longanone facta cum molli ac laxo tumore, quod ædema uocãt, quæ stercoris insidentis suspitionem præbet, quod exitũ quærat. Auicen.16.tract.1.Et causa zair.i.tinesmi, aut est apostema calidum aut durum, aut mollificatio lacerti, aut tensio ex qua lacertus impeditur, ab operatione sua, aut superfluitas salsa aut baurachia aut chylus grossus, aut cholera ingrediẽs, aut frigus adueniens, aut longitudo seßionis super durum, aut craßities fecis aut eius durities aut hemorrhoides aut fistula, aut ragadiæ, aut rugitus, aut corrosio, aut grauitas sensata &c. lege Arcul. & alios, &c.

De signis tinesmi.

Signa quod adsit tinesmus sunt desidendi cupiditas cum conatu ad excernendum, ubi primũ pingue deinde muscosum, & cruentum egeritur. Signa inflammationis uel abscessus sunt grauitas dolorq; continuus, qui nec emißione stercoris, remouetur, excrementaq; difficulter excernuntur, mollientia & anodina ualde conferunt alijs in contrarium lædentibus. Signa ulceris sumuntur a præcedentibus rebus, ut ab humoribus ulcerãtibus sicut in dysenteria aut a fluxu flauo prasino & nigro præeedente, aut ex abscessu ad uomicam deueniente, aut ex pharmaco exulcerante iam assumpto. Signa fistulæ & hemorrhoidarum uel ragadiarum cognoscentur ex his quæ suis in locis dicentur. Signa humorum sunt quia si a bile efficiatur tinesmus cognoscetur ex uictu præcedente bilem multiplicante, & ex alijs bilem indicantibus sicut ex punctione in recto intestino, ex flauis excrementis, & quod a calidis læditur &c. Si pituita, cognoscitur a pituitosis excrementis a pruritu in intestino recto & ab alijs pituitam in-

dicantibus, si ab intemperie frigida absq; alio complexu, aderit desidendi uoluntas & conatus ad excernendum, sed nihil egreditur a calidis deinceps iuuatur. Si a flatu incluso, tunc indicium erit quod emisso flatu statim tinesmus cessat & retento augetur &c.

Loci consentientes de signis tinesmi.

Aet. ser. 9. cap. 43. In principio si grauis distentionis sensus circa imum uentrem fiat, & maxime circa partem dextram coniectare oportet stercorum multitudinem in cœco intestino insitam esse &c. Gal. nulla alia signa ponit præter quædam communia, quæ sunt desidendi cupiditas cum conatu ad excernendum ubi primo, pingue deinde cruentũ egeritur, &c. Auic. 16. cap. 3. multa signa affert, ibi, tinesmi autẽ diuisiones significant id quod egreditur &c. Vide in hoc Razen. 8. cont. & Arc. 9. alm.

De curatione tinesmi.

Si causa tinesmi fuerit bilis uel pituita salsa tũc clysterijs lauatiuis indiget, sed primum prohibeatur causa antecedens cum diuersionibus & euacuationibus deinde causa coniuncta, remoueatur cum clystere ex aqua hordeacea zuch. & uitellis ouorum in causa calida parato, aut in frigida cum rhodomelle aqua cicerum sero caprino, &c. Quod si ab inflammatione uel alio abscessu fieret tinesmus, considerandũ num per uiam defluxus fiat, & tunc fluxus causam euacuatione et diuersione si opus fuerit, amputabimus. Euacuatio fiet per sectionem uenæ uel cum pharmaco leniente. Diuersio fiet cũ urinam uel sudorem prouocantibus cum cucurbitulis frictionibus &c. In causa coniuncta si fuerit calida in principio repellendum cum anodinis ut cum oleo rosaceo myrtino, & in causa frigida cũ oleo camomillino anethino sysamino. In augmento repellentibus, calida resoluentia & emollientia addantur, quale est oleum liliorũ alborum adeps renum capræ

bdellium butyrum. Quod ſi ab ulcere fiat tineſmus, tunc edu ctis primum ſi quæ fuerint fecibus, ulcus abſtergatur cum hydromelle, uel rhodomelle, uel ſi putredo cogat, addatur aqua ſalſa, uel decoctio aluminis quibus interdum addi poteſt unguenti Aegyptiaci untia una, quo deinde repurgato, tunc his quæ ad cicatricē perducūt, opus erit. Si uero fiat a fecibus ſiccis curetur cum emollientibus ſæpe reiteratis. Si a mala intēperie frigida cum calefacientibus tam in uictu q̃ in medicamine exhibitis. Si ab intemperie calida, cum refrigerantibus anodinis. Si a flatu per ea quæ flatum reſoluunt. Quod ſi dolor magis urgeat, nec per anodina ceſſare uelit, tunc urgente neceßitate ad ſoporifera ueniendum, inter quæ laudatur, ſuppoſitorium de licio fillo tamē appenſum, ut ad libitum poſſit remoueri, item Athanaſiæ Nicolai. 3. 1. &c.

Loci conſentientes de cura tineſmi.

Aet. ſer. 8. c. 43. Si impacta fuerit ſtercorū multitudo in cæco inteſtino, tollēda erit cū emolliētibus clyſteribus, ut furfurū decocto fœnigræci melle oleo etc. lege eū fuſius. Aui. 16. t. 2. c. 16. Si fuerit fex ſicca cura cū clyſteribus lenitiuis. Si fuerit caliditas indigebis eis quæ ſunt caſia fiſtula & ſy. uiolaceus. Si fuerit cauſa frigus adueniens cum potionibus & clyſteribus calidis &c. Et ſi fuerit cauſa apoſtema calidum, ſtude in retinēdo id quod currit ad apoſtema et curetur in principio ſui cum phlebotomia et cū minoratione cibi &c. lege eum fuſius, lege etiam Arcul. 9. alman. & Mar. Cat. & reliquos practitantes, Serapio, cura tenaſmonis uertitur ad cauſam & ad morbū ad cauſam triplex intētio, Prima prohibitio materiæ imbibitæ in inteſtino. 2. eius reſolutio. 3. eſt ſedatio acuitatis materiæ & æquatio malæ cōplexionis eius etc. Razes lib. diuis. c. 72. In fine, inquit, iuuantur habentes tenaſmonē ſuppoſitione colyrij pluſquā reliquis curationibus etc.

Obseruationes in curatione.

Arcul.9. almans. clysteria communiter debent esse paucæ quantitatis ut decem uel 12. untijs non enim oportet ut transeant ultra intestinum rectum, & cum hoc melius retinentur, Item colyria sint usq; ad digitos septem. Auic.16. tra. 2. cap.16. Et scias quod frigus facit tenasmon in pluribus horis.B.quia materiam frigidam siue calidã impingi illic cogit.

Arcul.sint omnia cibaria humida insipida paucæ dulcedinis uitentur sicca amara acria salsa acetosa, & quæcunq; fecem exiccãt & exasperãt. Vide Aui.ibi, & cũ eum cibas, etc.

Inducentia ac conferentia tinesmo.

Inducunt tinesmum, colocynthis, euphorbium, sarcocolla, scamonium, conferunt tinesmo adeps porci capræ clysterizatus balaustia bdellium brasica cauda equina, colophoniæ suffumigium fœnugræcum, ferruginis cum aceto suffumigiũ, gumi arab. Ius galli ueteris, piscium, charabe lac asini, litiũ lini semen coctum cum oleo ros. Malua, meu encatisma, factum, nasturtium myrrha cum olibano et croco, oleum persicorum origanum pini cortex porrum psylium sauina spica, storacis suffumigium, phlomos, Therebentina Ruta, confectio de storace mes. electuarium nigrum haly. 16. ant. Michleta Auicen.4. 5. Troc.de Almezereon, de balaustijs Aui. 8. quinti, & cæt.

De pronosticis tinesmi.

Razes.8. cont. tenasmus plurimum fit post dysenteriam, et quod non fit post dysenteriam est leuioris curæ, idem adserit Auic. dicens facilius est id quod non succedit dysenteriæ Hyp.aph.aph. γυναικεῖ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἐπιγενόμενος ἔντρωσιν ποιεῖ. *i. Mulieri in utero habenti tinesmus innatus abortire facit, qui aphor. tantum in translatione Constantini inuenitur, nulla nec a Theodoro, nec a Leoniceno facta men=*

tione Auic.16.Tra.i.cap.2.Et singultus cum accidit habentibus fluxum uentris, & proprie habentibus tinesmum est significatio mala significãs siccitatẽ facientẽ arefactionẽ, etc.

De doloribus in genere.

Altius nunc exordiar, de doloribus in genere aliquid demonstrans, deinde ad morbum colicum me conferam. Dolor est tristis sensatio a subita ac uiolenta mutatione facta, et tantummodo ad tactum & non ad alium sensum pertinet, Dolorum igitur differentiæ sumuntur a loco, ut si dolor sit in omnibus intestinis, uel in eorum parte, Si uero sit in omnibus, tunc erit uel cum motu, uel cum quiete, Si cum motu, erit tertio, si cum quiete uocabitur nomine generis, dolor, At si in parte uel erit, remissus & uocatur ab Auic. punctio, uel intensus & in craßis intestinis, & erit colica dispositio. Si in gracilibus erit ileus siue uoluolus, Rursus dolorum species sunt sex. s. punctoria, Grauis stimulans, extensiua, pulsatilis, & ulcerosa, Punctorius dolor circa membranas potißimũ consistit, Grauis circa hepar lien renes, Stimulans circa partem oßibus uicinam & in cute fieri potest. Extensiuus pertinet ad partes quibus nullæ sunt arteriæ, ut membranæ cutis, Adenes quibus nullæ insunt arteriæ nam inflammatæ extensiuo tantum dolore uexantur Pulsatilis circa ipsas arterias uel in partibus ipsas continentibus & in inflammationibus consistit, Vlcerosus non solum ad cutem sed ad imas quoq; par tes uelut ad ossa extenditur.

Causæ horum sunt, quia punctorius ulcerosus & stimulans fiunt a bilioso uel a pituitoso humore salso aut a corrupto sanguine aut a uermibus suis aculeis pungentibus, aut a quopiam ulcere, Grauis uero extensiuus ac pulsatorius a materia pituitosa crassa, uel ab atrabile grauante & extendẽte uel a flatu incluso aut a copia alicuius materiæ extẽdẽtis etc.

Loci conſentientes de doloribus in genere.

De diff. doloris lege Gal. 12. meth. cap. 7. Item de elemẽtis primo. Item in lib. de placitis hip. & platonis. Quod ad ſenſum pertineat lege Gal. in libro de conſti. art. med. ca. 8. Item de Inæquali intemperie cap. 3. Item. 3. de ſympt. diff. cap. 3. uide de diff. Dolorum Auic. Arcul. & pleroſq; alios practitantes. De ſpeciebus dolorum lege Gal. 2. de loc. aff. cap. 3. 7. & 8. ubi loquitur de morbo colico.

De dolore colico.

Morbus inteſtini plenioris quem Græci colicon uocant, nihil aliud eſt quam dolor ſatis intenſus in inteſtinis craßis, maximeq́; in colo uocato, cum quo ea quæ a natura ad inferiora expelluntur, difficulter exeunt ut ſunt humores excrementa uermes flatus.

Loci conſentientes de dolore colico.

Gal. lib. finit. med. Colica diſpoſitio eſt conſtitutio plenioris inteſtini diuturna in qua ſpatijs temporis interiectis cruciatus intollerabiles, difficultates ſpirandi ſudores perfrictionesq́; adoriuntur Auic. 16. Tra. 3. cap. 6. Colica eſt paßio integra inteſtinalis doloroſa cum qua fit difficilis exitus eius quod egreditur per naturam, &c.

De cauſis doloris colici.

Cauſæ uel per ſe uel per conſenſum fiũt, per ſe binæ ſunt, altera a mala intemperie cal. frig. ſicca, non autẽ humida quũ per ſe dolorem nõ efficiat, Altera a ſoluta continuitate, Intemperies calida dupliciter colicam efficit, uel nimis calefaciendo uel nimis reſoluendo & feces exiccando, Frigida uel obſtruendo, uel facultatem expulſoriam imbecillem reddendo. Soluta continuitas fit ab inciſione exeſione fractione tentione, & tunc uel ab humore acri uel multo uel flatu uermibus & abſceſſu. Cauſæ per conſenſum fiunt uel a uentriculo

humores uel flatus aggregante, uel ab hepate uel liene, materias ad intestina expellente, uel a renibus lapidem patientibus, uel a uesica, aut utero abscessum patiente aut a toto sicuti in febribus, quum ex uenis ad intestina humores extrudantur, &c.

Loci consentientes de causis doloris colici.

Gal.12.meth.cap.7. Porro naturalis notitia nos docet uitium id corporis ex quo sit doliturum aut continuitatis diuisionem esse aut alterationem aliquam, primum illud speculabimur, cuiusnam naturæ esse debeat quod continuitatem soluit, Necesse igitur est quod sit uel ruptio uel contusio uel erosio &c. Et in art.med.cap.de sig. Thorac. Dolor quemcunq; obsederit locum, aut continuitatis solutionem, aut subitam alterationem ostendit, soluitur continuitas incisione exesione fractione tentione, Alteratur substantia a caliditate frigiditate &c. lege etiam Gal.2. de loc.aff.cap.5.

Pau.lib.3.cap.47. Dolores grauißimi fiunt plures ob causas uel enim a crasso & pituitoso humore intra uenas subsidente, uel a spiritu craßiori flatuosoq; exitum non habente, aut ab intestini inflammatione uel ab ulceribus ac mordacibus succis infestantibus &c. Lege de his Gal.4.de loc.aff.ca.7.ibi, plures sunt dispositiones, quas per uehementes motus dolor comitatur etc. Et Auic.16.Tra.3.cap.8. has causas etiã enumerat & multifacit obstructionem ex qua fieri colicam asserit, Vide illũ fusius, Vide etiam de causis spiritus flatuosi Gale.12.meth.cap ult. ubi a duplici causa fieri inquit &c.

De signis doloris colici.

Indicia incipientis colicæ sunt, quia primũ minimũ quid excernitur, cõsuetudoq; excernẽdi uariatur, appetitus minuitur, quum uero ad incrementũ tendit, dolores crescunt, aluus siccior euadit, ita ut flatus ne qdẽ egredi poßit. Vigiliæ sitisq;

multiplicantur etiam ſi quid excernitur ſimile bubulo ſter=
cori cernitur, quum uero ad ſalutem tendit excrementa ac
flatus exire incipiunt, dolor de loco ad locum mutatur, nec
adeo frequẽs eſt. ſed per enemata remittitur, Si uero ad mor
tem tendat dolor eſt intenſißimus non minuitur non remit=
titur, nil excernitur, uomitus ad uomitum ſuccedit, ſudor fri=
gidus apparet, &c. Signa diſtinguẽtia colicam a nephritico
ſumuntur a quantitate, a loco, a motu, ab exeuntibus, a cauſis
præcedentibus, a quantitate quoniam nephriticus dolor par
uum occupat ſpatium, colicus quam maximum, nam totum
uentrem & ſtomachum obtinet, A loco quoniam nephri=
ticus in renibus, Colicus Paulo altiori loco cõtinetur, A mo=
tu quoniam colicus ad plures partes mouetur, Nephriticus
fixus ac immobilis permanet, Ab exeuntibus, quoniã in co=
lico feces retinentur, ſed non in nephritico, uerum Areno=
ſa materia in urinis apparet, A cauſis præcedentibus, quia
in colico deijcitur appetitus, Nauſea & uomitus fiunt gra=
uiores, ſed in nephritico non ita, ſed præceßit urina areno=
ſa uel craſſa, Signa interſtinguentia, colicum a dolore uteri,
ſunt, quia ad inferiora uelut ad pubem & coxas dolor ute=
ri, ſed colicus ad ſuperiora magis tendit. Item in dolore ute=
ri præceſſerunt menſium ſuppreßiones et ſi aluus leniatur ac
feces educantur, non ceſſat, At colicus habita ſede placatur,
Item in dolore uteri mulieres ſuffocari uidentur ex uapori=
bus eleuatis, quod colicæ non accidit &c. Signa humorũ co=
licæ ſumuntur ab ætate regione tempore uictu præcedente
& ſimilibus, Signa pituitoſæ colicæ habentur, ſi uictus pitui
tam generans, ſi ſenilis uel puerilis ætas ſi hyems, ſi regio fri
gida & humida præceſſerunt, ſi ſatietas cruditas otium, ſi
adſit grauitas, ſi obtuſus dolor, ſi longioris moræ abſq; du=
bio colicam pituitoſam eſſe conijcies, Caue tamen ne inter=

dum ex ſiti & inflammatione & urina rubea decipiaris tanquam colicam calidam putans ut inquit Auic. quoniam illud cõmune eſt omnibus colicis. Signa flatuoſæ colicæ ſunt, quia præceſſerunt cauſæ flatus ſicut potus aquæ frigidæ holera fructus, ructus extẽſio, nulla adeſt grauitas ſicut in pituitoſa. Interdum etiam inflatio manu percipitur, nec egrediẽtibus humoribus dolor miteſcit eo quod in tunicis craſſus flatus retinetur, Signa colicæ ab inflãmatione ſunt tumor durities tenſiua, dolor continuus extendens grauis permanens ac pulsãs, febris acuta, ſitis uigilia, & interdum urinæ retentio ſimiliter cum ſtercore ob abſceſſum uias comprimente.

Loci conſentientientes de ſignis doloris colici.

Gal. 2. de loc aff. c. 5. protinus affecto colo inflatio quædam & extenſio & flatus complures & tormina & excrementa flatibus plena uidebuntur, quæ ſtercori bubulo ſilentur, quin etiã cibi tũ cupiditates tum cõcoctio deterior euadit etc.

Lege Auic. 16. Tra. 3. cap. 7. ubi de ſignis colicæ abſolutæ agit, & inuenies quæcunq; a me ſub breuitate enarrata ſunt, Lege etiam Razen. in. 9. almanſ. cap. de doloribus uentris, et ibi etiam Arcul. Gal. 6 de loc. aff. cap. 1. & 2. ponit ſigna interſtinguentia colicum a nephiritico, ibi primum uomitus & nauſea urgent, ſed grauiores & magis aßidui dolente colo &c. Lege etiam Aui. 16. Tra. 3. c. 10. Paul. lib. 3. cap. 43. Qui ex humore pituitoſo laborãt per totum abdomen, ac ſi pertunderetur colon, in alto excruciantur, Adſunt tormina, ructus, Nauſea, uomitus potißimum pituitæ, aluus retinetur, Præceßit continuus ciborum frigidorum craßiq; ſucci uſus, ſatietas cruditas otium &c. Lege Auic. 16. Tra. 3. cap. 11. ibi quandoq; ſignificat colicam phlegma anteceßio cauſarũ phlegmatis ex ſatietate nauſeatiua, & ex ſpeciebus ciborum & ætas & regio & hora &c. Lege Gal. 12. meth. cap. ult. nam

multa indicia declarat dum curam aggreditur.

De cura doloris colici.

Omnis dolor in genere curam admittit dupliciter, primo remouendo eius causam, qua ablata dolor euanescit, sed quia in ablatione causæ plura requiruntur ut sunt humorum præparatio, Reuulsio, Resolutio, & euacuatio quæ morā ad longum tempus trahunt, Idcirco alia insurgit curandi intentio, quæ est doloris remotio cum anodinis ex caliditate ac humiditate temperata constantibus, ex quibus plerunq; mala intēperies illius membri aufertur, quibus etiam non proficientibus. 3. medendi intentio oritur, quæ dolorem cum narcoticis membra stupefaciendo remouet alijs præsertim non iuuantibus. Si igitur inducias dederit dolor ab ablatione causæ incipiemus, Si minus, sed intensissime ægrum cruciet cum secunda intention, procedemus. s. cum anodinis dolorem mitigantibus, quæ tum intrinsecus cum extrinsecus applicari possunt in quorum numero laudantur enemata anodinia et lenitiua sicut ex decocto camomillæ anethi melliloti. s. lini fœnugræci Maluæ alteæ cum ontia casiæ extractæ & tantundem zuchari cum oleo de. s. lini butyro &c. Conueniunt etiam Iura pinguia cum croco aqua decoctionis camomillæ &c. Extrinsecus conueniunt inuntiones cataplasmata fœtus balnea quæ parari possunt ex oleis camomillæ anethi &c. cataplasmata ex rebus anodinis &c. quæ omnia nisi contulerint ad narcotica transeundum, inter quæ debilior est egethea quæ stupefacit & resoluit, parum ualidior athanasia, Valentius est philonium, A proprietate curant colicam, stercus lupi, ossa mespillorum castoreum, lumbrici tesrestres puluerizati. Cura colicæ pituitosæ quinq; intentiones requirit, prima est uentris lenitio, secunda est humorum digestio tertia est euacuatio, quarta residui resolutio ac membrorum roboratio, quæ

tiones non ſolum in pituitoſa ſed etiam in bilioſa & melancholica conducunt, Ventris igitur lenitio perficitur per lenientia, qualia ſunt clyſteria cum caßia zucharo hieræ ſimp. &c. Digeſtio fieri poteſt cum ſyr. de duabus rad. biſantino oxymelle ſimpl. & rhodomelle, modo materia ſit uiſcoſa ac craſſa, Euacuatio perficitur cum hiera ſimpl. cum diaphinicone, &c. Et nota quod materia in uijs ductuum exiſtẽs, abſque alia præparatione euacuari debet iuxta duo carmina a Iacobo Forliuienſi poſita quæ ſunt, Synocha cum colica freneſij ſquinantis & antrax, Materias crudas euacuare iubẽt, Reſolutio reſidui fit cum oleis rutæ liliorum alborum camomillæ in quibus concocta ſint cyminum fœniculum Abrotanum pulegium aniſum etc. uel fiat cum electuarijs calidis, ut cum diamuſco electuarij de baccis lauri, Aromatico roſ. Dia galanga diacimino &c. Cibaria ſint in colica lenientia ac roborantia ob appetitus imbecillitatem, ſintq́; calidiora & ſicciora in frigidis doloribus qualia ſunt porra & Allia, ſed ab initio morbi ieiunare oportet, In ſequentibus diebus cibaria ſint boni ſucci, Vitentur cruditas & ſatietas, In doloribus a materia acri, Victus ſit humidior & frigidior uitẽtur acria tam in cibo quam in potu, Vitentur etiam in genere omnia holera legumina graueolentia &c. Conueniunt aqua carnis, uitelli ouorum, medulla panis in uino caricæ & paſſulæ &c. Cura fecum ſiccarum perficitur cum lubricantibus ac mollientibus ut cum clyſteris ex camomilla anetho althea Violis fœnugræco cum oleo amyg. dulcium butyro &c. uel cũ Iure galli in quo coquantur Tamarindi ſebeſten &c. Cura inflãmationis in colica, eſt ut primũ ſanguis mittatur a uena cubiti, ſecũdo conſiderandũ, num inflãmatio ad ſuppurationẽ, uel ad reſolutionẽ tẽdat, Si ad reſolutionẽ in primis repercutientia, In incremẽto reſoluentia cũ repercußiuis et molliẽtibus,

In statu discutientia cum mollientibus conueniunt. Si ad suppurationem, tunc suppuratio adiuuanda deinde ad uomitum irritanda quæ rupta abstergentibus primo, & lenientibus, deinde conglutinatione indiget.

Cura flatuosæ colicæ consistit tantum in resoluentibus flatum qui si habeat materiam fouentem frigidam obstruentē, primo abstergentibus lenientibusq; clysterijs, deinde incidentibus ac attenuantibus & de obstruentibus indiget, quibus pactis educatur materia fouens deinde resoluatur flatus.

Loci consentientes de cura doloris colici.

De cura in genere lege Arcu. & Mar. Cat. De cura pituitose colicæ, lege Gal. 12. meth. cap. 8. ibi, Dolores igitur quos humor crassus excitauit &c. Et de cura biliosæ, ibi, sin mordens humor sit qui affligit &c. Et de cura ex inflammatione facta, ibi in eodem loco, si sanguinis abundantia sit quod distendat ueluti in phlegmone fieri solet protinus ubi uires ægri, ualentes fuerint, sanguis mittendus est, &c. Et de cura flatuosæ etiam ibi, mentionē agit, ibi pari ratione qui ex flatuoso spiritu &c. Auicen. 16. tra. 4. cap. 2. etiam curam habet, ibi curatio uera est incisio causæ &c. lege Paul. & Aet. fusius de hac re. De cibarijs loquitur Auicen. 16 tra. 4. cap. 28. et 27. ibi colici indigent cibo leniente & roborante ob imbecillitatem appetitus &c. Lege etiam Paul. lib. 3. cap 43. ibi, In doloribus frigidis uictus sit calidior & siccior & per initia morbi a cibo abstinendum, deinde acria assumantur ut porra & alia in sequentibus sint boni succi concoctu facilia &c. lege Aet. ser. 9. cap. 30 particularem de uictu mentionem facientem. Lege etiam Razen in diuis. ibi, quum sedatur dolor etc.

Obseruationes in uictu.

Auicen. 16. tract: 4. cap. 1. In regimine colicæ interdicatur repletio, & si qua sit per uomitum expellatur, item sitis tol=

etur, aut ſi abſtinere nequeat, bibat parum &c.

Obſeruationes in curatione.

Marc. Cat. oportet aduertere ne differatur cura colicæ, quia eſt dolor intenſiſſimus cito uirtutem proſternens &c.

Obſeruationes de ſoluentibus pharmachis.

Auic. loc cit. Cauendum ne in principio pharmacum ualde ſolutiuum exhibeatur, nam humores & ſchibalæ ſunt plures & forte penetrare non poſſunt. ſed incipiendum a lenientibus ac lubricantibus & c. 2. In tribus caſibus medicamenta ualde ſoluentia exhiberi debent. Primus ſi materia antecedens in coniunctam cauſam tranſeat ut ſi a uenis ad inteſtina. 2. ſi humores adeo craſſi exiſtant qui nec clyſterijs uel leui pharmaco educi poſſint. 3. ſiuſq; adeo uehemẽs ſit obſtructio ut nullo pacto per prædicta aperiri poſſit, itẽ nullo modo hieræ addatur agaricus, nã facit eã retineri & profundari &c.

Obſeruationes in clyſteribus.

Auic. loc. cit. debemus eſſe contenti de clyſteribus, quoniam a longinquis partibus non attrahunt, nec humores commouent, nec febrem excitant ſicut pharmaca ſolutiua præterea clyſteres abſq; nocumento reiterari poſſunt. 2. Si clyſteres acuti non ſoluunt ſuper ſedendum, donec concocta ſit materia, quandoq; enim hepati cordi & capiti ſua acredine nocent. 3. Non fiant clyſteres ſi quid crudi fuerit in uentriculo ne ad inferiora trahatur, & hoc aduerte propter eos qui in omni colica, & in omnibus horis enemata imponi iubent. Marc. Cat. ſi in inteſtinis cauſetur excoriatio non debemus fortia & acuta clyſteria adminiſtrare. Sed loco eorum lauatiua & dolorem ſedantia. 2. quod æger ſe taliter debet ſituare ut clyſteria declinent ad locum doloris. 3. q, reiterãda ſunt pluries. 4. q, ſuppoſitoria debent eſſe longa ad menſuram ſeptem digitorũ ut uirtus eorum poſſit lõgius cõmunicari etc.

Obſeruationes de Narcoticis.

Mar.Cat. Non debemus narcotica a principio approximare, ſed quando alia non ſufficiunt quia ex his materia infrigidatur ac incraſſatur, ſi fuerit frigida, ſi opilatiua magis opilabitur, ſi uentoſitas magis incraſſabitur. Hoc idem ſenſit Gal.12. meth.cap 8.ibi cauendus eſt magnopere in affectibus qui a craßis & glutinoſis humoribus fiunt &c. Item dicit quod extrinſecus hæc adhibentur, & ſi intrinſecus præbeantur ſint bene retificata, &c.

Obſeruationes de balneis & fomentis.

Auic. 16.tra.4.cap.1. Cauendũ ne caput uapores balneorum & fomentationum ſuſcipiat & hoc cum frigidis applicitis. Mar.Cat. Non debemus uti fortibus calefactiuis, neque applicentur alia fortia reſoluentia ubi ſtet repletio materierum, nam augent dolorem & materias craſſas ſubtiliant & in uentoſitatem conuertunt, nec competit remedium de alleo a Gale.7.meth.cap.15. deſcriptum niſi ſit minorata materia.

Nocentia & conferentia dolori colico.

Inducunt colicam aqua aluminoſa, capita animalium, caſeus, uſus citri, citonia pontica cucurbita, faba, fungi, granatum ſylueſtre, lac omne, melones, menta, hordeum, pira, tubera, &c. Conferunt ad colicam amygdalæ amaræ & dulces apium, betonica, calamentum chamaleonta cartamus catapu tia caßia fiſtula, centaurea colocynthis, enula, eſula, euphorbium, galanga galerita auis, cardellus, gith, ius galli decrepiti, hyoſciamus laurus limaciæ matricaria myrobalani chebuli, naſturtium, ozimum, cyclamen, polypodium, radix piperis, ruta, ſagapenum, ſiſamus, ſtercus canis capræ columbi lupi porci, urtica, aqua mellis, ferrea, diaphinicon, electuarium de baccis lauri diapraßium nic. diacitoniten laxatiuũ, diaciminum, electuarium indum eleſcoph, phylonium rom.

oleum de carthamo, laurinum, rutaceum, de piperibus, nardinum, liliorum, pillulæ iliacæ almans. fœtidæ maiores mes. sagenea Auic. theodoricon magnum Auicen. thyriaca magna troc. de uiolis troc. de epithimo.

De pronosticis doloris colicis.

Hippoc. pronost. 2. ca. 13. Dolores qui cum febre affligunt circa lumbos & inferas sedes, si præcordia attigerint, inferas sedes relinquētes exitiales admodū sunt, sed consideranda sunt alia signa, nā si quod horum prauū fuerit desperandus est æger. B. Intellige de his quæ symptomatice mouētur ab una parte ad aliā. Hip. aph. 2. aph. 6. Quicūq; dolentes parte aliqua corporis dolorē non sentiūt, ijs mēs ægrotat. B. i. quicūq; dolet et doloris qualitatē non sentit hic sensu ægrotat, nō refert si sensum uel γνώμην uel animā dixeris. Et aph. 6. aph. 7. dolores uētris sublimes leuiores, qui uero nō sublimes, fortiores. B. Nota non secundū corporis longitudinē intelligi Hip. sed secundū profunditatē. i. non secundū infimam & supremam corporis partē, sed secundū exteriorem & interiorē, etc. Et aph. 6. aph. 40. qbus dolor circa precordia fit absq; inflāmatione, ijs febris supueniens morbū soluit. Et aph. 7. aph. 26. In forti dolore uētris partiū extremarū frigiditas malū. B. Frigiditas fit uel ab inflāmatione, uel ob caloris innati defectū. (Deficit calor uel qa extinguitur uel a multitudine suffocatur) uel ob dolorē uehementē medias corporis ptes occupantē ad quē natura cōtracta cū sāguine partes extremas tāq̄ exāgues relinquit. Et aph. 7. aph. 22. A uētris dolore diuturno suppuratio. Et aph 4. aph. 11. Quibus tormina et circa umbilicū labores et lumborū dolores, q neq; medicamēto, neq; aliter soluitur in aquā intercutē siccā firmatur, siue ὕδρωπα.

Gale. 12. meth. cap. ultim. Colica quæ a siccitate contingit, insanabilis est, cuius rationem postea ipse reddit, lege eum

Auic.16.tract.3.cap.8.& 9. Si colica erit incolumis retentio non erit uehemens & dolor mutabitur, & patiens ex administratione clysteriorum, ob exitum flatus & excrementi quietem inueniet, Si uero fuerit mortalis aderunt fortitudo doloris, uomitus ad uomitum, sudor frigidus, extremitatum frigus, rationis turbatio, spasmus & retentio excrementorum, & si uestigium nigrum, uel bothor apparuerint, postridie moriuntur, &c.

De ileos.

Ileos, quem latini uoluulum uocant, est tenuium intestinorum dolor uehementißimus cum quo excrementorũ per secessum difficilis sit exitus &c.

Loci consentientes de ileos.

Gal.aph.6.com.44. Ileos est intestinorum tenuium passio, in qua ob interclusam inferiorem uiam nulla excrementa inferius excernuntur Aet. ser. 9. Voluulus est intestinorũ affectio lethalem dolorem inferens. Gale. 6. de loc.aff.cap.1. Hunc ileon. i. uoluulum uocant, nonnulli etiam chordapson quum. s. tumor aliquis eminat in tenuium intestinorum parte, ut uideatur intestinum chordarum similitudinem conuolutum. B. chordapson ab Aet. exponitur intestinorum emollitio quæ fieri dicitur quoties admota manu, durities tactui succumbit, sed quomodo emollitio, si durities adsit, intelligere nequeo, quare Galeni expositio mihi magis placet, Vocatur etiam hic morbus acelso chordios.

De causa ileos.

Causa ileos est intestinorum uel obstructio, uel retentricis facultatis fortitudo & attratricis, uel potio frigida, uel intestinorum descensus in scrotũ, Obstructio deinde fit uel ab inflammatione uel a tumore duro, uel ab alio quopiam abscessu uel ab excrementis siccis uel ab aliam intestinorum

compreßione facta, aut a ueneni cuiuſpiam potione &c.

Loci conſentientes de cauſis ileos.

Gal.aph 6.com.44. uiſum eſt antiquioribus medicis, uel ab inflationibus uel ab aridi ſtercoris obſtructione huiuſcemodi tenuium inteſtinorum affectus oriri. Itidem ait.6. de loc.aff.cap.1. Vide etiam Gal.9.de ſimpt.cau.cap.2.ibi, fit etiã ab humoribus præter naturam adeo inteſtina obſtipantibus &c. Paul.lib.3. cap.44.& Aet. ſer.9. cap.28. fieri uoluulum dicunt inteſtinis una cum ſtercore in ſcrotum deſcendentibus, Item ex plagis quibuſdam ex frigore uehementi & ex aceruata frigidæ potione, Auic.16. tract.4.cap.29. & quandoque accidit propter potionem uenenorum facientiũ ileos, Interdum fit ex fortitudine uirtutis retentricis, nam gracilia inteſtina ob ſuam gracilitatem magis ad retinendũ ſunt parata quam craſſa. Vide Gal.6. de ſympt.cau.c.2.ibi, quemadmodum ſtercus per lethales uoluulos &c. Et Auic.loc. cit. uult quod ileos ab hisdem met cauſis fiat ac dictum eſt in colica. Halyabbas lib.9.cap.de col enumerat. Primum apoſtema calidum, obſtructionem ex fimo ſicco uel ex humore craſſo, rupturam abdominis, priuationem ciborum & potum lethiferi medicamenti. &c.

De ſignis ilei.

Signa ilei ſunt dolor ſupra umbilicum, nihil ex fæcibus ad inferiora deſcendit, Vomitus interdum fæcum humorum & uermium, Ructus inanes, fœtor oris & totius corporis, ſequuntur etiam mala ſymptomata, qualis eſt tremor cordijs uigiliæ, animi deffectus, frigus extremarum partium, ſudor frigidus, urinæ difficultas. Signa ueneni ſunt imbecillitas uirium mollificatio & tremor cordis, nec ab alia cauſa iſta fiant. Signa inflammationis ſunt dolor durities fæcis tumor febris &c. Signa interſtinguentia ileum a colica ſunt i. do-

lor uehementior quam in colica.2.locus ilei supremam umbi lici partem occupat, colicæ infimam.3. ileus magis tendit ad uomitum quam colica quum sit stomacho propinquior.4. Ileus non iuuatur a clysteribus & suppositorijs sicuti colica. 5.In ileo maiora sunt & grauiora symptomata quam in colica, sicuti syncopis tristitia &c.

Loci consentientes de signis ilei.

Gal.aph.7.com.10. primũ nihil in ileis ad inferiora descendit & hoc est propriũ & inseperabile indiciũ,uomitus non semper adest,nisi quãdo exitiales sunt si uehemẽtius distorqueãtur ascendit eis stercus et singultiũt, quidam desipiũt & conuellũtur compatiente neruorũ principio paßione uentriculi.Et.6.de loc.aff.c.1. Dolores uehemẽtißimi in sublimioribus intestinorum partibus eueniũt grauiter uomitionibus cruciãtes etc. Aet.ser.9.c.28. In principio adest dolor circũuolutus uẽtriculi humiditas multa, exolutio ructus inanes et nihil alleuiãtes,murmura intestinorũ.stercoris & flatus perfecta cohibitio, In uigore morbi,omnia sursum ferũtur, adest uomitus bilis & pituitæ,totius corporis frigiditas, spirandi difficultas etc. De signis distinguẽtibus inter colicã et ileũ lege Aui.16.t.4.c.30 ibi, Amplius signa distinctionũ colicæ cũ signis ileos sumũtur etc. Lege ẽt de signis apostematũ,ibi,Et factũ ex apostemate &c.Et nota hic in Aui.ꝗ dicit.Et illic febris nõ erit et tamẽ Gal.apho.6.com.44.inquit quãto magis maior ac grauior euadit tãto maiorẽ febrẽ effici cõtingit etc.

De curatione ileos.

Cura perficitur ac dictum est in colica per quatuor intentiones. Prima cum regimine uitæ. 2. cũ eius causæ ablatione. 3.cum euacuatione.4.cum resolutione et roboratione.Victus igitur sit tenuior quam qui dictus est in colica sitq; boni succi &c.Ablatio causæ ita erit ut si uenenum sit, danda erit opera

tu uomitus prouocetur propinato calente oleo uel aliquo iure pingui demum thyriaca exhibeatur, uel quidpiam aliud prout ſpecies ueneni magis requirit. Si uero in cauſa fuerit obſtructio procedatur tunc cũ diſſeccantibus ac attenuãtibus pharmacis, deinde purgãte, pharmaco aluus ſoluatur, Si fuerit inflãmatio, eadẽ erit cura ac dictũ eſt in colica, Si cauſa ſit deſcẽſus inteſtinorũ in ſcrotũ tunc inteſtina ad ſuũ locũ compellantur & reſupinato patiente faſcia conſtringatur, Interim ſectione uenæ opus eſt tum ob uenarũ meſeraicarum copiam, tum ob uehementiſſimum dolorem cætera fiant ac dictum eſt ſupra.

Loci conſentientes de cura ilei.

De *prima intentione loquitur* Aet. *ſer* 8. *cap.* 28. *ibi, Cibi ſint boni ſucci &c.* De *ſecunda intentione loquitur* Paulus *lib.* 3. *ca.* 44. *ibi, Qui ueneni cauſa ileon patiũtur, compellendi ſunt ut aquæ calidæ potu euomant, deinde oleo calente propinato uel iure aliquo pingui, deinde interpoſitis aliquibus diebus* Thyriaca *exhibeatur. Quod ſi obſtructio diſcutiatur purgante aliquo pharmaco aluum inanire confert, Si ex inteſtini in ſcrotum deſcenſu ileus accidat in inguina inteſtinũ compelletur & faſcia ſupinato patiente ligabitur.* Aui. 16. t. 4. c. 31. *tria notat, primum* ꝙ *ileos eſt colica fortior, idcirco in cura properandũ iuxta illud* Hip. *extremis morbis extrema ſunt opportuna remedia.* 2. ꝙ *id quod bibitur magis iuuat in ileo quam in colica, nec multum referre, an ; a bibitis uel a ſuppoſitis inchoetur.* 3. *quod in ileo magis ſectio uenæ conuenitur quam in colica &c.*

Nocentia ac conferentia ileo.

Inducũt *ileõ argentũ uiuũ et caro porcina.* Conferũt *ileo abſinthiũ acorus, agaricus, alleũ, betonica, chamedrys, chamepitis, camomilla, cẽtaurea, cyperus, eupatoriũ, paſtinaca, ruta, ſauina, ſtechas thurbit.* Cõpoſita *sũt ung. alabaſt. aragõ,*

aureum ung. nic. ung. laxatiuum nic. Marciaton nic. oleum lilij bibitum, oleum de cherua, confectio phor. Auicen. 1. lib. 5. Confectio hermetis Auic. Diacitoniten nic. electuarium ducis nic. phylonium chatarcticum imperiale nic. stomaticũ calidum nic. theriaca magna, pillulæ sine quibus & fœtidæ etc.

De pronosticis ilei.

Hip. *aphor. 6. apho 44. Quibus ex stillicidio urinæ ileos superuenerit in septem diebus pereõt nisi febre superueniente satis urina fluxerit. B. quoniam adulterinum ac spuriũ uocauit apho. Gal. idcirco damnatur ab Auic. eo q; causam aph. ignoraret, quasi id non legerit Auicen. quod in fine commẽti inquit Gale. q. s. si ueritatem debet habere aphor. oportet multitudinem humorũ crudorum una cum multa frigiditate causam arbitrari, quam febris superueniens liquefaciat ac dissoluat, & per uiam urinæ dissolutã natura emittat &c. Et aph. 7. aph. 10. ab ileo uomitus singultus desipientia uel conuulsio malum. B. quia intestina coguntur tandem ex fecũ molestia contra naturam uiolenter materiam molestantem extrudere unde singultus uomitus &c. proueniunt. Aet. ser. 9. cap. 28. familiaris ileos est puerulis, sed naturalis beneficio humiditatis euadunt, senibus uero si accidit nunquam conualescunt, in chordopso uocato subitum instat periculum ut plerunq; 3. uel. 4. horam non excedat.* In *inflammatione uero si suppuratio uel longa mora contingat periculo non uacat quanquam sint ex eis qui seruati sint. Auic. 16. c. 29. & deterior ileos est in quo expellitur per superiora stercus, deinde in quo est sudor fœtidus habens fœtorem stercoris, deinde in quo est hanelitus fœtidus & eructatio fœtida &c.*

Authores dissentientes circa ileon & colicam.

1 *Adserere, in colicæ principio conuenire narcotica.*

2 *Adserere theriacã nouã esse uenenosã et nõ esse exhibendã.*

3 Adſerere, Ileon cum Auic poſſe generari ex ſtranguria.
4 Adſerere, Ileon curari non poſſe per fluxum urinæ mediante febre.

Confutatio diſſentientium circa colicam & ileon.

Ad primum, reſpondet conciliator differentia. 204. per plures diff. 1. ſumitur a morbo uel ab accidente, uel a uirium robore, unde niſi ſymptoma ſuperet morbum ſtante uirium robore ꝙ nullo modo conueniunt. 2. diff. ſumitur a cauſa morbi uel a complexione morbi, unde permanente uirium robore & cauſa exiſtente frigida cum dolore remiſſo non conueniunt narcotica, ſed adhibenda ſunt anodina, uerum ſi ſymptoma eſſet uehementiſſimum, & cauſa eſſet calida ubi eſſet timor de caſu uirtutis, tunc poſſet ſed magna cũ cautella exhiberi. Ad ſecundum, Gal. 5. meth. cap. 13. mulieri cum dormitura eſſet dedi theriacem quatuor menſes ante confectam, habet enim id ætatis adhuc præualentẽ papaueris ſuccum, qui in antiquitatis ignauus redditur, igitur non eſt uenenoſa, & poteſt exhiberi. Ad. 3. Gal. aph. 6. comm. 44. aiunt enim quod ueſica inflammata anguſtia loci facta ex cõpreſſione in inteſtinis paſſionem affert quæ ileos nominatur, ego uero multos me puto in tota uidiſſe uita, nonnullos tantum periclitãtes, non paucos etiam mortuos non potentes mingere quorũ nullus factus eſt ileoſus & ſic tenet quod ileos nõ generetur ex ſtranguria. Ad quartum, reſpondetur per id quod dictum eſt ex Gal. in eodem aphor. ſupra contra Auicen. ibi, multitudinem humorum &c.

De renum & ueſicæ calculo.

Morbus calculoſus qui a græcis λιθιασις dicitur, eſt lapidis generatio ex humoribus uiſcidis & immenſo calore orta, in qua urinæ excretio retinetur, Id tamen notum eſt quod pleriq; medici atteſtati ſunt, quod non ſolum in ueſica & re-

nibus sed & in colo, pulmone, fellis, folliculo, iuncturis stomacho & inguinibus lapides oriantur, unde lapides inter se differunt magnitudine duritie asperitate colore numero loco & materia agente, de quibus satis copiose infra mentionem faciemus.

Loci consentientes de renum & uesicæ calculo.

Gal. lib. finit. med. lithiasis. i. calcularis morbus est calculi generatio in renibus & uesica ex qua urinæ excretio prohibetur. Quod calculi in partibus enumeratis gignentur, lege Gal. 6. de loc. c. 1. ibi, nõnulli a forti excernẽdi conatu &c. Et 4. de loc. aff. c. ult. ibi, Quidã diuturna tussi uexatus frustrum quoddã paruo grãdinis grano etc. Deinde se uidisse lapidẽ in fellis folliculo attestatur Gẽtilis, & in iũcturis & stomacho quidã Gilbertus & in inguinibus Arcul. Aet. ser. 2. c. 4. Consistunt lapides in renibus iuxta ipsorũ uẽtriculos aut parui aut maiores interdum plures et pauciores magnitudine, forma, colore, asperitate, & multitudine inter se differentes, &c.

De causis renum & uesicæ calculorum.

Causæ initiatrices sunt cibus potusq; crassus ac uiscidus, causæ coniunctæ sunt binæ quarum altera erit materialis altera efficiens. Materialis a crasso terreoq; humore cõficitur. Efficiens est ignea renũ aut uesicæ caliditas quæ tum naturalis tum aduentitia esse potest, ut quæ ab aliqua re calida renibus adnota proueniat. Causæ uero humores in renibus tardãtes, erunt, uel expultricis imbecillitas, uel obstructio quæ tum attenuatoria a superflua frigiditate tũ coarctatoria a superflua ac uiscosa materia, tum carnosa ab aliqua carne innata, uel ab apostemate proueniens, &cæt.

Loci de causis renum & uesicæ calculorum.

Gal. 2. de natura humana tex. 13. Pleriq; pueri qui plurimũ uoraces sunt humorẽ non modicũ aggregant quẽ crudũ pro-

prie uocamus qui calculo gignẽdo in primis opportunus est, accedẽte calore tanq̃ causa effectrice. Itidẽ asserit.3.aph.com. 26.ibi, lapis est propria paßio puerorũ qui ob edacitatẽ non paucos humores crudos coaceruant &c. Auic.18.cap.16.tres causas calculi aßignat, materiã. s. quæ est humiditas uiscosa et crassa, uirtutẽ agentẽ sicut est caliditas ab æqualitate egressa, & materiæ retentorẽ qui est expultricis imbecillitas quæ ab intemperie uel ab inflãmatione & ulceribus oritur, &c. Gal.14.met.ca.4.Similiter & calculi generãtur in renibus asso.s.in his crasso glutinosoq; succo, prouenit.n.hæc affectio ex ciborum crassorum succo si quis liberalius his utatur, etc.

Obiectio.

Qur non omnibus hoc uitium contingit, quum utraq; causa sit omnibus parata.

Responsio.

Dilucidatur hæc tua dubitatio a Gal.14.meth.cap.16. ibi siquidẽ credendum est quibusdam esse densos admodũ renes uel p angusta, in iocinore ora etc. lege eũ & rẽ intelliges, etc.

De signis renum & uesicæ calculorum.

Signa generationis calculi sunt urina exiẽs pura et aquosa, in qua non excernũtur arenosa iam prius uisa, sed retinentur. Signa iam generati lapidis sunt dolor grauitas urinæ suppreßio, maxime si in utrisq; renibus lapis extiterit.

Signa motus lapidis sunt dolor uehemens usq; ad inguina cõmunicans ad scrotum et testes. Vehemẽs inquã ob loci angustiam & sensibilitatem, sed quũ iam in uesica lapis fuerit, dolor mitigatur & tandẽ mingitur. Signa lapidis in uesica sunt pruritus pudẽdi ex cuius cõtractione penis intẽditur, urina supprimitur, nec nisi magna cũ difficultate & conamine emittitur, sunt qui duos lõgiores digitos ano intromittãt eleuatis prius sursum uersus cruribus et aluo ab excremẽtis purgata ut lapidẽ manifeste adesse sentiãt, arena insup q̃ subsidet

si rubra uel flaua fuerit, e renibus descendit, si alba & cineritia ex uesica. Egreditur autem harena dũ confirmari & dissolui lapidem contingit, quo confirmato, & obstructione completa non amplius arena exit &c. Item lapis renum est rotundus uesicæ est oblongus &c.

Loci consentientes de signis calculorum.

De his signis lege Auic. 18. tract. 2. cap. 17. ibi, signorum lapidis in renibus, primum est urina crassa quæ deinde incipit conuerti ad tenuitatem propter retentionem turbidi &c. lege locum fusius. Gal. 1. de loc. aff. cap. 1. Indicia lapidis in uesica sunt aquæ similis urina, in qua subsident sabulosa quædã, laborantes assidue pudendum scalpunt, idq; uel laxum uel intentum præter modum, postea de repẽte urina supprimitur. Vide Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. ibi nephritici dolores eodem in loco stabiles permanent &c. Lege fusius Aet. ser. 2. cap. 4. ibi adest loci color absq; tumore foris apparente, & plura de signis annotatu digna inuenies, Lege etiam Arcul. 9. alm. plura enarrantem. Item Gal. 6. de loc. aff. cap. 1 ubi Hip. damnat n illo aphor. Quibus in urinis arenosa subsistunt, ijs uesica laborat calculo. uide insuper Alex. tract. lib. 3. cap. 34. Item Gord. & alios.

De cura calculorum renum & uesicæ.

Corpora quæ parata sunt ad calculum præseruatiuam curationem expostulant, atq; actu ægrotant curatiua indigent, præseruatio has igitur in se intentiones requirit, prima ut materia quæ lapidem generat, nullo pacto efficiatur, secunda ut si quæ facta sit, ne ad renes uel uesicam fluat, sed ad intestina mittatur, superest, tertia ut si quid ex hac materia ad renes casu euenerit, ne illic figi ac retineri permittit, quarta calorem renum qui est causa efficiens remissiorem efficit. Prima igitur intentio prohibet omnia crassa & uiscosa tam in

cibo quam in potu, unde panes azimi caseus & animalium extremitates & lacticinia procul absint, similiter uitentur satietates & cruditates, sed attenuatoria sit dieta urinam ciens, uitentur etiam dulcia &c. Secunda qua ex renibus ad intestina materiam diducimus, completur per pharma lenientia. s. cum casia uel decocto glyzyryzæ. s. alchechengi uel per enemata lubricantia uentrem uel per terebintum assumptum, nam ualde iuuat, tertia non permittit figi materiam in renibus, sed eam expellit cum diureticis ut cum brodio cicerum rub. cum decocto glyrizæ in iure galli decrepiti, cum paritaria in sero lactis decocta uel cum eius succo etc. Quarta remouet ac calorem intensum mitigat cum oleo uiolaceo nenupharino amygdalino dulci uitando ea quæ euidēter adstringunt &c. Curatiua uero ratio concretum in uesica, uel renibus lapidem auferre intendit, primo lubricando uias cū casia & minuendo materiam per ea quæ frangunt lapidem & urinam proritant & ora uenarum reserant, facta in primis sectione uenæ si sanguinis multitudo ob acutos dolores ad partem læsam se contulerit. Comminuunt igitur lapidem quædam a proprietate occulta, quædā uero a manifesta qualitate, quæ igitur hoc a manifesta qualitate efficiunt, sunt pulegium calamentum origanum saxifragia radix graminis amygd. amar. Item radices petroselini asparagi brusci fœniculi apij decoctum cicerum rub. cort. fabarum & rad. maluarum &c. Frangunt a proprietate occulta lapis iudaicus puluis leporis combusti, uitrum multoties in aqua saxifragiæ extinctum, puluis lapidum cancrorum limatiarum, & mandibularum lutij piscis. Item sanguis hircinus cortex lauri, & inter composita laudatur Iustinianum liontripon dialaca, &c. Competunt etiam clysteres ex decocto maluarum paritariæ camomillæ melliloti fœnugræci cum butyro, oleo

de scorpionibus &c. Similiter & brodia pinguia exhibeantur &c. Adroborationem stomachi, qui plerunq; imbecillitatem in hoc morbo suscipit ista conferunt. s. oleum de absinthio de menta ung. de absinthio &c. Si qua uero opus fuerit digestione perficietur cum oxymelle simp. uel composito cũ aquis saxifragiæ paritariæ granorum iuniperi &c. Quod si delatus ex renibus lapis circa collum uesicæ detineatur, tunc supinatus æger eleuatisq; sursum coxis, adeo concutiatur, donec ex ipso meatu lapis excidat, deinde si minus per uriuam exierit, tunc per catherem instr̄m, uel per ea quæ calculos confringunt, amoueatur, quod si minus per hæc, curatio ad uota successerit, tunc per incisionem inter anum & testes in uesicæ collo factum adunco ferreo euelletur lapis.

Loci de cura calculorum renum & uesicæ.

De primis intentionibus lege Auic. 18 tra. 2. ca. 18 ibi intentiones in curatione sunt, abscißio materiæ & prohibitio generationis ipsius cum abscißione causæ & retificatio eius, deinde mundificatio & comminutio & fractio & cõpressio & eradicatio eius quæ omnia longo satis sermone explicat. De uictus ratione lege Aet. ser. 11. cap. 6. ibi deligãt cibos e quibus neq; satietates neq; cruditates contingunt &c. Gale. 10. de comp. med. per loc. cap. 1. Quæ calculosis auxiliant unica facultate indigent quæ seccare & extergere cum manifesta caliditate potest, sunt autem talia fere omnia amara etc. Paul. lib. 3. cap. 45. Medicamentis uti oportet quæ confringere siue seccare calculos possunt absq; manifesta caliditate: sic enim græce habet ἄνα τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς: unde uereor ne menda sit in Paulo, nam quæcunq; ab eo in hoc affectu recitantur sunt manifeste calida sicut & in Gal. qui utitur pipere myrrha aniso dauco apio &c. Aet. ser. 11. cap. 5. Si timor adsit ne multitudo sanguinis ob acutos dolores, ma

terias

terias ad affectam partem aduocet, secanda est uena cubiti a latere affecto, nec copia extrahenda quum ex hoc futurũ non sit, ut a renibus lapis excidat, &c. Gal. 2. de loc aff. cap. 1. Itaq; supinato ægro ut crura reliquo corpore sint sublimiora, multifariam ipsum concuties ut lapis ex meatu recedat, deinde iube ut æger urinam reddere tentet, quod si urina supprimitur rursus uehementius concute, & si sic permanserit demissa fistula ænea lapidem a ceruice uesicæ repelles, &c.

Generantia ac curantia calculos.

Inducunt ac efficiũt lapidem Amylum, caseus, camphora condrus, farina cum lacte, lac coctum, lagana, porcinæ carnes, triticum coctum. Curant lapidem radix acetosæ, acorus, amygd. amar. anisum, urina porci, apium montanum abrotanum, aqua mellis & cicerum rub. batheca, cap. uen. betonica camaleonta cancer fluuialis cum myrrha carui agreste, cinis rad. caulis, cicada, ciminum, cinis testarum chochlearũ cyperus, cõdisi, cor dumeni, cotula, cubebe, daucus, sion. i. cresconi fœniculum syluestre, lac ficus. genista, gumæ cerasorũ prunorum cum uino graminis, semen & radix, lapatium, lauri cortex & radix, renes leporis lumbrici terreni, Malua, Matricaria, semen mellonum, mille peda, stercus muris cũ aqua mellis, nigella, polium montanum, porri semen, succus raphani, rubus, saxifragia, sauina, senation, segapenum, serpillum, scolopendria cinis scorpionum. scenoãthos, fimus turturis et ius, tribulus, uitis aqua candẽs, uitrum ustum tritũ succus urticæ, iringi, usnea, hypericon, Agaricus cõposita sunt Adrianum confectio nic. Antidotum emagogum, Camerina confectio hali cõfectio conabaris Aui. 1. f. Dialaca magna mes. diasulphur mes. Diapiretrum nic. Diaprasiũ nic. el'm. Ducis nic. electuarium cabadij haly, phylonium rom. Iustinianum confectio nic. Imperialis confectio Auic. 1 f. liontripon nic. miliũ

folis cum myrto syluestri, Nephrocatarcticum nic oleum benedictum nic. oleum de granis citri, oleum de cerasis mes. de piperibus de scorpionibus, oleum alchechengi de sauina petroleum sy. maior nic. Theodoricum magnum Theriaca magna ung. laxatiuum nic. Zeneliten confectio Auic. præseruāt a generatione lapidis aqua mellis casia syringa, genista grana pini maioris comesta.

De pronosticis calculorum renum & uesicæ.

Auic. 18 tr. 2. c. 16. In illo in quo est sedimen arenosum non aggregatur lapis, quoniā materia non est coarctata, Et scias q parum accidit puellis & mulieribus, quoniam meatus uesicæ earum ad exteriora, breuior ac latior est & paucorum anfractuum, &c. Et scias q lapis renum & uesicæ est ex ijs quæ hæreditantur, &c. B. quod dicit, mulieribus non accidere lapidem mihi non placet, Nam sua ratio potius ad facilē expulsionem quam ad lapidis generationem pertinet, sed forte ratio potior est, quia mulieres calorem non usqueadeo uehementem habent ut materia in lapidem uerti possit, uel quia ex menstruis omnia superflua expurgantur &c. Hip. aph. 6. aph. 6. Renum & uesicæ uitia in senioribus difficulter sanantur. B. quia in motu semper sunt dum contrahuntur & dilatantur uel quia in senibus ob calorem innatum imbecillem, nec aliæ ægritudines longæ curantur &c.

Authores dissentientes circa morbum calculum.

1 *Adserere, calculum generari posse a calido temperato.*
2 *Adserere, calculosis dormire super dorsum ualde nocere.*
3 *Adserere, lapidem renum curari posse per incisionem.*
4 *Adserere, Diuretica in principio calculi conuenire, nullā facta euacuatione.*

Confutatio dissentientium circa morbum calculi.

Primum impugnat Gal. aph. 3. com. 26. dicens quod mate-

ria crassa cui uehementia caliditatis, accedit est causa generationis lapidum, & Auic. inquit uirtus uero augens est caliditas quum egressa est ab æqualitate, ubi inquit Gentilis nõ nisi ab excellenti caliditate lapidem posse generari. Ad 2. Auic. 18. c.16. Et dormire super dorsum est ex eis quæ lapidi conferũt nam ad resolutionem materiæ confert, & sic non semper nocet, imo plerunq; iuuat &c. Ad 3. Auic. loc. cit. Et sunt quidã qui laborant extrahere ipsum per incisionẽ ilij & dorsum, sed est timor magnus in eo qui rationem non habet, quoniã oportet penetrare per musculos per dorsum per ossa magna per neruos & arterias & uenas magnas in quo casu accidit syncopis & mors & sic cura est potius impoßibilis quam fieri posse putetur. Ad 4. Respondet Conciliator diff. 205. q, diuretica non conueniunt in corpore chachochimo uel plethorico nisi facta euacuatione & digestione, Item nec conueniunt in ulcere recenti, nec ubi fuerit obstructio, nam ut ipsa calida resoluunt ac petrificant, Præterea in ardore urinæ nõ sunt adhibenda, eo q, ad locum læsum materias ducũt, & plus ad mingendum stimulant, ex quo dolor augetur &c.

De inflãmatione & abscessu & ulceratione renum.

Dictum est sæpius quid inflammatio quidue abscessus & ulceratio, quare non est ut toties a nobis repetatur. Continet in se omnes hos affectus nomen nephritis iuxta Gale. 10. de compos. med. per. loc cap. 1. Vnde Nephritis lib. fin. med. ita describitur Nephritis est renum phlegmone cum dolore uehementi interdum cum meiendi difficultate ac fibrosis uel arenosis excrementis cum modico sanguine &c. Variãt deinde abscessus tum ab efficiente materia, tum ex parte locorum pro quibus uide Auicen. 18. cap. 1.

De causis horum affectuum.

Causæ inflammationum renum extrinsecæ sunt equitatio-

nes, percußiones, attritiones, plagæ, pharmacorum potiones & c. Causæ intrinsecæ sunt, uel repletio totius corporis, uel membrorũ consentientium, uel sanguinis mala qualitas, uel excoriatio lapidis, uel urinæ retentio renes extendens, causa coniũcta est sanguinis calidi influxus. Causæ aliorum abscessuum sunt aliorum humorum influxus, uel multitudo uaporosorum spirituum. Causæ ulcerum sunt quæcunq; sunt causæ solutionis continui sicuti apostema disruptum, uel humores erodentes biliosi acres uel lapis egrediens, & quicquid scindere uel aperire uel erodere has partes possunt, & c.

Loci consentientes de causis horum affectuum.

Aet. *ser.2.cap.16.* Renum *inflammationes non solum humores corrupti, sed & plagæ & pharmacorum potiones et attritiones, & præsertim continuæ aquilonares.* Auic.18.c. 2.*Causæ apostematis renũ sunt repletio in toto corpore, aut in membris communicantibus aut qualitas & quantitas sanguinis aut excoriatio lapidis aut retentio urinæ apud renes extendens,* Gal.*aph.4.comm.75. fit magna ex parte a lapide acuto uel admodum aspero aut a dirupto aliquo abscessu.* Et *in lib. de tumorib.c.2.causa. inflammationis est sanguinis calidi influxus & c.* Et.2. *de glauc.c.6.* Ab*scessus fiunt ab aliorum humorum influxu, & a multitudine uaporosorum spirituum & c.* Auic.*loc.cit.Causæ ulcerum sunt causæ continuitatis solutæ & apertionis, & c.*

De signis nephritidum.

Inflammationis renum & uesicæ indicia sunt loci affecti ardor, & cum grauitate dolor, febris continua, Mentis *alienatio, bilis syncerę uomitus,* Mingendi *impotentia præsertim existente in uesica inflammatione.* At *si circa ilia dolores fuerint & horror inæqualis et febris inordinata abscessum in renibus cum loci cruciatu testantur. Signa ulcerum renum*

uel uesicæ sunt urina crassa cum exiguis carunculis, Dolor in affecto rene, interdum exiguũ pus mingitur, interdũ sanguis & ramenta, Itẽ furfuracea urina squamulæ & grauis odor cum mictu sanguinis & puris ulcerationem uesicæ denotãt. Cognoscitur affectus esse in renibus uel in uesica per dolorem qui in differentibus locis accidit. Nam si ulcus sit in uesica dolor erit in pube, si in ilijs & dorso erit in renibus, si in urinæ meatibus, erit in media regione, &c.

Loci consentientes de signis.

Hip. aph. 3. aph. 36. Quibus autem morbo renali laborantibus prædicta accidunt signa, doloresq; circa spine musculos fiunt, siquidem circa exteriora fient, abscessus quoq; exterius futuros expecta, si uero dolores magis circa interiora loca fiant etiam abscessus interius futuros expecta. Lege Gale. 6. de loc. aff. cap. 2. ibi, renem affectum esse cognosces, si dolores cum horrore interpellato uarioq; infestare uideantur. Hip. apho. 4. aph. 76. Quibus in urina crassa existente, carunculæ paruæ aut ueluti capilli una exeunt his a renibus excernitur etc. Et aph. 4. aph. 77. Quibus in urina crassa furfurea quædam simul exeunt, ijs uesica scabie laborat. Et aph. 4. aph. 75. Si sanguinẽ aut pus mingat aut renũ, aut uesicæ, exulcerationẽ significat. B. disce in com. Gal. quõ renũ affectus et uesicæ inter se distinguãtur. Vide etiã Aui. 18. tra. 2. c. 2. ibi, signa ulcerũ. Et Hip. ap. 4. aph. 81. si sãguinẽ aut pus minxerit aut squamulas et grauis dolor adsit uesicæ exulcerationẽ sig. uide de his signis Arc. 9. almans.

De curatione nephritidum.

Cura inflãmationis renũ & uesicæ cõsistit in ablatione causæ, causa aũt est influxus sanguinis qui si adhuc influit prohibendũ est, ne influat diuertẽdo cũ sectione uenarũ quæ in cruribus circa poplitẽ consistunt & cũ cucurbitulis frictionibus etc. Quod si quidpiã iam fluxum est p euacuationẽ sanguinis

in cubito, deinde inflammationi ipsi per cataplasmata et fotus medendum, ita tamẽ ut si ad resolutionem tendat cum his quæ pluries dicta sunt, sicut in principio cum reprimentibus, in uigore cum mixtis, in decremento cum resoluentibus etc. Cura ulcerum etiam in abstergentibus ac mundificantibus cõsistit, deinde cum his quæ cicatricẽ inducũt ac consolidãt, etc.

Loci consentientes de cura nephritidum.

Aet. ser 11. cap. 16. Si inflammationis acumen non remittatur sed uehementior exurgat dolor, uena cubiti seccanda est sanguinis detractione repetita, & si quid inflammationis re linquatur ad cataplasmata procedendum &c. lege eũ fusius Auicen. 18. tract. 2. cap 3. Initio curationis est abscissio causæ per phlebotomiam ex basilica si sanguis est uicens, interdum fit incuruatura poplitis uel ea non apparente in saphena & si sint cum sanguine humores acuti calidi, per solutionẽ uentris cum cassia fistula, & aqua casei. Et de cura ulcerum lege eum fusius. 18. cap. 12. ibi, In curatione ulcerum renum, &c. Lege de hac re Gord. et Arcul. ibi causæ antecedenti hæc cõueniunt, digestio, euacuatio, & diuersio, sed coniunctæ quæcunque a me dicta sunt.

Obseruationes circa uictum in inflammatione.

Auic. loc. cit. oportet ut detur in potu aqua dulcis frigida, sed non ita frigida ut prohibeas maturationem. 2. Abstineat a carne & dulcibus aqua calida & omne calidum nocet eis, & aqua plurima, non euacuetur quin laborare faciat renes suo incessu & motu. 3. Et non est ulceribus & apostematibus aliquid magis congruum quam quies. 4. Et balnea non conueniunt eis nisi in declinatione apostematum calidorum &c.

Obseruationes circa medicamenta.

Gal. 10 de comp. med. per loc. cap. 1. Quæ ad inflammatas & ulceratas affectiones medicamenta componuntur, medi=

camentis mitigatorijs opus habent, Quum uero impoßibile sit hæc cito ad regiones renum peruenire, ob id ipsis pharmaca urinam cientia miscemus &c. Itidem ait. 4. meth. cap. 7. ibi quoties in uesica &c. Gal. 13. meth. cap. 6. Nec quum circa sedem uel aliam huic uicinam partem initium phlegmones incidit, aluum deijcies neq; cum in uesica uel cole uel renibus est cœpta, pharmaca quæ urinam prouocent bibenda dabis. Itidem ait. 13. meth. cap. 11. ibi, si quum in renibus &c. Et 13. meth. cap. 16. Calida quoq; uitanda sunt quum renes facillime in duritiem occalescant &c.

Aet. ser. 2. cap. 16. Notat non esse exhibendum pharmacum purgatiuum, sed per clysterē aluum esse leniendam, nec multam clysteris copiam infundendam, ne repleta intestina renes comprimant, &c.

Obseruationes circa topica.

Auicen. 19. tract. 1. cap. 10. Reprimentia frigida non longo tempore applicanda, nam illud nociuum est & indurant apostemata uelociter. 2. statim si fieri potest sedandus est dolor, quum uesica sit membrum neruosum. 3. quod scimus soliciti in prouocanda urina quum frequentius retineatur in apostemate uesicæ, &c.

De pronosticis nephriticorum.

Hip. aph. 6. aph. 2. Atrabile uexatis & renum paßionibus hæmorrhoides superuenientes bonū. B. ob id quod mala qualitas humorum euacuatur &c. Auic. 18. tract. 2. cap. 1. Omnia renum apostemata uelocia sunt ad hoc ut in lapidem conuertantur. Et quando apostema calidum est in rene, & nō sit uacuum a febre, deinde accidat cōmixtio rationis, tūc est mortale. Et cap. 10. loquens de ulceribus inquit q; multoties ex ulceribus renum proueniunt fistulæ quæ nullo modo sanantur, & ille cuius ren disrumpitur moritur secundum plurimum,

quod si scindatur non incarnatur nisi in parte carnosa, &c.

De Diabete.

Hunc affectum uocant quidam hydropem matellæ, alij urinæ fluorem, alij dipsacon ab inexplibili siti, alij diabetē qui nihil aliud est q̃ renũ affectio, in qua potio statim qualis assumpta est per urinam reijcitur, & raro accidere solet &c.

Loci consentientes de diabete.

Gal. 6. *de loc. aff. cap.* 2. *Diabetes est proprius renum affectus, qui caninæ in ore uentriculi cupiditati proportione respondet accedente, præterea retentricis facultatis imbecillitate.* Paul. *lib.* 3. *cap.* 43. ὁ διαβύτις ταχεῖα τοῦ πινομένων ἔστι διέξοδος οὐρουμένων τοιούτων. σοῖαπερ ἐπόθη διὸ καὶ διψῶσιν ἀμέτρος, ὅθεν καὶ διψάκος ἐκλήθη τὸ πάθος, *&c.* Auic. 19. *tract.* 1. *cap.* 17. *est ut egrediatur aqua sicuti bibitur tempore breui & proportione respondet ad lubricitatem stomachi.*

De causis Diabetis.

Causæ sunt uel retentricis facultatis imbecillitas, uel facultatis attractoriæ uehementia, Prima fit a mala intemperie frigida intrinsecus uel extrinsecus adueniente, Secunda fit a uehementi renum calore nudo uel complexo attrahens a uenis emulgentibus, & ex eis ad hepar extenditur & ex hepate ad stomachum et ad omnia mẽbra, unde humiditates membra irrorantes attrahit & fit sitis uehemens, quæ potu non sedatur, unde διψακος *dictus est. i. siticulus morbus &cæ. Fit etiam a resolutione lacertorum colli uesicæ &c.*

Loci consentientes de causis Diabetis.

Auic. 19. *ca.* 17. *Causa diabetis est dispositio renum ob imbecillitatem accidentem & dilatantem orificia meatuũ, quare fit ut aquositas noo figatur in renibus. Et quandoque fit ex frigore, toto corpori uel renibus dominante, aut a potu aquæ frigidæ, aut propter uehementiam attractiuæ etc.* Le

ge eum diffusius Galen. 6. de loc. aff. cap. 2. fit hic affectus a retentricis facultatis imbecillitate &c. Vide eum fusius, & plura intelliges.

De signis Diabetis.

Signa quando fit ex caliditate sunt lumborum caliditas, urina multa in principio, sicut lotura carnis recentis minus tam infecta et rubea, ac si deffectu hepatis id proueniret, deinde processu temporis in qualitate & colore potus egreditur. Si fuerit a frigiditate, tunc circa lumbos percipitur frigus, & urina in principio est quantitatis consuetæ, deinde multiplicatur, & erit sicuti lotura carnis, sed minus tincta, quam in fortitudine attractricis facultatis, Adest semper sitis, nec ex bibitis satiatur, Sed quo plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ, & cæt.

Loci consentientes de signis Diabetis.

Aet. serm. 11. cap. 1. Comitatur sitis pertinax ex qua nulla ex potu satietas contingit, quare aßidue bibere coguntur, &c. Vide de hac re Gal. 6. de loc. aff. cap. 2. Auic. nullam de signis Diabetis mentionem facit. lege tamen fusius Marc. Cat. cap. de Inuoluntario exitu urinæ, ibi adest sitis intensißima, & cæt.

De curatione Diabetis.

Cura in duabus intentionibus consistit, quarum altera ad ablationem causæ studet, Altera ad membrorum urinæ roborationem. Si causa igitur fuerit acritudo humorum euacuatione demitur, Deinde renes intrinsece & extrinsece cum succo granatorum & limonum infrigidentur. Si causa fuerit frigiditas ex qua retentrix imbecillis sit, roboranda erit cum calidis stypticis sicut cum decocto myrti, sumach, balaustiarum absinthij cum uino calibeato, aut cum puluere tali, recipe cupularum glandium. ʒ. 1. Thuris myrrhæ ana. ʒ. quinque pelliculæ stomachorum gallinarum. ʒ. iij. Misce &

fiat puluis. Conueniunt etiam Troch. de ſpod. cum. ſ. acetoſæ T. de terra ſigillata de balauſtijs cum uino uel aqua abſinthij. Si cauſa fuerit uehemētia attractoriæ facultatis a ſuperflua caliditate innata, tunc expedit infrigidare & ſtypticare qua ratione conueniunt. ſy. de agreſta de acetoſitate citri cū aquis portulacæ lactucæ, & ung. ſandalinum comitiſſæ infrig. Galeni, ſi cauſa eſſet relaxatio muſculorum colli ueſicæ, conueniūt quæcunq; de paralitide ſcripta ſunt qualis eſt diacorus, Acorus conditus &c. Sitis remouetur ſi dato potu euomatur, & rurſus frigidiore dato, iterum reuomatur, donec ſitis extinguatur & aquoſitas a renibus diuertatur. Somnus etiā hac in re commendatur. Quod ſi prædicta morbum omnino nō abſtulerint, non erit præter rem ſi ſtuporem inducentibus utamur ſicuti lactuca papauere uel cerata ex ſucco papauere cōfecta & renibus admota.

Loci conſentientes de cura Diabetis.

Auic. 19. Trac. 2. cap. 18. Diabetes ut plurimum accidit ex caliditate ignea, quapropter plurimum curationis eius eſt infrigidatio & humectatio &c. lege eum fuſius.

Aet. ſer. 11 cap. 1. Scopus medendi eſt ut humorum acredinem auferamus ſanguinemq; ac cum eo permixtum humorē ſeroſum, ad tardiorem motum reddamus, & renum intemperiem reuocemus. Vide etiam Aet. ibi, uictus ſit boni ſuci mordacitate carens, ut ſunt oua ſorbilia, halica, carnes porcinæ, uinum ruffum craſſius frigidum dilutum. Item caſeus recens ſine ſale, Vide etiam Paul. & Marc. Cat.

Obſeruationes in cura diabetis.

Auic. 19. Tract. 2. cap. 18. Quæ oportet ipſum agrum uitare eſt labor dorſi & aſſumptio diureticorum &c.

Obſeruationes in euacuatione.

Gal. 7. meth. cap. 13. inquit quod euacuatio eſt renum tho-

racis arteriarum & uenarum & cordis, & utriusq; uesicæ commune quoddam opus, fit tamẽ euacuatio leniens ut Auic.

Conferentia Diabeti.

Infrigidant renes ac diabeti conferunt, Camphora illinita uel bibita caßia syliqua, cucurbitæ conditæ, oleum cucurbitæ, Plumbum &c.

De pronosticis Diabetis.

Aet. ser. 11. cap. 1. Si amplius mordens caliditas in uisceribus augeatur Venter superior corrugatur & uenæ in ipso eleuantur, uniuersumq; habent gracilem habitum & tabes totius corporis accedit, qui uero non mingunt nec ex eis potus transpirat ob potus satietatem & humoris inundationem et uesicæ circuntensionem, aceruatim uentre rumpuntur B. siquis Aet. intelligere uoluerit supponere habet duas diabetis differentias, Alteram in qua talis potio qualis assumpta est per urinam reijcitur, Alteram in qua nihil penitus mingitur, nec potus per alia loca transpirat, Qui igitur primo diabete, laborant, incurrunt marasmum uel tabem, consumpta. s. omni uenarum humiditate unde gracilis habitus oritur, & tandem mors, Qui uero non mingunt, nec per alia loca potum excernunt, dum bibere non desinant, uentre rumpũtur, Vide Gal. 6. de loc aff. c. 2. ad finem, Et Auic. 19. cap. 17. quandoq; perducit ad liquefactionem & ad ethicam &c.

De urinæ stillicidio & eius difficultate.

Mingendi actio bifariam læditur in emittendo. s. urinam & in retinendo, Actio emittendi urinam, uel abolita est uel imbecillis, uel deprauata, si abolita tunc ἰσχουρία dicitur, & est quum nullo pacto æger mingere potest. Si uero imbecillis fuerit tunc δυσουρία a Græcis dicitur, a Latinis difficultas urinæ, quæ nil aliud est quam meiẽdi desiderium cum urinæ difficultate & trifariam consideratur, primo quum

tenuiter mingitur secundo quum in mingendo patiens longā moram occupat, tertio quum mingere incipit & in mingendo perseuerare non potest sed plerunq; intercipitur, Si uero actio mingendi fuerit deprauata tunc excretio urinæ non nisi guttatim destillabit & uocatur στραγγουρία *a Græcis a Latinis uero urinæ stillicidium & est & excretio urinæ guttatim stillantis &c. unde uersus.*

Aegrum guttatim stranguria mingere cogit
Supprimit urinam, sed non disuria semper
Vrinæ quicquam nec uult ischuria reddi.

Loci consentientes de stillicidio urinæ & diff.

Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2. At huiuscemodi ambo uesicæ morbi unum commune symptoma, iscuriam. i. urinæ suppreßionem, Est & aliud symptoma quum nihil penitus urinæ in uesicam delabitur, abolita nimirum renū actione &c. Et aph 5. com. 58. Quando aliquis parum & frequenter mingit hæc paßio urinæ stillicidium nominatur &c. Vide hac de re Alexand. lib. 3. cap. 38. Item Arcul. 9. almans.

De causis stillicidii & difficultatis urinæ.

Causæ primitiuæ uel sunt extrinsecæ qualis est casus percußio et læsio instrumentorum urinæ, uel non extrinsecæ sicut sex res non naturales assumptæ &c. Causa antecedens est triplex, uel ex parte uesicæ, aut a læsione facultatum eius, aut a dispositione urinæ, Si ex parte uesicæ, tunc læsio aut est in meatu colli uesicæ, aut uirgæ, & tunc uel est aliquis abscessus uel ulcus uel scabies ex quibus dolens natura timet extra mittere urinam, uel erit quædam obstructio obstruens urinæ meatum, Si uero a læsione eius facultatum, tunc uel erit uirtus sensibilis læsa quæ nec mordacitatem aut grauitatem urinæ percipit, uel motiua uis uoluntaria læsa, dum musculi relaxantur, & incontinentia urinæ accidit, uel retentricis &

expulsoriæ facultatis imbecillitas quæ a mala intemperie, aut à deffectu spirituum prouenit. Si a dispositione urinæ, tūc urina quantitate, aut qualitate, peccat, quantitate quum ipsa uel nimis sit pauca, uel nimis copiosa, unde expelli non potest, qualitate quum nimis calida mordicans ulcerans, & cæ. Causa etiam potest esse imbecicitas renum non ualens aquositatem attrahere uel expellere ob malam intemperiem frigidam aut calidam aut ob earum obstructionem, Causa per consensum erit ex parte membrorum principalium, sicuti hepatis in sequestratione aquæ deficientis, uel ex parte cerebri spiritum animalem retrahentis, &c.

Loci consentientes de causis.

Auic.19.tract.2.cap.6. Et fortasse causa est frigus, aut calor de foris aut percußio aut retentio urinæ plurimæ &c. Aut fit propter causam in meatu colli uesicæ & capitis uirgæ. Aut propter causam in uirtute, aut propter causam in instrumento, Aut propter causam membri mittentis, Aut propter causam in urina &c. Gal. aph.3.com.16. & aph.com.58. causam esse inquit imbecillitatem retentricis facultatis, quæ ab intemperie et aliquo præter naturam tumore fieri solet, uel acrimoniam urinæ quæ etiam a renum paßione uel a superfluitate serosa ex uenis ad ipsas percolata prouenit, Et stillicidium urinæ fieri inquit recto intestino & utero inflãmationem patiente, & hoc per compatiendi rationem aut a pure ex renibus ad uesicam euacuato. Obiectio.

Gal stranguriam esse quoddam retentricis potentiæ symptoma hic inquit. Et tamen 6. de sympt. cau. reposuit eam inter expultricis potentiæ symptomata. Responsio.

Soluit dubium Gal. 6. de loc. aff cap.1. dum inquit humores mordaces omnia intestina & uesicam ad excretionem excitant, qui uero mordaces non sunt imbecillitatem intestinorũ

sequi consueuerunt, quia retinere contenta nec exiguo quidē tempore possunt, ac si dicat. Si a mordacitate humorū stranguria fiat ad expultricem pertinebit facultatem, si uero ab imbecillitate ad retentoria, lege de his causis Aet. ser. 11. cap. 19. & Paul. &c.

De signis stillicidii ac difficultatis urinæ.

Stillicidium urinæ, & eius difficultas ex se manifesta sunt, Signa eius causarum erunt (si prouenit a frigore) urinæ tenuitas uel craßities cum albore & frigus sentietur. Signa ab humorum acrimonia habentur ex urina acri bilem attestante, uel ab habitu ipso uel a colore & ab his quæ intemperiem calidam denotant. Signa apostematis sumuntur ex febre, uel quia paulatine fit affectus et ex dolore loci et eius extensione & tumore. Signa lapidis & obstructionis per syringam intromissam habebuntur. Signa humoris craßi cognoscuntur ex grauitate sensata & pondere. Signa flatuosi spiritus est tensio sine grauitate loci, quæ interdum permutatur. Signa mollificationis musculi uesicæ sunt egreßiones urinæ absq; uoluntate. Signa contracti musculi uesicæ sunt, quia urina retinetur, nec potest educi nisi cum ualida compreßione, Signa debilitatis sensus sunt quod æger mordacitatem urinæ non sentit, Signa expultricis facultatis læsæ sunt, si ex compreßione facilis fiat urinæ eductio. Signa difficultatis urinæ per consensum hepatis & cerebri, sunt eorum ægritudines præcedentes, & quod non apparent læsiones aliæ in instrumentis urinæ.

Loci consentientes de signis.

De his signis lege Auic. 19. Tract. 2. cap. 7. ibi, Signa eius cuius causa est frigus, est albedo urinæ cū craßitie & tenuitate, & multitudo surgendi ad mingendum, & sensibilitas frigoris, &c. lege diffusius librum & plura inuenies, Paul. li.

3.cap.45 si neq; ab inflammatione, neq; a calculo, sed ab urinæ acrimonia dependeat cognosces per signa bilem attestantia, Si uero a frigido fiant, aderit urinæ tenuitas alborq; & præter alborem crassities quæ humorem pituitosum denotat, lege Arcul. Alex. & Gord. &c.

De cura stillicidii & diff. urinæ.

Cura huius morbi consistit tantummodo in eius causarum ablatione, ac in urinæ prouocatione, Inquiratur ergo omni studio eius causa, nam si fuerit a frigore tunc calefaciendo et regimen calefaciens instituendo facile curabitur, proderunt interim clysteres ex rebus calidis, inunctiones & fotus calidi prout sermo erit. Si causa erit obstructio coli uesicæ, uel fiat ab apostemate cura erit apostematis prout millies dictũ est, si a materia lapidea recurratur ad caput calculi, Si a materia pituitosa saniosa uel sanguinis coagulatione, tunc intentio erit materiam attenuare cum incidentibus attenuantibus ac apertiuis. s. cũ syr. bisantino de duabus rad. oxymelle simp. cum aquis fœniculi apij etc. deinde urinam prouocare, Prouocatio urinæ multifariam fieri potest, primo leuiter uesicã comprimendo uel cum suppositorio ex sale gemeo, uel cum titillatione in capite uirgæ cũ fricatione in collo uesicæ propeanum, Proritant urinã ualidius inunctiones ex oleo scorpionum & liliorum alborum. nam præter quod calefaciunt etiam resoluunt ac relaxant, Similiter fotus ex paritaria ex senetione cum dictis oleis in sartagine frixis & pubi admotis, uel ex rebus magis calidis ut cum calamento pulegio sabina, Intrinsecus conueniunt clysteres ex hiera picra benedicta cassia zacharo & oleis scorpionum, Conueniunt etiam Decocta fœniculi asparagi brusci apij petroselini, uel decoctum Iuniperi sabinæ. Item puluis corticis oui, a quo pullus egressus sit a suo cortice depurati ad quantitatem drac. unius:

Item rubea tinctorũ cantarides amotis pedibus et alis, Prouocant etiam urinam Dialaca diacurcuma Iustinianum, & confectio de cineribus scorpionum, &c.

Loci consentientes de cura stillicidii, & difficultatis urinæ.

Paul. lib. 3. c. 45. Si ab acrimonia humorum dependeat cõuenit ptisanæ cremor pisces, balnea uictusq; idoneus, Acria uitanda sunt uinum exercitium & tarda commestio, Si uero a frigida intemperie conuenit uinum calidum & cibi qui urinam prouocent, & hæc de regimine, Aet ser. 11. c. 19. Considerandæ sunt præcedentes causæ, nam si fuerit frigiditas cum calefacientibus & urinam prouocantibus tollenda est, addito etiam ad pectinem fotu, Si uero caliditas præcessit sicut urina acris & biliosa attestatur, tunc sane exuberantem humorem uitiosum quam celerrime purgare oportet, uitatis interim omnibus salsis & acribus, Quod si nec acrimonia adhuc auferatur lac ipsum cum amylo in uesicã deijciatur, &c. Auic. 19. tr. 2. cap. 8. Si causa est humor uel sanies opus ut curatur cum apertiuis ac diureticis &c. lege eum fusius, lege etiam Arcul. 9. almans. Item Mar. Cat. & rem aptius ac dixerim, intelliges.

Conferentia stranguria.

Conferunt stranguriæ decoctio Acori. cap. uen. Alteæ Allei, Amygdala amara, Apium, casia lignea, cicera, cyperus, Semina cucurbitæ, Gladiolus, gramen, chamedrys assarum, phu, cardamomũ, locustæ suffumigium, maiorana, mel, meu, mezereon, millefolium, ruta, serpillum, sisimbrium asparagus, scilla, terebinthus, porcelliones, uirga pastoris, usnea, rapa satiua, raphanus, milium panicum. Composita sunt confectio alchechengi Auic. Egezea conf. mes. philonium romanum, mitridatum, oleum amygdal. de sabina, de ossibus persicorum,

ſicorum, oxymel ſcilliticum, ſocrita conſ. haly. Theriaca. T. de abſinthio.

De pronoſticis ſtranguriæ & diſuriæ.

Hip. aph. 6. aph. 6. *Renum & ueſicæ uitia in ſenibus difficulter ſanantur.* B. *& hoc aut propter inquietudinem renũ, aut humorum acrimoniam aut uirtutem ſenum imbecillem, Nam qui morbi ſenibus accidunt longi plerunq; ad mortem ipſos concomittautur.* Auicen. 19 *tract.* 2. *cap.* 6. *Expertum eſt in pluribus hominibus & dictum eſt, qui habet difficultatem urinæ et aduenit ei poſtea tenaſmon, moritur in ſeptimo niſi accidat febris & plurimam prouocationẽ urinæ faciat, etc.*

Aet. *ſer.* 2 *cap.* 19. *Si acris humor diutius in ueſica moretur partes ipſas corrodit & exulcerat &c.* Hip. *apho.* 3. *aph.* 16. *in fine, in ſiccitatibus lippitudines articulorum dolores, urinæ ſtillicidia diſſuriæ &c.* Lege *etiã.* 22. *aph.* 3. & 31. *eiuſdem, ibi, ſenibus ſpirandi diff. urinæ ſtillicidium diſſuriæ ſiue urinæ difficultates.* Et aph. 5. aph. 58. *Recto inteſtino aut utero inflammationem patiente, urinæ ſtillicidium accidit & renibus purulentis urinæ aduenit ſtillicidiũ.* Et aph. 49. li. 7. *Vrinæ ſtillicidiũ & mingẽdi difficultatẽ ſeu diſſuriã, uini potio & uenæ ſectio ſoluit, incidere autem interiores intalo eſt bonum, &c.*

De urinæ retentione.

Quæ a græcis ἰσχουρία *dicitur eſt exacta prorſus urinæ retentio periculum afferens &c.* Et hoc atteſtatur Gal. li. *fin. med. ibi, Iſchuria eſt exacta prorſus etc. uide ẽt* Gord. *etc.*

De cauſis retentionis urinæ.

Cauſæ huius affectus ſunt octo, inflammatio, durities, ſanguinis grumus expultricis reſolutio, lapidis procidentia, membrorum compaſsio, ulceratio, & lithiaſis uel alia obſtructio, Retinetur etiam urina ob negotiorum importunitatem uel per ſomnum &c.

Loci conſentientes de cauſis retentionis urinæ.

Gale. 6. de loc. aff. cap. 3. Iſchuria prouenit quum circa id quod continetur contrahi non poteſt ut ipſum exprimat, interdum obſtructio inferioris meatus, aut a craßis humoribus, aut impacto lapide, nonnunquam ab inflammatione, uel alio tumore efficitur ut anguſtior meatus reddatur, uel omnino obſtruatur, lege locum hunc fuſius & antedictas cauſas inuenies &c. Lege etiam Aet. ſer. 2. cap. 21. ibi accidit & ſanis ſæpe urinam ipſorum cohiberi ob negotiorum importunitatem, ac ſi diutius in cōcionibus foro iudiciario ſomnisq; mictionem retinuerint &c. Lege Galen. loc. cit. & Auic. & Arcul. & alios modernos.

De indiciis retentionis urinæ.

Iſchuria ex compreßione urinæ ſtatim cognoſcitur, ſed cauſarum ſuppreßionis indicia, non tamen uſquequaq; ſunt nota. Signa igitur q̄ ex facultate excretoria hæc fiat cognoſcitur ex compreßione uehementi ex qua urina excernitur. Signa obſtructionis erunt ſi minus per compreßionem urina excernatur, & tunc obſtructio erit agrumo ſanguinis, ſi nulla adſit lapidis nota, & ſanguis effluat, uel erit ab abſceſſu ſi pus excernatur, uel inflammationis notæ nō aderint, uel erit a caruncula ſi ulcus & ulceris indicia præceſſerint, uel erit a lapide ſi intromiſſa fiſtula ænea lapidem remouendo urina euacuetur. Similiter ſi a craßis humoribus fiat obſtructio, cognoſces ex uictu præcedente, ſi in otio educatus, ſi multis cibis craßis ac uiſcidos humores generantibus uſus fuerit etc.

Loci conſentientes de ſignis retentionis utinæ.

Gal. 1. de loc. aff. ca. 1. Intueri oportet præterita & præſentia, nam ſi a reſoluta facultate ueſicæ iſchura proueniat, tunc hominem ita figurato, ut decliuis ſit ceruicis ueſicæ poſitus, ac tumorem præter naturam comprime, ut urina expellatur,

quod si minus profeceris tunc facultatem non resolutam, sed potius urinæ fistulam obstructam cõijce. Si igitur obstructio a lapide fiat &c. lege totum hunc locum et inuenies quæcunque a me supra posita sunt. Lege etiam Gale. 6. de loc. aff. ca. 3. ibi, non fungente suo naturali munere uesica &c.

B Nota quod in omnibus corporis partibus est naturalis quædam uis excretoria quæ excremẽta secernuntur, naturalis dicta eo quod uoluntati non obediat, sed naturaliter agit, unde musculus ceruicem uesicæ circundans, tanquam uoluntati ipse obediens uolentibus nobis eo usq; ab actione quiescit, donec uesica suo munere fungatur &c.

De cura retentionis urinæ.

Quam primum ischuriæ causam agnoueris facilis erit cura, nam suppreßionis urinæ causas ammouere est curatio. Si igitur inflammatio causa sit retẽtionis urinæ, curetur, inflammationum curatione, quod si pus uel humor, uel sanguinis grumus in causa sit per dissoluentia pubi admota (uitatis urinam cientibus ne maior uel obstructio uel extensio circa uesicam fiat) statim curabis, uel his non conducentibus, ea imittenda sunt in uesicam quæ dissoluunt per syringam. Si uero propter obtusum uesicæ sensum urina supprimatur, irritando excitare eius actionem expedit cum inseßionibus aut cimicibus capiti uirgæ admotis. Si causa sit lapis, tunc admota syringa lapis excutiendus est, & sic de singulis prout supra de distillationis urinæ cura dictum est, &c. Aduertendo etiam quæcunq; a Paul. superius de regimine dicta sunt, &c.

Loci consentientes de cura retentionis urinæ.

Aet. ser. 2. ca. 21. Si ex inflammatione urina supprimitur, sectione uenæ curabitur adhibitis etiam fomentis et cataplasmatis quæ sæpius ad inflammata, dicta sunt, si uero supprimitur a sanguinis grumo, tunc grumus eo pacto dissoluendus,

quo de eruptione sanguinis dictum est, si uero lapis urinam supprimat, a loco excutiendus est &c. lege Arcul. 9. almãs. ubi de sectione agitur quæ alijs non iuuantibus in collo uesicæ fieri solet, &c.

Stranguriæ & ischuriæ conferentia.

Conferunt stranguriæ & ischuriæ abrotanum, acorus, agaricus, alleum, althea, ameos, amygd. amar. anethum, apium, arthemisia, bacca lauri, balsamum, baucia, chamedrys chamepithys, carpobalsamum, castoreum, centauream, ciminum cimices, cinnamomũ, cyperus, cypressus, cuscuta, crocus, daucus, elenium, epithimum, fœniculus, fex uini usta, filipendula auis, fursur tritici, galbanum genestra, melanthion, iuniperus, caßia, therebinthus, lapatiũ, lithospermõ, locustarũ suffumigium, lũbrici terreni, maiorana, matricaria, mirtus, nasturtium, origanũ, ocimum, paritaria, peonia, peucedanũ, ca. uen. portulaca raphanus, rapa, satiua, siser, ruta, rosmarinus, saluia sabina, saxifragia, senation sepia, serpillum, siler, sysimbriũ, sinapis, scordeon, asparagus, scenoãthos, stechas, tamariscus, trifolium, betonica, uinum scilliticũ, hypericõ hyringus, iris, porrũ, cæpæ, asphodellus, petroselinũ iuncus odoratus, calamus odoratus, resina mulei pini, lentiscus, hordeũ, mel, eruũ, pepo, piper, capparis centauriũ. Composita sunt aureũ ung. nic. diapraßium, diapiretrũ nic. Iustinũ conf. nic. etiã mucos mingẽtibus pillulæ diacastoreæ, nic. ung. mellinũ dio c. antidotum emagogum nic. & cæt.

De pronosticis retentionis urinæ.

Hip. aph. 4 aph. 80. *Si sanguinem mingant & grumos & stillicidium urinæ habeant, & dolor in imum incidat uentrem & pectinem & fœmen, circa uesicam labor est.* B. *intelligit pro labore morbum, nam non refert siue* πονει, *siue* νοσει *quis dixerit & intelligitur de omnibus urinæ instru=*

mentis, nam partem pro toto .i. pro uesica totum quod uesicæ annectitur, hic accipit &c. Et aph. 4. aph. 82. Quibus in urinaria fistula tubercula nascuntur, ijs suppuratione facta & eruptione, solutio, B. hic subauditur quod ex his tuberculis ischuria fiat, quibus diruptis proculdubio sanatur, Nota tamen q in antiqua translatione Gal. pro ischuria legitur male strãguria etc. Aet. ser. 2. c. 24. quũ non eijciãt locium, subiecta membra mortificantur, neq; ita longe post moriuntur.

De urinæ incontinentia.

Quum urina inuoluntarie excernitur tunc resolutione uesicam laborare dicimus, &c.

Loci consentientes de urinæ incontinentia.

Aet. ser. 2. cap. 24. Quibus resoluta est uesica ijs uel præter uoluntatem urina excernitur uel supprimitur, Lege Aui. 19. cap. 13. de Inuoluntario exitu urinæ. Et Pau. lib. 3. de urinæ incontinẽtia, Lege etiam cap. 18. ubi de resolutione, quæ unamquanque particulam obsedit, mentionem facit, Lege etiã Arcul. 9. almans. & Sauonarolam, &c.

De causis incontinentiæ urinę.

In causa est ut plurimum resolutio musculi, qui ceruicem uesicæ ambit, Item facultatis retentoriæ imbecillitas, Item nimius potus, hepatis imbecillitas, segregare aquositatem non ualens, item nimia renum caliditas & superfluum frigus, acuitas urinæ, & luxatio uertebrarum spinæ.

Loci consentientes de causis incontinentiæ urinæ.

Gal. 6. de loc. aff. cap. 3. si musculus qui uesicam claudit resoluatur tunc inuoluntaria urinæ excretio prouenit & cæt. Auic. 19. tract. 2. cap. 13. fit ut plurimum propter superfluitatem frigoris & mollificationẽ lacerti, & debilitatem uirtutis attractiuæ in uesica & renibus et propter caliditatẽ plurimã attrahentẽ ad uesicam resudationẽ a corpore, et propter

coarctionem stercoris comprimentem & propter acuitatem urinæ &c. Lege Aet. ser. 2. cap. 24. Et Gale. 6. de loc. aff. ca. 3. ibi, Alter luxatis ad extremas partes spinæ uertebris inuitus urinam profudit, nullo infestante uesicam dolore, cõiecimus eius musculi neruum qui uesicam claudit esse affectum, proinde spinam curare uoluimus, &c.

De signis incontinentiæ urinæ.

Nota esse possunt signa tum ex relatione infirmi, tum ex his quæ dicta sunt, nam quotienscunq; copia urinæ frequenter emittitur, & in minctione ardor non sentitur, nec sitim æger patitur, nec corporis extenuationem, tũc iudica musculum uesicæ esse resolutum a quo excretio inuoluntaria urinæ procedit, & cæt.

Loci consentientes de signis.

Lege Razen. 9. almans. de fluxu urinæ, & Auic. 19. cap. 13. ibi & scire facile fit ex eis quæ præterierunt &c.

De cura incontinentiæ urinæ.

Cura talis sit qualem diximus in cura diabetis; pro quibus lege diffusius Aet. ser. 2. cap. 24. & ubi ad eos qui se in somno permingunt remedia scribit, & Auicen. ubi de mictu in lecto sermonem facit & est fen. 19. tract. 2. cap. 15. Item curam de inuoluntario exitu urinæ &c.

Conferentia inuoluntario exitui urinæ.

Conferunt inuoluntario exitu urinæ & mollificationi uesicæ, Acetum scilliticum, Acorus, calamus aromaticus, chamepythis, ciminum, cinis ungularum apri, cyperus cochleæ pulmo hedi, helenium, carnes eritij fœniculum agreste, chubebe, laurus alexãdrina, cerebrum coagulum leporis, lignũ aloes, mumia, ostraca, granapini, cortices pupuli, sisimbrium, scolopendria, uesica apri, mures elixæ & commestæ. Composita confectio aristomachi Auic. Confectio philosophorũ Auic.

ibi.1.5. Vinum extinctionis ferri, oleum nardinum oxymel scilliticum, electuarium piperis haly tamaricon conf. hali, trifera magna, trifera de scoria maior Auic. Tro. Alchechengi Auic. hiera Galeni.

De pronosticis incontinentiæ urinæ.

Aet. ser. 2. cap. 24. Qui præter uoluntatem urinam emittunt quãto plus eis cõtingit eo minus periculo sunt obnoxij.

De ramicum generibus. i. de hernijs.

Quod ramicen siue herniam latine dicimus græci κηλας omnes fere testium tumores uocant & sunt numero octo. primus hydrocele quæ est incocti humoris in parte scroti collectio. 2. Enterocele est intestini in alterum locũ paulatim uel semel delapsus. 3. Hidrenterocele & est delapsus intestini aqueiq; humoris collectus in scroto. 4. Cirsocele & est quorundam uel omnium uasorum quæ testem alunt dilatatio. 5. hydrocirsosele & est dilatatio uasorum unde aluntur testes, & crudi humoris in scroti aliqua parte collectio. 6. Epiplocele & est omẽti lapsus in partem scroti. 7. Enteroepiplocele, & est intestini, et omenti, & in scroti partem delapsus 8. Sarcocele. i. carnosus ramex, Inuenitur etiam exõphalos. i. procidens umbilicus & est umbilici prominẽtia diuersis de causis proueniens, sed nos de hernia aquosa & intestinali tantum & inguinali uerba faciemus, &c.

Loci consentientes de generibus ramicum.

Gal. lib. de Tum. præter naturam. c. 17. & 18. Induratis testibus σαρκοκηλην, nomen imposuere, quum uero in testium tunicis humor aquosus colligitur, υδροκηλην, si uero omentum in testium tunicas descendat επιπλοκηλην, si uero peritoneum in inguina profluat βουβωνοκηλην, si circa umbilicum εξομφαλον, & uide Gal. libr. finit. med. Auic. 2?. cap. 2. enumerat etiam octo species herniarum quæ sunt uentosa,

aquosa, saniosa, carnosa, uaricosa, Zirbalis intestinalis & apostemosa, & hoc sub rupturæ nomine, caput deinde aliud facit de umbilici augmento quod alij de eminentia inscribũt et habet tot speties quot de hernijs nuper diximus. Vnde uentosa a græcis dicitur πνευμονφαλον, carnosa σαρκομφαλον aquosa ὑδρομφαλον, Zirbalis ἐπιπλομφαλον et est omenti in umbilicum decursus, & sic de singulis, lege de his fusius iuxta Aet. ser. 14. cap. 22. 23. & 24. De causis ramicum.

Causæ sunt intrinsecæ & extrinsecæ sicut casus percußio plaga saltus uel quicunq; alius motus uiolentus. Causæ intrinsecæ sunt per se notæ, nã a flatu flatuosa in parte abdominis contenta dicitur, Varicosa a latitudine uenarum, & ab earũ imbecillitate prouenit. Aquosa ab aqueo humore in scrotum delapso & sic de reliquis. Hæc autem proueniunt peritoneo membrana aut nimium extenta aut rupta, &c.

Loci consentientes de causis ramicum.

Aet. ser. 14. ca. 22. Aquosa hernia interdum ex occulta interdum a manifesta causa contingit, ex occulta quum aquosus humor circa partes corpusculorum quæ scrotum contexunt ac implicant, sanguini admixtus, collectus fuerit, ex manifesta quum ex plaga collisis uel fractis uasis sanguis affluẽs in substantiam aquosam transmutatur. Gal. lib. de Tum. præter naturam. cap. 18. Interiori membrana quam græci περιτόναιον uocant, uulnerata ac rupta fiunt ramices &c. Lege hunc locum fusius lege etiam Auic. fen. 22. cap. 2 ibi Ruptura fit propter solutionem paniculi &c. lege etiam Arc. et Paul.

De signis ramicum.

Signum commune omnibus rupturis est tumor inter abdomen & peritoneum apparens. Signa herniæ apostemosæ sunt, signa abscessuum communia. s. tumor durities, grauitas, dolor, & quæ paulatine augentur. Signa herniæ zirbalis sunt,

quia paulatine aduenit, nõ ſentitur, rugitus, eſt paruæ quãtitatis nec multũ ad profundũ oſei ſe extẽdit, nec reſupinato ægro ita facile reuertitur ac inteſtinalis. Signa enteroceles .i. inteſtinalis ſunt facilis reductio, quũ reſupinatur, rugit dum intromittitur, niſi uel flatus uel ſiccæ feces in cauſa ſint, nec tã cito introducatur, eſt præterea magnæ molis, accidũtq; dolores uehemẽtiſsimi, dum oſeũ extendit & teſticulum cõprimit. Signa aquoſæ ſunt qui a tactui cedit & extẽditur oſeum, cognoſcitur etiã per eius ſplendorẽ, lenitatẽ, Itẽ quia cũ mollitie grauis eſt et paulatine fit, nec quomodocunq; æger ſituetur interiora petit. Signa flatuoſæ sũt quia redit abſq; dolore ſtatim facta cõpreſsione, abſq; ꝙ æger reſupinetur, etiã percuſſa reſonat, nec adeſt grauitas, nec lubricitas ſed cũ lenitate tẽdit ſigna ſarcoceles .i. carnoſæ ſunt quia cũ duritie tumet & eſt abſq; dolore nõ augetur nec minuitur. Signa uaricoſæ ſunt qa ipſa eſt dura oblõga ueluti uirga, cuius craſsities excedit quãdo craſsitiẽ digiti, cognoſcitur ẽt ex repletis uenis etc.

Loci conſentientes de ſignis ramicum.

Auic. 22. c. 3. Signũ aũt cõe rupturis eſt additio apparẽs et ſentitur inter ſifach & mirach. Signũ herniæ inteſtinalis eſt redditio eius cũ uelocitate cũ reſupinatur, & ſenſibilitas rugitus & proprie quũ premitur, hernia uero ex zirbo & ſifach cognoſcitur ex aduẽtu eius, paulatine &c. lege eũ fuſius lege ẽt Arc. 9. alm. Item Aet. ſer. 14. c. 22. & plura intelliges.

De curatione ramicum.

Scopus curandi hydrocelẽ & flatuoſum ramicem, eſt cauſã a qua humor aquoſus uel flatuoſus gignitur, amouere. Qđ fiet primo, cũ phlegmagogis uel aquoſum humorẽ educentibus pharmacis ſiue clyſteribus, deinde cũ reſoluentibus ſicuti cũ farina fabarũ cimino, emplaſtro de baccis lauri & ſimilibus deinceps prohibendum eſt ne noua eodem in loco aqua

uel flatus generetur. Prohibent nonnulli extrahendo aquam, alij cum cauterijs urendo usq; ad epidimin quem arabes didimum uocant, sed reuera in hoc casu ustionem ualde timeo, nam si epidimis totus uratur, uereor ne testes corrumpãtur. Si minus, certum est quod per partem non ustam adhuc aqua descendet, quare satius mihi uidetur aquam resoluẽtibus extrahi quam urentibus. Cura enteroceles & epiploceles. i herniæ intestinalis & zirbalis in duplici intentione consistit in reductione. s. intestinorum ad suum situm, et in retentione in situ suo conuenienti & in constipatione seu consolidatione rupti ac laxati. Reducuntur ad suum situm intestina et omentum si resupinato patiente cum cruribus sursum uersus eleuatis, cum leui manu comprimantur & leuiter agitentur, quibus obuentum renitentibus primum cum resoluentibus ac discutientibus mollientibusq; flatum succurrimus, ut cum decocto altheæ camomillæ melliloti. s. lini, fœnugræci, anisi, cimini, cum spongia applicato, uel cum oleis camomillæ, anethi, amygd. dulci, adhibita interim diligentia, ut emollientibus ac unctuosis clysteribus feces extrahantur. Retinentur etiam in suo situ intestina pluribus medijs, primo cum fotu ex aqua uino & aceto decoctionis gallarum nucum cupreßi, & aluminis, secundo cum cerato de pelle arietina, descriptione gentilis, stringendo locum in quo eminentia apparet cum cingulo quod uulgo bracherium dicunt, nõ mutando id nisi ad 14. diem. 3. cum potionibus constipantibus, unde aliqui utuntur scrupulo uno limaturæ calibis cum uino, in quo hepatica terrestris gallæ uirides, & nuces cupreßi incoctæ sint. 4. cũ manuali operatione sicut cum incisione ac actuali siue potentiali ustione. Et modum incidendi docet Auic. & Albucasis & pleriq; alij, quos uidere poteris. Cura sarcoceles. i. carnosæ herniæ, eo modo erit perficienda, ac si esset quidam scirrhus. Si-

militer apostemosum ramicem curabis non aliter ac curari solent alij abscessus, eminentia uero umbilici eandem fere curationem requirit ac de hernijs dictum est &c.

Loci consentientes de cura ramicum.

Aet. ser. 14. cap. 22. *Tutißima itaq; curatio herniarum chirurgia & ustione perficitur, si peritus artifex contingat, potest etiam medicamento scrotum inuri, & consumpto humore & cicatrice inducta firmari etc.* Gal. meth. 14. cap. 13. *quod humor qui in hydrocellis uisitur, alienus a corporis substantia tota natura sit, sicuti etiam quæ in ascitis hydropibus continetur aqua, dixisse sufficit, quarum certe euacuationem uel medicamentis quæ digerant molimur, uel chirurgia in hydrocele quidem immisso syphone, in asciti adhibita punctione quam paracentesin uocant &c.* Vide hac de re Arc. 9. almans. Auic. & Marc. Cat. Auic. 22. cap. 5. *Si ambo ad oseum descendaat (.i. ad οσχεον. i. scrotum,) poßibilis est reductio cum resupinatione, & qualibet compreßione cum manu, quod si addatur ruptura incipiatur in desiccando illud quod dilatatum est propter humiditatem, & adunando quod scissum est, & ingenietur in consolidatione eius quod si fiat inobediens ad redeundum sedeat æger in aqua calida & emplastretur ruptura donec redeat, deinde constringatur &c.* De cura sarcoceles lege Galen. 14. meth. cap. 17. *nam cum scirrhis eum enumerat.*

Obseruationes circa regimen.

Auic. 22. cap. 4. *Regimen uniuersaliter habentibus rupturam est, dimittere repletionem & motum plurimum & saltus & incestum subitum & coitum*, Item *dimittere cibos inflatiuos & non multum uti potu aquæ & dimittere omnes res mollificantes &c.* B. *considera quod cuiq; ramicis speciei uictus ratio sit in contrarium exhibenda.*

Conferentia enterocelis & hydrocellis.

Conferunt enterocelis & hydrocellis barba hirci, bdelliũ adeps canis cum alumine scisso, cupreßi folia & nuces, gluten, de corijs, muscus herba, plantago, psylium, semen lini cũ resina & myrrha, pentaphilon ruta siluestris symphitũ, betonica, tritici paleæ, filix herba cum asungia, lenticula in modũ emplastri, peucedanum, cerotum de pelle arietina, lege de his in consilijs montagnanæ. Item Gord. Sauon. & Arcul.

De pronosticis ramicum.

Auic. 22. cap. 2. Et scias q̃ ramex intestinorũ & zirbi est ægritudo multum difficilis quãtumuis sit parua, et ramex aquæ est ægritudo facilis & si sit magna, ramex uero ramicosus ac carnosus difficulter aut nunquam sanatur, & tandẽ omnes ramices inueterati ac lõgo tempore facti, suspecti sunt ne testes corrumpãt. Aet. ser. 14. c. 24. cæterũ nosse expedit intestinorũ herniam qualiscunq; fuerit semper aquosa deteriorem, Gord. & quũ pertransit septem dies tunc labia fiunt dura & obturata quorum unio uidetur impoßibilis, &c.

De gonorrhea.

Quod seminis profluuium latine dicitur, græce γονορροια ἀπὸ τῆς γονῆς quod est genitale semen & ῥεῖν quod est fluere appellata est, quæ nil aliud est quam inuita ac præter uoluntatem & pudendi tensionem, seminis excretio, sunt tamẽ qui differentiam inter semen & genituram esse dicant, ut semen tantum in his esse uelint qui generare adhuc non possunt econtra uero genituram.

Loci consentientes de gonorrhea.

Gal. 6. de loc. aff. cap. 5. Gonorrhea est inuita ac præter uoluntatem seminis excretio. Et Paulo post significantius dices esse asiduam seminis excretionẽ haudquaquam cole extẽso Aet. ser. 11. cap. 33. Gonorrhea est seminis excretio præter uo

luntatem ac pudendi regimen. De causis gonorrheæ.

Causæ sunt uel spermatis copia uel eius tenuitas & acrimonia, uel multitudo eorum quæ generant sperma, uel erunt imbecilltas retentricis, aut facultatis expulsoriæ fortitudo in seminarijs uasis, uel Gonorrhea ex conuulsione contingere potest, aut ex renibus ob eorum adipis liquefactionem, quæ fieri potest a nimio coitus desiderio, aut a multitudine coitus aut eius cogitatione.

Loci consentientes de causis gonorrheæ.

Gal. 6. de simp. cau. cap. 4. Gonorrheæ si pudendo non intento euenerit retentricis facultatis in seminarijs uasis imbecillitatem sequitur, Si uero intento cole acciderit conuulsioni quoddammodo similis erit affectus &c. Vide Gale. 6. de loc. aff. cap. 5. ibi, Nam sicut retentio &c. Vide etiam Aet. 11. c. 33. ibi fit Gonorrhea ex uasorum seminalium fluxione &c. Vide etiam Auic. 20. ca. 30. ibi causa aut est in spermate aut in uasis seminalibus aut in renibus & lacertis aut in principijs ex spermate uel ob eius copiam, & tenuitatem, &c.

De signis gonorrheæ.

Signa quando fit ex multitudine seminis sunt, quia ad copiam coitus nulla corporis imbecillitas siue diminutio sequitur, Signa tenuitatis seminis sunt manifesta inspicienti sperma. Signa mordacitatis seminis sunt, quia in exitu dolor percipitur, adest ardor urinæ & color eius ad flauitiem decliuis est. Signa imbecillitatis retentricis, sunt quia sine erectione uirgæ semen egreditur, si a conuulsione hoc malum proueniat aderit erectio &c.

Loci consentientes de signis gonorrheę.

Auic. 20. c. 31. illa in qua causa est spermatis multitudo, nõ seq̃tur debilitas et diminutio cũ multitudine coitus etc. Et illa q̃ fit a tenuitate eius cognoscitur cũ turmis spermatis p̄ñtia.

Et illa quæ fit propter acuitatem & mordicationem eius ſentitur ipſa in egreßione &c. lege Aet. ſer. 11. cap. 33. & Ga. 6. de loc. aff. cap. 5. &c.

De cura gonorrheæ.

Similis erit huic cura qualis in omni fluxu parari ſolet, primo cum pauco cibo & potu & ſi a læſa retentrice gonorrhea oriatur cataplaſmatis inſeßionibus adſtringentibus utendum ex lentiſco rubo Myrto, acatia, hypociſthide paratis, Si fiat a multitudine ſeminis, euacuetur primum, deinde ſperma exiccetur, Exiccant ſperma rad. nenupharis. 5. lactucæ portulacæ rutæ Agni. i. caſti, folia ſalicis ciminum, calamentum, Myrrha, euphorbium, item diacimum etc. Si fiat a tenuitate ſpermatis temperetur cum ſtypticis calefacientibus exiccando & craßitiem inducendo, Si a facultate expulſoria, tunc utendum eſt frigidis, et parũper ſtupefaciẽtibus etc.

Loci conſentientes de cura gonorrhæ.

Auic. loc. cit. cap. 32. Minoretur cibus, fiat euacuatio, & adminiſtrentur ea quæ exiccant ſperma & minorãt ipſum, Equatio tenuitatis eius eſt cum eis quibus ineſt ſtypticitas & calefactio cum exiccatiuis permixta &c. Vide illum fuſius Aet. ſer. 11. cap. 33. primum inquiete & pauco cibo, & aquæ potu affectos adſeruare oportet, cibi non facille corrumpantur nec difficulter permutentur, & reſiccandi uim habeant, &c. B. q. ſint inquiete intelligendus eſt Aetius in primo morbi tempore, nam poſt hoc exercitijs ægros eſſe committẽdos ait Paul. quibus totum corpus & affectæ partes firmentur.

Obſeruationes circa curam.

Cauendum eſt primum ne quum craßitiem tenuitatis genituræ inducere quæras, aliquid in medicamentorũ compoſitione addatur, quod genituram adaugeat &c.

Conferentia gonorrheæ.

Conferunt gonorrheæ agnus.i.castus, aqua frigida calamentum, camphora, lac capræ cum melle potatum, castoreũ cum succo agni casti, corium, hematites lapis, eructa, lactucæ semen, nymphea, portulaca, plumbi lamina ſ.rutæ, ireos dia praßium Nicolai electuarium Sauo.

De pronosticis gonorrheę.

Aet. ser. xi. cap. 33. non solum autem uiris sed & mulierculis hoc malum accidit, & in fœminis ægre tollitur, &c.

De priapismo.

Priapismus est genitalis membri tentigo in longum & latum citra ueneris appetentiam aucta, et denominatur a priapo qui talem membrum habuisse suapte natura finxerunt homines sunt qui hanc affectionem satyriasim nominent a satiro etiam priapo dictam, sed quum Paul. *distincta capita de satyriasi & priapismo habeat, describaturq; ab ipso* ἡ σατυρίασις ἐστι παλμος τοῦ αἰδοιου *&c. fecit ut rem a priapismo distinctam aliqualiter esse dubitarem ob eorum causam, de qua infra fusius dicitur.*

Loci consentientes de priapismo.

Gal. 6. de loc. aff. cap. 5. Priapismus est quum coles & in longitudine & circulo totus augetur, nullo stimulante ad libidinem desiderio, aut acquisito calore ut quibusdam accidit qui supini decumbunt, lege similẽ descriptionem iuxta Gale. 9. de compos. med. per loc. cap. 9. ibi, priapismus est auctio pudendi, & cat.

De causis priapismi.

Causæ huius affectus sunt tres prima Arteriarum ora immodice patientia secunda uaporosus spiritus infistuloso neruo ortus tertia est rei uenereæ abstinentia, Ora arteriarum patent uel ob humorum uitia, uel ob flatuosum spiritum sine ordine & uiolenter euacuatum flatuosus uero spiritus fit ab

humore uiscoso crassoq; cum caloris paucitate, Abstinentia rei uenereæ accidit ob seminis retenti multitudinem & cæt. Satyriasis de qua superius mentionem fecimus est aßidua colis palpitatio quæ uasorum seminis inflāmatione interdum cum intensione accidere solet, quæ si tantum a flatuoso spiritu fiat nullo modo a priapismo differre potest.

Loci consentientes de causis priapismi.

Gal. 6. de loc. aff. cap. ult. fit priapismus uel ob arteriarum ora immodice patientia & c. lege etiam Gal. in li. de Tumo. præter naturam cap. 15. ibi pudendorum tensiones præter naturam quæ non desistunt quidam σατυριασμον quidā πριαπισμον nuncuparunt, uide horum differentiam postea. 6 de loc. aff. cap. ult. Vide etiam causas flatuosi spiritus. 14. meth. c. 7. Item. 6. de simpt. cau. cap. 2. De Satyriasi uide Paul. de prima palpitatione loquutum, De secunda fecit mentionem Aet. una cum priapismo, Auic. 20. cap. 37 causa propinqua tensionis est multitudo uētositatis crassæ in partibus membrorum coitus aut materiæ uentosæ in ipso neruo cōcauo aut superueniens eis ex arterijs aut uasis spermatis.

De indiciis priapismi.

Indicia per se sunt manifesta ex definitione data, & ex infirmi relatione lege tamen Gal. 14. meth. cap. 5. In ijs qui sic sunt affecti etiam inuitis pudendum arrigitur quod ubi uiderit quispiam statim intelliget esse ex Inflammationum genere, & c.

De cura priapismi.

Si causa fuerit materia flatum efficiens tunc tres medendi intentiones insurgunt prima regimen uictus, secunda est euacuatio. 3. mannæ discußio & resolutio, Regimen sit attenuās absque manifesta caliditate, Euacuatio fiet uel per sanguinis mißionem uel per purgationem, tum per uomitum, tum per ea quæ per inferiora soluunt, Residuum materiæ discutitur

per

frictiones crebras per exercitium & balnea ex aquis digerentibus, & per ea quæ unico uerbo calefaciunt & exiccant, sed interim per initia si calidior materia fuerit ea imponenda quæ caloris proportioni respondeant, ut cum cerato rosaceo, infrigidante Galeni, cum lamina plumbi, &c. Digesta materia tunc ad dissoluentia accedendum sine calefactione uehementi sicut cum camomilla agno.i.casto &c.

Loci consentientes de cura priapismi.

Aet.ser.2.ca.32. loquens de regimine inquit hac affectione prehensos, in edia usq; ad tres dies adseruare cõuenit, utendumq; esse cibis qui leniter attenuare ualeant citra manifestã caliditatem, &c. Itidem ait Gale. 14.meth. Et cap.8. & 9. de compos.med.per loc.cap.9. ibi palam est non oportere membra ipsa calefacere sed refrigerare leniter per ceratum rosaceum &c. Lege etiam fusius in meth. cap.8. ibi principiũ curationis commune est ut totum corpus ea quam ferre potest euacuatione euacuetur, euacuatio fiet per remissionem sanguinis &c. lege eum fusius & plura à me recitata intelliges etc.

Obseruationes in cura.

Aet. ser.2.cap.32. ait cauenda esse quæcunq; urinam citare possunt, & omnia quæ uenerem prouocare ualeant. Auicen. fen.20.cap.39. Dimittatt coitum omnino & cogitationem in eo, & considerationem ad id quod mouet desiderium nisi acciderit priapismus propter emissionem coitus, Nam tũc coitus est curatio, &c.

Prohibentia satyriasim & Venerem.

Prohibent satyriasim et uenerem, uitex, alleum, berbena, camphora, cicuta, cataplasmata, coriandrum, eruca, ruta, lactuca, menta, fimus muris et nymphea salicis folia, portulaca, rosa, plumbum, stannum, nepita, faba, & diaolibanũ nic.

De pronosticis priapismi.

Aet.ser.2.cap.32. Cæterum dolores eis contingunt quales tetanici habent & hi qui reliquis membris distendunt, & ex præcipiti hoc modo affecti pereunt nisi confestim eis auxilium feratur, quum uero moriuntur uentre inflantur & frigidum exudant &c. Auic.loc.cit.c.37 Et hoc accidens quando non curatur peruenit ad tenanum uasorum spermatis & accidit apostema calidum cum eo, & interficit, &c.

Authores dissentientes circa Venerea.

1 *Adserere, desiderium coitus esse tantum ex crebro ob uirtutem imaginatiuam.*

2 *Adserere, gonorrheam esse paßionem propriam pudendi & expultricis facultatis.*

3 *Adserere, coitum nec per se nec per accidens ualere in ægritudinibus cerebri pituitosis.*

4 *Adserere, satyriasim esse morbũ ridiculosum potius quam curandum.*

Confutatio dissentientium circa Venerea.

Ad primum respondetur q̃ duplex est desiderium, alterũ. s. animale quod inconcupiscentia inuenitur, alterum naturale ex repletione spermatis quam euacuare tentat natura, primũ ac quædam concupiscentia a corde oritur, licet per cerebrũ postea perficiatur secundũ prouenit a iecore, unde Auic. & desiderium coitus est ab hepate &c. igitur non tantum ex cerebro, sed ex alijs etiam membris principalibus. Ad 2. dicitur q̃ iuxta Galeni placitum gonorrhea sit paßio per se retentoriæ facultatis & propria uasorum seminalium, sed per acci dens expulsoriæ & secundum apparentiam ipsius pudendi, & hoc affirmant & Auic. & Sera. Nõ erit igitur proprius expultricis nec pudendi affectus, sed per accidens. Ad.3. inqt Auic. coitum maxime præstare ad euacuationẽ & diuersionem superfluitatum, unde in ilisci morbo, præsertim iuuat

quoniam causam ægritudinis, quæ fit ob amorem, remouet & paratos cadere in ægritudines phlegmaticas ex eius multitudine liberat si moderatus præcipue fuerit &c. Ad. 4. Aui. perducit hominē ad spasmum et tetanū uasorū spermatis & interficit, unde morbus hic ualde timendus est & nō ridēdus ut aliqui adserūt, etc. De suppresſione menstruorum.

Menses sunt mulierum profluuia a uitiato humore dependentia, eoq; dicti sunt quod singulo mense accidant, tempus durationis menstruorum multis mulieribus est a primo usq; ad 3. diem, nō paucis a primo usq; ad. 5. alijs ad septimū & raro ad 12. accedit profluēdo, Incipitq; fluere a 14. anno, paucis ante 13. aut. 12. nec ultra quinquagesimū fieri solet, imo a triginta quinq; annis præsertim obæsis mulieribus solet cessare etc.

Loci consentientes de suppresſione menstruorum.

Gal. 6. de sympt. causis. c. 4. Menses sunt deprauatæ per uterum fluxiones quæ expurgato per hanc partem uniuerso corpore fiunt. Paul. lib. 3. c 60. Mulierū plurimis menses quatordecimo anno fluere incipiunt, paucis ante 13. aut 12. plerique post. 14. erumpunt. Haly abb. 9. de pass. matri latitudinem inceptionis menstruorum esse inquit a 4. anno cōpleto usq; ad 14. Et latitudinem desinentiæ a 36. usq; ad 50. & hoc idē affirmant Auic. & Arist. 9. de animalibus & hoc intelligitur de uniuersali durationis tempore, Particulare uero incipit a duobus diebus & se extendit usq; ad septem, Guai 5. aph. tempus menstruationis durat a 3. die usq; ad. 8. q, si ultra citraq; fluxerit, talem fluxum præter naturam dicimus &c.

De causis suppresſionis menstruorum.

Menstrua supprimūtur uel per se affecto utero uel p cōsensum. Per se efficitur uterus uel ex duritie cōtracta uel ex uenarum angustia uel ratione facultatis expulsoriæ quæ ob malam intemperiem oriri solet. Supprimūtur rursus obstructis

uasis quæ ad uterum descendunt & hoc uel ratione caloris desiccantis uel ob copiam humorũ crassorum uel ob abscessum uel carnem additam, Sistuntur etiam menses si ad alia loca sanguis transferatur, uel ob uaria excretionũ genera, etc. Per consensum etiam supprimuntur, uel ratione hepatis sanguinem nõ descernentis uel ratione obstructionis totius corporis uel aliorum membrorum particularium, &c.

Loci consentientes de causis suppresssionis menstruorum.

Gal. 6. de sympt. cau. cap. 4. suppreßionis causa menstruorum uel est durities uteri, quæ uel illico ab origine contrahitur, uel post generationem et hoc ratione uteri affecti, qui ex uenarum angustia aut ex uasorum uteri compreßione, quum immodice corpus crassescit, aut ex intemperie uteri procedi, Detinentur etiam menses ob materiam ipsam, quũ crassum fuerit uel uiscosum quod euacuatur. Supprimuntur rursus obstructis ob huiuscemodi humores, uasis, quæ ad uterum descendunt uel ratione uniuersi corporis &c. lege tu fusius. Aet. ser. 16. cap. 51. Sistuntur menses quibus sanguis crassus est & uiscosus, & quibus ad alia loca transfertur uelut per nares & sedem, Quin & sanguinem ex thorace reiectantibus, uel quibus per uenæ sectionem multus extrahitur &c. Lege de his causis Galen. aphor. 5. comment. 57. Item Auicen. fen 21. c. 25. ibi, Menstrua retinentur aut propter causam propriam, aut communem, &c.

De signis suppresssionis menstruorum.

Suppreßio menstruorum quæ fit à frigore cognoscitur grauitate, somno, coloris albedine, pulsus raritate, copia urinæ & excretione pituitosa, quæ uero fit a caliditate demostratur ex inflatione ac exiccatione uteri, uel ex his quæ uterum radunt ac mordent, quæ uero fit a siccitate manifestatur ex

his quæ præterierunt, præsertim ex extenuatione corporis et uenarum tenuitate, quæ autem fit ab abscessibus uel carne addita per obstetricem cum signis abscessuum cognoscitur. Similiter quæ fit a duritie uel a conceptione per obstetricē uteri ceruicem tangentem, cognoscetur &c.

Loci consentientes de signis suppressionis menstruorum.

De signis lege Auic. 21. cap. 27. Illius quæ pendet a frigore, signum est grauitas somni & profundatio in ipso & albedo coloris, uiriditas uenarum, & raritas pulsus & multitudo urinæ & phlegmatica ægestio, & reliqua lege eum uberius. Gal. 6. de loc. aff. cap. de uteri aff. citat aph. 39. lib. 5. ibi, si mulier quæ neq; grauida neq; peperit lac habet mēstrua huic defecerunt & ibi alia indicia suppreßionis ponit, nam inquit grauitas totum corpus molestat, Item fastidium ut nullo adsit cibi cupiditas, horror inæqualis, quod si inæqualitas sine horrore euenerit, alienaq; cupiat iubeq; obstetrix uteri ceruicem tangat, nam dictum est ab Hip. apho. 5. aph. 34. Quibus os uteri durum est, his uteri os comprimi est necessarium, quod si citra duritiem clausum sit eam prægnantē esse coniicies, quod si clausum sit cum duritie affectum esse uterū protendit &c. lege tu fusius, lege etiam Aet. serm. 16. cap. 54. ibi supprimuntur ex frigidiore temperatura etc. Quod per excrementa corporis signa habere poßimus elice ex Gale. 6. de sympt. cau. cap. 4. ibi talem semper refert speciem id quod excernitur, quale est id quod inanimante redundat &c.

De cura suppressionis menstruorum.

Cura retentionis menstruorum duobus scopis indiget primum in remouenda causa alterum in prouocandis mēstruis. Si causa igitur fuerit uehementißimus calor menstrua cohibens, tunc prouocare ea non licet quum sat sit ab hoc calore

ſuperfluitates abſumi. Si uero in cauſa fuerint longæ ægritu tudines præcedentes cum imbecillitate uirium, tunc nec prouocanda ſunt, quum corpus potius reficientibus quam euacuantibus indigeat. Si uero cauſa fuerit materia pituitoſa tūc in medendo opus eſt materiam a qua menſtrua corrumpuntur, & a ſuo naturali ordine mutantur, præparare, & præparatam euacuare. præparatur craſſa attenuādo & obſtructa aperiendo cum oxymelle ſy. biſantino de duabus rad. cum aquis fœniculi apij cuſcutæ. Euacuatur cum his quæ humorē ſuperfluum educunt ut cum agarico, electuario indo, diaphinicone &c. & ſi qua mala fuerit intemperies relicta tūc his remoueri debet quæ ſtomachum & hepar roborant quales ſunt multæ confectiones &c. Quod ſi menſes retineantur ab aliquo abſceſſu curatur cura apoſtematum ut pluries dictum eſt. Si cauſa fuerit pinguedo tunc adhibitis reſoluentibus curabitur cum exercitijs et ieiunijs &c. Si cauſa fuerit aliquod ulcus tunc cura erit impoſſibilis, & ſi quid curæ fuerit, tunc per regimen & frequentem uenæ ſectionem fiet, ut ſanguis per tenuem uictum & ſanguinis miſsionē, qui fluere per inteſtina conſueuerat, diſcutiatur ac euacuetur. Prouocant deinceps menſtrua decoctū quinq; rad. cum ſabina, pulegio, calamento, mentaſtro, origano cum ſy. de duabus, uel quinq; rad. prouocant ualenter troc. de Razes, caſsia lignea, crocus, cinnamomum, borax aurificum, Item balnea frictiones & cucurbitulæ poplitibus ac coxarum parti domeſticæ applicitis, item ſaphenæ uenæ inciſio & peſſaria ex mercuriali & melanthio cum muſco in rara ſyndone &c.

Loci conſentientes de cura ſuppreſsionis menſtr.

De *cura lege Aet. ſer. 16 cap. 53. ibi, Quæ ob nimiam caliditatem, non purgatur quam maxime humectare oportet cū balneis, & uberiore ac humidiore cibo & potu, quæ ob ni-*

miam frigiditatem oppositam curationem exposcunt, &c.

Gal. aph 5. com. 36. *Intentio sanationis est primum ora uenarum adaperire quæ ad uterū pertingunt sanguinemq; extenuare deinde purgationem adhibere, nam quando craßi euacuantur humores tales sanantur dispositiones etc.* De prouocandis menstruis lege aph. 28. lib. 5. *ibi suffitus aromatum muliebria ducit, sæpius uero & ad alia utilis esset nisi capitis facerent grauitatem &c.* B. *Veritatem non continet apho. in omni menstruorum suppreßione, nam si detinentur mēstrua ob uteri inflammationem, aut tensionem, aut ob alias similes causas nihil suffitus aromatum prodesset, sed si sistuntur ratione sanguinis craßi uel obstructionis uasorum aut substantiæ densitatis uerum est quod per aromatum suffitus menses euocantur, quum crassa extenuat obstructa incidēdo reserat, & obserata aperit, quæ uero sint aromata docet Gale. esse amomum casiam costum cinnamomum &c. Vide Auic. 21. tr. 3. cap. 28. Vide etiam Arcul. & Marc. Cat.*

Prouocantia menstrua.

Prouocant *menstrua absinthium, acorus, agaricus, agnus, castus alleum, aloes, amaracum, amygdalæ amaræ, abrotanū, artemisia, assa, ciclamen, calamentum, chamedrys, chamepithys camomilla, cantarides, castoreum, centaurium, cinnamomum, cupressus, cyperus, cucumer agrestis, daucus, helenium, eupatorium, faseoli rub: lens syluestris, galbanum, ammoniacum, iris lupini, maiorana, cuscute laurus, laudanum, marubium, melissa, mentastrum, matricaria, mercurialis, myrrha nasturtium, ouum anatis, origanum, ozimum, papauer rub. pastinaca, peonia, peucedanum, pulegium, raphanus, rosmarinus, rubea tinctorum, ruta, sambucus, saluia, satu regia, sauina serpillum, sinapis, scamonium, scilla, spica, urtica, usnea.* Composita *sunt diacalamentum*

diatrionpipereon, diapraßium troc. de myrrha theriaca magna, triphera magna, pillulæ fœtidæ de serapino.

De pronosticis suppresſionis menſtruorum.

Aet. ser. 16. cap. 52. Suppreßis menſtruis ſanguinis reiectationis ac ſyderationis periculum imminet &c. Lege nõnulla etiam iuxta Gal. 6. de loc aff. cap. 4. quæ intelligi tam poſſunt de menſtruis quam de retento ſemine.

Auicen. 21. tract. 3. cap. 26. Suppreßis menſibus ei cui uirtus ad excernendum eſt potens aßimilatur uiris, & multiplicantur capilli, & naſcitur ei ueluti barba, Quare frangitur forma eius & incraſſatur, deinde moritur & interdũ prouenit ante mortem ad diſpoſitionem, cum qua non eſt poßibile ut prouocentur menſtrua.

Hip. aph. 5. aph. 34. Menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus fluens, bonum. Et aph. 57. eiuſdem, ſi menſtrua plura fiant accidunt morbi, & ſi non fiant ex utero morbi contingunt. B. quaſi dixerit ſi menſtrua detinentur neceſſe eſt proceſſu temporis ipſum uterum pati, lege Gal. in com. Et aph. 5. aph. 61. Si mulieri ceſſent purgationes, neq; febris neq; rigor ſuperueniat & faſtidia accidant, iudica ipſam in utero hẽre.

De menſium profluuio & eius cauſis.

Duplicem hic affectus habet cauſam, uel ab utero unde emanat, uel ab ipſo humore fluente, prima fit aut ab uteri imbecillitate, aut ab eius uenarum apertione, aut a quopiam ulcere corrodente, uel ſciſſura. 2. bifariam fieri cõtingit, uel ab ipſius ſanguinis quantitate uel qualitate, quantitate uel cauſa repletionis nimium corpus aggrauantis, unde fit euacuatio quæ uel naturalis uel non naturalis erit, Naturalis quũ a natura ita fiat ut ſuperfluum tantummodo expellatur, non naturalis quum ob ſuam multitudinem, & dominium immodice profluat, qualitate, uel cauſa caliditatis ſanguinis, uel

tenuitatis, interdum etiam superfluunt menstrua causa abortiui fœtus uel ob partus grandiores, &c.

Loci consentientes de causis profluuj menstruorũ.

Gal. aphor. 5. comm. 57. fit immodica menstruorum euacuatio, si ora uasorum quæ ad uterum pertingunt ultra modum aperiãtur, aut si sanguis uel calidior uel tenuior fiat, aut sua multitudine modum naturæ conuenientem excedat, aut totum corpus aggrauet &c. Lege etiam Auic. 21. tract. 3. cap. 2. ibi superfluitates quandoq; fiunt secundum semitam ægritudinis, aut propter dispositionem in matrice, aut propter eius debilitatem, aut malitiam complexionis, aut propter ulcera, & corrosiores, &c. Lege etiam Paul. lib 3. ibi fit etiã ob partus grandiores & crebro ob abortiui fœtus causam &c.

De signis profluuij menstruorum.

Signa menstrui ab imbecillitate uteri, aut ab apertione uenarum prouenientis erunt, si sanguis exierit purus nullũ dolorem inferens, si uero ab ulcere profluat tunc paulatim & maximo cum dolore prodeat, Considerentur tamen & quantitas ipsius fluentis sanguinis, & modus delationis, nam amplioribus uasis ruptis magna sanguinis copia statim profluit minoribus uero non itidem, signa ex quantitate sanguinis nimium corpus replentis sunt signa repletionis ut uenarum latitudo exuberans, faciei & corporis repletio, quæ interdum cum dolore est. Signa quando fit a mala qualitate sunt caliditas, tenuitas, acrimonia, & color prauus. Signa immoderatæ euacuationis sunt color fœdus pedes tumescunt, concoctio uitiatur, & prosternitur corporis robur &c.

Loci consentientes de signis profluuii menstruorũ.

Auic. 21. tract. 3. cap. 3. factam a debilitate matricis & apertione uenarum significat exitus sanguinis puri nõ dolorem faciens etc. lege eum fusius. Gal. 6. de loc. aff. cap. 4. quum im-

immodice euacuantur, ſequitur color fœdus, pedes molli tumore attolluntur, corporis robur proſternitur, ciborum tum concoctio tum cupiditas uitiatur, atq; in totum omnia quotquot immoderatam ſanguinis euacuationem ſiue ex hemorrhoide ſiue alio quopiam ſanguinis fluore euenientem ſequi conſueuerunt, accidentia huiuſcemodi fœminas infeſtant, &c. lege Arcul. & Aet.

De cura profluuij menſtruorum.

In ſuperfluo menſium fluxu binæ requiruntur intentiones quarum altera in remouenda fluxus cauſa conſiſtit, altera in retinendo fluxum, uerum in praxi ultimum quod eſt in intentione primum eſſe debet in executione Si igitur cauſa multitudinis ſanguinis menſtrua ſuperfluxerint, tunc ſectione uenæ & uictū tenui qui ſanguinem non adaugeat ſuccurrendum. Si uero contenuis ac calidi ſanguinis fluxus accidat, tunc ſanguis cum ſyr. roſ. de granatis de ſuc. acet. cum aquis acetoſæ portulacæ plantaginis alteretur, & ſi quid bilis ſecū admixtum ſit euacuetur cum myrobalanis caſia & rheub. Deinde ſanguinis diſcraſia cum diarhodone triaſandalis, uel cum epithemate ex aqua roſ. plantaginis & unctionibus frigidis remoueatur. Si uaſorum apertio in cauſa ſit per obturationem & ruptura per conglutinationem, et eroſio per renutritionem curabuntur. Si cauſa fuerit uteri imbecilitas per aromata ſtyptica quæ ſua proprietate roborant, curabitur, ſi cauſa fuerit ulcus tunc opus ſunt duæ intentiones abſterſio. ſ. & cōglutinatio & c. Et hæc de prima intentione. 2. intentio eſt ſanguinis cohibitio quæ duobus medijs perſici poteſt, primo diuerſione ut ſanguinem ad alias partes reuocemus. 2. cohibitione reſtringendo et uiam intercipiendo per quam ſanguis debet fluere, diuerſio igitur fiet per ſectionem uenæ hepaticæ uel baſilicæ aut per impoſitionem cucurbitularū ſub manis

ante cibum, uel sub brachijs cum uehementi frictione, Interceptio uiarum per quas ſanguis fluit tum intrinſece tũ extrinſece fieri poteſt, intrinſece cum ſy. frigidis ſtypticis, qualis eſt ſy. ros. mirtinus de portulaca cũ aquis plantaginis, ſolatri, acetoſæ, quibus adijci poſſunt troc. de charabe de terra ſigillata, de ſpodio cũ ſemine acetoſæ, Itẽ puluis corall. rub. lapidis hematitis, el. de ſcoria ferri, et triphera ex arte phenonis etc. Valẽt ẽt in hoc caſu naſcalia ex coto in ſuc. plãg. immerſo cũ boloarmenio sãguine draconis etc. Itẽ balnea et ĩ untiones ex rebus ſtypticis ut ex roſis cort. granatorũ gallis, balauſtijs, acatia, hypocyſtide etc. Quæ oĩa quũ nihil ꝑfecerint ad narcotica, cõſiderata primũ uirtute, refugiendum, qualis eſt athanaſia nic. & phylonium. Loci conſentientes de cura.

De cura lege Auic. 21. tr. 3. ca. 4. ibi facta a multitudine aggrauãte corpus & c. ſi fiat a bile euacuetur cũ myrobalanis in quibus eſt uirtus ſtyptica, ſi ab uteri imbecillitate dentur aromata etc. Gal. 7. de cõpoſ. med. p loc. ca. 4. oſculi uaſorũ apertio per obturationẽ & ruptura per conglutinationẽ & eroſio per renutritionem curatur & c. Et meth. 5. cap. 4 et 5. exiſtimanda eſt profuſionis quantitatis, nã ſi per ruptũ uas aliqđ magnũ eſt aut uehemẽter recluſum hiat, utiq; adſtringẽtibus medicinis opus eſt, ueluti balaſtio hypocyſthide Rhoe omphacio, acatia, gallis immaturis, & malicorio, ſin uel exiguum uas eſt per ruptum & non multus profluit ſanguis tũc aloe & manna & pini cortex & lemnium ſigillum lapis hematites & alia ſimilia ex auſtero uino nigro utilia medicamenta, uide etiam de cucurbitulis ad mamillas applicandis meth. 13. cap. 9. ibi, ſic nanque ad mamillas cucurbitulas imponimus, quum ſanguis ex utero profluit. Itidem meth. 5. cap. 3. Hip. aph. 5. aphor. 50. mulieri ſi uis menſtrua cohibere cucurbitulam quàm maximam ad mamas appone & cæte.

De regimine uictus, lege Aet. ser. 16. c. 64. ibi imperandũ est unius aut alterius diei ieiunium &c. lege etiam Auic. fen. 21. cap. 4. ibi cibetur ipse cum eis quæ sunt uitelli ouorum &c.

Sistentia ac supprementia menstrua.

Sistunt ac supprimunt menstrua acatia, acetosa, alumen, aizoon, aqua aluminosa, balaustia, barbabyrci, bolus armenius, blactæbisantiæ, suffumigium castanearum cortices, cauda equina, cornu cerui ustum, cicuta, citonia, coagula, consolida, coralli, coriandrum, lapis hematites, hepatica, uinum extinctionis ferri, fimus capræ, gallæ immaturæ, gypsum, gumiarab. glandes, granatorum cort. et flores, hyosciamus, charabe, lapis iaspis, lentes lentiscus, lycium, semen mãdragoræ, margaritæ, mastix menta, millefolium, myrrha, mirtus, frondes mori, mumia nymphea, olibanum, oliuæ, polygoniũ, portulaca, cortices interiores quercus, & ulmi, rosa, rubri, sanguis draconis, syliquæ ægyptiæ comestæ, solatrum, sumach scoriaferri, uernix. spodium, spicainda, uirga pastoris flores uitis agrestis, hypocysthidis succus, prunioli acerbi & agrestis. Comp. sunt conf. alchechengi Auic. 1. 5. confectio scoriæ. Auic. 3. 5. diaolibanum Nic. phylonium persicum Mes. syr. de mirto, de portulaca, Theodoricon magnum, triphera minor fenonis mes. Troc. de terra sigillata de charabæ, de spodio, michileta, athanasia haly. 6. ant. &c.

De pronosticis suppresſionis menstruorum.

Hip. aph. 5. aph. 56. In fluxu muliebri si conuulso & animi deffectus aduenerit malum. B. Nam ad omnem immodicam euacuationem, tanquam casus communis animi deffectus accidere sólet, unde Gal. meth. 5. cap 5. profluere prohibetur ob animi deliquium, quod sæpius accidere solet &c. Et aphor. 5. aph. 57. Si menstrua plura fiant accidunt morbi, & si non fiant ex utero morbi contingunt, Auic. 21. cap. 2. Et illud est

deterius, quod ex complexionis malitia oritur. Et quum superfluit sanguinis fluxus sequitur debilitas appetitus & digestionis, aut extremitatum inflatio et coloris malitia et interdum perducit ad hydropem, &c.

De doloribus iuncturarum, siue articulari morbo, & podagra.

Dolor iuncturarum est tristis sensatio earum a mala intemperie, uel a soluta continuitate eis accidente proueniens, cuius species sunt arthritis, podagra, Ischias, gonagra & chiragra, Morbus igitur articularis quem græci αρτριτην uocant est defluxus humorum ad artus siue iuncturas pedum ac manuum cum dolore & tumore, Podagra est pedum affectio ab humore calido uel frigido dolorem inferens etiam neruis patientibus, Ischias est coxarum dolor diuturnus ac difficilis a materia fluente ad uertebras sciæ, & ligamenta usque ad poplites & suras, Gonagra est Inflammatio genuum cum intenso dolore, Chiragra est manuũ dolor a materia in neruis & tendonibus manuum contenta.

Loci consentientes de dolo, &c.

Gal. lib. fin. med. Arthritis morbus est inflammatio articulis accidens, quæ magnum dolorem neruis patientibus adfert. Et aph. 6. comm. 49. Podagra est inflammatio pedum a fluxione humorum causata, Paul. lib. 3. cap. 77. coxendix est dolor a natibus inguinibusq; ad genua usq;, In plurimis autem ad summum pedem pertingens, Auic. cap. de dolor iunc. sciatica est dolor, qui incipit a iunctura anchæ & descendit retro ad coxam, & quandoque extenditur usq; ad genu & ad calcaneum, &c.

De causis articularis morbi.

Causæ efficientes uel sunt extrinsecæ uel intrinsecæ, Extrinsecæ sunt casus percußio, propulsus, uel luxatio, labor

intempestiuus, potio frigida insueta, Nauseatiua satietas, nimia repletio, & omne quod bonam digestionem impedit et superfluitates multiplicat, Item consuetarum euacuationum retentio, Item, Mærores, curæ, & reliqua animi pathemata. Causæ intrinsecæ sunt uel ex parte membri suscipientis uel ex parte fluentis materiæ, Causa instrumẽtalis est dilatatio meatuum naturalium accidẽtalis, quæ fit uel propter membri imbecillitatem aut propter eius malam intemperiem, Rursus imbecillitas membri uel erit a sui origine uel propter caloris uehementiam, aut propter motum uel dolores uel causas extrinsecas, Causa materialis maiori ex parte erit pituita, sæpe sanguis, raro bilis, rarißime omnium atrabilis &c.

Loci consentientes de causis Arti. morbi.

Paul. lib. 3. cap. 78. Cæterum hoc mali frequenter antecedit improbus labor, uehemens ambulatio, equitatus creber, usus ueneris intempestiuus, insueta frigidæ potio &c. lege eum fusius & plura inuenies, Lege etiam Aui. 22 cap. de dol. iuncturarum ibi & de causis eius sunt cibi generantes &c. & paucitas digestionis quies et demißio exercitij coitus plurimus frequentia ebrietatis & retentio euacuationum &c. lege locum uberius, lege etiam Gal. 6. aph. com. 28. ubi causam enumerat q, multi idcirco laborant quia patres & auos habuere podagricos in quibus semen erat uitiatum atq; ideo natis uehementiorem fecerunt partium imbecillitatem ubi etiã inquit quòd necesse est pedes esse natura imbecilliores siquis podagra corripi debeat &c.

De signis Articularis morbi.

Signa cãrum extrinsecarũ habentur ex relatione infirmi, Signa intemperieri simplicis sunt q, dolor eius est sine grauitate inflatione et coloris alteratione, Signa intemperiei cũ materia, sunt grauitas tumor, quorum absentia non super si-

gnificat materiæ priuationem, quum fieri posʃit ut materia in profundo delitescat, Item permutatio caloris loci & doloris materiam indicant flatuosam uel humoralem, Signa particularis camæ sumuntur a iuuantibus, & nocentibus, Item ex calore loci & ex pulsu & ab egredientibus & ex hora doloris & ex additione eius & repletione, Itẽ ex ætate consuetudine & ex regimine præcedente, Signa sanguinis sunt quia rubescit locus nisi in profundo lateat, adest tensio, pulsatio, grauitas, regimen sanguinem adaugens & dispositio corporis sanguinea, Signa bilis sunt calor intensus, nulla grauitas, paucitas rubedinis dolor est superficialis, mordicans, urina rubea. pulsus uelox, temperies biliosa, regimen bilem generans. Signa pituitæ, color albus, liuidus, dolor grauans, remissus, tumor magnus cum mollitie, non sentitur calor, urina alba, temperies pituitosa regimen pituitam generans & ætas senectutis, signa melancholiæ, sunt dolor remissus profundus, tumor paruus cum duritie, urina remissa, tenuis habitudo extenuata, regimen præcesʃit melancholium.

Loci consentientes de signis.]

Aui. 22. T 3. c de sig dolorum iunct. Cõplexio simplex fit parumper raro & fit in ea dolor sine grauedine absq; inflatione & non est alteratio coloris &c.

De signis humorum lege Paulus. lib. 3. c. 78. ubi deprehendi facile humorum, noxam inferentium discrimina posse, tũ suis coloribus tumq; his quæ superueniunt &c. lege eũ fusius etiam de particularibus causarum signis, lege etiam Razem in lib. de iuncturis & plura intelliges. &c.

De cura articularis morbi.

Pro cura articularis morbi siue pdagræ quatuor opus sũt intentiones prima erit auersio quæ fiet sanguine peccante cũ

sectione uenæ per rectam diametrum, aut cum euacuatione minuendo materiam sicuti cum pillulis de hermodatilis minoribus, cum rheub. aut cum uomitu. 2. est humoris siue calidi, siue frigidi digestio, quæ stypticis frigidis in causa calida, ut cum syr. ros. de granatis cum aquis plantaginis acetosæ, &c. & in causa frigida cum rhodomelle, deinde cum syr. de stechade cum aquis betonicæ absinthij & saluiæ perficitur. 3. intentio est præparati humoris omnimoda euacuatio, unde in causa calida conueniunt pillulæ de hermo. min. cũ rheu. in frigida pillulæ de hermamai. &c. 4. est doloris prohibitio quæ fieri potest in causa calida, cum repercutientibus anodinis, qualis est caßia cum oleo roſſ. diſſoluta, uel cum aqua solatri & rosſ. uel cum medulla panis in lacte cum uitello oui, sed si fluxerit omnino materia, tunc anodina simpliciter conueniunt, sicuti camomilla anethum mellilotum fœnugræcum &c. Vlt. cum his quæ resoluunt & emolliunt procedendum, sicut cum oleo camomillæ et stercore uacino aut cum balneo ex uino & rebus stypticis &c. Cibaria in causa calida sunt frigida & humida ut ptisana hordeacea cum zucharo cucurbita attriplices cucumeres & similia, uitentur dulcia acria & salsa, Item carnes & uina, In causa frigida uictus sit tenuis & pro potu sit hydromel, Itidẽ curatur ac dixi ischias uerum quum in profundo materia lateat, repellentibus in principio non utimur, &c.

Loci consentientes de cura articularis morbi.

De prima intentione loquitur Auicen. 22. cap. de cur. dolo. iunct. ibi, Cum autem causa in eis est cum materia tunc opus ut prohibeatur quod effundit per attractionẽ ad contrarium, & per minorationem &c. In causa sanguinea opus ut administres phlebotomiam ex parte contraria, deinde administra uomitum &c, Paul. in quibus sanguineus humor redundat

protinus

protinus sanguis mitti debet, qui tamen in pituitosis uel atrabilarijs non est detrahendus etc. Razes in lib. de iunct. incipimus minuere ex latere opposito propter duo commoda quorum unũ est declinare materiam à suo loco, alterum est retardare cursum materiæ ad locum doloris, et in lib. diuis. opus ut non prolongetur phlebotomia in sanguinea, sed fiat cum incipit dolor & pulsatio &c. Vide de his etiam Halyabbatem. Arcul. Mar. Cat. &c. Gal. aph. 6. com. 28. Nõ influet humor si omnino uacans superfluitatibus corpus extiterit, Erit enim uacans si mediocri utatur exercitio, & bene cibũ concoxerit, unde & desidiæ & crapulæ eis nocent &c. Lege de his cibis Razem loc. cit. ibi dieta sit frigida & humida sicut aqua hordei & cucurbita & cucumeres &c. Lege etiam Alexan. ibi uitentur dulcia acuta unctuosa salsa &c.

Obseruationes in euacuatione.

Marc. Cat. inquit q, in euacuando pituitam non debemus tantum phlegmagogis uti, sed etiam cholagogis, quum pituita semper bili admixta sit, alioquin ex se non flueret. 2. quod euacuantibus debemus styptica admiscere, quia constringendo uias prohibent materiæ fluxum. 3. q, a principio cũ uehementi pharmaco non est euacuandum, quia tunc tenue egrederetur, & quod esset crassum remaneret &c.

Obseruationes circa digestionem.

Gera. super. 9. alm. digestiuum materiæ frigidæ debet esse calidum stypticũ dum materia fluit. sed in materia fluxa debet esse subtiliatiuum & incisiuum Marc. Cat. Digestiua non debent esse ualde aperientia, nec quæ neruis & iuncturis noceant sicut oxymel.

Obseruationes circa repercussionem.

Gilbertus uti debemus repercußiuis donec cesset dolor et apostematis pulsatio et tunc cessabimus ab eis quoniam si ul-

terius usi fuerimus ingrossabitur materia & reddetur difficilis dissolutionis. Aui. Repercussio non oportet ut fiat materia existẽte fortis effusionis plurimæ resumptionis, nam materiam inobedientem facit & dolor accidit magnus.

Obseruationes circa resoluentia.

Halyabb. in sua praxi, Nõ oportet uti medicaminibus calefacientibus & subtiliantibus nisi post digestionem & corporis purgationem, quoniam si aliter fiat tunc humor aduritur & indurescit & difficilis fit sanationis. Auic. Non oportet ut approximent resolutiua fortia in principio rei, ante euacuationem, quoniam faciunt euenire materias plurimas, deinde resoluũt subtile earum & inspissant residuum & retinent ipsum, & hoc in materia uiscosa & melancholica.

Obseruationes circa motum.

Alex. tract. Non superabundantem sequantur motũ quoniam nocet, sed utantur eo paulatine absq; labore quoniam motus generat bilem rubeam & eam attrahit ad articulos, Razes in lib. de iunct. caueant ab ambulatione equitatione balneis retentione urinæ & egestionis.

Conferentia doloribus iuncturarum.

Conferunt doloribus iuncturarum resoluendo quædã ac liquefaciendo materiam condensatam ut crocus melilotum anisum, aloes, mastix, iris, stechas arab. Quædam crassitiem attenuando & ex profundo attrahendo, sicut caricæ mel lentiscus, abrotanum, apium, syluestre calamentum, aristologia, ruta, cum melle, urtica, nasturtium, gumi rutæ syluestris, ammoniacum, galbanum euphorbium resina terebenthina, costus, castoreum. Quædam attrahendo & uesicando ut cepæ alleum lac ficus anacardi, sapo, cortex nouum atramentum fermentum. Quædam urendo & ulcerando ut atramentum uitriolum staphisagria fermentũ scilla, uernix pini, thapsia,

cantarides. Quædam penetrando in profundum ut aqua uitæ, oleum terebenthinæ, oleum philosophorum. Quædam leniendo & mollificando, ut adeps anatis anseris uulpis leonis ursi, medullæ crurium uituli, cerui asini, æsypus mucilago s. lini fœnugræci altheæ, oleum uulpinum costinum, liliorum de castoreo de sinapi, de nuce romana cum storace & assa. Quædam euacuando ut pillulæ fœtidæ aggregatiuæ de hermodactilis de serapino de oppoponaco mes. pillulæ arteticæ nic pillulæ magistrales confectio de thurbit &c.

De pronosticis articularis morbi.

Hip. aph. 2. aph. 46. duobus doloribus simul eundē locum infestantibus uehementior alterum obscurat. Et aph. 4. apho. 20. Non febricitantibus si tormina acciderint & genuū grauitas & lumborum dolor, purgari inferius oportere significatur. Et aph. 4. aph. 31. laßitudinem habentibus in febribus circa articulus & maxillas potißime sine abscessus fiunt. Et apho. 4. aphor. 33. sed si ante morbum aliqua parte doluerint hic morbus firmatur. Et aph. 4. aph. 44. quibus febres longæ, ijs tubercula uel dolores in articulis fiunt. Et aph. 4. aph. 45. quibus tubercula uel in articulis labores fiunt, ij pluribus utuntur cibis. Et aph. 6. aph. 22. quicunq; dolores ex dorso ad cubitum descendunt uenæ sectio soluit. Et aph. 6. aph. 28. eunuchi neq; podagra laborant neq; calui fiunt. Et apho. 29 eiusdē mulier podagra nō laborat nisi menstrua defecerint. Et aph. 30. eiusdē, puer podagra non laborat ante usum uenereorū. Et aph. 49. eiusdem quicunque morbi podagrici fiunt, hi sedata in quadraginta diebus inflammatione finiunt. Et apho. 55. eiusdem dolores podagrici uere & autumo magna ex parte mouentur. Et aph. 6. aph. 59. quibuscunq; a coxenticum dolore diuturno molestatis excidit coxa, & rursus incidit, his marcores superueniunt. Et aph. 66. eiusdem quibuscunque à

coxendicum dolore diuturno molestatis excidit coxa his crus tabescit & claudicant si non urantur. Auic.loc.cit. & humores crudi quum retinentur in corpore, nec euacuãtur per egestionem uel urinam nec per artem, non est longinquum quin currere faciant dolores iuncturarum. 2. Et aptius adhoc ut in eis multiplicentur ista sunt senes, & habẽtes ægritudines cronicas & conualescentes quum nun reguntur cum retificatione. 3. Et aptiora tempora ad dolores iuncturarum sunt uer propter motum sanguinis & humorum & autumnus propter malitiam humorum & digestionis. 4. Et cum securritur doloribus iuncturarum in primis quando apparent, fit eorũ cura facilis. 5. Quod si confirmentur & consuescant proprie illis qui generati sunt & humoribus diuersis non curantur. 6. Et quando apparent narices in habentibus dolores iuncturarum & podagrã est eorum sanatio per eas. 7. Et dicitur qui habet dolorem anchæ & apparet in coxa eius rubedo uehemens trium digitorum non faciens ei dolorem, & accidit ei in ea pruritus uehemens, & desiderat olera morietur in 25. die. 8. et omne membrum, in quo est dolor iuncturarum macrescit, & extenuatur. Nono, Et dolores iuncturarum præter sciaticam & podagram quum curantur & eradicantur eorum materiæ non redeunt uelociter. Razes. 12. com. deterior iuncturarum dolor erit quando accidit ei cuius pater uel auus illo laborauerit. Auic. sunt ægritudines quæ hæreditantur. Razes in lib. pronost. dolor iuncturarum in iuuẽtute breuem fore uitam significat, & qui fiunt in superioribus sunt satis deteriores, &c.

Authores erronei dissentientes circa artic. mor.

1 Adserere, in principio morbi articularis semper esse repellendum.

2 Adserere, articulares morbos ad saniem posse terminari.

3 *Adſerere, Venæ ſectionem ex pede primum, & non ex manu eſſe committendam.*

Confutatio diſſentientium circa artic. mor.

Ad primum reſpondet Auic. cap. de cur. ſciat q. repercuſſiua & fortiter ſtyptica ſunt in hoc caſu multum ſuſpecta, quoniam materiam in loco profundo incutiunt, & nocēt nocumento uehementi & demum fit difficilis eius reſolutio.

Ad ſecundum Razes in diuiſ. inquit hoc eſſe eis proprium quod per ſaniem non terminantur.

Ad tertium Auic. loc. cit. & non fiat primum phlebotomia ex pede niſi poſt phlebotomiam in manu niſi materia ſit ualde pauca, &c.

Finis libri tertij.

IOANNIS BACCANELLII, MEDICI REGIENSIS,

De Conſenſu Medicorum, *in curandis febribus.*

Liber Quartus.

Febris quid ſit, & unde dicatur.

EBRIS *quæ a feritate, uel a feruore dicitur eſt calor præter naturalis accenſus in corde & arterijs ad alia membra diffuſus naturalibus actionibus incommodans, qui calor duplex eſt alter natiuus et genuinus, alter uero acquiſitius ac ſpurius, qui ſi per totum corpus diffundatur febrem efficit, ſi minus laßitudinem inducit.*

Loci consentientes de febre.

Alex. lib. 5. cap. 1. Febris nil aliud est quàm immodice auctus feruor accensus præter naturam in corde & arterijs, qui secundum naturam ignis cor poßidens corpori uniuerso damnatur.

Gal. 2. de mor. cau. cap. 2. πυρετός ἐστι τοῦ παντος ζώου θερμότις τις ἀμέτρος οὖσα. *i. febris est totius animantis immodicus calor.* Et 1. *aph febris est conuersio natiuæ caliditatis ad igneam.* Et. 3. *de diff. mor. cap. 5. ubi calor totum corpus infestat febris nominatur, si uero per totum corpus non diffundatur laßitudo dicitur.* Auicen. 4. *can cap. 1. Febris est calor extraneus accensus in corde & procedens ab eo mediate sanguine & spiritu per uenas & arterias ad totum corpus & inflammatur inflammatione quæ nocet operationibus naturalibus.* Gal. *de difficul. respi. cap. 21. duplex est caloris genus alterum genuinum & corpori innatum, alterum acquisitiuum ac spurium.*

Obiectio.

Erunt ne bini calores distincti an unus & idem calor naturalis & extraneus quod bini distincti sint, uidetur, nam natural. temperatus est, ut in. 2. de fac. nat. & in com. apho. Qui *crescunt plurimũ habent caloris innati, sed in. 1. aph. est mutatus ad ingenuum ut in definitione superius allata.*

Responsio.

Dicimus *unum & eundem calorem esse quo ad substantiam, sed esse diuersos calores quo ad fundamentum, nam aliter fundatur naturalis quàm præter naturalis &c.* Nota *etiã quod febris est morbus calidus et siccus calidus* ἐνεργείᾳ *siccus uero potestate, nam febris si in superflua humiditate accendatur, non actu sicca dicetur sed facultate.*

De febrium diuisione.

Febrium aliquæ sunt substantiales aliquæ accidentales,

Substantiales sumuntur a materia, a modo motus, a quantitate, materia uel erunt membra continentia ex quibus hæctica, aut humores, unde putrida, aut ορμωντα. i. agitantia siue impellētia ut spiritus a quibus ephemera prouenit, A modo motus quū τροωος κινησεως sit ratio motus quo calor mouetur, A quantitate. i. a remißione & intentione illius caloris. Febres accidentales dicuntur quæcunq; opilationes, & inflammationes siue alios abscessus sequuntur, et non sunt per se ægritudines sicut aliæ, Sumuntur etiā accidentales a calore ut mordaces, mites aut a colore ut pallidæ liuidæ. Febrium aliæ sunt breues aliæ lōgæ, aliquæ salubres aliquæ insalubres aliæ interpollatæ, aliæ continuæ, & harum aliquæ sunt simplices aliquæ cōpositæ. Rursus interpollatarum tres sunt quotidiana, tertiana, quartana. Continuarum quæ a flaua bile proueniunt duæ sunt species altera synoche dicta, altera sortito generis nomine cōtinua dicitur. Rursus synochæ tres sunt, quædam a principio usque ad finem æquales perdurant quædam augentur, quædam decrescunt, primæ homotoneæ & ac masticæ. 2. anabasticæ & epacmasticæ. 3. peracmasticæ dicūtur. Continuarum rursus nonnullæ singulis tertijs diebus inualescunt, nonnullæ in quotidianarum figura progrediuntur; & aliæ in quartanarum forma.

Loci consentientes de diuisione febrium.

Gal. i. de diff. feb. Principales ac proprie febrium differentiæ sumuntur ab earum substantia, aliæ uero ab aliquo accidente &c. Aet. ser. 5. cap. 58. differentiæ huius caloris maioris aut minoris ratione distinguuntur & iuxta subiectum, siue materiam aut ipsum cordis corpus calore occupante, aut humores aut aeriam substantiam &c. Alex. lib. 5. trifariam in summa febres ingruunt in spiritibus humoribus & membris solidioribus in spiritibus εφημερα, in humoribus bifariam

aut in uenis ut καυσος si humores cum sanguine computrue=rint, & quas συνεχεῖς. i. continuas uocant, aut extra uenas per diuersas corporis partes putridi humores discurrunt, et febres fiunt quas Græci τυπικὰς uocant, in membris fiunt febres hecticæ.

Auice. Dicamus q febres apostematum & opilationum sunt febres accidentales & aliæ febres sunt ægritudines, lege Gal. 1. ad glauconem cap. 4. de hac re. Auic. ibi. Diuiduntur e=tiam febres ut nonnullæ sint acutæ non acutæ cronicæ nõ cro nicæ, nocturnæ diurnæ salubres & horribilia accidentia ha bentes aliæ dimittentes aliæ inseperabiles &c. Gal. 2. de diff. feb cap. 2. intermittentiũ tres sunt omnes numero quotidia=na tertiana quartana, quotidiana à pituitæ putredinæ, tertia na a flaua bile, quartana a nigra, continuarum quæ a flaua bi le proueniũt duæ sunt speties altera synoche dicta, altera sor tito generis nomine continua. B. Itidem ait. 2. de cris cap. 9. & nota q συνεχεῖς a continuo feruore dicitur, de qua Gale. 9. meth. cap. 4. mentionem facit, & harum uniuersum tempus in una accessione consumitur, &c.

De causis febrium in genere.

Causa febrium duplex est extrinseca & intrinseca. Ex=trinseca fit ab aere calido uel frigido, a mala qualitate, a corru ptione, a motu et ab otio. Intrinseca diuiditur in causas προ=καταρχοντας. i. præincipientes, & in προηγουμενας. i. ante=cedentes & in contentiuas siue coniunctas. Procatarctica est quæ quum peractum est opus, recedit ut exustio solis uel ictus scorpij. Coniuncta est quæ quum adest præsentem seruat mor bum, sublata tollit, ut calculus in uesica. Antecedens uero a cõ iuncta prorsus constituitur, nam hac præsente adest affectus & aucta augetur & minuta minuitur & sublata remouetur. Nota tamen q hæ causæ. s. præincipiens coniuncta & antece

dens referuntur ad causam efficientem, nam causa materialis in febribus, erunt membra ut in hectica, humores in putrida, spiritus in ephemera. Causa formalis erit calefacere & adurere corpus, & causa finalis cuius gratia hæc aguntur, erit sensibilis læsio operationum, &c.

Loci consentientes de causis febrium.

Gal. 1. de diff. feb. cap. 5. Quum febris sit in corde quædam præter naturalis caliditas eius causas nunc ostendere intendimus, nam non unus est tantum generationis caliditatis modus, sed aut propter motum, aut propter putrefactionem, uel propter adhæsum alterius caloris, aut propter retentionem calidi effluxus aut propter mixtionem calidæ substantiæ fiũt &c. De alijs causis lege Gal. in li. de cau. procatarct. et 1. met. cap. 8. Vide etiam de causis caliditatis. Gal. 2. de morb. cau. c. 2. Et nota q̃ Gal. 4. meth c. 3. inquit externæ causæ cognitionem non nisi ad noscendos affectus, qui nostram notitiam fugiunt utilem esse &c.

De febrium temporibus.

Tempora febrium bifariam considerantur, aut quatenus uniuersalia aut quatenus particularia. Vniuersalia sunt quæ totius morbi, siue febris circuitum absoluunt.

Particularia sunt quæ paroxysmi siue exacerbationis partem metiuntur, rursus uniuersalia nõ solum penes morbi essentiam, sed & penes symptomata & materiæ alterationem distinguuntur, nam sicut morbi principium tempus dicitur, in quo morbus apparet, sic etiam principium erit quũ materia cruda nullũ coctionis uestigiũ demõstret, aut quũ symptomata incipiũt. Sil'r augmentum dicetur, quũ morbus augetur uel accidẽtia intendũtur, uel aliquod indiciũ appareat, Status erit quũ morbus et symptomata nõ se mutãdo in sua dispositione maneãt, aut quũ signa cõcoctionis manifesta uideãtur. Declinatio erit quũ nõ solũ febris declinet sed et accidẽtia et

materia iam digesta expellitur, tempora uero particularia distinguuntur circa caloris modum, nam si calor a materia submergatur in membro erit principium quum uero calor excitatur, erit augmentum, at quum intensiori gradum calefacit, erit status & quum remittitur declinatio seu remissio morbi dicitur, nonnulli inter initium & incrementum, in æqualitatis nomen connumerarunt, sicut interuallum ac quietem in declinationis fine &c. Nota *quod principium morbi interdum uidetur absconditum, & hoc quum morbi principium adeo breue sit ut cognosci non possit sicuti in synocha epilepsia & apoplexia aut quum morbus est paucorum accidentium, aut quum in prima die morbi concoctionis indicia appareant, &c.*

Loci consentientes de febrium temporibus.

Gal.*lib. de totius morb. temporibus. cap.* 1. Equiperat *morbi tempora ad animantium ætates unum quidem principium generationi eorum tribuens, alterum incremento. 3. uigori. 4. declinationi quum ægri salui futuri sunt. Auic. 4. can. cap. 3. febrium horæ sunt sicut reliquarũ ægritudinum, principiũ, augmentum status apud ultimum & declinatio, & sunt quinque particulares causæ cuiusque paroxysmi &c. Aet. serm. 5. cap. 2.* Principium *febrilis exacerbationis est contractio extremarum partium omnium & maxime nasi, augmentũ habet accidentium incrementum & cessat frigiditas, uigor erit ubi calor æqualiter per totum corpus diffunditur &c. uide illum fusius.* Gal.*in lib. de morb. temporibus, sex tempora enumerat, initij nomen, inæqualitatis, incrementi, status siue uigoris, declinationis & integritatis interuallum ac quietem nominans &c.* De *his plura in hoc lib iuxta* Gal. *inuenies, nam secat etiam periodum in duas partes in accessionem & remissionem siue interuallum.* Et *nota pro iunioribus quod pe-*

riodus idem importat ac si diceretur circuitus, & est tempus in morbis ex intensione & remißione consistens. Typus uero est intensionum remißionumq; ordine succedens redditio. Paroxysmus & exacerbatio idem important & sunt ut inquit Aet. motus morbi particularis a remißione ad deterius. De principijs morbi absc̄oditi lege Aui. latius. 4. can. c. 3.

Quomodo status morbi præcognoscatur.

Cognosces morbos fore breues uel prolixos, ab ipso morbi paroxysmo, nam paroxysmi longi longum, breues breuem morbum prænuntiant, Item ab ipso genere morbi nam apoplexia, tertiana, breui, paralysis & quartana longo tempore terminantur. Ab ipsa uirtute debili uel ualida, unde ex debili, breuis ex ualida longus erit. Ab ipsa ætate & tempore, nam in senio & hyeme, longus, in iuuentute et æstate breuis, Ab ipsis accidentibus breuiter uel longo tempore dur[ā]tibus, Ab ipsis excrementis exeuntibus mutatis, nam in urina nullum apparens c[ō]coctionis indicium longum morb[ū] et econtra breuem sig. Nota quod peracuti morbi quartum di[ē] non transcendunt, Acuti uero plerunq;. 14. Vocandi erunt morbi acuti, si cum sæuis symptomatibus terminantur. Quare febres ephemeræ non erunt morbi acuti &c.

Loci consentientes de præcognitione status.

Hip. aph. 1. aph. 12. Acceßiones & constitutiones morbi indicabunt, & anni tempora & circuituum, ad inuicem incrementa siue quotidie siue alternis diebus siue per maiora interualla fiant. Gale. non solum in hoc com. sed etiam in. 1. de crisi. 6. libro quomodo, quispiam futurum morbi uigorem poßit primo cognoscere facile ost[ē]dit quem legere poteris. Aui c. 4. can. cap. 4. Docet cognoscere statum ex tempore & motu morbi, ex ipsa uirtute, ætate, tempore, pulsu, rigore, a paroxysmo ab accidentibus ipsis & ex euacuatione & di-

gestione &c. Vide illum latius de his. Hip. aph. 2. aph. 23. Acu ti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. Et Auic. 4. can. cap. 3. status diuersus est in morbis, morborum enim ualde acutorum status quartum diem non transcendit, nec febres ephemeræ morbi acuti dicuntur, & si propinquus sit earum status, quum hoc non satis sit, sed oportet insuper quod timorem inducant, acuti uero absolute morbi sunt quorum status. 14. attingunt, &c.

Authores dissentientes circa febrem.

1 Adserere, febrem esse complexionem calidam & siccam.
2 Adserere, febrem non posse diuidi in morbum & accidēs.
3 Adserere, in omni morbo essr aßignanda quatuor tēpora.

Confutatio dissentientium circa febrem.

Ad primum, respondetur q̃ si complexio calida & sicca esset febris tunc sequeretur q̃ complexio biliosa esset febris, quod falsum est, nam febrientes siue pituitosi siue sanguinei sint, remanent semper in eadem complexione ac prædıti erant, Præterea idem homo plurus in complexione mutaretur nam febriens esset biliosus non febriens pituitosus quod falsum esse omnes asseuerant.

Ad secundum Auic. & concil. differentia. 87. tenent quod febres sunt accidētales quū mediate uel immediate a morbo dependeant, sunt autē morbi quum nullū morbum sequuntur.

Ad tertium respondet Arcu. morbos qui nullam uarietatē medico sensibilem de se præbent, & qui in principio generationis contrahuntur, & qui ad mortem terminantur, non habere quatuor tempora, & sic falsum est quod in omni morbo sint quattuor tempora.

De febre ephemera.

Febris ephemera, nil aliud est quam calor accensus in spiritibus, & dicitur ephemera siue diaria, non ex eo q̃ duret

tantum per unam diem, sed quia plerunq; accidit, ut in uno die desinat, perdurare tamen potest usq; ad quartum diẽ, sed raro tertium diem progreditur.

Loci consentientes de febre ephemera.

Gal. aph. 4. com. 55. febres diariæ omnes ab ipso Hip. uocantur quicunq; sui ratione una die durant, tales uel a tumoribus inguinum uel a causis manifestis fiũt. De reliquis a me dictis lege Gal. 10. meth. cap. 2. ibi sane dicuntur id genus febres omnes diariæ quia solui una die sunt aptæ &c. Item. 9. meth. cap. 1.

Obiectio.

Anceps sum an tantum in spiritibus calor accendatur, quum sanguis & spiritus una promisceantur, ut uoluit Gale. 6. de usu partium, immo & 2. de diff. febrium cap. 9. tenet a sanguine calefacto fieri ephemeram, quare non solum in spiritibus, sed etiam in sanguine calor accendetur.

Responsio.

Dicimus utrunq; a calore febrili calefieri, sed si aduertamus quod primo non in sanguine, sed in spiritibus calor fundatur, dubitatio nulla erit.

De causis febris ephemeræ.

Quum duplex sit ephemera, uera. s. & spuria. Vera fit tantum a causis procatarcticis, Spuria uero fit per accidens uel ex obstructione, uel per ἀντιπερίστασιν, sicut ex cohibitione &c. Causæ ephemerarum totidem ac suæ species sunt, quæ teste Auic. enumerantur. 21. Nam aliquæ ad animam magis quàm ad corpus pertinent ut angustia tristitia cogitatio, ira, uigiliæ, somnus, quies, timor, & gaudium, aliquæ magis spectant ad corpus quàm ad animam, ut motus quies euacuatio dolor syncopis fames sitis obstructio, satietas nauseatiua inflammatio soliditas, aliquæ uero extrinsece ueniunt, sicut ab adustione frigore soliditate balneis &c.

Loci consentientes de causis febris ephemeræ.

Auic.4. can.cap.5.omnes febres diariæ fiunt aut a causis præincipientibus per se calefacientibus, aut per accidens ut opilando aut per antiparistasin ut cohibendo, &cæt. lege eum fusius. Gal.2.de cris.cap. 13. sunt autem hæ tantummodo spiritus paßiones absq; humorum putredine aut membri inflammatione nisi inflammatis inguinibus accidant, earum uero generationis occasiones sunt uigiliæ cruditas tristitia timor ira curæ deustio refrigeratio laßitudo ebrietas, et quæcunq; similia &c. Vide Aet. ser.5.cap. 58. ibi, auspicantes ac externæ lacessentes causæ, &c.

De signis febris ephemeræ.

Signa febrium ephemarum sumuntur a iocunditate caloris, non incipiunt cum frigore rigore somno uelut putridæ, nec in principio calor concentratur. Concoctio in urina primo die apparet, fiunt a primitiuis tantum causis, pulsus non est diuersus, nec systoles magis se accelerat quam naturalis, principium paroxysmi leue est ac facile, augmentum nō ultra duas horas se extendit, in statu nullum uehemens symptoma uidetur. Declinatio fit cum sudore ad integritatem desinit & adhibito balneo nullus horror sentitur. Signa trāsmutationis ephemeræ in alias febres sumuntur ab ipsa declinatione febris, nam si absq; sudore fiat, uel cum sudore per quē integra reconualescentia non sequatur iam in alias febres transit, item si declinatio ultra 24. horas cum symptomatibus & pulsum non naturali se extenderit, aut si remanserit aliqua symptomata in sui recessu. Cognoscitur etiam quum in hecticam transmutatur ex signis hecticæ, de quibus infra latius, aut in synocham ex uenarum repletione ex caliditate inflammatione rubore faciei &c. aut in putridas ex horrore, pulsus diuersitate & coarctatione ex mordaci calore &

a uehementia symptomatum, &c.

Loci consentientes de signis.]

Gal. 1. de diff. feb. cap. 7. Indicia sunt ut si fiant a procatarcticis causis, & est signum inseperabile sed non proprium, si concoctio in urinis, si pulsus frequentia a proprietate deficiat, si nullo modo systoles ad celeritatem tendat, si caliditatis adsit suauitas, si cum sudore aut rore, uel optimo aliquo uapore declinatio ad integritatem sequatur hæc omnia propria & inseperabilia signa sunt &c. De reliquis lege Auic. 4. can. cap. 6. Item Aet. serm. 5. cap. 58. & Paul. lib. 2. c. 15. Item Gal. 2. de cris. cap. 13. & 1. art. cur. ad glauc. c. 2. & 3. lege etiã Arcul. & alios neotericos &c. De signis transmutationis lege Auic. 4. can. cap. 8. Item Gal. 1. de diff. feb. cap. 7.

De cura febris ephemeræ.

Si a causis procatarcticis febres ephemeræ fiant, tunc alteratione sola curantur, si uero a causis corporeis oriantur, tunc triplex erit intentio. Prima circa causæ ablationem & febris alterationem, ita ut calida frigidis curentur, ut exustio solis cum umbra, & sic duo efficies causam remouebis & malam febris discrasiam per alterationem expelles. 2 prohibet ne fiat transitus ab hac febre ad alias, meatus aperiendo, uapores resoluendo, cum balneis in febris declinatione adhibitis, uel cum oleo quopiam perfricando. 3. est quæ symptomatibus occurrit & regimen instituit, ad febrem enim sequitur dolor sitis uigiliæ, & ad eius causam syncopis epilepsia &c. quibus occurritur, opportunis præsidijs. Regimen uero non solum febrem sed eius quoque causam respicit. Victus igitur ratio humida ac boni succi in declinatione febris exhibeatur, ijs unum interdicatur qui ex inflammatione uel furore febricitant, in uigilijs tamen concedendum, at in reliquis rebus non naturalibus semper contrarium est offeren=

dum, sicuti in labore quietem iubemus, in uigilijs somnum in ira & furore animi iocunditatem, &c. Interdum cibus modo quodam coacto & irregulari in principio febris est exhibendus, ijs præsertim qui ex labore angustia fame & superflua bile febricitant &c. Ad species ephemerarum particulares scribendo non descendam: si quidem rarißime opus medici desideratur, ni prius morbus in putridam aut hecticam febrem mutetur &c.

Loci consentientes de cura ephemerarum.

Aet. ser. 5 ca. 59. usq; ad cap. 69. de omnibus febribus ephemeris particularem curam pertractat. Similiter Auic. 4. can. à cap. 10. usq; ad 44. de singulis particularibus mentionẽ facit signa demonstrando causas & curationem Alexan. itidem agit lib. 5. cap. 1. Paul. unicum tantum caput de diarijs habet lib. 2. cap 15. Galen. 1. art. cur. ad glauc. cap 3. omnes hasce febres balneis curare oportet, & ad consuetam uictus rationẽ eos perducere, &c. Et paulo post loquens de uictu, interdicitur inquit uinum qui inflammatione inguinum laborant, similiter & furore percitis cibo insuper humido ac boni succi reficiendi sunt etc. q aliquos cibare oporteat in principio paroxysmi lege Auic. 4. can. cap. 9. ibi necesse est in principio febris cibare qui patiũtur ephemeram ex labore & angustia, Itidem ait Gal. 10. meth. cap. 5. ibi quum adhuc inuasura sit febris uel quum incipit &c.

Obseruationes circa balneum & euacuationem.

Auic. 4. can. cap 9. balneum non conuenit in quattuor casibus, primo quum timetur de casu putredinis. 2. quũ adest obstructio ab humoribus craßis. 3. quum adest satietas nauseatiua. 4. quum adest catharrhus &c. Item dixit q in ephemera nulla euacuatio conuenit, nisi adsit materia abstruens aut satietas nauseatiua, aut totius corporis repletio &c.

De

De pronoſticis ephemerarum.

Galen.1. ad glauc.cap.2.cura harum febrium in promptu eſt, at earum cognitio maiorem exigit diligentiam, & quæ nemo ante nos quantum oportuerit, ſcriptum reliquit & cæ. itidem ait Auic.4.can.cap.5. Obiectio.

Gal.1.de diff. feb.ca.7. uidetur contrarium innuere quum dicat, nec earum cognitio eſt difficilis. Reſponſio.

Dicimus hanc eſſe difficilis cognitionis quum ipſum adhuc perſeuerat principium, ſed facilis quum iam ad declinationem uenit manifeſtam. Hip.aph.4.aph.55. ex inguinũ tumoribus omnes febres malæ præter diarias. uide in hac re Oribaſij com fuſius. Auic.4.can.cap.5. homines quibus maxime nocent febres ephemeræ, ſunt calidi & ſicci quia ad hecticam cito perueniunt, aut calidi & humidi, quia in febrẽ putridam incidunt, &c.

Authores diſſentientes circa febrem ephemeram.

1 *Adſerere, omnem ephemeram eſſe febrem accidentalem.*
2 *Adſerere, ephemeram coniungi poſſe cum putrida.*

Confutatio diſſentientiũ circa febrem ephemeram.

Ad primum, Reſpondetur quod ſi ephemeræ ſequerentur calorem aut dolorẽ alicuius apoſtematis, q. hoc uerum eſſet, ſed non omnes huiuſcemodi ſunt, igitur non accidentales.

Ad ſecundum dicit Arcul. q. tenenda eſt eorum pars, qui negant has febres coniungi poſſe, nam quotiens calor ad humorum putredinem tranſit non amplius ephemeram efficere poteſt ſed tantum putridam.

De febre hectica.

Febris hectica eſt calor præter naturalis accenſus in membris radicalibus ſiue ſolidioribus quæ græci μερηοτέρεα uocãt, cõſumptis tamẽ in ipſis humiditatibus, cuius ſpecies ſunt tres iuxta q̃tuor humiditates ſecũdas, quarũ prima uocatur

nomen non habens. 2.ros.3.cambium.4. glutem, ita tamen ut quoties humiditas prima desinit & .2. quæ est ros incipit accendi, tunc prima species hecticæ dicitur, quæ si ad cambium. 3. humiditatem peruenerit, tunc erit. 2. species, & uocatur ab Auic. dubalen. i. arefactio siue μαρασμὸς. i. tabes, si uero ad gluten deuenerit, tunc erit. 3. species & uocatur ab Auicen. almuchasif, siue curuatura, nam fere eadem forma uidetur, ac est in decrepitis curua, &c.

Loci consentientes de febre hectica.

Auic. 4. can. ca 1. tract. 3. Cum inflammantur membra radicalia & proprie cor, est illud ipsa ægritudo quæ est hectica secundum quod sciuisti etc. Gal præd. 2. com. 60. quum partes ipsæ corporis solidiores ignitiores euadunt febres hecticas nominamus. Quod sint tres speties hecticæ lege etiã Aui. loc. cit. ubi etiam enumerat humiditates secundas. Lege etiã Gal. 1. de diff. feb. cap. 9. tabida febris incipit quum natiua humiditas in unoquoq; corpore insperſa in medijs spatijs partium similarium, ex qua primum partes nutriuntur & circa cordis corpus periclitatur, quum uero iam res eo periculi uenerit, ut nihil iam ex tali humiditate superſit, tunc exquisita tabes consistit &c. Et cap. 8. eiusdem tabida febris non tantum sicca, sed etiam calida est paßio, &c.

De causis febris hecticæ.

Causæ febris hecticæ uel sunt febres ephemeræ aut putridæ aut febres ex partium nobilium, inflammationibus ortæ, sicuti ex pulmonis aut thoracis affectibus, præsertim ex empiemate & ptisi, aut febres ardentes cum totius animalis & cordis præsertim siccitate. Interdum causæ sunt errores medicorum qui uictum nimis tenuem instituunt, aut aquam frigidam in inflammatione diaphragmatis prohibẽt, aut quum ob deffectum animi uinum & aquam carnis & diamuscum

iubent, quæ omnia ob sui caliditatem ad hecticam ægrũ perducunt & raro hectica per se incipit.

Loci consentientes de causis febris hecticæ.

Auic. 4. can tract. 3. cap. 1. Causæ hecticæ sunt febres ephemeræ, aut putridæ, aut febre inflammationum, quia raro hectica incipiendo accidit nisi sit causa ualde fortis, &c.

Gal. 1. de diff. feb. c. 1. 9. exoritur hæc paßio ipsi cordi non nunquam per se ipsam sicuti excandentijs tristitijs nonnunquam ex ardentibus febribus, aliquando ex pulmonis et thoracis affectibus præsertim ex empiemate & ptisi, & ex omnibus diuturnis inflãmationibus nobiliores partes occupantibus &c. lege locum fusius. De reliquis lege Auic. 4. can. tra. 3. cap. 1. ibi, fiunt etiam ab alijs &c.

De indicijs febris hecticæ.

Febrium hecticarum duo sunt propria indicia, primum q̃ a principio os℞ ad finem sunt æquales, nec acceßionem nec augmentum nec uigorem, nec remißionem habent. 2. q̃ æger non se febricitare percipit. Reliqua signa sumuntur partim a calore, si quidem a comestione calor crescit, item in primo tactu cæteris ardentibus febribus est suauior sed in processu fortior & magis erodens, item pulsus est durus frequens debilis fixus partim ab ipso corpore mutato, nam oculi sunt concaui flos uitalis coloris extinctus adsunt uigiliæ corpus extenuatur, in urina apparet quædam supernatans unctuositas cutis fit arida squalida, hæc febris si aliqua a læsione mẽbrorum incipiat, ab eorum arida intemperie ex qua siccitas notabilis prouenit, facile deprehendes &c.

Loci consentientes de indicijs febris hecticæ.

Gal. lib. 3. de præsag. puls. cap. de arteria cordis, Febriũ hecticarum duo hæc sunt propria signa ut si perpetuo sibi illæ similes sint, nec inuasionem ullam acceßionis nec incremen-

mentum nec uigorem nec remißionem habeant, nec se febricitare percipiat æger &c. lege Gal. 1. de diff. feb. cap. 9. abunde enim de his signis pertractat, ibi adest oculi concauitas amisso eorum liquore, flos uitalis coloris extinctus, in tota cute squalitas immoderata palpebræ dormitātibus similes etc. lege tu fusius Auic. 4. can. cap. 2. tract. 3. sumit indicia a pulsu a tactu a cibis, nam pulsus inquit est durus frequens debilis fixus & sic de reliquis. Alex lib. 5 cap. 22 seorsum de omnibus signis pertractat, quomodo s. hectica a diaria putridaq; distet, & quomodo hectica in marasmū transeat, lege eum si lubeat uide etiam Auicen. de signis adubul &c.

De curatione hecticæ.

Duplici scopo hecticam curabis q̄uorum alter sit ad sex res non naturales, Alter ad medicinalia primus fiet, si aer in æstate declinet ad frigidum, si uictus sit humidus & frigidus plus tamen humectans quam infrigidans, qualis est ptisana hordei, carnes hœdi perdicum caponū qui examylo & frumento nutriti sint, pisces petrosi, cancri fluuiatiles, testudines nemorales, limaciæ & ranæ oua sorbilia caseus recens, potus sit aqua hordeacea uel uinum album olygophoron, absint motus uigiliæ superflua repletio & ieiunium, sit uictus ratio paulo plenior quam tenuior ob morbi longitudinē gaudeat æger & lætetur. Circa medicinalia quattuor opus sunt intentiones, prima sit in remouenda causa hecticæ, unde si fuerit causa ulcus in pulmone, primo remoueatur ulcus non neglecta tamen hecticæ cura. Si causa fuerit tristitia inducendo lætitiam auferetur. 2. intentio respicit febrem quatenus febrē hecticam & tūc infrigidatio & humectatio tam per interiora q̄ per exteriora competunt, sicuti est aqua hordeacea cum cancris fluuialibus decocta syr. uiol. de papauere de Iuiubis, Item electuaria resumptiua ueluti quodam a Gordonio & a

Francisco Pedemontio extat descriptum. Valet etiam lac asininum & muliebre, modo asina & mulier ex rebus frigidis & humidis nutriantur & dosis erit iuxta Auicennæ placitum a.3. 10. usq; ad.23. & communiter ab ontijs tribus usq; ad quatuor, uerum lac præbendum non est, quũ post eius assumptionem sitis & difficultas spirãdi et caloris recepti, augeri uideantur, uel ubi febris putrida hecticæ coniuncta sit. Extrinsecus uero conueniũt unguenta ex oleo uiolaceo nenupharino, ceratum a Francisco Pedemontio descriptum & epithema facultate frigidum sed actu tepidũ. 3. Intentio est eorũ remotio quæ cũ febre hectica copulãtur, in quorũ numero quũ febris putrida adsit, tũc euacuatio nõ ratione hecticæ quæ est immaterialis, sed ratione putridæ ex qua superflua plurima aggregantur, conuenit, sit tamen pharmacum non ualde soluens tum propter uirtutis imbecillitatẽ, tum quia periculum esset de maxima exiccatione quæ proculdubio fugiẽda sunt, sed eius loco pharmaco leni ac lenitiuo utamur. Vltima intẽtio est symptomatũ correctio et sunt syncopis tußis et fluxus uentris, syncopis tollitur cum aqua carnis, uino granatorum uitellis ouorum et uino odorifero, irroretur etiam facies ex aqua ros. mosch. Fluxus uentris ac ipsa tußis emendantur ac dictum est supra pro quibus recurre ad sua capita.

Loci consentientes de cura hecticæ.

De prima intentione loquitur Gal. 10. meth. cap. 2. ibi, nutrimentũ oportet esse humidum & frigidum quod hecticis febribus sit conducturum ut ptisanæ cremor frigidus etc. Vide Paul. li. 2. cap. 22. Auerois. 2. collig. inquit q, magis humectatione indiget æger quam refrigeratione &c. De secunda intentione Gal. in art. par. inquit uniuscuiusq; causam prius abscindere oportet deinde ad eam quæ ex ea facta est ægritudinem deuenire. Auic. 4. can. tract. 3. cap. 4. intentio curandi febrem

hecticam est infrigidatio & humectatio &c. Itidem ait Aet. ser.5 cap.93. ibi scopus curationis in humectantibus & refrigerantibus consistit.

De exhibendo lacte lege Gale. 10. meth. cap. 2. Item Pau. li. 2. cap. 22. & inuenies modum exhibendi &c. De balneo similiter lege Gal. 10. meth. c 10. & Auic. loc. cit. & Aet ser. 5. c. 93.

Obseruationes circa curam.

Auic. loc. cit. caue tamen in his frigidis ob caloris eorũ imbecillitatem, ne multum in gradu extollantur, alioqui calor eorum suffocaretur.

De pronosticis hecticæ.

Hip. aph. 2. aphor. 28. *Febricitantium non omnino leuiter permanere corpus, & non minui, uel etiam plus quàm ratio expostulat contabescere malum, hoc enim morbi longitudinem, hoc uero imbecillitatem significat.* Gal. 1. de diff. feb. ca. 8. *ubi iam febris hectica exquisite consistit, & iam dudũ incepit, non modo eandem curare est difficile, sed etiam impoßibile.* Auic. 4. can. tract. 3. ca. 1. *hectica est in principio rei difficilis cognitionis & facilis curationis, & finis adubul non penitus recipit curationem.* B. *difficilis est cognitionis quia parum uel nihil à sua naturali dispositione corpus permutatur, idcirco postea curatur quoniam uirtutis robur uehementem tollerat refrigerationem, at quum* μαρασμώδης *efficitur, in eius curatione frustantur medici, tum ob nimiã consumptionem tum ob eorum imbecillimam uirtutem.*

Authores dissentientes circa hecticam febrem.

1. *Adserere, hecticam febrem posse absq; alia febre per se incipere.*
2. *Adserere, in hectica febre fieri mutationem ex spetie in aliam spetiem.*
3. *Adserere, cibum non esse causam quur in hectica magis*

calor appareat, &c.

Confutatio dissentientium circa febrem hecticam.

Ad primum, inquit Auic. 4. can. tract. 3. cap. 1. quod longinquũ est ut accidat hectica incipiendo, & posse membra radicalia inflammari, quin prius humores & spiritus non inflammentur, & sic non posse per se incipere nisi ab alia urgente causa dependeat &c. Ad secundum Arcul. inquit non esse dicendum eundem calorem numero, & æque intensum migrare de spetie in spetiem sicuti patet in exemplo Auic. Nam flamma accensa in lychnio primum absumit oleum in lucerna positum, deinde oleum lychnio imbibitum, demum humiditatẽ coti & sic non migrat de spetie in spetiem. Ad tertiũ, respondet Gal. 1. de diff. feb. quod caliditas arida, humido irrorata magis manifestatur eo quod aliquam partem cibi tenuem in uapores conuertat, uel si magis placet opinio Auerois, eo quod caliditas febrilis quæ non sentiebatur per cibum assumptum, mutatur ex non sensu ad sensum apparentem & sic causa efficitur ut calor magis appareat, &c.

De febrium putridarum diuisione & numero.

Recitat Gal. 2. meth. cap. 7. quod tres sunt febrium diuisiones ex humorũ putredine ortæ, prima ex eo quod causæ ipsius putredinis adsunt, uel non adsunt. 2. ex eo quod per totum animal aut eius partem aliquam est diffusa putredo. 3. quatenus cũ phlegmone est aut citra hanc. Enumerat deinde in lib. contra lycum has esse febres putridas quæ numero sunt nouem, ut ardens lypiria, hepiala, typhodes pestilentes semitertiana quotidiana tertiana quartana, de qbus seorsum tractabimus &c.

De putredinis definitione.

Putredo iuxta medicorum opinionem, est corruptio humoribus contingens propter ebulitionẽ extranei caloris etc.

Loci consentientes de putredinis definitione.

Gal.2.meth.cap.8. putredo est mutatio totius putrescentis corporis substantiæ ad corruptellam a calido externo.

Arist.4.meth. putredo est corruptio propriæ caliditatis ab aliena caliditate in unoquoq; humido. B.non mirum quum familiaris & natiua caliditas concoctionem adiuuat, externa uero corrumpit lege Aet.ser.5.cap.74.

De causis putredinis.

Duplex est causa putredinis, altera ipsam complens, altera præparans. Complens si intrinseca fuerit tunc est respirationis priuatio, quæ a multo crasso ac uiscido humore meatus constipāte, fiet. Si extrinseca tūc erit ab aeris mutatione. Causa præparatoria erit ueluti cibus, qui male per suā substantiam, qualitatem, tempus, ordinem & artificium disponitur, nam substantia eius uel est nimis uiscosa ut anguillæ, aut nimis humida ut fructus aut renuitur a natura, aut corruptibilis per se est ut lac. Qualitas in causa erit ubi cibus plurimæ humiditatis erit particeps. Tēpus erit etiam causa præparatoria si cibus in tempore non opportuno sumatur. Ordo etiam erit causa ubi crassa & dura tenuibus in comedendo præponantur. Artificium si cibaria male parantur, at in genere loquēdo, oīs putredo a calido et humido fieri potest etc.

Loci consentientes de causis putredinis.

De causis putredinis lege Auic.4.can.tract.2.cap.1. ibi putredo fit a cibo ab obstructione, aere humore, ubi de cibo tanquam de causa præparatoria loquitur, lege eum fusius. Simile Aet.ser.5 cap.74. Et Gal.2.de cau.morb.cap.8. ibi putredinem inducunt aut medicamenta quæ suapte natura putreface re possunt, aut excrementa in ipso animali genita, aut ea quæ transpirationem impediunt. Hip.3.epidim.a calido & humido putredinem fieri dixit, nam si annus inquit calidus & hu

midus fuerit necesse est ut magna pestilētia succedat. Vide de *hac re* Gale. *1. de temper. cap. 4. Item de inæquali intēperie c. 4. & 7. ibi non tantū quæ inculcata sunt & prospiratu prohibita, sed & putrescunt alia multa &c.* Vide etiam Gale. 2. *meth. cap. 8. &c.*

De ratione diuersitatis febrium.

Putredo est aut in uno solo membro tantum, unde aliquis abscessus orietur, & hoc uel ratione imbecillitatis membri, uel eius uehementis caloris, uel eius doloris &c. Aut erit in totius corporis ambitu diffusa, quæ si a maximis uenis ad minimas transierit fiet febris continua, si uero extra uenas in omnes corporis meatus distribuatur, tunc erit interpollata. Causa interpollationis est triplex, prima quia humor uelociter uel tarde putrescit. 2. quia humor uelociter uel tarde in loco putredinis colligitur. 3. quia humor uelociter uel tarde a putredine expurgatur. Pituita igitur quotidianam facit ex eo quod uelocius ob sui humiditatem ad putredinem mouetur, aut citius ob sui quantitatem colligitur, cuius accessio durat horas. 17. Quartana ratione suæ siccitatis duos dies interponens tarde putrescit & ratione suæ paucitatis tarde colligitur. Tertiana uero inter has seruat medium, unde si fuerit pura durat. 12. horis, sicuti quartana si fuerit a naturali melancholia durat horis. 19. Et pro eius quiete aßignantur horæ. 48. Et in quotidiana sex, & in tertiana. 24.

Loci consentientes de ratione diuersitatis febrium.

Auicen. 4. can 2. tract. capitulo primo dupliciter uariatur putredo, uel ratione humorum putrescentium aut ratione loci, quia quandoque est in uno solum membro, quod quadrifariam contingit, uel ratione suæ imbecillitatis, uel ratione uehementis eius loci caliditatis, uel ratione acuitatis & doloris, & cæt.

Gal. 2. de diff. feb. c. 2. Rationem reddit quur febres inter-

pollatæ quur ue conclusæ sint, quam quum in longam oratio-nem protrahat ad illud caput te conferes. Vide etiã. 2. de cri-sibus cap. 3. quanquam uberius de his pertractet Auic. &c.

De signis febrium putridarum in genere.

Indicia febrium putridarum propria sunt quia nulla an-tecedit causa procatarctica, incipiunt cum rigore horrore, sed non omnes, adest inæqualitas pulsuum, calor mordax at-que tactui molestus. Sed proprium ac inseperabile est indi-cium pulsuum systolæ uelocitas & urinarum cruditas debi-lisq; concoctio, præcedit etiam primum morbi insultum laßi tudo pigritia somnolentia, uigiliæ, spirandi difficultas, uena rum tensio, sitis, dolor capitis, inquietudo, periodus cum sudo re terminatur, &c.

Loci consentientes de signis febrium purridarum.

De his indicijs loquutus est Galen. satis uberius primo de diff. febr. cap. 7. ibi indicia febrium quæ humorũ ratione ac-cenduntur, hæc sunt, primum non inseperabile sed proprium est q nulla ex causis procatarcticis ipsas antecedit, initiũ su-mere a rigore proprium est putridarum sed non insepera-bile signum &c. lege locum fusius, & plura ad hanc rem fa cientia inuenies lege insuper Paul. li. 2. cap. 2. Et Auic. 4. can. c. 2. ibi, ut plurimum antecedit almellilotu cui assotiatur laßi tudo pigritia alices saltus commotio somni uigiliæ anhelitus constrictio uenarum tensio &c.

De cura febrium putridarum in genere.

Morbus quatenus morbus per sui cõtrarium auferri ex-poscit febris est morbus igitur per sui contrarium tollenda erit, sed hæc febris minime tolli potest, ni prius putredo a qua dependet, inhibeatur, quæ nec causa manente inhiberi po test, igitur primum erit remouenda putredinis causa, mox ipsa febris sanabitur. Causa putredinis erit transpirationis

probibitio quæ uario modo oriri solet, nam aut a densatis exiguis meatibus & constrictis corporibus fiet, aut ab humorum abundantia aut a craßitie et lentore, quæ singulæ affectiones per sua contraria remouebuntur, ut densitas per rarefacientia, constrictio per dilatantia, craßities per incidentia, lentor per detergentia, & si totum corpus iam singula dictorum occupauerint etiam toti corpori per contraria est occurrendum. Sed quia febris est morbus de repletione, idcirco etiam euacuari desiderat, euacuabitur manu & pharmaco, manu per sectionem uenæ, cucurbitulas hirudines et frictiones, pharmaco expurgante per inferiora aut superiora per urinam & sudorem. Demum symptomatibus complicitis succurrendum, & norma uiuendi instruenda erit &c.

Loci consentientes de cura febrium putridarum in genere.

Gal. 2. meth. cap. 4. & 5. febris sanari non potest, nisi inhibita prius putredo fit, porro ea inhiberi, causa manente non potest, quare submouenda eius causa erit si modo &c. lege eũ fusius, & habebis quæcunque dicta sunt licet sub alijs uerbis &c. lege etiam Auic. 4. can. 2. tra. cap. 7. ibi, scias quod intentio in medicãdo has febres, quandoq; uertitur ad partem febris, quare est infrigidare & humectare, interdum ad materiæ partem &c. De uictu lege fusius in lib. 1. ubi omnes aph. fere ad propositum accommodauimus.

De febre tertiana pura.

Febris tertiana pura, est interpollata febris, a flaua bile pura ac tenui putrescente orta, cuius est de tertio in tertium ægrum affligere, secundum naturam humoris propriam, & in 7. periodis uel ante iudicatur.

Loci consentientes de febre tertiana pura.

Gal. 2. de diff. febr. cap. 3. febris tertiana exquisita est quæ

per sensibiles corporis partes delata oritur, cum rigore inuadens atq; ardentis febris similitudinem gerens & bilis uomitibus aut deiectionibus, aut sudoribus, uel ex horum quibusdã uel omnibus soluitur, cuius accesio duodecim ad summũ horarum æquinoctialium spatio finitur. Hip. aph. 4. aph. 59. *Tertiana exquisita in septenis circuitibus quod tempus longissimum est, iudicatur.* De causis febris tertianæ puræ.

Febres tertianæ puræ fiunt a flaua bile putrefacta ac mota & ex uasa lata præsertim in consistentium ætate biliosissima, tempore æstiuo, in regione calida & sicca, & in ijs præcipue qui laboribus uigilijs & solis ardore, & cibis calidis & siccis aut immodico pharmacorum calidorũ ac exiccantium usu, curis, & similibus usi fuerunt, &c.

Loci consentientes de causis febris tertianæ puræ.

Gal. 2. *de diff. feb. cap* 3. *febris hæc a flaua bile per sensibiles corporis partes delata oritur.* Et in. 1. *cap. eiusdem libr. tertianæ fiunt ab amara bile, & plerunq; in corporibus quorum naturalis habitus ad bilem accedit, in consistentiũ ætate biliosissima tempore æstiuo & cæ.* B. Nota q; *tres sunt febres biliosæ iuxta* Auic. *placitum tertiana. s. continua, tertiana periodica & causon, periodica rursus diuiditur. nam aut est pura, aut spuria, pura quæ a pura bile cui nullus alter humor admiscetur, oriri solet, lege de his causis* Aet. *ser.* 5. *cap.* 79. Itẽ Gal. 2. *de cris. cap.* 3. Item *oribas. apho.* 4. *com.* 59. & *intelliges febrem interpollatam extra uasa putrefieri, lege etiam Aui.* 4. *can. cap.* 35. Et Gal. 4. *aph. com.* 59. &c.

De signis febris tertianæ.

Sex sunt ex quibus indicia febris tertianæ sumuntur, primum a modo rigoris ut incipiat cum horrore et rigore difficili ita ut pungi ac uulnerari cutis uideatur. 2. *ab urina & sudore, nam sudor per totum corpus apparet in paroxysmi re-*

cessu, urinaq; fit rubra ac ueluti ignea. 3. a caloris qualitate, ut sit causonis calore suauior ac minus mordens æqualis tamen quaq; uersus, qui primo acris uideatur, sed paulo post a manu remanente uincitur. 4. ab ipsis symptomatibus unde sitis quæ hominem exurit, & uigiliæ adsunt sine capitis grauitate. 5. a pulsu, qui est uelox magnus non æqualis in diastoli & sistoli. 6. sumitur ab ætate regione. tempore, & a multitudine euentus tertianarum, & ad infebricitationem desinit. Signa quibus tertiana exquisita a spuria differat, sunt quattuor, primum q, eius accessio non transcendit duodecim horas. 2. exquisita tertiana in septenis circuitibus iudicatur. 3. incipit cum rigore breui & intenso & terminatur cum sudore exuberante. 4. quia in prima uel. 4. uel. 7. uidetur urinæ coctio, quod in spuria nequaquam.

Loci consentientes de signis febris tertianæ.

Gal. 2. de cris. cap. 3. febris tertiana cognoscitur quia æqualem & liberam celebritatem habet, neq; ullum adest inflãmationis signum, sitim muehit, hominem exurit, in uigore consistit calor æqualis est quaq; uersus, post potũ plurimus uapor per cutẽ exhalat sudoris nũtius, uomitus bilis adest, uẽter soluitur, & biliosum mingunt, sudor apparet uaporosus calidus per totum corpus æqualiter sudans, pulsus uelox magnus ad infebricitationem desinit & accessionis tempus ultra. 12. horas non se extendit, sæpius septem horas interdum citius & tardius, incipit cũ rigore etc. De indicijs p quæ distinguitur a spuria tertiana lege Aui. 4. can. ca. 37. tra. 2. Oribas. aph. 4. cõ. 59. Sex modis cognoscitur exquisita tertiana, nẽpe, materia, natura, tempore, regione, copia ciborum & temperie, & c. Gale. 2. de diff. feb. enumerat de tertio in tertium accessionem breue tempus cum rigore inuadens & per sudores & bilis uomitum & excrementa biliosa & c. lege Paul. lib. 2. cap 18.

De cura febris tertianæ puræ.

In cura febris tertianæ puræ sex opus sunt intentiones, quarum prima uersatur circa regimen sex rerum non naturalium 2. erit lenitio uentris ac materiæ in contrarium alteratio. 3 erit euacuatio. 4 urinæ uel sudoris prouocatio. 5. caloris remanentis alteratio & membrorum roboratio. 6 accidentium correctio. Regimen contrarias omnino qualitates requirit, unde aer sit frigidus & humidus, sicuti & cibi humectare & refrigerare habent. ut ex oleribus attriplex blitum lapathum lactuca endiuia cucurbita cremor ptisanæ & sorbitiones alicæ aqua hordeacea. Caueant a melle sinapi salitis & omnibus acribus, item a uinis præcipue uetustis, ubi uero morbus concoqui cœperit dandum est uinũ tenue aquosum, quum uero morbus soluitur liberius exhibendũ. 2. intentio est uentris lubricatio et materiæ alteratio, prima fiet cum clysteribus ex casia rhodomelle & oleo uiolato, uel cũ casiæ simplicis bolo &c. Alteratio materiæ per refrigerantia & humectantia ut cum syr. de endiuia ros. uiol. de agresta de suc. acet. Acetoso simplici cum aquis endiuia uiol. etc. 3. s. euacuatio fiet per sectionem uenæ si sub forma antecedentis causæ materia fuerit sãguini admixta, aut in futuro de admiscenda timeatur, quæ si a sanguine fuerit seperata, tunc fiet per pharmaca soluentia sicuti cum rheub cum caßia diacatholicone electuario de suc. ros. &c. 4. eliciet sudorem & urinam non rebus calidis, sed potius id ualentibus frigidis sicuti cum acetoso simp. cum emulsione. s. communium frig. in aquis endiuiæ acetosæ, aut cum balneis temperatis boni odoris. 5. erit caloris derelicti alteratio ac laxorum membrorum roboratio. Relaxantur enim membra tum ob imbecillitatem ex resolutione spirituum acquisitam, tum ex calore febrili & euacuationibus tam naturalis, quam artificialiter factis, his igi-

tur succurritur cum rebus frigidis roborantibus sicut cũ tro. de camphora sy. ros. aut cum triasandalis, diarhodone abb. zucharo ros. uel cum epithemate tum cordi tum hepati applicito. 6. remouet accidentia quæ huic febri contingere solent sicut sunt sitis, uigiliæ, dolor capitis & asperitas linguæ. Sitis tollitur cum collutione oris multifariam parata sicuti cum aquis endiuiæ acetosæ cum uino granatorum, & omphacio addito zucharo uel cum electuarijs de uino granatorum aut cum mucilagine psylij in syndone rara inuoluto ac in aqua immerso. Vigiliæ remouentur cum ung. populeone addita casia odorata opio, & croco aut cum lotionibus ex rebus somniferis etc. Dolor capitis tollitur cum cucurbitulis frictionibus cum oxyrhodino & puluere capituli frig. &c.

Loci consentientes de cura febris tertianæ puræ.

De prima intentione loquitur Gal. 1. ad glauc. c. 9. ibi, semper oportet contrarias qualitates illis, quæ præter naturam inualuerint, opponere, quum hoc multo plus iuuet q̃ quomodolibet euacuare, & paulopost cibi humectantes & refrigerantes omnes exquisitis tertianis sunt utiles, quantitas tanta sit ut concoqui posit, ex oleribus sint attriplex blitum lapathum malua lactuca & cucurbita, & ex alijs ptisanæ succus & alicæ sorbitiones ex piscibus saxatiles, ex uolatilibus quæ mollibus constant carnibus. Item testiculi gallorum & suum pedes & cerebella. Item ouorum sorbilium uitelli, quia hi facilius q̃ pars alba concoquuntur &c. lege locum fusius & nota prædictam uictus rationem tantum delitiosis esse exhibendam, robustis uero, qualem nobis mostrauit Hip. s. tenuẽ &c. lege Paul. lib. 2. cap. 19. Et Auic. 4. can. cap. 39. De secunda intentione loquitur Gal. & similiter de tertia, primo ad glauc. cap. 9. ibi, exquisitam tertianam quæ ex flaua bile commota inualescit quam maxime fieri potest refrigerare oportet &

humectare etc. De cæteris uero intentionibus lege iuxta Aui. loc. cit. ubi enumerat lenientia pharmaca, & commendat fieri phlebotomiam quando est poßibile, deinde materiæ adæquationem cum syr. acetoso, & euacuationem, demum resoluentia &c. lege eum fusius.

Obseruationes circa uictum.

Auic. loc cit. Et non cibes nisi apud has cõditiones prima nisi aluus primum soluta sit. 2. q. prior cibus sit concoctus ante paroxysmi aduentum. 3. non exhibeatur cibus nisi in tempore quietis sicut in declinatione si poßibile est. 4. quotiẽs ad statum properatur tunc uictũ magis attenuare oportet, &c.

De pronosticis febris tertianæ.

Gal. 1. ad glauc. cap. 8. Exquisita tertiana septem circuitibus iudicatur, & præter id etiam minime periculosa. B. Nota quod in febribus intermittentibus annumerantur tantum acceßiones & non dies, unde in tertiana septem circuitus, 14. dies referunt, in quibus etiam alij acuti morbi finiuntur. uide apho. 4. comm. 59.

Hip. apho. 4. aph. 36. sudores febricitanti si inceperint, boni tertio die. 5. 7. 9 11. 12. 17. 20. 27. 34. hi enim sudores indicãt morbos qui uero non ita fiunt, laborem significant & morbi longitudinem & recidiuam. Gal. 3. de cris. cap. 3. Tertiana uomitibus & excrementis biliosis & sudoribus toto corpo refluentibus finiri debet, quia tumor tenuißimus, si modo ascendit uomitum irritat, si descendit aluum mouet: si ad meatus cutis sudorem copiosum ob sui tenuitatem elicit &c.

Auic. 4. can. cap. 37. Et quandoque consumitur in uno paroxysmo ob suæ materiæ tenuitatem &c. B. Gal. 2. de dif. feb. cap. 3 quatuor causas breuitatis enumerat quæ sunt humoris quantitas, qualitas, laborantis uigor, & corporis dispositio, ut exempli gratia si cum pauca quantitate humoris & tenui

eius qualitate, uigor cum rara dispositione corporis maior fuerit, tunc morbus erit breuis, sed si multa bilis crassa uigoris imbecillitas & densa corporis dispositio simul fuerint, tunc morbus erit ualde longus &c.

De febre tertiana notha siue spuria.

Gal. 2. de diff feb. cap. 8. Enumerans signa exquisitæ tertianæ inquit, quibus uero aliquid horum deficit, hæ nõ amplius exquisitæ, sed simpliciter tertianæ nuncupantur, maxime si intermißionem μικροτεραν. i. breuiorem habuerint, accessione uidelicet in longius tempus protracta, et notat quatuor huius febris differentias, prima uocatur simpliciter extensa, quæ ad 24. horas extenditur. 2. paululum extensa, & durat usq; ad horas. 30. Tertia dicitur amplius extensa, & durat usque ad horas 36. Quarta uocatur plurimum extensa & durat usq; ad 40. & plures horas, ita ut quotiens magis a pura siue exquisita distabit, totiẽs magis notha siue spuria siue extensa nuncupabitur &c. Similis sensus est. 1. ad glauc. ca. 8.

De causis febris tertianæ nothæ.

Causa ut plurimum est crassa bilis putrefacta, interdum bilis cum pituita admixta & unita &c.

Loci consentientes de causis tertianæ nothæ.

De causis lege Auic. 4. can. 2. tract. cap. 35. ibi, Tertiana nõ pura fit à putredine bilis crassæ substantiæ, ob commixtionẽ bilis cum phlegmate commixtione complexionali unita etc. B. Intellige ita humores misceri, ac si ab utroq; una forma perueniret, & in hoc ab emitriteo differt, qui a duabus inuicem distinctis formis efficitur. Et nota q. Gal. facit differentiam inter duas tertianas et duplicem tertianam, nam duplicis tertianæ causa, ab una tantum minera prouenit, sed duarum tertianarum causa a duabus mineris loco distinctis efficitur.

De signis febris tertianæ nothæ.

PP

Signa sunt sex grauitas capitis cum dolore tensiuo. 2. Acceßio durat ob humoris craßitiem usq; ad 24. uel 30. horas, & tepor eius usq; ad 48. Tertium non apparet concoctionis uestigium sed urina est cruda. Quartum non extenuatur corpus sicuti in tertiana simplici. Quintum nec cum sudore desinit, nec rigorem interdum habet, nec adest caliditas acris & mordax. 6. Nulla adsunt sæua accidentia ac dictum est in simplici tertiana, & idem acceßionis tempus semper est.

Loci consentientes de signis tertianæ.

De his signis lege Auic. 4. can. 2 tract. cap. 37 ibi, in nõ pura tertiana adest grauitas capitis cum dolore extensiuo duratq; paroxysmus usq; ad 24. horas uel 30. usq; ad declinationem, & tunc tepescit donec compleantur. 48 horæ &c. lege eum fusius. Gale. 1. ad glauc. cap 8. ex historia adolescentis omnia signa huius febris demonstrauit inquiens urina cruda admodum, febris incidit cum horrore, quæ neq; in caliditate, neq; in pulsibus exquisitæ tertianæ est similis, acceßio durat ab aurora tertiæ diei usq; ad auroram quartæ & semper idem acceßionis tempus, lege hunc locum uberius. Et nota quod non idem acceßionis tempus semper est, nisi materia crassa bili dominetur &c.

De cura febris tertianæ nothæ.

Curandi intẽtiones tot erunt quot dictæ sunt in febre tertiana simplici, uersatur igitur prima circa regimen sex rerũ non naturalium, unde uictus in primis non quotidie sed alternis diebus in tempore quietis exhibendus erit, qui non adeo infrigidet et humectet, ut in tertiana simplici, sed aliquatenus calefaciat incidat & abstergat sitq; nõ tenuis adeo sed paulo crasſior quam dictum est. Cæteræ uero res nõ naturales eadem fere qualitate fac ut polleant. 2. quæ est uentris lenitio ac materiæ præparatio efficietur primo clysteribus ex caßia hie

ra picra oleo camomillino & sale paratis. Similiter præparatio materiæ cum syr. acet. simp. rhodomelle syr. de duabus rad. bisianthino cum aquis & decoctis cicorij boraginis fœniculi &c. 3. erit euacuatio quæ peccante materia cum sanguine fiet per sectionem uenæ aut corpore existente plethorico, quod ubi a sanguine seperatam cognoueris, tunc uomitu uel pharmaco solutiuo euacuabis ut puta cũ infusione rheu. agarici, aut cum diaphinicone & casia &c. 4. erit urinæ & sudoris prouocatio, quæ cum hordei decocto uel petrosilini apij cicorij &c. perficietur. 5. erit membrorum quæ laxa sunt roboratio & fit cum troc. de ros. de eupatorio aut aromatico ros. Extrinsecus cum oleo de mastice de spica de menta de absinthio aut cum fotu ex camomilla absinthio menta, addendo semper aliquid uini odoriferi &c. Vltima intẽtio est quorundam symptomatum remotio, quæ sunt in appetentia & somnus profundus, incitatur appetitus cum capparibus conditis in aceto aut cum diacitonite cum zuccharo aut in unctionibus suprascriptis &c. Somnus etiam remouetur cum aceto calido ut refert Auic. cap. de subet aut cum lotionibus, & cum his similibus quæ ægrum expergisci possunt.

Loci consentientes de cura febris tertianæ nothæ.

Gal. 1. ad glauc. cap. 10. Non oportet cibum quotidie exhiberi sed alternis diebus, uictus ratio non sit quæ humectet & refrigeret uniuersum corpus qualis in exquisitis tertianis exhibetur, sed aliquem modum sumat ad calefaciendũ & incidendum &c. Post uictum, sectionem uenæ commendat, ibi, ꝙ si sanguinem mittere oporteat, neq; hoc omittendum, sed ab initio statim faciendum. laudat etiam humorum præparationem ex hissopo origano spica nardi cum mulsa decoctis, & post septimum coma absinthij danda est cum oxymelle, solutionem deinde cum his quæ molliter uentrem subducũt &c.

Paul.lib.2.cap.20.uomitus post cibum, ijs utilissimus est, quibus hæc febris in uetustatem incidit, similiter Auic. & Razes.17.conti.Auic 4.can.2.tract.cap.40. Et *quum uideris urinas eorum crassas tunc phlebotoma & post hæc adiuuantia ad digestionem sunt syr acetosus &c. quæcunq; a me dicta sunt de alijs intentionibus, ipse uberius pertractat.* Nota *tamen ex Halyabb. non concedi in principio huius morbi pharmacum electiuum, nisi materia turgeat, quanquam iuxta Manardum in epistola ad Charandinum uideatur legi cõtrarium, immo uix inuenies* Gal. *in omni febre absq; concoctione humorum pharmacum solutiuum exhibere, sed in alijs a febre morbis, paucos inuenies quos per pharmacum non expurget, &c.*

Obseruationes de humorum concoctione.

Gal.1.ad glauc.cap. 10.ab initio statim uitanda quæ nimis exiccant & calefaciunt &c.

Obseruationes circa pharmaca solutiua.

Auic.4.can.& Arcul.raro & tarde solutiuum exhibendum est, alioqui si importuna fuerit euacuatio, tunc tenues tantum exoluentur & crassæ partes remanebunt &c.

De pronosticis febris tertianæ nothę.

Auic.4.can.cap.35. Hæc *quidem non pura quandoq; prolongatur tempore longo & circiter medietatem anni, et quãdoq; perducit ad mollitiem & magnitudinem splenis Gale.1. ad glauc.c.8.uidi quandoq; quum in autumno incepisset in uere desiisse, tum quia æger medici præceptis non paruisset, tum quia læsus ex hyeme esset, lien intumuit, præcordia flatibus fuerãt oppleta, & iam subtumida quædã aderat in facie decoloratio, & præsertim circa crura adeo ut de adolescente dubitare nobis cõtigerit etc.B.*Prorogationis *febrium causa Gal.teste.2.pronost.com.25.est triplex, prima fit propter ali*

quam partẽ affectam curatu difficilẽ. 2. fit propter humores crassos crudos incoctosq́;. 3. propter aliquod circa ægrũ commissum, idcirco dicebat Aui. in morbo lõgo resupinetur æger & crura curuentur, & tangantur eius uiscera et uideatur si qua parte corpus tumuerit etc. Hip. aph. 4. apho. 29. Quibuscunq; in febribus sexto die rigores fiũt difficile iudicium sequitur. Et aph. 4. aph. 43. febres quæcunq; non intermittentes tertia die fortiores fiũt magis periculosæ, quocunq; modo intermisserint periculũ abesse significatur. Et aph. 4. aph. 44. quibus febres lõgæ his tubercula uel labores in articulis fiũt. Et aph. 4. aph. 45. quibus tubercula uel in articulis labores ex longis febribus fiunt, ij pluribus utuntur cibis. Et aphor. 46. eiusdem si rigor incidat febre non deficiente, ægro iam debili, lethale &c. lege Galen. commen.

Authores dissentientes circa febres tertianas.

1 Adserere, tertianam febrem cognosci posse per accessionem tantum de tertio in tertium.

2 Adserere, solum humori putrido digestionem conuenire.

3 Adserere, omnes fructus nocere febricitantibus cum Auic.

4 Adserere, nullum in febribus uinum esse concedendum.

Confutatio dissentientium circa febres tertianas.

Ad primũ, rñdet Auic. 4. can. 2. t. c. 36. ꝗ qui considerat tertianã per paroxysmũ errat in ea, sed oportet ut attendat ad significationes alias. Hac etiã de re à Gal. irridetur thessallus, qui diatritũ in cognoscẽdo tertianã expectabat, & hoc. 2. de cris. c. 3. Ad 2. dicit Gal. 1. de uic. in mor. ac ubi loquitur de ptisana hordeacea, ꝗ nullo modo humori putrido cõuenit digestio, quũ nec ad benignitatẽ humor reduci poßit, sed cõtinuo euaporans humidũ, quoddã cineritiũ permaneat, nisi hoc forte acciderit in continuis febribus, quia tunc humor putridus digeri debet, quũ tota materia putrescere incipiat. Ad tertiũ

dicimus propositionem esse ueram, modo de his omnibus fructibus intelligatur, qui sua humiditate ad corruptionem sunt proni, sed quum multi sint qui sua humiditate corruptioni resistant, ut granata mala citria prunæ &c. Idcirco *in febribus conceduntur, quum magis per suam frigiditatem iuuent quam per humiditatem putrescibilem noceant.* Ad *quartum, Gal.3.de uic.in mor.ac com.8.uinũ inquit aquosum maxime febrientibus est idoneum, & id est quod album est colore & substantia tenui nullam eorum quæ in cæteris uinis insunt, habens qualitatem, nec austeritatem nec adstringentiam nec dulcedinem, nec acrimoniam, nec odorem, & quod in* Italia *imbecillum est sabinum, quod febrientibus administrant, & quod reperiri potest tale uinum in asia cilicia phenicia* Palestina *scyro & creta, unde si multa reperiuntur in* Italia *Asia bethinia nil mirum, immo quod plus est miratur quur nihil tactum sit de hoc uino ab* Hip. *quum febrientibus plus quàm cætera omnia sit iocundius &c.*

De febre quotidiana simplici.

Quotidiana est febris intermittens a pituita extra uenas putrefacta proueniens cuius est ægrum quotidie per sex horas cum falsa quiete dimittere, uocatur etiam alio nomine amphimerina.

Loci consentientes de febre quotidiana.

Gal.2.de diff.feb.ca.4. febris quotidiana exquisita est quæ ex pituitæ putredine ortum habet, per sentientes corporis partes a natura detrusa &c.lege etiam cap.7.huius lib.

De causis febris quotidianæ simpl.

Causæ præcedentes sunt temperaturæ humidiores anniq; tempora, quies, otium, repletio balnea statim a cibo. Causæ antecedentes & coniunctæ sunt ipsa pituita, quæ quũ sit quattruplex acida, dulcis; salsa & uitrea quæ est acidæ qualitatis

particeps ita quatuor species siue differentias febriũ efficiet.

Loci consentientes de causis febris quotidianæ.

Gal.1.ad glauc.cap.7.fiunt hæ febres ætatibus naturis anniq; statibus & temperaturis humidioribus &c. uide latius textum. Item *Auice.ibi, fit febris humidis quietis senibus infantibus nauseatiuam satietatem patientibus & balneãtibus se super repletionem &c.Gal.2. de diff.feb.ca.1. sicut tertianæ a flaua bile ita quotidianæ a pituita fiunt. Et in lib. de plenit.tres speties pituitæ enumerat, &.2. de dif.feb.cap.64.esse dixit ut salsa acida dulcis uitrea quæ acidæ etiam qualitatis particeps dicitur.unde Auic.4.can.2.tract. cap.47. quattuor speties enumerat ibi & phlegma putridum, quandoque est uitreum quandoq; acetosum quandoq; dulce, quandoq; salsum.B.nota tamen si quæ sint aliæ speties pituitæ per has quatuor intelligi, nam crudum & mucilaginosum sub uitreo cõprehenditur, sicut insipidum & aquosum sub dulci & ponticum sub acetoso gypseum uero febrem non accendit, lege de his fusius lib..cap.de humoribus.*

De signis febris quotidianę simpl.

Febris quotidiana cognoscitur, quia in primis diebus nullum habet uigorem, sed potius in progressu temporis refrigerationem quandam, ob humoris craßitiem. Pulsus fit inæqualis submersus debilis rarus, in principijs uero particularibus fit frequens, sed non adeo uelox necuehemens nec magnus ut in tertiana sed rarus. Vrina alba tenuis deinde fit rubra, nulla adest sitis, ni a pituita salsa aut ualde putrida fiant, sudor non apparet materia existente crassa. Os uentriculi et hepar male afficiuntur ob uim concoctoriam imbecillem. Præcordia ultra naturalem habitum intumescunt ob caloris imbecillitatem. Color etiam albus accidit hyberno tempore, & fit principium acceßionis circa uesperam febris incipit fere

cum syncopi & principium uniuersale durat. 8. diebus, & declinationem. 64. Calor huius febris in primo tactu est debilis uaporosus, sed dum mora fit in tangendo sentitur acris & mordax, si uero febris fiat a uitreo & acetoso phlegmate, multiplicatur ualde frigus & in uitreo rigor est uehementior, quæ uero fit a salsa pituita sequitur horror, & nõ fit uehemẽs frigus, quæ uero a dulci raro aduenit frigus uel rigor.

Loci consentientes de signis.

De his signis fusissime loquutus est Gal. 2. de cris. ca. 5. ibi febris quotidiana cognoscitur, quia non primo statim die cũ rigore inuadit, sed processu temporis refrigerationes potius quàm rigores ipsis adueniunt, neq; in pulsibus seruatur ordo uel æqualitas dum accessiones fiunt, &c. lege locum hunc fusius, & intelliges iam a me pridem dicta.

Lege etiam Paul. lib. 2. cap. 23. Item Razen. 10. alm. Item Auic. 4. can. cap. 48. Item Gale. 2. de diff. feb. cap. 10. Et primo ad glauc. cap. 7. Vniuscuiusq; humoris pituitosi signa etiam diffuse habes ex Auic. loc. cit. Vide etiam Aet. ser. 5. cap. 85.

De cura febris quotidianæ.

Quibus intentionibus febrem pituitosam curabis, primo cum regimine sex rerum non naturaliũ. 2. cum humoris crassi incisione. 3. euacuatione. 4. cum urinæ prouocatione. 5. cũ symptomatum remotione & membrorum roboratione. Prima intentio perficitur cum attenuantibus cibis & incisorijs ita ut in primis diebus tenuem exhibeamus uictũ, sed in processu temporis crassiorem, et hoc in cura tentatiua. Sint itaq; cibi temperati ad aliqualem calorem uergentes ut panis contritus caro pulli borago fœniculus. Vinum interdum conceditur album & lymphatũ, in alijs rebus non naturalibus non uniformis regula dari potest, quum inter salsam & crudam pituitam inter dulcem & acidam magna quippe adsit diffe-

rentia.2. Intentio fiet. si primum aluum cum clysteri lenimus deinde humorē crassum incidamus cum oxymelle simp. rhodomelle, uel syr. de duabus rad. uel bisauthino cum aquis uel decoctis cap. uen. fœniculi petrosellini apij. 3. intentio præparari poterit cum agarico troch. rheub. confectione de thurbit diaphinicone el. indo &c. 4. intentio est quæ urinæ proritatio multifariam fieri poterit tum cum puluere ex semine urticæ cuscutæ, tum cum decocto apij fœniculi, tum cum topicis quæ adhiberi possunt. 5. intentio duo mala symptomata quæ huic febri coniungi solent, remouet, sicut est somnolētia quædam profunda in principio paroxysmi, et rigor ualde intensus. Somnus remouetur cum aceto manibus admoto uel in angulis oculorum posito. Rigor tollitur cum oleo rutæ, in quo tandiu uinum creticum bullierit, donec consumptum uinum amoueatur, facta in unctione ante rigoris aduentum circa totam dorsi spinam. Roboratur etiam stomachus cum oleo mastichino de spica de absinthio, aut intrinsecus cum aromatico ros. diarhodone abb. &c.

Loci consentientes de cura febris quotidianæ.

De *prima intentione loquitur* Gal. 1. *ad glauc. c. 12. ibi & uniuersum totius uictus caput sit ad iucidendum efficatius.*

Auic. 4 *can. c. 58. & fortasse contentus erit aqua hordei in primis diebus dum speratur status propinquior, & nota* ꝙ *instituitur uictus tenuis, dum in cognitionē febris peruenire uolumus, uel tenuis ratione quartanæ, uel quia processu temporis pituita coquitur, & sanguis efficitur, modo a natura uincatur, ut refert* Gal. 2. *de uic. in morb. ac.* De *alijs intētionibus loqtur* Gal. 1. *ad glauc. c. 12. ibi curamus quotidianā* ꝗ *cū oxymellite in primis diebus, et his quæ ualde urinā ciūt, circa statum habenda est uētriculo solicitudo &c.* Vide *illum fusius.* Vide *etiā* Razē, 10. *alm. cap de cura febris phlegmaticæ &c.*

De pronosticis febris quotidianæ.

Hip.aph 4.aph.63. *Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur* Raze.10. *alm.ca. de quot.interpol. Hæc febris multis moratur mensibus & mortis suspitionem habet* Et.18.com.*quotidiana est periculosa.* Et Auer. 4.collig. *Deterior omnibus est quæ ex phlegmate uitreo & saluior omnium quæ est mundorum temporum, & quæ est multi sudoris nam humoris sig.tenuitatem & corporis rarã texturam, & raro inquit Auic. euacuantur febrientes a læsione stomachi.B.quia quum locus pituitæ sit stomachus fieri nõ potest ut si sit febris pituitosa q, non noceat stomacho, sicut tertiana felli & hepati & quartana spleni &c.*

De febre quartana.

Febris quartana ut plurimum periodica, est febris a melancholia non naturali putrefacta per adustionem bilis genita plerunq; eueniens, cuius est ægrum de quarto in quartum diem affligere, & hæc duplex exquisita & spuria, exquisita fit a naturali melancholia. spuria uero a nõ naturali, & hæc cap.de hum.

Loci consentientes de febre quartana.

Causæ quartanæ sunt quæcunq; atram bilem generant, nã ex solo humore atrabilari putrefacto oritur, putrefit uero atrabilis ob sui craßitiem, multitudinem aut ob aliquã meatuum obstructionem aut ob facultatis expulsoriæ impotentiam, quæ in corpore corrupta expellere nequit unde sequitur putrefactio. Fiunt etiam quartanæ ex aliquo hepatis uel splenis affectu uel succeßione aliarum ægritudinum &c.

Loci consentientes de causis quartanæ.

Gal. 2.de diff.feb cap.5.*generatur quartana ex solo humore atræ bilis putrefacto putrefit interdum ob craßitiem aut multitudinem, aut tenacitatem materiæ inutilis aut aliquam*

meatuum obſtructionem &c. Auic. 4. can. cap. 64. eius cauſæ ſunt quæ generant melancholiam poſtea putrefaciunt eã etc. euenit autẽ ut plurimum ex ſucceßione ægritudinum febriũ diuerſarum, ex quorum putrefactione quum adduntur & nõ euacuantur, multiplicatur melancholia. B. raro quartana continua accidit, ex eo q̃ quum in uenis atrabilis ad putrefactionem, mouetur tanquam uirtuti dißimilis extramittitur, quæ putreſcens intermittentem efficit. Notat Arculus ex hoc Auicennæ loco quod id uerum non ſit, quod putridum a putrido fiat, nam atrabilis ex putredine humorum generatur, quæ non eſt putrida, quod etiam confirmatur a Galen. 3. de pronoſt. comm. 29.

De ſignis febris quartanæ.

Signa quartanæ uniuerſalia ſunt, quia ipſa incipit cum pauco frigore, quod augetur & minuitur in eodem paroxyſmo, adueniente ſtatu caliditas non eſt uehemens, ut in tertiana, ſed maior quam in pituitoſa, præterea quartana paulatine ac inſenſibiliter a frigore ad calorem ſe confert, ſit etiam plerunq; in autumno. Cognoſcitur ex uictu præcedente, & ſi homo lienoſus ſit, ſi populariter fiant quartanæ, ſi urinæ tenues albæ & aquoſæ fuerint ſigna particularia ſunt ut ſi fiat a ſanguine aduſto, aderit rubedo urinæ ſigna ſanguinis præceſſerunt forma ætas tempus, & ſit poſt febres ſanguineas. Signa bilis aduſtæ ſunt pulſus uelox frequẽs incipit cum horrore frigore ſiti ſudore. Inflammatione tẽpore ætate & febrium cholericarum ſucceßione. De ſignis pituitæ aduſtæ aliquid in præſentia non afferam quum anceps ſim, an pituita ita aduri poßit, ut in melancholiam conuerti poßit &c.

Loci conſentientes de ſignis quartanæ.

De omnibus ſignis tam uniuerſalibus quàm particularibus loquitur Auic. 4. can. cap. 65. ibi ſigna quartanæ ſunt quod

incipit cum paruo frigore &c. lege eum fusius. Gal. 2. de cris. cap. 4. omnia hæc etiam habet, ibi, quartana febris cognoscitur si autumnus frigidam & siccam & inæqualem temperaturam habuerit, quia tūc quartanarij circuitus frequentiores fiunt &c. lege locum ultra, de pituita utrum aduri posit ut atrabilis euadat lege manardum.

De cura febris quartanæ.

Quinque in cura intentiones conueniunt, quarum prima expostulat uictum optimum, non flatuosum, sed uentrem emollientem. Cauenda est suilla caro & tenacia edulia, et quæcunq; refrigerant ac exiccant, uinum concedatur albū tenue. Concedantur inter uolatilia quæ optimi succi sunt, in statu morbi uictus tenuis adhibeatur magis quā ante & post, sitq; calidus & humidus. 2. intentio est uentris lenitio ac humoris aliqua præparatio, lenimus cum clysteribus uel alijs lenientibus, at præparamus primū cum acetos. simp. rhodomelle sy. de epithimo de fumoterræ de suc. borag. bisanthino cū aquis uel decoctis conuenientibus ut fumiterræ lupulorum borag. epithimi senæ polypodij. 3 intentio est euacuatio quæ parari potest cum sectione uenæ interioris, modo sanguis admisceatur, uel abundare uideatur, aut fiet per pharmacum solutiuū qualis est infusio senæ in sero caprino aut decoctum myrobalanorum cheb. & ind aut confectio hamec pillulæ de fumoterræ indæ de lapide laxuli & hoc quum decocta ac præparata fuerit materia, interdum etiā euacuatio fiet per uomitum per urinas & sudorem &c. 4. intētio roborat membra sicuti cor cum ung. de nenuph citrino hepar cum rebus hepaticis similiter lien & stomachus, prout suis locis dictum est. 5. intentio symptomata tollit, perficitq; primo remouendo rigorem ualidum & frigus in ungēdo spinā dorsi cum oleo rutaceo costino cum mitridato etiā theriaca &c. Et hæc de fe-

bre quartana exquisita. At spuria hisdemet intentionibus curabitur, præter q; dicta magis ad humiditatem & frigiditatē uergere debet, præsertim si a sanguine adusto uel a bile adusta prouenerit. Digestio etiam aliter ac dixi fiet, sed cū oxysachara sy. uiol. acetos simp. Variabit etiā euacuatio quæ fieri debet cum Myrobalanis citrinis & indis &c. cætera erūt prout dictum est. Cura quartanæ continuæ erit eadem ac dictum de interpollata, nisi quod infrigidationem requirit maiorem ob assiduum calorem, item audacius uena seccatur, & tenuius cibandum quum breuioris sit status.

Loci consentientes de cura febris quartanæ.

De prima intentione loquitur Galen. 1. ad glauc. cap. 2. ibi uictus instituendus est optimus siue flatibus ac uentrē emolliens, arcendi sunt a carnibus porcorum, & ab omnibus edulijs tenacibus & tarde exeuntibus quæ corpus refrigerant et exiccant. Vide etiam Auic. 4. can. cap. 68. nam ibi fusius de uictu pertractat. De alijs intentionibus loquitur ad unguē Gale. loc. cit ibi quartana mediocriter ac leniter ab initio tractanda est, nullum forte medicamen aut euacuationem exhibētes nisi sanguis uehementer abundare uideatur, nam tūc uena seccetur interior uel media quæ est in sinistro cubito q; si niger ac crassus sanguis uideatur, audatius mittatur, si flauus & tenuis statim supprimatur, quum morbus in suo uigore fuerit prouidendum est uisceribus cum his quæ emolliunt & laxāt, deinde medicamentis utendum quæ urinam cient, et si coctionis indicia apparuerint cum his purgandum quæ humores atros exoluunt, non semel tantum sed sæpius si fuerit necessarium, utendum & a cibo uomitibus, & qui nequeunt uomere per inferiora purgentur. Auic. de his fusius pertractat. 4. can. cap. 66. & Razes. 10. alm. ca proprio.

Obseruationes circa euacuationem.

Aui.4.can.ca.66.quando quartana est a melancholia san guinea,tunc extrahatur sanguis secundum quantitatem necessitatis,& quando non est necessaria,tunc phlebotomia est nociua quatenus debilitat & ducit contrarium melancholiæ et quatenus mouet humores ad exteriora &c. Gal.1. ad glauc. cap.11. Quicunq; aliquid ex fortibus medicamentis ab initio exhibuerunt,omnino ante statum,quartanam quæ erat simplex sæpius duplicem fecerunt &c.

Obseruatione circa uictus rationem.

Auic.cap.cit.prohibeatur in die paroxysmi a comestione nam rectius est ut eueniat febris uentre uacuo & non occupetur natura , sed præcipiatur ieiunium & interdicatur aqua frigida illa die.

De pronosticis quartanæ.

Hip.aph.2 aph.25.Aestiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales longe & maxime quæ ad hyemẽ attingunt.

Et aph.5.aph.70.a quartana capti non admodum conuulsionibus capiuntur, si uero prius capiantur & quartana superuenerit liberantur.B.quia quum duplex sit horum sanatio excretio s.& coctio hæc duo quartana,excretionem.s.a rigore & coctionem a calore febrili efficit. Auic.4.can. cap.64. saluior quartana est illa quæ non accidit ab apostemate splenis ,quæ uenit ab apostemate splenis perducit ad hydropem & pernitiem,quartana quæ salua est liberat ab ægritudinibus melancholicis, ut ab epilepsia melancholia, & in ea est securitas a spasmo & non durat nisi per annum modo error non accidat, sunt & quartanæ quæ per.12.annos perdurant quibus omnibus inimicus est autumnus &c.

De febribus sanguineis.

Quum duplex sit genus febrium sanguinis, alterum a putrefacto sanguine, alterum a non putrefacto, ambo sub uno

tantum nomine ſynochi continentur, unde dicimus ſynochū eſſe febrem acutam continuam ex ſanguine in uenis putrefacto ortam, altera uero ſynochus.i. continens eſt febris acuta ex ſanguine in uenis non putrefacto in multa copia peccante.i. ſuccis æqualiter adauctis, harum febrium tres ſunt ſpeties acmaſtica, epacmaſtica & paracmaſtica.i. in uigore perſeuerantes creſcentes & decreſcentes.

Loci conſentientes de febribus ſanguineis.

Gal.9. meth.ca.3. duplex eſt genus ſynochi, unum quod ex natura eadem cum diarijs conſtat, alterum eſt ubi in omnibus uaſis ac potißimum maximis æqualiter ſucci putreſcunt. Auic.4. can.cap.44 inquit medium utriuſq;.ſ.ephemeræ & putridæ ſynochum ſapere, nam differt ab ephemera quia humor eſt qui calefactus eſt, differt a putridis, quia nulla adeſt putredo &c. Lege de his Gale.9 meth cap.2 ibi, quædam enim febrium manifeſtam habēt putredinis notam, quædam non habent. Lege etiam.2 de criſ cap 6. Et Paul.lib.2.cap.26. & habebis utranque ſynochi deſcriptionem.

Gal.2.de diff feb cap.2.&.9.meth.cap.2. Et.2.de criſ.ca.6 tres ſpeties ſynochi demoſtrat, quas Aet.ſer.5.ca.70 inquit ſolum competere febribus a ſanguine non putrido factis etc.

De cauſis febrium ſanguinearum.

Sex ſunt ſanguinearum febrium cauſæ, prima eſt obſtructio.2.eſt repletio.3. multitudo exercitij non conſueti laborioſa.4. conſuetæ euacuationis retentio.5. aquoſitas ipſius ſanguinis ex comeſtis fructibus elaborata.6. Humoris craßi & crudi copia ſanguine admixta &c.

Loci conſentientes de cauſis febrium ſangu.

Paul.lib 2.cap.27. continentium febrium origo ex ſanguine eſt, qui nunc efferueſcens, nunc putrefactus obſtruitur &c. Gal.9.meth.cap.3. inquit harum febrium in gracili et frigido

corpore neutrum consistere, sed tantum in corpulentis qui sanguine abundant, & ca 4. loquens de iuuene palestræ perito, inquit quod suspitio erat hanc esse synochon quæ ex sanguinis abundantia & obstructione, præ carnis copia stipatione peruenit &c. Lege de his fusius Auic. 4. can. cap. 44. Et Aet. ser. 5. c. 7. ibi, conflatur hæc ob calidi sanguinis copiã etc.

De signis febrium sanguinis.

Duodecim signis synochum cognosces, Primo febris assidua est. 2. rubedo faciei & oculorum. 3. inflatio uenarum temporum, & eorum repletio 4. nullus adest rigor uel sudor. 5. interdum adest nasi pruritus & circa locum cui cucurbitulæ applicantur. 6. somnus profundus. 7. loquẽdi difficultas cum faucium inflammatione. 8. effusio lachrymarum. 9 pulsus maximi uehementes citati crebri non mordaces. 10. urina neque consistentia & colore a naturali habitu aliena. 11. æstus intollerabilis. 12. graues uigiliæ &c.

Loci consentientes de signis febrium sang.

De his signis facit mentionem Auic. 4. can. cap. 45. ibi signa febris sanguineæ sunt adhærentia febris rubedo faciei et oculorum &c. Gale. 9. meth. cap. 4. ubi se inuenisse febrẽ admodum calidam dicit, pulsus æquales maximos celeres et frequentes & uehementes calorisq; qualitatem quæ tactum minime morderet, & urinas συστάσει. i. consistentia ac calore non multum a naturali habitu alienas &c. lege Paul. li. 2. cap. 27. ibi, indicia &c.

De cura febris sanguineæ.

Cura febris a non putrefacto sanguine, duas tantum intentiones requirit, quarum prima est euacuatio sanguinis per sectionem uenæ usq; ad animi deffectum. 2. est febrilis caloris alteratio, quæ fit interdum cum aquæ frigidæ potu.

Cura uero febris a putrefacto sanguine quattuor exposcit

inten=

intentiones quarum prima est circa regimen quod ad frigidum & siccum ordinari debet, unde in cibando primũ morbum & uirtutem metire, nam si ultra septimum diem non se morbus extendere uideatur, parum cibabis exhibendo ptisanam hordeaceam, panem contritum, cum seminum melonis expreßione, similiter ualent lactuca acetosa endiuia malagranata &c. 2. erit euacuatio quæ fiet per sectionem uenæ uel per cucurbitulas uel per pharmaca solutiua, quæ uaria esse debẽt, ꝓut humorũ mixtio cum sanguine diuersa fuerit, unde bilis per cholagoga sicuti cum myrobalanis citrinis educetur, uel cum rheub casia &c. Pituita cum phlegmagogis ut pluries dictum est. 3. intentio est causarum putredinis amotio, quæ adimi solent per sui contraria, nam si à frigida causa densum stipatum ue corpus reddatur, tunc per relaxãtia & rarefacientia curabimus. Si ex obstructione per aperientia, si ex abundantia humorũ per euacuantia, si ex craßitie per attenuãtia, si extenuitate per incrassantia &c. 4. intentio est caloris febrilis alteratio quæ fieri potest cum rebus infrigidantibus & attenuantibus præsertim si sanguis crassus existat ut cum oxysachara acetos simp. sy. de endiuia, uel existente tenui cum sy. de iuiubis cum aquis & decoctis acetosæ portulacæ &c. uel aliquo cum eclegmate sicuti cum zucharo ros. triasand. diarhodone &c. Correctio accidentiũ sicut dolor capitis sitis somni profunditas fiet ut pluries dictum est suis in locis.

Loci consentientes de cura febris sangu.

Gal. 2. meth. ca. ult. loquens de uictu, si continens inquit ultra septimum progressum non uidebitur prorsus a cibo continendus est æger in uirtutem defecturam conijcias etc. Auic. 4. can. cap. 46. cibi sint ex iuiubis ex lentibus cum aceto granatis & sumach. B. intellige sanguine existente tenui. Aet. ser. 5. c. 7. curandi scopus est copiam euacuare, & calorẽ præter

naturalem extinguere, & si qua adest craßities seccare, & debilitatis partibus antiquam temperiem bonam restituere.

De sectione uenæ lege Gale. historiã de libero et seruo. 9. meth. cap. 4. Auic. 4. can. cap. 49. intentio in hac febre est euacuatio plurimi sanguinis usq; ad syncopim, & si sanguis fuerit subtilis incrassandus, si cholericus infrigidãdus, si crassus attenuandus. B. Conueniunt Paul. Aet. Gale. & Auic. in extrahendo sanguinem usq; ad animi deliquium, sed Auerrois qui alias stimulus medicorum dictus est. 3. sui collig. reprobat euidenti ratione Gal. & aliorum in hac sectione uenæ opinionem, quæ rationes non parui apud me momenti sunt uide tu eas si lubeat. Gale. loc. cit. synochi cum putredine curam recitat, ibi si putredo æqualiter in omnibus uasis subsistat, aut in maximis, &c.

Obseruationes in cura.

Gal. 9. meth. cap. 4. in sectione serua uires, item si ciborũ cruditas adfuerit, uel secessus superfluitatum in intestinis, uel alius sanguinis fluxus, uel puerilis uel senilis ætas, uel frigidum uel gracile corpus uenam non secabis usq; ad syncopim, imo naturæ relinques, Itidem ait Auic. & Aet.

De pronosticis febrium sanguinis.

Gale. 3. de cris. cap. 4. synochi raro eueniunt & ubi nullus sit error in quarto finiũtur, natura proprijs circuitibus perueniente &c. Auic. 4. can. cap. 44. ex tribus spetiebus saluior est epacmastica deinde omotena, nequior uero acmastica. B. Nota quod acmastica & omotena idẽ significant iuxta Gal. placitum, quare in nominum significato ipse deceptus est, ita ut intelligere uellet quod decrescens est salubrior, sed acmastica uel omotena seruans. s. eundem tenorem est minus mala & apacmastica quæ augendo se semper procedit cæteris est nequior, quanquam ego crediderim cæteris deteriorẽ quæ

augendo se semper procedit cæteris est nequior quanquam ego crediderim cæteris deteriorem quæ acmastica nominatur sicuti & testari uidetur & ipse Galen.

De causo febre.

Causon siue ardens est febris continua ardentißima ex flaua bile putrefacta accensa, putrefacta inquam ne crederet quispiam sicuti Auerrois.7. collig. quod ex bile non putrida ebulliente fieri posset, ex eo forte Gal com. deceptus qui est. 59. quarti apho. ubi inquit tertiana febris ab ea quæ ardens nominatur humore faciente non differt, utraq; enim a flaua bile fit, Differunt autem quoniam febris ardens habet in uenis una cum sanguine bilem plurimam ebullientem, Tertiana uero eandem bilem habet in toto corpore delatã et motã.

Loci consentientes de causo.

Aet. ser. 5. cap. 78. causon siue ardens est febris cõtinua etc. Gale. 4. de uic. in morb. ac. tex. 12. causus est febris in qua urẽs caliditas sitisq; incompescibilis hominem torquet &c.

De causis febris causi.

Causæ primitiuæ causi sunt quæcunq; calida & sicca sunt ut uini potus, salsorum eius uigiliæ, motus laboriosi ira etc. Causæ coniunctæ & antecedentes sunt flaua bilis putrescens uel pituita salsa, unde proprium & legiptimum causum nominant qui a bile, improprium & spuriũ qui a pituita salsa ꝓuenit. Interdũ causa ipsius causi est cerebri inflãmatio, &c.

Loci consentientes de causis febris causi.

Hipp. 4. de uic. in mor. ac. text. 1. causis. i. febris ardens fit quum uenulæ tempore æstiuo exiccatæ, acres ac biliosas, quæ tenues sunt, trahunt ad se humiditates quas ἰχῶρας uocant.

Et text. 3. fit causus ob longum iter, longamq; sitim &c. ex quibus intelligere potes a causis calidis & siccis oriri causum, si uis deinde scire quomodo uenulæ illæ ad se trahũt hu-

miditates lege Gal.com.58.in.4.aph. ibi a febre ardente habito &c. Aet.ser.5.cap.77.ex flaua bile putrescente incenditur & alternis diebus exacerbatur, & quandam habet febris imminutionem siue remißionem. B. Nota quomodo causus differat a synocho, nā causus a flaua bile, synochus a sanguine, causus habet aliquam imminutionem siue remißionem: sed synochus a primordio usq; ad finem unam tantum habet exacerbationem, ne forte sicuti & ipse Arcul. ambas febres in unum confundas. Vult enim de mente Gal. causon in epacmasticam omotenam & paracmastican diuidi, sicuti synochon, quod nullibi Gal. (quod sciam) somniauit ne dicam scripserit. Auic.4.can.cap.41.causon fit secundum duos modos aut est a cholera aut a phlegmate salso putrefacto. Hoc idem etiam adserit Galen.4. de uic.in mor.ac com.13.Gal.1.prorrhet.tex.18.febris ardens tum ob alias causas tum propter cerebri inflammationem æque fit &c.

De signis causi febris.

Signa sunt arida lingua nigra, appetitus deiectio, uomitus biliosus, uigiliæ interdū deliria, fluxus sanguinis narium, dolor capitis, oculi concaui uentris solutio inquietudo, sitis uehemens, nisi tußis sicca leuiter irritans adfuerit &c.

Loci consentientes de signis febris causi.

Auic.4.can.ca.42 signa cholericæ causonis sunt accidentia mala ex uigilijs inquietudine adustione permixtione mentis &c. Paul.lib.2.cap.28.ardentibus hæc superueniunt arida lingua crassa & nigra, uentriculi rosio deiectiones pallidæ sitis uehemens uigiliæ, & nonnunquam delirium &c. B. hæc omnia eueniunt ex motu bilis, sed efficatius reddit rationes Gale. de his.4. de uic.in mor.ac com.40.

Hip.aph.4 aph.54. Quibus plurimum siccæ tusses leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt non multum siti infe

ſtantur &c. Vide etiam de his ſignis Hipp. 4. de uic. in mor. ac. text. 4. &c.

De cura cauſi febris.

Curatur hæc febris quadrifariam primo uictus ratione quæ humidis et frigidis conſtet. 2. euacuatione quæ per ſectionem uenæ & alui eiectionem fieri poteſt. 3. cum extinctione caloris febrilis. 4. cum accidentium correctione, quæ omnia fient prout dictum eſt in cura tertianæ interpollatæ &c.

Loci conſentientes de cura cauſi.

Paul lib. 2. cap. 29. Dupliciter ſolui debet morbus aut excernendo humores bilioſos aut eos extinguendo, excernuntur per ſudores uomitiones & imum uentrum, extinguũtur aquæ frigidæ potu &c. Auic. 4. can. cap. 43. cauſus curatur cura tertianæ puræ & ſi indiget euacuatione, feſtina, nã euacuatio melior eſt quàm in tertiana, ſed complementum ſit apud digeſtionem, & non phlebotometur niſi in urina adſit turbiditas & rubedo &c.

De pronoſticis cauſi febris.

Hip. aph. 4. aph. 58. A febre ardente habito rigore ſuperueniente ſolutio. B. rigor incitatur a bili per ſenſilia mẽbra ueloci motu delata, unde Aluus ſoluitur ſudores et uomitus excitantur & bilis expurgatur. Hip. aph. 4. aph. 48. in febribus non intermittentibus ſi partes exteriores frigidæ interiores uruntur & ſitim habeat, lethale eſt. B. intelligitur hoc de cauſo, nam Gal. 1. prorrhet. text. 7 quando cauſus interna quidem uret, externa uero nec mediocriter calefacit, lethalis eſt. Hip. aph. 4. aph. 43. Febres quæcunq; non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculoſæ quocunq; autẽ modo intermiſſerint periculum abeſſe ſignificatur. Et aph. 4 aphor. 49. In febre non intermittente, ſi labrum, uel oculus uel naſus, uel ſupercilium peruertatur uel non uideat, uel non audiat,

iam debuli existẽte corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima est. Et aph. 4. aph. 50. Vbi in febre non intermittente, difficultas spirandi & delirium acciderit lethale. Et aph. 6. aph. 26. Quibus in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio soluuntur. Auic. 4. can. cap. 41. Raro febris ardens senibus accidit, & si accidat eis pereunt, quoniam non fit in eis nisi a causa ualde forti. B. similis sententia habetur ex Galen. aph. 1. com. 14. ibi, senibus non acutæ febres accidunt, & si quando rarenter talis accidat febris, qualis iuuenibus omnino hæc ad ægrotantis interitum terminatur, quoniam indicium est immensam quandam esse causæ febrem facientis magnitudinem &c. Hip. 4. de uic. in mor. ac tex. 10. Si enaribus fluxerit sanguis, soluitur ægritudo, atq; si sudores superuenerint iudicatorij legiptimi cum urinis albis craßisq; & leuibus subsidentijs &c.

De febre hepiala.

Hepiala est febris pituitosa intermittens a pituita uitrea in locis a corde remotis putrefacta, quæ ex sua propria natura eodem tempore frigus & calorem inducit, dicta est a leni afflictione sicuti ηπιαλος sonat.

Loci consentntes de febre hepiala.

Gal. 2. de diff. feb. cap. 6. quandoquis febricitat simul & riget atq; eodem tempore in toto corpore utrunq; affectũ sentit ea febris est quæ proprie hepiala uocatur. B. similis sententia est in lib. de inæquali intemperie, cap. 8. Idem etiam adserit Haly abb. 6 suæ theoricæ cap. 6. Et Raze. 16 continentis, cap. 3. Serapio. 6. sui breuiarij. Hæc febris non est continua sed interpollata durans tribus uel quattuor periodis. B. Nota quod Serap. & Auic. in hac febre plurimum a Gale. discrepant, siquidem hepialam prolipiria sumunt, nam quotiens frigus in interioribus & calor in exterioribus sentitur hepialam esse

dicũt. Gal. uero quotiens uterq; affectus una sentitur, sed ideo errant quia nomina simul confundunt. Vnde Aet. ser. 5. c 87. febris hepiala a leni afflictione uocata est quum simul febricitant & rigent, & utrunq; percipiunt eodem tempore in omni corporis parte. Paul lib. 2. ἠπίαλος ἢ ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς ἅλος, ἢ παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν ὁ περί ἐστι θερμαίνειν. i. hepiala dicitur per translationẽ a sale, uel ab hepios quod est molliter, & aleanen quod est calefacere eo quod uehementer non urat, sed molliter ac blandè calefacit &c.

De causis hepialæ febris.

Causa est pituita uitrea partim cruda partim putrefacta interdum cum amara bile coniuncta atq; per sensibilia membra delata ac mota &c.

Loci consentientes de causis hepialæ.

Gale. 2 de diff. feb. cap 6. a pituita tantum uitrea partim putrefacta partim cruda remanènte, unde fit ex putrefacta calor febrilis & ex cruda frigus pari ratione gignitur. Aui. 4 can. cap. 51. causa est phlegma uitreũ in profundo corporis contentum, quod locum infrigidat in quo collocatur, cui si accidat putredo uapor eleuatur, & partes exteriores petẽs calefacit. Galen. de inæquali intemperie cap. 8 si pituitosus succus qui est frigidus, & quem uitreum praxagoras appellat, & amara bilis quæ calida est simul abundant, ac per sensilia membra moueantur, nil miri est utrunq; a cubante pari modo sentiri. Lege Paul. lib. 2. cap. 25. Et Aet ser. 5. cap. 87.

De signis hepialæ febris.

Signa sunt q, una sentitur frigus & calor urina alba tenuis cruda. pulsus rarus tardus, habita. s. aliarum febrium ratione in quibus frequentior esse solet, seruat interdum accessionem tertianam & quartanam ob sui crassitiem & paucitatem, nam humana natura humorem hunc uitreum abun-

dare non finit. Spatium eius paroxysmi est a quattuor horis usq; ad.24. horas, interdum pauca existente materia citius absumitur.

Loci consentientes de signis hepialæ.

De his signis lege Auic.4.can.c.52.ibi, signa eius sunt quæ prædicta sunt & urina est frigida cruda &c.

De cura febris hepialæ.

Eadem cura est ac in quotidiana dictum est, uerum calidioribus magisq; incidentibus præsidijs indiget &c.

Loci consentientes de cura hepialę.

Paul.lib.2.cap.25. Hæc febris ex pituita nascens quum ex quotidianarum genere existat curationi illarum subijcitur, à quotidiana tamen differt, quia tanto calidioribus magisq; incidentibus indiget quanto frigidior pituita existit.

Obseruatio in cura.

Auic.4.can.cap.60. Caue ne calidioribus in principio medicamentis utaris, sed incipe cum sy.acetoso mellino deinde ad sy.compositos, demum ad semina aperitiua & ad infusionem aloes & troc. de rosis, sed os stomachi præcipue inter alia confortetur &c.

De pronosticis febris hepialæ.

Serapio 6.breuia. Hæc febris non multum permanet & fortasse durat p.20. dies aut ultra parum, aut minuitur parū quia ob humoris paucitatē lōgo tempore durare nō pōt etc.

De febre lipyria.

Lipyria febris est ea, in qua exteriora & superficies refrigeratur, & profundum uritur & excretiones detinētur, aspera sitientibus lingua est, pulsus paruus & obscurus ob calorem intro se receptum.

Loci consentientes de lipyria febre.

Gal. de inæquali intemperie cap.8. lipyria est quum intus

in ipsis uisceribus calorem sentimus, & in extremis partibus uniuersis frigus. Itidem ait Auic. & omnes practicantes.

De causis febris lipyriæ.

Causa quur exteriora frigeant, & interiora urantur est calor ad interiora reuocatus, uel spiritus quum ad interiora se conferunt exteriora relinquentes, uel ideo frigescunt exteriora quia in externis partibus pituita uitrea continetur, aut quia uapor a putrido humore eleuatus, dum a calore seperatur multoties corpus infrigidat &c.

Loci consentientes de causis febris lipyriæ.

De his causis lege Auic. 4. can. cap. 53. ibi quia uirtus effunditur ad locum in quo est læsio idcirco exteriora a calore relinquuntur &c. Lege etiam Gale. apho. 4. com. 48. ibi, quia fortis inflammatio in profundiori parte corporis uel erysipelas euenit, unde totus ex toto corpore sanguis ad patientē locum trahitur, ut fit in principijs accessionum &c.

De indiciis febris lipyriæ.

Indicia & eius cura manifesta sunt, quia curatur ut cæteræ phlegmaticæ, & cognoscitur ex descriptione data, &c.

Loci de pronosticis lipyriæ.

Hip aphor. 4. aphor. 48. In febribus non intermittentibus si partes exteriores frigidæ interiores uruntur, & sitim habeat lethale. Gale. 2. pronosticorum com. 4. Si caput manus ac pedes frigidi sunt, uenter costisq; calentibus malum est et c. quæ possent etiam de lipyria intelligi.

Authores dissentientes circa febrem lipyriam.

1 *Adserere, lipyriam non esse febrem eo q calor extraneus non diffundatur per totum corpus.*

2 *Adserere, lipyriam esse posse febrem interpollatam.*

Confutatio dissentientium circa febrem lipyriam.

Ad primum, respondet Auic. 4. cap. 53. Et si calor nō diffundatur per totum corpus hoc non prohibere quin sit febris dummodo calor extraneus aptus natus sit per totum corpus diffundi, sicuti non repugnat hominem esse risibilem, & si non rideat.

Ad secundum, Galen. 4 aphor. com. 48. Respondet dicens nunquid huiuscemodi casus posit fieri in febre intermittente, ego neq; uidi inquit neq; animo capio uidentur, siquidem solis accidere febribus quæ causones ab incendio nominantur pernitiosis, uel si aliter libeat appellare καχοηθεστάτοις *uelut lipyrijs &c.*

De febre pestilenti.

Febris pestilens est calor extraneus ac contagiosus, qui ex putrida ebulitione uniuscunq; humoris circa cor accensi, ut plurimum contingit, Cōtagiosus inquam quoniam ab uno homine in alium facile progreditur, ex ebulione cuiuscunq; humoris, quum indifferenter ab uniuscuiusq; humoris putrefactione fieri posit. Aer enim corruptus ac putridus cito ad cor nostrum aduolat, & quodcunq; inuenit humorum lethali ueneno inficit, &c.

Loci consentientes de febre pestilenti.

Quod febris pestilens sit calor extraneus iam adeo notū est ut probatione non indigeat, Quod uero sit contagiosus probatur ex Auicenna. 2. 1. cap. 8. dicente, quod ex ægritudinibus aliæ sunt quæ de uno ad alium transeūt, ut lepra scabies uariola febris pestilentialis apostemata putrida &c. Isidorus. 4. ethimolog cap. 6. ex hoc contagium dicitur quod cum unum apprehendit celeriter ad plures transmigrat. Gale. 1. de diff. feb. cap. 4. calidiores inquit ambientis aeris status per inspirationes quidem cor calefaciunt, sed præsertim ar=

terias ut quæ ipsius substantiæ aeris aliquid attrahant, ex quibus omnibus simul cor affici est necessarium &c. Auic. de cura feb. pest. dixit. si autem materia fuerit sanguinea fiat phlebotomia, si fuerint humores alij euacuentur & cæt. ex quibus uerbis plane intelligitur, quod aliqua febris pestilens sit sanguinea uel biliosa &c.

De causis febris pestiferæ.

Principalis causa istius febris pestiferæ est aeris corruptio, ex cuius inspiratione potißimum cor afflcitur, Corruptionis autem aeris principium est, interdum cadauerum copia non sepultorum aut lacuum & paludum euaporatio fœtida, interdum aeris immensa caliditas, uictus ratio praua, humores ad putrescendum parati, in fluxus cœlestis in corpora iam disposita, ut sunt plethorica et uiribus destituta agēs, sed aer, qui ex habitu naturali ad immodicam caliditatem et humiditatem conuersus est, hoc potißimum efficit. Tempora uero quibus febres præsertim fiunt pestilentes, sunt æstas atque autumni initium, tum quia istis tēporibus corpora sunt multis de causis ad putredinem decliuia, tum quia eorum caliditas & humiditas quæ causa est putredinis tunc magis uiget, licet etiam in uere ob humorum colliquationem & pororum apertionem fieri posset.

Loci consentientes de causis febris pestilentis.

Auic. l. 4. tra. 4. cap. 1. Et quoniam fit aer secundum hunc modum uenit ad cor, quare corrumpit complexionem spiritus qui est in ipso, & putrefit quod circundat ipsum de humiditate, & accidit caliditas egressa à natura, & spargitur in corpore tunc per causam suam erit febris pestilens & cæ. Gal. 1. de diff. feb. cap. 4. Fit etiam aliquando ob eos qui sunt in corpore humores ad putrescendum paratos qui breuem aliquam occasionem ad febris originem ab aere ambiente

acceperit animal putredinis autem principium uel cadauerũ multitudine non crematorum ut in prælijs contingere solet, aut ex aliquorum uel lacuum uel paludum æstatis tempore uaporatione, & contingit præcedere aeris caliditatem immodicam, quemadmodum in ea pestilentia, quæ Athenienses inuasit, aut quia humores erant ex prauitate uictus putredini obnoxij, aut quia corpora erant ad patiendum parata, &c. Bac. Nota quod ad inducendum aliquod effectum quattuor requiruntur, Primum est agentis fortitudo, Nam a minimo flatu nec magna nauis moueri potest. 2. est patientis dispositio, Nõ enim inquit Arist. 1. physicorum) quodlibet agit in quodlibet, sed in id duntaxat quod determinatum est, unde dici solet Actus actiuorum non est nisi in patiente bene disposito. Et Auic. 1. 4. cap. 1. Agens solum cum peruenerit, & patienti nõ est præparatio non accidunt actio & passio &c. 3. est patientis contactus ab agente actu uel potestate concurrens, Nec mirum quum ignis nec me possit calefacere, si sua uirtute uel potentia mihi non adhæreat. 4 est mora agentis in patientem, quod si hæc mora non fieret profecto nec parua stypula in magno quantuncunq; igne combureretur, & hæc sunt quæ a Galeno sub paucis his uerbis intelliguntur, quum dicat, Quod nulla causarum sine patientis aptitudine agere potest &c. Paul. lib. 2. cap. 34. cibi commune praui istius modi morbos pariunt, item communis aquæ uitiatæ potio, nimis laboriosa uitæ ratio, labores omissi, inedia, repletio, idq; dum fames grassatur &c. Quod autem cœlestis influxus sit harũ causa febrium, uide Auic. loc. cit. ibi. Principium omnium horum sunt formæ ex formis cœli facientes esse necessarium illud cuius aduentus ignoratur &c. Gale. 1. de Temperam. cap. 4. omnium aeris temperamentum pessimum esse dicit, quod humidum & calidum est, Vide etiam. 3. aph. comm. 21. ubi de

morbis æstiuis ac autumnalibus loquitur, & .3. aphor. com. 16. ubi inquit quod putredines fiunt in illis temporibus, quoniam perspicuum est humida siccis magis esse putredini obnoxia, & cæt.

De indiciis febris pestiferæ.

Calor febrilis extrinsecus ad tactum suauis est, intrinsecus uero urit ac ægrum molestat, Difficultas anhelandi uisitur ob uapores malignos, Vehemens sitis adest, linguæ ariditas, Nausea ac appetitus prostratus, creberq; uomitus ob humores os ipsum uentriculi infestantes, Tußis sicca, imbecillitas uirium & deffectus animi ob cordis noxam, Adsunt insuper uigiliæ & deliria, interdum quædam conuulsio, ut uix a loco moueri poßint, interdum in somnum quædam delatio. Apparent etiam bubones & carbunculi post aures sub alis & circa inguina, prout cerebrum cor & iecur afficitur, & hæc potißimum fiunt, natura uenenum ad partes extrinsecas detrudente, Oriuntur etiam quædam circa cutim pustulæ quæ mox occultantur, Pulsus eorum est uelox & debilis, excrementa sunt fœtida, urina interdum aquea, interdum subiugalis & liueus, prout sanguis pituita & bilis dominatur, Differt hæc ab alijs febribus putridis quum in humoribus principaliter cordis accendatur, Aliæ uero in alijs partibus, Præter ea in febre pestilenti nulla fit bona crisis & sæuiora sunt symptomata quàm in alijs febribus. Est & altera febris pestilens in qua æger nec ipse medicus percipit calorem multum, nec pulsus & urina sensibili alteratione a naturali distat, sed ipsa ut raro contingit ita celerius ægrum enecat.

Loci consentien. de indiciis febris pestiferæ.

Auic. 4.1. tract. 4 cap 2. hæc febris est quieta exterius, conturbãs interius secundũ plurimũ perdẽs, ex qua ꝑcipitur caliditas & inflãmatio fortis etc. Paul. lib. 2. cap. 35. pestilentiæ

grauißima quæq; superueniũt, etenim delirium accidit, bilis uomitio, præcordia intenduntur, labores afficiunt, sudores longi erumpunt, extrema algẽt, alui profluuia biliosa tenuia & flatulenta urgent, urinæ cernuntur dilutæ tenues biliosæ nigræ, Nares sanguinem destillant, pectus ardet, lingua torrida est siticulosa, tristitia oboritur, conuulsiones uiolẽtæ etc. Bac. Nota has febres fieri diuersas tum ob corruptionis causam tum ob humorum uario modo putrescentium diuersitatem, Nam putrescente pituita signa febris phlegmaticæ uidebuntur, si bilis biliosa, si sanguis sanguinea apparent, Ratione accidentium quia quædam cum sincopi, quædam cum conuulsione, quædam cum sanguinis screatu uisuntur, quarum signa si recte perpendere uolueris, lege Sauonarolam latius de his enarrantem, nam sumit ipse indicia a substantialiter inhærentibus, sicuti a calore miti uel mordaci, A qualitate mutata, sicuti a colore faciei, Ab exeuntibus mutatis, sicuti ab urina ab excrementis alui, Ab actione læsa ut a uomitu a dolore capitis, ab anhelitu, a uirium deffectu, a tußi a uigilijs a dispositione corporis &c. Ex quibus sane omnia indicia cõprehendi poßunt, Signa tamen propria ut ipse inquit, sunt febres cum antrace glandula & ægrum deficere in facultate animali sensitiua ac motrice, cum facie tornatili pulsu inordinato, urina mala, anhelitu difficili, & ægrum pluris esse angustiæ solito &c Quod pustulæ appareant in febre pestilenti lege Gal. 5. meth. cap. 12. ubi inquit, ijs qui euasuri erant, pustulæ quas exanthemata uocant, nigræ toto corpore confertim multæ apparuerunt, Tales enim sunt reliquiæ sanguinis, qui in febre computruit, natura ad cutim illas transmittente &c. Vide etiam Gal. in lib. de Atrabile cap. 4. & plura intelliges, lege insuper Almasorem li. 4. ubi febres pestiferas uocat deceptorias, nam sæpe medicos deludunt, uide etiam

Arculum Gord. & Gentilem de fulgineo, lege etiam Aetium. ser. 5. cap. 95. De peste ex Rufo, & inuenies signa pestis futuræ, & quæcunque a me pridem recitata sunt, Quod autem hæc febris ex eo a putridis differat, quod principaliter humoribus cor circundantibus adhæreat, iam notum est ex superius dictis Auic. quum dicat uenit ad cor, & putrefit quod circundat ipsum de humiditate &c. Gal. aph. 2. com. 13. Docet nos inquit Hip. quod post iudicationem nox subsequens facilior existat, quoniam plures iudicationes ad bonum terminantur, nisi sit pestilens constitutio, et sic nulla crisis bona fit in febre pestilenti, Et Auic. loc. cit. Et incipit cum accidentibus prædictis cum fortitudine sua, & uenit ad syncopim, & sic ab alijs putridis differt, uide etiam hunc locum Auic. ubi de altera febre pestilenti agit quæ tam celeriter patientem enecat, &c.

De curatione febris pestilentis.

Pestilentiæ duplex requiritur curatio præseruatiua scilicet & curatiua. Præseruatiua prohibet ne aer fiat pestilens, & si iam factus sit eum alterando reconciliat, Prohibetur ne fiat pestilens illum exiccando cum odoribus gratis ac bene redolentibus, sicuti cũ suffumigijs ex ligno aloes ambra Thure moscho Styrace Garyophillis laudano croco & sandalis, aut prohibetur si loca tam publica quam priuata ab omni labe mundentur, si cloacæ et quicquid putridum est depuretur, cauendo interim ne quis a loco infecto isthuc se conferat, nec inde quicquam deferatur quod noxium sit, Quod si iam factus sit pestilens aer, tunc fenestræ uersus septentrionem aperiantur, irroreturq; domus aceto sandalis aqua rosacea cum fructibus odoriferis et camphora, semper ignis cum cupressinis Iuniperis ac lauri lignis accendatur, &c. At præseruatur homo, si ultra aerem rectificatum, etiam rationem uictus ac rerum sex non naturalium exiccantem custodierit, si ma=

terias in ipso corpore superfluentes pharmaco uel sectione uenæ sæpius eduxerit, si deniq; uirium robur membrorum principalium roborauerit.

Curatiua uero non solum antecedentem febris, sed coniunctam bubones & pustulas efficientem, & utranq; simul compræhendit. Circa causam igitur antecedentem tres curandi indicationes opus erunt. Prima euacuare superfluitates corporis iubet cum sectione uenæ si superfluat sanguis, sinimus humores alios purgare cum rheubarbaro, Manna electuario ros aut catapotijs Rufi &c. Secunda efficit ut febrilis discrasia alteretur cum frigidis, utpote cum rob de ribes de agresta de granatis de acetositate citri cum oxalidis & cicorij aquis potuq; aquæ frigidæ, ubi sanguinea uel biliosa febris fuerit. At in phlegmatica aut melancholica suprascriptis miscendæ sunt calida sicuti species diamosci syrupus de buglossa oxymel simplex aqua melisophilli boraginis & cæt. Tertia debet materias cordi obnoxias extirpare cum medicamentis huic rei conducentibus ut supra dictum est. Causæ coniunctæ carbunculos siue bubones efficienti, prima indicatio conuenit, ut locus in quo carbunculi inueniuntur, statim sacrificetur, ut inde materia, quæ maligna est eradicari ualeat, Secunda cauterio actuali locum comburi iubet, qui mox ulcerum curatione erit iudicandus, Quod si in emunctorijs carbunculi apparuerint, ultra scarificationem, locus nõ erit cauterio sed cataplasmate potius suppurante ac attrahente contegendus, mox aperiendus & modo ulcerum curandus est. Tertia indicatio quæ utriq; causæ conuenit, non solum symptomata quæ multa esse possunt, sicuti syncopis, appetitus deiectio uigilia &c aufert sed sex res non naturales ad frigidum, & siccum declinare potißimum iubet, &c.

Loci

Loci consentientes de curatione febris pestilentis.

Auic.4.1. tract.4 cap.4. Retificationis *pestilentiæ* pars *est secundum sanos, qui sunt in ea, & pars eius est secundum ægros, idest pars studet ad præseruandum sanos & pars ad curandum ægrotantes, & sic est duplex præseruatiua & curatiua, & sequitur, Secundum sanos intentio est ut exiccetur aer, & fiat boni odoris, & prohibeatur eius putredo & retificetur cum xyloaloes croco ambra thure, &c. lege locum uberius, & plurima circa hanc rem intelliges.* Galenus *primo de diff. feb. cap. quarto. Vna siquidem ac prima est in omnibus communis intentio, quod corpus quàm maxime superfluitatibus uaccet, atque optime spiret,* Secundo *loco posthoc, ut præpotenti causæ, quoad fieri potest, aduersetur &c.* Auic. *loc. cit. summa curationis earum est exiccatio, & illud cum phlebotomia & solutione uentris, & oportet ut incipiat in ea ad euacuandum, si autem materia uincens erit sanguinea fiat phlebotomia, & si fuerint humores alij euacuantur &c.* Gale. *loc. cit. statim ab initio quæcunq; corpora humida uidebamus omni uia exiccare conabamur, Quæ uero sicciora in his antiquum habitum conseruabamus, At in quibus superfluitates redundabant, hæc purgationibus sanabamus, Obstructiones autem foraminum aperire atque abstergere studebamus &c.* Aet. *serm.5. cap.95. Ventris cura quoq; habenda est, si uero superior uenter pituitam habuerit, uomitu euacuetur. Quibus autem sanguis abundat his uena seccetur, bona est & per urinas purgatio etc.* Itidē *ait* Pau. *li.2.c.35. De alteratione discrasiæ omnes fere neoterici concordati sunt, inter quos lege* Arculanum.4.1. Auicen. *& Sauonarolam fusissime de his loquentem, qui & simplicia & omnia fere composita ad pestem facientia copioso satis sermone enumerat.* Aet. *serm. quinto cap.*

94. & quandoq; refrigerationibus usi sumus, si ita opus esset, quandoq; uero calefactorijs &c. De causis coniunctis loquutus est Gentilis in suo introductorio, & 4.1. Auic. dicens, & si apostema uenerit ad augmentum, laudo non expectata digestione, quod fiat scarificatio super apostemate, deinde apostema maturetur ac curetur ut dictum est &c. Vide in hoc latius Arculanum. 4.1. Auic. c. 5. & plura circa causam coniunctam bubones efficientem intelliges. De symptomatibus, & de sex rebus non naturalibus, qui legerit Sauonarolam multa intelliget, Auic. loc. cit. Et quādo cadit appetitus restaurentur ad comestionem, Nam plurimi eorum qui uiriliter agunt super illud, & uiolenter comedunt, absoluuntur & uiuunt, & oportet ut sint cibi eorum ex acetosis & desiccatiuis & sint paucæ quantitatis &c. Vide etiā in hac re Paulū etc.

Obseruationes in sectione uenæ.

Sauon. Si in hac febre non fieret phlebotomia conueniēs, maior committeretur error, quàm in alijs febribus, Nā cum uires in hac febre satis imbecilles sint, multo magis ex missione sanguinis & spirituum exhalatione, imbecilliores euaderent, Gui. el's iubet nos debere phlebotomiam potius partiri quam exquisitam facere. Obiectio.

In febre pestilenti phlegmatica conueniet, ne sectio uenæ, Nam dixit Auicen. si peccent a sanguine alij humores, quod euacuentur. Responsio.

Satisfacit tuæ huic obiectioni Aui. 1. 4. de cura febris phlegmaticæ dicens quum uideris urinam craßiorem & rubicundiorem, non erit malum si phlebotomaueris, & in cura tertianæ non puræ si fuerint urinæ eorum crassæ tunc phlebotoma, & in cura causonidis, & fortasse inquit iuuabis eos ex phlebotomia si illic fuerit turbiditas & rubedo.

Obiectio. Erit igitur omni de causa secanda uena?

Reſponſio.

Maxime, ſi fuerint ur næ quales nuper dictæ ſunt. Intel-*lige tamen, quod euacuatiua ſectio ſanguinis redundantiæ de-bet, cæteris uero diuerſiua uel euentatiua.* Obiectio.

Ex qua uena fiet potior ſectio? Reſponſio.

Si indifferenter patiens ſe ſenſerit grauatum ſeccabitur uena media, ſi circa partes inferiores fuerit læſio, baſilica, id eſt iecoraria, ſi ſuperiores, uena cephalica ideſt humeralis, ſi in inguine fuerit bubo, ex malleo eiuſdem lateris &c.

Obſeruationes circa curationem.

Arcul. 1. 4. Auic. cap. de cur. feb. poſt. notat quod cum du-plex ſit intentio, una quæ debetur febri, ut infrigidatio, Alte-*ra quæ uacat humori, ut digeſtio, & uacuatio, q. potior & primum exequenda eſt euacuatio, quia humor ſua maligna putredine & uenenoſitate magis nocet febrienti, quam phar macum ſua caliditate,* Debet *etiam uacuatio præcedere dige-ſtionem, quum digeſtio ipſa perfici non poßit niſi lõgo tem-pore, quod in morbo tam acuto expectari non poteſt, iuxta illud* Hip. *Medicari in ualde acutis, ſi materia turgeat, eadem die, tardare enim in talibus malum eſt.* Obiectio.

Quoniam medicamento uti debemus, leniente, Benedi-*cto, an uiolenter euacuante?* Reſponſio.

In hac febre neq; leniens, neq; uiolenter euacuans confe-runt, Siquidem *leniens non niſi ea quæ in uijs ductuum repe-riuntur euacuat, relinquens quæ circa cor computruerunt,* At *uiolenter euacuans nimium uires deijcit, quod ſummopere uerendum eſt, Quare neoterici benedicto tantum uocato utuntur.* Obiectio.

Quid intelligis pro benedicto pharmaco? Reſponſio.

Scias quod medicamentum duabus de cauſis dicitur bene dictum, Altera *quarum eſt quod operatur ſoluendo abſq; cor*

poris molestia, sicuti sunt medicamenta primi ac. 2. ordinis, unde Diamanna Gale. à Mesue descripta inter medicamenta benedicta connumeratur, Altera autem quia tale pharmacum absq; noxa corporis soluit, nec aliquam latentem malitiam obtinet, qua corpus inficiatur, unde electuarium rosaceum Mesue & Diaphinicon, quoniam soluunt absq; corporis noxa etiam inter benedicta ascribuntur, & hoc uoluit ipse Mesues in suo de consolat. parte. 2. cap. primo. & cæ. Vide tamen in hac re neotericos, ubi de febre pestilenti loquuntur, & cæt.

Obseruationes circa causas.

Gal. 1. de diff. feb. cap. 4. Oportet siquidem in omni causarum diligenter aduertere, ex qua maxime potentia ægrotare contingat, deinde corporum dispositiones, tam quæ eidẽ consentiunt, quàm quæ aduersantur considerare, illud pro comperto habentes, quod quæcunq; consentientes sunt, facillime lædunt &c. Bac. consentiunt corpora uarijs superfluitatibus plena, iam ex seipsis ad putrescendum parata, & quibus insunt obstructio foraminum, plethoria, uita otiosa in multis crapulis ac rei ueneree uribus immoderatis dedita &c.

Obseruationes circa alterationem.

Arcul. loc. superius cit. Et si frigida & sicca & acetosa conueniant in febre pestilenti, ratione qua putrida & maligna est, eo quod putredinem prohibeant, & causæ pestis quæ ex calido & humido constat, aduersetur, Ratione tamen caloris & materiæ diuersi generis, non semper, nisi cum alijs admixta sint, conducunt, Nam & calidis una cum prædictis uti oportet, ubi a pituita uel melancholia febris dependeat, similiter in sanis uti possumus calidis & siccis in alterando aerem, ut uoluit Auicennas, sed in febrientibus frigidis, & siccis, & cæt.

Pestem curantia ac perseruantia a peste.

In frigida dispositione conferunt Ambra, moschus, thus, mastix, aloes, sandaraca, lignum aloes, myrrha, resina pini, laudanum, Aristologia, Iuniperus, nux moschata, Garyophillus, ebanus, inula, acorus, squinantum, bdellium, uinum aromaticum, cortex citri & semen eius, styrax liquida, laurus, basilica, styrax calamita, been, cinnamomum, crocus, calamenthum, caßia lignea, tedoaria, mellisophyllon, mentha, borago: In calida dispositione conferunt rosæ, corallus, sandali, camphora, acetosa, uiolæ, lambruscæ, pira, cicorium nenuphar, coriandrum, bolus armena, poma cydonia, terra sigillata, myrtus, arantia, limones, syr. de succo acetosæ, de acetositate citri, de agresta acetosus simplex, tamarindi, uinum uuæ acerbæ, triphera persica, A proprietate ualent succus calendulæ, gallegæ, scabiosæ, pulueris radicis tormentillæ, puluis ditamni cum aceto & aqua rosacea, acetum scilliticum, oleum de costo, de scorpionibus compositum, theriaca maior, mitridatum etc.

De pronosticis febris pestilentis.

Auic. 1. 4. cap. quarto. Et hæc febris secundum plurimum est perdens hominem, Bac. præsagium fieri debet bonum, si ut inquit Hipp. aphor. secundo, aphor. trigesimo tertio in hoc morbo mente constent, & bene se habeant ad ea quæ offeruntur, quippe horum appetitus leui de causa prosternitur, Hippocrates aph. secundo. aphoris. decimonono. Acutorum morborum non sunt certæ prænuntiationes aut salutis aut mortis, Bac. maxime in his qui cum uideantur reconualescere statim decidunt ac moriuntur, Sauonarola pernitiosa est febris pestilens, si cum sæuis accidentibus calor mitis adiunctus sit, si facies sit tornatilis, & appareant maculæ nigræ, si urina fuerit turbulenta & subiugalis

&c.Bac.hoc uerum esse potest. Nam scriptum est ab ipso Hippocrate prædict. 2.c.32. quod exitior urina est, quæ aquosa fœtida nigra crassáq; apparet, Lege etiam Gal.apho.4.com.70. ibi, Nonnullæ igitur urinæ longo tempore manent perturbatæ, Nonnullæ cito sedimen crassum habent, & cito morbum solutum iri significant, quæ uero non resident, si uires adfuerint longum fore morbum ostendunt, si imbecillitas adsit ægri mortem prænuntiant &c. Auic.1. 4. Sudor frigidus circa caput & collum cum febre malum, uomitus fœtidus uiridis & diuersi coloris malus, Anhelitus fœtidus malus & mortalis, putredinem enim iam in corde confirmatam esse significat, Et.2.4 omne apostema & pustula quod apparet, & postea redit, malum Bac. nihil est inter alia signa deterius quam diuersitatem pulsus cum imbecillitate uirium percipere, & hoc serua & cæt.

Authores dissentientes in hac febre.

1 Adserere aerem & aquam nullo modo posse putrefieri.

2 Adserere cum Dino non posse solum hominem a peste capi quum morbus sit uniuersalis.

3 Adserere, cum Sauonarola posse uinum exhiberi in febre pestilenti.

4 Adserere, Calefactoria in hac febre nullo modo cõgruere.

Confutatio dissentientium circa febrem pestilentem.

Ad primum inquit Auic.1.4.tract.4.cap.1. Quod aqua nõ putrefit propter suam simplicitatem, sed propter illud, quod de uaporibus malis ei admiscetur, similiter etiam Aer, Bac. quasi dicat in qualitatibus primis nulla fit mutatio, sed si suæ substantiæ alienæ qualitates malæ adhæreant, tunc quatenus aggregatum est, ei potest putrefactio contingere, Confirmatur hoc ex Aristot.4.metheorum omnia annuente posse pu=

trescere præter ignem. Obiectio.

Si hoc esset uerum uideretur quasi sibi ipsi aduersari, nam in. 25. sect. problem. problemate uigesimo, dum quærit, cur terra & aqua putrent aer & ignis non putreant, respōdet quia nihil putret, quod calidissimum & igne refertum sit, si igitur Aer igne refertus sit, fieri non potest ut putrescat. Respon.

Putrefieri aliquid bifariam intelligi potest, proprie scilicet & improprie, Proprie omnia mista putrefiunt, Improprie uero elementa, quum aliqua putrefactionis accidentia in eis remaneant sicuti fœtor &c. Omnia igitur putrefiunt siue proprie siue improprie, ut ipse ait Arist. præter ignē qui sui caliditate, omne humidum a quo fit putrefactio, consumit, Hinc est quod aer in parte suprema qua igni coniungitur, nō putrescit, sed in ea parte qua ab igne longe abest putrefieri interdum contingit, ut ipse Auic.

Ad. 2. Respondet Gentilis ratione probabili possibile esse aliquem solum a pestilenti febre captum & non plures simul, quia fieri potest quod homo in aliquo sit loco conclusus ubi cadauer inhumatus sui fœtore cor illius pestilenti putredine inficiat, & sic peste solus ut dictat ratio moriatur.

Ad. 3. Auic. 1. 4. cap. 5. oportet ut non administrentur neq; exercitium, neq; balneum neq; uina, neq; tolleretur sitis &c. & sic interdicitur uinum, & ratio est, quia exercitationes, balnea, uina, & sitis, non solum corpus exsiccant, sed etiam attrahendi aeris maiorem copiam irritant, ac corpus accendunt, nec est in febribus quod magis inflammet quam ipsum uinum. Obiectio.

Paulus ubi catapotia quædam Rufi describit, uino esse assumenda docet, quod si uinum noceret, nō antidoti gratia exhiberetur. Responsio.

Aliud est exhibere uinum ratione medicamenti, aliud ra-

tione potus, siquidem hic in multa, illic in pauca quantitate assumitur & nota q catapotia Rufi componuntur ex binis partibus Aloes & Guttæ ammoniaci, et parte una myrrhæ, nec croci meminit sicuti Arabes. Ad quartum Aet. ser. 5. cap. 95. dixit quod si ardor occuparit partes interiores, extremitates autem & superficies frigidæ fuerint & præcordia distēdantur, his calefactoria fomenta adhibere oportet, ut calor ad superficiem trahatur, & quibuscunque modis conandum est, ut calor ex profundo ad externa educatur, & sic calefactoria etiam congruunt, Adde tu etiam quod si a frigidis febris accendatur calida nimis prodesse. Obiectio.

Quomodo potest fieri febris a frigido? quum frigidum aduersetur potius eius calori, quam opituletur. Responsio.

Hoc fieri solet ob prohibitam transpirationem ex qua humores ad putredinem parati, putrefiunt & febrē accendūt.

Obiectio. Anceps sum an febris sit morbus uel causa uel accidens, quum uario modo de ipsa legatur. Respon.

Febris esse potest causa morbus & accidens, iuxta tamen diuersas relationes, Nam febris per relationem ad phrenitidem dicitur causa, sed si referatur ad suam essentiam, secundum quam lædit operationes erit morbus, si uero post alium morbum fieri contingat erit accidens.

De symptomatibus febrium, &.1. de frigore tremore horrore, & rigore.

In principijs febrium tertianæ & quartanæ solent, hæc præsertim symptomata contingere, frigus scilicet, tremor, horror, & rigor, quæ quonam modo inter se differant, & quid sint, scire præsentaneum esse existimauimus. Frigus igitur quod Græci ψύχος dicunt, fit in febribus quando superficies corporis motu inæquali non mouetur. Tremor uero est partium, quæ uicissim sursum & deorsum feruntur

inuoluntarius motus, Horror autem eſt tremor qui fit quum totum corpus intremiſcit abſq; tamen concuſſione. Rigor demum eſt frigefactio dolorifica cum quadam totius corporis inæquali concuſſione & quaſſatione, Differt tremor a rigore, eo quod unius duntaxat particulæ, ſed rigor uniuerſi corporis affectus eſt, Differt rigor ab horrore, quum horror ſit ſolius cutis affectus, rigor uero totius corporis, Differt horror ab utroq; quum nulla agitatione corpus moueat, Hæc tamen ita ſe conſequuntur, in primis accedit quædam inæqualis temperies mox frigus ſequitur, inde horror, & quandoq; tremor, nouiſſime autem omnium rigor, qui totum corpus inæquali motu concutit & quaſſat, ſubſequitur &c.

Loci conſentientes de frig. tremore horrore & rigore.

Gal. *in li. de trem. & palp. cap. 6.* Exacerbationis *aggreſſum huic quidem cum rigore, alteri uero cum horrore et alteri cum ſolo frigore aduenire affirmamus &c.* Lege *caput quintum & ſextum huius libri, & inuenies quid horror frigus tremor & rigor, & quomodo inter ſe differant.* Galen. *5. de ſympt. cauſ. cap. 5.* Quum *enim praua* excrementa *fuerint congeſta, in primis inæqualitatem ſentimus, quæ ſi acria fuerint eroſionis quoq; ſenſus accedit, ſecundo loco horrorem percipimus: poſtremo rigorem quo partes quatiuntur & concutiuntur &c.* Vide etiam Gale. cap. 4. *eiuſdem, & 2. de diff. feb. cap. ſeptimo, ubi de rigore & horrore loquitur, ibiq; habet quod horror medius ſit inter rigorem & frigefactionem &c.*

De cauſis frig. horroris rigoris & tremoris.

Cãæ frig. extremitatũ in febribus sũt aut paucitas ſpũs nõ ualẽs ad mẽbra extrinſeca ſe diffundere, aut noxa intrinſecus

uetur; Si ſequatur, uel coniungatur ſudori, tunc ſi fuerit creticus nullo pacto debet cohiberi, ſi minus ſit creticus, tunc uel eſt debilis uel fortis, ſi debilis tunc leui frictione & calidis duntaxat applicitis auferetur, Si fortis & longus, tunc quintuplici ſcopo curabitur. Primo, ſex res non naturales ad calidum declinent. Secundo, materia uigorem efficiens per uomitum educatur, præſertim cum eo tempore ad ſtomachum ſeſe moueat, aut ſi hoc fieri non poßit, per ſeceſſum, cum hiera, caßia, & Aloe, uacuabitur. Tertio, Materia, quæ mordax eſt mitigetur, ac fiat in poſterum, ne amplius rigorem efficiat, unde ſi fuerit tenuis incraſſabitur, ſi craſſa extenuetur cum ſyrupis ad hunc rem facientibus ut alias dictum eſt. Quarto, Danda eſt opera, ut materia quæ uelocißima ad membra ſenſilia aduolat, non tam raptim, ſed quietius moueatur quod fiet per ea, quæ infrigidant corpus & quietem inducunt, aut per ea quæ ſenſum obtundunt, utpote per ſoporifera. Quinto, Extremæ partes ligentur ac fricentur, nec non rebus calidis, utpote cibarijs unctionibus & ſimilibus utemur. Nam fortis per ualidas inunctiones a partibus dorſi poſteris applicitas, (a quibus rigor præſertim incipit) auferetur, ſimiliter cũ calidis lintheis & cum frictione, Iuuant etiam ad pedes ponere calidos lateres uino aſperſos & inungere extremas partes cum oleis calidis &c. Cura uero tremoris erit, ſi a frigefactione proueniat, cum calidis medicamentis, ſi a cardaicis ſtomachiciſq; exolutionibus cum his quæ ſuperficiem denſant refrigerant ac porros claudunt, ſi ab alimenti deffectu ſiue inediæ cum his quæ nutriunt, ſi a repletione ꝑ ea quæ euacuant &c.

Loci conſentientes de cura frigoris horroris rigoris & tremoris.

Auic. 1. 4. cap. 12. Quod eſt de hoc ſequens ſudorem reti-

ficatur uelociter, & non indiget regimine, & cretico non oportet ut contrarium fiat per remotionem, & non est de illis quæ debilitant, & quæ faciunt aliud &c. Bac. Hinc elicetu quod aliquis est rigor sequens sudorem, aliquis creticus sicuti ex Auicen. textu colligitur, Quod autem quintuplici scopo curetur, lege Arculum plura super Auic. narrantem, & inuenies quæcunq; a me pridem declarata sunt.

Obiectio. Non intelligo cur rigor debeat curari, quum præsertim curata febre, ipse curetur.

Responsio.

Scias uelim quod rigor interdum accidit cum febre, interdum sine febre ut habetur ex Auicenna dicente, in forti quando perseuerat, siue sit in febribus siue sit in aliis, & cæ. Sed si fuerit in febribus peruertit curationem tribus de causis, Interdum propter tristem eius sensum naturam debilitantem ac contristantem, interdum ob eius motum compreßiuum, ex quo resolutio ac uirium imbecillitas sequitur, Interdum etiam ob uehementem caloris retractionem qua fieri potest, ut inde suffocatio sequatur, & sic cura peruertitur, At ubi in rigore hæc non formidentur, cura nulla est, & ita non debet curari rigor, & cæt. Galenus in libro de trem. & palpit. cap quinto. Si aliquis ex refrigeratione tremunt calidis medicamentis eos curare licet, At si exhausti ut in cardiacis stomachicisq; exolutionibus tremuli nonnulli fierent, hos calefacere periculum extremum est, econtrario procedendum esse affirmo, his enim superficiem condensare, & medicamenta quæ refrigerant, & inspissant, atq; poros claudunt, admouere oportet, Si uero alimenti deffectu, ut in his qui inedia se conficiunt, et ultra modum euacuatis, tremores aduenirent, hos nutrimento egere unicuiq; patet, insuper quicunq; ob humorũ repletionẽ, uirtute grauata, tremore

Authores diſſentientes circa rigorem frigus & horrorem.

1 *Adſerere, rigorem non poſſe citra febrem contingere.*

2 *Adſerere, frigus eſſe tantummodo cauſam ipſius tremoris.*

3 *Adſerere, non eſſe exhibenda ſolutiua in rigore.*

4 *Adſerere horrorem non poſſe gigni niſi ab intrinſeca cauſa.*

Confutatio diſſentientium circa rigorem frigus & horrorem.

Ad 1. *Gal. lib. de inæquali intemperie. cap. 8. Veruntamen nos ipſi tum alij iuniorum medicorum non paucis ſæpenumero uidimus rigorem, quem nulla ſequuta ſit febris, quinetiam ijs qui rigent, nec tamen febricitant inæquale temperamentum eſt &c. Et reddens rationem inquit, Cæterum incidit tum mulieribus, tum quibuſdam uiris, uerum debet omnino deſes præceßiſſe uita & ciborum quædam homo ſumpſiſſe, ex quibus tardus & pituitoſus ſuccus qualem Praxagoras uitreum exiſtimat, naſcatur &c.*

Ad 2. *Gal. in lib. de trem. & palpit. cap. quinto. Tremoris uero neque una cauſa eſt, neque etiam frigus tremoris duntaxat cauſa exiſtit, ſed uario modo fieri contingit, &c.*

Ad 3. *Auicen. 1. 4. cap. 12. & ſolutio inquit uentris cum eis quæ ſunt ſicut hiera & diacitoniten & diaphinicon, imo quando rigor eſt prauus & laborioſus, & proprie ſine febre dentur in potu pillulæ fœtidæ, quoniam ipſæ ſunt ſanitas eius &c. Bac. Nota quod dari ſolutiua in rigore bifariã poteſt intelligi, aut ſcilicet ſedato iam rigore, aut ſtante rigore, dum uita in mortis diſcrimine ponitur, & nullus ſit alius euadendi modus, niſi per euacuationem. In his tamen primus magis mihi arridet quam ſecundus modus, & ſi alij aſtruant ſecundum poſſe periclitari: dum materia in motu*

existens

existens facilius euacuetur, Vide tamen in hac re Arculanum in.1.fen.4. Auic. & Gentilem.

Ad.4.Gal.aph.7.com.57. liquet autem inquit, quod nunc a nobis habetur sermo de horrore qui ex corpore prouenit in salubri, & non de illo qui causam extrinsecus habet, & sic ab extrinseca causa etiam gigni potest, sicuti in libro de inæquali intemperie etiam ipse planius fatetur, &c.

De sudore.

Sudor est defecatio siue superfluitas sanguineæ humiditatis serosæ & tenuis quæ interdum in diebus iudicatorijs, Interdum in toto morbi tempore sine iudicatione cõtingit etc.

Loci consentientes de sudore.

Auicen.1.1. cap. de qualitate generationis humorum, Sudor est inquit superfluitas tertiæ digestionis, Gale.aphor.4. com.38.dixit, (prout habet antiqua uersio) quàm sudor naturalis nihil aliud est quàm purgatio naturæ ex nimijs superfluitatibus, & com.42. eiusdem sunt inquit de sudoribus qui in diebus indicatorijs fiunt, & de ijs qui in toto morbi tempore sine iudicatione apparent &c.

De causis sudoris.

Sudores omnino fieri a natura humidam superfluitatem euacuante, iam compertum est, siue per modum crisis id fiat, siue a morbo naturam cogente, fiunt etiam ab exercitio, a balneis, & a cibis abundanter deuoratis, sunt tamen sudorum aliqui frigidi ab humore frigido, aliqui calidi ab humore calido prodeuntes, Rursus contingunt sudores, uel ob uirium imbecillitatem uel ob corporis raritatem, uel excrementorum tenuitatem, &c.

Loci consentientes de causis sudoris.

Galen.aphoris.quarto. comment.38. fiunt sudores uel natura humiditatem superfluam euacuante, uel quando non

continentior in corpore, morbi ratione &c. loquitur etiã de hac humiditate superflua aphor. 4. com. 56. & com. 37. eiusdem ubi reddit rationem de frigidis & calidis sudoribus, Quod uero contingant ob uirium imbecillitatem & corporis raritatem, lege Gal. aphor. 4 com. 41. ibi, si sudor multus non esset, posset & propter uirium imbecillitatem & corporis raritatem accidere &c. Vide etiam. 6. de sympt. cau. cap. 2. ibi, Multus sudor fit ob corporis raritatem aut ob excrementi tenuitatem, aut eius abundantiam, detinetur autem a contrarijs causis, utpote si paucum si uiscidum si crassum fuerit excrementum, aut si constipantur meatus, id uero ipsis accidit uel quia obturuntur, uel quia clauduntur &c. Auic. 2. 4. cap. 66. Sudor fit, aut causa materiei propter multitudinẽ suam aut subtilitatem suam, aut causa uirtutis ex uehementia scilicet expulsiuæ, aut mollificatione retentiuæ, aut causa pororum quando dilatantur &c.

De signis sudoris.

Cum inter indicia morbos demonstrantia sudores reponantur, non est signorum signa denuo ostendantur, quum per se & pateant, & ex relatione, si non aliter infirmi cognoscantur, sed potius quæ ipsi portendant inuestiganda sunt, quippe sudor quam partem corporis obtinet, ibi morbum esse significat, &c.

Loci consentientes de signis sudoris.

Lege aphor. 38. quartæ sectionis ibi, Qua parte corporis sudor est, ibi significat morbum, lege Galeni commentum.

De cura sudoris superflui.

Erunt in curatione sudoris superflui indicationes quinq; quarum prima, si a raritate corporis sudor accidat, porros ac omnes meatus claudet ac cõstipabit per ea quæ incrassant ac obturant euentando ac infrigidando corpus. 2. si a materia

tenui proueniat, craßiorem eam reddet. 3. Si sudor ab imbecillitate retentoriæ facultatis, siue a fortitudine expulsoriæ contingat, primum retentoriam facultatem roborabit, et robur expulsoriæ remittet cum his quæ pluries dicta sunt. 4. materiam, quæ a centro ad circunferentiam mouetur, in contrariam partem auertet. 5. omnium ultima sex res non naturales instituet, ut materia ad sudorem apta crassescat, & corporis facultates foueantur, &c.

Loci consentientes de cura sudoris superflui.

De curatione sudoris superflui, siue per crisim siue aliter contingentis habes Auic. 4. 1. cap. 13. ibi, cum fuerit neceßitas & sudor pertransit terminum, tunc oportet ut euentetur ac infrigidetur locus, & in aere frigido ægrum concuti, & seipsum mouere &c.

Obiectio.

Quomodo seipsum mouere uel concuti, cum omnis motus potius calefaciat quàm infrigidet, & sic sudorem promoueat, qui reprimendus esset?

Responsio.

Tuæ huic obiectioni satisfacit Aristoteles quinta sectione problem. problem. 34. dicendo non omnem motum habere cum calefactorium, quippe fieri potest, cum mouemur, ut flatus excitetur, qui refrigerare nos potest, Nam flatus quisque ut ipse ait frigidus est, uide de his singulis intentionibus neotericos Auicennæ commentatores, & reliqua intelliges quæ a me scripta sunt &c.

Obseruationes in restringendo sudorem.

Auic. loc. cit. Oportet ne sudor creticus quantum poßibile est restringatur, & non oportet ut occupetur in exsiccando illud quod rorando egreditur faciendo exsiccationem post exiccationem, Nam illud est occasio ad prouocandū & multiplicandum, & fortasse attrahit syncopim, Nam eius absterſio addit in ipsum & eius demißio restringit ipsum, & ect.

Bac. attrahit interdum syncopim resolutis scilicet in absterſione spiritibus, & abstersio est causa sudoris, quia eo remoto ne detur uacuum, alius subsequitur & demissio restringit, quia per seipsum sudor incrassatur ac foraminibus corporis adhæret ita, ne intra se promere possit, uide de hac re Arist. sect. problem. 2. problem. 12. ibi cur detergenti magis profluit sudor &c. lege latius sectionem totam et plura de sudoribus intelliges. Gentilis refert se cuidam mulieri sudorem diaphoreticum curasse cum rosata nouella a Nicolao descripta cuius semuntia tuto exhiberi potest &c.

De pronosticis sudoris superflui.

Hip pronost. 1. text. 29. Sudor optimus est per omnes acutos morbos, si per diem uenerit decretorium et integre sedat febrem, Bonus etiam si ex toto corpore prodeat, faciatq; ut æger ferat facilius morbum, si uero nihil tale efficiat, nequaquam utilis est, pessimus uero si frigidus egrediatur & circa caput tantummodo uultum & ceruicem, Hic enim cum acuta febre mortem cum mitiore morbi longitudinem indicat &c. Bac. Indicantur sudores multifariam. 1. per eorum substantiam ut crassi tenues & uiscosi, aut per eorum quantitatem ut si sudor sit multus paucus mediocris, aut per eorum qualitatem ut calidus frigidus pallidus clarus Amarus dulcis fœtidus, aut per infirmi relationem, & hoc ratione leuitatis & grauitatis, aut per eorum tempora ut in principio morbi augmento statu & declinatione, aut per eorum locum, ut in toto corpore uel in eius parte etc. De his tamen lege uberius Auicen. 2. 4. cap. 70. & latiorem longe sententiam inuenies: Hip. aphor. 4. apho. 36. Sudores febricitanti si inceperint boni & 3. & 7. & 9. & 11. & 14. & 17. & uigesimo, & uigesimoseptimo, & trigesimoquarto. Hi enim sudores iudicant morbos, qui uero non ita fiunt, laborem significant et morbi

longitudinem & recidiuam: Bac. non solum intelligitur aphorismus de sudoribus, sed etiam de alui excrementis & urinis multis, & iuxta aurem abscessibus, quæ in prædictis diebus cum tollerantia ægri appareant optima sunt indicia, Disce etiam hic ex aphorismo qui sint dies iudicatorij. Disce adhuc ex Galeni commento quod morbi in diebus imparibus habentes accessionem citius terminantur, qui uero paribus tardant, & hoc ex motu humorum &c. Et aph. 4. aph. 41. Sudor multus ex somno factus absq; causa manifesta corpus uti pluri cibo significat, si uero cibum non accipiēti hoc accidat scire oportet quod euacuatione indiget. Bac. Multus sudor fit teste Gal. uel ob ciborum recenter sumptorum immoderantiam, uel ob illorum qui præterire multitudinem, si primum, prohibendum est, ne in posterum plures sed paucio res assumantur, si secundum euacuandum erit. Obiectio.

Si sudor sit motus naturæ ab intrinsecis ad partes forinsecas & somnus e diuerso, miror quomodo in somno poßit contingere. Responsio.

Fit in somno quia magis roboratus calor in humiditates agit, ex quibus fiunt uapores, qui in sudorem postea abeunt. Hip. aph. 4. apho. 42. Sudor multus calidus uel frigidus semper fluens, frigidus magis calidus minus morbum significat; Bac. nota ex Gal. frigidos sudores frigidam materiā innuere, & peiores sunt, calidi uero calidam et minus sunt exitiales.

Obiectio. Quo frigidi frigidā materiā demostrant, si etiam in acuta febre, quæ a calidis humoribus proficiscitur, fieri possunt? Responsio. Frigidi sudores bifariā fieri possunt, uel a calore naturali deficiente, nec ad cutem sese extendente, non febre acuta, aut a materia morbi a qua ipsi decidūt, De hac 2. intellexit Gal. quod frigidi frigidā materiā manifestāt, et nō de prima diuisione, et ita nulla est tua obiectio.

Hip. aphor. 4. aph. 37. Frigidi ſudores cum acuta quidem febre, mortem cum mitiori autem longitudinem morbi ſignificant. Bac. frigidus eſt ſudor quum humores in animalis corpore tantæ frigiditatis ſint, ut neq; a calore natiuo, neq; a febrili poßint calefieri, idcirco talis ſudor in febre acuta pernitioſus eſt. Obiectio.

Quomodo poteſt eſſe frigidus ſudor in acutißima febre, quum duo contraria eſſe ſimul non poßint in eodem loco?

Reſponſio. Non ſunt in eodem loco, nam febrilis calor in uaſis continetur, ſudor uero circa cutim, & ſic nõ ſunt in eodem loco. Obiectio.

Si febris eſt calor extraneus per totum corpus diffuſus, quomodo non ſunt in eodem loco? Reſponſio.

Febris diffunditur per totum corpus modo nõ ſit aliquid, quod ipſam prohibeat, ſed defectus caloris natiui hoc efficit ut febris non diffundatur, quæ nil aliud eſt, quàm calor naturalis mutatus in igneum qui cum deficiat, nõ poteſt diffundi, Hipp. apho. 4. aph. 56. febricitanti ſudor ſuperueniens febre non deficiente, malum prorogatur enim morbus, & multam ſignificat humiditatem, Bac. ſi multa ſit humiditas, neceſſe eſt ut morbus quoq; ſit longus, quum natura non niſi longiori tempore eam & diſſoluere & concoquere poßit &c.

Authores diſſentientes circa ſudores.

1 Adſerere, ſudorem non eſſe ſuperfluitatem tertiæ digeſtionis, ſed ſecundæ.

2 Adſerere, plurimum ſudorem ſemper eſſe malum.

3 Adſerere, ſudorem in febribus circa caput & collum eſſe bonum.

4 Adſerere, ſudorem a multa exercitatione non eſſe damnandum.

Confutatio diſſentientium circa ſudores.

Ad primum dicimus sudorem qui prouenit in sanis corporibus esse superfluitatem tertiæ digestionis ut uoluit Auicennas, Sed in febrientibus corporibus esse secundæ digestionis, quum a materia in uenis contenta defluat, potest tamen dici tertiæ digestionis quoad transitum quia dum effluit etiã transit per locum tertiæ digestionis, &c. Ad. 2. loquens Gal. de sudoribus creticis. 6. de sympt. cau. cap. 2. inquit tantũ abest ut dissolutam naturam portendant, ut qui robustas uires annuntient, Nam eiusmodi sudores corpus purgant, atque haud absimiles sunt his, quos & modica exercitatio & balneum & æstiuus calor euocant. Et. 9. meth. cap. 5. inquit, nisi detrahatur sanguis in febribus quantum uires tollerant, pro certo habendum fore, ut suffocentur uel a syncope omnino periclitentur, nisi eos uel uirium robur, uel plurimus sudor a morte uindicet, & sic plurimus sudor non est semper malus &c. Ad. 3. Gal. 1. pronost. com. 29. Pessimus sudor inquit, est si frigidus egrediatur. Item cum eo malum esse dixit si circa caput & ceruicem eueniat, licet frigidus non sit, hic enim minatur syncopen, si uero circa tales partes frigidus appareat pessimus est, quippe qui non insuper fore, sed iam syncopen esse indicet, & ita siue frigidus siue calidus sit, in febribus malus est &c. Ad. 4. Gal. 6. de symptom. cau. cap. 20. respondet dicens sudorem qui per immodicas exercitationes efficitur, non nihil utilis humoris excernere, & ita eum magis damnat quam laudet.

De fluxus superflui sanguinis narium causis.

Quid sit fluxus sanguinis narium, nemo est, qui ignoret, eius tamen causas multiplices esse comperio, Nam aut a nimia aquositate, uel bile irritante fit, aut a nimia superfluente febrili caliditate, aut ab imbecillitate retentoriæ facultatis, aut ab expultrice irritata, aut ab ipsa natura critice ipsum

expellente, Fit autem plurimum in iuuenibus usq; ad trigesimum quintum annum &c.

Loci consentientes de causis fluxus sanguinis narium.

Gal.5.meth.cap.2. Sane ex uena uel arteria sanguis profluit, aut reserato eorum ore, aut tunica eorum diuisa, diuiditur autem uulneratione contusione ruptione erosione &c. Quomodo autem anastomosis & diapesis uenarū fiat deinceps ipse docendo prosequitur, uideas igitur textū si lubeat, Vide etiam in hoc.1.4.cap 14. Arculanum plura de his causis diserentem &c. Quod in iuuenibus fiat usq; ad.35.annum lege Hipp.pronost.1.tex.37.ibi. Sanguinis fluorem in iuuenibus, trigesimum quintum annum agentibus expectare oportet. Bac. quia per hanc ætatem plurimus sanguis abundat etc.

De cura fluxus sanguinis narium.

Cura fluxus sanguinis narium consistit in remouenda ipsius fluxus causa. Primum si a tenuitate sanguinis proueniat, protinus cum his quæ dicta sunt, incrassetur, si a nimia caliditate per ea quæ infrigidant, Si ab imbecillitate uirtutis per ea quæ & retentoriam roborent, & expultricem mitigant, Secunda intentio erit in diuertendo tum cum euacuantibus, tum cum his quæ ad contrarium sanguinem reuocant cum cucurbitulis circa iecur aut ipsum splen applicitis, &c. Tertia intentio circa ea uersabitur quæ uenarum ora comprimunt, fitq; tum cum his quæ naribus instillantur ac sufflantur cum puluere scilicet trochiscorum de terra sigillata de charabe bolo armena, tum cum his quæ ex albumine oui pauco aceto & pulueribus dictis in modum cataplasmatis componuntur. Quarta intentio erit sex rerum non naturalium, quæ ut sanguinis crassetur ac frigefiat, & retentoria uis roboretur, ordinata sunt &c.

Loci consentientes de cura fluxus sanguinis narium.

Aet. serm.5.cap.124. At uberior excretio eius multitudinem & laxare & minuere potest, paulatim igitur euacuationem facere oportet inde, unde natura impetum habet, sufficiente autem facta euacuatione consueto more eundem supprimere &c. quæ autem supprimant lege ipsum serm.6. cap. 94. ibi sanguis narium eruptionem sistit urticæ succus &c. Lege etiam Gal.5.meth. cap.3. ibi. At si ex uulnere &c. & multa ad curationem facientia intelliges. At particulatim de omnibus intentionibus lege Auicennam.1.4. cap. 14. ibi. Cum autem necesse est prohibere fluxum sanguinis narium in febribus acutis &c. lege etiam ibidem Arculani commentarium, uide insuper Gentilem de fulgineo in suo practicæ introductorio, & ibi intelliges qui cibi administrandi sint, Quidue in causone prohiberi debeat, & multa ad hanc rem efficatia remedia, quæ non solum suis qualitatibus, sed a tota spetie ut aiunt sanguinem cohibent, &c. Bac.nota tamen quod in febre quartana fluxus sanguinis narium, nisi nimium superq; fluxerit non compescendus est, imo potius comprimendo gulam (in ea præcipue febre quæ a melancholia per adustionem sanguinis generatur,) ac setis porcinis irritandus est, & hanc rem attestatus est Auicennas loco superius citato ibi. Quandoq; aduenit fluxus sanguinis narium patientibus quartanam, quare oportet ut iuues cum facientibus fluere sanguinem ut dictum est &c. Galen.5. met. cap.6. eodem modo eorum quibus ex naribus sanguis profluit aliqui ex capitis refrigeratione deterius habuerunt &c. lege hunc locum fusius.

Obseruationes circa curam fluxus sanguinis narium.

Gal.5.meth.cap.6.non sine discrimine,nec omni tempere loca quæ circa particulam unde sanguis profluit,sunt posita, refrigeranda suaserim,imo posteaquam in alia prius auerteris,ut exempli gratia,ubi sanguinis mißione usus sis,uel artuum frictione deuinctioneq; uel ad præcordia delixis cucurbitulis,quin ne sic quidem ad frontem & caput illico refrigerantibus utendum ,sed prius est ad contraria reuellendum, utiq; affixa in suma ceruice cucurbitula , Quippe duplex est auersio,& quæ ad totius corporis inferna,& quæ ad capitis posteriora,propterea uidelicet quod ipsæ nares & in superiore & in anteriore parte sunt sitæ &c.

Cohibentia sanguinem narium.

Cohibent sanguinis narium fluorem Acatia, aizoon,antimonium,tela aranea, athanasia nic.cum succo plantaginis, puluis dragacanthi ustus,bolus armena, camphora cum aceto & aqua lactucæ, cartæ ustæ, semen cicutæ, coagulũ agni, cinis choclearum terrestrium, corallus, coriandrum recens, hematites lapis , constringere extremitates corporis ,gallæ cum oui albumine.gipsum cum lentibus, bolo armena & aceto,gumi arabicum cum sanguine draconis,charabe,fumus lanæ succidæ,uaporatio lapidis molaris cum aceto , limacia cum aceto,minium,myrtus,rosa,mumia,succus nepitæ, olibanum,ostraca usta cum aceto, cortex oui combustus, semen & radix peoniæ, plantago, succus rutæ, epithema circa hepar cum sandalis, sanguis columbæ & asini, sarcacolla cum oui albumine,solatrum sumach.spodium,stercoris asinini odor et succus impositus,uernix,uirga pastoris,succus urticæ, trocisci de terra sigillata,troc.stellæ tucia &c.

De pronosticis fluxus sanguinis narium.

Hip.aph.4.aph.27. *Quibus in febribus sanguinis fluxerit multitudo, quacunq; ex parte, cum reficiuntur, alui ijs humectantur*, B. *causa ob quam uenter humectatur in resumptione est calor natiuus iam propter fluxum sanguinis debilitatus, quo fit, ut nec cibi bene concoquantur nec in sanguinẽ transmutentur, nec per totum corpus distribuantur, unde humiditas ad uentrem illabitur, & sic fit aluus humidior.* Et aphor. 5.aph.33. *Menstruis deficientibus, sanguis ex naribus fluens, bonum*, Bac. *Consueuit* Hippocrates *per unum exemplũ multa notare, unde si sanguis per hæmorrhoidas etiam defluent, non essent propter hoc quod aphorismo aduersaretur.*

Obiectio. *Cum per tot loca posſit sanguis expurgari, ut per hæmorrhoidas uarices sputum &c. Cur tantummodo de naribus facit mentionem?* Responsio.

Quia omnibus alijs maius uel minus inest detrimentum, sed sola quæ fit per nares uacuatio nullo modo periculosa est. Hip. & Gal. *pronost.3.cap.7. capitis dolor uehemens & continuus cum febre, si quod ex indicijs extiterit exitiosis integro lethalis est, si uero ex ijs quæ didicisti de ægro tanquam conualituro speres a principio quidem ad septimum diem sanguinis e naribus fluorem expectato*, Hipp. *ibidem magis expectari sanguinis oportet eruptionem in minoribus natu quintum & trigesimum annum agentibus, In maioribus autem natu suppurationem &c.* Et aph.4. aph.25. *sanguis quidem supra, qualiscunq; fuerit, malus infra autem bonus est.* Bac. *hic intelligitur de sanguine, ab ipso ore, non a naribus destillante, alioqui aphorismus esset falsus, quum sanguis e naribus defluens posſit esse bonus &c.* Et aph.5. aph 60. *Quibus in febribus aures obsurdauerunt, sanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata soluit morbum*, Auic.2.4.tr.1.ca.73. & 74. *Et plurimum accidit fluxus sanguinis narium iuua=*

tiuus in imparibus, & parum fit in quarto, In.2.uero.5. 7. et 9. *fit & melior est qui sequitur partem infirmam & diuersificans non est cum illa bonitate, fluxus sanguinis narium paruus est malus, & pluris malitiæ est qui est sanguinis nigri & parum fit malus ex sanguine rubeo & splendido, & quum cadit in.*4.*significat difficultatem crisis &c.* Aet.*ser.*5. cap.124.'*fluxum sanguinis e naribus in quarta die in febribus fientem, peßimum signum* Hippocrates *dicit, multitudinem enim significat in toto corpore aut in capite &c.*

De asperitate linguæ.

Asperitas siue scabrities linguæ nihil aliud est, q̃ superficiei linguæ inæqualitas cũ siccitate et duritie, Fit *aũt a uaporibus tenaciũ humorũ ad linguã peruenientibus, aut a caliditate nimia febrili satis superq; desiccãte,* Fit *etiã interdũ in somno dum hiante ore dormimus hiatus siquidem oris humiditatẽ absumit &c.* Loci consentientes de linguæ scabricie.

Quod linguæ asperitas sit superficiei inæqualitas non est cur probem cum sensui satis pateat. Aet. *ser.*5.c.118.*lingua inquit in febribus aliquando siccatur aliquando exasperatur magis aut minus & diffringitur, aut nigrescit, aut carbonis speciem induit quod ad uiscerum inflammatione contingere solet &c.* Gal.2.de cau.morb. cap.7. *Quippe exasperantur quæ antea fuerunt læuia, & leuigantur quæ prius erant aspera, illa quidem ob acres humores, aut medicamenta abstergentia, hæc uero ob pinguem humorem aut uiscositatem &c.* Hip.prorrhet.1.text.3. *Densæ linguæ atq; aridæ phreniticæ* Gal.*in com.inquit scriptum esse* τραχεῖαι *id est asperæ non autem* δασεῖαι *idest densæ & reddit rationem, qua postea uidere poteris, & subdit quod talis lingua immoderatæ siccitatis nota est, quo fit ut & ardentibus superueniat febribus &c.lege uberius hunc locum, & plura scitu digna*

inuenies: Auic.l.4 cap. 22. demostrat asperitatem a uiscositate humorum fieri etiam a siccitate, quum dicat, cum eius asperitas non est pp uiscositatē, imo a siccitate oportet &c.

De cura asperitatis linguæ.

Asperitas unico duntaxat scopo curabitur, si ei naturalis leuitas restituatur, uerum si ad eius causas respexeris, Binæ erunt, in curanda asperitate indicationes. Altera quæ causæ antecedenti oppugnet, Altera causæ coniunctæ, Antecedens causa si humores uiscosi fuerint, aut eorum uapores, euacuatione quamprimum tollendi sunt. si febrilis & igneus calor, frigidis extinguendus erit, Moxq; si tanquam causa coniuncta uiscidus humor asperitatem efficiat, statim cum abstergentibus remouebitur, Colluatur ergo primū os cum oxysaccharo hydromellite & aqua hordeacea, & chocleari argenteo, uel canula, uiscositas illa auferatur, possumus etiam en hoc casu cōficere ex saccharo & oleo Amygdalino dulci ueluti eclegma ac linguæ superficiem linire, moxq; spongia linguam expurgare, Sed si febrilis feruor in causa fuerit, tunc Asperitatem humectando aut infrigidando curabimus, utpote cum portulacæ succo in ore retento, Facit etiam rhu obsoniorum mulsæ admixtum, similiter prunæ damascenæ & myxa. At nigredini linguæ summopere subuenit sacculus ex mucilaginibus seminum citoniorum psylij super lingua admotus, nam scabritiem ēt tollit. Loci conten. de cura asperitatis linguæ.

Gal. in arte med. c. 95. quæcūq; partes ob id quod exasperatæ naturalem amiserint habitū, his leuitas naturalis est restituenda, ossa leuigādo & asperam linguā leniendo humidis q̄ nihil mordeāt, et lentorē habeant etc. Aui. l. 4. c. 22. In essentia uiscositatis idest dū asperitas uiscositatē sequitur, fricetur lingua cū brusco cum oleo amygdalino & zuccharo tabarzet, idest ultimæ coctionis donec mundetur &c. Aet. ser. quinto

cap.118.lingua quæ ſiccatur opus habet humectatione. Humectanda autem eſt cum decocto ſeminum lini, efficatius tamē erit ſi una myxæ coquantur. Deinde colluat os aqua pura aut ſpongia pura detergeant, Et portulacæ ſuccus in ore detentus locos humectat, & prunorum damaſcenorum aut myxarum oſſa in ore detenta mitigant &c. Vide uberius Paulum lib.2. cap.53.& Auic.loco cit.lege etiam Arculanum & Gentilem de fulgineo in ſuo introductorio, ibi, Si lingua propter humorem ſuperfluum fuerit aſpera os prius lauari oportet cū aqua & aceto, & poſt mundari debet cum chocleari argenteo, quod ſi lingua fuerit propter calorem adurentem nigra ualet ad hoc ſacculus mucilaginum &c.

Obſeruationes circa uictum.

Aet ſer.5 cap.118. Sunt cibi mordacitatis exortes & omnino non adſtringentes, leueſq; ac ſorbiles &c.

Obſeruationes circa decubitum.

Paul.lib.2.cap.53. Cæterum in latus decumbere prodeſt, nam ſupinus cubitus exſiccat, item os conniuere, hiatus enim madorem abſumit, Auic.loc. cit. Et non oportet ut non ponantur puluinaria multa, neq; ſupinetur dormiens, nam hæc duo exſiccant lignum &c.

Obſeruationes circa topica.

Arcul.in.1.4. Auic.præmittatur remedium Auicennæ ſcilicet zucharum cum oleo amygdalino, & remaneat ſuper linguam per horam. Deinde ſequatur oxymel, nam primum mollientia, mox abſtergentia magis conueniunt.

De pronoſticis.

Aet.ſer.5.cap.cit. Si uero lingua nigreſcat, aut carbonis ſpeciem referat, et præcordia reperiantur mollia, periculoſum ſignum eſt &c. Auic.loc.cit. Oportet ut non dimittatur ſuper linguam nigredo, imo fricetur cum eo quod ſcis, et ſi nō,

eleuabuntur ad capui uapores maligni, & faciunt cadere in sirsen &c. Bac. nigredinem hanc linguæ fieri a uaporibus adustis ex materia in uentriculo uel in membris spirituali=bus contenta, non est qui ignoret, unde ab eorum uaporatio=nem & gustus corruptio sequitur, & accidit casus in syrsen idest in paraphrenitiden &c.

De uigiliis superfluis.

Vigilia quam græci αγρυπνιαν uocant, est si physicum lo quamur quædam sensuum solutio, cuius causæ efficientes sunt concoctio iam perfecta, caloris natiui super humiditatẽ ob=struentem uictoria, & puri sanguinis ab impuro in corde peracta seperatio. sunt & aliæ accidentales causæ, sicuti cor=poris tactus, terribile somnium, malus humorum motus, do=lores &c. At si medice loquamur uigilia est animalis dispo=sitio, qua effunditur spiritus animalis ad instrumenta sensuũ & motus, ut eis utatur, & eius causas esse dicimus siccitatẽ scilicet primi sensitiui, & calorem interdum cum materia, interdum absq; materia. Fiunt etiam uigiliæ in febribus sic=cis cerebrum mordicantibus sursum elatis &c.

Loci consentientes de uigiliis & earum causis.

Quod uigilia sit quædam sensuum solutio, hoc innuit sa=tis unice Aristoteles in lib. de somno & uigilia, & ibi om=nes ãdamusim causas recitat, quæ nuper a me exaratæ sunt. De secunda diffinitione medica loquitur Auic. satis fuse ubi de uigilijs & sathara uerba fecit. Gal. in lib. de plenit. circa finem, Si principium sentiendi inquit siccescat, at incalescat, statim in uigilias illabitur, Nam biliosi omnes ex utraq; bile, insomnes degunt, &.2. aph. com. 3. Sic & uigiliæ fiunt qui=dem propter calorem primæ partis sensitiuam: sed uel ex so la intemperatura, uel ex humoris biliosi abundantia &c. Vi de etiam Gal. 3. de loc. aff. cap. 5. ibi, Ad hæc non minori argu=

mento sunt capitis ardor & refrigeratio, siquidem ardor uigilias, refrigeratio soporem inducit &c. lege locum et uberius de uigilijs & somno plura inuenies, Auic. prima tertij, cap. 4. eius causa complexionalis est caliditas & siccitas. Fit etiam ex uitrositate humiditatis occultæ in cerebro, aut propter dolores et cogitationes comunes &c. uide latius hunc Auic. textum &c.

De signis uigiliarum.

Si uigilia à siccitate nuda absq; caliditate prouenerint tũc capitis adest leuitas, & siccitas oculorum linguæ et narium, nec aliquid caloris uel frigoris in capite percipitur, si à calore cum siccitate fierent, præter iam dicta signa adhuc uisitur inflammatio & adustio, si ab humorum nitrositate, tunc nares excrementis abundant, oculorum adest lippitudo, & sentitur quædam parua grauitas in capite & uelociter expergiscuntur cum quosdam saltu, si uero oriantur ex dolore febribus & cogitatione, tunc eorum causæ pro indicijs suppeditabunt.

Loci consentientes de signis uigiliarum.

Auic. prima tertij. tra. 4. cap. 5. signa eius quæ fit à siccitate pura sine materia & non socia caliditati, sunt leuitas capitis & sensuum &c. Vide latius in hac re eius interpretes & qui recenter de his scripserunt.

De uigiliarum curatione.

Scopi pro curandis uigilijs erunt tantum duo, quorum alter causas uigiliarum remouebit, Alter uero multis modis somnum inducet, Si igitur uigiliam ex siccitate ac caliditate aeris cibi uel potus, aut ab accidentibus animi corporis sicuti a doloribus a febre, aut a salsis humoribus contingerint, unice per contraria cuiusq; causæ curabuntur. Si igitur a siccitate uigiliæ prodirẽt, tunc humido uictu balneo temperato

quiete

quiete & tranquillitate fruatur, & caput cum oleis humectantibus, ut cũ oleo nenupharino uiolaceo uel rosaceo inungatur, Si uero a caliditate similiter frigida proderunt ut lactuca portulaca endiuia cucurbita &c. Si a dolore sedetur dolor, prout eius causa manifestabit, Si uero fierent ab humorum nitrositate, tunc omnia acria & salsa procul sint, & euacuetur humor salsus uel nitrosus cum cõfectione hamech. electuario de dactilis &c. Cibetur patiens piscibus petrosis, & carne tenui &c. Somnus post hæc introducitur cum lotionibus extremarum partium cum rebus somniferis, cum inunctionibus & cum unguento populeone opio & croco, aut cum his quæ uirtutem animalem relaxant ligando siue uinciendo extrema corporis, fabulando cum luminibus accensis, compellendo eum ut palpebras aperiat ac conniuet, Prouocari etiam somnus potest, cum suppositorijs cum epithematis circa tempora, cum suffumigijs & pulueribus, cum pillulis de arnaglossa, & potionibus ut syrupo de papauere uiolato cum decocto capitum papaueris et seminũ eius emulsione, cum eclegmate, ac ipsis odoribus olfaciendo scilicet oleum nenupharinum de papauere, & nares linire modo non sit quod prohibeat &c.

Loci consentientes de cura uigiliarum.

Prædictæ indicationes ex ipso Auic. 1. 37. c. de cura uigiliarum sumuntur, ubi singulus somnum efficientes causas remouet, unde inquit oportet ut habens illam, cuius causa est siccitas utatur cibo humido, & balneis temperatis &c. Vide illum fusius, & multa uno intuitu compræhendes quæ de prima indicationum a nobis supra relata sunt, De secunda indicatione loquutus est Aet. ser. 5. cap. 116. ibi si uigiliæ nimium infestauerint manus & crura deligari iubebimus eo tempore, quo ad somnum conuerti solent & hortamur, ut assidue

aperiant ac claudant palpebras, donec satis fatigati fuerint, deinde de repente soluimus ligamenta & tollimus lucernam & multam quietem esse iubemus &c. Itidem ait Paul. lib. 2. c. 41. & Auic. 1. 4. cap. 20. ibi multiplicentur inter manus eius candellæ & eleuentur uoces cũ fabulis &c. De cæteris rebus somnum prolicie͞tibus totas est in hoc capite plenus Auicen. & Aetius ubi puluinares odoramenta suffumigia cataplasmata, & ungue͞ta somnifera docet, itidem Paul. loc. cit. quos ne sim ita nimis longus a te consulendos relinquo. Vide fusius in hac re Auic. 1. 3 tract. 4. c. 6. Item. 1. 4. ca. 20. uide etiam gentilem in suo introd. ibi circa inquietudinem habentiũ febrem ualet ad hoc odorare frigido olea uel intigatur tenta bombacis in illis oleis, & ponatur in naribus. 2. oportet applicare timporibus infrigidantia. 3. Si non fuerit quod prohibeat ut opilatio fortis uel apostema ualet syrupus de papauere, &c.

Obseruationes circa stupefacientia.

Arcul in. 1. 4. Auic. non conceditur inquit decoctio papaueris & mandragoræ & similium stupefacientium in statu paroxysmorum aut exacerbationum, ne opilãdo porros sua frigiditate intensa magis noceat quàm stupefaciendo conferat, unde Auic. ibi dixit esse talia præparanda cum æger inuenerit leuitatem & quietem ex paroxysmo &c. & hæc intelligi debent de his omnibus quæ siue odore siue suffitu, siue lotione & uapore possunt stupefacere, Nam Paul. lib. 2. ca. 41. loquens de suffitu, id ualere inquit modo caput repletum non sit, & Auic loc cit. Similiter si non fuerit quod prohibeat detur in potu syrupus de papauere, & loco eius &c. unde eius expositores prohibentur hæc inquiunt si pleuritis ab humore crasso uel asthma adfuerint &c.

Somnum inducentia.

Somnum prouocant Agnus idest casus, aizoon, alchechen-

gi amygdalæ amaræ, amomum, anethum, anisum, odor ari=
stologiæ, camphora cum aqua lactucæ in modum caputpur-
gij, Castoreum cum oleo rosaceo, ceparum plurimus esus, ci=
cuta, cinnamomum, odor cyperi, coriandrum, cotula, crocus,
diacodion, diapapauer helleborus, phylonium romanum, Ra
dices granati syluestris, mandragora hiosciamus, lactuca, fo
lia salicis, cucurbitæ, laudanum, malua, myrrha odor matri=
cariæ, muscus herba, nenuphar, oleum Anethi, lactucæ, papa=
ueris uiolarum, nenupharis, cucurbitæ, opium, aqua hordea=
cea, albumen oui papauer, peucedanum, unguentū populeon,
porrum plantago, requies nic sotira nic. rosæ, uiolæ, usnea, so
latrum sandali, fumus styracis, sy. de papauer, triphera un=
guentum ros. uinum purum.

De pronosticis uigiliarum.

Galenus. 7. meth. cap. 6. siccat totum corporis habitū uigi
lia eoq; infestissima est ijs qui ex siccitate laborāt, et 12. met.
cap. 1. lædunt aūt uires uigiliæ dolor et immodica euacuatio,
& cap. 5. eiusdem uigiliæ spiritum corrumpunt &c. Auic.
1. 3. tra. 4. cap. 4. et dicitur q̃ ille in quo sahara fit fortis dein
de accidit ei tussis, moritur, & cap. 6. eiusdē et quādo species
saharæ accidit in ætate senili, eius cura ē praua, et alibi dixit
qđ uigiliæ cerebri intēperiem corrūpunt, ac ipsum debilitāt,
humores adurunt et acutos morbos prænūtiant etc. Hip. aph.
2. aph. 3. somnus atq; uigilia, utraq; si modū excesserint, malū.
Bac. si modū excesserint intellige naturalē, non qui tempore
optime ualetudinis fieri solet, sed de eo, qui naturæ expediet
contra morbum, et nota somnū et uigiliā modū excedere tri
pliciter, quātitate scilicet qualitate et tēpore, quātitate si fue=
rint superflui uel deficientes, qualitate si fuerint profundi &
leues, tempore, si consueto uel insueto tempore dormierint
uel uigilauerint, et sic trifariā nisi mediocritatē seruauerint,

utraq; mala sunt. Et aph. 7. aphor. 18. In uigilia conuulsio uel desipientia malum, Bac. lege Gal. comm. ubi inquit quod ex ijs quæ maxime euacuant & exsiccant uigiliæ sunt, atque ideo conuulsionem ex siccitate faciunt & desipientiam, quia immodicæ siccitatis ratione in longis uigilijs biliosior redditur sanguis &c.

De siti superflua.

Sitis est appetitus frigidi & humidi, & fit a superflua caliditate cerebri pulmonis & membrorum spiritualium, aut ab eorum siccitate, aut à toto ut in febribus, aut fit a mala concoctione uentriculi, a quo uapores eleuati sitim inducunt, aut a mala temperie calida & sicca sine materia, uel cum materia biliosa & salsa.

Loci consentientes de sitis superfluæ causis.

Quid sit sitis lege Gal. de inæquali intemperie cap. 3. ibi ex esuriendo uel sitiendo deficiente hic humida, illic sicca substantia, &c. & 1. de diff. feb. cap. 7. siccitatem inducunt diuturnæ euacuationes, & longi temporis fames & febres ardentes, atque ut in uniuersum dicatur, quæcunq; animalis solidas partes exsiccant sicuti febres hecticæ &c. Aet. serm. 5. c. 19. Sitis duplex est altera ob humiditatis inopiam, altera ob caliditatis redundantiam, In febrientibus itaq; ambæ affligunt &c. Gal. aph 4. com. 19. Sitis fit aut propter uentriculi dispositionem, uel propter datum medicamentum, uel propter humoris euacuati naturam &c. lege rationes quas posthac adducit, uide etiam latius de his causis. 5. aph. comm. 27. & 4. de sympt. cau. cap. 7. ibi. Si uero salsi & biliosi humoris uitio mordicationem senserit uentriculus potionem magis, quam cibos desiderabit &c.

De curatione sitis superfluæ.

Sitis unica duntaxat indicatione curabitur, si causam a

qua sitis proficiscitur, unice remoueamus, Quare si caliditatis ac siccitatis redundantia fuerit, statim cum refrigerantibus & humectantibus tollitur, ut cum mucilaginibus seminũ citoniorum psylij & zaccharo, uinoq; granatorum compositis, si a calefactione cerebri & membrorum spiritualium, tunc ultra inunctiones circa caput factas ualet etiam anhelare super aqua frigida, uel frustum anguriæ in ore retinere, uel Gargarismata ex aqua frigida & omphacio os colluere, aut epithemata circa collum gulam hepar frigida applicare, his tamen adde ad maiorẽ horum penetrationem aliquid aceti, Si causa fuerit mala concoctio, uel simplex siccitas somno quam primum auferetur, Si a uaporibus in somno cõcentratis, uigiliæ eos resoluendo etiam sitim sedabunt, Si causa fuerit intemperies calida, & sicca simplex, tunc frigida actu & potentia congruunt, si talis intemperies fuerit biliosa uel salsa imbibita, tunc potus actu sit calidus potestate frigidus, Sitis ab eduliorum caliditate facta, aut ob multum uini potum, protinus remouebit frigidæ potio, Quæ nisi iuuerint, ad narcotica & sensum oris uentriculi stupefacientia recurremus. Interim sex res non naturales in contrarium discrasiæ præparentur, & si qua alia adsint symptoma corrigantur &c.

Loci consentientes de cura sitis superfluę.

Quod caliditas & siccitas suis contrarijs remoueantur, non est, ut totiens probetur, quum medicorum libri ex his referti sint. Paul. lib. 2. cap. 52. Verum sitim in febribus placare solet fotus capitis ex oleo frigidißimo uel rosaceo uniuersim super accommodatus, & hoc intelligitur quando a cerebri caliditate sitis proficiscatur, unde Auic. 1. 4. cap. 17. Oportet ut inungatur caput cum oleo frigido ualde &c. Bac. intellige tu nisi fuerit quod hoc fieri prohibeat, sicuti destillatio, uel capitis repletio, De siti quæ procedit ex calore spiritualium

membrorum loquitur etiam Paul.loc cit.& Aetius serm.5.c. 19.ubi commendat & glycyrizam & catapotia, quæ ex semine papaueris domestici tragacantho & ouorum albumine conficiuntur. Itidem ait Auic. proponens & *mucilagines seminum citoniorum semina lactucæ nigræ & tamarindos &c. De siti ex mala concoctione uel simplici siccitate loquitur* Gal.5.aph.com.27.*ibi.Concoquitur enim per somnum ut liquet,& subdescendit id quod efficit sitim,* Aet.*ser.5.c.1.19. At sitis ob siccitatem factæ medella est somnus,cõcoquit enim humores , sed sitis ob caliditatem medella sunt uigiliæ,* Bac. *ratio est,quia calor in uigilijs circa superficiem expanditur, & uapores qui os uentriculi infestabant per uigilias resoluuntur,unde* Auic.loc.cit. *& sitis quandoq; fit ex frigore & abscindit eam somnus, & quandoq; fit ex calore, & abscindunt eam uigiliæ , &c. De intemperie calida & sicca lege Arculanum in.1.4.* Auic. *& intelliges quomodo frigida actu & potentia congruunt,De siti ex edulijs calidi, & uini calore facta,uide* Aet.loc.cit.& Gal 5. *aph.com.* 27 *ibi.* Et *illam quæ facta est ex uino caliditatem aqua restinguere Theorema est medicinale.Quod ad narcotica sit tandem procedendum docet Arculanus loc.cit.qui cum octo modos extinguendi sitim poneret,septimus inquit est stupefaciẽdo aliqualiter os stomachi cum intensæ frigidis actu & potentia, et hoc ualet in quacũq; siti &c.* Aet.loc.cit.*sint omnes cibi humectãtes, & sic de reliquis sex rebus non naturalibus intelligito &c.*

Obseruationes circa sitis remedia.

Aet. *serm.* 5.*cap.*19. *lenimenta quædam sitis excogitanda sunt,nam intẽpestiue sumptus potus non solũ sitim nõ extinguit.sed etiam uice uersa auget. In principijs.n.exacerbationum,omnes materiæ febres accendẽtes ad profundum declinant,& propterea sitim intendũt,Datus autẽ in illo tempore*

potus a materiæ multitudine superatur, et simul uitiatus accessio fit mali, Quare in principijs et augmētis potus exhibitionē prohibere oportet, In uigoribus autē primum per gargarismos et per collutiones oris sitis mitiganda erit, declinatione incipiente potus dabitur, In remissione uero etiam nolētes aliquādo cogantur potum assumere, ne humores ad exacerbationis accessionem delati resiccētur ac exurantur &c.

De pronosticis sitis.

Hipp.aph.4.aph.19. Qui in medicamētis purgati nō sitiūt, nō quiescūt priusq; sitiāt. B. nota duplicē esse sitim, mendosā s. & uerā, Mēdosa fit in multis qui purgātur, ante ipsam euacuationē, & fit ob malā uentriculi dispositionē, uel ob pharmacū assumptū, uel a natura humoris nondū euacuati. At uera sitis illa est, quæ ab euacuatione exiccāte uētriculi humiditatē p mēbrorū inanitionē prouenit, pōt ēt interdū accidere, uel ob mordicationē, uel ob quā fecit medicina calefactionē, sed quæ dicta est prius euacuationē iā fore cōpletū significat. Obiect. Qūo distinguitur uera sitis à mendosa? Respon. Dupliciter ratione symptomatū, & ex eo q, statim a principio esse incipit, Ratione symp. quia mendosa cū grauitate ac molestia uētriculi mouetur. Vera āt cū quadā quiete leuitate ac sōno, præterea mēdosa, ab assūptiōe medicamēti statim incipit, uel paulopost, uera aūt in pcessu euacuationis euacuata. s. nō parua quātitate humoris, sed de hac re legere poteris fusius Mesuē, ubi đ 4. intētione laxatiuorū, c. desiti loqtur, ibi. n. triplicē sitim demostrat, Alterā quæ supoccupās dr̄, Alterā q̄ succedēs et duplex est, una quæ euacuationi sufficiēti succedit, altera q̄ euacuationi nimiū superfluēti seqtur uide illū fusius. Hip aph.5.aph.27. Qui noctu bibere apetūt, ijs admodū sitiētibus, si sup dormierint, bonū. B. scias uelim q, potus trifariā cōsiderari pōt. 1. ut sitim sedat ac demulcet, & exhiberi debet

parua huius quantitas ut lambendo potius quam deglutiendo bibatur. Secundo ut cibum liquefaciat, ac ad formam chyli illum redigat, idcirco in multo cibo multus potus, & in pauco paucus exhibeatur. Tertio, ut ad membra chylus deferatur, unde Auic. cap. de eo quod bibitur & comeditur inquit hominem non debere bibere in hora digestionis, sed facta digestione, & de hoc potu tantum dari potest, quantum ipsa sitis naturalis desiderat &c.

Authores dissentientes circa sitim.

1 *Adserere potum ualde sitienti non esse propinandum.*
2 *Adserere a somno potius augeri sitim quam tolli.*
3 *Adserere, sitim non esse indicium debitæ euacuationis.*

Confutatio dissentientium circa sitim.

Ad primum respondet Gal. aph. 5 com. 27. dicens illud non esse in obscuro quod potus ualde sitientibus est dandus siue ex potatione uini meracioris siue ex deffectu potus, sitis aduenerit, Nam deffectui succurre confert &c. & ita innuit potum esse sitienti propinandum.

Ad secundum respondetur quod somnus sitim ex nimio potu aut cibo producentem aufert, ut testatur Gal. loc. cit. & Hippocrates in eodem aphorismo, nam somnus calorem reuocando concoctionem adiuuat. Obiectio.

Si a caliditate sitis oritur, quomodo per calorem reuocatum a somno potest auferri? Responsio.

Scias quod cum calor naturalis in somno concentratur ualidiorem efficit concoctionem, ex qua id descendit quod sua acri caliditate sitim producebat, & sic calor digerendo sitim remouet, nec credas sitim a temperato calore oriri, quum potius ab igneo & non naturali ipsa proueniat.

Ad tertium Galen. aphor. 4. com. 19. Verum inquit in his quando abunde fuerint euacuati consequitur sitis, sufficiens

enim est ea, quæ ex euacuatione prouenit siccitas hanc efficere &c. Bac. quasi dicat sitis cum incipit ob membrorũ inanitionem, est perfectum completæ euacuationis indicium, unde Auic. 4. 1. cap. 6. Ex significationibus quibus cognoscitur hora, qua est catharcticum constringendum, est scitis, & cum uentris solutio perseuerauerit, & sitis non acciderit, non erit timendum quod superfluitas perueniat &c. Obiectio.

Quonam modo igitur cognoscam esse nimis euacuatum.

Responsio. Poteris cognoscere si ex cholagogo exhibito ultra bilem pituita uel alius humor educeretur, deterioris tamen periculi ac timoris est, si ab alijs humoribus etiam sanguis exierit, ut testatur Auic. 4 1. cap. cit.

De aliis febrium symptomatibus.

Quæ supersunt febrium symptomata de his fusius in secundo libro mentionem fecimus, nam de tussi, de dolore capitis, de alui profluuijs, de uomitu, et similibus repetere, præter id, quod molestum est, etiam non decet. Quicquid igitur breuitati studentes de industria misimus, tuum erit quotiens lubeat, ad hæc confugere.

Finis libri quarti.

IOANNIS BACCANELLII, DE CONSENSV MEDICORVM, *in curandis tumoribus.*

Liber Quintus.

De tumoribus preter naturam, &.1. quid sit tumor.

VMOR *quem Græci ὄγκον dicũt est teste Hip. omnis præter naturam molis uel tumor id unum est eorum quæ corpori accidunt, distensionem in longum latũ & profundum significans ac naturæ modum excedens, uel tumor est id incrementum, per quod partes corporis à naturali habitu in quantitate recesserunt, quæ definitiones etsi tumori quadrent, in multis tamen mancas esse putarim. Nam incrementũ quod loco generis in definitione ponitur, non modo ægris, sed etiã sanis cõuenire potest, siquidem craßi in latũ & profundum ultra naturalẽ statum augeri possunt, quũ nedum adhuc præter naturã se habeant, Hæc igitur particula scilicet actiones lædens, in definitione deficiet, alioqui tumor de quo loquimur non esset morbus, sed potius symptoma uel aliquod pathema ut dolor. Erit itaq; tumor ita definiendus. Tumor est præter naturale incrementũ, naturalẽ statũ in corpore excedẽs ac noxã actionibus inferens ab aliqua materia replẽte ac extendente confectum.*

Loci consentientes de definitione tumoris.

Loquitur de prima definitione Gal.1.pronost.com.33.c.13. *ibi.* Tumorem *solet* Hippocr.*nominare omnẽ molem præter naturam etc.* De.2.*loquitur.*1.*de tumoribus præter naturã.c.*1. *ibi. Quod apud græcos ὄγκου uoce significatur, unum quoddam ex his quæ corporibus accidunt, existit. Sic.n.nominant ipsi διάστασιν, idest destensionẽ, nõ autem dimensionem ut*

Aug.luc. De.3. definitione uerba fecit Gal.13.meth.ca.1.ibi. In hoc.13. de tumoribus qui præter naturã incidunt differere incipiemus, in quibus scilicet partes à naturali habitu in quãtitate recesserunt etc. Quod uero nõ integræ sint istæ definitiones ostẽdit Gal. non solũ in.1. de tumoribus, cũ exemplũ afferat de crassis, sed etiã.1. de morb. diff. c.12. ubi inquit si tumor ad tantã magnitudinẽ attollatur, ut ob hanc ipsam functio impediatur morbus censeri debet, alioqui uel symptoma uel pathema sicut et dolor etc. quibus uerbis plane adserit particulã super a me dictã in his deficere, Quod aũt nostra definitio sit uera probari potest tali raciocino, Illa est uera definitio, quæ datur per genus & differẽtias, et nullius rei extraneæ essentiam explicat quàm definitæ, sed definitio hæc a nobis dita est huiuscemodi, igitur erit uera. Quod probari facili poterit, si singulas definitionis partes examinemus, nam particula præter naturale incrementum quæ loco generis ponitur, dicta est ob ipsos uentris mamarum ac testiculorum tumores qui sunt naturales, Deinde naturalem statum excedens, adiunctum est, ob alicuius partis uel totius symetriã, quæ naturæ limites non excedit. Subdidi, noxã actionibus inferẽs, ut excludãtur symptomata ipsa quæ morbũ sequuntur, ob aliqua materia, pp tumores in luxationibus quæ ex ossibus non ex alia materia humorali constituũtur. Demũ additũ est, replente ac extendẽte, ut ostendatur tria esse morborũ genera in tumore simul coeũtia, scilicet intẽperies, mala compositio & soluta continuitas.

De diuisione tumorum in genere.

Tumorum tres sunt principales differentiæ, quas Iuniores in sex postea partiti sunt, Nam tumorum aliqui fiunt cum dolore, ut inflammationes, aliqui absque dolore, qui sint molles uocantur ædemata, si duri, hos Græci uocant scirrhos. Quod si inter inflammationes erysipelas,

inter ædemata flatuosæ inflationes, & demum ἀποστήματα connumerentur erunt sex scilicet inflammatio Erysipelas ædema scirrhus inflatio & ἀπόστημα quod latine abscessus & barbare exitura nominatur.

Loci consentientes de tumorum diuisione.

Gal. aph. 4. com. 34. Neq; nos latet triplicem esse tumorũ differentiam, uel enim sunt cum dolore, quos iuniores inflammationes nominant, uel absq; dolore duri, quos græci scirrhos, uel sine dolore molles quos ædemata idest inflationes &c. Quod uero Erysipelas inter inflammationes enumeretur, lege Gal. 2. ad Glauc. cap. 1. ubi Herpetes Erysipelata inter inflammationis speties connumerat, de quibus cum fecisset mentionem, postea hæc uerba subdit, Inflammatio quidem in tot speties secundum ipsam paßionis naturam diuiditur, Multas uero quispiã prætermissas putaret deceptus multitudine nominum, sed hæc omnia inflãmationes quædã sunt in prioribus comprehensæ spetiebus &c. Et sic Erysipelas est inflãmationis speties.

Obiectio.

Si Erysipelas inter inflammationes reponitur, non erunt igitur sex tumorum genera distincta ut Iuniores adserunt.

Responsio. *Satis tuæ obiectioni facit Galen. in primo ad Glauc. cap. ult. ubi inquit, quod inflammationes dicebantur a ueteribus, quædam ueluti excandescentiæ, sed a Iunioribus non æque. Neq; enim Herpetas neq; erysipelata nec tale aliquid quicquam inflammationibus annumerant, sed uni tantum affectui ex calidis, qui fit cum tumore duro atq; dolore phlegmonoso, &c. quibus uerbis plane significatur quod Iuniores aliter ac ipsi ueteres de tumorum generibus loquuntur, idcirco Iuniores plura, ueteres uero pauciora esse faciunt, uel dicimus quod si erysipelas fiat a sanguiue tenui inter inflammationes connumeratur, sed si a flaua bile pro-*

ueniat erit distinctum aliud ab inflammatione genus, & sic sex erunt.

De causis tumorum præter naturalium in genere.

Omnis tumor fit uel per fluxionem uel per congestionē Fluxionis causæ sunt quinq; pars expellens, membrum suscipiens, multitudo uel mala qualitas humoris meatuum laxitas & amplitudo, & membri caliditas seu dolor attrahens, Cōgestionis causæ sunt error facultatis alteratoriæ & altricis, & imbecillitas expulsoriæ. Rursus tumorum causæ primitiuæ sunt, casus, percussio, fractura, distensio luxatio & inordinata uictus ratio. Antecedentes causæ sunt quattuor humores tam naturales quàm non naturales, ex naturalibus primū ex sanguine oritur phlegmone ex flaua bile erysipelas, ex pituita ædema, ex melancholia scirrhus, ex non naturalibus, ex ijs scilicet qui a massa sanguinis segregati sunt abscessus, & pustulæ proueniunt, Causæ coniunctæ sunt materiæ siue humores in ipsa laborante particula contentæ, Tumorem actu producentes &c.

Loci consentientes de causis tumorum præter naturalium.

Conciliator diff. 96. Apostema dupliciter generatur, aut per fluxionem quando materia ex uenis & arterijs ad membra glandulosa defluit, aut per congestionem, quæ fit a superfluitate nutrimenti. De his similiter loquitur etiam Gale. 2. de diff. feb. cap. 11. & . 13. meth. cap. 5. & . 6. de sympt. cau. cap. 2. ibi tumorum causa est humorum fluxio &c. Quod autem causæ fluxionis sine quinq; lege Auic. 2. 1. cap. 18. ubi ex parte membrorum enumerat membrum expellens & debilitatem membri recipientis &c. Quod calor membri & dolor sine causa fluxionis lege Gal. 13. meth. cap. 5. & . 6. ibi sane fluxio-

nis causa duplex est &c. De causis congestionis loquitur Gal. etiam. 13. meth. cap. 5. & 2. de diff. feb. ca. 2. ibi at cum plus assumptum fuerit quàm poßit alterari, de quod superfluum est a uirtute expulsoria detruditur, quæ si imbecilla fuerit, grauat & extēdit & in eodē loco residet &c. De causis primitiuis loquitur Aui. 3. 4. ca. 1. ibi et de eis primitiuæ sunt cōtusio aut incisio aut fractura aut dissocatio &c. At de antecedētibus facit mētionē Gal 1. de dif. mor. ca. 12. ibi. Principio qđ oēs nascātur ex abūdāti humore, Erysipelas à flaua bile, cācer ab atra Phlegmone à sanguine, ædē a pituita &c. Itidē ait. 13. meth. c. 4. & Pau. li 4. ca. 17. sub diuersis uerbis hæc met recitat, & Aui. 2. 1. ca 5. ibi. Materiæ uero unde fiāt apostemata sunt sex, quatuor. s. humores, aquositas & uētus &c. Cæterū de humoribus naturalibus et nō naturalibus satis lucide, ubi de humoribus scripturus loca citauimus, Quod aūt absceßus & pustulæ fiat a nō naturalibus non solū habes Gal. 2. ad Glauc. Sed ēt Aui. ubi de exituris uerba facit, In reliqs cōsule neotericos et præsertim Guidonē Cualiacū, Ioā. di uige, Guliel. Placentinū Argilatā, & cæteros qui de manuali operatione scripserunt.

De signis tumorum præter naturalium in genere.

Signa communia quibus tumores cognoscuntur, ex eo nota sunt, q pars cui accidunt magis remittitur, quam cum naturaliter se haberet, & in tumorē extensa cute attollitur. Cognoscuntur etiam tumores per calorem tumitionem & dolorem, uel per has differētias, quæ ex calore frigore mollitie ac duritie spectantur, Nā color ruber sanguinem subesse significat, flauus & pallidus bilem, subalbidus & laxus pituitam, liuidus & fuscus melancholiā, Principij tumoris signa sunt fluxus ac distensio particulæ incipiens cum modico dolore, Cognoscitur augmentum, quum tumor ad molē paulatim attollitur, et eius symptomata augētur, status quū tumor una cum

ſymptomatis in ſuo uigore perſeuerāt, Declinatio, ubi non ſo lum tumor deprimitur, ſed etiā eius ſymptomata minuūtur. Signa ſuppurationis ſunt dolor intrinſecus pulſatio & caloris augmentū, Signa reſolutionis tumorū ſunt leuitas mēbri et deficiēs pulſatio, Signa corruptionis particulæ ſumuntur a nigredini loci liuiditate et graueolētia, ſed đ his et alijs ſignis dicemus, ubi đ ſingulis tumorū differētijs ſeorsū tractabitur.

Loci conſentientes de ſignis tumorum in genere.

De ſignis cōmunibus plane uerba fecit Gal. 14. meth. cap. 9. cum dicat commune tumoris ſignū eſſe, quū pars magis renititur q̄ ante quū naturaliter ſe haberet, lege locū fuſius, nam habet omnia ferè ſigna quæ pridē à me recitata ſunt. De temporibus tumorū lege Auic. 3 4. c. 2. ibi fit adhuc principium quū materiæ defluūt &c. et. 2. 1. c. 5. Principium apoſtematis fit, quū humor ad exteriora egreditur, Status, quū ægritudo ad maiorē ſtatū puenit in quo eſſe debet. poſt incipit minui et declinat eius eſſe ad reſolutionē, aut ad puris collectionē &c. De ſignis ſupurationis loqtur Hip. aph. 2. aph. 47. ibi. Dū pus cōficitur dolores ac febres accidūt magis, quàm iam cōfecto. Obiectio. Quod dolores accidant, tum pp extenſionē mem bri, tum pp tumoris calorē, nō mirū eſt, ſed quo pacto febres accidāt cū fieri nō poßit qđ illa ſanies ſit materia febris, ad huc capere nō poſſū? Reſpōſio. Intellige hos febres fieri nō per ſe ſed potius p accidēs, ex trāſpiratione ſ. uaporis putridi ad cor, & nō ex ſanie tanquā febris materia, aut quia ex calore mēbri in quo pus cōficitur, dū ſanguis ferueſcēs mutatur ad ſaniē, corpus totum calefit, et ſic fiunt febres, nouiſti. n. ex Gal. qūo pus originē trahat a ſanguine q ſemimalā trāſmutationē hēt. Obie. Dolores et febres accidūt ne ī declinatiōe tumorū, an in augmēto, ſiqdē dictū eſt p Aui. qđ poſt ſtatū incipit minui tumor et declinat eius eē ad puris colectionē, febres

igitur in declinatione contingent, & non in augmento?

Responsio. Tempora tumorum sunt in triplici conside-ratione apud medicos. Nam interdum consideratur ipsorum quantitas, interdum accidentia, & interdum materiæ conco-ctio. Hic igitur Auicennas considerat quantitatem ipsius apo-stematis, quia tunc uidetur quasi detumescere, & in quanti-tate minui cum pus in ipsum conuertitur, idcirco quo ad eius quantitatem, declinationem nominauit, non quo ad eius ma-teriæ concoctionem, & accidentia, quia reuera hæc potius in augmento contingũt quàm in declinatione. De alijs signis lege fusius Auic. 2.4. cap. 2. & multa colliges circa hanc rem idonea, uide etiam Aet. ser. 14. cap. 31. ibi. Resolutionem dici-rus, quum humor allapsus discutitur &c. De signis quæ cor-uptionem particularum ostendunt, ubi de gangrena loque-mur satis fuse tractabimus si Deus uoluerit.

De cura tumorum præter naturam in genere.

In primis considerandum est, num tumor factus sit, an adhuc fiat, Si factus sit, tunc cura est, ut quod præter naturã in particula continetur per euacuationem quamprimum re-moueatur, Si uero adhuc in generatione fuerit, prohibendũ per euacuationem ne fiat, uerum antequam curationem ho-rum aggrediaris duo potißimum scopi, quibus cura uaria-tur, respiciendi sunt, Quorum alter a tumorum differentia sumitur, Alter a læsæ partis natura. Tumorum igitur diffe-rentia habetur ab ipsorum quantitate qualitate & materia efficiente. Considerabis itaq; quantitatem, quum scieueris, ali ter magnum tumorem esse curandum aliter paruum. Qua-litatem, si cognoueris hunc esse calidum illum frigidum, hunc ab influxu fieri, illum a congestione, hunc factum, illum ad-huc in generatione esse materiam, si phlegmonem a sangui-ne, erysipelata a flaua bile &c. Secundus scopus qui a læsæ

partis

partis natura sumitur, erit tibi notißimus, si partis tempe=riem formationem situm ac potentiam contemplatus fueris, nam aliter tumor in carnosis partibus quàm in neruosis, ali=ter in glandulosa parte quàm in alijs non glandulosis curabi=tur, His igitur sic se habentibus. Primo, si tibi occurrerit tu=mor ex influxu humorum generatus, excogita primum cau-sas, quæ tunc eum excitant ut abscindantur, & si quid in eo collectum est, remoueatur, quod ut magis aperte loquar, ad particularem curationem descendam, Scito igitur id primũ quod si tumor fiat ex influxu, tribus scopis curabitur, fluxio=nis scilicet diuersione, doloris mitigatione, ubi tumor de ge=nere præsertim inflammationem fuerit, Tertio eius quod col lectum est, euacuatione, Diuersio fiet in corpore plethorio per sectionem uenæ, In cacochymo per purgationẽ, quæ cuiq; humori redundanti sit accommodata, Doloris mitigatio per ficietur anodinis ac dolorem demulcentibus, aut malã quali=tatem retificantibus, aut uias eiusdem partis naturales ape=rientibus, ut facilius affecta pars repurgari poßit euacuatio eius quod collectum est, fieri solet, uel in principio tumoris per repellentia, aut in fine per discutiẽtia, de quibus posthac suo loco dicemus, uerum interim memorare quod sæpius à me dictum est, in principio alicuius, qui ab influxu genera=tur, tumoris, esse puris repellentibus utendum, in augmẽto re pellẽtibus cũ discussorijs, ita tamẽ qđ discutiẽtia à reprimẽti=bus ualde uincãtur, in statu utraq; æqualiter esse admiscẽda, in dľione solũ resoluẽtia ac relaxãtia esse adhibẽda, Qđ si tu=mor in absceßũ puenerit, tũc primũ mitigatorijs mox supu=rãtibus ac cõcoquẽtibus demũ ipsis discutiẽtibus remedijs ute re. Quod si nec habilis sit materia ad discutiẽdũ, nec spõte lo cus apiatur, tũc manu opatrice indiget, ut scalpello incidatur ac pus ipsũ amoueatur ne aliqua erosio intrinsecus supueniat Apto igr̃ tumore, tũ detergẽtibus opus est et carnẽ implẽtibus

demum more aliorum ulcerum ad cicatricē inducētibus, etc.

Loci consentientes de cura tumorum in genere.

Gal.13. meth. cap.6. dicamus communem omnium tumorum curationis indicationem esse euacuationem, qui uero adhuc in generatione sunt, in ijs prior euacuatione est confluentis ad affectum locum humoris inhibitio &c. lege locū hunc fusius, & inuenies quod duo scopi sint, qui de tumorum curatione indicent, ibi uariatur cura non tantum pro tumorum differentijs, sed etiam pro laborantiū particularum ratione, &c. De differentia tumorum in quantitate, qualitate materia loquitur Auic.2.1.cap.5. ibi Apostemata diuersis differunt differentijs in materia ut nosti, in qualitate, quia aliud calidū aliud non &c. Quod uero situs formatio temperies & potentia membri consideranda sint, lege Gal.2. ad Glauc. cap.2. ibi. Quattuor uero sunt ab his indicationes, ab eorum temperatura à formatione à siti à potentia &c. De abscißione causarum tumores efficientium loquitur Gal.13. meth. cap.2. ibi quæ causæ tumores accersere uidētur has cum in corpore iam conceptæ sunt. sed adhuc incipientes et exiguæ sunt, utiq; ne maiores fiant prohibendum &c. De tribus particularibus intentionibus scilicet de fluxionis diuersione, de doloris mitigatione, ac euacuatione loquutus est Gal. de.i. 2. ad glauc.c. 2. ibi semper fluxionis motum ad contrarium trahere expedit &c. ibiq; etiam de mitigando dolore loquitur, quum dicat si magnus dolor cum fluxu inciderit, tunc in huiuscemodi affectibus sufficit uehementiam doloris mitigare etc. quomodo fiat dolor postea docuit Gal.13. meth. cap.6. ibi fit dolor propter intemperiem, uulnus, contusionem, distorsionem, obstructionem, & spirituum flatuosum &c. & in hoc capite etiam uerba facit de uacuatione tumoris dicens uacuatur quod impletum est, non modo medicamentis ijs quæ digerunt, sed e-

tiam quæ adstringunt & refrigerant. i. repellentibus & dige=rentibus, ubi præcipue tumor ad suppurationem nõ uertitur, unde Gal. 2. ad Glauc. emplastrum habet, quod non solum id repellit quod influit, sed & quod continetur, exiccat & cir=cumiacentia membra corroborat, quod ex semper uino, cor=ticibus malorum punicorum in uino decoctis rhu & farina hordei componitur, quo utendum est ubi nullus dolor adfue=rit. Aet. ser. 14. cap. 31. In principio repellentia, In augmento ex discussorijs aliqua ad repellentia admiscebimus. In uigore mitigatorijs dum uehementissimi fiũt dolores, utemur in de=clinatione solis discutientibus &c. De tumoris in abscessum peruenientis cura loquitur Gal 2. ad Glauc. cap. 6. ibi curatio eorum qui abscedunt tumorum fit incipiente abscessu per ea quæ dolorem sedant atq; elaxant, procedente autem tempore ad ea quæ concoquendi ac suppurandi uim habent trasferri oportet &c. Et. 13. meth. cap. 5. Si aliquando puris copia me=dicamenta superet, nec ea uideãtur tibi, totum digerere pos=se, secare, exitum ei, quod digestioni non cessit, eo potissimũ oportet, quo est editissimum &c. hoc idem adserit Auic. 3. 4. cap. 29. ibi cum inueneris exituram, (sic ipse abscessum nomi nat) cum maturatione, cuius non speratur eruptio, tũc opor=tet ut perfores, quoniam si demiseris saniem, corrũpitur & corrodet uenas &c. Bac. Intellige si abscessus fuerit in mem=bro nobili, uel in loco quem uenæ tendones Nerui carthila=gines occupent, Nam tunc. i. remouendum est pus, ne ex hoc mali aliquid subiectis partibus contingat, Quomodo autẽ di uersæ fiant sectiones, prout diuersæ sunt partes corporis af=fectæ docet Auicennas ex opinione Amyli, ibi, Si exitura fue rit in capite, tunc sectio fiat æqualis, ne cooperiant eam pilli, si in oculo fiat lata &c. lege eum fusius, nam ipse in his sectio nibus uidetur quasi lineas naturales sequi, uide etiam de his

sectionibus Gal. 13. *meth.* c. 5. *ubi in axillis & inguinibus ipse myrti folium in sectionis magnitudine imitari docet, quæ sectio non plane magna est, nec adeo turpem reddit cicatricẽ, nec particulã imbecillẽ ut in sectione magna fieri solet*, Auic. *loc. nuper cit.* Et *cum perforaueris eam antequã facias eam conglutinari, oportetut mũdes eam &c.* Bac. *Plures satis intentiones in hac re mostrauit* Gal. 13. *meth. cap. cit ibi. Quin etiam mitigare prius incisam partem oportet fomẽtis uel cataplasmate, moxq; ea quæ pus citant, deinde ea quæ expurgant*, Demum *quæ cicatricem inducunt, nisi adfuerit concauitas quæ implenda esset, imponantur*. Mouet pus *ipsa manna, ut ipse testatur quæ nil aliud est q̃ thuris purgamẽtũ &c.*

Obseruationes in ualentibus medicamentis.

Gal. 13. *meth cap* 5. *Quum fidenter iam ualentibus medicamentis utaris tunc obseruatio bis in die quem præstent effectum, primum mane.* 2. *uesperi* Bac. Hinc *forte orta est occasio quod medici bis in die ægros uisitant*.

Obseruationes in repellentibus medicamentis.

Guido *gu lia*. Repellentia *in principio omnis tumoris ab influxu excitati conferunt, exceptis his casibus, si materia fuerit in emunctorio, si uenenosa si crassa & ad motum inepta, aut particulæ impacta, Si tumor critice fieret si talis tumor à causa duntaxat primitiua excitetur, si in principe aliqua parte oriatur. si in plethorico corpore, si in corpore cum imbecillis uiribus destituto sim cum dolore uehementi inciderit, quia tunc mitigare opus est, & non repellere.*

Obseruationes in resoluentibus medicamentis.

Gal. 2. *ad* Glauc. *cap.* 6. Melius *est fortiter resoluentibus medicamentis commiscere emollientia, ne humores in scirrhos conuertantur.*

Obseruationes in sectione tumorum.

Auic.3.4.cap.29.& sis solicitus ut cadat porta perforationis inferius & quære locum saniei cum tua perforatione, & perfora in loco maturiori & magis carnoso, & sit illa pars longior à uenis arterijs & chordis &c. Bac. Neoterici ex hoc Auicennæ loco plura alia notāt, ut primū fiat sectio in loco quo materia est collecta, locus sectionis sit inferior, fiat sectio secundū longitudinē musculorum neruorum et uenarum, uitentur nerui arteriæ uenæ quoad fieri poterit, nec tota affatim euacuetur materia, sed paulatine, ne resolutis spiritibus ex nimia euacuatione uirtus prosternatur, demū blandius quam fieri potest, & sine dolore locus seccetur, &c.

Obseruationes post uacuationem puris.

Gal.2.ad Glauc.cap.2. postquam secueris & pus euacuaueris, cauendū est deinceps, ne oleum, aut aquā imponas, aut si quando uulnus abluere oporteat, tunc melicrato, uel oxycrato uino & mulso utendum est. Itidem ait Auic.3.4.c. 27. ibi & non oportet ut approximet perforato uel secto aqua, neq; oleum, neq; aliquid quod sit pingue &c.

Prohibentia tumores & apostemata.

Prohibēt ne tumores fiant acetū, acetosa, althea, bolus armena, bleta, camaleonta, camphora, hepatica, uaporatio lapidis molaris cū aceto, lutum samium, ouum, psylium, rubus caninus, sanguis draconis, solatrū sumach stercus, terra sigillata, talch tribuli, acatia, chymolea creta, poma pōtica acetosa styptica plumbum sandali plantago, & quæcunq; frigida & styptica sunt.

Sedantia dolores apostematum.

Dolores sedant althea, radix canabis syluestris caßia fistula, cucurbita, folia ebuli fermentum, hiosciamus, malua, farina hordeacea, orchis, panis frumenti cum mellicrato, paritaria, folia pini, polenta, pulegium, sarcacolla stercus uaccæ, uiola cum farina hordei usnea &c.

Maturantia tumores & apostemata.

Althea, amomum, anethum, butyrum, caulis, folia colocyntidis frumentum ficus galbanum lapatium rotundum, lilium, semina lini malua, mellilotum, cæpæ narcisi, panis cum aqua & oleo, pix, sanguis hirci uel ursi calidus sapo, uiscus cum resina & cera radix hircos, ceratum Andromachi mes. diachylon, fœnugræcum cum uitello oui et terebenthina, chei ri idest uiolæ citrinæ.

De pronosticis tumorum.

Auic. 3. 4. cap. 1. Quando multiplicatur materia apostematis calidi & magnificatur apostema, tunc est de summa apostematum althoin mortificantium & de summa prædictorum est, quæ dicitur Barachien, & istæ speties malæ, & quæ eis similantur multiplicantur in anno pestilentiæ, & de apostematibus calidis illa sunt mala quæ non excitantur ad declinationem, quam sequitur leuitas & detumitio, neq; ad aggregationem materiam, imo ad corruptionem mẽbri &c. B. Altoin & Barachiẽ, sunt nomina apostematum quæ in tẽpore pestilenti solent accidere, Interpretantur enim apostemata uenenosa, ut ipsæ refert Auic. loc. cit cap de Althoin.

Hip. pronost. 1. tex. 40. Quicunq; tumor dolens durus & magnus est, periculum mortis breui fore significat, Quicunque uero mollis non dolens digitis cedit prementibus diutius immoratur, &c.

Authores dissentientes circa tumores.

1 *Adserere, tumorem & apostema idem esse cum Auicinnianis.*

2 *Adserere, tumorem non esse morbum quum in genere quantitatis sit, & non qualitatis.*

3 *Adserere, omnem præter naturam tumorem esse tantum morbum, & non symptomæ.*

4 Adserere, tumorem esse morbum simplicem, & non compositum.

5 Adserere, apostemata esse duntaxat calida quæ a sanguine & bile oriuntur.

6 Adserere, non dari causam coniunctam apud Gale. quum ipsa sit morbus.

7 Adserere non esse diuersa tempora, quo ad concoctionem & symptomata.

Confutatio dissentientium circa tumores.

Ad primum. Idem nõ potest definiri per idem, nisi utrunque uim relationis obtineat, neq; idem potest esse genus & speties respectu eiusdẽ. sed apostema est tumoris speties prout notat Gal. 3. ad Glauc. & definitur per tumorem, ut apparet ex Conciliatore diff. 95. ibi. Apostema est tumor præter naturam mutans membrum a sua naturali dispositione &c. Igitur idem tumor & apostema non erit, non enim tumor apostematis semper tumor est ut apparet, Verum de his nominibus esse illos parum solicitos, quibus rerum scientiam inuenire propositum est, monet Gal. 6. meth. cap. 1. idcirco nõ adhibendo nos fidem nominibus interdum pro tumore, etiã nomine apostematis more arabum sæpe utimur.

Ad 2. habes exemplum de magnitudine uitiata a Gal. 1. de morb. diff. cap. 9. ubi de corpore Nicomachi immodice aucto quod sanitati restituit Asclepiades, recitat, & sic morbus dicitur etiam in quantitate.

Obiectio.

Si apostema non est in genere qualitatis, quomodo erit morbus? Nam omnis morbus in affectu, a naturali habitu permutato & actiones lædente consistit, ut Gal. 1. de sympt. diff. cap. 1. & sic in qualitate reponitur, & nõ in quantitate.

Responsio. Duo in tumore considerantur, incrementum scilicet illud quo corpus tumescit, et mala eius dispositio qua

membrum afficitur, erit igitur ratione incremẽti in genere quantitatis, sed ratione malæ dispositionis erit in qualitate, & sic erit morbus actiones lædens &c. Ad.3. respõdet Gal. I. de mor. diff. c.12. Quod si tumor non eousq; tumeat, quo functio impediatur, symptoma potius uel pathema dicitur, q̃ morbus, Præterea id quod ad inflammationem sequitur erit symptoma, sed tumor teste Conciliator diff.95. ad inflammationẽ sequitur, erit igitur quãdoq; symptoma & nõ morbus.

Ad.4. Auic. cap. de comp. ægritud. inquit quod apostema est ægritudo composita ex omni genere ægritudinum, & sic non erit morbus simplex, Nam ipse pro apostematis nomine tumorem præter naturam intelligit. Obiectio.

Morbus compositus ad membra tantum cõposita attinet sed apostema fit etiam in membris simplicibus, igitur non erit compositus, nam mutat membrum à naturali qualitate, ad eam quæ est extra naturam. Respon.

In apostemate iuxta Auicennæ placitum, Cõsideratur mala temperies, mala compositio et soluta continuitas, Erit igitur ratione malæ complexionis morbus consimilis in simplicibus membris, & ratione malæ compositionis morbus compositus, & ratione solutæ continuitatis erit ad utrunq; indifferens. Ad confirmationem argumenti dicimus qualitatẽ ibi posse accipi pro communi quadam dispositione ad temperiem compositionem & solutã continuitatẽ, & sic nulla erit tua obiectio, quam nuper attulisti. Ad.5. Respondet Auic.2. 1. cap.15. dicens non esse existimandum quod apostema calidum sit illud, quod ex sanguine & cholera tantũ generatur, sed illud etiam quod ex quacunq; materia siue illa sit calida p essentiam, siue accidat caliditas ei propter putrefactionem, Bac. non minus ac si diceret, Apostema dici potest calidũ per se, cum ab humoribus calidis gignitur, aut per accidens pro-

pter putrefactionem ei contingentem. Ad. 6. Gale.1. de diff. mor.c.7. Quum affectus ipse functioni primo incommodat, eius uero causa, ipsam non lædit, affectum quidē morbum, id quod efficit, causam morbi nominamus, id quod in succis craßis uiscidisq; atq; in obstructione facile deprehenditur, quippe obstructio ipsa morbus est. succi autē obstructionē facientes sunt caussæ morbi &c. ex quibus plane uerbis pate causam coniunctā dari posse apud Gal. nō enim de antecedentibus causis loquitur Gal. Sed de his præcipuæ quæ obstructiones actu efficiūt, Quod autem causa coniuncta distinguatur a morbo, hoc probat Gal.1. meth. cap.8. dicens, eius affectus qui actionem impedit, causæ possunt quidem nō esse, possunt & adhuc remanere, ergo diuersæ inquit omnino ab affectibus sunt causæ, Quod Galeni argumentum si concesseris, hoc etiam concedas licet, causæ cōiunctæ sunt causæ, igitur ab affectibus diuersæ, & sic distinguuntur. Ad 7 Galen.3. de uic. rat. in morb. ac. c 62. Coctis siquidem, qui affectum progignūt humoribus, cōfestim excreabunt, Quod si qualia oportet solum expuere cœperint, in neutro adhuc modorū neq; in affectu, neq; in symptomatis morbus augebitur, Nam sæpius affectio ipsa, qua laborāt, mitior quidem existit, sed symptomata augentur, ut in phlegmone obseßis particulis &c. et sic fieri potest, quod morbus nō crescat crescētibus symptomatis quū eorū diuersa sint tēpora, et hæc dicta sint ad eorū confusionē qui crescentibus symptomatis, semper credunt morbum augeri, &c.

De inflammationis definitione.

Commune quoddam nomen erat apud Hip. & alios ueteres, ut quicquid efferuescētia ac ignea quadā dispositione corpus afficeret φλογωσις diceretur sub quo nomine non solū erysipelata herpetes bubo dothienes phigethla et carbūculi cōtinebātur, sed quicquid ab optimo & cōmisto sanguine ortū

trahebat, At Iuniores magis proprie loquentes: id tamen φλεγμονὴν esse dixerunt, quæ ab optimo ac syncero sanguine, mediocriter tamen crasso & superfluenti prouenit, appellantes inde φλογωσιν non ueram inflammationem, sed eam duntaxat, quæ à uitiato & non naturali sanguine, alijs humoribus admixto generatur, Definiunt autem uerã φλεγμονὴν esse tumorem cum rubore ac duritia tactui renitentem & pulsatiles dolores afferentem absq; febre: quæ cum adhuc corpori intrinsecus ac extrinsecus accidat, de ea quæ extrinsecus nobis occurrit, uerba faciemus.

Loci consentientes de inflammationis definitione.

Gal. 2. de Art. cur. ad Glauc. cap. 1. Cõmunis igitur in omnibus immoderata caliditas, & ueluti quædam φλογωσις, unde & φλεγμονης nomen, de ipsis efferre antiqui consueuerunt &c. Auic. 3. 4. cap. 20. Et scias quod nomen phlegmones in lingua Græca est absolutum super omne quod inflammatum est, deinde dicitur de omni apostemate calido, postea dicitur de eo quod est ex apostemate calido cũ proprietate prædicta, & non caret inflammatione &c. Gal. 13. meth. cap. 1. Quum autem ueteres phlogosin subinde phlegmonem appellent, sciri uolumus nos nõ hoc loco de hac phlegmone disserere, sed de ea quæ supra inflammationem tensionem quoque in particula facit &c. Quid uero sit inflammatio habetur ex Gal. in lib. de sectis ad eos qui introducuntur cap. 19. et 20. ibi. Inflammatio est tumor præter naturam calidus durus & tactui renitens atq; dolorem afferens partem ipsam, non magis quàm antea fuit, rariorem uel duriorem uel densiorẽ efficiens, sed effluxu humoris superuacui repletam, atque ea causa distentam &c. Itidem ait in lib. de tumo. cap. 2. & 2. de loc. aff. cap. 7. & 1. de diff. morb. cap. 12. ibi porro phlegmonẽ in præsentia non nominamus &c. Quod inflammatio sit si-

ne febre, lege Gal. in lib. deffinit med. Quod atque adeo non uera phlegmone detur habes ex Auic. loc. cit. quum dicat, & parum contingit ut phlegmon sit simplex, sed secundum plurimum associatur ei erysipelas &c.

De causis phlegmones.

Causæ phlegmones, etsi plures esse uideantur, hæ tamẽ ad numerum duntaxat ternarium redactæ sunt, ut earum quædam sint prægressæ, quædam antecedentes & quædam coniunctæ. Causæ prægressæ siue externæ sunt contusio fractura luxatio &c. quæ dum dolorem parti inferunt humorũ etiam fluxionem concitant, Antecedentes sunt, calidioris quàm par sit copia sanguinis, qui ad imbecillam partem aliquã ipsum recipientem, uel ad se trahentem detruditur ac relegatur, Mittitur autem sanguis ab una uel pluribus particulis, aut quia nimis superuacuus, aut qualitate sua molestus aut utroque modo est noxius, Pars uerò læsa ipsum attrahit, uel ob calorem morbosum, uel ob dolorem in ipsa parte cõsistentem. Hinc est quod excretoria facultas, tum à dolore, tum à mala sanguinis qualitate, excitata totis uiribus quod ei infestat, expellere conatur, quo fit ut sanguinis aliquid & spiritus in affectam partem exprimat, unde pars pro influentis ratione humoris in tumorem attollitur. Causa autem coniuncta est ipse sanguis in laborante particula iam impactus &c.

Loci consentientes de causis phlegmones.

Quod phlegmones causæ sint tres duntaxat præter cæteros omnes notarunt neoterici. De causis præincipientibus et antecedentibus loquitur Auicennas. 3.4.. cap. 2. ibi. Et de eis sunt primitiuæ sicut contusio aut incisio aut fractura &c. Et antecedentes sunt corporeæ ex repletione, aut malitia humorum aut debilitas membri recipientis &c. Gal. 13. meth. cap. 3. At comunis omnium phlegmonarum generatio ex sangui-

nis influxu est copiosioris scilicet, q̃ pars postuletur, sane copiosior sanguis influit, alia quapiam, alijsúe particulis aliquãdo eam mittentibus, & ea quæ phlegmone laborare incipit, recipiente, aliquando particula quæ affligitur hunc ad se trahente &c. lege locum hunc fusius, et omne id intelliges quod à me nuper relatum est, Aet. ser. 14. cap. 31. Omnis inflãmatio ob sanguinis affluxũ, uel à manifesta causa uel ab occulta generatur, à manifesta quando offenso pede glandulæ inflammantur, ab occulta quando aliqua parte delegãte aut toto corpore transmittente, & affecta parte ob debilitate recipiente, humorum copia affluxerit &c. Paul. lib 4. cap. 17 itidem habet sed breuiori satis sermone, Vide tamen de his uberius Gal. 2. ad Glauc. ca. 1. ibi fitq; semper ex omni ferè occasione, etc. quẽ locũ si diligẽter examinaueris rei totius scopum attinges &c.

De signis phlegmones.

Phlegmones signa sunt tumor præter naturalis in parte læsa, uehemens dolor nisi pars inflammata hebetis sensus fuerit, pulsatio molesta, tensio ita etiam magna ut pars illa propemodum frãgi sentiatur, calor maximus inest, qui adeo partem interdum lædit ut comburi quasi se sentiat. Rubor etiam per summa uiget, non minus ac si ab igne comitaretur, Demũ renixus ipsius partis in ipso tactu apparet, Signa autẽ quibus phlegmones status principium, augmentum & declinatio cognoscuntur, in sermone uniuersali satis copiose ostendimus, Verum aduerte q; phlegmone postquam hæc tempora percurrerit, quattuor modis terminari solet, in resolutionem scilicet suppurationem corruptionem & indurationem, quorũ etiam signa in capite uniuersali supra satis exarauimus &c.

Loci consentientes de signis phlegmones.

Gal. de his signis loquitur. 2. ad Glau. cap. 1. ibi sanguine optimo & mediocriter crasso ad particulam effluente, & ob

multitudinem conculcato, uehemẽs dolor hominem arripit, nisi membrum, sensum omnino hebetem habuerit pulsusq; in profundo molestus accidit, tendiq; omnino ac frangi membrum apparet &c. lege fusius hunc Gale. locum & rẽ magis notam percipies, Auic. 3.4.c.2. & signa eius sumuntur ex caliditate & inflammatione, & additione quantitatis & tensione & impulsione & pulsatione, si est sumersus, & sit propinquus arterijs etc. locũ ultra legito, nã omnes illas de quibus nup loquebamur causas ad unguẽ recitat, imo quod plus est si sensum Auicennæ Gal. conferas præter id, quod una cõsentiunt etiam locum Gal. magis dilucidatum inuenies ut nõ immerito Galeni interpres appellari debeat, Nam ubi dixit Gal pulsus in profundo molestus accidit, maxime hoc intelligi debet, si arterijs, ut exponit Auic. propinquus fuerit &c. De hisdemmet signis loquitur etiam Gale. 13. meth. cap. 1. ibi. Vltra inflammationẽ etiam tẽsio partis uisitur &c. ibidẽ habet. 14. meth. c. 2. De signis quæ phlegmones tẽpora indicant, plura habes ex Aet. ser. 14. c. 31. ibi. Erit inflãmationis principiũ etc. De signis permutationis ipsius inflammationis nõ solum apud neotericos habetur sermo, sed iuxta Auic. & Gal. 2. ad Glau. c. 2.

De cura ipsius phlegmones.

Omnis inflãmatio, quæ ex influxu partim fiat, partim facta sit, duplici scopo indiget, Quorũ alter est, ut quod influit, prohibeat, Alter, ut quod iã influxit euacuet, Prohibetur quidẽ influxus auersione, repulsione, ac causas ipsius fluxionis remotione, Euacuatur qđ influxũ est p medicamẽta digerẽtia ac discutiẽtia, aut p ea q̃ primũ reprimere sũt idonea, ac parti affectæ robur inducẽtia, erit igitur in cura primus inflãmationis scopus fluxionis inhibitio. 2. materiæ parti inhærẽtis remotio. 3. erit sympt. una cũ uictus ratione correctio, Fluxionis itaq; inhibitio p sectionẽ uenæ perficietur, si modo ætas uires

Regio tempus ad hanc perpetrandam conspirauerint, quæ e directo materiam fluentem auertat, sicuti à dextris in dextra parte uel a sinistris in sinistra facta &c. Verum si corpus qđ inflãmatione laborat cacochimũ fuerit, per ea primũ euacuandum est, quæ humorem noxium extirpare possunt antequam ad Auersionem, (quæ græce antispasis dicitur) accesseris. Sic enim fluxionis motus ad contrarium trahitur, Secundus in curatione scopus erit prout tempora inflammationis expostulant, siquidem in primis ut dictum est (seruatis iam regulis in capite uniuersali traditis) repellenda est materia cum oleo. rosaceo oui candido succo plantaginis etc. aut more Galeni cum oxycrato aqua frigida cui paululum aceti admixtum sit, aut cataplasmate, ubi dolor nõ adsit quod ex semperuiuo malicorio et rhu in uino decoctis cum polenta componitur in augmento non solum reprimẽdum sed etiã digerendum est, sicuti cum folijs maluæ absinthij rosarum farina hordei una cum oleo chamomillino admistis ac cataplasmatis modo impositis. At in morbi uigore uaria sunt, quæ ad discutiendum ac dolorem demulcendum præparantur, sicuti emplastrum Gal. ex medulla panis in feruenti aqua macerati, cum melle, aut unguentum basilicon althea chamomilla & ceratum diachylon &c. In declinatione solis discutientibus utendum erit, Quod si tumor digerẽtibus medicamentis nõ resoluatur, sed potius ad suppurationem se uertat, statim ad maturantia ac pus ipsum mouentia recurrendum est, qualia sunt, quæ temperatum habent calorem, sicuti cataplasma quod ex farina triticea, in aqua & oleo uulgari mediocriter decocta componitur, aut hoc quod ex radicum altheæ maluæ caricarum decocto ac farina triticea componitur, suppuratione facta, quæ ex doloris febris & caloris remißione deprehenditur, nisi locus sponte aperiatur tũc incisione uel

aliquo erodente medicamento ſanies euacuanda eſt, eaq́; uacuata ulcus detergendum, moxq; ſarcoticis ac glutinantibus ſiue adcicatricem inducentibus utendum, Neoterici facta inciſione protinus ad tollendum dolorem, lychnum in candido ac luteo oui cum oleo roſaceo intinctum ulceri imponunt, moxq; digerentibus cum oleo roſaceo terebinthina & luteo oui cōpoſitis utuntur, indeq; ad detergentia quæ ab ipſis mundificatiua uocantur ſe conferunt, Detergunt ſyr. roſaceus rodomel oxycraton, ac mellicraton &c. Tertius ſcopus ſymptomata ab inflammatione remouet, ac uictus rationem inſtituit, ſymptomata ſunt dolor, durities relicta, ac partis læſæ corruptella, Dolor ſtatim ſi adfuerit, demulcendus eſt, ne ſui cauſa maior fluxus uel uirium imbecillitas contingat, fiet hoc mirifice cum oleo roſaceo ouorum luteis admiſto, aut cum paſto cui oleum roſaceum cum paucula cera adiunctum ſit, His omnibus admiſceri poteſt crocus cum in ſedandis doloribus ſit maxime efficax, Quod ſi nec anodinis dolor ſedaretur ad narcotica præſertim familiaria erit recurrendū, ſicuti ad folia hioſciami oleum de papauere, & huiuſcemodi alia, At ſi inflammatio in ſcirrhoſam duritiem peruenerit, tunc mollientibus primum utere, ſicut cucumeris agreſtis radice cum caricis pinguibus in aqua decoctis, adiecta farinæ portione cum ſuillo adipe, uerum hæc durities tanti facienda non eſt, quantum ſi corruptella partis uitiatæ appareat, Nam ubi hæc contigerit, protinus, ne pars cui adiuncta eſt, corrumpatur, eam excides, aut ſcarificationibus quàm plurimis (ſi corruptio in ſuperficie duntaxat fuerit) partem excitabis, atq; aqua ſalſa ſcarificatam partem ablues, moxq; cataplaſma ex fabarum & orobi farina in oxymellite cocta admouebis, De his plura intelliges ubi de Gangrænæ cura loquemur, Interim uictus ratio tenuis frigida et humida inſti-

tuatur, ac omnes animi perturbationes longe absint.

Loci consentientes de cura phlegmonis.

Gal. 13. meth cap. 2. Ergo quæ causæ phlegmonem accersere uidentur has adhuc incipientes, ne maiores fiant inhibere conuenit, Quum autem eo peruenerint, quo phlegmonem creent has summouere oportet, & quantum iam phlegmones genitum est sanare &c. Quod autem fluxus prohibeatur auersione docet etiam Gal. 4. meth. cap. 6. ibi. Hoc perpetuum est, quod ab Hip. didicimus incipientem fluxionem ad contraria trahendam esse, fixam uero in laborãte particula uacuandam esse, etc. Similiter habes ex Gal. 13. meth. c. 6. quod euacuanda sit materia in phlegmone contenta, per digerentia ac reprimentia, ibi uacuatur quod impletum est non modo medicamentis ijs quæ digerunt; sed etiam quæ adstringũt & refrigerant &c. De. 1. curationis scopo loquitur Auic. 3. 4. cap. 3. ibi. Cum causa est antecedens, tũc oportet ut incipias cum euacuatione, et comple ei quod meretur ex phlebotomia & solutione uentris &c. Vide Gal. 2. ad Glauc. cap. 2. ubi inquit quod semper fluxionis motum ad contrariũ trahere expedit, atq; emplastrum apponere ex semperuiuo malicorio, &c. ut supra dictum est, uide etiam. 13. meth. cap. 6. quæ phlegmone adhuc in generatione sunt inquit earum causas prius abscindes, quæ uero iam factæ sunt, has utiq; curabis solas, uerum si totum corpus male sit affectum, idq; uel plethoricum, aut cacochymum tunc plethoricum sanguinis mißione, cacochymum purgatione quæ cuique superanti succo sit accommodata, corrigetur &c. De curatione etiam ipsius phlegmones lege Gale. 3. de temper. cap. 5. ibi. Ergo quum duplex in ijs quæ phlegmone laborant particulis affectus sit &c. De secundo scopo loquitur Auic. 3. 4. cap. 3. ibi. Et incipe cum repercußiuis, deinde appone in augmento cum intromißione

mollificatiuorum & humectantium cum repercußiuis, & quantum procedit in augmento, tantum procedas in additione mollificatiuorum, paulatine & exiccantia sunt quæ sanāt in fine, nā prohibent remanere aliquid quod fiat sanies, etc.

Obiectio. *Cum omnes ferè Græci, ut Galenus, Aetius, & Paulus in augmento discussoria cum repellentibus admiscere iubeant, cur nunc Auicennas cum repercußiuis mollitiua adiungit? uidetur enim longe aliter ac sentiant Græci rem exponere.* Responsio. *Facile soluitur hæc tua obiectio, modo intelligas repellentia in principio applicita esse interdum adeo frigida, ut non solum materiam fluentem reprimant, sed in parte contentam ita impactam ac quandoque duram efficiunt, ut uix absq; mollientibus poßit discuti, unde dictum est ab Auic. mollitiua esse cum repercutientibus admiscenda. Verum si non ualde frigida fuerint reprimentia paulatim ut Græci ad discutientia perueniendum erit, & hæc ad obiectionem dicta sint, quāuis breuius respondere potuissem, si nihil referi dixisse, quæ mollitiua sunt etiam uim discutiendi habere &c. Lege hac de re Gal. 2. ad Glau. cap. 4. & nota quod reprimentia in principio morbi conueniunt duplici de causa. Primo quia affectis partibus robur inferunt, unde minus prompte affluxus excrementorum in se recipiunt. Secundo quia eorum, quæ in ijs iam contenta sunt. tenuißima retrorsum exprimunt. Quod si tum fluxio humorum per ea remedia compescitur, tūq; dēsitas in affecta particula craßiore detinetur, id tempestiua erit relaxatio, ut Gale. inuit. 11. meth. cap. 15. Aet. ser. 14. cap. 32. si inflammationes ad suppurantionem conuertantur, adiuuare oportet ut q̄ celerrime suppurentur. Ibiq; suppuratoria q̄ plura docet, hoc idem habet Auic. ibi. Cum uideris inceptionem apostematis incedere itinere exituræ, tunc dimitte infrigidationem, & incede in uiā eius,*

quod maturat & saniem facit, &c. Itidem ait Paul. lib. 4. capi. 18. Quod autem Neoterici facta incisione, ijs utantur, quæ dolorem primum leniant legere poteris iuxta Ioannem de Vigo cap. de phlegmone. & plura quæ pridem à me dicta sunt, inuenies lege etiam Gal. de cura ulceris phlegmones. 13. meth. cap. 5. ibi, Non ipso ulcere etc. De tertio scopo & præsertim de doloris mitigatione loquitur Auic. loc. cit. ibi, & multotiens sedat dolorem uinum dulce mistum cum oleo rosaceo & pauca cera, aut lana æsipi infrigidata in æstate, & tepefacta in hyeme &c. Itidem ait Pau. lib. 4. cap. 17. & Aet. loc. cit. ibi dum uehementißimi fiunt dolores mitigatoria applicabimus &c. De scirrhosa duritie loquitur Gal. 14. meth. cap. 4. ibi, Hac igitur de causa ad scirrhosos affectus nullum uehementer excalefaciens siccans ue medicamentũ est aptũ, sed ea tantum quæ cum molliendo digerere possunt, &c. De corruptela partis habes Auic. tertia. 4. cap. 3. ibi, Si ergo timueris aliquid de corruptione emplastra locum cum farina hordei & uolubili, et si apparet aliquid de hoc, tunc scarifica locum, & scias quod scalpellationis alia est magis apparens, alia magis profunda, & illud est secundum locum apostematis & dispositionem membri &c. Bac. Nota quod si carnosus fuerit locus, in quem corruptio decidit, & ipsa sit satis profunda expediet locum altis multisq; incisionibus scarificare, eoq; magis, quo membrum sensu ac motu priuatum senties, At si locus fuerit neruosus paucaq; corruptio in superficie, tũc leni et nõ profunda scarificatione opus est, sed de his ubi de Gãgræna tractabimus uberius sermocinabimur, etcæ.

Obseruationes circa curam phlegmonis.

Gal. 2. ad Glauc. cap. 2. Oportet in his inflammationibus principia curationum optima fieri. Nam quæ in ipsis errata contingunt, difficulter sanabiles aut omnino insanabiles fa-

ciunt dispositiones sunt autem hæc duo maxime errata, si nulla de toto corpore prouidẽtia habeatur, & si calefiat atq; humectet etiam membrum &c.

Obseruationes circa reuulsionem & deriuationem.

Gal.13.meth.ca.6 si circa sedem uel partem huic uicinam phlegmone incidit, aluum non deijcies, neq; cum in uesica uel cole uel renibus est cœpta urinas prouocabis, sed ad partes quæ maxime lõginquæ sunt, semper reuulsionem facies, etc. Itidem habetur 13.meth.cap. 11.ibi, si circa fauces & palatũ, aut deniq; in ore phlegmone laborare inceperint, in his omnibus cauenda sunt quæ pituitam per os euocant &c.

Obseruationes circa reprimentia & resoluentia.

Auic.tertia 4.ca.3. Et scias quod administratio eorũ quæ fortiter repercutiunt in primis, & eorum quæ fortiter resoluunt in fine, est mala, Nam infrigidatio fortis perducit ad corruptionem membri, & in resolutione uehementi accidit dolor, &c.

Obseruationes in scarificatione.

Paul.lib.4.cap.17. si ob defluxionem ortas inflammationes scarificatione diuiseris, præsertim per initia malũ quoddam haud mediocre ægrotanti accerses, &c.

Inflammationi conferentia.

Conferunt inflammationi, modo recte distinguas tempora, Acatia cum albumi oui, Acetosa, aphodilli decoctio, Folia alcannæ, Althæa, berberis, amomum, smirnion, atriplex, auricula muris, bolus armenia, blitus, camphora, Folia cannæ recentia, chamomilla, caßia fistula, cauda equina, caulis agrestis, ceratum de sandalis, cerusa, chymolia, lithargirium cum cerusa & aceto, cucurbita, diachylon paruum, dragachãtum cum succo uermicularis, farina cum mellicrato, farina fœnu græci, scoria ferri, furfur cum aceto, holusiamenũ, folia hyosciami, succus alchechegi, lenticula aquæ, lycium, lingua arie-

tis, semen lini cum melle & oleo, lupinus cum aceto & melle, lutum sigillatum, samium, malua, mellilotum, succus menthæ, myrtus, nasturtium, nenuphar, oleum nenupharinũ, cucurbita, uiolaceum, rosaceum, myrtinum, opium cum succo corigiolæ, Farina hordeacea cum uitello oui, ozimum fluuiale cum aceto & oleo, panis frumenti cum melliorato, Folia papaueris, portulaca, plãtago, psyllium, rosa ruta syluestris, sandali, sanguis leporis, semperuiuam, solatrum, terra sigillata, tribuli, uiola, uirga pastoris, uolubilis magna, Iridis radix. Folia uitis &c.

De pronosticis inflammationum.

Hip. pronost. 1. tex. 33. Tumor in ilijs durus & dolẽs pessimus est, si omnibus ilijs fatiget, si uero altera parte infestat, sinistra, minori cum periculo est &c. Bac. idest si inflammatio dextram partem affligat, propter iecur plurimo non uacat periculo, si sinistram minus mali affert, si utranq; lacessit exitiosissimum malum est sed quia de interioribus hoc dictũ est, lege Auicennã in superiori capite, ubi de pronosticis, Tumorum uerba fecimus.

Auth. dissentientes circa inflammationem.

1 *Adserere, in omni affectu externas causas esse semper inquirendas.*

2 *Adserere, Idem esse, dicere phlegmonem ad suppurationem & ad putredinem finiri.*

3 *Adserere, uinũ dari posse in inflammationibus.*

4 *Adserere in omni phlegmonem motum tanquam nociuũ esse uitandum.*

5 *Adserere, omnem, internam inflammationem esse lethalẽ*

Confutatio dissentientium circa inflammationes.

Confutat primum Gal. 4. meth. cap. 3. ubi inquit illud iam definiri tempestiuum est, nullam externarum seu primitiua-

rum causarum curationis indicatricem esse, sed huius indicationem ab ipso affectu initium habere, Apponet autem id liquido in iis quibus nosci affectus exacte potest, siue ulcus siue Erysipelas, siue phlegmone in parte aliqua consistat, superuacuum est, causam quæ horum quodlibet, efficit, inquirere, nisi iam etiam faciat &c. & sic externæ causæ non sunt semper inquirendæ.

Ad secundum Inquit Galenus pronost. primo tex. 31. quod omnis tumor præter naturam disiecto cōmittente eum humore, curatur, Ergo perspicuum est, ut nisi desistat, cunctant, humores ac spatio temporis prorsus mutatio futura est per qualitatem interdum ad putredinem, quotiens nihil eorum concoctionem præ imbecillitate natura molitur, Interdum si uires ualeant in pus &c. quibus uerbis apparet liquido, non idem esse finiri ad suppurationem & ad putredinem.

Ad. 3. Gale. 4. meth. cap. 7. Non latet autem & de uini usu quod cauēdum id est, ubi phlegmones suspitio adest, alias dari nihil uetat. Ad. 4. Respondet Gal. 13. meth. cap. 6. dicēs, illud enim patere, uel me tacente arbitror, eū cui crura phlegmone laborant, non esse uel ambulatione uel cursu exercitandum, sed nec stare illi esse iubendum, imo sedenti plurimū fricari, mox manuum motu exercitari illi est satius, At si cui in supernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione, aut cursu, est salutaris &c. Bac. Intellige tu ubi copia humorum non fuerit plurima, Nā si corpus ualde plenum fuerit, non tantum exercitium, sed etiam balneum illi non erit proficuum, ut monet Galenus aphor. 3. cōmen. 20.

Ad quintum Galenus pronosticorum primo . comento. 34. dixit. Quod inflammatio interna mortem breui fore significat ut inquit Hippocrates, At uero id, nisi

aliquid intimum afficiatur, mēdacium est, (intima sunt iecur, uentriculus, lien, & abdomen, Nam musculi si ita affecti fuerint raro mortem afferunt, nisi magnitudo inflammationis una cum imbecillitate uirium esse contingat, aut medicus aut æger errorem cōmittant &c & sic non omnis inflammatio n t r[illegible]a lethalis est, ut patet &c.

De erysipelatis definitione ac diuisione.

Quum duplex sit erysipelas Alterum legitimum ac exquisitum, Alterum uero adulterinum et spurium, legitimum erit ex sanguine & flaua bile calidioribus quàm opus sit mixta fluxio, quæ inferiorem carnem nō molestat. Sed cutim, quàm (ἐπιδερμιν græci uocant) tantummodo afficit, Adulterinum uero est quod alijs tumoribus una admiscetur & ab illorum exuperantibus symptomatis nomenclaturam adeptus est, ut sit erysipelas phlegmonodes quum inflammationem superat, aut erysipelas ædematodes quum in mistione ædema uincitur uel erysipelas scirrhodes, quum ipsum ex nimium refrigerantibus durum & uix resolubile euadit, Atque hic affectus duplicem habet differentiam, utique uel cum ulcerationem fit erysipelas, uel absque ulceratione. Cum ulceratione tunc esse dicitur, cum non tantum cutim, sed ipsam quoque inferiorem carnem exulcerat. Definitur etiā alio modo erysipelas, quod sit tumor rubens cum ignita inflammatione febres interdum ac dolores inferens etc.

Loci consentientes de definitione erysipelatis.

Paul. lib. 4. cap. 21. Tumorem ex feruente & tenui sanguine conflatum, priuatim quidem & proprie erysipelas, qui ignis sacer dicitur Gal. appellauit. Qui uero nec planè biliosa nec sanguinea fluxio est, sed ex ambabus mixta, utique ab eo quod in mistura superat nomē uitio indidit etc. Hoc idem habet Galenus 2. ad Glau. cap. 1. & 14. meth. ca. 2. ibi, Erysi-

pel is biliosæ fluxionis germen est, ac circa cutim maxime consistens tum hanc externam, quæ omnium partium commune est tegumentum, tum membranosam & tenuem quæ singulis internarum est circundata. atque hic affectus duplicem habet differentiam, quod uel absque ulceratione, uel una cum ulceratione incidat, quum uero nec planè biliosa nec sanguinea fluxio est, utique ab eo quod in mistura superat, nomen ipsi indatur ac dicatur de eo quod exuperatur, sicuti phlegmonem erysipelosofam id uocemus uel erysipelas phlegmonosum &c. Et eodē in loco cap.3. inquit, quod sicuti phlegmoni admiscetur erysipelas, ita etiam aliquando ædemati et uocatur erysipelas ædematosum nō secus q̄ ubi ex refrigerando durū ægreq; resolubile redditur uocabitur erysipelas scirrhosum etc. Hoc idem sentit Auic. 2. primi, cap.5. ibi, Apostema quod ex cholera rubea & pura componitur, est erysipelas, & ex eis est compositum nomine composito superantis præponendo nomen, quandoque enim phlegmonem erysipelatodem dicunt, quandoque erysipelas phlegmones etc. Vide & Gal. in lib. de tumoribus præter naturam cap. 10. De ultima definitione erysipelatis habes non solum Cornelij Celsi locum libr.5. cap. 26. ibi, Erysipelas dicitur cum super inflammationem rubor, & cæte. Sed etiam hoc idem à Galeno in lib. finit. med.

De causis erysipelatis.

Causæ erysipelatis externæ quidem sunt frictiones, motus uiolenti, insolatio, medicamentorum admotio, ualde attrahentium, & quæcunque sanguinem extrinsecus in bilem promouere possunt, Causæ antecedentes sunt flaua bilis una cum sanguine admixta, aut feruidus sanguis substantia tenuißimus ad partem læsam concurrens, Causæ coniunctæ sunt prædicti humores erysipelatem actu efficientes.

Loci consentientes de causis erysipelatis.

Satis superq; de causis erysipelatis attestantur loci in eius definitione adducti, lege tamen Gal.*14.meth.cap.1.ibi*, Mor *bus quem græci erysipelas uocant, is uti mostratum est ex biliosо succo nascitur &c.* De indicijs erysipelatis.

Cognoscitur erysipelas ex calore, multo inflãmatione uehementiori, maioriq; febre, & ex calore rubeo ad flauum pallidum ue declinante, Quod si tetigeris facile sanguis subterfugit ac rursus illabitur exquisite tenuis & aspectu rubidus, Signa uero quibus erysipelas à phlegmone distinguitur, sunt, quod non dolet, nec ita alte pulsat in corpore, ut ipsa inflammatio siquidem in cute magis consistit, quàm alte descẽdat, At ubi per cutim diffusum fuerit, parum & quasi nihil infestat, præcipue si exquisitam fuerit, Dolor *erysipelatis magis mordicat ac pungit, quàm ullam more inflammationis, tensionem faciat,* Incipit *etiam à naso, deinde per totam faciem expanditur &c.*

Loci consentientes de indicijs erisipelatis.

Gal.*2.ad* Glau. *cap.primo* Er*ysipelas multo inflammatione calidior, magisq; colorem flauum representans, & si tetigeris facile sanguis subterfugit rursusq;, illabitur exquisite tenuis & aspectu rubidus, non tamen dolet & hic ut inflammatio &c.* De *signis interstinguẽtibus erysipelatem à phlegmone habes plurima ab* Auic.*3.4.ca.4. ibi.* Et *illa ex quibus discernitur à phlegmone sunt, quoniam erysipelas magis apparentem habet rubedinem & clariorem, quæ rubedo destruitur per tactum, deinde reddit uelociter, & uides in rubedine erysipelatis colorem croci quod nõ apparet in phlegmone, & erysipelas fit in cute, & phlegmone profundatur etiam in carne &c.* V*ideas uberius hunc locum & plurima intelliges,* Gal. *14.meth.ca.1. signa etiam quibus erysipelas à*

phlegmone distinguitur, satis fuse declarat, & quæ amborũ sunt cõmunia, ibi. Sed præstiterit fortassis cum pluribus uerbis a phlegmone distinguere &c. Auic. 3.4. cap. 4. et ubi plus accidit erysipelas, accidit in facie, & incipit a lepore nasi & expanditur in facie tota &c. De cura erysipelatis.

In curando erysipelate duo maxime consyderabis, humorum scilicet ad partem imbecillam fluxionem, & eorũdem in eadem parte malam qualitatem, siquidem defluxio uacuationem per se expostulat, & mala qualitas, qua calida et mordax est, refrigerationem, Nec uacuationis indicatio sicuti in phlegmone refrigerationem superet, sed refrigeratio euacuationem, Nam pluris facienda est mala erysipelatis qualitas, q̃ ipsius humoris aggregata q̃titas, uerũ ut duo hæc assequaris quadruplici scopo curationem hanc aggredi oportet primo, cũ rationis uictus institutione, secundo cũ materiæ ad læsam partẽ defluentis, auersionem tertio cum humoris iam defluxi euacuatione, quarto, cum Symptomatum si quæ acciderint ablatione, Victus igitur ratio ea semper instituenda est, quæ humectet ac refrigeret, Absint pinguia, acria, dulcia & quæcũque caliditatem præ se ferunt, similiter omnes aliæ res nõ naturales esse debent ad frigiditatem et humiditatem proclines. At auersio humoris in legitimo erysipelate fiet nõ per sectionem uenæ ut in inflammatione, sed potius per medicamenta bilem flauam educentia, Quod si erysipelas cũ inflãmatione coniunctum sit, aut sanguis ipse nimis redundarit tunc uenam secare opus est, humerariam si in capite, aut Iecorariam si in infernis partibus erysipelas cõtineatur, Euacuant igitur bilẽ rhabarbarum, manna, tamarindi, cassia, infusio rosarum & id genus alia tertius scopus est humoris iam fluxi uacuatio, quæ primũ fieri debet p repellentia ad alias partes, (seruatis tñ his quæ in capite uniuersali traditæ sunt regulis) aut per

ea quæ per insensibilem habitum humores digerunt, Repellemus itaque quod influit ac feruorem refrigerabimus per ea quæ humectant & simul frigefaciunt sitq; refrigerandi terminus coloris ipsius mutatio, nam quod non exquisitum est erysipelas si plus æquo refrigeretur, cutem liuidam facit ac denigrat, & in senili corpore sic refrigeratum non adeo potest discuti, quin induratus tumor relinquatur, idcirco antequam locus niger uel liuidus appareat, ad discussoria progrediendum est. Refrigerant igitur, solanum semperuiuum. portulaca, umbilicus Veneris, psyllium, altercum, lactuca intybum, lenticula palustris, cerata ex aqua admodum frigida & id genus alia. Discutiunt autem emplastrum ex hordei farina & ceratum rosaceum cui admistum sit aliquid calcis etc. Quod si liuor cutim occuparit, tunc incisa cute cataplasma superponendum est, & locus aqua salsa uel aqua & aceto abluendus est. Quartus scopus remouet ipsa erysipelatis symptomata si cuti dolores & relictas durities, non secus ac dictum est in phlegmones cura cum mitigatorijs scilicet ac mollientibus, utrum si contingat ipsum erysipelas ulcerari, curetur cum unguento de cerusa de plumbo, &c

Loci consentientes de curatione erysipelatis.

De hac erysipelatis cura loquitur Gal. 14. meth. cap. 3. ibi, curationis uero methodus, sicuti in alijs compositis &c Vbi habes quod pro sanguinis mißione, medicamento, quod bilem trahat uti debemus. Obiectio. *Paulus qui in omnibus ferè imitatur Galenum, non cholagωgon sed sectionem uenæ proponit ac commendat. Quare hoc in loco àb ipsius Galeni textu erit ualde discrepans.* Responsio. *Conciliatur locus Pauli, si de erysipelate, quod à sanguine redundante, uel una cum phlegmone admistum fuerit, tantum intelligatur, lege ultra iam citatum Gal. locum & intelliges quo-*

usque in erysipelate refrigerandum sit, & quo modo in erysi pelate spurio, non ita frigidis, sicuti in exquisito utendum sit. Mox quæ refrigerent & humectent, & cætera denique omnia, quæ à nobis iamdudum recitata sunt, Auic. tertia 4. capi. 5. oportet ut euacues corpus in ea cum solutiuo choleræ, & si indigeat phlebotomia, phlebotoma etiam, & phlebotomia quidem non confert, nisi quando materia est inter duas cutes. Bac. suspicor Auicennæ textum hoc esse in loco corruptum, & quod legi debeat, & phlebotomia quidem nõ confert, nisi quando erysipelas est inter duas materias, ac si diceret quando una cum phlegmone coniunctum est, & tunc concordatur cum superioribus dictis. Quod uero hoc ita sit ex eius uerbis paulo inferius recitatis cognoscitur, cũ dicat fac illud secundum quod existimatur esse de duabus materiis &c. lege totum hoc Auicennæ caput, & certo intelliges eum non tantum Gal. interpretem, sed uerum in suis dictis paraphrasten fuisse. Obiectio. Auicennam, quem nunc tantopere extollis haud scio quomodo cum Raze concordaueris? Si quidem Auicenna iubet in principio erysipelatis frigida & styptica, quæ sicca sunt esse applicanda. Razes uero frigida et humida, prout omnes græci fatentur. Responsio.

Non erit ita magna inter utrunque discordia, si de erysipelate cum ulcere & sine ulcere distinxeris. Nam Auicennas styptica ad loci roborationem & ad ulcus, quod siccari expostulat, imponenda iubet. Razes uero in erysipelate exquisito, in quo nullum est ulcus, ut Græci humida esse applicanda dixit, & utriusque ratio uera est. Vide latius de hac curatione Aetium Ser. 14. cap. 59. itidem Pau. lib. 4 cap. 21. Quod uero in erysipelate refrigerationis indicatio superare debeat, uacuationis indicationem, habes huius rei causam à Gale. 13. meth. cap. 8. ibi, In illo nanque refrigerationis indicatio ma-

gis urget &c. Habes etiam medicamentum simplicißimum refrigerans ac humectans aduersus erysipelata ex Gale. 10. meth. cap. 9. ibi. Incipiam autem ab eo medicamine quod omnium quæ humectant & refrigerent simplicißimum &c. Habes insuper curationem erysipelatis cum ulcere ex Gal. 4. meth. ca. 5. ibi In quocũq; ulcere erysipelas superuenerit &c.

Obseruationes circa curationem.

Gal. 2. ad Glau. cap. 2. Erysipelati, quod cum inflammatione coniunctum est, mixta, quantum fieri potest curatio est adhibenda, semperq; illi, quod magis superat resistendum &c.

Obseruatio circa euacuationem.

Ioannes Tagaultius Quoniam erysipelas uehementiores quàm phlegmone febres accendit, medicamenta, quæ impense sunt calida, ut scamonij succus & electuarium de succo rosarum huic affectui minime idonea sunt.

Obseruationes circa repellentia.

Gal. 14. meth. ca. 3. Periculosa tamen toti corpori est eiuscemodi curatio propterea quod bilis ĩterim ad aliqđ princeps membrum fertur, quippe, quum si uel sanguis ipse abundet, haud tutum sit ex minoris notæ membris fluxione eius repellere. Vnde concludit, quod non nisi post totius corporis uacuationem repellentibus auxilijs uti debemus &c.

Obseruationes circa uictus regimen.

Ioannes de uigo cibus itaq; sit, ex farre hordeo contuso, in aqua omnibus decoctis cum amygdalis & semine comuni & nullatenus cum brodio, quia laborantes tali paßione uitare debent pinguia salsa calida & acuta, uinum interdicatur. Vtiliter tamẽ sumuntur lactuca, borago, cucurbita & omnia incrassantia sanguinem &c.

Igni sacro conferentia ex Dioscoride.

Conferunt asarum, acacia, acinos herba, anchusa, lyco-

psis, Aizoen maius, brasica satiua, acetum, beta. Baccharis, bechion, crocus, cupressus, coriandrum, cicuta, cotyledon, cici, chalcitis lapis, ærugo ferri, harundo, helxine, isatis, lens, lilium, lens palustris, lapis smyris, myrtus, malua, mandragoras, portulaca, plantago partenion, polygonon mas, pentaphillon, peristereon rectus, papauer satiuum psyllium, Rhamnus, rosa, ruta, rubus, idæa, salix, sanguis, seris, solanũ satiuũ stratiotes aquatic⁹ et urina, unguentũ de plũbo de cerusa, oleũ rosatũ myrtinũ uiolaceum. De pronosticis ignis sacri.

Hip. aph. 6. aphor. 25. Erysipelas ab exterioribus uerti ad interiora nõ est bonũ, ab interioribus ãt ad exteriora, bonũ, Bac. exemplũ ueluti omniũ morborũ attulit Hip. Siquidẽ bonũ signũ est, ab interioribus ad exteriora oẽm morbũ uerti. Cõtra uero malũ sicuti in experientia quotidiana cõprehenditur. Et aph. 7. aph. 19. In oßis exutione erysipelas, Bac. adiũge tu, malum, Nam osse nudato si caro circunstans ab erysipelate apprehendatur, fieri non põt, quin sit malus affectus. Et aph. 7. aph. 20. Ab erysipelate putredo aut suppuratio, Bac. intellige tu hæc absq; dubio erysipelati superuenire, dummodo uel repellentibus aut digerentibus ipsum non discutiatur. Et Aphor. 5. aph. 43. si mulieri grauidæ in utero sit erysipelas, lethale, Bac. lethale quidẽ erysipelas utriq; est & mulieri et fœtui, Nã si febres acutæ, à quibus afficiuntur, solæ interimunt, quãto magis si cũ erysipelate coniungantur, Auic. 3. 4. c. 4. Et quando accidit erysipelas, a fractura oßis sub cute, tunc illud est malum &c. Bac. hoc dictum Auicennæ non idem est cum apho. superius narrato ut quidam existimarũt, siquidẽ aliud est denudari, aliud sub cute frangi, hoc enim duplici ratione malũ est, tum ob fractionẽ oßis, tũ ob inflãmationẽ quæ post fracturã superuenit. poteris ẽt de uario erysipelatis euẽtu prædicere si uaria fuerint, quæ curationẽ peruertãt accidẽtia etc.

Authoritates dissentientes circa erysipelatem.

1 *Adserere, quod idem semper sit erysipelas & ignis sacer.*

2 *Adserere quod phlegmone sit maioris inflammationis q̃ erysipelas.*

3 *Adserere erysipelatem non esse tumorẽ præter naturalẽ.*

Confutatio dissentientium circa erysipelatem.

Quod idem semper non sit erysipelas & ignis sacer ostendit Celsus lib. 5. qui ignem sacrum ab erysipelate diuersum facit. siquidem cum inter mala ulcera connumerans, duas ignis sacri speties esse demonstrat, Alteram in altitudine postulis continuis, alteram in summæ cutis exulceratione, latam et inæquabilem &c. Obiectio. *Qui fit igitur ut à latinis ignis sacer dicatur, si idem semper non sit?* Responsio. *Latini in hoc Plinium imitati sunt, qui dum in pluribus exponendis simplicibus Dioscoridem sequeretur, pro erysipelate ignem sacrum in omnibus ferè interpretatus est. Ad secundum Auic. tertia 4. cap. 4. Inquit, quod quandoq; consequitur ex caliditate erysipelatis, ut comburatur cutis, et non est ita in phlegmone, non ergo est inquit inflammatio erysipelatis, minor inflammatione phlegmones, imo plus &c. & sic calidior est erysipelas ipso phlegmone. Ad tertium Gal. in lib. de Tumor. præter naturam, cap. 10. quum fluxio biliosa in aliquam partem decumbit. siquidem fuerit bilis exquisitæ, cutem exulcerat, si uero sanies aquosa, uel sanguinem habeat admixtum, minus erit acris & magis particulam in tumorem attollit, quàm exulceret, hoc igitur erysipelas nominatur, Alteram uero herpes, &c. Quibus uerbis planè duo nobis ostendit, alterùm quod tumor sit erysipelas, alterum quod ab herpete longo interuallo dissidet.*

De Herpete, & eius differentiis.

Herpes qui à serpendo dictus est, nil aliud est, quàm flauæ

bilis in aliquam partem defluxio, & hic triplex est. Primus dicitur ἕρπης ἐσθιόμενος, qui exedendo carnem ac cutem ueluti serpēdo ambulat, Alter uero ἕρπης κεγχρίας, qui pustulas ad formam milij per cutem affert. Tertius generis nomine sibi uendicato ἕρπης simpliciter nominatur, qui solius cutis exulceratio est, Hunc morbum falso uocant Auicinniani formicam, siquidē formicæ nomen, quam Græci μυρμηκίαν dicunt, uerrucis potius congruit, quàm herpeti, Hancq; diuidunt in miliarem ambulatiuam ac corosiuā. Definiturq; formica miliaris quod sit pustula uel multæ pustulæ, quæ egrediuntur & faciunt accidere apostema paruum &c.

Loci consentientes de herpete, & eius differentiis

Gale. 2. ad Glau. cap. 1. Quando bilis flaua secernitur & in aliquo membro consistit herpes uocatur, siquidem crassa sit secundum substantiam totam exulcerat cutem usque ad carnem suppositam, atque hunc affectum Hippocrates nominat herpetem exedentem. Si uero te maior fuerit, id quod in superficie est tantum, ueluti deurit, atq; hæc species generis sortitur appellationem, quum simpliciter & sine additione herpes uocetur. Altera species est miliaris dicta, quoniam in hoc affectu pustulæ paruæ ac multæ per summā cutem similes milio excitantur, &c. Vide de hac re Aetium Ser. 14. cap. 60. ibi, si flaua bilis citra alterius humoris mixturam secreta iuxta partem aliquā constiterit Herpes appellatur affectio etc. Itidem ait Paul. lib. 4. cap. 20. ibi, cum bilis flaua, &cæ. Auic. tertia. 4. cap. 6. Formica est pustula aut pustulæ quæ egrediuntur, & faciunt accidere apostema paruum & ambulant & fortasse ulcerant &c. Et paulo post, & ad summum omne apostema cutaneum ambulatiuum, quod profunditatem non habet est formica, uerum alia miliaris & alia corrosiua etc.

De causis ipsius Herpetis. Causæ præincipientes

herpetis sunt quæcunque bilem flauam progignere apta sunt. Causam recedens herpetis excedentis est crassa acriorq; bilis exulcerans, sicuti herpetis simpliciter dicti, minus acris & tenuior bilis, At herpes miliaris ab ipsa etiã bile oritur. Multo tamen minus acri ac calida quàm prior quanquã alij opinati sint hunc herpetem, non à sola bile flaua oriri. Sed ab ea duntaxat, cui portio pituitæ admixta fuerit. Causæ coniunctæ sunt ipsi humores hunc uel illũ herpetẽ actu producẽtes.

Loci consentientes de causis herpetis.

Gal. 14. meth. cap. 17. herpetas inquit biliosus procreat succus adeo tenuis profecto ut non solum omnes interiores partes, quæ utique carnosæ substantiæ sunt transeat, sed etiam ipsam cutem usque ad sumam cuticulam erodit &c. & paulo post loquens de miliari herpete dixit, quippe is non protinus ulcus facit, sed admodum exiguas pustulas ad spetiem milij, quæ interposito spatio in ulcas abeant adeo non sine ratione uuibusdam uisum est in eiusmodi uitio, bili esse aliquid pituitæ admixtum &c. Paulus lib. 4. cap. 20. si flaua bilis substantia craßior sit, acriorq; totam cutim usque ad carnem subiectam exulcerat & herpetem exedentem excitat, si tenuior et minus acris calidaq; herpetem miliarem. At Oribasio authore pituita cum flaua bile mista herpetem miliarem creat etc. Itidem habet Aetius ser. 14. cap. 60. & Gale. 2. ad Glauc. ca. 1. Auicennas autem nullam agit de his causis mentionem.

De signis herpetis, & quo mõ ab erysipelate differat.

Cognoscitur omnis herpes tum à colore partis lesæ, tum à figura pustularum & ab ipsa quam in cutem imprimit punctura. Color enim flauus est & malum serpit ab uno in aliũ locum, Figuraq; pustularũ ad instar milij se habet, interdum latior est, cum acuto capite pungiturq; locus ac si à formica perfoderetur unde nomẽ illi à barbaris inditum est, Cognoscitur

scitur bilis esse crassa si cutem usque ad subiectam carnē corrodat, aut esse tenuis, si cutem duntaxat deurit, aut esse cum pituita admista si pustulas exiguas excitet. Differt herpes ab erysipelate ulcerato, humoris tenuitate, siquidem tenuissimus humor est, qui herpetem exulceratum promouet. Differt à phagedena, quum herpes ulcus non semper sit, sicuti phagedæna. Differt à cancro, quum crassissimus sit humor qui cancrum, mediocriter crassus qui phagedænas, at tenuissimus, qui herpetum procreat &c.

Loci consentientes de signis herpetis.

Auic. tertia. 4. cap. 6. & color quidem formicæ ad citrinitatem est decliuis, & est inflammata cum substātia uerrucali & rotunda, & paulo post, et sentitur in omni formica, sicut punctura formicæ &c. Quibus plane uerbis, tum partis læsæ colorem, tum figuram & loci puncturam aperte demōstrat, & si uerrucas cum herpete fœdo quodam errori combinet, quod itidem faciunt omnes, qui suum Auicennam sequuti sunt, lege de hac re Ioannem de Vigo, cap. de formica, Galenus. 14. meth. cap. 17. At tenuissimus est humor, qui herpetem exulceratum excitat, crassissimus qui cancrum, proximum ab ijs occupat, quod crassitudinem attinet, qui phagedænas creat &c. Faciunt etiam ad hanc rem demonstrandam loci superius adducti non solum in causis, sed etiam in definitione positi &c.

De cura herpetum.

Omnis morbus, qui ab humorum confluxione oritur, triplici scopo curari solet, primo prohibendo ne humor in partem affectam confluat, secundo si confluxerit etiam impactus existat, euacuatione remoueatur. tertio si ulcus, uel pustula in loco relicta fuerit oportunis remedijs auferatur. Prohibetur itaque humor ne ad partem defluat, si is qui defluit à toto corpore euacuetur, quare in herpete exedēte flaua bilis primum

uacuari debet, tum per ea quæ cholagogo dicuntur, tum etiam humorem per urinas euocantia, At in herpete miliari non tantum cholagogis opus est, sed eo quod mistæ sit facultatis medicamento, euacuatoq; corpore statim expedit ad ea quæ influentem humorem possunt reprimere, curationem aggredi, reprimentia tamen non sint frigida & humectantia, sicuti dictum est in erysipelate, præcipue uti herpes exedens curari debeat, nam frigida & ualde exsiccantia potius expetit, q̃ humectantia, cuiusmodi sunt lactuca polygonium, portulaca &c. Sed eius loco sumantur caprioli ex uite, folia rubi & plantaginis, quibus lenticula interdum mel & farina hordeacea adiungi possunt, si in forma cataplasmatis ea applicare uoluerimus. Secundus curandi scopus optime per ea perficietur quæ humorem id fluxum, & in parte contentum dißipãt ac digerunt, quod utique fieri poterit (modo humor ille uitiosus in partem læsam non amplius confluat) per id tantum cataplasma, quod à Galeno in curanda phlegmone superius expositum est, quod constat ex corticibus malorum granatorum &c. nam præter id quod humorem repellit etiam exiccat, digerit, & corroborat. Tertius scopus ulcus ipsum, siue pustulas curare intendit, unde omne ulcus exsiccari desyderat non tamen exsiccatione mordente sed leni, præsertim, si nec malignum nec ualde putridum fuerit, quod hoc linimẽto perficitur. Accipe lythargirij unc. i. cerusæ unc. s. Tuciæ ʒ. i. succi plantaginis solatri unc. ij. Radicum oxylapathi ℥. s. aceti ℥. i. s. olei rosacei unc. ij. Misce, & fiat linimentum. At ubi malignum ulcus fuerit, tunc arsenico calce & sandaraca utere, uel saltem his ceratis, quæ ex prædictis rebus componuntur. Pustulæ uero solis discussoriis in declinatione morbi adhibitis euanescẽt. Loci consentientes de cura herpetis.

Gal. lib. 14. meth. cap. 17. Horum omnium communis cu-

ratio est, ut inhibeatur primum humoris confluxio post sanetur ulcus, & paulo post, ad curationem oportet inquit cognoscere tum humoris copiam, tum craßitudinis tenuitatisq; modum & sic superabũdantem euacuare, itaq; si quis toto prius corpore purgato, mox quæ influentem humorem reprimant, regerantq; medicamentis utatur, iam herpetem curauerit, sin neutrum horum fecerit, & cicatricem tantũ inducat, is exulceratam cuticulam ita sanauerit proxime tum illi, quo minus exulceretur non consuluerit, & huius rei causam ostendit exemplo Romanæ mulieris quæ herpetẽ in malleolo patiebatur &c. lege totum hoc caput & omnia quæ à me pridem dicta sunt luce clariora inuenies. Auic. 3. 4. cap. 7. Formica corrosiua alienetur ab humectatione, quam administrasti in erysipelate. Humectatio enim non est conueniens ulceribus, &c. Paul. lib. 4. cap. 20. Corpore igitur toto medicamine quod ducendæ bili est, uacuato, loco affecto refrigerantia, siccantiaq; inducuntur, principio caprioli uitis rubi, & plantaginis applicantur, postea uero lenticula his miscetur interim, & mel et polenta &c. itidem habet Auic. loco citato Gal. 14. meth. cap. 17. In herpete uero, quoniam tenuis humor est, qui id uitium creat, abunde est etiam aluum soluisse, uel urinas per ea quæ id modice efficiunt citasse &c. Aet. ser. 14. cap. 60. utimur in herpetibus erodentibus pro euacuatione sero lactis cum portione scamonij, In miliaribus eo, quod bilẽ simul ac pituitam ducit, posthæc medicamentis refrigerantibus ac simul exsiccantibus cum adstrictione, ita ut herpeti in superficie tantum erodenti, mitißima adhibeantur, Miliari uero magis discussoria &c. Galenus loc. nuper citato. Constat inquit quod in generatione ulceris exuperare debebant, quæ repellendi facultatem habent, ubi non amplius confluit in ægrotantem particulam uitiosus humor, quæ digerunt lege etiam pro Tertia in-

tentione non solum Aet. sed & Paul. & plura inuenies ad pustulosum herpetem & ad ulceratum remedia lege insuper Ioan. de Vigo Argillatam Cornelium Celsum Ioannem Tagaultium qui plura docent ad ulcus herpetis facientia.

Obseruationes in repellentibus.

Gal. lib. 14. meth. cap. 17. si quidem exiguum uitiosi humoris, etiam si quis ad uiscera et magnas uenas retrudat, nullum profecto quod sensu percipiatur malum committet, ac si eius leuis quantitas non sit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit, ubi scilicet prius naturæ uiribus totū corpus expurgantis non sit uel per deiectionem uel urinas uel cutim, quæ totum corpus includit, euacuatum &c. Bac. ac si diceret non esse reprimendum si multus sit uitiosus humor &c. Nota etiam ex hoc loco quod flauæ bilis euacuatio est facilis, pituitæ uero et atræ bilis, difficilis, eo potißimum quod utraque sit craßior ac glutinosior, quo fit, ut magis purgantis medicamenti ope indigeant &c.

Obseruationes circa uictus rationem.

Cel. lib. 5. in omni sacro igne neque lenibus, & glutinosis cibis, neque salsis & acribus utendum est, sed his quæ inter utrunq; sunt, qualis est panis sine fermento piscis hedus aues exceptoq; apro omnis uenatio &c.

Herpeti conferentia

Conferunt maxime herpeti Acetum, capilli adusti, chelidonion, caries lignorum succus cicutæ, cupreßi folia cum hordeo & aceto, coriandrum cum pane, Radix Curcumæ, Ficus non maturæ in modum emplastri, stercus gallinæ recens chamepytis cum melle non sinit dilatari, lentes cum aqua maris coctæ, decoctio seminis lini cum uino Folia plātaginis, malua, Folia myrti cum uino & oleo rosaceo, muscus herba, Folia oliuæ agrestis, olibanum cum aceto & oleo, succus parita

riæ cum cerusa, pĕtaphyllon, pix humida cum sulphure, Psyllium cum aceto, Acacia, Folia rhamni folia rubi, ruta cũ oleo rosaceo & aceto. sal cum aceto prohibet augeri, cinis salicis cum aceto, semperuiui succus, solatrum cũ cicuta, uel eorum succus cum cerusa, succus tytimali, Herpeti etiam corrodenti conferunt Alumen cum tartaro & sale gemeo, Aizoon, Arsenicũ, Helleborus niger, lupini, unguentũ diaphinicon, unguentum de plumbo &c.

De pronosticis herpetum erodentium.

Hip. aph. 6. aphoris. 45. ulcera quæcunque annua sunt, aut etiam diuturniora, os abscedere est necessarium & cicatrices cauas fieri. Hac difficulter sanantur diuturna & longo tempore durantia ulcera, tum ob humorum prauorum influxionem tum ob malam dispositionem in membro patiente diu contractam, tum ob aliquam oßis in eo loco corrupti paßionem, & hoc intelligi potest de phagedænis, & exedentibus alijs ulceribus, sicuti in hoc commento planè notatum est à Galeno Celsus lib. 5. cap. 28. omnis autem sacer ignis, ut minimum periculum habet ex his quæ serpunt, sic propè difficilime tollitur &c.

Auth. dissentientes circa herpetem.

1 Adserere ulcus cruentum purum & sordidum, inter proprius ulceris differentias conummerari.

2 Adserere omnia ulcera esse siccanda.

3 Adserere terminum siccationis nõ dari in ulceribus sicuti infrigidationis.

Confutatio dissentientium contra herpetem.

Primum confutat Galenus 2. meth. cap. 2. ubi conumeratis particularibus ulcerũ differentijs subiũgit, at cruentũ et purũ & sordidũ, nõ à proprijs differentijs, sed ab externis symptomatis sunt appellata. Ad 2. Respondet etiã Gale. 4. meth. ca. 3.

dicens eos ulceratarum partium affectus non esse siccandos, in quibus contusio contingere solet, nam carnes contusas cæsasq; putrefactas necesse est, in pus uersas liquari, quibus uerbis planè intelligitur, quod partes quæ sine contusione sunt ulceratæ, eas quàm maxime siccare oportere, at quæ cum quadam contusione lesæ sunt, ijs quamprimum pus mouere &c. Ad secundum Gal. aph. 6. commen. 45. terminum aßignat siccitatis, ibi, dicens quod terminus siccitatis est, ut abscedat pars eius quæ est uitiata &c.

De gangrænæ & sphaceli definitione.

Gangræna est totius corporis mutatio a naturali cuiusque habitu in alienum atque mortificatio partis non integra cum ulceratione, uel hanc citra, quam mox sequitur sphacelus, ubi membrum ab ipsa deprehensum omni sensu destitutum fuerit ac omnino emortuum, uocaturq; σφάκελος à græcis syderatio & caries à latinis, barbare estimenō & ineptius aschachilos, cuius ethymologiam quum uellet Ioannes de uigo interpretari, ita hallucinatus est, ut uix scias, quid in hac re significare uoluerit &c.

Loci consentientes de gangræna & sphacelo.

Quod Gangræna sit corporis mutatio &c. lege Gal. in lib: finit med. Quod uero sit carnis mortificatio, habetur ex Gal. in lib. de Tumor. præter naturam cap. 12. ibi at Gangræna solidorum corporum mortificatio est &c. Aet. ser. 14. ca. 56. Gangrænam appellant, quando ob inflammationis magnitudinem mortificatio partis imminet &c. Gal. 6. meth. cap. 5. sphacelus est totius oßium substantiæ quædam corruptella &c. hoc idem habet Paul. lib. 4. cap. 19. ubi syderationem pro sphacelo eius interpres latine interpretatus est de ethymologia sphaceli & esthiomeni, lege Ioannem de uigo & eius errorem intelliges &c.

De causis Gangrenæ & sphaceli.

Quum igitur Gangrænæ sit membri alicuius corruptio, fieri non potest, quin ab altera harum trium causarum proueniat, Primum à spiritu uitali, qui ne ad partem læsam descendat prohibetur. Secundo à tempore membri ægrotantis iam corrupta. Tertio ab utraque causa quandoque simul aggregata, Prohibetur igitur spiritus uitalis ob magnam contusionem & fracturam, uel ob aliquam obstructionem, aut ob nimiam membri compreßionem, aut ob medicamēta, quæ membrum frigefaciunt ac mortificant. Corrumpitur uero membri temperies ob uenenosam aliquam inflammationem, uel pustulam in eo contentam, aut ob febres diuturnas, aut obstupefacientia aliqua remedia diu tali membro applicita, aut ob ulcera à medicis non satis methodicè curata, aut demū ob aliqua alia temperiem naturalem corrumpentia &c.

Loci consentientes de causis gangrænæ & sphaceli.

Auic tertia 4. cap. 15. Dico quod membro accidit corruptio & putrefactio propter causam corrumpentem complexionem eius & spiritum animalem, qui est in ipso aut propter aliud prohibēs eum peruenire ad ipsum, aut propter aliquid congregans utrasque intentiones, sicuti uenena calida et frigida, & ea quæ cum sua substantia sunt contraria spiritui animali, & sicut apostema & pustulæ & ulcera mala ambulatiua uenenosæ substantiæ, & ea in quibus erratur &c. lege locum hunc & cætera intelliges, quæ à me pridem recitata sunt &c. Quod ob inflammationem hoc malum oriatur, satis constat ex Paulo lib. 4. cap. 19. ubi inquit quod inflammatio, neque discutiatur, neque in pus mutetur, sæpe in gangrænam & syderationem incidit &c. Itidem ait Gal. 2. ad Glau. cap. 9. ibi consequens est, ut deinceps dicamus de inflammationibus quæ gangrænæ factæ sunt, nominant autem gangræ-

nas ea quæ ex magnitudine inflammationis fiunt mortificationes quæ nondum integræ factæ sunt &c. & in lib. de Tumor. præter naturam cap. 7. Igitur Gangrænæ & carbunculi excitantur, quum sanguis tanquam feruens, atque inflammationi propinquus cutem exurit &c. & in lib. finit. med. Gangræna gignitur inquit, uel plethora antegressa, uel dum extinctio fit, aut phlegmone et chyrurgi imperitia male curata etc. Et in lib. de Tum. cap. 9. Generatur gangræna ubi uehementer obstructa sunt in maximis inflammationibus, tum ora uasorum, tum etiam omnes cutis meatus &c.

De signis gangrænæ & sphaceli.

Cognoscitur Gangræna, si coloris flos, qui in inflammationibus aderat, statim extinguatur, similiter dolor & loci pulsatio, nedum sedato affectu ob sensum illius partis iã emortuum, euanescunt, quinimmo nigrities, ac quædam membri mollities in memb.o uisitur. Fit etiam illa pars putrida ac fœtens, quæ dum digitis præmitur, facile præmenti cædit, nec amplius attollitur, uel resilit, sed ueluti à carne seiuncta cutis remanet &c.

Loci consentientes de signis gangrænæ.

Gale. in lib. de Tum. præter naturam, cap. 9. quæ sic laborant corpora naturali perspiratu destituta, facile mortificantur, ac coloris flos extinguitur, qui in inflammationibus aderat, deinceps dolor & pulsus abeunt, affectu ipso nequaquam sedato uerum sensu emortuo &c. Auic. tertia. 4. cap. 15. ponens discrimen inter gangrænam & sphacelum, quem ipse corruptim ac barbare ischacilos uocat, inquit, quod in principio, & proprie quod est phlegmonodes non corrumpitur cum eo sensus, cui est sensus, & tunc nominatur gangræna, quæ cum ita confirmata sit ut destruatur sensus & caro, & quod sequitur ad os, siue sit incipiens aut succedẽs apostema

ti, nominatur aſchachilos.i ſphacelus. Fac. hoc idem uidetur eſſe à Paulo mutuatum, quum dicat ubi membra ſic uitiata in totum ſenſu fuerint deſtituta, affectum non amplius gangrænam, ſed iam ſyderationem nuncupant &c. Auic. tertia. 4. capi. 16. Si autem pertranſit diſpoſitio diſpoſitionem apoſtematis & diſpoſitionem coloris, & incipit peruenire ad mollitiem, & humectatur parumper, tunc eſt inceptio eius in putrefactione &c.

De cura gangrænæ & ſphaceli.

Cum ſanguinis corruptio non modica gãgrænam efficiat, eius curatio potiſsimum tribus ſcopis perficietur, Primo prohibendum eſt, ne materia antecedens in coniunctam trãſeat. Secundo materia coniuncta euacuanda erit. Tertio locus qui à putrefactione læſus eſt, ſi poßibile fuerit, à tali affectu uindicabitur, prohibetur materia antecedens ne in coniunctam perueniat, non ſolum uictus ratione, ſed etiam fluxionis ſanguineæ per uenæ ſectionem, auerſione, aut medicamento ſanguinem depurante, qualis eſt caßia fiſtularis, tamarindi decoctum fumariæ &c. Vacuatur materia coniuncta ſcarificando ac ſecando partem læſam, illamque abluendo cum aqua ſalſa oxycrato uel decocto lupinorum in lixiuio, & in circuitu corruptæ partis interdum hyrudines applicando, et ubi ſanguinem ſatis copioſe egredi permiſeris, ad medicamentum quod ad putreſcentia faciat, cuiuſmodi eſt farina orobi uel lolij aut fabarum cum oxycrato, ſtatim peruenies. Interim opus eſt partes ſanas aliquo tuente medicamento præſeruare, ne in corruptionem decidant cum oleo omphacino roſaceo in quo aliqua frigida & adſtringentia bullierint. Proderit etiam circa partes iam ſcarificatas, ubi præcipue morbus ſe iam remittere cœperit, unguento ægyptiaco tunc ſanè uti, putredinem enim prohibet ac reſoluit, facitque ut putre-

factum a sano longe absistat. Quod si nec his remedijs gãgrænа detineatur, quin in sphacelum abeat, protinus membrum, quod ipsa occupat, ad uiuum usque resecandum est, móxque uri id, quod inter sanum & uitiatum locum residet, quamprimum candenti ferro oportet, ut simul & semel putredo ac sanguinis profluuium cohibeatur. Post cauteria & inustiones, si qua remanserit crusta butyro eam à partibus ambustis, remouebis. Caue tamẽ ne tã cito crusta decidat ut profluuium sanguinis denuo irritetur, qua tãdem amota per curationem aliorum ulcerum membro tam uehemẽter affecto non inepta medicaberis &c.

Loci consentientes de cura gangrænæ, & sphaceli.

De primo scopo loquitur Celsus lib. 5. ibi in eiusmodi casu primum est, si uires patiantur sanguinem mittere etc. Gal. 2. ad Glau. cap. 9. Curatur autem euacuantibus nobis, quã possumus multum sanguinis, qui in membro patiente compingitur cuius causa fiunt mortificationes ob id, quod arteriæ ex angustia loci nequeunt se attollere etc. Itidem ait Paul. lib. 4. cap. 19 ibi Gangrænam curamus, sanguine ex parte uitiata affatim emisso &c. Et Aet. ser 14. cap. 56 Quod autẽ euacuanda sit materia cõiuncta omnes ferè demõstrant qui de hac re scripserunt. Auic. 3. 4. cap. 16 si autem illud non ualet, non inuenis excusationem, quin scalpelationem profundam facias diuersorum modorum in locis et ponas sanguisugas & phlebotomes uenas proximas ei paruas, ut accipiatur sanguis malus cum cautella eius &c. Gal. 2. ad Glau. cap. 9 sanguinem uero quũ emanare permiseris, imponere debes ex medicamentis aliquod ad putrescentia utilibus, cuiusmodi est farina orobi uel lolij, si uero talia non adsint farina fabarũ adhibe, atque ipsum oxymel solum, & si fortius uelis, sal adijce uel ex trochiscis aliquem exquisitißime tritum, qualis est Andronis

& Polyidæ, & Paßionis &c. Hoc idem recitat Paulus sed breuiori satis sermone, cui addit, quod nōnulli ubi putridam partem præciderint, quo securius radicem euellant, candens ferramentum adigunt. Gal. loc. cit. quando abscindis aut circūcidis id, quod iā putruit, eam, quæ ueluti quædam radix est, sanæ parti adiunctam adurere &c. Aet. ser. 14. cap. 56. proinde partim mortificatam celerrime resecare oportet, quatenus contingit uicina sanam, ita ut nihil prorsus putridi relinquatur. Deinde locum inurere &c. Itidē habet Auic. 3. 4. cap. 16. Ibi quod si pars carnis incipit corrumpi incide eam, & paulo post, quum inciditur membrum iam putrefactum oportet ut cauterizetur id, quod circuit ipsum cum igne aut cum medicinis adurentibus &c. Gal. loc. cit. Facta adustione solemus uti succo porri, quum uero exciderint crustæ huiusmodi ulcera possunt quibuscunque medicamentis, quæ carnem inducant, ad sanitatem perduci &c.

Obseruationes in adhibendis medicamentis.

Gal. ad Glau. cap. 9. Verte animum ad corpus ægrotantis, nam si rusticum fuerit & durum natura, fortißima medicamenta desyderat, Fœmineum uero & molles carnes habens, imbecilliora, sic & uiri quicunque & molles carnes habent & balneas amant & in otio degunt, mollia exigunt, medicamenta, neque dubium est idem in pueris faciendum esse &c.

Gangrænæ conferentia.

Acetum prohibet eius ambulationem, cantharides linitæ, Cancer cum melle cinis foliorum ficus, stercus columbi cum farina hordei iride uisco & adipe porum fel ursi, Baccalauri cum melle. Lumbrici terreni cum melle, decoctum lupinorum marubium, Nuces ueteres, passulæ cum oleo coctæ, Pentaphyllon, Pōpholix. Raphanus cum melle, Tithymalus cum polenta & oleo. Laudantur etiā à Dioscoride. Ampelos leu-

ce, Braßica satiua. Bulbus esculentus cinnamomum, charatias, Galiopsis. Iuglans, lixiuia e ficu, lilium, lēs, lupinum satiuum, laserpitium, rhus, raphanus, urtica, & uua passa &c.

De pronosticis gangrænæ.

Celsus lib 5. Gangrænam uero si nondum planè tenet, sed adhuc incipit, curare non difficillimum est, utique in corpore iuuenili, & magis etiam si musculi integri sint, si nerui uel læsi non sunt, uel leniter affecti sunt, neque ullus magnus articulus nudatus est, &c. Gal. in lib. de Tumor. præter naturā, cap. 9. Gangræna nisi per q̄ celerrime curetur, facile, quæ sic affecta est pars, mortificatur, nec non alias continuas inuadit, atque hominem perimit, & loc. cit. cap. 7. quin & febrem acutißimam infert, atque in discrimen uitā trahit &c. Hoc idem confirmant Paulus & Aetius locis superius citatis. Celsus lib. 8. cap. 33. Dictum est membrum præcidi oportere, sed id quoque cum periculo summo fit, nā sæpe in ipso opere uel profusione sanguinis uel animæ defectione moriuntur, uerum hic quoque nihil interest, an satis tutum præsidium sit, quod unicum est &c.

Auth. dissentientes circa gangrænam & sphacelum.

1 *Adserere Gangrænam à sphacelo non differre.*

2 *Adserere Gangrænam etiam oßibus posse accidere.*

3 *Adserere, in sphacelo totum corpus non esse purgandum.*

Confutatio dissentientium circa gangrænam & sphacelum.

Ad primum inquit Aet. ser. 14. cap. 56. quod ubi mortificatio partis īminet Gangrænam uocant at ubi pars mortificata sensum amisit, non amplius gangræna sed sphacelus nominatur & sic secundum magis & minus differunt. Ad secundum Galenus in lib. de Tum. præter naturam, cap. 12. Gangræna solidorum corporum mortificatio est, uerum ossa nequa-

quam corripit ſicuti ſphacelus &c. Ad tertium Gale. 4. meth.cap.5. Ad hæc etiam purgationis meminit Hippo. totius corporis, tum in alijs quibuſdam uulneribus, tum in ijs, quibus cariem, quam ſphacelum uocant, inſtare eſt metus &c. Quod ſi uniuerſalis uacuatio in ſphacelo adhuc nõ facto conuenit, quanto magis in ipſo iam confecto. Obiectio.

Fiunt ſphacelus & gangræna ab eadẽ cauſa an à diuerſa?

Reſpõſio. Memini me legiſſe σφάκελον interdum oriri ex aneuriſmate ideſt ex apertione arteriarum, ut teſtatur Gal. in lib. de Tumor. præter naturam cap. 12. Interdum ex fractura oßium & humiditate ſuperuacanea in his partibus contenta, cuius rei fecit mentionem Gal. 6. meth. cap. 5. Ibi quinimo nec oßis caries, quam ſphacelum uocant ex alia occaſione oritur &c. Sed Gangrænam tantummodo dixit à corrupti ſanguinis fluxione progigni, ut ſupra relatum eſt &c.

De œdematis definitione & diuiſione.

Oedema quod barbari undimiam uocant, duplex eſt, uerum & ſpurium. Definitur uerum, quod ſit tumor laxus, mollis, & doloris expers, qui ex naturali pituita in aliquam partem defluxa generatur. Spurium uero quod à naturali pituita degenerat, ita eſt multiplex, prout uariæ ſunt phlegmatis ſpecies, aut uaria humorũ cum phlegmate mixtura, nam ſi à flatuoſo ac uaporoſo phlegmate tumor fiat, tunc inflatio oritur, ſi ab aquoſo, aquoſum apoſtema, ſicut in hydrope uiſitur, ſi à crudo & craſſo, abſceſſus pituitoſi, quos aliqui barbare exituras phlegmaticas nuncupant, & Auicennas du bellet. In quorum numero à Græcis melicerides, ſtratomata, ganglia, & acheromata reponuntur, ſi à gypſeo, ſtrumæ, uulgo ſcrophulæ dictæ, ſi à putrefacto ulcera et fiſtulæ ꝓueniũt, quod ſi alij humores una cũ phlegmate admiſceantur, tunc œdema, uel erit phlegmonodes, uel eryſipelatodes, uel ſcyrrhodes, etc.

Loci consentientes de oedematis definitione.

Gal. 2. ad Glau. cap. 3. Oedema autem uocamus tumorem mollem doloris expertem, quem ex pituitosa substantia, aut spiritu uaporoso fieri constat. Et. 14. meth. cap. 4. sicut ex fluxione biliosa constat erysipelas, ita ex pituita ipsum oedema, rarus quidem atque indolens tumor & cæ. & hæc de uero ac legitimo oedemate. De spurio autem loquitur Auice. tertia. 4. trac. 2. cap. 1. ubi apostemata phlegmatica inquit uel esse simplicia & nominantur apostemata mollia, aut aquosa, sicut accidit membro, ut in eo aggregetur aqua sicut hydropisis proprie, aut dubellet in quibus sunt nodi lenes, aut nodi duri & scrophuli & c. Quod autem oedemati aliis humores admisceantur ita ut phlegmonodes & erysipelatodes fiat, lege Galenum. 1. de morb. diff. cap. 12. ibi. nam phlegmoni magna ex parte miscetur aliquid, quod uel erysipelatis, uel oedematis, aut scirrhi naturam seruat, similiter erysipelati quod phlegmones, aut oedematis, aut scirrhi speciem referat, ita similiter in reliquis omnibus perpende & c. id est idem fieri existimato in oedemate, atque scirrho & cæ. lege fusius Guidonem Gualiacum, Ioannem de Vigo & Argillatam, & plura ad hanc rem facientia, inuenies & c.

De causis oedematis.

Tres sunt oedematis causæ, primitiua ut casus percußio, & uictus ratio deprauata. Causa antecedens est copiosa humoris pituitosi ad aliquod membrum defluentis repletio. Causa coniuncta est ipse humor pituitosus in aliquo membro infarctus ac aggregatus & c.

Loci consentientes de causis oedematis.

De causa primitiua loquitur Auic. tertia. 4 tract. 2. cap. 2. ibi. Et quando accidit ex percußione & similibus, & nõ occurrit materia, quæ attrahitur ad locum eius, nisi phlegma

tunc non apostemat præter apostema phlegmatis &c. De causa antecedente loquitur Gal.1. de morb.diff.cap.12.ibi. Principio quod omnes ex abundanti nascuntur humore, sicuti erysipelas à flaua bile, phlegmone à sanguine œdema à pituita etc. Et in lib.de tumor.præter naturam, cap.10. Erysipelas inquit biliosa exuperāte fluxione gignitur, inflammatio sanguinea, œdema uero à tenui pituita &c. & in lib.14.meth.cap.4. sicut ex biliosa fluxione erysipelas, ita ex pituita ipsum œdema, equidem scio inquit aliter quoque œdema prouenire, sicut in affectibus aquæ intercutis, & malis corporis habitibus &c. lege tu neotericos scribentes, & plura de his forte intelliges &cæ.

De signis ipsius œdematis.

Verum œdema facile deprehenditur, si signa exuperantis pituitæ in parte læsa adfuerint, & si eius tumor sit laxus, mollis, albus, qui dum digito ipse præmitur foueā admittit, nec attollitur, sed præmentis digiti uestigium relinquit, ibiq; nullus uel exiguus sentitur dolor. Calor est modicus, & si qua alia dicta sint pituitæ indicia hoc ad œdematis cognitionem spectant, nam quo magis pituita fuerit tenuis, eo, tumor erit mollior, et quo magis crassa, eo tumor erit magis ad duritiem decliuis.

Loci consentientes de causis œdematis.

Gal.14.meth.cap.7. Oedema inquit ex pituitoso succo oritur, proindeq; præmentibus nobis cedit, digitiq; admodum alte in ipsa descendant &c. Auic.tertia.4. tract.2.cap.2. Apostema est album, molle, in quo non est caliditas, & quanto plus est materia subtilior, & magis madida, est mollificatio eius uehemētior, & digitus facilius penetrat in eo quod comprimit, & quanto plus materia est, crassior est ad duritiem, & ad frigus magis decliuis, & plurimum eius est de uapore phlegmatis, et de genere eleuationis. Bac. pro genere eleuatio-

nis intellige inflationis, quæ ex uaporoso spiritu sæpius progignitur &c.

De curatione œdematis.

Quoniam œdema ut dictum est ex pituitosa fluxione oritur. Idcirco antequam curationem aggrediaris, in primis consyderandum est, num œdema hoc sit symptema, ut in hydrope & cachexia, an morbus per se, si symptoma tunc nulla propria curatione indiget, sed sola frictione cum sale & oxyrhodino tollitur. At si per se morbus fuerit, tunc etiam inuestigandum est, num, tale œdema sit uerum & simplex an spuriũ & alijs humoribus admixtũ. Si uerum & simplex per se fuerit, tunc duplici scopo uniuersaliter curabitur, prohibendo scilicet, ne humor ad aliquam partem defluat, aut euacuando, si iam fluxus, & in aliquo membro impactus extiterit, quod ut commodius fiat, tunc aliis quatuor particularibus scopis indigemus, Primo uictus ratione, secundo materiæ antecedentis purgatione, tertio humoris iam fluxi resolutione, quarto accidentium remotione, uictus igitur ratio sit ad caliditatem & siccitatem cum quadam attenuatione decliuis. Vinum sit album olygophoron & odoriferum, utiliter sumuntur in ferculis fœniculum, petroselinum, &c. At materiam antecedentem purgare expediet, nisi plethora quod raro contingit, aliqua immineat, cum caßia Diaphinicone, electuario indo, confectione de turbit &cæ. modo primum ipsa peccãs materia cum oxymellite, sy. de duabus radicibus bisantino rodomellite et similibus æquata seu præparata fuerit. Nam hæc & delitescentem intrinsecus materiam, non modo crassam incidunt, sed tenuem digerunt, & euacuant. In. 2. uniuersalis scopo, cum fluxa sit iam iam materia, tunc ijs plurimum uti conueniet, quæ modice digerũt, nec ualde exsiccant, sicuti spongia in aquosa posca imbuta, aut cum lotione ex ijs quæ utranque intentionem aggregant, quale illud est Auicennæ decoctum

ctum ex baurach.i. nitro cinere & aceto &c. De his remedijs plura habes iuxta neotericos authores, quorum cateruã recensere oportunum fore non arbitror. satis est, si post morbi incrementum in statu & declinatione, fortioribus exsiccantibus ac resoluentibus remedijs utaris, sicut est emplastrũ Auicennæ, quod recipit stercoris uacini libram semis calami aromatici spicæ absynthij añ unc 5. cum decocto caulium fiat emplastrum. Spongia etiam sumopere ualet in lixiuio imbuta quod ex cinere ilicis aut fici confectum sit. Quod si œdema per hæc dissolui nedum possit, sed potius ad suppurationem uertatur tunc maturantibus siue suppurãtibus opus erit, quale est ceratum de diachylone aut emplastrum ex altheæ liliorum alborum ac maluarũ radicibus & cæteris suppurantibus compositum, Factáq; suppuratione, tunc aperiendus est locus uel caustico aliquo medicamine aut ferro, expurgatoq; pure, fiat deinceps prout in alijs ulceribus sordidis dictũ est. Accidentia demum si qua interciderint, auferantur. Nam si dolor œdemati adnectatur, cum anodinis sedandus est, sicuti cum oleo chamomillino de absynthio cũ œsypo humida etc. Si durities adfuerit statim cum emollientibus tollenda est, ut cum medulla crurium uituli cerui dialthea &c. Si pruritus acciderit, sicuti in œdemate ab aliqua solutione perueniente, tunc lenimento quod ad pruritum faciat, quale est id quod a Ioanne de Vigo in hoc casu describitur, utendum est &c.

Loci consentientes de curatione œdematis.

Quod œdema accidens curatione propria non indigeat, author est Gal.2. ad Glau. cap.3. ibi. Nonnunquam in pedibus & cruribus eorum quos aqua intercutem uexat, & alijs qui malo habitu laborant, solet contingere, uerum tale œdema in periculosis illis dispositionibus accidẽs est, nulla propria præcipuáq; curatione indigens &c. Itidem ait 14. meth. cap. 4.

& adiungit, quod satis est ad huius curam si partes tumidas perfricaueris oxyrrhodino, aut oleo & sale &c. quod itidē ait Paul. & Aetius, Auicennas uero & quæritur cura quæ est causæ &c. De quattuor illis scopis loquuntur omnes ferè, qui recenter de hac re scripserunt. Plura habes etiam circa uictus rationem iuxta Ioannem de Vigo & Guidonem Gualiacū. De purgatione loquitur Auic. tertia.4.cap.3.ibi, Euacuatio quæ fit cum solutione uentris & abstinentia ab eo, quod generat phlegma, est res, quæ est necessaria &c. De secūdo uniuersali scopo loquitur Gal.14.meth.cap.4.ibi, At si ex pituitoso humore in particulam influente œdema constitit, abunde aliquando satisfacit spongia, quæ ex aqua in qua sit aceti aliquid, maduerit &c. Auic.loc.cit. & quum factum fuerit illud, oportet ut sit repercußio eius in principio cum eo quod aggregat exiccationem & resolutionem & fricetur locus fricatione dura, deinde administrentur super ipsum exiccatiua &c. Quæ autem bona sint in principio docens, inquit. Et administretur super ipsum spongia nouæ infusa in aceto admisto, aut infusa in aqua baurach & cineris &c. Gale. 2.ad Glauc.cap.3.curationis intentio in huiuscemodi affectibus mixta est, una quidem ut eorum substantia discutiatur. Alia ad aliquid congregandum & restringendum &c. Auic. loc.cit. & quotiens additur ægritudo, ponatur acetum in quo infunditur spongia fortius parum, & apud statū perueniatur cum ipso finis in fortitudine &c. Bac.idest quo magis ad declinationem morbus properat, & mage ualida administrētur medicamenta &c. Quod itidem demonstrat Galenus loc.cit. dicens. Si igitur per ea quæ dicta sunt non sedetur, tunc aliquid fortiorum medicamentorum, quod temperaturam admistam habeat ex dictis potestatibus adijciendum est &c. De accidentibus remouendis plura habes ex Auic. loc.cit.ibi, oportet ut

sedetur dolor in primis cum his quæ sunt sicut æsypus humida & uinum coctum & ceretaria ex oleo &c. Multo tamen plura capies ex Ioanne de Vigo & Guidone Gualiaco quos maturius poteris tuo arbitratu consulere &c.

Obseruationes circa spongiam applicandam.

Gal. 2 ad Glau. cap. 3 oportet autem spongiam esse omnino nouam, quæ si non affuerit saltē exquisite abluta sit aphronitro & nitro & lixiuio. Bac. *Auic. tertia quarti, cap. 3. inquit, quod si spongia non inueniatur, pānus duplicatus in duabus tunicis cum aqua cineris administretur & aßiduetur super ipsum una uice post aliam, & oportet ut spongia comprehēdat omnia latera, ne declinet materia ad latus aliud etc. In substantia enim spongiæ sunt exiccatio & resolutio, Gale 14. meth. ca. 4 si nouæ copia non sit, melius est eo quod uulgus uocat elychnion utare &c.*

Obseruationes circa ligaturam.

Auic. loc. cit Et strictura cum ligamentis confert ei, in quo non est materia craßa, & oportet in illa ligatura ut sit inceptio ab inferiore ad superius &c. Gal. 14. *metho. cap. 4.* Deligetur *ab inferiore sursum, sit autem arctatio mediocris, uelu ti in oßis fractura ac quidem primæ fasciæ iniectiones, quæ scilicet inferne incipiunt, magis arctandæ, quæ deinceps sunt sensim remittendæ, cæterum ut laxa sit aliqua deligationis pars &c.*

Obseruationes circa poscam.

Pusca quam græci ὀξύκρατον *nominant, ita tēperata esse debet inquit* Gal. 2. *ad Glauco. ut poßit ipsam quispiam bibere, quæ autem plus aquæ continet in principio adhibenda est, maxime laxis corporibus, quæ uero fortior fuerit uirilibus corporibus & duram habentibus pellem, et quæ ad primam spongiæ appositionem non iuuantur. Auic. loc. superius cit. et non oportet ut contangat ipsum aqua &c.* Bac. *intellige tu de*

aqua ſimplici, nam præter id quod ipſa humectat etiam ſummo pere frigefacit. Quod extra medendi ſcopum exiſtimat.

Oedemati ac phlegmaticis apoſtematibus conferentia.

Conferũt œdemati et pituitoſis abſceßibus, alumen, apiũ, abrotanum, bdellium, folia brancæ urinæ cum aſſungia ueteri cataplaſma allei cum aceto, caſtoreum, folia braßicæ oleũ de cherua, cyclamen cum oleo bullitum, radix cucumeris aſinini cum farina hordei uel eleſterium, fœnugræcum, radix liliorum alborum, lupini cum oleo, matricaria, mentha myrrha, naſturcium cum aqua & ſale, oleum de ſtyrace, folia paritariæ, puſtulæ cum uino coctæ, pix cum cera & oleo, folia platani, ſal cum mentaſtro & melle, ſiſymbrium, ſpongia noua, radices tamariſci, uiſcus cum calce, hypericon, oleum liliorum alborum, &c.

De pronoſt. œdematis.

Hip. pronoſt. primo tex. 34. ſi uero mollior tumor eſt, nec dolet & præſſus digitis cedit diuturniorem efficit iudicationem, ac minori cum periculo eſt, Bac. lege Gal. commentum, & intelliges quur fiat cum minori periculo ſiue intrinſecus, ſiue extrinſecus hoc accedat, nota etiam, quod œdemata accidat magis in hyeme q̃ in alijs temporibus & plus in ſenibus & in ijs præcipue qui ad ganeam dediti ſunt quàm in iuuenibus & ijs qui parco uictu utuntur. Terminatur etiam œdema per reſolutionem raro per ſuppurationem, & ut plurimum in nudos, ſiue abſceſſus deſinit &c.

Auth. dſſentientes circa œdemata.

1 Adſerere idem eſſe œdema cum inflatione.

2 Adſerere, nudum œdema per ſe dolorem efficere.

3 Adſerere œdema purum fieri a dolore tanquam a cauſa primitiua cum Auicenna.

Confutatio dissentientium circa oedemata.

Ad primum Gal. 14. meth. cap. 7. uidetur respondisse dicens, nunc de inflationibus disseramus, quibus diuersa ab oedematis curatio est. illa nanq; ceu diximus ex pituitoso succo ortum habent, inflationes uero ex flatuoso spiritu collecto nascuntur, & sic diuersa non modo sunt in causa, sed etiam in curatione. unde idem esse non possunt &c. Ad secundum idem Gale respondet pronost. primo cōmen. 34. dicens, quod mollis tumor dolore uacat. Hinc inferas tu, sed oedema est tumor mollis igitur dolore uacat. Ad tertium respondetur quod oedema si rōne doloris efficeretur ut Auicēnas sequeretur quod pituita ad locum dolētem sola transiret, quod est impoßibile, nam instrumenta naturæ, quibus loco dolenti solet auxiliari inquit Gal. sunt sanguis spiritus & bilis ex quibus tumor calidus generatur potius quàm frigidus, quare nullo modo a dolore tanquam a causa primitiua fieri poterit, nisi forte de oedemate alijs humoribus admixto Auicennas intellexerit & cæ.

De strumarum definitione & diuisione.

Strumæ quas Græci χοιράδας, & Plinius scrophulas a scrophis uidelicet, quæ id morbi patiūtur, nominant, sunt tumores glandosarum carnium indurati, qui in collo sub alis, ac inguinibus oriuntur, quarum differentias Aetius esse plures existimat a loco orta natura magnitudine & uasorum complexu deductas.

Loci consentientes de strumarum definitione & diuisione.

Quod strumas siue scrophulas latini & χοιράδας Græci nominarint, legere est iuxta Plin. lib. ij. ibi. Guttur homini tantum & suibus intumescit aquarum, quæ potantur uitio, propter quod quædam tubera spongiosa per corpus aliquando

inſperſa ſcrophulæ dicuntur, quæ etiam ſub ſtrumæ appellatione continentur &c. Gal. de Tumor præter naturam cap. 17. Quum inflammationes glandoſarum carnium ad ſcirrhum deuenerint, huiuſcemodi affectus ſtruma & à græci χοιρας nuncupatur &c. Et.13.meth. cap.5. Quod ſi ſcirrhoſior adenarum phlegmone fuerit, hæc ægre ſanabilis et ſtruma dicitur &c. Quod autem ſtrumæ naſcantur in partibus iam comemoratis, teſtis eſt Paul. cur autem magis in his partibus quam in alijs duplicem Gal. reddit rationem, alteram quia hæ glanduloſæ partes facilius fluxiones recipiunt, cum natura ſint rariores, alteram uero, qnia robur uenarum arteriarum neruorum & muſculorum eſt ualentius, ſed corporum quæ glandurarum ſunt naturæ, imbecillius &c. Aet. ſer. 15.cap 5. Differũt ſtrumæ inter ſe magnitudine, quia aliæ paruæ, aliæ magnæ, aliæ mediæ, natura, quia aliæ manſuetæ, aliæ malignæ, manſuetæ habent citra inflammationem & dolorem moderatam duritiem, malignæ inflammdtiones ac dolores inducunt, loco, quia quædam in anteriori parte colli, quædam ab utraque oriuntur, quædam ſub cutis ſuperficie, quædam circa uaſa nobilia inſident, ortu, quia quædam eleuatæ facile huc uel illuc impelluntur, quædam inſertæ, quæ ad tactum renituntur, multitudine, quia una & plures generãtur. Vaſorum complexu, quia quædam uenas at arterias implicatas habent, quædam uero non habent &c.

De ſtrumarum cauſis.

Strumarum cauſæ præincipientes ſunt, deprauata uictus ratio, & quæcunq; poſſunt pituitam craſſam generare. Antecedentes ſunt humores craſſi ac glutinoſi, qui perinde in ſcirrhos hunc morbum pariunt. Cauſæ coniunctæ ſunt ipſi humores in hiſce partibus impacti ac collecti ſtrumas actu efficientes &cæ.

Loci consentientes de causis strumarum.

Auic. tertia. 4. trac 2. cap. 10. cibi craßi & potus aquæ super eos, & nauseatiua satietas, & repletio uitanda sunt, quoniam hunc morbum generãt. Gale. apho. 3. cõ. 26. *Horum adenum paßio struma quoque est, non ex calida materia, neque ad suppurationem properante, sed pituitosiore & frigidiore consistens &c. Visum est in Celso quod ex pure & sanguine concreto id mali contingat, siquidem lib. 5. cap. 28. dũ strumã definit, hæc uerba habet, struma quoque est tumor in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine, quasi glandulæ oriuntur &c. Quod autem tales humores in hisce locis impacti efficiant strumas, authoritatem habes iuxta omnes neotericos qui de hac re scripsernnt.*

De signis strumarum.

Notæ strumarum facile capiuntur, si pituitosorum tumorum indicia memoriæ mandaueris præsertim si ex colore albo, & ex duritie quam materia crassa efficit, diligẽter id mali inuestigaueris. Cognoscuntur strumæ quæ in pellicula, siue uelamento includuntur ex earum mobilitate & cutis segregatione, infixæ uerò quum a loco dimoueri non possunt, sed carni adhærentes tenaciter permanent. Strumæ etiam plures sunt & ad instar racemi uuarum una post aliam dependet, et in locis supra allegatis sæpe reperiuntur, idcirco a nodis Auicẽnæ differũt, quũ ipsi singulares sint, et nõ plures ut strumæ.

Loci consentientes de signis strumarum.

Quod ex indicijs tumorum pituitosorum strumæ deprehendantur, testis est Guido Gauliacus. *Auic. tertia quarti tra. 2. cap. 9 scrophulæ ut plurimum accidunt in carne molli & eis uelamen neruosum, & forte ex una earum generãtur plures & similantur in hoc altualil &c. Bac pro altualil intellige uerrucas, id est similes uerrucis, quando ex una earum plis*

res dependeant, lege locum hunc Auic. & differentiam strumarum cum nodis intelliges, Ioannes de Vigo duas rationes affert, quibus ipsæ a nodis differant, quas uidere poteris ubi de excrescentiis phlegmaticis agit, Paulus libro. 6. ca. 35. de illis loquitur quæ suis membranis includuntur &c.

De curatione strumarum.

Quum strumas curare uolueris primũ consyderato, num curationem admittant an per se incurabiles & carcinodes sint, si primum tunc duplici scopo strumæ curabuntur, uictus uidelicet ratione & eius quod in corpore abundat uacuatione. cæteræ uerò carcinodes nullo pacto curationi per manum cedunt. Victus igitur ratio sit incisoria tenuis & calefactoria, absint frigidæ potio immoderata repletio, humida habitatio, & quantum fieri potest inedia tolleretur. Euacuatio fiet, aut per uenæ sectionem existente plethora, aut per uomitum, aut per alui solutionem, prout tempus ætas & rei euentus expostulabit, uena si opus fuerit, secari debet cephalica, uomitusq; a prandio uel sumo mane cum helleboro raphano anetho in aqua decoctis & adiuncta oxymellitis portione, irritabitur. Vacuatur etiã pituita per sedem facta aliquali præparatione, cum agarico hiera picra confectione de turbith pilulis de hermodactilis diaphinicone, & cæteris huiuscemodi aliis pluribus, quibus iã peractis si strumæ non cesserint, primum ad emolientia, deinde ad digerentia ac discussoria progrediendum erit, emolliunt omnes ferè adipes & medullæ ammoniacum, bdellium styrax altheæ radices, æsypus, dialthea, butyrum, diachylon, & cætera alia cerata, quorum cathalogum recensere nunc nostri instituti non est. Discutiunt uero strumas stercus caprillum, uel bubulum cum melle & aceto, in formam emplastri redactum. Itẽ calx uiua cum melle uel oleo uel adipe suillo excepta. Quod si nec

ſtrumæ diſcuti poßint, de duobus alterum neceſſe eſt, aut quod uitiatum erit, excidatur, aut medicamento id putreſcere cogente, curetur, ſtrumas igitur ad ſuppurationem perducunt, non ſolum emplaſtrum ex fænugræco ſeminibus lini, radicibus liliorum alborum cum uiſcilagine altheæ confectum, ſed id quod a Paulo refertur lib. 4. Quod recipit Myrrhæ drac. x. Ammoniaci thymiamatis drach. vij. uiſci quercini drach. viij. Galbani drach. iiij. Propolis drachma, quæ omnia in pila contunduntur. Cæterū iam maturatas cauſtico aliquo uel medicamento rumpantur, uel ferro, Rumpit eas loliacea farina cum fimo columbæ & ſemine lini uino incocta, At ruptæ mox detergantur cum unguento ægyptiaco aut apoſtolorum uulgo uocato. Hæc enim ſumope ad ſtrumas ulceratas et malignas proficiunt. Quod niſi quid horum prodeſſe uidebitur, ad earum inciſionem ac euulſionem te conferes, In hocque Albucaſin aut Aetium ex leonida, aut Paulus libro ſexto, capite trigeſimoquinto, conſules, nam de harum inciſione ſatis luculenter pertractarunt, Caue tamen in hac inciſione dum circa collum operaris, ne arteriæ, quas carotidas uocant, uel recurrentes nerui quoquo modo offendantur. Nam quod inde ſequitur ſatis noxæ maioris eſſe poteſt, quàm ſtrumæ relictæ & cæte.

Loci conſentientes de cura ſtrumarum.

Auicen. tertia quarti tracta. ſecundo, cap. decimo. Radix ſuper quam eſt fiducia in curatione habentium ſcrophulas eſt euacuatio & ſubtiliatio regiminis &c. lege tamen hunc locum Auicennæ, & circa uictus rationem plurima intelliges, quæ itidem habet Ioannes Tagaultius in ſuo Guidone. Gauliaco, quod rurſus repetere locus non eſt, Paul. lib. 2. ca. 35 Maligne quas carcinodas aliqui dixerunt, notū eſt omnibus, quod per manum curationi non cædunt, Quod uero uacuatio

fieri debeat tum per uomitum, tum per solutionem uentris, & uenæ sectionem satis patet per Auic. loc. cit dicentem, & de euacuatione laudabili est uomitus, & necessarium est solutione educere phlegma crassum cũ pilulis, & iterum sumantur inquit turbith & zinziberis & sacchari partes æquales, & bibantur usque ad drachmas duas, nam præter quod soluit phlegma crassum, est etiam non calefaciens, neque intestinorum faciens rasuram, & phlebotomia iterum inquit est iuuatiua, & oportet proculdubio ut fiat ex cephalica &c. His tamen adiungit Ioannes Tagaultius, quæ urinam ciere possunt, tum quæ collectum humorem in halitum dissoluunt, ac discutiunt, Aet. ser. 15. cap. 5. Cæterum inchoantes strumas tum in pueris, tum in his qui chirurgiam non admittunt medicamentis dissoluere ac discutere conabimur &c. Paulus lib. 4. cap. 33. Probe autem discutit strumas calx melle, uel gymnasiorum sordibus uel oleo uel adipe suillo excepta, Gal. 14. metho. cap. 13. Est uero duplex intentio, nempe uel totum quod uiciatum est scalpello excidentibus nobis ueluti in cancro, uel putrescere id medicamento cogentibus &c. Quod uero maturatæ rumpantur caustico, & præcipue loleacea farina cum fimo columbino testis est Paulus loco superius citato, similiter quod abstergi debent cum unguento apostolorum uocato etiam hoc testatur Auicennas ibi, iam inuenimus unguentum apostolicon relatum ad christianos in scrophulis mortalibus ruptis sanationis magnæ &c. De incisione ac euulsione strumarum loquũtur ferè oẽs iam dicti, sed satis breuiori sermone ac lucidiori ab Aetio ex leonida dictũ est. Aui. 3. 4. cap. 10. etiam de hac re facit mentionem ibi, qđ si fuerit necessariũ in curatione scrophularũ uti ferro &c. Qđ autẽ in his sectionibus ac euulsionibus cauendum sit, ne arteriæ & nerui recurrentes tangantur, exemplum habes ex Gale. 1. de loc. affec.

ca.6.ibi, quum ex ceruice quidam chæradas in profundo incũbentes excideret, unguibus eas euellens, imprudens ob ignorantiã simul recurrentes neruos distraxit, atq; hoc pacto puerũ liberauit a strumis, sed mutũ reliquit &c. Paulus Animũ inqt ubiq; adhibe ne arteriæ et nerui recurrẽtes uiolẽtur &c.

Obseruationes circa uictus rationem.

Auic.tertia.4.ca.10. Tolleret famem quantum potest, & aborreat omne quod replet caput materia, & oportet ut custodiat præparatus eis caput ab eo quod facit currere ad ipsum materias ex præparauionibus facientibus currere, sicut prosternere se superficiem, & curuare se super genua prolixe, & habere puluinar demissum, seu nõ eleuatum, ut caueat ab operationibus quæ trahunt materias ad caput, sicut loquutio plurima & dolor capitis & rixa &c.

Obseruationes circa strumas calidas.

Auic.loc.cit. in huiuscemodi strumis oportet ut conficiantur medicinæ calidæ prædictæ cum oleo rosaceo & dimittantur per dies aliquot & administrentur in scrophulis calidis nec oportet, ut superflua sit administratio medicinarum acutarum, imo sufficit eis quod est sicut sauich de tritico cũ aqua coriandri, & quum scrophulæ sunt magnæ tunc chirurgici alienent se a curatione earum cum ferro & medicamine acuto &c.

Strumas curantia.

Strumas curant radices acetosæ, adeps anguis ammoniacum, althea cum braßica in uino cocta, apium risus cum fimo porci, cinis hepatis asinini cum oleo, axungia cum helleboro farina & sale, succus cyclaminis, bitumen iudaicum, bdelliũ, radices & folia capparorum, folia adianti, chocleæ, siue limaciæ cum testibus suis appositæ, coriandrum cum farina fabarum, uel ciceris, radix cucumeris asinini cum aceto, carnes eritij marini ficus Pharaonis, id est lac uel decoctũ, gal

banum. flores genistæ cum rhodomelite, lactuca asini cũ adi=
pe, lacertus uiridis alligatus, radices lapatij cum axungia, len
tes in aceto coctæ lolium cum semine lini & stercore colum=
bi, lupinorum farina cum aceto, opopanorum, pix humida
cum farina hordei, segapinum, caro serpentis abiectis extre=
mitatibus. stercus cameli & capræ, styrax, caro testudinis
comesta & fel eius linitus, uerbasci folia cum aceto, uiscus
cum resina & cera, succus uitis albæ cum melle & uino par=
tibus æqualibus urina, urtica cum assungia, radix iridis cum
melle ex oleo chamomillæ, unguentum apostolicon. Auic. dia
chylon, unguentum artauitæ paruum, unguentum de uzifar.
Auic hieralogodion. Auic. oleum cucumeris asinini, oleum
irinũ, de ben mes. emplastrũ Oribasij ex Mesue. ij. antido. etc.

De pronost. strumarum.

Auic. tertia. 4. trac. 2. cap. 9. Homines uehementius expo
siti ad habendas scrophulas in partibus colli & capitis. sunt,
curea habentes colla humidarum complexionum, & saluio=
res scrophulæ sunt quæ accidũt infantibus, & grauiores sunt
quæ accidunt iuuenibus, & cap. 10. Multoties inquit redeunt
scrophulæ incipientes extenuari & dissolui ad dispositionem
suam primam, & scias quod de scrophulis sunt in quibus est
cancerositas aliqua &c. Celsus lib. 5. cap. 28 strumæ præci=
pue fatigare medicos solent, quoniam & febres mouent, nec
unquam facile maturescunt, siue ferro siue medicamentis cu
rantur, plerunq; iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, mul=
toq; post medicamento opus est, quibus id quoque accedit,
quod longo spatio detinent &c. Paul. lib. 6. cap. 35. strumæ quæ
attactu indolent, & medicamentis impositis deteriores red=
duntur, malignæ sunt, nec curationem per manum admit=
tunt &c. Aet. ser. 15. cap. 5. Paruæ igitur strumæ facilius curan
tur quàm magnæ, & mãsuetæ citius quàm inflammatæ, at ue=

ro malignæ incurabiles ſunt, quum enim omnes huiuſcemodi ſtrumæ cãceratæ ac uaſis refertæ ſint, ſi eas per chirurgiam aggrediaris ſanguinis eruptionis periculum imminet, ſupra hoc quod peritius inſidentes reſcindi non poſſunt, nam uenas iugulares & arterias carotidas, maligna ſtruma ueluti radices habet. Verum ſuperficiariæ facilius curantur quàm profundæ, & quæ in collo oriuntur quàm reliquæ, ſed uocales neruos uitare oportet &c.

Auth. diſſentientes circa ſtrumas.

1 Adſerere non differre ſtrumas à ſtratomate et meliceride in cura.

2 Adſerere cucurbitulas ĩ ſtrumarũ curatiõe multũ cõferre

3 Adſerere ꝑ natura glãdularũ diuerſũ nõ eſſe curãdi modũ

4 Adſerere ſtrumas in mammis oriri non poſſe.

Confutatio diſſentientium circa ſtrumas.

Ad primũ Gal. 14. meth. cap. 12. inquit quod communes indicationes in his tumoribus ſunt tres ſcilicet digerere, putrefacere & excidere, & quod meliceris triplicem curationem admittit, Atheroma duplicem ſcilicet excidere & putreface re, ſtateoma uero ſola manuum opera curatur, quum nec putrefieri poßit, nec digeri, ſed ſtrumarum curatio alia eſt, quũ in ſcirrhoſo præſertim affectu fuerint, quia non aliter q̃ ſcirrhis, qui alijs in partibus naſcuntur, cõmunis eſt, & ſic in cura differunt &c. Ad. 2. Auic. 3. 4. tra. 2. cap. 10. Et uentoſatio eſt inconueniens patientibus ſcrophulas ſecundum plurimum, quoniam nõ eſt ei poßibile ut euacuet ex materia, quæ eſt in ſcrophulis, imo attrahit ad eas et incraſſat ipſas per id quod extrahit de ſanguine ſubtili etc. et ſic nullo modo cõferunt etc. Ad. 3. Gal. 14. meth. cap. ij. duplicem glandularum naturam oſtendit & diuerſum medendi modum dicens. Sunt quædam in medio uaſorum ſpatio, & ibi quod ſciſſum et de-

ductum est, implent, & pro diductionis firmamento opus sunt, & has iubet uel scalpello excidi uel medicamenti putrescere cogentibus tolli, Aliæ sunt quæ uel saliuam, uel lac, uel genitale semen, uel pituitosum humorem in faucibus uel larynge generant, & hæ cum in scirrhoso affectu fuerint, non aliter quàm reliquæ partes scirrhosæ curandæ sunt, & sic diuersus est curandi modus.

Ad quartum Cornelius Celsus in mammis quoque fœminarum se reperisse strumas chirurgicus Meges inquit author est. Præterea ad strumas mammarum remedia docet Paulus lib. 4. cap. 33. quæ si illic fieri non possent, frustra esset dare remedium &c.

De scirrhi definitione ac diuisione.

Scirrhus qui a græcis dicitur σκίῤῥος, siue σκληρὸς & barbare sephiros, duplex est ἀκριβὴς, id est exquisitus ac purus, siue οὐκ ἀκριβὴς, id est non exactus & impurus. exquisitus itaque est tumor præter naturam durus quidem, sed omnino sensus atque doloris expers, non exactus uero durus tumor est, doloris etiam expers, sed omnino non insensilis, & si difficulter sentiatur &c.

Loci consentientes de scirrhi definitione & diuisione.

Gale. 2. ad Glauc. cap. 4. Exquisitus scirrhus est tumor præter naturam insensatus durusq́;. non exquisitus uero non omnino insensibilis est, difficulter tamen omnino sentitur &c. Itidem habet quarto de uic. in morb. ac. cō. 21. & Paul. lib. 4. cap. 32. Auic. tertia quarti cap. ij. Apostema durum nominatum sephiros, quod purum est, est illud cui non associatur sensus neque dolor, & si remanet sensus quidam licet sit paruus, tūc nō est sephiros purū etc. lege insup Aet. ser. 15. ca. 3. ubi de Tumoribus induratis sermonē facit, et idēmet intelliges etc.

De causis scirrhi.

Causæ scirrhi, prout de alijs tumoribus dictum est, tres esse possunt, pro catarctica, ut uictus ratio, & quæcunque melancholiam crassumq; humorem generare apta sunt, antecedens causa est humor melancholicus ac crassus in toto corpore, ipso liene hepar non expurgante, receptus ac collectus, quē si non naturalis fuerit per se concretus ac lapidosus exquisitum scirrhum producit. At si per admixtionem aliorum humorum compositus fuerit, tunc non exquisitum scirrhum, sed uel phlegmonodem, uel œdematodem, uel erysipelatodem generabit, quod si per adustionem adhuc genitus sit, tunc cancrum & non scirrhum pariet. Verum si fuerit hic humor naturalis nihil horum, sed non exactum scirrhum tunc efficit. Causa coniuncta est humor melancholicus, siue humor crassus & glutinosus, in parte quacūque affecta impactus, qui contumaciter repugnans non nisi ægre solui potest &c.

Loci consentientes de causis scirrhi.

De causis primitiuis satis luculenter omnes ferè neoterici pertractarunt, in idq; unanimiter concurrunt, quod omne melancholiam ac pituitam generans causa sit primitiua scirrhi. Auic tertia quarti trac. 2 cap. ij. & sephiros aut fit a melancholia feculenta sola radicali, aut a melancholia commixta cum phlegmate, aut ex phlegmate solo quod induratum est &c. Gale. 14. meth cap. 4. Siquidem humor unde eiusmodi uitium nascitur, aut glutinosus est, aut crassus, aut utriusque rationis particeps, & in secundo ad Glau. cap. 4. Fit ex humore lento & crasso uix solubiliter induratis partibus infixo. quibus uerbis plane demonstrat non solum a melācholia, ut in lib. de tumor. præter naturam fatetur. sed etiam a pituita crassa & glutinosa scirrhum oriri posse, ut ipse Auicēnas, in cæteris consule Ioannem Tagaultium Rasim in suo conti-

nenti, & cæteros practicantes, quorum libri ex his referti sunt &c.

De signis ipsius scirrhi.

Indicia scirrhi sunt tumor durus insensibilis tactui renitens, & cæteræ apparentes notæ, quæ melancholicum crassumq; humorem in corpore delitescentem demostrant. Cognoscitur etiam scirrhus cancerosus ex inflammatione, pulsatione, ac uenarũ in circuitu tumoris apparitione, Scirrhus etiã apparet paulatine, sed in dies fit maior, si fiat a melancholia, color eius est ueluti plumbeus ac liuidus, si uero a phlegmate, eius color ad corporis colorem uergit &c.

Loci consentientes de signis scirrhi.

Aet. ser. 15. cap. 3. Scirrhorũ uero nota est tumor pertinax & ad tactum renitens ei ad sensus difficultatem inclinat, ut tandem hi loci, in quibus est, sensus exortes fiant, & ad ossis duritiam perueniant, sed eo pili in ipsis oriri soliti minime nutriuntur & exacte glabri fiant &c. De scirrho canceroso loquitur Auic. tertia quarti cap. 2. ibi & quandoq; canceratur sephiros & propinquitas sephiros ad cancrum & elongatio eius ab eo est, secundum multitudinem inflammationis eius & paucitatem, & apparitionem pulsationis in eo, & occultationem eius & apparitionem uenarũ in circuitu eius &c. Quod autem scirrhus paulatine appareat, idem eodem in loco demostrauit dicens, & omne sephiros aut incipit apparere paulatim, & additur, aut conuertitur ex phlegmone aut erysipelate aut exitura in loco uacuo &c. Similiter de colore scirrhi loquutus est dicens & color qui fit ex melancholia est cineritius, aut si fuerit ex melancholia cum phlegmate ad mixta, color eius declinat ad colorem corporis &c.

De curatione scirrhi.

In curatione scirrhi consyderandum est, num tumor sit durus ac nullius omnino sensus particeps, an adhuc sensibilitatis

tis uestigium in se retineat, primum, ceu illum, qui nullã curationem admittit intactum relinques, alterum uero triplici scopo, dum curationem aggredieris, sanitati restitues regimine uictus scilicet euacuatione, & eius quod præter naturam in particula continetur, ablatione, regimen in sex rebus non naturalibus sit calidum & humidum, in primis q; alimẽta euchyma sint, purum ac probum sanguinem generantia, ea q; fugienda sunt, quæ non modo crassum & glutinosum humorem uerum & melancholicum & nigrum sanguinem parere possunt, absintq; animi παθήματα ueluti sunt ira sollicitudo, curæ uestigia, uigiliæ &c Euacuatio totius corporis plenitudine apparente, fiet uel per sectionem uenæ, uel per ea, quæ crassum humorem ac atrabilarem euacuare apta sunt, sicut diasenæ Diacatholicon, confectio hamech. Infusio senæ polypodij fumariæ, item pilulæ de lapide lazuli, indæ, de fumoterræ, uel cassia myrobalani indi &c. At si sanguis plurimæ nigredinis per totum corpus appareat. in primis sectio uenæ ualde erit oportuna, euacuato igitur corpore, tunc ad scirrhosum affectum cum iis quæ & discutere & eodem tempore emollire possunt curationem conuertas, nam si medicamentis quæ discutiunt uehementer & attrahunt in hoc affectu absque emolliẽtibus uti uolueris, id certo efficies, ut quod in eo erit tenuium partium discutiatur, quod uero reliquum est, lapidescat ac ueluti insanabile relinquatur, si uero emollientibus tantum utaris absque discussorijs, periculum etiam imminet ne scirrhus nimia duntaxat emollitione facta, in cancrum abeat, quare superest ut utrisque intentionibus eodem tempore scirrhus curandus sit, sunt autem ea quæ cum emolliendo etiam discutiunt a Gale enumerata, inter medullas ceruinam & uitulinam, inter adipes anserinum & gallinaceũ, inter resinas terebinthinam & laricinam. Emolliunt insu-

per ac discutiunt bdellium, galbanum, ammoniacum &c. Facit ad hanc rem sumopere cortex radicis althææ cum anserino & gallinaceo adipe in forma cataplasmatis appositus, At quia membra corporis alia alijs naturaliter sunt rariora ac densiora, idcirco etiam remedia sub diuersa specie applicanda requirunt, quippe induratis tendonibus ac ligamentis non tantum emollientibus auxiliamur, sed etiam aliqualiter incidentibus. Hoc modo primum in acerrimo aceto candentem ex igne lapidem pyriten siue molarem inijcito, facq; ut uaporem aceti adhuc calidum tendones primum suscipiāt, moxq; medicamentum quod emolliat, imponito. Verum ab initio particula laborans omnino perfundenda est oleo, non aqua, quippe oleum esse debet tenuium partium non adstringens, sed emolliens quale sabinum, aut id sit in quo fœnugræcum altheæ & syluestris cucumeris radices aut anethi comā incoxeris, peractaq; primum oleo tendonum emollitione tūc satius ac præstantius est posthac per aceti suffumigium curare, q̄ antea. nam si non idoneo tempore & per interualla aceti uapore utaris, non sic facilem curam ac a Galeno describitur, inuenies, in cæteris uero carnosis partibus, & ubi nō est, ut metuas quod nerui uiolentur, tuto ac libere aceto medicaberis, nam in liene affecto ubi per emollientia medicamenta durus tumor emollitus sit, ammoniacum cum aceto liquatum maxime præstat, ac conducit &c.

Loci consentientes de curatione scirrhi.

Quod scirrhus insensibilis curam non recipiat, manifeste apparet ex Gale. 2. ad Glau. cap. 4. ibi. Scirrhus igitur insensibilis curam non recipit, itidem ait Paul. libro. 4. cap. 32. Quod autem triplici scopo curetur regimine euacuatione, et quod præter naturam in particula continetur ablatione, attestatur Auicen. 3. 4. cap. 12. oportet inquit ut de his apostema-

tibus illud curetur, cui est sensus, & sit sollicitudo curationis post mundificationem corporis cum eo quod educit humorem facientem ægritudinem, & fortasse est illa mundificatio cum phlebotomia, si est sanguis plurimæ nigredinis, & super illud sit, quod resoluit & lenit simul &c. Gale 14. meth. cap. 4. Curandi eius communis indicatio est, ut quod præter naturam in particula est totum euacuetur. Modus autem euacuationis eius proprius est, nam detergere id ubi contumaciter inhæret oportebit. quod si quis, ijs quæ uehementer trahunt digeruntq; medicamentis uacuare tentet, nec ijs quæ humectent & excalefaciant, molliet ac liquet. huic paucis primis diebus egregie processisse curatio uidebitur, ceterũ q̃d de affectu restabit, id insanabile erit, siquidem toto quod in eo tenuium partium erat digesto, quod reliquum est ueluti lapidosa concretio linquetur &c. Itidem aiunt Paulus, Aet. & Auic. & cæteri scriptores. Quod autem ea quæ cum emollien do etiam digerere possunt, huic apta sint, lege Gal. loc cit. & 2. ad Glau. cap. 4. ibi, non igitur curandæ sunt partes induratæ medicamento immodice siccante, sed cum eo quod calorem habeat tepidum humiditatem uero nec multam nec omnino minimam. Quod enim superfluum humorem habet, nihil omnino dissoluit &c. Vocantur etiam inquit mollificantia medicamenta omnes medullæ atque adipes ex medullis primas obtinet ceruina deinde uitulina &c. Aet. Ser. 15. ca. 4. Quum uero partes quædam natura rariores, quædam densiores sint, consequens est, ut singula proprijs medicamentis priuatim opus habeant, quapropter ad tendines & ligamenta præstabilius esse iudico, ut mollientibus medicamentis aliquid adiungatur quod incidendi uires habeat, inter quæ præcipuũ est acetum &c. Gale. 14. meth cap. 5. In aceto acerrimo candentem igni lapidẽ pyriten seu molare extinguo. deinde post

infusum lapidi acetum ascendente uapore calido in hoc dimoueri scirrhosum ligamentum uel tendonem cogo atq; exinde rursus medicamen quod emolliat impono, oleo tamen principio curationis non aqua omnino laborantē particulam perfundo &c. Vide hunc Gal. locum fusius & omnia a me superius exarata ad unguem inuenies. Quod itidem facit Gal. 2. ad Glau. cap. 4 ubi si quis curationem perfecte uoluerit intelligere, legere nō negligat cercylij puerüli historiam, nam ibi quid pluribus oporteat, Gal. satis luculenter docet &c. Quod uero in cæteris carnosis musculorum partibus scirrhosis, tutum sit aceti medicamentum, hoc idem innuit Gal. 14. meth. cap. 5. ibi, At in liene & carnosis musculi partibus scirrho affectis, tutus aceti usus est, quippe raræ sunt naturaliter, nec est, quod metuas ne quis neruus eius ui lædatur &c.

Obseruationes in balneis.

Auic. 3. 4. cap. 12. & oportet, ne multum utatur balneo, quoniam resoluit subtile & aggregat spissum, & nō potuerit ad hunc finem ut leniat spissum &c. Paul. lib. 4. cap. 32. a balneo aūt in totum ægri abstinebunt, uel certe copioso. Aet. ser. 15. cap. 3. a balneis tamen medicatis abstinentiam cōsulo præsertim, quæ alum. aut sulphuris, aut aeris qualitatē admixtā habent, etc.

Obseruationes in aceti administratione.

Gal. 14. meth. ca. 5. Aceti uis modo ea qs modice et debito tēpore utatur, salutaris eiusmodi affectibus est, ceu crassos humores dissecās ac dissoluens, sin uel immoderatius, uel in tempore non idoneo, tenuiores partes absumens, id q̄d reliquum est lapidescere sinit, sed siquis eo diutius utatur, substantiā ipsam neruorū delibauerit, ob id igitur sæpe nec inter initia, nec longo tpe medicamentis quæ ex aceto cōponūtur ad ligamenta et tendones, utendū est &c. Auic. 3. 4. cap. 12. & quum apostema est uehementis grossiciei, tunc non est excusatio ab aceto. ipsum. n. incidit & debilitate uirtutem membri, &

proprie quando est neruosum, quoniam est uehementius uacuum a materia, & dimittit eam causæ imprimenti deforis, uerum oportet, ut sit administratio aceti & intromissio eius in medicinis in fine rei non in eius principio &c.

Obseruationes circa humectantia & exiccantia.

Auic loc cit. & reuolutio resolutionis cũ lenitate sit cum eo quod non exiccat plurimum & humectatiuum raro resoluit, oportet igitur ut sit gradus humectantiũ in caliditate ex secundo ad tertium, & in exiccatione ex gradu primo &c.

Obseruatio circa adipes & mollientia.

Auic. loc. cit. & oportet ne in istis adipibus, & eorũ similibus mollificantibus sit sal omnino, quoniam sal exiccat & indurat.

Obseruatio circa uacuationem.

Mes. cap. de melan. canõ quidem est in ægritudinibus melancholicis, ut non bis uel semel, sed per interualla faciamus euacuationem talem habẽtem temperiem, ut natura possit regulare euacuationem, non aũt euacuatio ipsam naturam &c.

Emollientes medicinæ ex Dioscoride.

Emolliũt adipũ medicinæ, bdelliũ, cinnamomũ, cypros, clistos, cera, cerussa chalcanthũ, calx uiua, œsypus, fœnugræcũ, gleucinum, ammoniacũ, irinũ, laurus, lana succida, linũ, lapis gagates, metopiũ, myrrha bacotica, medullæ animaliũ, naphea, palimpissa, panaces heracleõ, psyliũ plumbũ elotũ resina, styrax uisum & c. Valent ẽt duritiebus mẽbrorum subsequẽtes medicinæ ex alijs authoribus. s. radix acori, althea cũ fœnugræco & melle, apiũ, balsamus, butyrũ, chamomilla, radix canabis, carnes uacinæ, caseus antiquus, brassica, cheiri, centaurium, cyclamen, cucumer asininus, helleborus niger, fex uini, caricæ, chamepithys, oxylapathum, lenes, lilium, lolium, malua, marubium, mellilotum, nigella, oleandrum, opopanax, pix propolis, raphanus, sapo, segapenon,

serpentaria, sisamum, sycomorus, stercora porci uaccæ cum aceto, triticum coctum, uitis alba, urticæ semina, iris hypericon, œsypi ceratum Democriti mes. Diachylon, hiera Andromaci, tyriaca magna, oxycroceũ, algete conf. Auic. prima qn. emplastrum Oribasij ex mes. empl. de melliloto, de styrace uiatici in. 6 trac. oleum uetus anethi liliorum alborum amygdalarum dul. de capparibus, oleum irinum, benedictum, nic. masticinum de ben. &c.

De pronosticis scirrhi.

Auic. tertia quarti cap. ij. & purum sephiros, quod habet colorem plumbi & est uehementis tentationis, & durittei et fortasse super eum est lanugo quædam, hoc est illud cui nõ est sanitas, & est quoddam ex eo cuius color est color corporis, & permutatur de membro ad aliud, & nominatur ferinos, & est durum magnum, quod non sanatur, neque permutatur unquam, & quandoq; sephiros canceratur &c. Bac. in cancrum abit si imprudenter medicus nimiũ humectantibus usus fuerit, nam in habentibus symbolum inquit Aristo. facilis est transitus &c. Gal. 2. ad Glauc. cap. 4. Scirrhus exquisitus qui omnino sensu uacat, curationem non recipit, præterea durities quæ a nimia corporis exsiccatione prouenit, penitus insanabilis est &cæ.

Auth. dissentientes circa scirrhum.

1 *Adserere omnem scirrhum esse poße cum dolore.*
2 *Adserere scirrhũ substantiali differentia a cãcro differre.*
3 *Adserere cum Dino omnem scirrhum quod aliquem sensum habet & dolerem esse cancerosum.*

Confutatio dissentientium circa scirrhum.

Ad primum Gal. 14. metho. cap. 6. Scirrhum nominamus tumorem durum qui sine dolore est, non tamen omnino sine sensu, idcirco scirrhus siue exquisitus, siue non exactus dolore

uacat, nisi forte cum phlegmone uel erysipelate coniungatur, quod rarum est. Ad secundum respondit Auic. secunda. 1. ca. de ægrit. comp quod neque multum distat quin differentia inter cancrum & duritiem existat per accidentia inseparabilia & non propter differentias substantiales &c. Bac. intellige tu ac si diceret quod cãcer & scirrhus adeo affines sunt, ut differentijs substantialibus non differant eo quod uterq; ab eadem radicali materia oriatur, sed tantum accidentibus inseparabilibus, quæ sunt pulsatio inflammatio, punctio, dolor, & uenarum apparentia &c. quæ in scirrho, sicuti in cancro esse non possunt. Ad tertium. Non solum facit authoritas Gal. sed & Dino ipsa aduersatur experiẽtia, quum hoc fieri poßit quod aliqui scirrhus inueniatur erysipelatodes, uel phlegmonodes, qui adhuc sensum & aliqualem dolorem retineat, sicuti in praxi quotidie uisitur, & tamen carcinodes non sit, idcirco Dinus sua pace dixerim, in hoc ualde decipitur &c.

De cancro & eius diuisione.

Quod a Græcis καρκίνωμα, *siue* καρκῖνος *dicitur, & a latinis Cancer, a cancro scilicet fluuiatili ex eo nomẽ suscipiẽs, quod in colore & branchijs tenacibus similitudinem præ se ferat, est in duplici differentia, nam interdum sine ulcere & latens siue occultus dicitur, interdum cum ulcere, & in extimis plerũque partibus oboritur. Idcirco definiunt, quod cancer sit tumor inæqualis liuescens circum circa durus ac malignus sine ulcere, uel ulceratus cum dolore uel indolens, & in aspectu teter &c. Hocq; plures corporis partes occupat. præcipue fœminarum locos & mammas oculos nares aures faciem labra palatum collum inguina splen & iecur &c.*

Loci consentientes de cancri definitione ac diuisione.

Gal. 2. ad Glau. cap. 10. sæpe uidimus tumorem forma &

figura cancro animali consimilem. Nam quemadmodum in isto pedes ex utraq; parte corporis sunt, ita in hoc morbo uenæ distenduntur, ac figuram omnino similem cancro repræsentant. uide in hoc latius Auicennam. 3. 4 cap. 15. ibi. Videtur quod apostema sit nominatum cancer propter unam duarum rerum, aut propter suã tenacitatem cum membro, aut propter formam suam & c. Aet ser. 16. cap 43. Duæ sunt supremæ cancrorum differentiæ, quidam enim sine ulcere, quidam cum ulcere consistunt, qui sine ulcere sunt, ab omnibus fere ueteribus occulti appellantur, Philoxenus tñ cancrum occultum priuatim nominauit, qui in utero ac intestinis esset, Bac. simili sententia est Gal. apho. 6. cõ. 38. ibi. cancros occultos dixit, uel eos qui sunt sine ulcere, uel absconditos, hoc est nõ apparentes & c. Paul. lib. 6 cap. 45. Cancer tumor est inæqualis oris prætumidis aspectu teter, liuidus & indolens interim sine ulcere, quem latentem Hip. noĩauit, interim ulceratus etc. Quod circum circa durus & malignus sit hoc testatum reliquit Gal. in lib. finit. med. quem uidere poteris, quod autẽ fœminarum locos & mammas, & partes quascunq; corporis occupet, ultra Paul. Cels. lib. 5. demostrauit dicens, id uitium fit maxime in superioribus partibus circa faciem, nares, aures, labra, mammas fœminarũ, & in iecore, et in splene etc.

De causis ipsius cancri.

Causæ primitiuæ cancri sunt, quæcunq; humorem melancholicum, crassum, ac adustũ generare possunt, causæ antecedentes sunt, succus crassissimus. siue atra bilis, quæ si citra feruorem fuerit cancros sine ulcere, at ubi acrior existat cum ulcere eos generabit. Causa coniuncta est ipse humor cancros actu efficiens etc.

Loci consentientes de causis cancri.

De causa primitiua uidetur aliqd tetigisse Gal. 2. ad Glau. ca. 10. ubi in Alexandria inquit plurimos tali morbo corripi

propter uictus modum & regionis feruorem. Comedunt. n. farinam elixatã et lentem et cochleas & plura salita et carnes asininas & alia quædã crassum, et atræbilis humorem generantia. hoc idem adserit 3. de temper. cap. 3. ibi. Gignitur non raro alijs ex uitioso cibo, alijs ex quapiam in ipso corpore corruptella &c. idẽmet etiam in lib. de atra bile ca. 4. legere poteris. De antecedente causa loquitur Auic. 3. 4. ca. 15. ibi, cancer est apostema melancholicum de melancholia adusta a materia cholerica, aut in qua est materia cholerica cũ qua cõbusta est, non a pura fœculenta etc. Bac. ut intelligas Auic. scias uelim quod duplici modo atra bilis efficitur adusta, uel qñ in propria essentia aduritur, uel qñ ex adustione flauæ bilis nascitur. species autem atræ bilis, quæ a flaua bile uehementer assata generatur deterior satis est q̃ quæ ex sanguine crassiore originem trahit, ut Gal. 3. pronost. cõ. 29. demostrat, idcirco Auic. a materia cholerica, aut in qua est materia cholerica dixit, ut deteriorem melancholiæ speciẽ denotaret. Gal. 14. metho. ca. 17. Tenuissimus est humor qui herpetem exulceratum excitat, crassissimus qui cancrũ, et in lib. de Tum. præter naturam ca. 8. Verũ citra feruorem atra bilis cancros constituit, atq; eos cũ ulcere ubi hæc acrior fuerit. uide etiã illum in lib. de atra bile cap. 4. & omnes causas ad unguem intelliges.

De signis cancri.

Tumor cãcrosus non facile dũ adhuc incipit percipitur. nã adeo exigua atq; cõfusa sunt eius rudimẽta, ut facile uulgũ latere possint. incipiunt. n. cũ tã parua mole, ut uix ciceris, uel fabæ magnitudinẽ æquẽt, at quum magnus effectus sit cancer adeo euidens est, ut ne puerum quidem clam sit, tuncq; cognoscitur ex duritie, colore liuido inæqualitate uerucosa, & ex uenis in circuitu tumentibus, quæ modo instar pedum cancri animalis effigiem representant, modo minime uisuntur,

Hic tumor tactus præmenti digito renititur, interdum dolores late diffusos & pungentes infert, alius etiam in alijs eos non generat, plus etiam satis nigricat q̃ inflammatio cum calore tamen non ita ingenti, at ulceratus purulentum uirus satisq; fœtidum effundit, & iugiter erodens cum cohiberi non poßit alta ac profunda penetrat labri q; prætumidis ulcera inæqualia sordida & grauiter olētia præ se fert, quæ uix nisi manus opera interciderit curationem admittunt.

Loci consentientes de signis cancri.

Gale.14.meth ca 9. Vitium quod modo describimus alius confusa exiguaq; quæ uulgũ fortasse latere poßint, affert symptomata, alius ita uehementia & magna & cunctis euidentia, ut ne puerum quidem clam sint, quum autem adhuc incipit nihil miri est si uulgus lateat, non secus profecto q̃ styrpes, quæ e terra iam exeunt, quando hæ quoque peritis tantum agricolis cognoscuntur &c. Itidem ait Auic. tertia quarti, cap. 15. ibi, & in primis cum accidit est occultæ dispositionis, & quando apparet in principio ambigitur esse eius, & est sicuti faba parua &c. Gal. in lib. de tum. præter naturam, cap. 8. nigriores sunt colore cancri omnibus quæ inflammatione infestantur, & minus calidi uenæ in his replentur & tenduntur magis quàm in ipsis inflammationibus &cæ. Hoc idem repetit cap. 13. eiusdem lib. ubi inquit quod si atra bilis mordax fuerit, cutem circumpositum exedit, & uirus effundit. De cancro ulcerato habes plurima signa ex Paulo lib. 3. cap. 67. ibi, exulcerato cancro præter dolores &c. Auic. loc. cit. & quandoq; reducit eum ad ulcerationem curatio eius cum ferro & ponit ei labia großiora & duriora &c. Vide in hoc latius Aetium ser. 15. cap. 43. ex Archigene & Leonida, & de cancro tam sine ulcere quàm ulcerato plura intelliges, ibi, Cancro itaque non ulcerato &c. De ulcerato autem

inquit. At uero ulceratus assidue erodit, et ad profundum suffodit, nec sisti potest, & saniem emittit omni ferarum ueneneno deteriorem, copia & odore abominabilem &c. Vide etiam Cel. lib. 5. ibi circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur &c. Gal. 2. ad Glauc. cap. 10. ubi in molem satis insignem attollitur, nemo sine manus opere potuit curare etc.

De curatione cancri

Curatio cancri non ulcerati trinas duntaxat indicationes in se continet, quarum prima est humoris, a quo uitium progreditur, euacuatio, Altera uero erit prohibitio (si fieri pōt ne de cætero humor atrabilaris generetur & in uenis colligatur. Tertia est ut locus affectus repulso ac discusso humore in eo præter naturam contento, sane integer restituatur. Vacuatio igitur ut pluries repetitum est, tum per sectionem uenæ tum per ea quæ humorem melancholicum purgant, fieri poterit. Sectio conueniet plurimū, si ætas uires & cætera huiusmodi permiserint, eiusque interdum uicem supplebit menstruorum ac hæmorrhoidarum euacuatio, si minus purgantibus medicamentis quæ atrambilem uacuandam faciant, (facta tamen aliquali præparatione) utemur, non erit igitur incongruum si in primis diebus simplici medicamento purgante quale est ipsum epithymū, uacuabimus. Nam quatuor eius drachmæ in sero lactis aut mulsa propinatæ, si tertio quoque die exhibeantur, maxime conferunt. Quod si hoc nō profuerit, nihil prohibet quo minus ad composita in hac re ualentiora te conferas, qualia sunt, quæ nuper in scirrhi capita demostrauimus quibus etiam annumerantur & hiera Ruffi et Medicamenta nonulla Gal. Auic. & Razes in capite de melancholia descripta, Interim ne illius regulæ mesues obliuiscaris, quod sensim blande & per interualla non semel & simul afiatim in hoc morbo uacuandum est. Secunda uero in-

dicatio, quæ ne humor melancholicus colligatur prohibet, ea sanè perficietur, si in sex rebus nõ naturalibus. nihil sit, quod non refrigeret ac humectet. unde uictus ratio in primis frigida & humida instituatur. cibariaq; tum probi succi tumq; tenuem ac probum sanguinem generent, assumantur, cuiusmodi sunt omnes carnes auium exceptis palustribus, pisces petrosi, & ex oleribus malua, atriplex, bletũ & cucurbitæ, sed ubi caliditas loci superabundauerit, & succus ptisanæ copiosus, & interdũ lactis serũ maxime proderit, tertia indicatio quæ humorem iã in particula contentum repellit ac dissipat, certe absoluetur, si primũ locus affectus dum totum uacuatur corpus, ita roboretur ac firmetur, ut ne quid redundantis humoris melancholici ad eum confluat, & si quid iam confluxit discutiatur, uerũ quia & ad discutiendum & repellendum materia inepta est, sed contumaciter repugnat, idcirco medicamenta ea eligenda sunt, quæ in reprimẽdo ac discutiendo mediocria sint, & qualitate non mordicantia alioqui si uehementiora fuerint ac diximus, periculum est, ne materia in uenis cõtenta magis crassescat & contumacior reddatur, nec mordicantia sint inq̃ ne malignitas humoris ex mordacitate irritetur ac effrenet, conducunt igitur & solani succus, & ex metallicis ustis et elotis, tucia plumbũ, cerussa, & quæ ex his componuntur, ut diapompholix, diapalma, emplastrũ de cancris Auicẽnæ quæ nisi profuerint, tunc cancer aut blãdius satis placãdus est, aut per manus operã auferendus, aut nullo modo curandus erit. in exacerbatione igitur placandus est cũ emplastro, quod recipit rosas melilotum semen papaueris omnia cum passo trita coquito, & cũ uitellis ouorum mixta subigantur, prosunt etiam folia altheæ cocta & imposita, similiter cataplasma ex folijs plantaginis semine papaueris & psylij cum dactylis pinguibus & adipe anserino subactum

utiliter adhibetur. Quod si cancer per medicamenta non cedat, si quando per sectionem eum curare ausus fueris, post totius humoris melancholici purgationem, id totum quod uitiatum est, abscindes, eo tamen modo ut nulla cancri radix supersit, & sanguinem eousq; fluere permittes, quo etiã te premente, uicinæ partes ipsum craßiorem detrudunt, moxq; cancrum aliorum ulcerum modo curabis, cancros uero occultos, nec per sectionem, nec ustionem tentabis, sed potius intactos eos relinques &c.

Loci consentientes de cura cancri.

Gale. 14 *metho. cap* 9. *Communis indicatio est, ut humorem unde uitium est natum, illico uacues, mox prohibere potißimum si fieri potest, ut de cætero eiusmodi succus in uenis colligatur sin id fieri nequit, saltem eum omnino ex interuallis euacuare, & simul particulam firmare, nequid humorum redundantiæ ad eam confluat &c. & sic tres sunt curandi indicationes*. Auic. *tertia quarti cap*. 16. *loquens de uacuatione dixit, & iam antecedat mundificatio corporis per solutionem uentris ex materia mala, & phlebotomia, & sumat in potu multis uicibus inter quas sint dies pauci quaq; uice quatuor aureos epithymi cum aqua casei, aut aqua mellis aut decoctionem epithymi in syrupo acetose &c.* Gal. 2. ad Glauco. *cap*. 10. *itidem habet ibi, quod si ætas & uires permiserint sanguis prius mittendus est, & menstrua in mulieribus euocanda &c hoc idem dicit* Paulus *libro*. 4 *cap*. 26. *ubi epithymum in sero lactis uel mulsa exhibitum laudat, & hieram quæ nigrum ueratrum recipit*. De *secunda intentione loquitur* Gal. 2. ad Glauc. *cap*. 10. *ibi, in uictus ratione succus ptisanæ abũdãter exhibẽdus et serũ lactis, ex oleribus malua attriplex, et bletũ, et qñ tẽpus tulerit, cucurbitis utẽdũ et piscibus*

petrosis, & auibus omnibus exceptis palustribus &c. Paul. libro.3.cap.67.cibus dabitur, qui facile in corporis membra queat distribui, boniq; succi, uinum paucißimum aquosum, acrium esus, & omnis repletio uitanda est &c. De tertia intentione habes plurima ex Gal.14 meth cap 9.ibi.post purgationem illud de omnibus eiusmodi affectibus est præceptũ, quod uel retro regerere humorem, qui in mẽbro procubuit, oportet, uel ipsum digerere, præterea quod in principio quidem tam in ipso purgationis tempore, quàm ante, id repellere, ubi iam totum corpus purgaueris digerere, ubi tamen mediocris purgatio tantum præcesſit, mixtum esse quod applicabitur pharmacum ex repellente digerenteq; facultate conueniet &c. Auic.3 4 cap.18.quatuor intentiones circa curationem cancri docet, quæ sunt cancri destructio, prohibitio additionis, prohibitio ulcerationis, & curatio ulcerati. Prima fit cum eo in quo est resolutio eius quod collectũ est, & expulsio eius quod præparatum est ad colligendum in mẽbro, unde ex medicinis bonis laudat mineralia abluta sicuti est tucia &c. Prohibitio additionis fit inquit cum abscißione materiei & retificatione cibi, & confortatione membri cum medicinis repercußiuis notis, & laudat aquam coriandri & emplastrum ex agresta trita. Prohibitio ulcerationis fit cum ijs medicamentis in quibus non est mordicatio, & sunt terra sigillata bolus armena, oleum omphacinum, aqua semperuiue, cerussa cum succo lactucæ aut mucilagine psylij, aut emplastrum cum cancris fluuiatilibus recentibus cum clymia curatio, ulcerati fit cum panno in aqua solatri infuso, & quotiens exiccatur madefiat desuper cum aqua eius etc. Aet.ser.16 ca.48. In exacerbationibus non ulcerati cancri rosas melilotum semen papaueris cum passò paululum trita coquito, & cum uitellis ouorum subacta imponito &c. Paul.lib.4.cap.26. loco

dolenti & præcipue in ulceratis cõmendat ſuccum ſolatri cũ molli linteo impoſitum & medicamẽtum, quod ex pompholyge conſtat, Gal. 14. meth. cap. 9. Cæterum ſi quando cancrũ per chirurgiam curare audebis, expurgato humore melancholico, ubi totum quod uitiatum eſt, prorſus excideris, ſicut nulla ſuperſit radix ſines effluere ſanguinẽ, nec propere eum inhibebis, imo premendo potius quæ circa ſunt, uenas exprimes ex his craßiorem ſanguinem, mox alijs ulceribus ſimiliter curabis etc. Quur aũt occulti cancri curari non debeant lege Gal. apho. 6. cõ. 38. & rem ſatis apte intelliges &c.

Obſeruationes circa purgationem.

Halyabbas in purgando non eris unica euacuatione contentus, ſed ſæpe & ſæpius purgare oportet, donec cognoueris materiam cancrum facientem eſſe penitus uacuatam, itidem ait Gal. 2 ad Glauc. ubi inquit quod tam diu faciendum eſt, donec ſanitas priſtina ſubſequatur, & ratio uictus optimos generans humores interim adhibeatur &c.

Cancro conferentia.

Conferunt cancro, alumen cum lumbricis, puluis antimonij, cinis cancri marini cum plumbo cancer fluuialis cum melle, ſtercus capræ cũ melle, caulis crudus ſæpe appoſitus, chelidonij radix, cerefoliũ cũ melle. ſuccus et ſemẽ dracanteæ, helleborus niger, caricæ pingues tanq̃ ſingulare remediũ non ulcerato, multipeda cũ terebinthina, naſturciũ cum albo oui et aceto, oleũ de iunipero, de fraxino, paſſulæ cũ ruta, plumbũ cum oleo, lac tytimali ſerpentaria, urticæ ſemen, unguentum Arabicæ de uzifur Auic. cera lota, hieralogodion, hiera Razes, confectio hamech, decoctio epithymi, pilulæ de fumoterræ, de lapide lazuli, diaſenæ.

De pronoſticis cancri.

Aet. ſer. 16. cap. 44. Cancros in pectore obortos omnino

deploratos esse scito, quemadmodum & eos qui in capite collo, humeris, sub alis & inguinibus generantur. sunt enim incurabiles, nam præterquam quod perfecte tolli non possunt, sanguinis eruptionis timor incumbit ne ex ea æger inter manus pereat, eos uero qui sumitatem pupillæ occupant, affectæ partis sectione facile curaueris &c. Cels lib. 5. non idem periculum carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatum est, & paulopost subdit, neq; ulli unquam medicina proficit, sed adusta protinus concitata sunt, & increuerunt, donec occiderent, excisa etiam post inductam cicatricem tamen reuerterunt, & causam mortis attulerunt &c. Gal. 2. ad Gla. cap. 10. Intentio est tumorem præter naturam, qua partibus sanis adhæret abscindere, sed ob uasorũ magnitudinẽ, quum præsertim fuerint arteriæ, profluuij sanguinis statim periculum imminet, quod si laqueis eas circumprehendas συμπάθειαι insequuntur, si autem & morbi radices exurere statuas, neq; huic rei maximum periculum deest, quum prope loca mortalia fit insignis adustio &c. Hippo. apho. 6. apho. 38. Cancros occultos omnes melius est non curare, curati enim cito pereunt, non curati uero longius tempus perdurant. Bac. Cancros occultos uocat, qui in penitioribus corporis partibus latent, sicuti in palato, in sede, & in sinu muliebri, quos nec sectione, nec ustione, nec aliter curandos consulto dixit, siquidem isti medicamẽtis, uel aliter irritantur breui homines interimunt &c. Paul. lib. 4. cap. 26. Hoc malum planè propter succi crassitiem non consanescit, utpote, quod nec repelli, nec discuti queat, nec totius corporis purgatione cedat, tãq; maleficum est, ut mitiora negligens remedia, uehementioribus irritetur & excandescat &c.

Auth. dissentientes circa cancros.

1 Adserere cancrum de uno in alium locum mutari.

2 Adserere,

2 Adserere cancros qualescunq; sint non esse curandos.

Confutatio dissentientium circa cancros.

Ad primum dicit Gal. in lib. de tumor. præter naturam capi. 8. quod humor qui cancros gignit, ob sui crassitiem, non ex uasis in circumiectam carnem delabitur, hoc est de uno in alium locum non mutatum. Obiectio. Alterius opinionis fuisse uidetur Ouidius Quum expresse dicat

Vtq; malum late solet immedicabile cancer
Serpere & illæsas uitiatis addere partes.

Serpere.n. non potest cancer, nisi de loco ad locum mutetur. Respon. Serpere hic accipitur pro paulatine crescere, si quidem cum cancer incipit, paruus est, moxq; adeo crescit ut ingentem locum occupet, sed locum non mutat. Ad secundum Gal. 2. ad Glau. cap. 10. inquit, quod cancrum in principio sæpe sanauit, & tunc præsertim quum atræ bilis humor admodum crassus uidebatur existere, nam sic purgantibus medicamentis ex quibus sanitas sequitur, prompte succumbit. Obiectio. Quo modo hoc fieri potest, quum Albucasis uir in hac re non spernendus dixit se non potuisse sanare aliquem, nec alium quemquam uidisse, qui ad id peruenerit? Responsio. Cancer dum incipit, si in loco corporis existat, in quo possit fieri eius eradicatio, nec de incisione uenarum ingentium uel neruorum timor sit facile curatur, & de hoc non intellexit Albucasis, sed de cancro maligno ac confirmato cũ dixit, & quando antiquatus & confirmatus fuerit, non oportet, ut appropinquetur ei &c. cuius rei dubium nemini est, quod non curetur.

De inflationis definitione ac diuisione.

Quod a Græcis ἐμφύσημα siue alio nomine ἐμπνευμάτωσις, & a latinis inflatio dicitur, excrescentia quædam est tumori similis a flato inspirato concepta qui modo sub cute, modo

sub pelliculis ossa & musculos contegentibus colligitur interdum circa uentriculum intestina peritoneum, oculorũ palpebras & testium scrota subigitur &c.

Loci consentientes de inflatione.

Nomen emphysema idem fere significat ac si diceres excrescentiam, quæ non aliter q̃ siquid cum oris spiritu impleretur, prouenit, sed de hac re uberius legere est Gal. in libro isagogico, ubi ἐμπνευμάτωσις inquit est excrescentia oculi similis tumori, & fit cum oculus tumefactus maiorem contraxerit pallorem & inflationem &c. Obiectio. Differt ne emphysema ab empneumatosi? Respon. Differt tantum ratione loci & non materiæ, quippe emphysema in locis abditis clam delitescit, empneumatosis uero palam omnibus sese patefacit, uterq; tamen affectus a flatuoso spiritu nascitur. Paul. lib. 4. cap. 28. inflatio ex flatuoso spiritu nunc sub cute, nunc sub membranis quæ oßibus circundantur aut musculos, aut aliquod uiscus includunt, collecto, nascitur etc. hoc idem ait Gal. 14. meth. cap. 7. & subdit, porro colligitur aliquando & in uentriculo & in intestinis, et in medio horum spatio & peritonei &c. Itidem habet Aet. ser. 15. cap 2. & ita sentit Auic. tertia quarti, ubi de apostematibus uentosis mentionem facit. Vide etiam Gale. 4. de uic. in morb. ac. cõ. 21. ibi inflatio bifariam est, nempe collecto in quibusdam cauitatibus uel sensui expositis &c.

De causis inflationum.

Causæ inflationum effectrices & primariæ sunt quæcunque natura flatuosa sunt, sicut legumina aqua &c. Causæ uero antecedentes sunt calor parum ualidus cibos uel humores pituitosos resoluere non ualens uel ipse cum suapte natura in flatum transeat id, eoq; fit, si calor uel extremæ imbecillitatis, aut nimium potens non fuerit, sed quodãmodo inter has

affectiones medium obtineat. Causa retenti flatus est uel crassities membri, uel constipatio pororum eius, aut quia flatus nimis ex se crassus & nebulosus exire a membro absque medici ope non potest. Causa coniuncta est ipse flatuosus spiritus in aliquo membro inclusus.

Loci consentientes de causis inflationum.

De causis proegumenis consule neotericos practicantes. nam frustra esset omnia in unum congerere, de causis antecedentibus loquitur Gal. *6. de sympt. cau. cap. 2. ubi spiritum uaporantem in uentriculis oriri inquit, quum uel humores pituitosi, uel cibi ab imbecilli calore in uapores resoluuntur, & paulopost subdit, quod calor in cibos agens si parum ualidus fuerit, ut eos quodammodo dissoluit, ita omnino non conficit, atque hinc flatus siue spiritus exoritur, atque hoc fieri inquit, si neq; calor per extremam imbecillitatē, neq; cum uehementes sunt ei uires, sed quum medium inter has affectiones obtinet. De causis retenti flatus lege* Auic. *tertia quarti, ca. 19. ibi. Retinetur propter spißitudinē suam & craßitiem, aut propter eius quod continet craßitiem & pororum constrictionem &c.* Paul *lib. 4. ca. 28. Membrorum autem densitas tum spiritus simul craßities efficit, ut idem spiritus non dißipetur &c. De causa synectica habes locos ex* Gal. *&* Paulo *& Aetio in locis supra allegatis, quos ipse consulito.* Auic. *tertia quarti, cap. 19. De apostematibus uentosis aliud fit a uapore leui & similatur æstuationi, aliud fit a uapore uentoso & cæ.* Bac. *hic locus Auicennæ adeo deprauatus est, ut uix poßit intelligi quid pro æstuationis uocabulo inferre uoluerit, nā antiquus codex habet æstuationi gentilis, excitationi, Andrea Bellunēsis althebegi reddit rationem gentilis quod excitationis uocabulo usus sit Auicennas, quod pro specie œdematis Razes. 13. cont. frequenter habet, significareq; dixit eleuatio-*

nem, quæ in cachexia fieri solet, sed quo modo hoc in malo habitu, cum sit leuis uapor ut supra, eleuationem pariat ut ipse gentilis refert, adhuc imaginari non possum, leuis siquidem uapor facile discutitur, nec præuiam dispositionem præbet ad hydropem ut cachexiæ nomine demonstratur, nec etiã possum capere, quo modo apostema flatulentum æstuationi, id est feruori, ut sonat uocabulum, aßimiletur, idcirco nec codex antiquus in hoc mihi satisfacit. Demum *quicquid sibi uelit* Andreas Bellunensis *pro althebegi tametsi plurima Arabum nomina perscrutatus fuerim, adhuc diuinare non potui. Scio tamen inter Arabica nomina inueniri alterbel, quod ab aliquibus interpretatur inflatio accidens in extremitate, ab alijs quod sit inflatio ex permixtione uaporum cum substantia membri, quicquid horum fuerit, certo mihi magis arridet, quàm altera interpretatio. Quod si impressoris uitio hoc factum sit, ut pro alterbel, legatur althebegi, non castigationi Andreæ, sed potius typographo adscribatur.*

De notis inflationum.

Inflationes facile deprehenduntur ex tumore tactui renitente, nam dum inflatio comprimitur non minus ac uter inflatus comprimentis tactum impellit, nec impreßionis uestigium posthac relinquitur. Interdum *etiam dum percutitur sonum instar tympani elidit. luceßitq; locus inflatione affectus, & quandoq; per totum corpus modo huc, modo illuc flatus impellitur, iuuaturq; æger maxime si ructum uel crepitum tunc emittat &c.*

Loci consentientes de notis inflationum.

Gal. 14. *metho. cap. 7. Differunt inflationes ab œdematis, quod pressæ digitis non retinent uestigium, siue* μὴ βοθροῦσθαι, *& sonitum ueluti tympanum reddunt &c.* Auic. *tertia quarti cap. 19. & est ei impulsio & uicißitudinaria acceßio, &*

& fortaſſe cauſat ſonitum percuſsio ipſius cum manu et proprie quando inuenit ſpatium ad quod aggregatur, ſicut ſtomachus & inteſtina &c. Vide in hoc latius Aet. ſer. 9. cap. 27. plura ſigna recitantem ex Archigene, præſertim ſi partes ſtomachi inflatio occupet, nam nimis longus forem, ſi omnia ad unguem recenſere uoluerim, nec eſſe poſſum ut ille pingens in paruo totum uolumine mundum, in fine tamen inquit Aet. quod ægri leuantur alimento inferne ſubeũte, et flatibus per ructus ſiue per inteſtina excluſis &c.

De inflationum curatione.

Inflationes una duntaxat indicatione remouentur, quæ curationis omnium communis eſt, ut id quod præter naturam in quocunq; loco fit, euacuetur. Sed particulariter tribus potiſsimum ſcopis curari ſolent, quorum primus eſt caloris imbecillis roboratio. Secũdus eſt materiæ craſſæ & flatuoſæ extenuatio. Tertius eſt denſitas meatuum corporis reſeratio. At hæc minime firi poſſunt, niſi & recte uiuendi norma tradatur, efficiaturq; interim ut proba concoctio euadat, ac flatulenti ſpiritus materia fouens extirpetur. Fugiẽda igitur quàm primum ſunt omnia craſſa flatuoſa humida, cruda, ac uiſcoſa, ut legumina caſtaneæ fructus &c. quorum loco ſubeant calida attenuantia ac flatum diſcutientia, porro ipſa concoctio proba efficietur, ſi uirtus concoctrix cum rebus aromaticis, quale eſt aromaticum roſaceum, Diacuminum &c. roboretur, uel ſi ea extrinſecus admoueantur, quæ hoc idem poſsint efficere, ut oleum de ſpica de abſinthio de mentha, & quæcunq; ſimul & ſemel flatus diſcutere & concoctionem adiuuare apta ſunt, at in extirpatione materiæ flatum efficientis maior ſatis opera danda eſt, quàm in reliquis ſiquidem uarietas loci affecti, ac flatuoſi ſpiritus craſsities et tenuitas, aliã atque aliam curationem expoſcunt. Si igitur flatus in inteſti-

nis contineatur, ſatis conſtat hunc ex uitiato uictu fieri, idcirco purgatis per clyſterem primum inteſtinis, per ea quæ attenuant ac calefaciunt, quales ſunt irrigationes ex oleo, in quo ruta & abſinthium bullierint. flatum diſcutito, confert etiam atque etiam cucurbitula abſque ſcarificatione admota, at ſi in muſculis ex contuſione inflatio retenta ſit, non calidis et acribus (ne inflammationes uel dolores irritentur) tollenda eſt, ſed ijs duntaxat, quæ mixtas facultates habeant, in principio igitur mitigatoria, & in declinatione diſcuſſoria adhibebis, ita tamen ne ab alteris ad altera repente tranſeas, ſed detractis paulatim mitigatorijs diſcuſſoria augeto &c. Mitigatoria ſunt ſapa æſypus oleum &c. Diſcuſſoria ſunt lixiuium, acetum, nitrum &c. Quod ſi inflationes antiquatæ fuerint, primũ lixiuio utitor, mox ijs, quæ molliunt & diſcutiunt etc.

Loci conſentientes de curatione inflationum.

Gale. 14. meth. cap. 7. *Indicatio curationis omnium communis eſt, ut quod præter naturam eſt euacuetur. in quocunq; id contineatur, propria uero poſt hanc communem eſt ut tenuiſsimis & calidis poteſtate medicamentis utantur & cæte. Quod uero tres particulares ſint ſcopi, habes ad hanc rem iuxta omnes neotericos practicantes communem ſententiam.* Paul. lib. 4. cap. 28. *loquens de curandi intentionibus dixit huc curandi ratio dirigenda eſt, ut membra rarefacies craſsioremq; ſpiritum extenues &c.* Aet. ſer. 9. cap. 27. *Cibus autem ipſorum diuidatur, ita ut in prandio tertiam, in cena uero reliquas duas acipiant partes, fructuum atque olerum humidorum eſum ſemper habeant ſuſpectam, & multum potum deuitent &c. Lege in hac re* Guidonem *de cauliaco tra. 2. ca. 4. & quæ fugienda ſint circa uictum, quæue aſſumenda, longa ſatis digreſsione ab ipſo intelliges,* Ioannes *de* Vigo *lib. 2. ca. 13. inquit, quia inflatio non fit, niſi per errorem cõcoctricis fa-*

cultatis, ideo utilißimum esse uirtutem cōcoctricem cum aromaticis speciebus roborare. De flatu in intestinis contento, et de eo qui in artubus & musculis sub cute latet, satis fuse loquitur Gale. 14. meth. cap. 7. ibi, atque in uentriculo & uisceribus, oleum quod tenuium est partium, quodq; rutam habet incoctam id præstabit &c. & subdit aliquando uero cucurbita magnæ, bis, ter ue sine incisione medio uentri affixa prodest &c. lege uberius hunc generali locum, & inuenies quæcunque a me pridem exarata sunt, itidem habet Auicennas tertia quarti cap. 20. nec ulla in re a Galeno discrepat. idē sensit Paul. & Aetius ser. 15. ca. 2. ubi inquit, at uero musculis ex contusione inflatis ex calidorum & acrium usu partes exacerbantur, & auctis inde inflammationibus musculi magis læduntur ac dolores intenduntur, mixtas itaque facultates habere oportet &c. uide illum si habeat. Sic Gale. loc. cit. Debēt enim contusi musculi leniri medicamento, cui mixta facultas sit, quæ simul concoquit, digerat, & modice adstringat &c. & reddit rationem huius adstrictionis, quia inquit si nil adstrictionis tale medicamentum habeat, auget aliquādo phlegmonas maxime in his corporibus, quæ sunt plethorica &cæ. Paul. lib. 4. cap. 28. Quare per initia medicamenta, quæ magis leniunt adhibenda, ubi facta est inclinatio ea, quæ digerunt &cæ. Gale. loc. cit. Quæ uero huius generis inflationes inueterarunt, primo ea quæ ex lixiuio componuntur adhibeas. Secundo loco hoc emplasticum, quod ex sordibus gymnasiorum percolatis, & una cum calce uiua ad luti craßitudinem admixtis componitur &c. Itidem habet Paul. similiter Auicennas & Aetius, hoc idem remedium commendant, quos legere poteris &c.

Inflationes facientia ex Dioscoride.

Inflationes pariunt allium, capparis, glans, castaneæ, la-

serpitium porrum, bulbus esculentus.

Inflationum remedia ex eodem.

Inflationes dißipant aspalathus, amygdalæ amaræ, absinthium, anisum, anethum, anthemis, althea, costos, cicer, cyminum, eryngion, epithymum, elenium, hyssopum, hieraciõ ma ius, iuncus odoratus, iuniperus, lac, ligusticum, hordeum, ocimum, peucedanum, rapa syluestris, rhaponticum, triticum thymoxhalme, urtica, uinacei, uinum chamædryite uinum ab sinthite & cæte.

De pronosticis inflationum.

Faciunt ad earum præsagia satis apte quæcunque infrascriptis aphorismis ab Hippocrate *describuntur, quum de inflatione, quæ a spiritu flatuoso progignitur, intelligi poßint,* Hippo. *apho.* 6 *apho.* 40. *Quibus dolor circa ilium fit absq; inflammatione, ijs febris superueniens soluit morbum. & apho.* 7. *apho.* 53. *Quicunque hepar circumdolent, ijs febris superueniens dolorem soluit,* Bac. *ex hoc* Gale. *loco conijcere poteris eos qui inflammatione intrinseca laborãt, necessario febricitare, unde per uerbum superueniens, etiam declaratur ab* Hippocrate *nullam fuisse antea inflammationem &c.*

Auth. dissentientes circa inflationes.

1 *Adserere inflationes esse secandas.*
2 *Adserere, ab inflationibus dolorem non posse effici.*
3 *Adserere, inflationes quascunque a superueniente febre dissolui.*

Confutatio dissentium circa inflationes.

Ad primum respondet Gale. 4. *in morb. ac. cõ.* 21. *dicens, eos importune facere, qui tumores præter naturam in musculis secant, tanquam pus in imo reperturi, sed nihil aliud præterquam spiritum, qui totam per carnem minutatim disseminatus est, uel thrombos, uel humiditatem uiscosam inue-*

nerunt, & sic talem sectionem tanquam inutilem ualde reprobat, quod itidem Auicennas dixit tertia quarti, cap. 19. ibi, & quandoque existimat homo quod sit apostema indigens perforatione, quare perforat ipsum & ingreditur uentositas tantum &c. Ad secundum Gal. apho. 7. cō. 53. inquit quod hepar uehementer dolet tum propter inflationem, tum propter spiritum flatuosum, & sic ab inflatione etiam fit dolor, imo ibi subdit Gale. quod dolor uehemēs propter flatuosum spiritum accidit. Ad tertium uidetur ratio & experientia in contrarium posita, nā tympanitis quæ a flatuoso spiritu oritur, tantum abest, ut a superueniente febre soluatur, quod etiam magis ab ipsa augetur. itidem dolor colicus, & quæcunq; a copioso spiritu flatuoso proficiscuntur, quinimmo spiritus flatuosus ipse nullibi a febre dissoluitur, nisi calor febrilis illius causam superet, & sic non omnes inflationes dissoluuntur a febre, sed hæ duntaxat, quarum causa minor satis est febrili calore & cæte.

IOANNIS BACCANELLII DE CONSENSV MEDICORVM in cognoscendis Simplicibus Liber.

Quo modo simplicium facultates cognosci posſint.

DIctum est a Gale. in secundo de simplicibus medicamentis, quod in expendendis simplicium facultatibus, neq; odoribus, neq; coloribus, neque similibus accidentibus fidem adhibere studeamus, sed ijs duntaxat, quæ tum in sanis, tum etiam in ægris corporibus perspicuo apparent. Non odoribus inquit quia simplicium temperaturas his

medijs aſſequi non poſſumus, tanquam eorum multa ſint, quæ odorem, ceu craſſam eſſentiam obtinentia, non habeant, ſed et ſi qua ſint odorata, etiam de his, ob inæqualitatem eorum ſubſtantiæ, non certo iudicare poteris, quum corpora diſsimilari eſſe ſubſtantia a Galeno per roſæ exemplum alias demonſtratum ſit, multoq; minus ex colore certum quid de temperaturis habere poſſumus, cum tam calida & frigida quàm humida & ſicca in ſingulis coloribus reperiantur. Erit igitur uia quaſi regia, ſi per experientiam facultates ſimplicium inueniamus, hæcq; haberi non poteſt, niſi eorum uirtutem per guſtum, (pleraque enim indicat guſtus) prius inueſtigauerimus, nam omnes guſtabilium corporũ particulæ dum in linguam incidunt, ſingulæ pro ſua natura, ſenſum mouent, quo fit ut omnia de temperaturis ex guſtu facile conijcias &c.

De odoribus.

De odoribus nihil in præſentiarum dixerim, cum ita diuerſas eorum definitiones inueniam, ut uix ſciam, quid certĩ explicem, aliqui enim aiunt odorem eſſe naturam ſicci euchymi, aliqui quod odor ſit fumalis euaporatio quod de mente Ariſtotelis aſtruere conantur, ſed falſo, quum odorare non ſolum animalibus terreſtribus, ſed etiam piſcibus ab ipſo Ariſtotele tribuatur, qua ratione fieri non poteſt, ut ipſa fumalis euaporatio, cum ſit terræ & aeris peculiaris paſsio, in aqua generetur, quare alij melius ſuo modo definientes, dixerunt odorem eſſe uaporoſam diffuſionem, quam rurſus definitionem, Auerrois ualidiſsima ratione confutat, quam longum eſſet recenſere, ſat tamen nunc ſit intelligere, quod hæc uaporoſa diffuſio potius ad odoris cauſam ſe extẽdit, quam ad ipſam definitionem, ſicuti ex Auicenna ſecunda primi, cap. 3. intelligi poteſt, cum dicat, Plurima cauſa in propinquitate ad uirtutem odorandi eſt ſubſtantia ſubtilis uaporoſa, pro qua re uide

problematum sectionem duodecimam probl. 10. ubi inquirit Arist. utrum odoris natura fumus sit an aer an uapor, uide etiam de sensu & sen. post medium, & secundo de anima, et inde odoris definitionẽ forte capies sat nobis sit, si medice di xerimus odorata esse plerunque tenuia & calida & si tenuitatis & caliditatis quantitas haud nobis nota sit, ut Galenus ubique fatetur &c.

De saporibus & eorum definitione, ac diuisione.

Sapor iuxta Aristotelis placitum, est paßio gustus a terrestri sicco & humido. secundam alteratricem potentiam ad actum deducta, & fit teste Aueroe ex comiscella partis siccæ cum parte humida, ubi præcipue aliqua ex calore præcesserit concoctio. Hic potest considerari trifariam, uel ratione primarum qualitatum, uel ratione ipsius substantiæ illas deferentis, uel ratione ipsius sensus gustus. Primo modo saporum alij dicuntur calidi, sicut salsus in secundo ordine, amarus in tertio, acris in quarto, alij sunt frigidi, ut acidus in secundo, stypticus in principio tertij, acerbus siue intense austerus in principio quarti, alij sunt medij, sicut oleosus, siue pinguis, dulcis, & insipidus, quãquam dulcia, iuxta Galeni dogma inter calida, sed non urentia reponantur.) Ratione substantiæ adhuc tripliciter, quia ex tenui substantia, acris & acidus sapor proficiscitur, ex crassa. Austerus quem ponticum uocant, & amarus ex media plures oriuntur sapores secundum magis & minus distincti, siquidem pinguis & insipidus primum, deinde dulcis, mox salsus, & nouißime omnium stypticus, id est adstringens oritur ratione sensus gustus, quia sapor uel gustui insipidus, uel delectabilis, uel omnino abominandus sese offert, insipidus cum sapore careat, tunc non nisi improprie sapor dicitur, sicuti sapor pituitæ & cucurbitæ, uerum insipidus etiam dici potest, si formam saporis habeat, nedum tamen ad opus

deductam Sapor delectabilis is est qui nullo modo gustum offendit, sed potius ei suauiter delectat, At abominandus is erit sapor qui uel nimium salsus, Amarus, acris, acerbus, aut qualitercunque fuerit partes gustus disgregans, Erunt igitur sapores iuxta cõmunem omnium opinionem numero octo, Nam Gal. & si septem tantummodo enumeret id sane intellexit, citra insipidum, similiter Aristoteles septem esse dixit, licet in enumerando postea esse octo concludat, Plinius lib. 15. cap. 27. esse decem adserit, & sunt dulcis, suauis, pinguis, amarus, austerus, acer, acutus acerbus, acidus & salsus, Nec discrepat a Galeno. siquidem iuxta Galeni dogma idem est Austerus adstringẽs & Acerbus, nec inter se differunt, nisi secundum magis & minus, unde 4. meth. cap. 7. Id uoco inquit austerum quod στρυφνὸν .i. adstringens, acerbum uero, quod intensum austerum est, Et scito quod Aristoteles uoluit ex Amaro & dulci tanquam extremis omnes sapores componi, quod itidẽ de coloribus ex albo et nigro fieri intellexit.

De actionibus qualitatum gustus.

Qualitater igitur gustus erunt. Adstringentia, Acria, Amara, acida, dulcia salsa. Oleosa, & Insipida. Quarum actiones singulas nunc exarare sane oportunum Adstringentia ergo quia terrestria & frigida sunt, ideo contrahunt constringũt, densant, repellunt, incrassant & refrigerant exsiccado, Acria uero quia ignea, extenuant, incidunt, diuidunt perpurgant, ex calefaciunt attrahunt & digerunt Amara, quæ terrestria tenuia sunt, perpurgant meatus, abstergunt extenuant, incidunt humores crassos absque manifesta caliditate, Acida tenuia frigida, extenuant, incidunt, perpurgant, refrigerant ac repercutiunt Dulcia calida non urentia, concoquuut, laxant, rarefaciunt, Salsa terrestria calida, Constringunt, contrahunt, seruant condiendo, & desiccant citra manifestam caliditatẽ ue

frigiditatem, oleosa aquea & aeria, humectant emolliunt, & laxant, insipida uero eo quod sunt aquea, cogunt incrassant cōtrahunt constringunt extingunt & obstupefaciūt etc.

De tertijs simplicium facultatibus.

Iam ex dictis qualitatibus hæ plerunque facultates pullulant, quæ sunt, emollientia, pus mouentia, indurantia siue exsiccantia, laxantia, emplastica. de obstruentia, abstergentia, aperientia, & rarefacientia, condensantia, constringentia, attrahentia, repellentia, anodyna, diaphoretica, catharetica, escharotica, epulotica, lac proritantia, menses citantia, urinam cientia, et sputum facilitantia & reliqua, ad quæ singula nostra iam iam conuertatur oratio &c.

De emollientibus & pus mouentibus.

Emollientia & pus mouentia utraque calida & humida sunt, differunt tamen quia suppurantia similimum corpori calorem & humiditatem habent, mollientia maiorem, quàm pro natura requiritur, calorem & humiditatem, præterea suppurantia in nostris corporibus ultra quod similem calorem obtinent, etiam existentem in eis humiditatem conseruant, at mollientia præterquam quod calidiora sunt etiam in partibus existentem humiditatem desiccant.

De indurantibus & exiccantibus.

Indurantia quum duplicem habeant substantiam terrenam & aqueam, ut portulaca psyllium solanum &c. ex humido frigidoq; temperamento constant, non humido simpliciter, sed potius medium obtinent, ex pugnantibus facultatibus exiccantibus scilicet & humectantibus compositum, nam indurant absolute quæcunque refrigerant & desiccant, dicimus tamen durum esse corpus quod ex congellatione durescit, sicuti siccum quod natiuum humorem non retinet, nam dura fiunt aut ex resiccatione, aut ex congelatione, aut ex nimia

impletione, aut demum ex harum coniugatione, exiccantur corpora citra congellationem in ualidis exercitijs in sole feruenti, ex inedia ingenti, in febre ardenti, & in medicamentis, quæ ita siccant, ut non refrigerent, congellantur corpora a uehementi frigore, implentur a largi tantum humoris affluxu, quæ igitur ex resiccatione durescunt, ea sanè humectatione curantur, quæ ex congellatione per calefactionem, quæ ex nimia impletione, per inanitionem, quæ ex horum coniugatione per humectationem, & calefactionem &c.

De laxantibus & tendentibus.

Laxantia proueniunt ex immodice humectantibus sicuti tendentia ex de siccantibus & refrigerantibus laxantium igitur remediarum, aliæ humectant, alia calefaciunt, alia emolliunt, alia euacuando ac purgando laxare solent.

De Emplasticis.

Emplastica media in caliditate & frigiditate collocantur, horum quædam terrestria siccãtia sine mordacitatẽ sunt, ut exacte lota calx, cerussa pompholix amylum, cadmia, terra cretensis, cimolio chandrus &c. Nonnulla sunt terrestria & aquea, ut albumen oui, nonnulla aeria ut butyrum oleum dulce, suillus adeps, & cera elota &c. Vocantur emplastica quæcunque medicamenta sua craßitie ac lenticia meatus corporis obstruunt.

De deobstruentibus & abstergentibus.

De obstruentia meatus & intima, quibus ἐμφρακτικὰ aduersantur, calida sunt & tenuium partium, ut nitrosa & amara, cutim uero & ulcerum sordes abstergentia pleraq; sunt dulcia & tenuium partium, ut mel, uel ex cerealibus seminibus, eruum, faba, hordeum, lupini &c.

De aperientibus & rarefacientibus.

Aperientia quæ ἀναστομωτικὰ dicuntur, & rarefacientia si-

ue διαφορητικά *inter se differunt, nam quæ meatus cutis reserant rarefacientia diuinus quæ uasorum ora aperientia, rarefacientium natura tum modice calida tum minime desiccans, tum tenuium partium erit, aperientium uero crassarum partium, tum acris & mordax, nam aperientia sunt acria et terrena ut cyclaminus cepe, fel taurinum &c. Rarefacientia ut chamamelum althea oleum ex cucumere agresti.*

De condensantibus.

Condensantia siue πυκνωτικὰ *sunt quæcunque refrigerant et adstringunt, ut semperuiuum portulaca. psyllium, lenticula palustris, mandragora, cicuta, altercum papauer, quæ stupefaciendi & enecandi uires habent, si his plus quàm ratio expostulat usus fueris.*

De constringentibus.

Constringentia crassarum sunt partium & frigida et aperientibus aduersantur, nempe eorum essentia est terrena & frigida, hinc στέγνωσις *idest cutis constipatio, quæ fit uel meatibus obstructis, uel illis ipsis densatis, cuius curatio habetur à Paulo lib.1.cap.21.*

De attrahentibus.

Attrahentia sunt calida & tenuium partium, suntq; in multiplici differentia, nam alia sponte nata sunt, ut dictamni essentia & propoleos, sagapeni & succorum cyrenaici & medici, alia attrahunt ex putrefatione, qualis est essentia fermenti, alia qualitatis familiaritate, attrahunt, idq; ex totius essentia similitudine, ceu quæ nutriuntur familiaria alimenta attrahunt talium medicamentorum sunt purgantia omnia.

De repellentibus.

Repellentia sunt frigida & crassarum partium, nam ut perpetuo calidum attrahit ita frigidum repellit, quod igitur uehementius cum frigiditate partium crassitudinē habet, id uiolentius propellit.

De anodinis.

Ἀνώδυνα, siue παρηγορικὰ sunt in duplici differentia, quædam enim anodyna per se sunt, quædam per accidens, quæ per se anodyna sunt, ea in primo ordine excalefaciunt & coniunctam habent partium tenuitatem, quæ uero per accidẽs adeo frigida sunt, ut stupefaciant, ueluti narcotica omnia, anodyna per se, si uere anodyna fuerint, nihil prorsus adstrictionis habeant necesse est, sed magis ut digerant, rarefaciant extenuent, concoquant, nam ita anodynam & sanantem simul facultatem habebunt, soporifera uero siue ὑπνωτικὰ refrigerant corpus & sensum eousque obstupefaciunt, ut si paulo liberius ebibantur mortem afferant, optima igitur erunt quæ una cum frigore desiccant. Nam quæ frigida sunt cum humoris copia, ceu cicuta, ea potui non sunt utilia, talis est mandragora excepto eius cortice sicco, & altercũ præter eius semina.

De Catharcticis.

καθαρκτικὰ sunt in duplici differentia, aut enim excrementa corporis expurgant, aut uim attractoriam familiarium succorum obtinent, quæ excremẽta purgant, aut id agũt per uomitum, aut per uentrem, aut per nares, aut per urinã, aut ex pectore & pulmone &cæ. Differunt tamen hæc inter se, & si purgantia nomine communi appellentur, tum quia diuersimode uocantur, ut errhina, apophlegmatizonta, uomitoria, uretica, bechica, &c. Tum quia similem uim non habent familiarium succorum, attractoriam &c.

De Causticis.

Caustica siue ἐσχαρωτικὰ, non modo calida, sed crassæ substantiæ sunt, ita ut corpus ignis instar colliquent, quod si non uehementer caustica, & tenuioris essentiæ fuerint, cũ exiguo dolore & morsu, carnem eliquabunt & σηπτικὰ, id est putrefacientia uocãtur, siue corruptiua absq; dolore, nam

putrefacientia

putrefacientia humectant simul, & calefaciunt, septica uero sunt, auripigmentum, sandaraca, chrysocolla, dryopteris, pityocampe, aconitum &c. De Epuloticis.

ἐπουλωτικὰ, id est cicatricem inducentia, sunt adstrictoria & desiccatoria. sed quæ conueniunt causis ulceribus, mediocriter abstergentia & morsu uacantia sunt, ut myrrha lythargyrus &c. De proritantibus lac.

Lac proritātia calida & humida esse debent, sed si uis lac copiosius fluere sanguinem, ad quem propius accedit, tūc contemplatur, quod si sanguis fuerit paucior, humectantem & excalefacientem uictus rationem exposcit, at uitiatus ceu biliosus primum purgationem desyderat, mox uictum, quem modo diximus, si pituitosus, medicamenta requirit excalefacientia in primo, uel in secundo ordine, non tamen desiccantia, & potiora sunt, quæ non tantum medicamenta, sed nutrimenta etiam esse possunt, ut eruca, fœniculum, anethum dum uirent et humide sunt nam sicca, ut apium polium smyrnium plusquàm oporteat excalefaciunt & exiccant, idcirco uitanda sunt, quum magis extinguunt, quàm lac procreant, similiter quæcunque desiccant, & refrigerant, lac prohibent, & quæcunque plus æquo excalefaciunt, & quæ sanguinem uitiant & corrumpunt, & minorem illum reddunt, fugienda sunt, sed ea duntaxat adhibebis quæ modice calefaciant, nullamq; insignem habeant adiunctam siccitatem, nam talia lac procreant &c. De excitantibus menses.

Menses citantia oportet ut excalefaciant, sed non ualenter desiccent, sicuti in lacte generando modice excalefaciāt, sed non desiccent ut dictum est, utraq; urinas prouocāt uerum non omne ureticum inquit Gale. menses prouocat, nec econtra, ut nonnulli uulgares medici affirmarunt. Vide tamē Paulum libro. 1. cap. 47.

De prouocantibus urinam.

Vrinam cientia sunt, calida & sicca, quum serosum sanguinem segregent, crassum uero cogant, ut semina, apij, petroselini, fœniculi, dauci, smyrnij, acoron, meon, & assaron.

De facilitantibus sputum & renes expurgantibus.

Sputum facilitantia, oportet ut sint incidentia, sed nõ insigniter calida, ne ualide desiccent, ut adiantum. Sicut renes expurgantia sint incidentia, sed nõ ualde humida, & lapidem incidentia, sed minimum caloris obtineant, ut radices asparagorum, rubi, betonica, polium, &c.

De particulari simplicium cognitione.

ABrotanum duplex, alterum masculum, quod omnibus notum est, alterum fæmellum, quod uulgo dicitur santolina & est humilis cypressus Dioſco. cap.26. tertij libri uersione Marcelli. Gale.6. de fac. simp. Plin. lib. 21. cap. 10. Paul. lib.7. calefacit & siccat in tertio.

Absinthium triplex, uulgare nostrum, Seriphiũ, quod marinum appellatur, & santoni cum quod plurimum in Gallia ultra alpes nascitur, & est illud iuxta Mathiolum Senensem cuius semen uulgo dicitur, sementina quæ pro uermibus datur pueris, & nota q Canabel Serapionis, non est sementina, ut uolunt aliqui sed est terra arenosa pluuialis, uide Dioſco. cap.24. et 25. lib.3. & Gal.6 de fac. simpl ubi amarã & adstrictoriam ac acrem qualitatem illi tribuit, Paulus libro.7. cal. in.1. sic in tertio.

Acacalis nisi sit species tamarisci, haud scio quid sit, quoniam nullũ semen uideri potest, quod sit huic simile, lege Dioscor. cap.103. lib. 1. Paul. lib.7.

Acatia, nõ habetur uera, sed eius loco accipitur succus prunioli agrestis communiter, quãquàm satius foret folijs rhus sumach uulgo appellati, uti, quam succo prunioli dicti, quo-

niam rhus eisdemmet facultatibus pollet, ac ipsa acatia teste Dioscoride. Nec eius gumi, quod à Serapione dicitur gumi Arabicum, habetur, sed eius loco gumi utimur, quod. 7. de facul. simpl. a Gal. describitur. Diosco. 118. cap. lib. 1. Theoph. capi. 4 lib 3. nam acatiam simpliciter spinam uocat, Plin. lib. 24. cap. 12. Galen. 6. de fac. simpl. siccat in 3. & refrigerat in secundo ordine, itidem ait Paul. lib. 7.

Acanthion. i. ἀκάνθιον, quid sit nescio, & si aliqui carduum montanum pro specie acanthij demostrent. Dioscor. c. 16. tertij. Galen. 6. de fac. simp. Plin. lib. 24. cap. 12. Pau. calidus est.

Acanthum. græce ἄκανθα, domesticum & syluestre, esse id quod uulgo brancha ursina dicimus, aliqui affirmarunt, uide Plin. ca. 22. lib. 22. & Diosco. cap. 17. & 18. tertij, & Gale. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7. discutit & siccat.

Achillea. i. ἀχίλλειος, non est millefolium, ut putant aliqui ex authoritate Plin. cap. 5. lib. 25. ubi ipse habet a latinis mille folium uocari, Serapio uocat succum achilleæ, eo q; rubeat, sanguinem draconis, qui nũc paratur ex sanguine arietis for bis & resina & mille alijs miscellis de Achillea. Diosco. c. 34. quarti, Gale. 8. de fac. simp.

Acinus siue ἄκινος, est iuxta Manardi opinionem basilicum syluestre, & iuxta Ruellium basilicum, domesticum, sed huic oppugnat Plin. cap. 15. lib. 21. quum dicat acinum non florere, de acino Diosco. cap. 45. tertij, Paul. lib. 7. mediocres adstringendi uires habet.

Acorus siue ἄκορον est secundum Manardum, uerus calamus aromaticus, Brasauola tenet quod sit galanga, aliqui q; sit uulgare gisiriũ, cõis opinio q; sit calamus aromaticus. De acoro. Diosco. cap. 2. primi, Gal. de fac. simp. & quinto eiusdem cap. 12. Pli. li. 27. c. 2. Pau. calefacit & desiccat in tertio.

Aconitũ siue ἀκόνιτον, uoluit Leonardus Fuchsius esse her

bam paris, sed falso quum nulla sit cum descriptione aconiti similitudo. Leonicenus credidit aconitum esse napellum Auicennæ, quum sint res dissimiles, nec adeo peccauit Auicennas in descriptione napelli, prout notat Leonicenus, ut uideri potest, ex Andrea Belunensi qui Auicennæ textum optime correxit. De aconito Diosco. cap. 75. & 76. quarti, duas species assignat, prima dicitur pardaliches, eo quòd pardos interficiat altera cynoctonon & lycoctonon, eo q; canes & lupos perdat, at mansa uel bibita, radix non statim interficit hominum, sed aliquos in duobus uel tribus uel sex mensibus perdit. Gal. 6. de fac. simp. & Diosc. iterum lib. 6. cap. 7. Paul lib. 7. lethalis uis & excedens est.

Adiantum græce ἀδίαντον, est uulgaris capillus ueneris. Theoph. ca. 13. lib. 7. Adianti duæ sunt species nigra & alba. uide Plin. cap. 21. lib. 22. Et Diosco. cap. 131. & 132. de adianto & trichomane, uocatur & adiantum politrichon & gallitricon ab ipso affectu, quem circa capillos efficit. Gale. 6. de fac. simp. in caliditate & frigiditate symetron est, extenuat desiccat & digerit itidem Pau. lib. 7.

Aegylops, siue αἰγίλωψ, est id quod uulgo dicitur, segala, & non est auena ut aliqui uolunt. Diosco. 134. quarti, Gale. 6. de fac. simp. Paul. discutit duras inflammationes.

Agallochon. i. ἀγάλλοχον, est lignum aloes, nũc habetur Venetijs, & nuper eius loco afferebatur, ex rhodo, oliuastrum, quod a Ruellio Aspalathum creditur, Diosco. cap. 21. primi, Gale. nullibi quòd sciam, nisi in succidaneis mentionem facit. Pau. lib. 7. locinerosis dysentericis & pleutericis opitulatur.

Agaricum siue ἀγαρικόν, notum est, ideo appellatum, eo q; abundanter in Agaria sarmatiæ nascatur. Plin. libr. 16. cap. 8. Nascitur in Gallia super arbores glandiferas, Dioscor. ca. 1. tertij, In Galatia Asiæ supra cedros, sunt qui dicant in Italia

iuxta laricis arboris radices nasci, Gal. 6 de fac. simp. Pau. digerit crassos humores & incidit.

Ageraton siue ἀγήρατον, sunt qui dicant in Hetruria inueniri simile origano. Diosco. cap. 57. quarti, & Gal. 7. de facul. simp. & 6 eiusdem, Paul. lib. 7. habet uim digerendi,

Allium græce σκόροδα, notum est omnibus, duplex est domesticum & syluestre domesticum σκόροδα a græcis dictum, syluestre ὀφιοσκόροδον. i. anguinum, non autem ut Brasauola scorodoprason uel ampeloprason, nam ampeloprason nil aliud est, quàm porrum syluestre, quod in uineis reperitur, & scorodoprason allium & porrum significat: Diosco. cap. 141. secũdi, Gale. 8. de fac. simp. desiccat & calefacit, in quarto excessu, uide etiam illum secundo de fac. alimentorum in fine.

Alcea. i. ἀλκέα, herba nota est dicitur uulgo malua syluestris siue althea syluestris, non habet proprium caput apud Gal. sed in cap. de malua, de hac mentionem facit septimo de fac. simp. Diosc. ca. 155. tertij, uolunt aliqui hanc esse, quam uulgo dicunt herbam ungaricam, Paulus libro. 7. syluestris maluæ genus est.

Alypũ, siue ἄλυπον, quid sit nescio, Hoc scio plures de mente athuarij uelle alypon esse turbit album, nam hoc ab ipso habetur, ubi de tripheræ compositioni agit, aliqui dicũt alypon esse alypiam, ut Paul. æg. aliqui dubitant an sit sena, Dioscor. cap. 173. quarti, Paul. bilem atrã semen alypi ducit et ulcerat.

Alysma græce ἄλισμα, nisi ea sit, quã Ruellius & Fuschius fistulam pastoris, & ab alijs plantaginem aquaticam, quæ uulgo dicitur barba syluana, affirmare nequid audeo, aliqui dicunt esse speciem betæ aquaticæ: Diosc. ca. 160. tertij, & Pli. cap. 10. lib. 25. duas species assignat, Damasonium etiam uocatur a Gal. 6 de fac. simp. & habet uim absterforiam.

Alison, siue ἄλισον, sicut ex Plin. cap. 11. 24. lib. excerpitur

uidetur esse herba, quæ rubia minor dicitur, uerum quia Aet. alison uocat syderitim heracleam quæ nullam præ se fert similitudinem cum rubia minori, icci rco quid sit affirmare non possum, de hac meminit Diosc. cap 96. tertij, & Gale. 6. de fac. simp. Nonnulli tamen duas species aßignãt, inter quas facile posset rubia minor connumerari, uerum ea quæ morsibus canum opitulatur deperdita est, nec reperitur Paul. lib 7. siccatoriam illi ac discussoriam abstersoriamq; uim tribuit.

Aloe. i. ἀλόη res est notißima, ita ut ubique plantæ eius ad delitias cernantur, cuius tria sunt genera hepaticum succotrinum & cabalinum. Diosco. ca. 23. tertij, meminit de hepatica, & Gal. 6. de fac. simp. desiccat in tertio, & calefacit in primo, adstringitq; modice.

Althea, siue ἀλθαία, planta est notißima, & uulgo dicitur maluauischio, meminit Diosco. ca. 154. tertij, Theoph. ca. 19. 9. lib. uocatur & hibiscus, & est malua syluestris. Gale. 6. de fac. simp. sub nomine hibisci, & 7. de fac. simp. cap. de malua: Pau. lib. 7. discutit relaxat, lenit, & concoquit.

Alumen græce στυπτηρία, iuxta Diosc. cap. 77. lib. 5. triplex est scißile rotundum & liquidum, loquẽdo de his quæ in medicinæ usum ueniunt (nam plura apud nos genera nũc habentur, sicut alumen rochæ, plumæ, fecis, catini, scaioli, & zucharini) scißile illud est quod nos plumæ uocamus, alumen rotundum non habetur in Italia, nec liquidum quãquàm Brasauola affirmat esse alumẽ rochæ, quem ualidißimis rationibus confutare Mathiolus Señ. conatur alumen zucharinum fit ex alumine roche ouorum albumine & aqua rosacea, alumen catinum fit ex herba uocata soda arabice chali, unde etiam sal alchali peruenit, nota est herba apud hetruscos alumen scaiolum fit ex petra lucida scamosa & transparenti, uulgo dicta, spechio d'asino, alumen fecis fit ex fece uini cõbusta. Gal. 9.

de fac.ſimp Plin.lib.35.cap.15.Pau.maxime adſtringit.

Ambroſia ſiue ἀμβροσία,iuxta Ruelliũ notiſsima eſt in Gallia,naſcitur inter ſegetes,uerum eam nec uidi , nec ſcio quid ſit,niſi ſit ſpecies artemiſiæ,Dioſco.ca.120.tertij,& Gal.6.de fac.ſimp.adſtringit & repellit.

Ambræ odoriferæ tres ſunt ſpecies colore diſtinctæ,citrina.ſ albida & nigricans,cuius mentio fit a Serap.lib.aggre. cap.hambar.Auic.lib.2.calida in ſecundo ſicca,in primo roborat cerebrum & cor confortat,nullibi q̃ ſciam fit mentio de hac apud Dioſ.uel Gal.aut Pau.uulgo dicitur Ambracane.

Amiantus græce λίθος ἀμίαντος,lapis eſt qui ex Cypro affertur,ſimilis alumini ſciſsili,ſimilis etiam ligno,unde Braſauola dixit eſſe aliquos qui eum credant eſſe lignum crucis Chriſti,nam in igne poſitus non comburitur,ſed magis illuceſcit. meminit Plin.cap.19.lib.36.& Dioſco.cap.113. quinti libri. Paul.libro ſeptimo.

Amylum græce ἄμυλον,res eſt notiſsima,dicitur uulgo,uoce parum deflexa amido optimi amyli conditiones recitantur a Plin.ca.7.lib.18.ut ſit albus leuis recens lenis,fit amylum ex granis frumenti,ut Dioſco.cap.92.lib.2. Et Gale.1.de fac.alimentorum,excerpitur ex Plin.ca.25.lib.22.quòd amylum corpus reſtringit,& fluxum ſanguinis,& in doloribus ueſicæ media untia ſumitur cum oleo & paſſulis.Gal.primo de fac.alim.ἄποιον,id eſt qualitate carentem,Paulus refrigerat mediocriter & ſiccat.

Ammi.i.ἄμμι,Seplaſiarij hoc dicunt ameos,& eſt ſimile ſemen cymino,ut teſtatur Plin.cap.15.lib.20.& Gale.6. de fac. ſimp.huius meminit,& Dioſco.cap.63.tertij, Quod uero decipitur per ammi non eſt uerum,ſed quid ſit neſcio Pau. cale facit & ſiccat in tertio.Gal.5.de fac.ſimp.itidem ait.

Ammoniacum græce etiam ἀμμωνιακὸν uulgo dicitur in of-

ficinis dicitur armoniaco, & est duplex iuxta Pli.c.24.li.12. primum thrausma dictum & altero est excellentius alterum phyrama, & est crassum & ueluti resina, Primũ thuris similitudinem præsefert, unde a Paulo & Aetio ammoniacũ thimiama nuncupatur, meminit Diosco.ca 89.tertij, & Gal.6.de fac.simp. Auer.5.collig. calidum in tertio, siccum in primo, Paul.lib.7. molliendi uires habet.

Amomum.i. ἄμωμον uerum nonnulli uolunt esse rosam de hierico, non uerum, esse quoddam semen habitum, sed credo uerum non haberi, si recte eius descriptionem perpendamus, utemur igitur loco amomi, acoro ut placet Gale. Diosco.capi.14. primi, Plin.lib.12.ca.13. Gal.6.de fac.simp. Pau.lib.7. eiusdem uirtutis cum acoro, sed paulo siccioris.

Ampelitis terra, græce γῆ ἀμπελῖτις sicuti & terra heretria samiachia selinusia, sunt apud me incognita. De ijs Gale.9. de fac.simp. diffuse & Diosc.c.138.lib.5.Paul.lib.septimo.

Ampeloprasson, siue ἀμπελόπρασον.i. agreste porrum, uulgo dicitur porandello, de hoc Gal.6.de fac.simp.meminit & Diosc.139.secundi, Pli lib.24.cap.15.Pau.lib.septimo accerrimum calidißimumq; in summo ordine quamobrem ulcerat.

Anagallis græce etiam ἀναγαλλίς, est herba quæ alio nomine dicitur morsus gallinæ quãquàm non defuerint, qui anagalidem, portulacã syluestrẽ esse affirmarunt, aliqui ẽt dixerunt anagalidem esse pauarinam, uel centonem, sed longe a uero decipiuntur, quum flores illis non sint eius qualitatis ac ab ipso Diosc.pinguntur, cap.170. secundi, de utraq; anagalide scripsit Gal.6. de fac.simp. Deceptus est Razes interpretans anagalydem pro matrisylua, Pau.uis est absterforia sub calida, et attractrix, Serapio lib.aggre.calefacit parum & siccat sine mordacitate.

Anagyris ẽt græce ἀνάγυρις, planta est aborescens aliquibus

herbarijs ualde cognita, hanc uoluerunt quidam esse quam dicunt uuluariã, refert Mathiolus eius copiã inueniri in Trentino agro, ego eam minime uidi, de hac Gale. 6. de fac. simpl. meminit, & Diosc. ca. 158. tertij, Plin. lib. 27 cap. 4. Pau. lib. 4. calefacit & discutit.

Anchusa, siue ἄγχουσα, quid sit, ut ingenue fatear, nescio, audiui a quibusdam pluribus in locis nasci, & flores habere a buglossa non ualde dissimiles, huius tres species a Diosc. ca. 25. 26. & 27. lib. 4. cõnumerantur, & a Plin cap. 20. 21, lib. 22. Et a Gal. 6. de fac simp. quatuor species, Pau. adstringẽdi uim habet aliqui hanc Asini lactucam dixere.

Androsæmon, siue ἀνδρόσαιμον. i. humani sanguinis herba, notissima est, nam est species hypericonis, differt ab eo, quũ frutex sit gracilibus ramulis surcosus puniceo colore, rubentibus uirgis &c. ut Diosco. cap. 164. tertij, & Gale. 6. de fac. simp. Pau. li. 7. duplex genus alterum quod diximus, alterum dionysias dictum, cuius fructus purgant & folia desiccant.

Anemone, siue ἀνεμώνη, nisi ea sit, quæ a Brasauola uocatur papauer syluestris, cuius flores sunt rubri, certe nescio si unquam uiderim, hoc certo scio non esse herbam uenti, ut Ruellius, nam herba uenti iuxta placitum Simonis Ianuensis est parietaria, quòd uulgo dicimus uitriola, aut grassella. sunt qui anemonem uiderint longe a papauere syluestri differentem. Diosco. cap. 167. secundi, Plin. lib. 21. cap. 23. Paulus libro septimo, uim habet acrem abstersoriam, & extrahendi ac recludendi ora uasorum.

Anethum græce ἄνηθον, res est notissima, quæ ita similẽ fæniculo effigiem præsefert, ut uix ab ipso, nisi per gustum cognoscatur, meminit de anetho Gal. 6. de fac. simp. & Diosco. cap. 60. tertij, Pau. lib. septimo calefacit in secũdo ordine intensius & siccat paulo remissius.

Anisum, siue ἄνισον, res nota & uulgaris est, de hoc mentionem facit Gal. 6. de fac, simp. semen suum dicens esse calidum & siccum in tertio gradu, & Diosco. cap. 58. tertij, Pau. lib. 7.

Angelica herba nota est calida & sicca in tertio ordine, unice ualet contra uenena, perseuerat a peste comesta, confert humori pituitoso crasso, sanat tussim ab humore uiscoso, si eius decoctum bibatur, consolidat ulcera interiorū, coagulatum sanguinem soluit, roborat stomachum, recuperat appetitum, ualet defectui cordis & morsibus canum.

Anonis siue ἄνωνις, spina est quæ in aratis terris nascitur, uulgo dicitur bognacho, Gale. 8. de fac. simp. anonis calida in tertio gradu & c. huius meminit Diosco. ca 19. tertij, & Theophra. ca. 5. li. 6. de hist. plantarum, & Pli. ca. 4. li. 27. Pau. li. 7 urinam cit, calculos conterit, & dolores dentium mitigat.

Anthemis siue ἀνθεμὶς, apud Dioscor. est chamomilla, duæ aliæ species a me non uisæ necdum cognoscuntur. Diosco. capi. 145. tertij, & Gal. ca. 9. lib. 3. & sexto de fac. simp. inquit ꝙ chamomilla calida & sicca est in primo gradu, Pau. uirtute tenui discussoria laxantiq; constat.

Anthyllis siue ἀνθυλλὶς, nisi ea sit, quæ uulgo dicitur salsola de mente Ruellij, certe quid sit diuinare non possum, huius duæ sunt species, de quibus Gale. sexto de fac. sim. meminit & Diosc. ca. 144. lib. 3. Plin. lib. 21. cap. 29. Paulus libro septimo exiccat & abstergit.

Antirrhinon, siue ἀντίῤῥινον, quid sit nescio, sunt qui uiderint & uulgarem in Italia nasci passim affirmant Dioscor. cap. 128. lib. 4. & Gal. 6. de fac. simp.

Anthera, siue ἀνθηρὰ, non est flos, ut nōnulli putarunt in medio rosarum positus, sed potius quædam compositio, ut ex Gal. Pau. Cor. cel. elicitur ad oris ulcera, & pedum scissuras, & digitorum pterigia accommodata.

Aparine inter lentes nascitur, omnibus nota est, uulgo, eo quòd folia in modum calcaris habet. speronella dicitur, uel ut aliqui uolunt in modum stellæ folia, heret uestibus hominum. Diosc cap. 95. tertij, Gal. 6. de fac. simp. Pau. libro septimo, mo dice abstergit & desiccat.

Aphace, siue ἀφάκη, est res similis uitiæ, sed non est uitia, Theoph. septimo, & .11. cap. lib. 6. connumerauit aphacen inter species cicorij. similiter & Plin. lib. 21. sed ca. 5. lib. 27. postea historiam ex Diosc. recitat, quare iuxta Diosc. connumeranda est inter legumina, non autem inter herbas syluestres, Diosc. ca. 137. secundi, Gal. 2. de fac. alim. Pau lib. septimo, adstringit ualentius siccat & mediocriter calefacit.

Apion græce σέλινον, satiuum, nil aliud est quàm uulgare dictum petroselinum, ut testatur Plin. ca. 11. lib. 20. Apium syluestre quo utuntur seplasiarij pro uero apio est apium aquaticum, eleoselinum a Diosc. dictum, ut testatur Thoph. cap. 6. libro septimo, non autem est ut placet Ruellio, quod uulgo dicitur il macerone, Petroselinum uero. i. saxatile apium maxime macedonicum, nusquiam in Italia nascitur, apiũ uero hipposelinum dictum. i. grande apium, illud esse tenetur, quod uulgo leuisticum dicitur, De apio meminit Diosc. 67. 68. 69 70, & 71, tertij, & Gal. 8. de fac. simp. & .6. eiusdem Pau. lib. septimo, tanti caloris est, ut menses & urinas eliciat.

Apios herba quid sit, nam græce ἄπιος etiam dicitur, nisi sit species raphani haud scio quid dicere debeam, Ruellius familiarem herbam esse rusticis Galliæ inquit, & communiter ab ipsis edi, sed quum dicat Diosc. uomitum dicere, nescio si illi credendum sit, sunt qui dicant uidisse inter segetes nasci cum folijs rutæ, sed paulo strictioribus & uiridioribus, ego nec uidi, nec scio quid sit Diosco. cap. 170. lib. 4.

Apiastrum græce μελισσόφυλλον, est illud quod uulgo dici

tur cedronella ouer melissa, ouer muliferno, in paßionibus cordis (si Serapioni creditur) multum ualens. Diosc. ca. 109. tertij, & Gal. 7. de fac. simp. utitur pro marubio duplicata dosi Paul. lib. 7. uiribus marubio per omnia respondet.

Arbutus græce κομαρος arbor similis cotoneo malo, uulgo dicitur in Hetruria albatro: Dioscorid. cap. 143. primi, & Galenus septimo de fac. simp. turdi libenter arbuti fructibus uescuntur in hyeme, Paulus libro septimo acerbæ qualitatis est aduersatur stomacho.

Arction, siue ἄρκτιον, & personantia similia sunt nomina, sed quid sit arction, nisi ut Ruellius, sit lappa minor, facile dicerem me nescire, quãquam sunt qui lappam minorem dicãt a Diosco. uocari xanthion, de arctio loquitur Diosco. ca. 101. quarti, & Gal. 6. de fac. simp. Personatia tamen est lappa maior Plin. lib. 25. cap 9. Paul. libro septimo, uis tenuis siccans, & mediocriter adstringens.

Argemone siue ἀργεμώνη, inter species papaueris connumeratur, ego tamen nusquam argemonem uidi, & si ubiq; nasci Mathiolus Señ. affirmet, hoc bene scio non esse agrimonium siue eupatorium, ut nonnulli Dioscor. cap. 168 secundi, & Plinius ca. 8. lib. 25. De hac apud Gale. nil memini me legisse Pau. abstergit & discutit.

Argentum uiuum, siue ὑδράργυρος, res nota est, duplex artificiale & minerale, sed quo pacto conficiatur lege Dioscor. cap. 64. quinti, Gal. 9. de fac. simpl. nunquam ausus est experiri an foris uel intus applicandum foret, ueluti uenenum mortiferum. Auer. 5. collig. ca. 9. est frig. & humid. Gal. 4. de fac. simp. cap. 18. calidum est & siccum.

Aristolochia, siue ἀριστολοχία rotunda & longa notißima est apud seplasiarios, tertia species eius est elematitis uocata, quæ in Italia non habetur, de quarta specie, facit mentionem

Plin.ca.8 lib. 25. & uocatur pistolochia. De Aristolochia meminit Gale. 6. de fac. simp. & Diosco. ca. 4. lib. 3. commendatur in epilepsia, Paul. libro septimo, calida tenuis abstergens sub acris, Auer. cali. & sic. in secundo.

Armenius lapis, siue λίθος ἀρμένιος, iuxta Manardi placitum raro inuenitur licet Mathiolus Senensis dicat in mineris Argenti huius copiam inueniri, & dici uulgo uerd'azurro, quod nec affirmare nec negare audeo, siquidē sua experientia comprobatum refert in ijs omnibus quæ ab antiquis scripta sunt, uide Diosc. ca. 59. quinti, & Gal. 9. de fac. simp. & Alex. trallianum, cap. 22 lib. 1. & Plin. cap 6. lib. 35.

Aron siue ἄρον, est species dracunculi siue serpentariæ, & paßim cognoscitur, uocaturq; in hetruria uulgo gingaro, & fit ex eius radicibus aqua ad dealbandam faciem, Diosco. capi. 157. secundi, & Gale. 6. de fac. simp. Plin. lib. 19. cap. 5. & lib. 24. cap. 16 Et Gal. 2. de fac. alim. Pau. libro septimo, calore & siccitate est primi ordinis ex terrestri calida & adstringente substantia.

Artemisia siue ἀρτεμισία, uulgo cermisia palam agnoscitur, in hac deceptus est Brasauola confundens Artemiam cum partenio uulgo matricaria appellato, cognosco ego primam & tertiam speciem, & est apud Regienses in usu. Diosco. capi. 118. & 119. tertij, Plin. cap. 7. lib. 25. Gale. 6. de fac. simp. calida in secundo, & sicca in tertio ordine.

Asaron siue ἄσαρον, est id quod uulgo dicitur bacchara, sed quid deinde sit bacchara, lege eius caput Dioscor. cap. 9. lib. 1. Gal. 6. de fac. simp. Plin lib. 21. cap. 6. Paulus libro septimo, similem acoro uirtutem habet.

Asclepias siue ἀσκληπιάς, nisi ea sit herba quam uocant hederam terrestrem, aut uincetoxico ut Fuchsius, certe nescio quid sit, hoc scio Empiricos pro mirabili potione in uul-

neribus sanandis hedera terrestre uti. Diosc. ca. 97. li. 3. et Gal. 6. de fac. simp. Plin. cap. 5. lib. 27. Pau. libro septimo, calida & sicca tenuisq; substantiæ.

Aspalathus, siue ἀσπάλαθος, quid sit ignoro, quum in Italia non habeatur, sunt qui dicant esse sandalum rubeum, Ruellius tenet quod sit agallochon uulgare, sed quum non præ manibus habeatur, iuxta Galeni placitum in succidaneis pro eo utemur semine uiticis. Diosc. cap. 19. lib. 1. Pau. libro septimo, constat uirtute acri & adstringente.

Asparagus, siue ἀσπάραγος, uulgo notus, duplex domesticus & siluestris per se nascens. Gale. 6. de fac. simp. sunt abstersiui, Plin. 10. ca. lib. 20. uisum corroborat & doloribus thoracis & rhenum medetur. Auic. fen. ulti lib. 4. bonum odorem in toto corpore inspirant, urinam uero male olere faciunt, Pau. lib. septimo, medius in calore & frigiditate.

Asphodelus siue ἀσφόδελος, uulgo apud seplasiarios dicitur affodilo, a latinis uocatur hastula regia, notus est, huius Gale. meminit. 6 de fac. simp. ubi habet quod cinis eius radicis facit ualenter renasci pilos, Diosc. ca. 159 lib. 1. Pli. lib. 22. ca. 22. Paul. lib. septimo, uim habet detergentem discutientemq;.

Asplenon siue ἄσπληνον, est uulgare citrach, etiam lingua ceruina est phyllitis apud Dios huius meminit Gal. 6. de fac. simp. & Diosc. cap. 142. lib 3. ait Gal. & si subtilium sit partium nihilo minus non esse calidum frangit lapidem minuit lienem, Plin. lib. 27. ca. 5. Pau. lib. 7. est uirtute tenue, sed non calidum, ut supra Galenus.

Aster atticus, siue ἀστὴρ ἀττικὸς, a multis cognoscitur, in pratis nascens, Serapio non distinxit hunc ab iringo, quoniam utrique flores in modum stellæ habent Diosc cap. 115. lib. 4. et Gale. 6. de fac. simp. uocatur & bubonium eo quòd bubones sanat, & uocatur a Plin. lib. 22. cap. septimo, & octauo, cen=

tum capita, Pau. lib. septimo, mixtæ est uirtutis digerentis et refrigeratoriæ, iccirco bubonibus prodest.

Astragalus, siue ἀστράγαλος, nunquam a me uisus, nec in usu est, huius meminit Diosco. cap. 60. quarti, & Plin. cap. 8. lib 26. Gal. 6. de fac. simp. Pau. lib. septimo, non ignauiter desiccat & eius radix adstringit.

Athara græce ἀθήρα, quid sit, declarat Diosc. cap. 83. secundi, esse genus pulticulæ quod apud teutonicos paratur ex farina lacte & butyro in conuiuijs & in cibandis infantibus, Gale. etiam primo de fac. alimen.

Attractyllis siue ἀτρακτυλλίς, a Theodoro interpretatur fusus syluestris, ego certe quid sit nescio, scio Hermolaum uelle carthamum syluestrem, cnicum dictum esse atractilidem, Diosco. cap. 98. tertij, Plin. cap. 15. lib. 21. & Theoph cap. 4. libro. 6. Pau lib. vij ui siccante & mediocriter callida pollet.

Attriplex Græce ατραφαξυς, notißima res est, uulgo trepesse dicta, quãquam non defuerint, qui hanc herbam esse illam quæ uulgo dicitur spinachia, uoluerint, Diosc cap. 110. secundi, & Gal. 6. de fac. simp. facit eius semen uomere, & purgare corpus per inferiora Razes refert se uidisse hominem acceptis eius duabus drachmis asselasse usque ad magnam debilitatem Pau. est humidum & frigidum in secundo.

Auellana græce κάρυα ποντικά, nota est, syluestris & domestica. De ijs, Diosc. cap 146 primi. Gale. septimo de fac. simp. & 2. de fac. alim. uulgo dicitur niciola, Pau. lib septimo, frigidiores sunt, & austeræ in cæteris iuglandibus æquales.

Auena græce βρῶμος, res est notißima sic quoque uulgo dicitur de hac meminit Diosco. ca. 85. secundi, & Gal. 6. de fac. simp. Plin. cap. 25. lib. 22. Paul. lib. 7. siccat & modice discutit alicuius adstrictionis compos existens.

Baccharis, non est asaron ut hucusq; putatum est a sepla-

ſtarijs, nec eſt ſcarlegia ut uoluit Braſauola de mente Leoniceni, quum in radicibus ſcarlegia bacchari non reſpondeat ut uideri poteſt ex Dioſcori.cap. 46. tertij. quare dicendum eſt baccharem noſtris in partibus non haberi, Paul. lib.7. βάκχαρις, acris eſt & odorata eius folia adſtringunt.

Ballote ſiue βαλλωτη, id eſt marubium nigrum eſt ualde notum adeo ſimile eſt mellissophillo, ut niſi per odorem malum agnoſceretur, uix id per uiſum ſcires diſcernere, Dioſcori. cap. 109. tertij, & Paul. lib.7. acris eſt & abſterſoriæ facultatis.

Balſamum ſiue βάλσαμον, uerum non habetur, ſed oleum antiquum pro balſamo uendunt, de balſamo lege Plin. cap. duodecimo lib. uigeſimoquinto & Theoph. cap.6.lib.9. & Iuſtinus hyſtoricus lib.36.& Dioſ cap.18.primi, Gal. 6. de fac.ſimp. deſiccat & excalefacit in ſecundo exceſſu & eſt tenuium partium, itidem aſſerit, Paul.lib.7.

Barba hirci græce τραγοπώγων. in hetruria uulgo dicitur ſaſſefrica, herba nota eſt. ſunt qui uelint ſimilem eſſe ſcandici, huius aqua chymico more ſtillata mirabiliter uulnera recentia carnis cum ſyndone applicata ſanat. Theoph.ca.vij.lib.vij. Dioſc.cap.132.lib.2.

Bbdellium ſiue βδέλλιον, res nota eſt, uerum quod pingitur a Dioſco. non habetur, quod magis nicreſcit & reſinum eſt, magis mollit, duplex reperitur Scicilianum quod folijs & radicibus palmæ aſsimilatur & uulgo neapoli dicitur cephaleone, cuius germen adhuc molle comeditur. Et iudaicum quod deſcribitur a Dioſcoride capite. 61. primi, dè primo loquens, Gale.8 de fac.ſimpl. dum de palma mentionem facit, dixit, medullam encephalon uocari, unde corrupto uocabulo uulgo cephaleone uocatur, Paulus libro ſeptimo, emollit, maturatq́;.

Beta

Beta græce τεῦτλον, nota est, nam ubique paßim nascitur, nigra est & alba, & tertia species, ut refert Mathiolus in agro Trentino inuenitur, quæ rubea est & radices habet carotis similes, comeditur non minus insuauis quàm ceteræ radices in acetarijs, Galenus octauo de fac. simpl. Plinius libro 20. capite octauo, & Dioscorid. capite. 112. secundi. succus betæ albæ per clysterem infusus mirum in modum uẽtrem constipatum soluit etiam si per alia enemata solui non posset, Paulus libro septimo, nitrosam uim habet abstergit iccirco & discutit.

Betonica græce κίστρον, notißima res est, habet multas uires quæ ab Antonio musa Cæsaris Augusti medico exarantur, uide Dioscorid. capite primo quarti, & Galenus octauo de facul. simpli. Paulus libro septimo, duas species enumerat, sunt qui uelint calidam & siccam esse ob id quod incidit & subacris est.

Bitumen quod græci ἄσφαλτον uocant, est quædam mixtura cum pice & alijs miscellis, quare ad eam non confert, quæ a Dioscor. recitantur: Nascitur bitumen in Iudea in eo lacu, quo Iordanus fluuius ingreditur, sed de his latius uide cap. de Naphtha, Dioscorides capite. 84. primi, Plinius libro 35. capite. 15. Galenus secundo de fac. simp. Bitumen in marimortuo inuentum, uim resiccatoriam & excalfactoriam habet in secundo ordine, ad glutinationes uulnerum cruentorum idoneum, itidem ait Paul. lib. 7.

Blatæ græce σίλφη, sunt animalia quæ circa molas, & in pistrinis inueniuntur similia grillis uocatis, ualent ad dolores aurium, uocantur etiam blatæ quæ in carnibus porci salsis inueniuntur, sed non sunt quæ a Dioscoride cap. 35. secundi, recitantur, quæ uero circa molas inueniũtur, ab aliquibus uulgo pintole uocantur, uide Pau. lib. 7.

Blitum, siue βλῆττον, uulgo dicitur Biedone, duas habet species alteram caloris rubei alteram albi, nullum ferè usum obtinet in re medica, peruertit stomachum, Dioscorides cap. 108 secundi, & Plinius libro. 20. capite 22. Galenus sxto de fac. simp. Paulus libro septimo, frigidum & humidum in secundo ordine.

Botrys herba, siue βότρυς, aliquibus nota est herbarijs, quæ nisi sit artemisiæ species haud scio plane quid explicem, meminit Dioscorid. capite. 121. tertij, Plinius libro. 25. capite septimo, & libro. 27. capite. 8. Paulus libro septimo, planta est insigniter odorata.

Braßica græce κράμβη, nota & uulgaris est, uulgo dicitur, cauolo, siue uerza, cuius multæ sunt species, ut refert Theo. capite quarto, libro septimo, & Plinius capite octauo libro nono, prima braßica est, quæ magnum habet tyrsum cum longis folijs, est & altera quæ crispa habet folia, & dicitur apiana, alia est quæ caulem habet subtilem cum teneris & tenuibus folijs, est & apud Plinium lagotoria braßica, quam nonnulli uolunt esse id quod dicitur uulgo il capuzzo, sunt & aliæ quã plures braßicæ species, quas narrare longum foret, semina braßicæ inueterata si seminantur in rapas transeunt, & econuerso, braßica marina est uulgaris soldanella, Vide Dioscorid. capite. 111. secundi, Galenus tertio de facult. simpli. capite. 14. & settimo eiusdem & secundo, de facul. alim. Paulus libro settimo, quæ comeditur siccat & abstergit, ualentius tamen syluestris.

Britanica, siue βρεταννική, nisi sit bistorta, aut betonica, quæ nunc est in usu certe nescio quid sit, Dioscorides capite secundo quarti, Galenus sexto de fac. simp. Plinius libro. 25. capite tertio, uocatur ab Auicen. Bertanich. Paulus libro septimo adstringit & conglutinat quidam dixerunt esse lapatium acu-

tum, ſed decipiuntur.

Bromos herba, ſiue βρῶμος ἡ πόα, ſimilis eſt auenæ, & eſt auena ſyluestris, meminit Plin. lib. 22. cap. 25. & Dioſcorid. 135. quarti, Galenus ſexto de fac ſimp. deſiccat & digerit mediocriter & ſine morſu, & primo de facul. alimen. itidem Paul. lib. 7. aſſerit.

Buccinæ Græce πορφύρα, ſunt animalia oſtracodermata, id eſt duri corticis & naſcuntur in mari ſicuti & purpuræ, ſunt ſimiles buccinis ſiue tubis unde dictæ ſunt, maiores iis ſunt purpuræ & habent liquorem in gulæ uenis, quo infectores intingendis ueſtibus purpureum colorem efficiunt, lege Plin. lib. 9. & Dioſcor. capite quarto ſecundi. Galenus ſecundo de facul. ſimpl. deſiccant ſine morſu dum uruntur & in pollinem conteruntur.

Bugloſſum, ſiue βούγλωσσον, id eſt lingua bouis, nil aliud eſt, quàm noſtra uulgaris borago, de hac meminit Galenus ſexto de facul ſimp. & Dioſco. capite. 123. libri quarti. Pau. libr. 7. humidum calidumq; temperamento eſt.

Bulbus ſiue βολβὸς, uomitorius, niſi narciſſi ſit ſpecies, & bulbus qui edendo eſt, niſi ſit Aſcalonia uulgaris, neſcio profecto quid ſint, Dioſcorides cap. 160. & 161, ſecundi, Scio noſtras Aſcalonias non eſſe Galeni bulbos quum acerrimæ ſint, nec quales a Galeno ſcribuntur. Vide Galenum quinto de facul. ſimp capite. 22. & ſecundo de facul. alimen. Paulus libro ſeptimo. Amari ac adſtringentis ſaporis modice eſt ſiccat glutinat uulnera & abſtergit. Vomitorius uero multo calidior, uide & Galen ſexto de facul ſimp.

Bunium, ſiue βούνιον, uulgo nauone ſaluatico, duæ eius ſunt ſpecies, ut Plinius capite quarto libro. 20. bunion & buniada, huius meminit Galenus ſexto de facul. ſimp. & Dioſcor. cap. 119. quarti, Paulus libro ſeptimo, bunium calidum eſt urinam

& menses ducit.

Buphthalmos, siue βυφθαλμον, id est oculus bouis, non est cotula, ut Fuchsius, sed flos similis chamomillæ luteus est, nō circumcirca albus, ut nonnulli huius meminit Dioscor, cap 147 tertij, Et Galenus sexto de faculta. simpl. Plinius libro uigesimoquinto capite octauo, Paulus libro septimo, discutit ac duritiees emollit.

Cacalia, siue κακαλία, quum semen, ut ait Plinius, capite secundo, lib. 25. paruum producat, ac sunt margaritæ paruæ, nescio profecto diuinare quid sit, uide Dioscorid. capite. 117. quarti, Galenus septimo de facul. simpl. Paul. libro septimo, ualet sicuti cancamus.

Cadmia, siue καδμεία, fit ære in fornacibus accenso adherente fornacum parietibus, & est res quæ nunc uulgo tutia dicitur. Dioscor. cap. 42. quarti, Plinius libro. 34. capite. 13. uide Gale. 9. de fac simp. Paul. lib. 7. desiccat abstergit & concaua ulcera explet.

Calamintha, siue καλαμίνθα, est id quod uulgo dicitur calamento, huius sunt tres species, ut refert Dioscorid. capite. 38. tertij secunda species uulgo dicitur neueda, nec est ea uulgaris herba quæ dicitur herba gatta, ut refert Brasauola, nec ista herba gatta est tertia species, ut Ruellius putat, quoniam similis est mentastro, non autem urticæ uel melissæ, ut herba gatta, Galenus de calamintha meminit septimo, de faculta. simplic. Paulus libro septimo, nepita calida & sicca in tertio ordine.

Calamus aromaticus, siue κάλαμος αρωματτικός, id est, odoratus uerus non habetur, sed pro eo accipitur radix acori, meminit Theophrastus non, de historia plantarum, & Plinius capite uigesimosecundo, libro duodecimo. Et de uiribus canarum, capite undecimo, libro uigesimoquarto. Et Galenus li-

bro ſeptimo, de faculta. ſimplic. & Dioſcorides capite deci-mo ſeptimo primi, Paulus libro ſeptimo calefacit & deſic-cat in ſecundo ordine.

Calx uiua græce ἄσβεστος, præſertim quæ ex fluminum ex-coctis lapidibus fit omnibus nota eſt, hæc ſi diu lota fuerint omnem mordacitatem amittit, & malignis ulceribus pro-deſt Dioſcorides, capite. 87. quinti, & Galenus nono de facul. ſimpli. Paulus libro ſeptimo, adeo uehementer urit, ut cru-ſtam inducat.

Cancamon, ſiue κάγκαμον eſt lacha, & lacha eſt lachryma arboris Arabiæ, quæ ad nos non affertur, quare caueant, qui dialacha componunt, quid per lacha imponere debeant, nam gumi rubrum quod demoſtratur, non eſt lacha, quum odore careat, nec debent ſeplaſiarij lacha artificiali uti, quæ compo-nitur ex uerzino grana & cremeſi, nec uti debent quod uulgo dicitur ſangue di draco in lachrima, quoniam uires lacæ con-trarias habet, hic adſtringit, illa aperit, Dioſcorides capite uigeſimoquarto primi, Paulus libro ſeptimo, extenuat, ab-ſtergit, aperit.

Cannabis ſiue κάνναβις, nota omnibus eſt, duplex ſatiua & ſylueſtris, ſed ſylueſtris non ſic nota, ſemen domeſticæ geni-turam extinguit, ſed in gallinis contrarium agit, nam quæ ex huius ſemine paſcuntur multa oua pariunt. Dioſcorides ca-pite. 156, &. 157. Et Galenus ſeptimo de facul. ſimpli. Pau-lus libro ſeptimo, ſemen diſcutit flatus & ita ſiccat ut geni-turam areſaciat.

Camphora eſt arboris indici ſtatura maximi, quoddam gumi, frigida & ſicca in tertio ordine, bona cognoſcitur, ſi intra panem calidum repoſita reſoluatur, uide Auicenna li-bro ſecundo, & Serapionem lib. aggre. cap. de camphora, huius rei nõ memini quicquam me legiſſe apud Græcos au-

thores, multas hæc habet species ex locorum diuersitate sumptas.

Capparis, siue κάππαρις omnibus notus, quicunque ex Alexandria afferuntur excellētiores sunt, de ijs Galenus septimo de facul. simp. & secundo de facul. alimen. capite. 24. Dioscorides capite. 164. secundi, Theophra. capite quinto libro. 6. Et Plin. capite octauo, libro. 19. Paulus libro septimo, radix extergit, purgat, incidit, discutit & sua acerbitate, contrahit, stringit, & densat.

Cardamomon, siue καρδάμωμον, uerum non habetur, sed quod per cardamomo uenditur triplex est maius, & minus quod nielam dicunt, Tertium uocatur ab aliquibus mele geta aut granum paradisi, arabice dicitur cordumeni. Dioscor. capite quinto primi, & Plinius capite. 13. libro duodecimo. Et Galenus septimo de facul simp. pro cardamomo accipitur cyperus, uel myrtus, ut Gale. in succidaneis. Pau. lib. 7 acre est & lumbricos interimit.

Carduus græce σκόλυμος, habet multas species, nam domestici & syluestris sunt diuersæ species, sunt domestici cardones appellati, qui in postrema cena crudi & cocti cum pipere & sale comedūtur, uulgo dicti carchiofoli, de quibus mentionem facit. Theophr. capite quarto, libro sexto, & Galen. 8. de fac. simp. ubi habet quòd sunt calidi & sicci in secundo ordine, Diosco. cap. 14. tertij.

Carum, siue κάρος. semen est notum, uulgo carui dicitur, meminit Dioscorides capite. 59. tertij, & Galenus septimo de facul. simp. calidum siccum in tertio ordine, & . 2. de fac. alim. itidem Pau lib. 7. asserit.

Caßia siue κασία, duplex uera quæ cinnamomum & falsa quæ caßia lignea uocatur, Casia uero siliqua est casia solutiua ex Aegypto prouenien, sed nuspiā a græcis de hac quicquam

proditum est, quum uero apud græcos legitur caßia, intellige de ea quæ nunc cinnamomum dicitur, Dioscorid. cap. 12. primi, Galen. de antidotis, & 7. de fac. simpl. exiccat & calefacit in tertio ordine.

Castoris siue fibri testiculi, græce κάστορος ὄρχις in usu sunt & cognoscuntur, uerum qui iuxta seplasiarios cernuntur, nõ sunt ueri, sed compositi ut refert Plin. ex renum partibus et testiculis in uesicis repositi, Dioscorid. cap. 23. secundi, & Pli. 30. cap. 8. lib. & cap. 3. lib 32. Gal. 11. de fac. simp. de castoreo lib. scripsit Archigenes, Paul. lib. 7. calefacit siccatq; cum extenuandi uiribus eximijs.

Castanea siue κάστανα, res nota est, Galen. 4. de facul simp. capite septimo, & secundo de facul alimen. Diosco. cap. 126. primi, uocantur etiam græce λόπιμα, & connumerantur inter glandes.

Caucalis siue καυκαλίς, secundum aliquos est id quod uulgo dicitur petrosello saluatico, eo q apio similia folia habeat Dioscorid capite 128 secundi, & Galenus septimo de fac. simpli. Pau. lib. 7. dauci modo calefacit & siccat sunt qui uocent caucalim uuam lupinam.

Cedrus siue κέδρος est arbor ut iuniper, sed quid sit cedrinus liquor nisi sit uernix, certe nescio quid dicere debeã, Dioscorid. capite nono primi, & Galenus septimo de facul. simp. Plinius libro. 13. capite. 5. maior & minor & minoris sunt duo genera lycea & fænicea. Pau. lib. 7. calefacit & siccat in tertio ordine.

Centaurium maius, siue κενταύριον τὸ μέγα, nil aliud est q rhaponticum uulgare, meminit Plin. cap. 6. lib. 25. & Gale. 7. de faculta. simpl. & Dioscorides capite sexto, libro tertio, Paulus libro septimo, Radix est acris calida, & terreæ adstrictionis.

Centaurium minus notum est, nam id esse quo paßim utimur, certe scio, apud hetruscos dicitur uulgo biondella, ob affectum quem circa mulierum capillos facit, Centaurium hoc uentrem soluit, non aut maius, ut Arabes, Diosc. cap. septimo tertij, & Gale. ultra particularem tracta. 7 de fac. simp. etiam mentionem facit, Pau. lib. septimo, radix inefficax, sed colliculi ualide & citra morsum siccant.

Chalcanthum, siue χάλκανθον, id est, atramentum sutorium, est id quod nunc uulgo dicitur uitriolo, uide Dioscor. cap. 68. quinti, & Gale. 9. de fac. simp. Pau. libro septimo, carnes humidas absumit siccatq;.

Chamecissos, siue χαμαίκισσος, nisi sit hedera terrestris, ut Fuchsius, haud scio quid sit, uerum quum tot hederæ terrestris genera demostrentur, certe nescio quæ uera sit, Diosco. cap. 121. quarti, & Galenus octauo de fac. simp. Plin libro. 24. capite decimo, & decimoquinto, Paulus libro septimo, flos eius insigniter amarus.

Chamædaphne, siue χαμαιδάφνη, est Dioscor. laureola, sed laureola non est mezereon, un putarunt nonnulli, sed potius chamælea Dioscor. Plin. lib. 21. cap. 11. id uocauit chamædaphnen quod uulgo dicitur uinca per uinca, sed postea cap. 15. libro. 24. chamedaphnen appellauit, ut Dioscor. cap. 144. quarti, de qua Galenus sexto de fac. simp. uerba facit, Paul. libr. 7. calida & acris est.

Chamedris siue χαμαίδρυς, est herba satis nota, uulgo dicitur Calamandrina, recens comesta hominem a peste perseuerat, huius meminit Theoph. cap. 10. lib. 9. Gale. 8. de fac. simp. & Diosc. cap. 103. tertij, Plin. lib. 24. cap. 15. Pau. lib. 7. in tertio ordine calefacit, exiccatq;.

Chamelea, siue χαμελαία, & Thimelea apud Arabes est mezereon: Dioscorides cap. 166. quarti, & 167. quarti, Ga-

lenus octauo de faculta. simplic. uincentem habet qualitatem amaram.

Chamæleon albus & niger, siue χαμαιλέων ὁ λευκὸς καὶ ὁ μέλας, albus est id quod uulgo dicitur carlina, niger uero in medicinis quæ per os assumuntur, non est mittendus, nam teste Galeno octauo de facul. simpl. nescio quid mortiferi in se habet, Arabes sæpe confundunt chamæleonem cum chamelea, in chameleonis nigri radice nascitur uiscus qui dicitur ixia, & est uenenum, unde quum in Plinio legeris remedia contra uiscum, intellige contra ixiam, Diosco. capite octauo & nono tertij, Gale. 8. de facul. simp. calefacit in secundo & siccat in tertio ordine.

Chamæpitys, siue χαμαίπιτυς, uulgo dicitur Iua & Regij orbica, cuius tres sunt species a Dioscoride recitatæ, uide Dioscoridem capite. 166. tertij, & Galenus octauo de faculta. simplici. expurgat, abstergit, calefacit in secundo, siccat in tertio ordine.

Chamæsyce, siue χαμαισύκη, nisi sit species pepli haud scio quid sit, interpretatur enim humilis, & terrestris ficus, lege Dioscorid. capite. 164. quarti, Galenus octauo de faculta. simplic. abstergendi simul & acrem uim possidet itidem Paulus libro septimo.

Chelidonium, siue χελιδόνιον, duplex maius quod uulgo dicitur cerdogna & minus quod uocatur a quibusdam scrophularia minor ob similitudinem, quam cum scrophularia in radicibus tenet, in hetruria uulgo dicitur fauoscello. Dioscor. cap. 172. & 173. lib. 2. Plin. cap. 8. libro. 25. Gale. 8. de fac. simp. chelidonium minus calefacit & siccat in quarto ordine absoluto. Pau. lib. septimo chelidonium maius calefacit in tertio & ualenter abstergit.

Chrysanthemon, siue χρυσάνθεμον, quem Romani caltam

dicunt, putaui ego olim corrupto uocabulo id esse quod nos uulgo dicimus colta, & est similis chamomillæ, sed quia non omnes conditiones seruat, quas chrysanthemo tribuit Dioscoridi, nunc certe haud scio quid sit Dioscorides capite quinquagesimosexto, quarti, differt autem chrysantemus a buphtalmo ea quippe differentia, quæ est in capite.147.lib.3.& capite.56.quarti.

Chrysocolla, siue χρυσοκόλλη, uulgo dicitur borace, & est duplex artificialis & mineralis, quæ uero paratur ex alumine roche & sale ammoniaco, uocatur borace refacto, uiridior est in medicinis excellentior. Dioscorides capite.58.quinti. Gale.9. de fac. simp. & Plin. cap 5. lib.33. Paul. lib.7. abstergit, discutit, siccatq;.

Cichorium, siue Σέρις ἀγρία καὶ κιχώριον, intibum ue notum est omnibus endiuia uulgo dicitur, siue radechij, & sunt uera endiuia, uide Dioscorid. capite.121. libri secundi, & Galenus octauo de fac. simp. Vbi inquit endiuia est herba amara, sed multo plus syluestris, quæ ab amaritudine picris, siue cichorium dicitur, Paulus libro septimo, siccat, refrigeratq; in primo abscessu.

Cicuta græce κώνειον est herba notißima similis ferulæ, sed mali odoris, huius meminit Dioscorides capite.77. quarti, & capite undecimo, libri sexti. Plinius capite decimo, lib.21. Galenus octauo de fac. simp. Paul. libro septimo, habet uires summæ refrigeratorias.

Cinnabaris siue κιννάβαρι, nil aliud est, quàm id quod uulgo dicitur sangue de draco in lachrima, qui est gumi cuiusdam arboris aphricæ stillans sanguini humano similis, unde nomen habuit, Cinnabaris uero quo nunc utuntur seplasiarij, duplex est mineralis & artificialis, mineralis nascitur in mineris ubi argentum uiuum foditur, artificialis fit ex sub-

limatione argenti uiui, & ſulphuris, minium uero Dioſcorid. eſt noſtrum cinnabrium, Vide Dioſcoridem, capite. 63. quinti, Gale 9. de fac. ſimp. modice acrem facultatem habet, et adſtrictionis quippiam.

Cinnamomum. ſiue κιννάμωμον, uerum non habetur, ſed noſtrum duplicatum eoſdem met effectus, quos uerum cinnamomum efficit, Dioſcorid capite decimotertio primi, Vide de caſsia Galenus ſeptimo de faculta. ſimp. calefacit in tertio, non tamen ita deſiccat, itidem Paulus lib. 7. ait.

Circea ſiue κιρκαία, nondum a me cognita, nec uiſa eſt huc uſque, de hac loquitur Dioſcorides capite. 125. tertij, Galenus ſeptimo de faculta ſimpli. Paulus libro ſeptimo, calida eſt eius radix & odorata eius ſemen lac generat.

Cirſion, ſiue κίρσιον, niſi ſit noſtra uulgaris bugloſſa, neſcio profecto quid ſit. Dioſcorides capite decimo quarto, libri quarti.

Ciſtos κιστος, & hipociſtos, apud ſeplaſiarios uocatur corrupto uocabulo hipoquiſtidos, & eſt ſuccus radicis tragoponi, id eſt barbæ de becho dicti ad ſolem inſpiſſatus, & non eſt id quod habet Dioſcorid. capite. 111. & 112. primi, nam eſt herba ſaxoſis locis naſcens, Galenus ſeptimo de faculta. ſimplicium. Paulus libro ſeptimo, adſtringit, & modice refrigegat.

Citria græce μῆλα μηδικὰ, ſiue citro mala, omnibus nota ſunt, in quorum numero ponuntur, quæ nos uocamus limonia & aurantia poma, unde Virg. aurea mala decem miſi, uulgo dicuntur arantie, quaſi ac dixeris aurantia, Dioſcorides capite. 136 primi, Plinius capite tertio, libri duodecimi, Galenus ſeptimo de fac. ſimp. Pau. libro ſeptimo, ſemen tertij refrigerantium ſiccantiumq; ordinis habetur, cortex ſiccat in ſecundo.

Clematitis, siue κληματῖτις daphnoides, est herba quæ uulgo dicitur uin ca pro uinca sed altera clematitis, nisi sit uitis alba, aut flamola uulgo dicta, nescio quid sit. Dioscor. capite septimo & octauo quarti, Galenus septimo de faculta. simplicium. Paulus libro septimo, clematitis daphnoides siccandi uirtute pollet, Altera uero clematitis acri & caustica facultate donata est.

Clymenon, siue κλύμενον, sunt qui uelint esse uulgarem saponariam, sicuti & periclymenon, matrisyluam, decipiuntur uero qui credunt matrisyluam & caprifolium esse unum & idem, quum caprifolium sit pixiacantha. Dioscorid. uide de clymeno Dioscorid. capite decimoquarto quarti, & de periclymeno. capite. 15 quarti, & Galenus octauo de facul. simpl. Plin lib. 25. cap. vij.

Cnicus siue κνίκος a seplasiarijs dicitur carthamo, & ab aliquibus uulgariter zafarano sarasinesco, Dioscorid. cap. 182. quarti, & Galenus septimo de facul. simplic. & Theoph. capite quarto lib. 6. Pau. lib. 7. Tertij ordinis siccantium est semen purgat aluum.

Condrilla, siue χονδρίλλη, est species cichorij, est & alterum condrillæ genus, quod uulgo ab ipsius lacte lattarola nuncupatur, uide Dioscorid. capite. 122. secundi, & Galenus octauo de faculta. simplicium, cap. de endiuia & cichorio. Plinius libro. 22. capite. 22.

Conyza, siue κόνυζα, uulgo dicitur pulicaria, eo quòd pulices enecet, Dioscor. capite. 127. tertij, Theophr. cap. 2. lib 6. & Galenus septimo de facul. simplic. Paulus libro septimo, siccat & calefacit in tertio ordine.

Corallium, siue κοράλλιον, album & rubrum omnibus notum est lithodendron etiam dictum, album rubro frigidius, Dioscorid. cap. 93. quinti, & Plin. capite secundo, lib. 32. Auic.

de uiribus cordis, Paul. lib. 7. ualidam ſiccandi uim habet, adſtringendi uero mediocrem.

Coriandrum græce κόριον, omnibus notum, in uiribus eius diſſentiunt, Dioſcorid. & Gale. nam tenet Dioſcorides, capite. 64. tertij, quòd habeat uires frigidas, & ſimiliter Auicen. At Galenus ſeptimo de faculta. ſimplicium, quòd ſit tepentis facultatis cum pauxilla adſtrictione, itidem Paulus libro ſeptimo tenet.

Cornu cerui, ſiue ἐλάφου κέρας, ceruus animal eſt omnibus notum, de cuius uita & natura legit apud Ariſtot. 6. & 9. de natura animalium, & Plin. cap. 22. libro. 8. Dioſco. cap. 52. ſecundi, Galenus lib. 9. de facul. ſimp. uim habet exiccatoriam, itidem ait Pau. libro ſeptimo.

Cornus arbor græce κρανία, omnibus nota, mas & fœmina reperitur, non plantantur apud apum aluearia, ne apes corni floribus ueſcentes moriantur, Dioſcorides capite. 140. primi, & Galenus ſeptimo de faculta. ſimplicium, exiccat ualenter, ac uulnera conglutinat. Paulus libro ſeptimo itidem.

Coronopos, ſiue κορωνόπους, id eſt cornicis pes eſt, ut placet Manardo, id quod dicitur uulgo herba ſtella, & non ut Leonicenus eſt la ſanguinella, quæ eſt ſpecies graminis ſpinoſæ, ut placet Plin. capite. 19. lib. 24. & uocat dattilus. Dioſcorides capite. 119 ſecundi, & Plinius libro. 22. id ait, quod Dioſcor. Gale. 7. de fac ſimpl. Paulus libro ſeptimo creditur prodeſſe ad colicos cruciatus manducata.

Coſtus, ſiue κόστος, uerus non habetur, ſed pro coſto quædam uulgaris radix uenditur, nec inuenitur dulcis & amarus ut uulgus putat, ſed bene albus & niger, nunc Venetijs optimus uenditur, uide Dioſcorid. cap. 15. primi, Galenus ſeptimo de faculta. ſimp. plurimam acrem & calidam qualitatem

ſimul & facultatem adeo habet, ut etiam exulceret. Paulus lib. 7. itidem refert.

Cotonea mala ſiue μῆλα κυδώνια, uulgo pome codogne forte a cydone cretenſi oppido oriunda, quæ minora & in partes diuiſa citrina & lanuginoſa ſunt, cæteris meliora, nam odorem longe alijs ſuauiorem reddunt ſtruthia uero a Galenus appellata, ſunt quæ in magnitudine maiora ac carnoſiora, habent corpora nec ſic citrina ut prædicta conſpitiuntur, muliana uero a Plinio dicta ſunt cotonea, uulgo pome baſtarde appellata, Dioſcorides cap. 136. primi, Paul. lib. 7. frigidi & terreſtris temperamenti ſunt, Gal. 2. de fac. alimen.

Crimnon ſiue κρίμνον, eſt ex tritico uel zea, granũ, craßius trituratum quàm farina, quo antiqui uice panis ueſcebantur, lege Dioſcorides cap. 81. ſecundi, & Plin cap. 8. lib. 18. Gal. 7. de fac. ſimp. & primo, de fac. alim. ubi de zea loquitur Paul. lib. 7. ualde nutrit, ægre conficitur.

Crithmon ſiue κρίθμον, plures exiſtimarũt id eſſe quod uulgo dicitur fenochio marino, ouer hrrba di ſan Petro, ego crederem eſſe mentam florentinam. Dioſcorides cap. 118. ſecundi, Gal. 7. de fac. ſimp. uis eius eſt exiccatoria & abſterſoria, Paul. lib. 7. idem refert.

Crocodiliõ ſiue κροκοδείλιον, eſt ſpeties chamæleõtis, ſed nõ eſt carlina ut aliqui, at quæ ſit uera, demoſtrare neſcirem, Dioſcorides cap. 10. tertij, Plin. cap. 8. lib. 22. & Gal. 7. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. calidam ſiccam & diſcutiendi uim obtinet.

Crocus ſiue κρόκος ab omnibus cognoſcitur, is melior exiſtimatur qui ex aquila Abruci affertur Venetias, naſcitur multo precioſior in multis Lombardiæ locis, ſed rarior, Dioſcorides cap. 25. primi, & Galenus 7. de fac. ſimp. Paulus lib. 7. calefacit in ſecundo & deſiccat in primo ordine.

Cucurbita græce κολοκύνθα, uulgo dicitur zucha et eſt in tri

plici differentia, nam uel est longa rotunda uel lata, ex semine colli cucurbitæ fiunt longæ, & ex semine in parte rotunda contento, rotundæ. sicut & in parte lata latæ oriuntur, crassiores euadunt cucurbitæ si semen cum acumine uersus terram plantetur Dioscorides cap. 123 secundi, & Plin. capi. 5. lib. 18. & Gale. 7. de fac. simp. Paul lib. 7. humida & frigida in secundo abscessu.

Cucumis Græce σικυς ἥμερος, est id quod uulgo dicimus cucumere ouer cedrone, ut probatur ex Plin. cap. 5. lib. 19. & ex Dioscorides nec est anguria ut uolunt aliqui, omnes tamen species cucumerum melopeponum & peponum ut affirmat Gal. 2 de fac. alimen. uocantur nomine peponis, melopepones sunt nostri uulgares melones. sed quid sint pepones, nisi forte sint quos Venetiis uulgo uocant peponi, haud scio quid sint scio hos non esse angurias, quum seorsum Serapio capita de omnibus faciat, Dioscor. ca. cap. 124 secndi, Paul. refrigerat & humectat in secundo ordine, semen abstergit & incidit, uide etiam Gal 8. de fac. simp.

Cucurbita syluestris, siue κολοκυνθίς uulgo dicitur coloquintida, ualet mirabiliter in asthmate & tussi antiquæ & iuncturarum doloribus, oleum in eius concauitate bullitum nigros efficit capillos, nec sinit canos fieri & prohibet eorum casum, auribus sibilantibus medetur, Diosc. cap. 171. quarti, & Gal. 7. de fac. simp. uide etiam Mesuen. Paul. lib. vij. ualidam habet uim purgandi.

Cucumis syluestris siue συκη ἀγρία, est id quod uulgo dicunt cucumere asinino ex quo fit elaterium, decoctum radicis & eius foliorum & succus eius ualet sumopere hydropicis, cum melle abstergit maculas liuidas ex percussione, ualet etiam ad lentigines & maculas faciei. Dioscorid. cap. 149. quarti. & Galenus octauo de facul. simp. Paulus libro septimo, ra-

dix detergit, dißipat, & emollit, ſuccus uero ſiccandi uires habet.

Cupreſſus græce κυπάριασος, arbor nota eſt, quæ formicis familiarißima eſt, non naſcitur ubi ſit aqua, nec eius lignum marceßit. Dioſcorides capite 87. primi. & Plini. cap. 15. libro. 24. & Galenus ſeptimo de fac. ſimp. Pau. lib. ſeptimo, ſiccandi uires habet abſque calore conſpicuo.

Curmi ſiue κοῦρμι, ut refert Plin. ult. cap. lib. 22. eſt potus, ueluti ceruiſia uide Dioſco. cap. 79. lib. 2.

Cuſcuta tantum iuxta arabes memoratur, & eſt ſatis nota herba, habet uim adſtringendi confortandi, ualet obſtructionibus hepatis, & lienis & ſanguinem purificat.

Cyclaminus, ſiue κυκλάμινος, eſt id quod uulgo dicitur pan porcino, & eſt omnibus nota una tantum ſpecies, altera uero cydaminus dicta a Dioſcor. haud certe ſcio quid ſit. Dioſco. cap. 153. ſecundi. & Gale. ſeptimo de fac. ſimpl. Paul. libro ſeptimo extergit, incidit, aperit, attrahit, & dißipat. Plini. capite nono lib. 21.

Cyanon ſiue κυάνος, puto eſſe lapidem lazuli inuenitur in ærarijs fodinis, & in quibuſdam maris littoribus Dioſcor. cap. 60. quinti, Gal. 9. de fac. ſimp.

Cyminum, ſiue κύμινον, ſatiuum omnibus notum, uulgo cumino dicitur ſylueſtre uero ut ſciam non cognoſcitur, niſi ſit quod uulgo dicitur rucheta, calidum eſt, ut placet Gale. 7. de facul. ſimp. Dioſco. cap. 61. tertij, Pau. lib. 7. in tertio ordine calefacit flatus diſcutit.

Cynocrambe, ſiue κυνοκράμβη, id eſt canina braßica, niſi ſit ſpecies mercurialis herbæ, certe neſcio quid ſit. Dioſco. capite. 184. quarti, Galenus quinto de faculta. ſimplicium. Paulus libro ſeptimo, lethalis homini eſt fœdi odoris, citra ſiccitatem digerit etiam.

Cynogloſſa,

Cynoglossa, siue κυνογλωσσον, id est lingua canina, duplex est altera a plin. descripta, altera uulgaris quæ uera non est Dioscorides capite.124. quarti, & Plinius capite octauo, libro uigesimoquinto.

Cyperus, siue κύπειρος, duplex alter cognoscitur quum passim in Lombardia inueniatur, altera angulosi iunci radix similis zingiberi, nascitur in India & est uulgaris nostra curcuma uero Serapionis non est curcuma nostra, sed radix chælidoniæ uide Dioscorid. capite quarto primi. & Galenus septimo de faculta. simp. paulus libro septimo, siccat, calefacitq; citra morsum.

Cytisus, siue κυτισος, est herba uulgo dicta trifolio caualino, ouer tribolo impinguantur æqui cytiso, & a quocunque morbo liberantur, libentius quàm hordeo æqui cytiso uescuntur. Diosco. cap.108. quarti, & Gale. septimo de facul. simpli. & plin lib. 13. cap.24. paul. libro septimo, tepidæ naturæ & leniter discutientis.

Daphnoides, siue δαφνοειδὲς, est quam uocamus laureolam, nec laureola est mezzereon, quum sit chamælea Dioscoridis ut dictũ est, chamedaphne postea est species daphnoidis, Diosco. cap.143. quarti, Plin. cap.15. libro uigesimoquarto, & Galenus sexto de facul. simp. Paulus libro septimo, calida, acris, & subamara est.

Daucus est secundum aliquos pastinaca syluestris, uerus daucus nondum habetur, quoddam aliud a seplasiarijs pro dauco uenditur græce δαῦκος. Dioscor. cap.66. tertij, Gale.6. de fac. simp. pau. libro septimo.

Dictamnus, siue δίκταμνος, nuper inuentus habetur Venetijs, uerũ q, uendunt pro dictamno est species fraxinellæ, quæ nec dictamno Cretensi, uel falso conformis est, sed quæ sit fraxinella nuncupata, quum nullibi ab antiquis mẽtio fiat haud

ſcio quid explicare debeam, de dictamno ſcribit Dioſc. ca. 32. & 33. & 34. tertij. Gale. 6. de fac. ſimp. Theoph. cap. 16. lib. 9. Paul lib. 7. uirtutem habet pulegij.

Dipſacus ſiue δίψακος, ſiue labrū ueneris uulgo dicitur ſcarzo da ſcarzare li panni, uocatur & inepte a ſeplaſiarijs uirga paſtoris, ſic etiam pandectarius, ubi dipſacum confundit cum ploygonio qui eſt centinodia ſiue corrigiola ouer ſanguinaria de dipſaco Dioſcorides cap. 11. lib. 3. Gale. 6. de fac. ſimpl. Plin. cap. 13. lib. 24. & cap. 9. lib. 27. Paul. libro ſeptimo deſiccat in ſecundo ordine & nonnullam adſtringendi uim obtinet.

Dracunculus ſiue δρακοντία, duplex maior & minor, & eſt res ab aro differens & alia, uulgo dicitur ſerpentaria maior & minor, adeſt alia herba nomine ſerpentina ſiue herba argentina quæ in recentibus conſolidandis uulneribus mirabilis eſt & in inteſtinorū rupturis, de dracūculo, Dioſc. ca. 155. & 156 ſecundi, & Gal. 6. de fac. ſimp. magis calefactoriū & tenuioribus partibus conſtat ipſo aro, itidem, Paul. lib. 7.

Dryopteris ſiue δρυοπτερίς, nil aliud ſonat quàm quercuum filix, nam ſimilis eſt filici, ſed multo minoribus foliorum inciſuris, depilat hæc cum radicibus emplaſtri modo impoſita, Dioſcorides cap. 181. quarti. & Galenus 6. de facul. ſimpl. Plin. cap. 9. lib. 27. Paulus uim habet ex edentem, deceptus eſt Pandectarius credens eſſe polypodium.

Ebenus ſiue ἔβενος eſt ſpeties ut aliqui putāt ligni guaiaci, uel ſancti appellati, in quorum ordine id melius ac excellentius eſſe exiſtimarunt, quod minus nigricat, ebenus olim in multa fuit ueneratione ut teſtatur Plin. cap. 4. lib. 12. & de eius uiribus ſcripſit Plin cap. 11. lib. 24. Galenus. 6. de facul. ſimp. Dioſco. cap. 114. primi. Paulus lib. 7. uis eſt ex calefactoria deterſoria & ſubtilis.

Ebulus & sambucus græce ἀκτῆ, res sunt notißimæ, aqua ex eorum floribus elicita dolores capitis a uaporibus calidis factos mitigat. succus ebuli ad solem cõcretus ac siccatus pondere unius drachmæ cum decocto iux datus dolores podagricos & iuncturarum & morbi gallici tollit, & in enemate positas sciaticis prodest, Diosco cap. 168. quarti, & Gale. 6. de fac simp. Plin. cap 8. lib 24. Paul. lib. 7. uterque desiccandi faculta. habet, digerit, conglutinat & aquã per aluũ educit.

Ebur græce ἐλέφας, uulgo auorio, & est dens elephantis, de quo scripsit Aristo. 6. de natura animalium. ebur ualet fluxui albo mulierum cum lacte ex seminum lactucæ extracto cum aqua calybeata bibitus, Diosco. cap 50. lib 2.

Echion quid sit nescio uolunt aliqui esse buglossum syluestre, flores iuxta folia purpureos in quibus semen est uiperino capiti simile, habet Diosco. cap. 28. quarti. Plin. ca. 19. li. 25.

Echinus græce ἐχῖνος χερσαῖος, uulgo dicitur riccio terrestre, uide eius uires iuxta Dioscor. cap 2 lib. 2. & apud Razem in tract. 6. animalium. Gale. 2. de fac. simp. Plin. lib. 9. cap. 25. & lib 32. capite. 1. Paul. lib. 7. fel eius pilos fluentes glutinat, caro discutit & siccat.

Echinus herba Gal. nisi sit species spinæ albæ, eo quod capitellum simile echino pisci habeat certe diuinare nescirem quid esset Plin. cap 8. lib. 23. Gal. 6. de fac. simp. acerba repellit & siccat, itidem Pau. lib. septimo.

Electrum siue ἤλεκτρον, latini succinum, arabes charabe, & idem est, uulgo dicitur ambra da corone, habet uim retinendi fluores stomachi & uentris. Diosco. cap. de populo nigra. cap 98. primi, nec est gumi albæ populi ut brasauola, Plini. cap. 2. & 3. lib. 37. post longam improbationem fabularum Ouidij, inquit certum esse electrum gigni in insulis septentrionalibus & cæ.

Elleborus græce ἐλλέβορος, duplex, albus & niger, uocatur etiam ueratrum, & est omnibus notum, cuius usum damnauit Mesues sed communiter non solum eius infusio, sed etiam puluis nunc in usu est absque alicuius patientis incommodo, radices quum extrahuntur statim purgantur, & abiecta parte interiori cortices tantum ad solem exiccantur, ex quibus deinde fit puluis, uide de eius uiribus actuarium Gale. 6. de facul. simp. & Diosc. cap. 145. & 146. quarti. ualet suffusis felle, scabiei lepre uolaticis. Pau. libro septimo, uterque calefacit & siccat in tertio abscessu.

Ephemeron, siue ἐφήμερον, duplex colchicon & ephemeron nuncupatum agrestis iris, cholchicum uero, id est quod nunc dicitur hermodactilus, & est res uenenosa, sed epheme ron dictum est id quod uulgo dicitur giglio matto Hermodactilus uerus ac legittimus non inuenitur, nec ephemera est lilium conualium, ut Fuchsius, Paul. mixtæ potestatis est repellentis & discutientis. Diosco. cap. 82. & . 83. quarti. Galenus sexto de simp. fac.

Epithymon, siue ἐπίθυμον est thymi inuolucrum apud seplasiarios res notißima, & est uerum ephithymon quo nũc utimur: Diosco. cap. 172. quarti, & Plin. capite octauo, libro. 26. Galenus sexto de facul. simp. pau. libro septimo, siccat & calefacit in tertio abscessu.

Ἔριvος græce, ocimum aquaticum uocatur, Dioscor. ca. 30. quarti, & est forte apud Galen. echinum dictum, sexto de facul. simplicium.

Eryngium, siue ἠρύγγιον, notum est uulgo dicitur Rinzzo, nec eryngium est secacul Serapionis, imo nec istud secacul adhuc cognoscitur, iccirco qui eryngio uim excitandi uenerem tribuunt, quum nullibi a Galeno, uel Dioscoride hoc dicatur, summopere decipiuntur, ui de Dioscori. capite. 22. ter-

tij, & Galenus sexto de facul. simp. plinius capite secundo, libro. 25. pau. lib. septimo, calefacit quidem non manifeste, siccat uero nec modice.

Eruca græce εὔζωμον, duplex satiua & syluestris & ab omnibus cognoscitur, uulgo dicitur Ruchetta in Hetruria, & Ruchula in Lombardia & comeditur in acetarijs. Semen tritum & cum felle bouino mixtum cicatrices nigras, albas reddit, & cum melle maculas faciei & lentigines delet, uide Diosco. cap. 129. secundi, & Galenus secundo de facul. alim. & sexto de fac. simp. cap. de uitice, plin. cap. 13. lib. 20. Paul. libro septimo, flatulenta est & uenerem instigat, sed syluestris ualentior est.

Eruum græce ὄροβος, uulgo orobo inuenitur intra uarias segetes & species uitiæ esse prosumitur. Orobum uero quod ex Alexandria Venetias affertur uon est uerum orobũ, Brasauola putauit id esse Eruum quod uulgo dicitur Ruuione, quod a Galeno uocatur ochron, sed decipitur, nam non prouocat sanguinem cum urina ut orobum, Diosco. cap. 100. secundi, Et Galenus octauo de faculta. simplicium. Plinius capi. 25. libro. 22. Paulus libro septimo calefacit in primo, siccat in secundo gradu.

Eupatorium, siue εὐπατώριον est nostrum uulgare agrimonium apud græcos, sed apud Arabes & maxime apud Auic. & Mesu. sunt diuersa eupatoria, nam quod ab Auic. describitur, id esse uolunt quod uulgo dicitur canuarola, Eupatorium Mes. est quod in Hetruria dicunt herbam Iuliam, quæ uementer uermes interficit, idcirco in compositionibus Auicennæ uterer suo eupatorio & similiter in Mesu. herba Iulia, & iuxta græcos agrimonio uulgari. Diosc. cap. 39. quarti, Gale. 6. de fac. simp. Pau. lib. 7. tenuem uim & incidentem sine conspicuo calore habet.

Euphorbium siue ἐφόρβιον, res notißima, & est quo uulgariter utimur, uide de eius uiribus Mes. & Dioscor. cap. 87. tertij, & Gale. septimo de fac. simp. Plin. ca. 7. lib. 25. Pau. lib. septimo uim adurentem habet.

Faba græce κύαμος omnibus nota, Aegyptia uero ea est quæ uulgo dicitur colocasia, uide Diosco. cap. 96. & 97. secundi, & Theoph. cap. 4. lib. 4. & Gale. 1. de fac. alimen. Pau lib 7. non recedit multum a medio temperamento in refrigerando & siccando.

Ferula græce νάρθηξ in Apulia maxime cognoscitur ubi lignorum loco comburitur, uide Theophr. lib. 6 & Gale. 8. de facul. simpl. & Plinius capite. 24. lib. 20. & Dioscorides capite. 82. tertij.

Ficus græce σῦκα omnibus notæ satiuæ & syluestres sunt, uide Diosco. cap. 149 primi, & Gale 2 de fac. alim. & 8 de fac. simp. Pau. lib. 7. aridæ siccant in secundo maturant detergunt ac discutiunt, Ficus uero arbor calidi tenuisq; temperamenti, adeo succus foliorum abstergit ut etiam exulceret.

Filix græce πτέρις, uulgo dicitur felese, mas & fœmina habetur uide Diosco cap 178. quarti, & Theoph. cap. 20. lib. 9. & Plin. cap 9. lib. 27. & Galenus octauo de facul. simp. Pau. lib 7. uim siccandi & amaram habet fœtus corrumpit lumbricos enecat.

Flos æris res est diuersa a uiridi ære, quo paßim utuntur seplasiarij pro flore æris, nam est pars æris tenuißima ex uapore æris fusi eleuata, quæ uero ui quædam excutitur, ærugo æris dicitur & est æs uiride. Dioscorid. cap. 45. quinti, Plin. cap 2. lib 34.

Fæniculum græce μάραθρον duplex, domesticum, & syluestre, Domesticum omnibus notum, uide Dioscor cap. 74. tertij, & Gale. septimo de faculta. simp. Plin libro. 20. cap. 23. &

Gale. 2. de fac. alim. Paul. libro septimo calefacit in tertio, siccat in primo ordine.

Fænugræcum græce τῆλις omnibus notum, buceras a corniculis suis a Theoph. uocatur, Gale. 8. de facul. simp. Dioscor. cap. 93. secundi, Plin. cap. 19. lib. 23 pau. lib septimo calidum in secundo, siccum in primo.

Fraxinus græce μελία, res est notißima, ualet uenenis serpentium Dioscor. cap. 93. primi, Theoph. cap. 11. lib. 3. uide de eius uiribus plin. cap. 8. lib. 24. paul. lib. 7. Morsui uiperarum folia succurrunt, ligni ramenta ferunt esse læthalia.

Fumaria græce καπνός uulgo dicitur fumus terræ, omnibus nota, uide Mes. de eius uiribus, & Dioscor. cap. 105. quarti, Gale. septimo de facul. simp. pau. lib. septimo, acris, & amara est eo dicta q. lachrymas eius succus eliciat.

Fungi græce μύκητες omnibus noti, de quibus agitur iuxta Dioscor. cap. 81. quarti, Gale. septimo de facul. simpl. frigidos & humidos eos appellat. plin. cap. 3. lib. 19. pau. lib. 7. frigidi & humidi, nonnulli exitiosi præcipue putridæ qualitatis participes.

Galbanum siue χαλβάνη, uulgo galbina liquor est cuiusdam plantæ nascentis in syria ferulæ, Dioscorid cap. 88. tertij, & Galenus octauo de faculta. simpl. calidum in primo, tertij, & siccum in primo, secundi ordinis. plin. cap. 26. lib. 12.

Galiopsis, siue γαλίοψις, herba est similis urticæ, & est secundum aliquos urtica fætida, uulgo urtica mortua, ouer quella ortica che ha le machie bianche, At secundum Fuchsium est scrophularia, sed reuera scrophularia non fætet ueluti urtica mortua. Vide Dioscoridem capite. 90. quarti, Plinius libro. 27. capite. 9. paul. libro septimo, dißipat & emollit scirrhosos humores.

Gallion, siue γαλλίον quo lac coagulatur, herba est similis

lis rubiæ minori, quæ aparine dicitur, alia certe a præsura uocata Dioſcor. cap. 91. quarti, & Gale. ſexto de facul ſimpl. Paulus libro ſeptimo, ſiccandi uim cum mediocri acrimonia habet.

Garrus, ſiue γάῤῥος eſt iuxta Dioſco. quod uulgo dicit ſalamoia, ſed apud Plin. capite ſeptimo, lib. 31. erat condimētum ex interioribus gari piſcis maceratis & cum ſale reſolutis, paul. lib. 7. calefacit & exiccat.

Geniſta græce σπαρτίον, uulgo geneſtro, & eſt herba ſatis nota ex quo aliqui funes parant. Dioſcor. cap. 152. quarti, Galenus octauo de facul. ſimp. & Meſues inter alia ſua ſolutiua. Plin. cap. 9. lib. 24. Paulus libro ſeptimo, ſemen & flores per inferiora purgant.

Gentiana, ſiue γεντιανή, herba omnibus nota, aqua eius radicis per balneum mariæ elicita, febres opilationum ſanat, uermes interficit & ſæpe lauando maculas faciei omnes re purgat, Dioſcor. capite tertio, tertij, Plin. capite ſeptimo, lib. 25. Gale. 6. de facul. ſimp. Paul. libro ſeptimo, extenuat, perpurgat, abſtergit, & aperit.

Geranion, ſiue γεράνιον, eſt herba gruaria, quæ in ſumitate habet caput gruis, cuius ſpecies ſunt tres, una latinorum, quæ eſt id quod uulgo dicitur roſtrum gruis, & aliæ duæ græcorum inter quas eſt pes columbinus, & alia quæ folia maluæ ſimilia habet, Dioſco. cap. 122. tertij, Plin. cap. 6. lib. 16. paul. libro ſeptimo, radicem habet eſculentam, quæ inflammationes uteri diſſoluit.

Gingidium. ſiue γιγγίδιον, niſi ſit quod uulgo cerofoglio, ut putat Ruellius & Fuchſius, neſcio certe quid ſit, nam in Cilicia & Syria naſci traditur Dioſcor. cap. 126. ſecundi, Gale. ſexto de fac. ſimp. & ſecundo de facul. alimentorum. Paul. libro ſeptimo, non habet calorem manifeſtum, ſed ſiccat in

tertio, & adstringit.

Git græce μελάνθιον, siue nigella idem sunt Brasauola uult id esse quod uulgo dicitur gitone, aliqui uolunt esse, quod uulgo dicitur rosola, aut id quod pro nigrella a seplasiarijs uenditur, nam omnia indicia præter colorem habet, uide Dioscor. capite. 84. tertij, Galenus septimo de faculta simpli. plin. capite decimoseptimo, libro uigesimo, Paulus libro septimo, in tertio calefacit & desiccat.

Gladiolus Plinij est acorus, sed gladiolus Dioscor. est, cuius flores in Hetruria dicuntur Monacaccie græce dicit ξιφίον. Dioscorid. cap. 22. quarti, & Galenus octauo de facul. simp. Pau. libro septimo, radix trahit, discutit, & siccat.

Glaucium, siue γλαύκιον est, quod Arabice dicitur memithe a Serapione & ab Auicen. Nota tamen duo esse in Serapione capita, alterum de glaucio græcorum, alterum de celidonia minori, Diosco. cap. 91. tertij, Galenus sexto de facul. simplicium. Plinius cap. 10. lib. 27. Paulus libro septimo, adstringit, & manifeste refrigerat.

Glaux, siue γλαύξ, nisi sit, ut Ruellius quod dicitur uulgo galega, siue ruta capraria, quid esset profecto nescirem, ualet enim galega in peste, & ad uenena serpentum epilepsiæq;, si eius succus ad mediam ontiam bibatur, sed quia galega lac non facit multiplicari, dicere possem non esse glaucum, uide Dioscoridem cap. 136. quarti, & Galenus sexto de facul. simpli. Pau. libro septimo, calida & humida temperamento est, unde lac generat.

Glycyrrhiza. græce γλυκυρριζα, uulgo regolitia omnibus nota Theoph. uocat eam sciticam, cap. 13. lib 9. & Galenus sexto de faculta. simp. Diosco. cap. 5. tertij, Plinius capite nono lib 22. Paulus libro septimo, tepidi, humidiq; temperamenti alicuius adstrictionis particeps.

Gramen græce ἄγρωστις, multas habet species, sed apud nos duæ tantum inueniuntur. Altera .s. communis, altera quæ uulgo dicitur sanguinella ouer capriola, nota tamen non habere proprietatem ullam contra uermes ut communis erat opinio, Dioscor. cap. 31 & 32. quarti, Gale. 6. de facul. simp. Plin. cap. 19. lib. 24. pau. lib. 7. siccat & modice refrigerat tenuis & subacerbæ substantiæ.

Halicacabus est apud Arabes Alchechengi, & est species solatri, uide igitur fusius de speciebus solatri, ca. de solatro.

Halcyonium, uulgo spuma maris a seplasiarijs dicitur, cuius species quinque enumerantur a Dioscor. cap. 90. quinti, plin. capite nono, lib. 32, non nisi quatuor species recensuit, ego quum essem Venetijs uix duas species uidi. Gale. 11. de facul. simp. quinque etiam memorat pau. lib. 7. abstergit, discutit acri qualitate præditum.

Harundo græce κάλαμος quinque species habet, ut Dioscor. sed plin. species. 29. enumerat, cap. 36. lib. 16, & cap. 11. lib. 24. uide Theophr. cap. 12. lib. 4. & Gale. septimo de facul. simpl. Diosco. cap. 99. lib. 1.

Hedera græce κισσὸς, tres habet species, & omnes cognoscuntur, qui maiorem de hedera lectionem cupiunt, legant Theophr. cap. 18. lib. tertij, & plin. cap. 34. lib. 16, & Galenus septimo de fac. simp. & Dio scor. cap. 171, secundi, De hedera terrestri lege chamecissos, paul libro septimo, hedera contrarijs constat uiribus adstringit refrigerat, acris est et calida aqueæ substantiæ & tepidæ.

Hedysaron, siue ἡδύσαρον, est herba quæ inter aphacen, id est uitiam nascitur, unde Theophr. cap. 8. lib. 8. inquit, quod hedysaron est, ueluti aphacæ pestis, sicut lolium tritico, uocatur etiam securidaca eo quòd semen in siliquis contentum ancipiti securi simile habeat. Dioscorid. cap. 137. tertij, plinius capi. 17.

libro decimooctauo paul. libro septimo, amarum est & leuiter adstringit.

Heliochryson, siue ἑλίχρυσον, nisi sit quod a nobis dicitur garyophillum hispanicum, haud scio quid sit, uide Diosco. ca. 55. quarti, plin. cap 25 lib 21. Galenus sexto de facul. simp. sub nomine amaranthi, facultatem habet incidentem & extenuantem unde grumos sanguinis liquat, ac dissoluit, paulus libro septimo, itidem asserit.

Heliotropium, siue ἡλιοτρόπιον, duplex maius & minus, maius apud nos uulgo dicitur Mirasole, apud hetruscos dicitur uerucaria, & uulgo herba da porri, quoniam porros dissipat, ualet etiam mirabiliter cancris idcirco dicitur etiam herba cancri, uide Dioscor. cap. 185, & 186 quarti, pau. lib. septimo. Maius calidam, siccam & abstergentem uim habet, minus uero lumbricos interimit.

Helxine, siue ἑλξίνη, uulgo uitriolo secundum aliquos, alij dicuntur esse speciem inuolucri, quod flores in modum campanæ albos fert, Dioscor. cap. 37 quarti. credo ego uere q̃ sit paritaria, uide Gale. sexto de facul. simp. & plin. cap. 15. li. 21. pau. libro septimo, uis est abstergendi & leuiter adstringendi cum humiditate subfrigida.

Hemerocallis siue ἡμεροκαλλίς, est lilium syluestre, non autem lilium conualium, ut uolunt nonnulli, Germani utuntur lilio conuallio in corroborando cor cerebrũ & omnia membra spiritualia, ualet etiam tremori cordis epilepsiæ & apoplexiæ morsibus & puncturis uenenosorum animaliũ, Dioscor. cap. 128 tertij, Gale. 6. de fac. simp. Pau. lib. 7. radix uiribus lilio respondet, uide etiam Plin. cap. 2 [illegible] lib. 21.

Hemionitis. siue ἡμιονῖτις, herba est apud me incognita, nec est scolopendria illa quæ dicitur lingua ceruina, quũ sit phyllitis apud Dioscor. uide de hemionite, Dioscori. cap. 143. ter-

tij, Paulus libro septimo, adstringit & simul amara, lienosis succurrit.

Hiberis siue ἰβηρίς, duplex, altera Democratis, altera a Paulo & a Plin. recitata, quæ habet folia lauro similia, Prima est lepidion Diosco. Secunda uocatur piperitis, siue piperella a sapore piperis acuto, uide Diosco. cap. ulti. primi, & Plin. cap. 8. lib. 19.

Hieracion, siue ἱεράκιον, id est lactuca erratica, est herba spinosa similis soncho, id est, cicerbitæ, de qua Plin. cap. septimo libro. 20. multa habet ualet cum lacte mixta infirmitatibus oculorum præsertim cicatricibus suffusionibus caligini cum aqua uero & aceto bibita uentrem purgat, ualet cum uino morsui serpentum & uulneribus, si folia cum caule terrantur, somnum excitat uenerem prohibet, refrigerat & sanguinem auget uide Dioscorides capite. 65. & . 66. tertij. Plinius capite. 7. lib. 20.

Hippoglosson, siue ἱππόγλωσσον, uulgo bislingua, uel bonifacia, ualet præfocationibus uteri si cochleare eius radicis sumatur, ualet etiam mirabiliter ruptis, siue crepatis, si pulueris chocleare cum brodio carnis quotidie sumatur, uidentur tamen in primis diebus eorum uelle intestina exire, nihilominus postea conglutinantur, idcirco diligenter in primis illis diebus ligentur, Diosco. cap. 127. quarti, Plin. cap. 10. lib. 77 Pau. lib. septimo, molliendi uirtute pollet.

Hippuris, siue equisetum, græce ἵππουρις duplex est, altera quæ uulgo dicitur cauda equina, altera asprella etiam dicta. ualet ut testatur Gale. 6. de fac. simp. omnibus uulneribus, etiam si nerui essent præcisi, Diosco. cap. 44. quarti, pau. li. 7. adstringit & ualenter citra mordacitatem exiccat.

Hordeum græce κριθή, res est notißima, ex qua paratur ptisana, Dioscor. capite. 78. secundi, Galenus septimo de facul.

ſimpli. & primo, de facul. alimen. refrigerat & ſiccat in primo ordine cum pauxilla adſtrictione, itidem pau. lib. 7.

Hordeum murinum id græce φοῖνιξ dicitur uulgo loliū ſylueſtre uocatur, notum eſt, nam ubique naſcitur ac ipſum frumentum, Dioſcorid. capite. 40. quarti, plin. cap. 22. lib. 29.

Hyacinthus, ſiue ὑάκινθος, eſt ſecundum aliquos id quod uulgo dicitur cipolla ſeluatica, nec eſt ille hyacinthus, de quo fabulantur poetæ ex aiacis ſanguine natus, nam ille producit florem rubeum iridi ſimilem. Dioſcorid. cap. 61 quarti, Galenus octauo de faculta. ſimplicium. paulus libro ſeptimo refrigerat in ſecundo, ſiccat in primo, ſemen leuiter abſtergit & adſtringit.

Hydropiper ſiue ὑδροπέπερι, non eſt, ut Ruellius uulgaris canaruola, ſed potius quædam ſpecies perſicariæ, quæ nullam in folijs maculam per ſe fert, hæc enim ſeruat omnes illas conditiones, quas illi tribuit Dioſco. cap. 150. ſecundi, Galenus. 8. de fac. ſimp. Pau. libro ſeptimo, acquaticum piper calidum, ſed piperi modo.

Hyoſcyamus, ſiue ὑοσκύαμος, albus & niger non inuenitur, ſed tantum qui flores flauos profert uulgo dicitur iuſquiamo ouer dente cabalino, Dioſco. capite. 67. quarti. latine dicitur apollinaris herba, ſiue altercum, Galenus octauo de faculta. ſimp. plinius capite quarto, lib. 25. paul libro ſeptimo, eſt ex tertio refrigerantium ordine.

Hypecoon, ſiue ὑπήκοον, eſt herba quæ uulgo dicitur ruta ſeluatica, Dioſco. ca. 66 quarti, Gale. 8. de fac. ſimp. plin. ca. 11. lib. 27. pau. lib. 7. refrigerat in tertio.

Hypericon, ſiue ὑπερικόν, aſcyron androſemō, & cori una & eadem res eſt, & ſi aliqua in folijs caule & floribus differentia adſit, uocatur hypericon uulgo perforata, nec eſt ruta ſylueſtris, ut opinatur Braſauola, ſed eſt uera perforata,

qua uulgariter utimur, Dioſcor.cap.162.& .163.& .164.& 165. Galenus octauo de facul.ſimp. Plin.cap.8 lib.26. Paulus libro ſeptimo, tertias ſpecies calefacit & ſiccat tenui ſubſtantia prædita. De alijs dictum eſt in Androſemon.

Hyſſopus, ſiue ὕσσωπον, uulgo etiam hiſſopo dicitur, aliqui putarunt gratiolam eſſe hyſſopum montanum, ſed decipiuntur, nam gratiola in locis humidis naſcitur & ſoluit uentrem educens bilem & pituitam & ulcera conglutinat. de hyſſopo lege Dioſcor.cap.27.tertij.Gale.8.de fac.ſimp. calidus & ſiccus in tertio ordine.

Iaſpis græce λίθος ἴασπις, uulgo dicitur diaſpro, meminit Dioſcor.cap.160.lib 9.& Galenus nono de fac.ſimp. Paulus libro ſeptimo, confert non continẽtibus cibum in ſtomacho.

Indicus lapis, ſiue λίθος ἰνδικὸς, uulgo endego, naturalis non habetur quo uero utimur fit ex iſatide ſiue guado, Dioſcorid. cap.61.quinti. Plin.cap 6.lib.35. Paulus libro ſeptimo, contra hemorrhoidas ualet.

Inula græce ἑλένιον, eſt uulgaris planta, quæ dicitur uulgo euola ouer iola, Dioſcor.cap.27.primi. & Plin.cap.quinto,lib.19.& Galenus ſexto de fac.ſimp.ualet pectoris humoribus uiſcidis, item ſciaticis in modum cataplaſmatis & luxionibus paruis ab humiditatibus factis, Pau.lib.7.calida eſt & ſicca cum excrementitia humiditate.

Irion græce ἔρυσιμον, quid ſit, quum modo inter ſegetes modo inter herbas acuta, ac eſt naſturtium, connumeretur, certe puto quòd res ſit ſimilis ſyſamo, naſcitur ubique cũ folijs erucæ floribus paruis & flauis, a quibus cornicula quædam, in quibus eſt ſemen, proueniunt, Dioſcor.cap.147.ſecundi. Plin. duobus in locis 7.& .10.cap.lib.28.& cap.25.lib.22 ſimiltter Gal.6 de fac ſimp.& primo, de fac.alim. Pau.lib.7. Eriſmi ſemen igneum calefactoriumq; eſt.

Iris, siue ἶρις, apud seplasiarios dicitur irios, & uulgo zilio morello, de hac nullibi iuxta Gal. nisi in Andromachi theriaca, ubi illyrica commendatur Dioscori cap. 1. primi libri. & Plin. cap. 7 lib. 21. Paulus libro septimo, affatim calefacit extergit & maturat tenuis substantiæ tussi utilis.

Isatis, siue ἰσάτις, uulgo guado da tingere, nam colores in sua uiuacitate omnes conseruat, Dioscor. cap 107. & 108. secundi. Gal. 6. de fac. simp. paul. lib. 7 siccandi uires & adstringendi habet.

Isopyron siue ἰσόπυρον, huc usque non uidi ne qui uiderit, uel cognouerit adhuc intellexi, quare aliorum iudicio hunc relinquam Diosco. cap. 116. quarti. Gale. sexto de facul. simpl. Pau. lib. septimo, abstergit, incidit semen eius Iuncus odoratus græce, σχοῖνος, est quod uulgo dicitur squinanto prouocat urinam & menstrua. Vide Diosc. cap. 16 primi. Gal. 8. de facul. simp. Plin. cap. 18. lib 21.

Iuncus siue ὀξύσχοινος, est id quod uulgo dicitur zuncho. Dioscor. cap. 50. quarti, & Galenus octauo de facul. simpl. duas species iunci memorat, ut oxyschenon & oligoschenon Paulus, libro septimo oxyscheni semen somnificum est utriusque semen frixum desiccat & fluxus cohibet.

Iuniperus græce ἄρκευθις, est res notissima, gumi eius sandaraca, siue scriptorum uermix est, sandaraca inquam arabũ, nam sandarax Diosco. est res mineralis similis auri pigmento, fit ex hoc gumi & oleo de semine lini artificialiter uermix liquida, qua utuntur pictores ad illustrandas picturas, ualet combustioni ignis & doloribus ac tumoribus hemorrhoidarũ, gumi uero iuniperi ualet catharrhis, cohibet mẽstrua, fistulas exiccat, uermes interficit & resolutis neruis cõfert, Diosco. cap. 89. primi, Gal. 6. de fac. simp. ualet etiam scissuris manum ac pedum ex frigore factis & fluxum sanguinis &

hæmorrhoidarum constringit.

Ixia uiscus est radicibus chamæleonis adhærens, quo pennæ sagittis adglutinantur, Dioscor. cap. 21. lib. 6.

Ixus siue ἰξός, est uiscus quercinus qui paratur a pueris in capiendis auibus, Dioscor. cap. 94. tertij. Galenus sexto de facul. simpli. Pau. lib. 7. calefacit cum acrimonia & humores ex alto elicit.

Lactuca græce θρίδαξ ἥμερος, res nota est Galenus sexto de facul. simp. frigida & humida sed non excessiue, tollit sitim, & semen eius fluxum spermatis cohibet, & secundo de fac. alim generat sanguinem quàm aliæ herbæ meliorem, sed nō omnino laudabilem, Diosco. cap. 125. secundi.

Lambrusca græce ἄμπελος ἀγρία, est uitis syluestris omnibus cognita, Diosco. cap. 2. quinti, plin. cap. 29. lib. 12. paulus libro septimo, germina habent uim abstergendi nonnihil & adstringendi.

Ladanum, siue λάδανον, aromatarij laudanum dicunt, plin. cap. 17. lib. 12. & Gale. septimo de fac. simp. Diosco. ca. 113. primi, paul. lib. 7. calidum in secundo, emolliens mediocriter discutiens & maturans.

Lagopus, siue λαγώπους, id est pes leporinus, nisi sit garyophillata, ut Pandectarius, nescio certe quid sit, ualet in potionibus pro uulneribus & menstruis & sputo sanguinis dysentericis & ramici per os sumpta & emplastri modo imposita, est calida & sicca. Dioscor. cap. 19. quarti. Gal. septimo de fac. simp. pau. lib. septimo, desiccat.

Lanaria herba, græce στρούθιον, siue radicula, res erat tempore Dioscoridis multum in usu, sed apud nos quid sit, nescio, ualet enim summopere in dealbandis lanis, cuius semen condisi dicitur, quod etiam minime habetur, Diosco. cap 152. secundi, plin. cap. 3 lib. 19. & Gale. octauo de fac simp. calida

in quarto

in quarto quodammodo ordine ſiccæq; eſt.

Lapathum, ſiue λάπαθον, ſiue rumex, uulgo dicitur romice, de quibus plura Dioſcor.cap.106 ſecundi, Oxylapathon, enim & hippolapathon & oxalida ſunt ſpecies lapathi, uocatur primum, lapatium acutum, ſecundum magnum lapatium, quod folia rheubarbaro ſimilia habet, & oxalida, quã acetoſam et uulgo, herba bruſca uocant, plin. cap.21.lib.20. & Gale.ſeptimo de fac.ſimp.pau.lib.7.oxylapathum diſcutit & pauxillum repellit.

Lapſana, ſiue λαμψάνη, res eſt incognita, ſed iuxta plini. eſt ſpecies braßicæ ſylueſtris. Dioſco.cap.107.plinius capite octauo lib.20. Galenus ſeptimo de fac.ſimp.pau. libro ſeptimo, abſtergit, diſcutit.

Laſer, ſiue laſerpitium, græce σίλφιον, uulgo aſſa, quæ in fœtidam & odoratam diuiditur. aſſa fœtida eſt, quæ habetur apud aromaterios, odoratus uero laſer, eſt quod uulgo dicitur belzoino, nota tamen non haberi aſſam dulcem, nec eius loco ſuccum glycyrrhicæ poni, ſed potius belzouinum uocatum. Dioſco.cap.85.tertij. Galenus octauo de faculta.ſimplic. paulus libro ſeptimo, probe calefacit, extrahit, emollit. plin. cap.3.libro.19.

Lathyris, ſiue λαθυρὶς eſt, quæ uulgo dicitur cataputia, ſiue cazzapuza maior, nam minor eſt riccinus Dioſco. cap.171. quarti, Gale.7.de fac.ſimp.plin.cap.11.lib.27.pau.lib.7.purgandi uim obtinet.

Laurus arbor notißima, græce δάφνη. olim in precio habita. Sunt qui uelint per ſe laurum ignem accendere, dummodo rami ſimul confricentur et ſulphur ſurſum prohijciatur, Dioſco.cap.91.primi, Gale.6.de fac.ſimp.paul.libr.7. folia ſiccant & calefaciunt inſigniter.

Laurus Alexandrina, ſiue laureola græce δαφνοειδὴς, & ſi

rusco et hypoglosso similis sit imo pro hyppoglosso a Fuchsio accipiatur, quum reuera non sit, mihi incognita restat, Dioscor. cap. 142. quarti, Gale. 6. de fac. simp. paul. libro septimo, calida, acris, & subamara est.

Lemnia terra græce λημνιὰς γῆ, est uerus bolus armenus orientalis dictus si bene consyderetur Galeni locus lib. 9. de facul. simp. nec est terra illa sigillata, quam tanti faciunt, Diosc. cap. 67. quinti. plin. cap. 6. lib. 35. Paul. lib. septimo, siccat, & adstringit mediocriter.

Lentes siue lenticulæ, græce φακὸς, uulgo dicitur lentichie, Diosco. cap. 98. secundi, Galenus octauo de facul. simp. paul. libro septimo, siccant in secundo ordine, medio caloris & frigiditatis temperamento.

Lens palustris, siue φακὸς ἐπὶ τῶν τελμάτων, uulgo dicit zen, uel lenticularia, oritur in aqua. Diosco. cap. 34. quarti, Galenus octauo de fac. simp. Paul. lib. 7. humectat, & refrigerat in secundo absceßu.

Lentiscus arbor græce σχῖνος τὸ δένδρον est, quæ masttichen producit, Diosco. cap. 77. primi, Galenus octauo de fac. simp. Plin. cap. 6. lib. 13. Paul. lib. 7. siccat in secundo medius in calefaciendo & refrigerando.

Lepidium, siue λεπίδιον est piperitis, ut dictum est de Iberide Diosco. cap. 165. secundi, Ruellius Hermolaus & Manardus putant, q. sit raphanus. Plin. cap. 8. lib. 19. Gale. 7. de facul. simp. calefacit in quarto, & est simile nasturtio. Paul. libr. 7. idem refert, sed ipse inquit in tertio.

Lichen, siue λειχὴν est herba a seplasiarijs hepatica uocata. Plin. cap. 4. lib. 26. duas species commemorat, alteram quæ solum latifolium apud radices habet, alteram quæ petris adhæret, ueluti muscus, ualet hæc herba lichenis. i. uolaticis, Dioscor. cap. 51. quarti, Gale. 7. de fac. simp. Paul. lib. 7. exterendo

purgat, mediocriter siccat & refrigerat.

Ligusticum, siue λιγυστικὸν ab aliquibus pro leuistico accipitur, sed si litera Diosco. bene ponderetur, non est uerum ligusticum, uide Dioscor. cap. 53. tertij, Galenus septimo de fac. simp. paul. lib. septimo, excalefaciunt ac probe flatus discutiũt semen & radix.

Lilium græce κρίνον, res est uulgaris & notißima, id inter liliorum species facile connumeratur, quod uulgo martegone dicunt, Dioscor. cap. 107. tertij, Gale. septimo de fac. simpli plin. cap. 5. lib. 21. Paulus libro septimo, flos lilij discutiendi ac emolliendi uireis habet.

Limonium, siue λιμώνιον, res est similis betæ syluestri, ut Plinius capite octauo lib. 20 quamuis affirmet Gale. se nunquam betam syluestrem uidisse, Diosco. capite. 18. quarti, Galenus septimo de fac. simp.

Linum, siue λίνον res uulgaris est, oleum ex eius semine omnes neruorum & iuncturarum durities mollit, & est mirabile hemorrhoidibus, ignis combustionibus cum aqua rosacea lotum, sumuntur & in principio morbi lateralis ex eo unciæ quatuor, & sanat, Dioscor. cap. 94. secundi, Gale. septimo de fac. simp. calidum, quasi in principio, medium inter siccum & humidum.

Lithargyros, siue λιθάργυρος res est ex plumbo & ære proueniens dum argentum & aurum depurant, uide Dioscorid. capite. 56. quinti, Plin. capite sexto, libro. 33. & Galenus nono de facul. simp.

Lithospermon, siue λιθοσπέρμον, seplasiarij milium solis uocant crederem ego id esse, quod uulgo dicitur lacrime da corone miratur Plin. cap. 11. lib. 17. de lithospermo, Diosco. capite. 149. tertij, Paulus libro septimo, calculos frangit & urinas elicit.

Lolium græce αἶρα, uulgo dicit loio, nec est pseudomelanthium ut fuchsius Galenus 6. de facul. simplicium Dioscorides cap. 191 secundi, Paulus lib. 7. calidum in primo tertij, & siccum in fine secundi.

Lotus ægyptia siue λωτὸς αἰγύπτιος, uocatur a Serapione handacoca ex cuius semine paratu oleum ad dolorem iuncturarum, uerum de utraque loto intelligit Serapio, Diosco. cap. 109. quarti, Gale. 7. de facul. simpl. Plin. cap. 17. lib. 13, & cap. 31. lib. 15. Paulus lib. 7. lotus arbor extenuat & siccat ac mediocriter adstringit.

Lotus satiua siue λωτὸς ἥμερος, nisi sit melilotus uulgaris haud scio quid sit, lotus syluestris ignota est, Diosco. cap. 106, & 107, quarti, Paulus libro septimo, lotus domestica a nonnullis triphillon appellatur, abstersorias uireis & modice siccanteis obtinet.

Lupini græce θέρμος, sunt omnibus noti, amari dulcorantur & comeduntur, maxime domestici, Dioscorid. cap. 101. secundi, & Gale. 1. de. facul. alimen. & 6. de facul. simpli. Paul. lib. 7. esculentum obstruit, amarum abstergit dissipat & sine morsu desiccat, lumbricos occidit & uiscera purgat.

Lychnis siue λυχνὶς, nisi id sit quod uulgo dicitur rosete, profecto nescirem quid sit, nam Plin. cap. 4. lib. 21. inquit rosarum spetiem esse in aquosis locis nascentem cum quinque folijs Diosc. cap. 105, & 106. tertij, Gale. 7. de fac. simp.

Lycium siue λύκιον, aliud est quo seplasiarij utuntur, aliud quod a Diosco. cap. 117. primi, recitatur, Quod uero in officinis uenditur, alij componunt ex baccis lygustri, alij ex matrisylua, alij ex utrisque simul sed uti possumus pro lycio sumach. uide Gale. 7. de fac. simp. nam ex pixiacantha arbore fieri inquit, ualens ulceribus oris malignis & serpentibus, Plin. cap. 7. lib. 12. & cap. 14. libro. 24. Paulus libro septimo

calefaciendo & refrigerando medium est, desiccat uero in secundo abscessu.

Lycopsis, siue λυκοψις, nisi sit species anchusæ, aut cynoglossa uulgaris, nescio profecto quid sit, uide Dioscorides capite.27. quarti plinius capite undecimo, libro.27. paulus libro septimo, radix adstrictoria.

Lyncurion est electrum, siue succinum plumas, siue paleas trahens, ut refert Dioscor. cap.73. secundi, unde pterygophoron dictum uide de electro.

Lysimachia, siue λυσιμάχιον, a Lysimacho rege nomen capiens nostris temporibus nõ cognoscitur, nec est lysimachia ut Ruellius quæ uocatur cereta sed alia longe diuersa herba, nam cereta folia lino similia habet non salici, ut Diosco. capite tertio quarti, plinius capite septimo, libro.25. Galenus septimo de fac. simp.

Macer, siue μάκερ, nisi sit macis qui est cortex nucis indicæ nescio qoid sit, nec aliud coniectari possum, Dioscor. cap.95. primi, Galenus octauo de facul simp. interpretatur a Pandectario cortex mali punici, sed qua de causa, nescio paul. lib.7. inter frigiditatem & calorem medium obtinet siccat in tertio ordine & adstringit.

Malabathron, siue μαλάβαθρον, uulgo folium indicum, nobis ignotum, pro quo utimur casia, uel nardo indico, ut Galenus in succidaneis Dioscor. cap.11 primi, Plinius capite.27. libro duodecimo.

Malua græce μαλάχη, res notissima omnibus. Dioscorides capite.109 secundi, Galenus secundo de faculta. alimen. Theophrastus capite quinto primi, plinius capite.21. lib 20. paulus lib.7. syluestris mediocriter discutit & mollit, hortensis uero imbecillior.

Mandragora, siue μανδραγόρας. Pluribus in locis Italiæ na-

ſcitur. Vanum eſt credere mandragoræ radices habere formam hominis, uerum propter pomum quod cum radicibus euellitur, formam hominis ſine brachijs præ ſe fert, unde Pythagoras ἀνθρωπόμορφον appellauit: Dioſcor. cap. 74. quarti, & Galenus ſeptimo de fac. ſimp. frigidum eſt in tertio, ſed poma eius aliquid caliditatis in ſe habent, plura habet Serapio in lib. aggre.

Manna, ſiue μάννα, non dico thuris, ſed ſolutiua eſt in multiplici differentia, ut referunt Arabes, nec aliud eſt manna q̃ ros, ſiue liquor ſuauis noctu cadens ſuper arborum folijs, aut ſuper terram, uel petram, uel herbas, quæ deinde condenſata in modum gumi euadit, Duplex eſt quæ ad nos affertur maſticina. ſ. & bombicina, maſticina dicta, quia ſimilis grano maſticis eſt, & eſt excellentiſſima, ſed bombicina nullius ferè precij, quæ uero Calabrenſis dicitur, ualidior eſt, quæ in folijs, quàm quæ in ramis arborum colligitur, unde uulgo dicitur manna di foglia, quæ minutis granis tranſparens grauis alba dulcis & ſuauis, Arabes duas mannæ ſpecies aſſignant, Mannam. ſ. & Tereniabim, nec inter ſe hæ duæ differunt, niſi ꝙ Tereniabim eſt altera manna liquidior, uide de manna Galenus tertio de fac alim. ad eorum confuſionem, qui Gal. mannam non cognouiſſe affirmant in capite de melle, ubi multa de manna pronunciat, eſt & manna thuris, & eſt quidã puluis, ut teſtatur Dioſcor. cap. 69 primi, uide de manna Auic. & Serapionem cap. de tereniabim & menh.

Marrubium græce πράσιον eſt planta notiſſima, uide Galen. octauo de fac ſimp. & Theophr. ca. 2. de hiſtor. plant. & Dioſco. cap. 110. tertij, Eſt & alterum marrubium nigrum, ballote dictum, quod adeo meliſſæ eſt ſimile, ut uix ab ipſa, niſi malus odor adeſſet, agnoſceretur, Dioſcor. cap. 108. tertij, Paulus libro ſeptimo. Nigrum eſt acris & abſterſoriæ facul-

tatis, prasiõ uero calefacit in secũdo siccat, & uiscera laxat.

Marum, siue μάρον, nisi sit quod uulgo dicitur maiorana fina, haud scio quid sit, nam bene redolet, ut marum, uide Gale. de antidotis cap. de comp. hedicroi, & Diosco. cap. 44. tertij. Medica herba in Hispania abundantissima in Italia non habetur, uocatur arabice alfasafat, Ruellius hanc nasci in Gallia adserit, uocariq; trifolium maius, cap. 136 secundi, Plin. ca. 16 lib. 18, a medis inuenta dicitur & græce dicitur μηδική.

Medion, siue μήδιον, quum nec uiderim, nec apud me de eo aliqua sit imago, in Media enim tantummodo nascitur, nescio quid affirmare debeam. Dioscor. cap 20 quarti, Plinius cap. 12 lib. 27. Galenus septimo de facul. simpl contrariam semini eius habet temperiem, nam menstrua herba constringit, quæ semen prorsus elicit.

Melilotus, siue μελίλωτος, quem etiam sertulam campanam uocant affertur ex Neapoli Venetias, quo uero utuntur seplasiarij, uerus non est, sed species trifolij, sunt tamen qui dicant melilotum uulgare esse lotum Dioscor. Plin. cap. 9. lib. 21. Et Gale. 7. de facul. simp. Dioscor. cap. 41. tertij, Pau lib. septimo, diuersis facultatibus pollet adstringendi. s. & discutiendi & concoquendi.

Melissophyllon, siue μελισσόφυλλον, uulgo dicitur moliferno ouer cedronella, res nota est, Cardiacis & tristibus, ut referunt Arabes & passionibus cordis ualet, & aperit opilationes cerebri, Dioscor. cap. 109. tertij, Galenus septimo de fac. simp. Pau. lib. 7. uiribus marubio respondet.

Menta & mentastrum, græce ἡδύοσμος ἥμερος καὶ ἄγριος, res sunt manifestæ excitant uenerem, ut Gale. & Dioscor. quanuis contrarium sentiat Plin. cap. 14. libro 20. uide in hoc Gale. 6 de fac simp. & Dioscor. cap. 36 & 37 tertij uermes etiã interficit, Paul. libro septimo, calida in tertio ordine tenuis

acris cum humiditate ſemicocta.

Meon, ſiue μῆον, & ſi multa copia naſcatur in Hiſpania, nullibi tamen quod ſciam in Italia habetur, nam quod paßim oſtenditur pro meo, eſt radix ſapori paſtinacæ ſimilis, eius uice funguntur myrhobalani, uulgo dicti ben delli profumeri, unde etiam ſub nomine nucis unguentariæ appellantur. Dioſco. cap. 3. primi, plinius cap. 23. lib. 20. Galenus ſeptimo de facul. ſimpli. paulus libro ſeptimo, calefacit in tertio ordine, in ſecundo ſiccat.

Mercurialis herba græce λινόζωστις, ob enematum uſum notißima, uide plin. capite quinto, lib. 25. Galenus. 7. de fac. ſimp. & Dioſco. ca. 183. quarti, pau. lib. 7. aluum liberaliter ſubducit & illita diſcutit.

Millefolium, græce μυριόφυλλον, eius duo capita habet Dioſcor. alterum de ſtratiote millefolio, & alterum de myriophyllo, ſunt qui uelint ſtratiotem eſſe millefolium uulgare noſtrum, quum in myriophyllo unus tantum coliculus & in noſtro uulgari plures inueniuntur, de ſtratiote loquitur Gal. 8. de fac. ſimp. & Dioſc. ca. 110. quarti, de myriophyllo ca. 100. quarti, et Gal. 7. de fac. ſimp. in fine, plin. cap. 16. lib. 24. paul. lib. 7. uim ſiccandi adeo obtinet ut conglutinet uulnera.

Mora græce μορέα ἢ συκαμινέα, tam alba, quàm nigra cognoſcuntur, habent uim ſoluendi & conſtringendi, Dioſcori. capite. 147. primi, Galenus octauo de facul. ſimp. paul lib. 7. itidem adſerit.

Muſcus arborum, græce βρύον, uulgo dicitur uſnea, quæ ut refert Serapio ſomnum prouocat, uomitum & fluorem uentris cohibet, & eſt medicina cordis, ut Auic. Dioſco. cap. 20. primi, Galenus ſexto de faculta. ſimplicium. paulus libro ſeptimo, q. cedris adheret diſtrahendi ſimul & molliendi uim moderatam habet.

Muſcus odoratus eſt res quæ in gazellarum foliculis continetur, recens & immatura grauis ac peßimi odoris, ſed quum maturuerit tanquam ſanies e foliculis egrediēs eſt gratißima ac pretioſißima calida & ſicca in ſecundo ordine, lege Serapionem lib. aggre.

Muſcus marinus eſt uulgaris corallina, quæ pro enecandis uermibus datur pueris, infrigidat, ut Gale 6. de fac. ſimp. Dioſc ca. 94. quarti, pau. lib. 7. infrigidat & adſtringit, græce dicitur βρύον θαλάσσιον.

Mumia uera non habetur, ſed poſſet parari uera, ſi corpora mortuorum ex aloe, myrrha, & croco condirentur, deinde id liquoris ad tempus excerperetur, ualet ita parata doloribus capitis frigidis paralyſi, oris torturæ, uirtigini ſi extrahatur per nares cum aqua maioranæ & doloribus aurium cum oleo uiolaceo albo, eſt calida & ſicca in tertio ſecundum Arabes.

Myos otis græce μυὸς ὦτα. i. muris auricula, niſi ſit quod uulgo dicitur lentone, haud ſcio quid ſit. Galenus. 6. de facul. ſimp. Dioſc. cap. 175. ſecundi, plin. ca. 12 lib. 27. pau. lib. 7. refrigerat & humectat & uocatur ab ipſo alſine.

Myrrha uera, græce σμύρνα, non habetur, niſi forte noſtra cōmunis ſit, quæ a Dioſco. dicitur caucalis, ſiue ergaſime, nam noſtra cunctis cōditionibus requiſitis indiget, quum nec ſit uiridis, nec craſſa, nec acuta, nec odorata, nec colore unita quare caueant qui in potionibus ac catapotijs eam imponunt, Dioſco. cap. 69. primi, Galenus octauo de facul. ſimp. & in libro Antid. in compoſ. Theriacæ. paulus libro ſeptimo, calefacit in ſecundo, & ſiccat, uide etiam Plinium capite. 16. & 17. libri. 12.

Myrrhis herba, ſiue μύῤῥις, niſi ſit cicutaria, ut cōmunis eſt opinio, uel cerefoliū ut manardus, neſcio quid aliud ſit, qui

tenent hanc esse angelicam herbam ualde decipiuntur, siquidem angelica cicutæ folia non habet, sed potius pastinacæ, Diosco.cap.111.quarti, Pau.lib.7.calefacit in secundo, et non nihil extenuat.

Myrtus græce μυρσίνη, nota est omnibus, eius facultas frigida & terrestris, ut refert Gale.septimo de facul.simp. Quod uero myrtidanum dicunt est quoddam gibbosum ueluti adnatum myrto, Dioscor.cap.33.primi, Paulus libro septimo, ualentior siccat.

Naphtha siue ναφθα, est ueluti oleum petreolũ, uel de monte zibio appellatũ, reuera bituminis genus, quod in mari mortuo, quod est stagnum minoris syriæ, nascitur, calefacit exiccat & uulnera recentia conglutinat Diosc.cap 86.primi.

Napellus Auicennæ, nisi sit toxicon Dioscoridis, ut putat Manardus, nescirem profecto in Dioscoridis capita hunc referre, est enim mortiferum uenenum, Auic.lib.2.calidum & siccum est in summo.

Napum græce βουνιας, uulgo Nauon, & est res notißima, ex cuius semine oleum in Aegypto extrahitur. Diosc. ca.103. libro secundo.

Narcissus est res nota, similis est hermodactilo folia habet porracea, tenuiore tamen & angustiora caulem sine folijs concauum, in quo candidus flos existit, Dioscori cap.155. quarti. Theoph.cap.6.lib.6.Plin.cap.3.lib.21. Gale. octauo de fac.simp. Pau.lib.7. uim habet aliqualem attrahendi & abstergendi græce ναρκισσος.

Nardus siue ναρδος est, quam spicam nardi seplasiarij uocant, & est syriaca spica & non indica, sed non mirari satis non poßum, quòd si ab una, eademq; radice multæ ac numerosæ spicæ pululent, ut inquit Dioscorid. Quur non spicas sed radices esse Gal.dixerit in Andromachi theriacam. De indi-

ca Dioscoridis sunt uerba. ἀσθενεστέρα κατὰ δύναμιν οὖσα διὰ τὸ ἐφ' ὑδατωδῶν τόπων εἶναι καὶ ἔστι μηκεστέρα πλείονας τε ἔχουσα τοὺς στάχυς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ πολυκόμους καὶ περὶ πεπλιγμένους &c. Nec satis est dicere mōtanam spicam non ita oriri, quū ipsa teste Dioscoride non nisi bonitate odoris torosioreq; spica differat quare caueat Mathiolus Senensis quomodo in Manardū, alioqui doctissimum tam aperte latret, nā & Gale. in eodem loco iubet in his & alijs Diosco. consuli. paul. libro septimo, calefacit in primo, siccat in secundo. Vide & Gale. 8. de fac. simp. & Plin. cap. 12. lib. 12.

Nardus gallica, siue νάρδος κελτικὴ, uulgo spica celtica non habetur apud nos, uide Dioscor. cap. 7. lib. 1. quod uero non sit saliunca Plinij, non est ut probem Gale. 8. de fac. simp. Paulus libro septimo, calidior superiori minusq; adstringit.

Narcaphton siue νάρκαφθον, uulgo dicitur tignamo, ac si diceretur thymiama, quod nihil aliud sonat q̄ suffumigium, uide Diosco. cap. 22. primi.

Nasturtium græce κάρδαμον, uulgo agretto, & est familiarissima herba & notissima, de qua Gale. 7. de facul. simp. loquitur, calida est, Diosco. cap. 144. secundi, Pau. libro septimo semen modo sinapis urit.

Nerion, siue νήριον, uulgo dicitur oleandro est, uelutiuenenum, ut Gale. 8. de fac. simp. Enecant etiam inquit Diosco. capi. 8?. quarti, flores & folia omnes quadrupedes, ualent etiā emplastri modo morsibus uenenatorum, non autem sumptū, ut putarunt nonnulli. Plin. cap. 2. lib. 24. Pau. lib. 7. extrinsecus uim habet discussoriam, & si intus assumatur, occidit, dicitur etiam alio nomine rhododaphne.

Nymphea, siue νυμφαία, uulgo nenupharo, potentior est, quæ radicem albam fert, uide Gale. octauo de facul simplic. Diosco. cap. 140. & 139. tertij, Plin. capite septimo, libro 25.

Pau.lib.7.uires habet sine erosione siccas uentrem reprimit, & genituram arefacit.

Ocra, siue ὤχρα, est terra gialla q̃q̃ alij uelint esse terram rubeam, uide Diosco.cap.62.quinti.

Ocymoides, siue ὠκυμοειδὲς, uulgo basilico saluatico, res est notißima, uide Diosco.cap.29.lib.4.inuenitur inter frumenta, Gale.8 de fac.simp pau.lib.7.radix inutilis semẽ sine erosione siccat.

Ocymum, siue ὤκυμον, uulgo basilico domestico, Diosco.capi.130.secundi, & Gal.2 de fac.alimen. & .8 de fac.simp. calidum in secundo ordine cum superflua humiditate, itidẽ, pau. lib.7.adserit.

Ocimum aquaticum græce ἔρινος, uocatur, Dioscor.cap.30. quarti, & est forte apud Galenum, echinum dictum.6.de facul ta.simpli.

Oenanthe, siue οἰνάνθη, nisi sit filipendula, ut Fuchsius, nescio quid sit, uide Theophr.cap.7.lib.6. & Plin.cap.24.li.21. Diosc.cap.126.tertij, oenanthe etiam accipitur pro flore uitis syluestris qui insigniter adstringit stomachum & aluum firmat, sed oenanthe Diosco eijcit secundas, stillicidio urinæ & morbo regio medetur, uide pau.lib.7.

Olosteon, siue ὀλόστιον, est species consolidæ & non est pilosella, ut nonnulli putarunt, nam pilosella est herba ualde ad strictoria, ita ut uulnera conglutinet cohibet fluores uentris & sputum sanguinis & fluxus muliebrum albos de olosteo, uide Diosc.cap.12.quarti, Gale.8.de fac.simp.

Olyra siue ὄλυρα, est species zeæ uulgo spelta nominatæ, nec est segala, ut Virgilius Marcellus, nã ex olyra panis dulcißimus conficitur, & ex segala amarus, nec siligo est segala, ut aliqui putarunt, sed potius species grani, ex cuius flore panis albißimus & optimus olim conficiebatur, quòd con-

trarium omnino accidit nostræ segalæ, seu ferragini, ut a Plinio uocatur capite.16. libro. 18. uide Dioscorid. de olyra, capite. 82. secundi, & Galenus primo de faculta. alimen. et octauo de facul. simp.

Opium est papaueris liquor, unde græce dicitur ὀπὸς μηκωνος, fit ex lacte quod a papaueris capite destillat, ut Dioscor. ca 63. quarti, Paulus libro septimo, tenet quod sit frigidũ in quarto, nihilo minus eius amaritudo non frigidum simpliciter, sed aliquatenus calidum, potius affirmaret, quare diligentius res consideretur, uide Galen. septimo de facul simp. ubi de papaueris specie agit.

Opopanax, siue πάναξ, fit ex panacis herculei liquore, ui de Diosco. cap. 50. tertij, & Gale. octauo de fac. simp. calidum in tertio, & siccum in secuudo, Mesu. cap. de opo. pituitã crassam & uiscosam in remotis partibus corporis contentam soluit, pau. lib. 7. Mollit etiam & discutit.

Origanus, siue ὀρίγανον, quo utimur, ut refert Brasauola est heracleoticus, sed iuxta aliorum opinionem est origanus syluestre, & heracleoticus & onitis nostro tempore non inueniuntur, uide Dioscorid cap. 29. tertij.. Theoph. capite secundo, libro sexto. Plinius capite. 17. lib. 20. Galenus. 8. de fac. simpli. habet uim incidendi extenuandi, siccandi, & calefaciendi in tertio abscessu.

Orminum, siue ὅρμινον, nisi ut Ruellius sclarea, nescio certe an reperiatur, Diosco. cap. 126. tertij, plin. cap. ulti. lib. 22. Gale. in fine primi, de fac. alim alteram speciem ormini memorat, pau. lib. 7. marubio simile calidum mediocriter, siccum, & abstergens.

Ornithogalos, siue ὀρνιθόγαλον, quamuis ubique inter segetes nascatur, nedum a me uisa est radices habet, quas edunt pueri, ut refert Ruellius, sunt in Veronensi agro quædam

radices dulces & in sapore castaneis similes, quæ thrassæ uocantur Diosco.cap.133 secundi.

Orobanche, siue ὀροβάγχη, est herba quæ non solū orobum strangulat, sed omnes quæ uicinæ sunt, plantas sternit, unde ab aliquibus herba lupa, ab alijs cauda leonis, ab alijs uero herba taurina, eo quòd a bobus comesta ad coitum eas promouet, Diosco.cap.131.secundi, Theophr.8.de histor.planta. & quinto de causis plant.Plin.cap.ult.lib.22.Pau.libro septimo est temperamenti sicci & frigidi ad primum ordinem.

Oryza, siue ὄρυζα, uulgo riso, nascitur palustribus & uliginosis locis aluum compescit, uide Diosco.cap.86.secundi. Plinius libro.18.capite septimo, Paulus libro septimo, uim habet adstrictoriam.

Osyris, siue ὄσυρις, uulgo linaria dicitur, uide Diosco.cap. 138.quarti.Galenus octauo de facul.simp. plinius capite duodecimo, libro.27. paulus libro septimo. Amara est & uires iecoris laxat.

Oxyacantha, siue ὀξυάκανθα, est id quod Arabice dicitur berberi, nec est si bene huius plantæ notæ consyderentur, quod uulgo dicitur crespini. Dioscor.cap.107.primi. Galenus octauo de facult.simpli.paulus libro septimo, fructus ipsius mirti baccis respondet, Auic.tenet quòd sit frig. & sic.in tertio.

Peonia, siue παιονία, fœmina est notissima, sed mascula non inuenitur, Gale.sexto de fac.simp.est tenuium partium, sed non nimis calida, imo magis temperata, aut a temperie parum in calore distans Dioscor. cap.148.tertij. plinius lib.25. capite.4.pau.libro septimo.Radix acris leuiter subamara et siccans cui nonnihil adstrictionis inest.

Paliurus, siue παλίουρος, quid sit, reuera nescio, nisi nomen sit ad placitum, nam omnes antiqui in paliuro discrepant, Theophr.cap.17.libri tertij, & cap.4.lib.4.Diosco.cap.113.

primi, plinius cap. 19. lib. 13. & cap. 13. lib. 24. Pau. lib. 7. adstringit & semen incidit.

Palma græce φοῖνιξ, res nota est, nam dactilis, quos ipsa fert libenter uescimur, in quorum numero ponuntur etiam tamarindi, qui nil aliud sunt quàm dactili indiani. Diosco. cap. 129. primi. Galenus octauo de facul. simp. & secundo de facul. alimen. pau. libro septimo, fructus iam maturus calefacit reliqua palma ualde adstringit.

Panax, siue πάνακες, quum triplex sit Aesclepium. s. ab Aesculapio, chyronium a chyrone & heracleum ab Hercule, & si aliquibus cognitum dicatur, reuera tamen ego non uidi, sunt qui pro panace Aesclepio monstrant mille folium uulgare, & pro chyronio inulam campanam, uide tamen Diosco. cap. 50. & 51. & 52. tertij. Galenus octauo de fac. simp. plin. cap. 27. lib. 12. & cap 4 lib. 25 pau. libro septimo. Herculeum calidum in tertio, & siccum in secundo, mollit, & discutit ex hoc fit opopanax Aesclepiũ et chironiũ priori sunt calidiora

Pancration siue παγκράτιον, est minor & rotundior scilla, uide Dioscorid. cap. 165 secundi. uide etiam de scilla. Galenus octauo de faculta. simp paul libro septimo, specie & uiribus scillæ simile est.

Panicum omnibus notum, Galen. 6. de fac. simp. pau lib. 7. siccat, & refrigerat.

Papaueris genus, siue μήκων, duplex est, alterum syluestre, alterum domesticum syluestre est id quod flores puniceos, siue rubeos habet, cuius flores inquam a uulgo in laterali morbo sicci habentur pro efficaci remedio, domesticum uero rursus duplex album. s. & nigrum, quãquàm horum a Diosco. tertia species aßignetur, uide Diosco. cap. 62. & 63. quarti, Gale septimo de fac. simp.

Papauer cornutum, siue μήκων κερατῖτις, sæpius a me uisum,

sed spumeũ, quod prope mare nascitur haudquaquã. Theoph. cap. 13. lib 9. Qui dicunt glauciũ ex hoc papauere fieri, quod & memithe Arabes uocant, reuera decipiũtur Diosco. c. 64. & . 65. quarti, Gale. septimo de fac. simp. Pau. libro septimo, adstringendi uireis habet.

Papirus, siue πάπυρος, in Italia non habetur, ut Theoph. capi. 9. lib. 4. & plin. ca. 11. lib. 13. sed tantum in Aegypto, olim ex papyro cartæ conficiebantur, unde etiam nomen adhuc retinet, Diosc cap. 100. primi, Gal. 8. de fac. simp. pau. lib. 7. siccat, cartæ crematæ modo.

Paronychia, siue παρωνυχία, & si a multis herbarijs cognita, nunquam a me uisa est. scio tamen folia iuxta radices rotunda habere similia peplo, uide Diosco cap. 52. quarti, Gale. octauo de fac. simp. Pau. lib. 7. extenuat, siccat paronychijs medens citra erosionem.

Parthenium, siue παρθένιον, uulgo dicitur matricaria, ouer. amarella, nomen adhuc seruans amaraci, nec est secunda species artemisiæ, ut Brasauola & Fuchsius, nec est coltula fætida, nec helxine quam paritariam dicunt, ut nonnulli sunt qui dicant athanasiam uulgo daneda uocatam esse speciem matricariæ, Dioscor. cap. 146. lib. 3.

Pastinacæ græce σταφυλῖνοι, tam domesticæ quàm syluestres sunt cognitæ, uulgo pastonache dicuntur, nec sunt carubiæ, siue carotæ, ut Ruellius, quum non habeant radices sanguineas, ut carobæ. Decipiuntur etiam qui pro dauci semine, semẽ pastinacæ accipiunt, quum alia res sit daucus a pastinaca, Diosco. c. 54 tertii, Gal. 8 de fac. simp. Pau. lib. 7. urinas & menses mouet adstringẽdi uiribus prædita, syluestris tñ est ualẽtior.

Pastinaca piscis græce τρυγὼν est qui uulgo dicitur pesce columbo, in cauda habet spinam acutißimam & uenenosissimam, unde plin. cap. 8. lib. 32. pastinacæ quoq; radio scarificare

care gengiuas & in dentium dolore utilissimũ conteritq; is et cũ elleboro albo illitus, dẽtes sine uexatiõe extrahit. Diosc. ca.192. ex oleo in quo hepar huius piscis sit decoctũ, scabies non solum in hominibus sed etiam in beluis probe expellitur.

Peplus, siue πέπλος, a seplasiarijs esula rotunda dicitur & est herba lacte plena, Peplis uero quũ in maritimis locis nascatur, nunquã a me uisus est, Diosc cap. 162, & 163 quarti, Gale. 8. de facul simp. pau. lib. 7. eius liquor tithymalorum modo purgat.

Peucedanum siue πευκέδανος olim Dioscoridi familiare, mihi incognitum est, nec quod pro peucedano mostratur est uerum peucedanum, si diligenter res examinetur, sed quum optimum in sardinia oriatur, non esset forte difficile, ut cognosceretur, Diosc. cap 83 tertij, Gal. 8. de fac. simp plin. ca 9. li. 25. Pau. lib. 7. calefacit, discutit & siccat in tertio ordine.

Phalaris, siue φάλαρις est species lithospermi, quod a seplasiarijs dicitur miliũ solis, nam maius & minus reperitur, Diosc. ca. 150. tertij, plin. cap. 12. lib. 27 pau. lib. 7. calida est & tenuis doloribus uesicæ prodest.

Phaselus, siue φασίολος uulgo fasolo, cuius spẽs plures enumerantur coloribus distinctæ, nam aliqui sunt rubri, albi, alij citrini flauiq;, & ex diuersis coloribus picti, Diosco ca 99. secundi, uide de smilace Auerroim, declinant ad calidum et humidum impinguant corpus.

Phu siue φοῦ est ualeriana maior, nam minor etiam reperitur, quæ similis est maiori, nisi quòd lanuginosior & breuior est, flores fert albos & purpureos simul mixtos, multas radices tenues habet, maior autem similis olusatro caulem habet cubitalem & maiorem & cætera, quæ in ualeriana uisuntur demptis floribus, qui Narciso nõ sunt similes, q̃q̃ locũ hunc in Diosco. corruptũ putat Ruellius, quod fieri potest,

quum cætera sint satis manifesta. Diosc. ca. 10. primi, Galen. 8. de fac. simp. uim habet nardo similem.

Phycus marinus, siue φῦκος θαλάσσιον, quid sit nescio interpretatur latine alga a Theodoro. sed non est alga, quæ Venetijs in seruandis uitris reponitur Diosc. cap. 95. quarti, Gal. 8. de fac. simp. pli. ca. 23. li. 13. pau. lib. 7. refrigerat, siccat in secundo & mediocriter adstringit.

Phyllitis, siue φυλλίτις, est lingua ceruina olim pro scolopendria habita olim inquam, quum reuera nunc sit asplenon, siue citrach arabice dictũ, nec est hemiotitis ligua ceruina, ut Manardus Leonicenus et Fuchsius et Ruellius adserũt, si locus recte ppẽdatur. Diosc. c. 12 tertij, Gal. 8. de fac. simp. diarrheã cohibet phyllitis. Pau. lib. 7. acerba qualitate constat.

Phyllyrea, siue φυλλυρέα, non est tilia, ut Hermolaus Ruellius et Marcellus Florẽtinus interpret ãtur, nã tilia græce φυλλιρα, & non φυλλύρεα dicitur, de tilia scripsit Theoph. cap. 10. lib. 4. cuius cortex modo emplastri recentia uulnera conglutinat & folia eius trita inflammationes pedum resoluunt, et facit capillos renasci prohibens etiam eorum profluuium, Phyllyrea arbor ignota est nostro tpe, uide Dios. c. 110. primi, pau. li. 7. tiliæ folia adstrĩgũt iccirco ulceribus oris medẽtur.

Phyllon, siue φύλλον, uulgo folio, nisi sit persicaria maior, ut Ruellius, nescio profecto quid sit, uide Diosc. ca 131. tertij, nullibi a Gale. nec a Paulo mentio habita est.

Pityusa, siue πιτύυσα, a seplasiarijs Esula maior uocatu, cuius radices ab ijs qui a monte Gargano, siue sancti angeli ueniũt, pro turbit uenduntur a peritis tñ medicis neglectæ, hæc uero Esula maior alscebrã, & scebrã a Mesue noĩatur, cuius rei fidem facit Serapio ca de scebrã, uide Diosc. cap. 160. lib. 4.

Plantago græce ἀρνόγλωσσος res notißima, maior et minor inuenitur q̃q̃ n on desint, qui lanceolam herbam esse planta-

ginis affirmant, maior constat septē neruis, media quinque, minor tribus, habent facultatem, aqueam frigidam cum aliquali austeritate, ut Gale. 6 de fac. simp. Diosc. ca. 115. secundi pau lib septimo, refrigerat & desiccat in secundo temperata ex aquea & terrestri substantia.

Platanus, siue πλάτανος in Italia, ut refert Theoph. non nascitur, uide tamen Diosc. de eius uiribus, ca. 92. primi, plin. capi. 7. lib. 15. & Gale. 8 de fac. simp. exiccat & infrigidat, a latis folijs platanus dictus est, habet instar fici folia, pau. lib. 7. frigidiore & humidiore ui constat.

Polemonia, siue πολεμώνιον, nisi sit galega, siue gearcha dicta, ut refert Brasauola, nescio quid sit, non habet tamen in sumitate corymbos, ut refert Diosco. cap. 9. quarti, uide Gal. 8. de fac. simp. & plin. cap. 6 lib. 25.

Polium, siue πόλιον, sunt qui pluries uidisse affirment, scio ego in hoc seplasiarios decipi, nā herbam pro polio ostendūt quæ caules ualde tenues & lino similes ex seminibus rotundis onustos habet, quæ polium reuera non est, uide plin. c. 7. li. 21. et Theoph. ca. 21. li. 9. Gal. 8. de fac. simp. et Dios. c. 115. tertij, pau. lib. 7. tertij, calefacientium & siccantium ordinis est.

Polygonon, siue πολύγονον i. herba sanguinalis tam mascula q̄ fœmina omnibus nota, uulgo corrigiola, siue centinodia dicitur, Diosc. ca. 4. & 5. lib. 4. pli. ca. 12 lib. 27. Gale. 8 de facul. simp. pau. lib. 7. habet uim adstringendi frigida & humida in secundo ordine.

Polygonaton, siue πολυγόνατον, uulgo frasinella, siue ginochiella dicitur, cuius radicibus libenter mulieres ad fucum utuntur, ab aliquibus etiam uocatur sigillum sanctæ Mariæ, et sigillū Salamonis, Manardus in hoc deceptus est credēs polygonatū esse secacul arabum, nā Serapio scribēs de secacul nihil refert quod ad polygonatū attineat, Gal. 8. de fac. simp.

Diosco.ca.6 lib 4. Paul.lib. septimo, uariæ facultatis est adstrictoriæ acris & amaræ.

Polypodium, siue πολυπόδιον, oĩbus notũ, attuarius purgat bilem nigrã & pituitã, Manardus soluit sine molestia, Mesues extenuat corpora quod et Gal 8. de fac. simp. ualẽter exiccare inquit sine mordacitate Diosco.cap.179. quarti, plin.capi 8. lib. 26. siccat abunde citra morsum.

Pompholix, siue πομφόλυξ, qua utuntur seplasiarij non est põpholix, sed potius cadmia, quod uero tucia non sit, apparet quũ tucia uera leuissimus quidam puluis sit, non autem ut lapis ac nostra uidetur, quare apud pharmacopolas nõ inueniri tuciã nunc affirmarẽ, nisi aliã habere forte inuestigauerit, uide Diosc. cap. 43. 5. nec ausus est aliquis qđ sciã hãc in cata potijs, siue pharmacis, quæ p os degluti ũtur tuciã imponere. Gal. 9 de fac. sim. pli.c. 13 li. 34 pau li. 7 siccat sine erosione.

Populus siue αἴγειρος tam alba q̃ nigra nota est oĩbus uulgo ab Hetruscis dicitur oppi, a Longobardis Piope, ex quibus fabulantur electrũ oriri sed reuera ab insula quapiã olim Austrauia dicta a quibusdam arboribus nostro pino similibus effluit et ad Germaniã p maris inũdationẽ aliqñ perfertur, hoc uulgo dicitur a seplasiarijs charabe, nec est gumi populi, ut nõ nulli retulerũt Diosc.c.94, et.98.1. pli.ca.24. lib 16 pau.li.7. Nigra calefacit in primo modice siccat tenuis substãtiæ, alba aquosa est tepida terrestrisq; substantiæ & abstersoria.

Porrũ capitatum græce πράσον κεφαλωτόν, oĩbus notum sed qño capitatũ euadat etiã nostro tẽpore cognitum est, nã in tẽpore transplantationis si folia et radices porris incidãtur, & aliquid quod illud descendere prohibeat in plantando subter ponatur facile capitatũ euadit, Diosc.cap 38. lib. 2. de porro uero agresti lege ampeloprasõ. pau. lib. septimo, mali succi est & acris extenuat & abstergit.

Portulaca, græce ἀνδράχνη, uulgo porcellana. Gal. 6. de fac. ſim frigida in 3. et humida in 2. biliosos ac calidos humores cohibet et ut refert pli. c. 21. li. 20. rupturas umbilici constringit, Dioſ. c. 113. 2. pau li. 7. refrigerat in 3. humectat in ſecũdo.

Potamogeton, ſiue ποταμογείτων, uulgo dicitur beta aquatica, naſcitur in lacuſtribus & aquoſis locis, pruritibus ac uetuſtis & depaſcẽtibus ulceribus prodeſt, Dioſco cap. 96. quarti, Gale. 8. de fac. ſimp. pau. lib ſeptimo, refrigerat et adſtringit.

Pſylium, ſiue ψύλλιον res notiſsima eſt, cuius ſemine in refrigerandis corporibus ſæpe utuntur Medici, nam ut refert Gal. 8 de fac. ſimp. frigidum eſt in ſecundo, humectat, & deſiccat mediocrter. Plin. ca. 9. lib. 25. Dioſco. cap. 68 lib. 4.

Ptarmice, ſiue πταρμική, uulgo oliuella, ea plerīq; pro ſcopis utuntur & dicitur ptarmica, eo q, odorata planta ſtatim ſternutamenta irritat. Dioſc ca. 151 ſecundi, Gal. 8. de fac ſim. uiridis calida, & ſicca in ſecundo, ſiccata uero in tertio ordine.

Pulegium græce γλήχων omnibus notum, inuenitur maſculum cum floribus albis, & fæmellum cum floribus purpureis, qui dicunt ſpeciem calamenti eſſe id quod in uſu eſt ualde decipiuntur, ſiquidem calamẽti ſpecies per ſe omnes inueniuntur Dioſc cap. 31. tertij, Gale 6 de fac. ſimp pli ca. 14. lib. 20. extenuat, calefacit concoctionesq; adiuuat ut Gal.

Pumex græce κίσηρις eſt lapis combuſtus ex monte Aethnæ, uel ueſuuino monte campaniæ, qui ſi iterum comburatur non erit ſmyra inferior. Dioſc cap. 79. quinti, & Gale. 9. de fac. ſimp habet uim exiccandi & abſtergendi.

Pyrethrum, ſiue πύρεθρον res eſt quo ad ſuas radices notiſſima, habet folia ueluti daucus & fæniculus agreſtis, Dioſc. cap. 78. tertij, Gale. 8. de fac ſimp facultas eius eſt cauſtica.

Pyrites lapis, ſiue λίθος πυρίτης, uulgo dicitur Marcheſita, & ob excellentiã pyrites dictus, probatur qui eſt aeri ſimilis.

Diosc.cap.96.quinti,Gale.9.de fac.simp.Pau.lib.7.ualide discutit tumores sanguinemq; in grumo concretum.

Quercus græce δρῦς res notissima,connumeratur inter arbores glandiferas,sicuti etiam Elix,Fagus,Cerus,Suber,Farnia,Ischia,uide Diosco.ca.126 primi,Gal.6 de fac simp pau. lib.7.folia & fructus siccante ac tepida ui pollent.

Quinque folium,siue πεντάφυλλον,habet plures species, quarum prima est maior,quæ folia mentæ similia & florem in pallido candidum habet.secunda species a prima tātum in colore differt,tertia per terram serpit,quarta quæ folia similia uiti tenet,ab aliquibus diapensia,uel sannicula dicitur, uide Diosco.cap.40.quarti,Gale.8.de fac simp.radix eius exiccat in tertio,nec euidentem habet caliditatem, pli ca.9.li.25.

Radix græce ῥάφανος, uulgo rauanello,Gale.8 de fac. simp. calida est in tertio,& sicca in secundo. Diosc.cap.104. li.2.

Radicula græce ςρυθιον,siue herba lanaria sicuti tempore Diosc. cognita,ita nunc maxime restat incognita. Diosc.cap. 153.secundi, Gale.8 de fac.simp. Pau.lib.septimo, calefacit in tertio,siccat in secundo.

Ranunculus græce βατράχιον,est apium raninum, cuius species quatuor enumerantur.s. apium, quod est pes columbinus pes paipi,pes milui & apium risus, quod herba sardonia alias appellatur,unde uirg. immo ego sardonijs uidear tibi amarior herbis,hæc si ab homine deuoretur, ita interficit,ut contractis neruis instar ridentis moriens uideatur.Diosco.cap.166.secundi,plin.cap.ult.lib.25 pau lib septimo, omnia genera sunt excellenter calida sicca,acria,urentia.

Rhamnus,siue ῥάμνος,nisi sit quod uulgo dicitur spin ceruino,aut id quod Hetrusci dicunt marucho, nescio si alio nomine illum agnoscam.Diosc.ca.104.primi,Gale.8. de fac simp. exiccat & digerit in secundo,pli.cap.14.lib.24.

Rhaponticum græce ῥᾶ, uulgo dicitur Rapontico, notum est omnibus Diosc. cap. 2. tertij. plin. ca. 12. lib 27. Gal. 8. de fac. simp. pau. lib. 7. compositum ex terrestri frigida & tenui substantia aereaq; calida & leuiter acri.

Rhabarbarum, uulgo reubarbaro, cognoscitur differenter ab omni rhapontico, de quo satis ample tractauit Mesue.

Rhodia radix, siue ῥοδία ῥίζα, nisi sit quæ garyophyllata dicitur, certe nescio si unquam uiderim, hoc scio, eam, odorem rosarum, a quo nomen accepit redolere. uide Diosco. cap. 43. quarti. Gale. 8. de fac simp. pau. lib. 7. calefacit in secundo, tenui & discutiente ui prædita.

Rhus obsoniorum græce ῥοῦς, uulgo dicitur sumacho, in condiendis enim cibis antiqui hoc, loco salis utebantur, ueluti etiam nunc in Syria & Aegypto obseruatur, Diosco. capi. 128. primi, Gal. 8. de fac. simp. pau. lib. septimo, constringit, & exiccat in tertio, detergit in secundo.

Ricinus frutex, græce κίκι, uulgo mirasole, dictus est ricinus ab animale ricino, uulgo zecca quæ in equis & canibus sæpe uisitur, q̃q̃ heliotropios sit mirasole, dicitur a seplasiarijs cherua maior, & a Mes. granũ regis, Gale. 7. de fac. simp. Diosc. 1 8. quarti, pau. li. 7. purgat abstergit & digerit.

Rosmarinum græce λιβανωτίς, habet duas species, quæ a me nondum uisæ sunt, rosmarinũ coronarium est, quo passim utimur, & uulgare nostrum, Diosc. cap. 79. & 80. tertij, Galenus septimo de fac. simp. habet uim incidendi & abstergendi, plin. cap. 11. lib. 24.

Rosæ, siue ῥόδα, omnibus notæ, excellentiores sunt rubræ, post has minus rubræ demum albæ, componuntur ex diuersis substantijs, ut Gale. putarem ego earũ infusionem, potiorem fieri, si ex damascenis rosis pararetur. Diosco. cap. 115. primi, Gal. 8. de fac sim. pau. lib. 7. iuxta cõstãt substãtia aquosa. s. ca=

lida adſtringēti et amara. flos aũt magis adſtrĩgit et deſiccat.

Rubus caninus. græce κυνόσβατον, non eſt roſa ſylueſtris, ut nonnulli putarunt, quum cynorhodon a Cynosbato ſit aliud, teſte Theoph qui diuerſa capita ægit, nam de cynosbato loquitur ca. 18. tertij, & de roſa canina cap 6 lib 6. Dioſco. capi. 108 primi, Gal. 7 de fac ſimp fructus adſtrictorius &c.

Rubia græce ἐρυθρόδανον, omnibus nota, cuius caulibus & folijs ob ſuam aſperitatem, utuntur fœminæ ad illuſtrandum ſtagnum, Dioſcor. cap 151. tertij, Gale. 6. de fac. ſimp pau. lib. 7 radix acerba & amara ita iecur & renes purgat ut ſanguinem & menſes euocet.

Ruſcus græce μυρσίνη ἀγρία, apud Seplaſiarios bruſcus dicitur, & eſt herba ſpinoſa ſimilis myrto, quam et ſylueſtrē mirtum dicunt, eius germina in acetarijs comeſta ualenter urinam prouocant & obſtructiones aperiunt. Dioſcor. cap. 141. libro quarto.

Ruta græce πήγανον duplex eſt ſylueſtris montana & ſatiua hortenſis & ambæ ſpecies cognoſcuntur. Gale 8 de facul. ſimp. calida in quarto, eſt ſylueſtris & ſatiua in tertio, contra faſcinationes eam comendauit Ariſt. in ſuis problematibus. Dioſco. cap. 47. tertij.

Ruta ſylueſtris græce πήγανον ἄγριον, hanc harmel Arabes uocant ſed quum ex Cappadocia & Galatia herba afferatur, nimirum ſi noſtris partibus non habeatur, qui uero pro harmel ſemen cicutæ accipi conſulunt, ualde decipiuntur quum res ſint diuerſæ, uolunt aliqui geargam eſſe rutæ ſpeciem uulgo galega dictam, cui attribuunt, in peſte, & contra ueuena miram quandam uirtutem, uide tu tñ Dioſc ca. 48. tertij, Gale. 7 de fac ſimp. uocat eam moli.

Sabina græce βράθυ, uulgaris eſt planta, tam quæ ſimilis eſt cupreſſo, q̃ quæ Tamariſco, cognoſcitur. Dioſc. ca. 89. primi,

Gal.6.de fac.ſimp.plin.cap 11 lib.24.pau.lib.7. calefacit & ſiccat in tertio.

Saccharum ſiue σάκχαρον Dioſcoridis & Galeni quid ſit, nonnulli eſſe ex eodem liquore quo noſtrum affirmant, nec ab noſtro differre dicunt,niſi arte & natura,alij uero longe,a noſtro differentem exiſtimant,nec eodem liquore cõfici, ſed ueluti ex rore factũ credunt, Dioſc.c.74.ad finẽ lib.2.Gal.ca. de Melle pau li.7.c.de melle Sacchar minus dulce noſtro, ſed æquales uireis obtinet,nec nocet ſtomacho, nec ſitim efficit.

Sagapenum ſiue σαγάπηνον,uulgo ſerapino, liquor eſt feru laceæ herbæ electiſsimum habetur Venetijs potẽtius eſt orien tale de eius uiribus uide Meſuen,& Dioſc.ca 86. tertij,Gal. 8.de fac.ſimp ſuffuſioni oculorũ,et debilitati uiſus ualet pau. lib 7 calidum & tenue cui abſterſoria uis ineſt.

Salix arbor græce ἰτέα,nota eſt, cuius ſpecies recitantur a Theoph & pli de tribus ſuccis eius mentionem facit.ſ. de gumi,& de eo qui fit inciſo eius cortice, & de eo qui inciſis ramis tempore autũnali per ſe deſtillat habent.n. uim exte= rendi quæcunq; claritati oculorum officiunt. plin ca.38 li.16. Gal.6.de fac.ſimp pau lib 7.folia & flores ſiccant citra ro= ſionem,& nonnihil adſtringunt.

Saluia græce ἐλελίσφακον,omnibus nota,ab Agrippa herba ſacra uocabatur , eius ſuccus bibitus facit , quæ ſteriles ſunt mulieres prolificas, & confert ſputo ſanguinis, uide tñ de his Aet & Dioſc.cap.35.tertij,Gale.6. de fac ſimp. pli.ca.6. lib.26 inquit,ꝙ ſuccus foliorum capillos generat, pau lib.7. euidenter calefacit & leuiter adſtringit.

Sambucus & ebulus græce ἀκτῆ plantæ notiſsimæ, ſuccus corticum radicum hydropicis ſuccurrit & ſemen ebuli in de cocto iuæ dolores iuncturarum podagræ & morbi galici tollit ,ſuccus etiam eius in ſole exiccatus & in clyſteribus

iniectus sciatica medetur, fomentum etiam ex eorum radicibus factum tumores pedum qui ex longo morbo prouenerunt, optime resoluit Diosco.cap.168.quarti, Gal.6.de facul. simp.exiccat & conglutinat.plin.cap.8.lib.24.pau.lib. septimo, desiccat, modice digerit & conglutinat.

Sampsuchum, siue σάμψυχον, uulgo maiorana, nec miretur quispiam, si per diuersa capita mentio fiat a Gale. & a Diosco.de sampsucho & amaraco, nam hoc fieri potuit, ut rem melius exprimeret Diosc.nam in Gale. creditur in eo textu esse menda, ubi pro amaraco legi debeat maro & non amaraco. Diosc.ca.42.tertij, Gal.8.de fac.simp.pau.lib.7. calefacit & siccat in tertio, tenuis ac discussoriæ naturæ.

Sandaracha, siue σανδαράχη, non est uermix, ut aliqui putarunt, quum uermix sit gumi iuniperi, sed est potius res mineralis, quæ ab auripigmento non differt, nisi in coctura, nam siquis diu auri pigmentum coxerit, facile illud in sandaracham conuerti efficiet, nec arsenicum crystalinū ex auri pigmento per sublimationem paratur, ut nonnulli crediderunt, sed potius est res mineralis per se oriens, uerum quod uulgo dicitur risagalū ex arsenici, & auri pigmenti pari portione per sublimationem bene conficitur, uide Diosc.de sandaracha ca.76.5.& Gal.9.de fac.sim. pau.li.7.adurētis est facultatis.

Sarcocolla, siue σαρκοκόλλα, est gumi cuiusdam in perside arboris, mire conglutinat recentia uulnera, & ulcera antiqua mundificat glutinat & carnem inducit, & est mirabilis in oculorum destillationibus, optima cognoscitur si sit amara & alba, ualet ēt ulceribus aurium si in mellicrato bōbix intingatur, deinde pulueri sarcocollæ inuolutus auri imponatur. Diosco.ca.90.tertij, Gal.8.de fac.simp.plin.cap.11.lib.13.paul.lib. septimo, siccandi ac opplendi uires habet.

Satyrion, siue σατύριον, non habetur nostris tēporibus, sed

eius loco utimur testiculis canis, nec Satyrion habet duas radices, ut putarunt nonnulli, sed unam tantum bulbosam pomo similē plures sunt, deinde testiculorū canis species, inter quæ palma christi reponitur. Diosc. ca. 134. & 135. tertij, Gal. 8 de fac. simp. pau. li. 7. calidi & humidi tēperamenti est, unde ueneris appetentiam facit.

Saxifraga, uulgo sassifragia, uulgaris herba est, in frāgendis lapidibus, & in prouocanda urina sumopere comendatur Diosc. ca. 17. primi, & pau lib. septimo, urinam mouet et calculos conterit.

Scāmonia, siue σκαμμωνία, uera & optima erat, quæ ex Mysia Asiæ olim afferebatur. sed quæ a Diosc reprobatur in Iudea & Syria oriens, tantūmodo nūc in usu est, nec uera sic alacriter soluit ac nostra, nā olim drachma scamoniæ cū duobus hellebori pro dosi tribuebatur. sed nostra si ad pondus decem, uel quindecim granorū exhibeatur, adeo uentrē exonerat, ut etiā q̄ maxime superq; euacuet Diosc ca. 165. quarti pli. cap. 8. lib. 26. pau. lib. septimo, calefacit, digerit, & biliosa extergit magisq; eius liquor.

Scilla, siue σκιλλα, uulgo deflexa uoce a seplasiarijs dicitur squilla, referūt nonnulli ut si minutim incisa in uase uitreo melle pleno per totā æstatem soli exponatur, deinde epilēptico colata tribuatur, præsentaneū esse remediū, Gal. 8 de fac. simp. incidit scilla, sed nō adeo calida, ut scd̄m gradum transcendat, Diosc. cap. 102. secundi, pau libro septimo, incidit & calefacit & desiccat in secundo ordine.

Scordion, siue σκόρδιον, uerū nunc inuenitur simile chamedrio differens tn̄ odore allij, Cretēse a Gal. in lib. Anti I. laudatur, et. 8. de fac. simp. cōponitur ex diuersis substātijs consolidat oīa uiscera, ruptis et spasmo cōfert, ualet doloribus lateris modo emplastri et recēs uulnera ac ulcera cōglutinat. Dio

ſco.cap.116.tertij, pau.uarijs conſtat facultatibus quũ amarum acerbum & acre ſit. purgat igitur & calefacit.

Sedum græce ἀείζωον, uulgo ſem pre uiuo dicitur, cuius ſpecies tres numerantur a Dioſco.cap 85.&.86 quarti. Maius uulgo dicitur orchiella, minus dicitur uermicularis uel pignola, & eſt maſcula & femella, Gal. 6. de fac.ſimp frigida in tertio, mediocriter adſtringit & ſiccat leuiter pli.ca. 2.lib.25.

Senetio græce ἠριγέρον, uulgo dicitur ſpelicioſa colliculus ineſt, quodammodo rubens folijs longis & inciſis, ueluti in eruca uiſitur, flores lutei cito in pappos deſinentes, Gal. 6. de fac.ſimp. Dioſc cap 92. quarti. Nonnulli eſſe cardum benedictum affirmant, pau. libro ſeptimo, mixtas habet uireis refrigerat enim & modice diſcutit.

Serpyllum græce ἕρπυλλον, res eſt notiſsima. Vide Dioſco. cap.41. tertii. Gale 6. de facul.ſimp. plin.cap.22. lib.20. paul. lib.7. adeo calefacit ut urinam & menſes moueat.

Seſamum. ſiue σήσαμος, eius ſemen notum ac uulgare eſt, ſed planta a ſeplaſiarijs minime cognita, eſt enim ſimilis milio, ſed aliquantulo craßior & altior, folia fert rubra cum flore uiridi, & producit in ſiliquis ſemen ueluti papauer. Dioſco. cap.90. ſecundi, Gale 8. de facul.ſimpl. plin.cap.10 lib 18. pau. libro ſeptimo, mediocriter calefacit, mollit, & opplet. Auer. quinto colliget, callidum in primo, humidum in tertio.

Seſeli, ſiue σέσελι Arabice ſiſeleos dicitur, notum eſt præſertim Maxilienſe ualidiſsime urinam prouocat & epilepſiæ ac ſpirandi difficultati medetur, creditur a ceruis inuentũ, nam a partu id ſtatim comedunt, ut denuo concipiant, ſicut refert Ari. 9. de natura animaliũ, ca.5. Dioſc.c.55.3. & Gal. 8 de fac. ſimpli plin.c.5 li.20 pau.li.7. calefacit tenuisq; ſubſtãtiæ eſt.

Sideritis, ſiue σιδηρῖτις, quid ſit, certe neſcio quum nuſpiam illã uiderim, nec eſt herba iudaica, ut Ruellius, nam herba iu

daica est, quam uirgam auream appellamus, hæc caulem fert rubrum ad duorum cubitorũ altitudinem cũ foliis modo oliuæ circuncirca incisis & floribus in sumitate aureis, uulneribus & fistulis mire confert similiter in frangendo lapide ut Arnaldus de uilla noua, Dioscorides cap. 33. quarti. Gale. 8. de fac. simpl. Paul. libro. 7. adstringit.

Sinapis siue σίνηπι, res est notißima triplex ex syluestris quæ semen habet paruum, comunis quæ folia habet rapis similia & tertia quæ uulgo dicitur Rugetta album semen ferens & eo utimur, in seruanda uinorum dulcedine Dioscor. cap. 143 lib. 2. Gal. 8. de fac. simp. Plin. cap. 8. lib 19. Auic lib. 2. calida & sicca in quarto.

Siser siue σίσαρον, res est propemodũ similis pastinacis domesticis, nascuntur in Germania & uocantur rapæcitrinæ, uide Plin. ca. 5. lib. 19. Dioscor. cap. 106. secundi, Gal 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. cal. in tertio ord. Radix cocta stomacho utilis, urinam cit, semen tenue & discusso, ium cum uino ualet singultui.

Sisymbrium siue σισύμβριον, est seplasiorum balsamita, uulgo menta romana uel menta florentina, Sisymbrium uero aquaticum est id quod uulgo dicitur cresciones, Diosco cap. 117. secundi, Theoph. cap. 7. lib. 6. & cap 8 lib 5. de plan. causa & Plin. cap. 10 lib. 19. Gal 8. de fac. simp. Paul lib 7. calefacit siccatq; in primo, humidum in secundo abscessu.

Siõ siue σίον, non est quod uulgo dicitur crscione, sed aliud, uerum unum absque altero raro inuenitur, sion habet folia lata olusatro similia, sed crescionus habet quales in eruca uisuntur, Dios. cap. 116 secundi, Plin. consundit utrumq; siũ i. sium uerum & sisymbrium aquaticum, ut apparet cap. 22. lib. 22. Gale. 8 de fac. simp Paul. lib 7. calidum est urinam citat discutit & renum calculos frangit.

Smilax aspera & leuis, græce σμιλαξ τραχεια καὶ λεία, inuenitur aspera quæ folia habet periclymeno similia, arboribus ad uoluitur, & habet innumerosas uiticulas spinosas cum fructu uuæ racemi modo rubenti, lenis uero hederæ folia habet similia & uiticulas similes antedictæ, sed non spinosas uulgo uiluchio & a seplasiarijs uolubilis dicitur flores habet orbiculatos, ueluti cāpana, Theoph. cap. ult. tertij, Diosco ca 139, & 140, quarti, Gal. non smilacē. sed milacem uocat septimo, de fac. simp. plin. cap ij. lib 16, & ca. 10. lib. 24.

Smilax arbor, uulgo de flexa uoce, a taxo sic a Romanis appellato. Nasso dicitur. Vide Diosc. cap. 78. lib. 4. caue tñ ab huius fructibus, quoniam interficiunt, Plutarchus inquit, q̃ sola umbra interficit, sed de ea tu intellige, quæ in carbonia nascitur, paul. lib. septimo, est uirosæ uirtutis.

Smilax hortensis. siue σμιλαξ κηπαῖα sunt qui illum esse existiment phasellum rubeum, qui uulgo fasolo turchesco appellatur, Manardus tenet q̃ sit Galeni dolicus & uulgo quod dicitur rouiglione, sed credo illum decipi, quoniam quod dicimus rouiglione, Gal. & pau. non dolicum uocant, sed potius ocrum Diosc cap. 135. lib. 2. Gal 1. de fac. alim.

Smyrnium siue σμύρνιον uulgo dicitur Macerone, nec est imperatoria, ut nonnulli quæ commendatur in omnibus frigidis ægritudinibus, sicut in doloribus colicis & stomachi, menstrua peruocat & urinam, dolores dentium tollit & cum uino strangulatui uuluæ medetur, cerebrū masticata purgat, & eius puluis ad epilepsiā spasmum, paralesim, et ad febrē quartanam ante eius paroxysmum per horā utiliter cū uino bibitur, ualet in peste, et ad oīa uenena spiritum redolere et membra sensuum roborare pōt, datur insuper, asthmaticis icteri cis hydropicis & lienoris utiliter, De smyrnio loquitur Diosco. cap. 72. 3. Gale. 8. de fac. simp. plin. cap ult. lib. 19 pau. lib. 7.

calefacit & siccat in tertio ordine.

Solanum, græce στρύχνος, uulgo dicitur solatro, cuius species a Diosc. quatuor enumerantur, ut solanum hortense halicacabum, somnificũ, & Furiosum, Hortense & halicaccabum, nunc paßim cognoscãtur, nam halicaccabum est id quod Arabes uoce parum deflexa Alchachengi dicunt, plures etiam species inueniri dicuntur, sed de his quasi per somniũ loquũtur Authores, uide Dios. ca. 69. 70. 71. & 72. lib. 4. Gal. 8 de fac. simp. pli. ca. 31. lib. 21. pau. lib. septimo. Hortense & Halicaccabum adstringunt, & in secundo ordine refrigerant.

Soncos, siue σόγχος sunt qui scariolam esse dicũt, Scio apud hetruscos uocari Cicerbita. Diosc. c. 120. 2. Gal. 8. de fac. simp. pau. lib septimo, Adstringit & manifeste refrigerat.

Sparganium, siue σπαργάνιον hucusque non uidi, et si ab aliquibus reperta esse dicatur, hoc scio non esse spatulam fætidã, ut Ruellius, ex cuius succo sanatur scabies & uolaticæ, de sparganio uide Diosc. cap. 23. 4. Gale 8. de fac. simp. pau. lib. septimo, siccandi uireis habet. plin. cap. 9. lib. 25.

Spina alba, græce λευκάκανθα, uulgo bedeguar, dicitur, sicuti Arabice sunt, qui pro spina alba accipiunt carduum benedictum, alij carduum carlinam dictum, alij, alium carduũ, Aduerte tũ tu bedeguar tantum nasci in montibus & syluosis locis. Diosc. ca. 12. 3. Gal 6. de fac. simp. Radix desiccat et modice adstringit, semen est tenuis essentiæ, et calidæ facultatis.

Spina Arabica, siue ἄκανθα ἀραβική est similis albæ, ego eam non uidi: hoc scio non eam esse, ut Ruellius putat spinam arboris acatiæ. Diosco. cap. 73. 3. Gale. 6 de facul simp. Validius adstringit & desiccat.

Spondylion siue σφονδύλιον non uidi. Audiui ab aliquibus esse inuentum, ualet epilepsiæ eius fructus & orthopneæ, uide Diosco. ca. 81. 3. Gal. 8. de fac. simp. pau. libro septimo, con-

ſtat uirtute acri & diſcuſſoria.

Stachys, ſiue σάχυς, niſi ſit Marubium album, neſcio quid ſit Dioſco cap.33. Gal 8. de fac.ſimp. Plin.cap 15. lib.24. pau. lib.7.3 in calefaciendo ordinem occupat.

Stacte, ſiue σακτη eſt ſtyrax liquida Dioſco.cap.64.1.

Staphis agria ſiue σαφὶς ἀγρία uulgo dicitur ſtrafuſano, ſiue uua ſeluatica Dioſco.cap.150.4 Gal.6. de fac.ſimp.

Stibium græce σίμμοι & ſtibi, Antimonium eſt, ut placet Auic.& Serap.funditur ipſe, & omnia metalla facit ſluida, ut ferrum &c. Dioſco.cap.53.5.Gale.9.de fac ſimp. exiccat, & conſtringit plin.cap 6 lib.33.

Stæchas ſiue σιχάς Arabice ſtichados, eſt res notiſsima, ui de Meſ.& Dioſc.cap.28.3.Gal.8.de fac.ſimp.pau.lib.7.Aperit, extenuat, detergit, & confirmat uiſcera.

Stæbe græce στοιβὴ, quid ſit neſcio, hoc ſcio non conuenire cum ſcabioſa, ut nonnulli affirmarunt, ex cuius decocto ſanan tur ſcabies & pulmonis uitia. Dioſc de ſtæbe cap 134 et Ga le.8.de fac.ſim pau.lib 7 ſemen et folia in tertio adſtringũt.

Styrax, uulgo ſtorace calamita, Dioſc.cap.70 primi. Gale octauo de fac.ſimp plin.cap.25.lib.12. pau.lib.7. calefacit, emollit, & concoquit.

Sycomorus, ſiue συκόμορον, eſt arbor noſtro moro non diſſimilis, fructum fert non ramis, ſed caudice ficorum groſſulis dulciorem. Dioſc.cap 148 primi. Gal 2.de alim. Theoph. cap.2.lib.4 plin.cap ſeptimo, lib 13 pau lib.ſeptimo, fructus nullius nutrimenti liquor arboris emollit, uulnera conglutinat & tumores diſcutit.

Tamarix græce μυρίκη, nota eſt omnibus, domeſtica apud nos non inuenitur, Dioſco.cap.101 primi, Gale.cap.ulti.7.de fac.ſimp plin.cap.21.lib.13 pau.lib.7. Incidit, extergit, ita tamen ut manifeſte non exicet, ſed adſtrictionis particeps ſit.

Telephium

Telephium, siue τηλέφιον, nisi sit faba crassa uulgo dicta, certe nescio quid sit Dioscorid. cap. ult libri secundi. Galen. octauo de facul. simp. pau. lib. 7. calefacit in primo, & in secundo desiccat.

Tamarindi cognoscuntur, Alias dactili indi uocati.

Terebinthus græce τέρμινθος, res est nunc nota, olim quasi incognita recesserat, Nunc eius resina non liquida, sed potius cocta ad nos affertur Diosco. cap. 77 primi. Theoph. cap. 15. tertij. Inuenitur tam masc. quam fœmina. Gale. 8. de fac. simp. fructus adstrictorium quiddam habent, sed in secundo calefaciunt & desiccant.

Teucrium siue τεύκριον adhuc non uidi plin. cap. 5 libro. 25. duas species teucrij memorat, & secundum habere folia fabæ similia adserit, unde nonnulli id esse uoluerunt, quod uulgo dicitur faba crassa, Diosco. cap. 102. lib. 3. Gale. 8 de facul. simp. exiccat in tertio calefacit in secundo.

Thalictron, siue θαλικτρον est secundum Ruellium herba Argentina, quæ folia coriandro similia habet. Dioscor. cap. 93. quarti. Gal. 6. de fac. simp.

Thapsia siue θαψια, cognoscitur, sed rarò ad nos affertur. Valet liuiditati carnis cum thure & cera ut refert plin capi. 20. lib. 13. Gale. 6 de fac. simp. Diosco. cap. 151. quarti. Theophra. cap. 23. lib. 9. est radix uomitoria. Pau. lib. 7. acris est, & uehementer cum humiditate calefacit ex alto attrahit & attractum discutit.

Thlaspi, siue θλασπι, quid sit, non possum affirmare, Nam bursa pastoris multum a thlaspi differt, si quis rationē utriusque perpendat, Diosco. cap. 145 secundi. Gale. 6. de fac. simpli. Paul. libro septimo, semen uiribus acre, ut intestinorum abscessus potu rumpat.

Thymbra græce θυνβρα, siue satureia siue cunilla, uulgo Sauorezo siue peuerella, apud Thuscos coniella, dicit, poliet ac ipse thymus. Diosco. cap. 40. tertij. plin. cap. 8. lib. 19. & cap. 20. lib. 20. Reperitur domestica & syluestris, quare non mirum si Columella inter thymbram & Satureiam, diuersitatem posuerit. pau. lib. 7 syluestris præstat quæ thymus, Hortensis uero imbecillior.

Thymus, siue θύμος, Inuenitur albus & niger, At niger iuxta Aetij placitum est malus. Diosco. cap. 39. tertij. Gale. 6. de facul. simp. Theoph. cap. 2 lib. 6. Pau. lib. 7. calefacit in tertio, & desiccat, & glutinosos humores incidit.

Tithymali genera sunt septem, siue τιθυμάλων ἑπτὰ εἴδη, ut charatias & myrtites quæ sunt nobis incognita, Paralius uero ab aliquibus cognoscitur, & uulgo uocatur herba mora, ex qua pisces moriuntur, Cyparisius est esula minor, dendrodes, a me nundum uisus haud scio quid sit, Platiphillos, apud Tuschos dicitur tortomaglio. Nota tamen q; cyparisius uocatur a Mesue alscebram & ab Auicen. scebram & est esula minor, ut dixi, alscebram uero mezeheregi est pityusa a Diosc. lac eorum depillat oleo in sole inunctum & ortum tandem prohibet Diosc. cap. 159. quarti, Gale. 8. de fac. simp. Plin. ca. 8. lib. 26. paul. lib. 7. Omnes e quarto ordine calefacientiũ acrimoniæ & ualidæ amaritudinis participes.

Tragacantha, siue τραγάκανθα, uulgo draganti eius gumi uocatur: Planta est quæ in Creta & in Acaia nascitur Gale. 8. de facul. simp. exiccat Diosco. cap. 21. tertij, plin. cap. 21. libro. 13. pau. lib. 7. Similes gumi uireis habet.

Tragion, siue τράγιον, quid sit diuinare nescio, sicuti etiam de eius secunda specie dicerem, nisi forte sit pimpinella, uel saxifragia hircina. Gale. 8. de facul. simpl. Diosco. capite. 47.

& .48. quarti, Plin. cap. 21. lib. 13, paul. lib. septimo, calidum in tertio attractorium discutiens.

Tragum, siue τράγος, nisi sit species iunci, haud etiam scio quid esse poßit, nam sine folijs plin. eam cum minimis racemis pingit cap. ult. lib. 27. Dioscor. cap. 49. lib. 4.

Tragoriganus, siue τραγορίγανον, Herba est ut placet Leoniceno, quæ ĩ acetarijs comeditur, uulgo tragone appellata, Dioscori. cap. 30. tertij. plin. cap. 17. lib. 20. Galenus. 8. de faculta. simp. Paulus libro septimo, uireis habet origani & nonnullam etiam adstrictionem.

Tribulus, uel τρίβολον habet duas species, ut Theoph. cap. 5. lib. 6, quarum una pro ducit fructum spinosum, cuius radices a multis pro iringo conduntur, & reuera decipiuntur Diosco cap. 16. quarti, Gale. 8. de fac simp. plin. cap. 16, lib. 21, pau. libro septimo. Mediocriter refrigerat, sed terrestris siccando ualentior est, aquaticus leniter humectat.

Trifolium, siue τρίφυλλον, omnibus notum, cuius species apud nos tres enumerantur, Prima habet folia rotunda & magna. Secunda longa, Tertia rotunda & minuta, Vide fusius plin. cap. 9. lib. 21. Scripsit etiam de trifolio acuto Scribonius, & est species trifolij acetosi & uulgo dicitur Alleluia, siue pan cuculo, Decipiuntur qui pro andacocha semen trifolij accipiunt, nã andacocha, nil aliud est quàm lotus syluestris siue Aegyptius. Gal. 8. de fac. simp. Dioscor. cap. 114. tertij.

Trinitas herba nota ferè omnibus, habet enim folium in tres partes diuisum, simile folijs cyclaminis cum cœlestis flore coloris, Conglutinat uulnera & intestinorum rupturas, et quæ in scrotum descendunt, præsertim si medium huius pulueris cochliare, cum uino styptico sumatur.

Tripolium, siue τριπόλιον, & si ab aliquibus credatur esse

turbit, nihilo minus decipiuntur, siquidem nostrum turbit odorem non habet ut tripolium, sed creditur potius turbit nostrum esse alipiam Diosco. sed quum uerum tripoliũ non habeatur, id quod a monte sancti Angeli affertur, esse cortex pityusæ creditur Dioscorid. cap. 130. 4. Gal. 8. de facul. simpli. plin. cap. 7. lib. 26. Pau. libro septimo, calida radix est in tertio, & acris.

Tubera græce ὕδνον uulgo tarufi, de quibus mentionem facit Plin. cap. 2. lib. 19, Gale. 2. de fac. alim. non habet ut ipse inquit euidentem qualitatem Auic. 2. suorum can. Componuntur ex terrestri & aquea substantia & sapore priuantur, generant humorem melancholicum crassum & quandoque paralesim, stomachum aggrauant, & male digeruntur. Dioscor. cap. 134. secundi. pau. lib. septimo, constant ex terrestri substantia cum modica uirtute tenui.

Tußilago, græce βήχιον, uulgo farfara, uel ungula cabalina dicitur note est, eius fumus prodest tußientibus, unde nomen accepit Diosco cap. 117. tertij, Gale. 6, de fac. simp. Pau. cõstat ex calida & aquosa substantia.

Thurbit Mesuæ est radix alipiæ, ut dictũ est de tripolio.

Typha, τύφη, uulgo mazza sorda hæc nascitur in aquosis, ac palustribus locis, Surda iccirco dicta, quia eius lanugo, si aures alicuius ingrediatur, facile ille surdescit, est nota etiã pueris, quum sæpe illam præ manibus habeant. Dioscor. cap. 124. tertij, Theoph. cap. 11. lib. 1. Apud Galenum, uel Paulum nulla, de hac fit mentio Plin. cap. 10. lib. 18.

Vmbilicus ueneris græce κοτυληδών, uocatur apud Tuscos copertorium sunt qui in Lombardia cymbaria quadam pro ueneris umbilico utuntur, Diosco. cap. 87. quarti. Gal. septimo de facul. simp. Plin. cap. 2. lib. 25. Pau. lib. septimo, refrigerat, repellit, abstergit, dißipat.

Verbascum, græce φλομος, uulgo dicitur tasso barbasso, & est omnibus notum, Inuenitur mas & fœmina, mas ex foliis strictis, fœmina ex latioribus, cæteræ species nondum mihi sunt cognitæ, & si Ruellius primulam ueris esse unam phlomi speciem crediderit sese profectò decipiens, quum nullibi de eius flore agat Diosco. Succus ex flore huius herbæ omnes faciei maculas abstergit. De uerbasco loquitur Gale. 8. de fac. simp. Diosco. cap. 99 quarti, Plin cap 6, lib. 26 paul. lib. 7. folium omnium siccantem, & mediocriter adstringentem uim referunt.

Verbenaca tam recta q̃ supina à græcis περιστερεῶν dicta, uulgo berbena uocatur, nec uirtute hæ species inter se differunt, nisi q; altera mas quæ raris folijs constat, altera fœmina magis foliosa, est Dioscor. cap. 58, & 59, quarti Plin. ca. 9, lib. 25, Gale. 8, de fac. simp. uim habet siccantem.

Vetonica græce κεστρον, uulgo notißima est, q̃ tot uirtutes præsefert, quot Anto. musa Cæsaris medicus illi attribuit, Vide Diosco. cap. 1, quarti, & Gal. 8, de fac simp. Mundificat renes pulmonem pectus & hepar Plin. cap. 8, lib. 25.

Viola alba græce λευκ' οἶον ex qua unguẽtum iasminum fit, nota omnibus est, sicuti & uiola lutea, quæ a seplasiariis uocatur Keiri, de cuius uiribus Gal. 7 de fac. simp. tractat, Dios. cap. 129, tertij Paulus lib. 7. frutex abstergendi extenuandiq; uires habet, magis autem flores: Vitex græce ἄγνος, uulgo agno casto dicitur & est duplex albus & niger, maior & minor ut testatur Plin. cap. 9. lib. 24. Gal 6. de fac. simp. calidum & siccum est in. 3. Diosc. cap. 120 primi.

Vitis alba græce ἄμπελος λευκή, uulgo brionia dicitur, siue zucha saluatica & est res notissima uide de eius uiribus Dioscorides. cap 176. 4. & Galenus 6. de facul. simp. radix resoluit splenis duritiem.

Vitis nigra ſiue ἄμπελος μέλαινα, uulgo dicitur uua tamina & apud fuſcos tamaro, & eſt res nota Dioſcor. cap. 177. 4. Plinius cap. 2. lib. 23. Paulus lib. 7. pollet, ſed non in efficaciter ut alba.

Viticella, quæ ab alijs dicitur momordica, ab aliis balſamina, ab alijs coranzana, inuolueris herba eſt, florem habẽs cucumeri, ſimilem, a quo poſtea fructus oritur ouo gallinæ ſimilis ſed minor ſatis cum quibuſdam ueluti acutis ſpinis uiridis exiſtens ante maturationem, & rubens poſt ipſam maturationem, cuius folia neruorum uulnera conglutinant, & oleum ex infuſione eius fructus uulneribus apoſtematibus et ulceribus mamillarum non ſolum prodeſt, ſed mirum in modum dolores matricis per clyſtere iniectum & hemorrhoidarum uulnerum & apoſtematum maxime leuat ac tollit, cicatrices extenuat, &c. ut uidere poteris iuxta Mathiolum Senenſem cap. de uite nigra a cart. 376.

Vitis ſylueſtris græce ἄμπελος ἀγρία omnibus nota, longas enim ex ſe mittit uiticulas uinum uitis modo ferentes lignoſas & aſperas, Folia ſolatro ſimilia latiora tamen & lõgiora, florem ceu muſculoſum capillum, fructum exiguis uuis ſimilem, radices in aqua decoctæ dantur contra cutem ſubeuntes aqua, acini uuarum aſperam & diſcolorem cutem, omneſq; alias maculas repurgant. Dioſcorides cap. 175. quarti Gale. 6. de fac. ſimp. Paul. lib. 7 germina abſtergũt & non nihil adſtringunt.

Vrtica græce ἀκαλύφη, res notiſsima eſt, uide de eius uiribus Dioſc. cap. 89, quarti & Gal. 6 de fac. ſimp. Plin. cap. 15. lib. 21. Paul. lib. 7. tenuem habet ſubſtantiam citra roſionem ſiccat, tumores diſcutit abſtergit & uentrem ſubducit.

Xãthion ſiue ξάνθιον, uulgo lappa minor dicitur, inuenitur

in pinguibus locis & in paludibus per æstatem siccatis, uide Dioscorid. cap. 133, quarti Gal. 8. de fac. simp. Pau. lib. 7. fructus discutiendi uires habet.

Xyris siue ξυρὶς, sunt qui eum esse uelint uulgarē acorum, ego eum nuspiam uidi, scio tamen ex Gale 7 de fac simpli. q̃ eius semen est ualidißimum in prouocanda urina & in duritie splenis, Diosco. cap. 24. quarti, Paul. lib. 7. tenuis & discussoriæ & extrahentis est facultatis ac etiam exiccatoriæ.

Zea nil aliud est q̃ nostra spelta uulgaris, dicitur etiā græce ζειά, Diosco. cap. 80. secundi Plin. cap. 8. lib. 18. Gale 6. de facul. simp. pau. lib. 7. uiribus tritici respondet & medium inter calorem & siccitatem obtinet.

Zingiber, siue ζιγγίβερι, res nota est seplasiarijs, & affertur ex Arabia & ex Aegypto, germinat quotannis folia habens harundini similia Diosc. cap. 149. secundi. Gale. 6. de fac. simpli pau. lib. 7. Impense calefacit.

Zedoaria radix est gingiberis similis odoratior tamen et aliquantulum amara non autem sic acuta ut gingiber impinguat, flatum discutit & comesta affert odorem allij, cæparum, & uini, confert etiam morsibus animalium uenenosis, resoluit apostemata matricis, curat uomitum & dolores colicos, & ut refert Auicennas est theriaca Napelli. Serap. lib. aggr. cap. Zerūbet et Auic. lib. 2. calida et sicca est in 3. gradu.

Zythum, siue ζῦθος nihil aliud est quàm potus, qui ex hordeo & frumento paratur, quemadmodum ceruisia, uide Diosco. cap. 79. secundi plin. cap ult. lib 12 paul. lib. 7. compositæ est substantiæ acris enim est & frigidus.

FINIS.

25135-